

Boccaccio, Giovanni

gentilium libri

LIBER PRIMUS

GENEALOGIE DEORUM GENTILIIUM AD UGONEM INCLITUM
IERUSALEM ET CYPRI REGEM SECUNDUM IOHANNEM
BOCCACCIIUM DE CERTALDO LIBER PRIMUS INCIPIT FELICITER.

Prohemium

Si satis ex relatis Domnini Parmensis egregii militis tui vera percepi, Rex inclite, summopere cupis genealogiam deorum gentilium et heroum ex eis iuxta fictiones veterum descendentium, atque cum hac, quid sub fabularum tegmine illustres quondam senserint viri, et me a celsitudine tua quasi expertissimum atque eruditissimum hominem in talibus selectum tanto operi autorem. Sane ut omiserim desiderii tui admirationem (non enim parvum hominem decet, quid regem moveat, perscrutari) et adversus electionem mei quid sentiam dicere pretermittam, ne dum insufficientiam meam monstravero per subterfugia arbitreris impositi laboris onus evitem, antequam ad sententiam meam circa impositum opus deveniam, libet serenissime regum apponere, etsi non omnia quedam saltem que inter Domninum insignem militem tuum, dum iussa tue celsitudinis explicaret, et me intervenere verba ut eis perlectis satis de me iudicium tuum videas et temeritatem meam, dum in obedientiam tue maiestatis devenio. Cum igitur ille facundo ore sacra tue sublimitatis studia et opera regalis officii admiranda nec non et insignes atque gloriosos quosdam tui nominis titulos longa dicacitate explicuisset, eo devenit ut conatu plurimo me in tuam sententiam ducere niteretur, nec unica tantum ratione sed multis ex quibus, fateor, valide videbantur quedam. Verum postquam tacuit et michi respondendi copia facta est, sic dixi: Arbitraris forsitan, facunde miles, seu rex tuus de proximo noster futurus, prestante deo, hanc

insaniam veterum scilicet cupientium se haberi divino procreatos sanguine angulum terre modicum occupasse et tanquam ridiculum quoddam, ut erat, parvo perseverasse temporis tractu et veluti etiam recentissimum opus facile colligi posse? Attamen bona semper tua pace dicam: longe aliter est! Nam ut omittam Cycladas et reliquas Egei maris insulas, Achayam et Ylliricum atque Traciam, quas penes fomenta huius stultitiae emicuere plurimum et potissime dum Grecorum respublica floruit, Eleuxini maris, Hellespontiaci, Meonii, Ycarei, Pamphylii, Cilicii, Phenicis et Syri atque Egyptiaci litora sua contagione infecit. Nec Cyprus nostri regis insigne decus ab hac labe fuit immunis. Sic et omnem Lybie atque Syrtium et Numidie oram labefactavit et Athlantiacos occiduique oceani sinus et remotissimos Hesperidum ortos. Nec Mediterranei tantum maris fuit contenta litoribus. Quin imo et ad incognitas mari nationes etiam penetravit. Decidere enim in perniciem hanc cum litoralibus accole omnes Nyli fonte carentis, et harene Lybice una cum suis pestibus, et antiquissimarum Thebarum solitudines, nec non et superiores Egyptii, atque Garamantes fervidi et calentes nimium irsutique Ethyopes, et odori Arabes Perseque dites atque Gangarides populi et nigredine insignes Yndi, Babilones, et celsa Caucasi cacumina, eiusque tam in fervidum solem quam in gelidas arthos scabrosa decliva, Caspium mare Hyrcanique truces, et omnis Tanais, ac nivosus semper Rhodopes et Scitharum etiam inculta barbaries. Et cum orientalis oceani fluctus et Rubri maris infecisset insulas, postremo ad nos usque Ytalos declinavit, adeo ut Roma rerum domina huius caliginis offuscata nube sit. Et ne passim per regiones omnes, in quibus plurimum hec inscitia potuit, evager, ut satis potes advertere, portiuncula sola fuit orbis inter triones et cadentem solem, que deitatis huiusmodi non fuit nobilitata progenie, esto nephande credulitatis sicuti et reliqua fuerit infecta. Nec ista evo fuere nostro. Erat forsan adhuc adolescens Abraham dum apud

Sycionios cepit ista proserpere et insipientium hominum subintrare animos; heroum tamen tempestate ferbuit et in maximum devenit decus et nomen, et in dies usque superbi Ylionis ruine perseveravit. Nam in Troiano bello quosdam deorum filios cecidisse et Hecubam in canem et Polidorum in virgulta conversos legisse meminimus. Quod quidem et vetustissimum est et plurium seculorum tempus. Nec dubitandum insuper, quin, quocunque hec viguerit stultitia, ibidem ingentia sint descripta volumina, ut maiorum divina nobilitas monumento licterarum veniret ad posteros. Et esto nunquam existimaverim talium parvum fuisse numerum, quod permaximus fuerit, Paulus Perusinus, vir gravis et talium solertissimus atque curiosissimus exquisitor non nunquam asseruit, me presente, se a Barlaam, quodam Calabro homine Grecarum licterarum apprime erudito, habuisse, neminem insignem virum principatu aut preminetia alia tota in Grecia insulis et litoribus premonstratis eo fuisse seculo, quo hec fatuitas vigit, qui ab aliquo deorum huius modi duxisse originem non monstraret. Quid igitur dicam, quid tu, spectantes tam longe lateque diffusum malum tam vetus, tot perseveratum seculis, tot explicatum voluminibus et in tam grandi virorum numero ampliatum? Credisne me regis optata posse perficere? Equidem si prestant montes faciles transitus, et solitudines invie apertum notumque iter, si flumina vada et maria tranquillas undas, ac transfretanti emittat ab antro Eolus ventos tam validos quam secundos, et, quod maius est, sint Argiphontis talaria aurea volucris cuicumque homini alligata pedibus, et pro votis, quocumque libuerit, evolet, vix tam longos terrarum marisque tractus, etiam si illi prestetur permaxima seculorum annositas, nedum aliud agat, solum poterit peragrasse. Concedam amplius; dentur cui velis hec omnia posse contingere in momento loca et, divina insuper favente gratia, caracterum ac ydiomatum variarum nationum notitia, et coram accedenti integra preparentur volumina, quis, ut me

pretermiserim, mortalium erit, cui sint vires tam solide, tam perspicax ingenium tamque tenax memoria, ut omnia videre queat apposita, et intelligere visa et intellecta servare, et demum calamo etiam exarare et in opus collecta deducere? Addebas preterea, ut explicarem, quid sub ridiculo cortice fabularum abscondissent prudentes viri, quasi rex inclitus arbitretur stolidum credere, homines fere omni dogmate eruditos simpliciter circa describendas fabulas nulli veritati consonas nec preter licteralem sensum habentes trivisse tempus et impendisse sudores! Non inficiar, delectavit me regalis ista discretio et argumentum certissimum prebuit, quoniam, ut tu ante dicebas, sit illi divinum ingenium, meque in votum impulit suum, dummodo vires sufficerent. Sane circa huiusmodi explicationes longe plus quam putes difficultatis et theologi hominis labor est, nam, dato, iuxta Varronis sententiam, ubi de divinis et humanis rebus multa descripsit, genus hoc theologie sit, quod mithicon seu, ut aliis placet et forte melius, physicon dicitur, et si plurimum ridende falsitatis habeat, multum tamen ad illam eliciendam artis exquirat. Et ob id, miles elegantissime, pensande sunt hominum vires et examinanda ingenia, et sic illis convenientia onera imponenda. Potuit Athlas sustinere capite celum, eique fesso sub onere Alcides potuit prestare vicem, divini homines ambo, et invictum fere robur fuit ambobus! Ast ego quid? Brevis sum homuntio, nulle michi vires, ingenium tardum, et fluxa memoria; et tu meis humeris, non dicam celum, quod illi tulere, quin imo et terram super addere cupis et maria, ac etiam celicolas ipsos, et cum eis sustentatores egregios! Nil aliud hoc est, nisi velle, ut pondere premar et peream. Verum si tantum regi hoc erat animo, erat onus aptum, si inter mortales ullus est tanto labori sufficiens, viribus preclarissimi viri Francisci Petrarce, cuius ego iam diu auditor sum. Homo quippe est celesti ingenio peditus et peremni memoria, ac etiam facundia admirabili, cui familiarissime quarumcunque

gentium hystorie sunt, sensus fabularum notissimi, et breviter, quicquid phylosophie sacro iacet in gremio, manifestum est. Tacueram iam, cum sic ille vultu placido et comto sermone secutus est: Credo, longe melius quam noverim, ea vera esse, que narras, et difficultates video, sed queso, mi Iohannes, an putes regem nostrum circumspectione carere? Oculatus quippe dominus est, et mitis ingenii, et regia facilitate laudabilis! Et absit, ut quenquan, nedum te, premere velit, quin imo vetus est illi mos leviare quosunque, et idcirco sane intelligenda atque assumenda iussa ipsius. Edepol facile credi potest inaccessibiles esse eas, quas predixeras, nationes et eorum codices, si qui sunt, omnino Latinis incognitos; verum, si qua ex Grecis, que ad Latinos usque devenerint, seu apud Latinos ipsos, quorum licteris non parum honoris et glorie maiorum attulere studia, comperiuntur, etsi non omnia, que saltem tua cura haberi possint, ista desiderat. Eia ergo, liberali animo, bene de deo sperans, laborem subi, et, quod potes, facito, cum ad impossibile requiratur nemo! Non enim michi virum illum sublimem et, nedum apud Cyprios, sed fama super ethera notum Franciscum Petrarcam dedit fortuna obvium, credo sic volente deo, ut et illi maximis occupato parcerem, et iuventuti tue honestum laborem inferrem, ex quo nomen tuum nuper in auras exire incipiens inclita gloria elucescat clarius apud nostros. Tunc ego inquam: Iam satis video, strenue miles, quam, pretermisiss barbarorum remotissimis libris, existimes ex Grecis Latinisque opus hoc integrum perfici posse. O bone deus! Nonne ipse, Domnine, vides, quia hac ipsa concessione maximam partem operi demas? Sed faciamus uti iam dudum nostri fecere principes, romanum imperium dividentes in orientale et occiduum; sint monstro huic corpora duo, barbaricum unum et grecum atque latinum reliquum, ad grecum latinumque, quos ipsemet nominas, libri. Nec istud etiam poterit, ut quod postulas consequatur; antiquam enim hanc pestem monstravimus. Tu nunc tecum volve,

quot labentibus seculis hostes habuere volumina. Confiteberis equidem, quoniam incendia et aquarum diluvia, ut de particularibus taceam, bibliothecas assumpserint plurimas; et si non alia deperisset quam Alexandrina, quam iam dudum Phyladelphus summa cum diligentia fecerat, esset librorum diminutio maxima, cum in ea testimonio antiquorum poteras reperire, quod velles! Preterea invalescente gloriosissimo Christi nomine, eiusque doctrina sincere veritatis perlucida letiferi erroris et potissime gentilitii tenebras amovente, ac etiam iam diu Grecorum declinante fulgore, clamantibus in infaustam religionem Christi nuntiis ac eam in exterminium pellentibus, nulli dubitandum est quin secum multos deleverint libros huius materiei refertissimos, dum non multos esse deos, nec deorum filios, sed unicum Deum patrem et filium Dei unicum tam vera quam pia predicatione monstrarent. Insuper avaritiam, cui non parve sunt vires, concedes habuisse hostem; facultas enim poetica scientibus nil afferre lucri certissimum est, et apud eam nil preciosum est preter quod afferat aurum. Ex quo consecutum ut aurum non afferentia, non solum neglecta, sed despecta atque deiecta sint; et cum omnes fere in divitias totis tendant pedibus, volumina talia in desuetudinem abiere, et sic etiam periere facile. Eque in eorum detrimentum quorundam principum detestabile accessit odium, nec aliter quam in hostes ab eis adversus ea conspiratum est. Et quot hoc deleverit odium non solum fabularum, sed quarumcunque facultatum volumina, non leviter exprimeretur numerus. Ceterum si cetera pepercissent, non eis, restauratore carentibus, pepercisset labile tempus, cui et taciti et adamantini sunt dentes, nedum libros, sed saxa conterentes durissima et ferrum ipsum, domans cetera. Hoc hercle tam Greca quam Latina multa redegit in pulverem! Et si hec et alia plura passa sint, et ea potissime, que nostro labori oportuna essent, negari tamen non potest, quin multa supersint, sed nullum tamen, quod ego

noverim, in hoc, quod optas, conscriptum. Vaganter igitur tam deorum quam progenitorum nationes et nomina huc illuc dispersa per orbem. Habet enim liber hic ex his aliquid, et aliquid liber alter. Que quis, queso, pro minime seu saltem parum fructuoso labore velit exquirere et tot volumina volvere, legere, et hinc inde excerpere perpauca? Credo satius desistendum. Ast ille in me defixis luminibus inquit: Non me latebat, quin adversum moderatam petitionem meam haberes, quid diceres; sed non adeo me repelles, quin locus remaneat aliquis, in quem fugiam. Non equidem negabo, quod asseris verum. Iam secundo dixisse velim: quod potes, facito! Hanc portiunculam, quam hinc inde excerpsisse poteris, rex noster exoptat. Poterisne istud etiam denegasse? Sed heu! Timeo non has tibi torpor ignavus rationes prepararet, ut laborem effugias. Nil nempe turpius ocioso iuvene! Et si laborandum est, cum ad laborem nascamur omnes, cui melius quam regi optimo potes laborem impendere? Surge igitur, et inertiam hanc pelle, et ad opus ingenti accingere animo, ut regi pariter pareas et tuo nomini ad inclitam famam viam facias! Venies profecto, si prudens es, ultro eo, quo ego te conor impellere. Nosti enim, quoniam labor improbus vincat omnia; audentesque iuvat fortuna, et multo magis Deus ipse nunquam deserens sperantes in se. Vade igitur, et bonis avibus volve et revolve et exentera libros, calamum arripe, et, dum regi obsequeris, tuum nomen in longissimum deduc evum! Tum ego: vincor, inquam, magis fere lepiditate verborum quam viribus rationum; urges et enim me impellis, trahis, et ut paream, si velim nolim, necesse est. Et sic, clementissime rex, ut ad te aliquando calamum flectam, aliquandiu altercati sumus, Domninus tuus et ego, et, seu valeam seu non valeam, ad ultimum victus in tuam sententiam impulsus venio; quibus tamen viribus, tu vides. Iussu igitur tuo, montanis Certaldi cocleis et sterili solo derelictis, tenui licet cimba in vertiginosum mare crebrisque implicitum scopulis

novus descendam nauta, incertus, num quid opere precium facturus sim, si omnia legero litora et montuosa etiam nemora, scrobes et antra, si opus sit, peragravero pedibus, ad inferos usque descendero, et, Dedalus alter factus, ad ethera transvolavero; undique in tuum desiderium, non aliter quam si per vastum litus ingentis naufragii fragmenta colligerem sparsas, per infinita fere volumina deorum gentilium reliquias colligam, quas comperiam, et collectas evo diminutas atque semesas et fere attritas in unum genealogie corpus, quo potero ordine, ut tuo fruaris voto, redigam. Horresco tamen(tam)grande opus assumere, et vix credam, si resurgat et veniat Prometheus alter seu is idem, qui poetarum assertione prisco tempore consueverat homines ex luto componere, nedum ego, huius operis sit artista sufficiens. Sane ne, rex inclite, mireris in posterum, dixisse velim: Non expectes, post multum temporis dispendium et longis vigiliis elucubratum opus, corpus huiusmodi habere perfectum; mutilum quippe, et utinam non membrorum plurium et fortasse distortum seu contractum gibbosumque habendum est iam rationibus premonstratis. Porro, princeps eximie, uti componendo membra deveniam, sic sensus absconditos sub duro cortice enucleando procedam, non tamen ad unguem iuxta intentionem fingentium fecisse promittam. Quis enim tempestate nostra antiquorum queat terebrare pectora et mentes excutere, in vitam aliam iam diu a mortali segregatas, et, quos habuere, sensus elicere? Esset edepol divinum potius quam humanum! Veteres quippe, relictis licteris suis nominibus insignitis, in viam universe carnis abiere, sensusque ex eis iuxta iudicium post se liquere nascentium, quorum quot sunt capita, fere tot inveniuntur iudicia. Nec mirabile; videmus enim divini voluminis verba ab ipsa lucida, certa, ac immobili veritate prolata, etiam si aliquando tecta sint tenui figurationis velo, in tot interpretationes distrahi, quot ad illa devenire lectores. Et ob id in hoc minus pavescens accedam, nam, et

si minus bene dixero, saltem ad melius dicendum prudentiorem alterum excitabo. Et hoc faciens, primo, que ab antiquis hausisse potero, scribam, inde, ubi defecerint seu minus iudicio meo plane dixerint, meam apponam sententiam; et hoc libentissimo faciam animo, ut quibusdam ignaris atque fastidiose detestantibus poetas, a se minime intellectos, appareat, eos, etsi non catholicos, tanta fuisse prudentia preditos, ut nil artificiosius humani ingenii fictione velatum sit, nec verborum cultu pulchrius exornatum. Ex quibus patet liquido eos plurima mundana sapientia imbutos fuisse, qua sepiissime carent stomachosi reprehensores eorum. Ex quibus enucleationibus, preter artificium fingentium poetarum et futilium deorum consanguinitates et affinitates explicitas, naturalia quedam videbis tanto occultata misterio, ut mireris, sic et procerum gesta moresque non per omne trivium evagantia. Post hec, quoniam in longe maius volumen quam existimes progredietur opus, oportuno arbitror, ut facilius invenias, quod exquires, et melius possis retinere, que velis, illud in partes distinguere plures, easque nuncupare libros. Quorum unius cuiusque principio arborem apponendam censeo, cuius in radice pater assit propaginis, in ramis vero iuxta degradationes seriem apponere omnem dilatatam propaginem, ut per hanc videas, de quibus et quo ordine in sequenti libro perquiras. Quos libros etiam debitis comperies distinctos rubricis ampliori sermone pandentibus, quod unico tantum nomine per frondes arboris primo perlegeris. Demum duos superaddam libellos, et in primo quibusdam obiectionibus in poesim et poetas factis respondebo; in secundo, qui totius operis erit ultimus, quedam, que in me forsitan obicientur, amovere conabor. Sane ne omiserim, nolo mireris aut errore meo contigisse putes (veterum crimen est!), quod sepiissime leges multa scilicet adeo veritate dissona et in se ipsa non nunquam discrepantia, ut nedum a philosophis oppinata, sed nec a rusticis cogitata putes, sic et pessime temporibus congruentia.

Que quidem, et alia, si qua sunt a debito variantia, non est mee intentionis redarguere vel aliquo modo corrigere, nisi ad aliquem ordinem sponte sua se sinant redigere; satis enim michi erit comperta rescribere et disputationes phylosophantibus linquere. Postremo, si sane mentis homines tam ex debito quam ex Platonis consulto in quibuscunque etiam minimarum rerum principiis divinam opem imprecari consuevere ac eius in nomine agendis initium dare, eo quod, illo pretermisso, Torquati sententia nullum rite fundetur exordium, satis advertere possum, quid michi faciendum sit, qui inter confragosa vetustatis aspreta et aculeos odiorum membratim discerptum, attritum, et in cineres fere redactum ingens olim corpus deorum procerumque gentilium nunc huc illuc collecturus et, quasi Esculapius alter, ad instar Ypoliti consolidaturus sum. Et ideo, cum solum cogitans iam sub pondere titubem nimio, eum piissimum patrem, verum Deum rerumque omnium opificem et cuncta potentem, cui mortales vivimus omnes, supplex precor, ut grandi superboque ceptui meo favens assit. Sit michi splendens et immobile sydus et navicule dissuetum mare sulcantis gubernaculum regat, et, ut oportunitas exiget, ventis vela concedat, ut eo devehar, quo suo nomini sit decus, laus et honor, et gloria sempiterna, detrectantibus autem delusio, ignominia, dedecus, et eterna damnatio!

Quis primus apud gentiles deus habitus sit.

Mare magnum et dissuetum navigiis intraturus novumque sumpturus iter, ratus sum prospectandum fore solerter quo ex litore cimbe proresia solvenda sint, ut rectius, secundo spirante vento, eo devehar quo cupit animus. Quod quidem tunc comperisse reor dum eum comperero quem sibi primum deum finxere priores, ut, ab eo initio propaginis sumpto debito, possim ordine in posteritatem procedere. Convenerant igitur mecum omnes animi vires et e sublimi mentis speculo omnem fere orbis intuebar ambitum,

surgentesque extemplo plurimos vidi nec unius tantum religionis homines cuiuscunque tamen veritatis fidedignissimos testes, gravitate asserentes sua deum unicum esse quem nemo vidit unquam et hunc verum esse principio fineque carentem, potentem omnia, rerum patrem atque creatorem tam patentium quam non patentium nobis. Quod cum optime crederem et ab ipsis puerilibus annis crediderim, semper cepi mente revolvere veterum quam plurium circa hunc varias atque diversas opiniones. Visumque michi est hoc idem fere ipsos credere gentiles, sed eos decipi dum creature creatoris attribuunt dignitatem nec omnes uni sed diversi diversis conantur impendere. Cui errori causam intulisse phylosophantes et diversimode sentientes existimo, dum ostenderent prisce ruditati et post eos poete, quos primos theologizantes Aristotiles dicit, secundum suas credulitates eos esse deos primos quos ipsi arbitrabantur rerum primas fuisse causas. Et hinc, si plures et diversimode opinantes fuere, de necessitate secutum est ut plures et diversos deos diverse haberent nationes vel secte, quarum unaqueque suum existimavit verum et primum et unicum esse deum aliorum patrem et dominum. Et sic non solum ad instar Cerberi tricipitem hanc fecere beluam, quin imo in monstrum longe plurium capitum describere conati sunt; quorum dum antiquissimum investigarem Taletem Milesium obvium habui, suo evo sapientissimum hominem et celo astrisque familiarissimum et quem ego audieram multa de vero Deo ingenio magis quam fide iam dudum exquisivisse Hunc ego rogavi ut diceret quem ratus sit deorum fuisse primum. Qui e vestigio inquit: Rerum omnium causam primam aquam fuisse reor, eamque in se divinam habere mentem, omnia producentem nec aliter quam apud nos plantas humectet, sic ex abisso scaturiginibus emissis in celum usque sydera et ornatum reliquum manu madida fabricasse. Hinc Anaximenem alium doctissimum virum conveni et, dum hoc idem quod a Talete

percontor, respondit: Aerem rerum omnium productorem eo quod animantia aere perduto moriantur illico et absque eo nequeant procreari. Post hos Crisippus affuit inter priscos famosus homo, qui rogatus ait: Ignem se omnium conditorem credere, eo quod absque calore nil appareat posse gigni mortale, vel genitum posse consistere. Alcinoum autem Crotoniensem cum convenissem, ceteris celsioris animi hominem comperi. Nam elementis transvolatis repente intellectu se miscuit astris, inter que, que noverit nescio sed retulit se arbitrari solem, lunam et stellas et omne celum rerum omnium fuisse fabros. O liberalis homo, quam uni tantum elemento ceteri dederant, hic omnibus supercelestium corporibus deitatem largitus est. Post hos ego Macrobius iunior omnium adorior. Ille autem solo soli attribuit quod dederat Alcinoos toti celo. Theodontius vero, ut arbitror, novus homo sed talium investigator precipuus neminem nominando respondit: Vetustissimorum Arcadum fuisse opinionem terram rerum omnium esse causam, eique, ut de aqua dicit Thales, mentem inesse divinam existimantes, crediderunt eius opere omnia fuisse producta atque creata. Porro ut de reliquis taceamus, poete qui Thaletis opinionem secuti sunt, aque elementum Oceanum vocavere et rerum omnium hominum atque deorum dixere patrem, et ab eodem genealogie deorum dedere principium. Quod et nos fecisse poteramus nisi invenissemus secundum quosdam Oceanum filium fuissi Celi. Et qui Anaximenem et Crisippum vera dixisse credidere eo quod Iovem pro elemento ignis et non nunquam ignis et aeris sepissime ponant poete, ei principatum deorum omnium tradidere et suis genealogiis deorum primum omnium ascripsere; quos ideo in hoc secuti non sumus, quia Iovem nunc Etheris nunc Celi nunc Saturni fuisse filium legisse meminimus. Qui vero Alcinoos prestitere fidem, Celium seu Celum genealogie sue principem voluere. Quod cum Ethere genitum legissemus ultro omisimus. Sic et qui Macrobius primoresque suos Soli genealogie concessere

primatum. Quem multos habuisse parentes ipsi testantur poete, nunc illi Iovem patrem, nunc Yperionem nunc Vulcanum attribuentes. Qui autem terram rerum omnium productricem voluere, ut Theodontius dicit, inmixtam illi divinam mentem Demogorgonem nuncupavere. Quem profecto ego deorum gentilium omnium patrem principiumque existimo, cum neminem illi secundum poeticas fictiones patrem fuisse compererim: et cum Etheris non tantum patrem, sed avum extitisse legerim, et deorum aliorum plurium, ex quibus hi orti sunt, de quibus supra mentio facta est. Sic igitur omnibus circumspectis, aliis abscisis tanquam superfluis capitibus et in membra redactis, adinvenisse itineris principium rati, facientes Demogorgonem non rerum patrem sed deorum gentilium, duce deo scabrosum intrabimus iter per Tenaron aut Ethnam in terre viscera descendentes et ante alia Stigie paludis vada sulcantes.

In arbore signata desuper ponitur in culmine Demogorgon
versa in celum radice, nec solum infra describe progeniei
sed deorum omnium gentilium pater, et in ramis et
frondibus ab eo descendentibus describuntur eius filii et
nepotes de quibus omnibus hoc in primo libro prout signati
sunt distincte scribitur. Verum ex eis Ether solus excipitur, de
quo et eius amplissima posteritate in libris sequentibus
describetur. Fuerunt ergo Demogorgoni filii filieque VIII
Quorum primus Litigium, secundus Pan, III Cloto, III
Lachesis, quinta Atropos, sextus Polus seu Pollux, septimus
Phyton seu Phaneta, ottava Terra, nonus autem Herebus.

Summa cum maiestate tenebrarum arbore descripta, veterosus ille deorum omnium gentilium proavus, undique stipatus nebulis et caligine, mediis in visceribus terre perambulanti michi comparuit Demogorgon, nomine ipso horribilis, pallore quodam muscoso et

neglecta humiditate amictus; terrestrem tetrum fetidumque evaporans odorem, seque miseri principatus patrem potius alieno sermone quam suo confessus verbo, me coram novi laboris opifice constitit. Risi, fateor, dum illum i(n)tuerer, memor stultitiae veterum qui illum a nemine genitum eternum et rerum omnium patrem atque in terre visceribus delitescensem rati sunt. Sane quoniam minus hoc spectat ad opus, eum sinamus sua in miseria, procedentes eo quo cupimus. Huius igitur insipide credulitatis causam dicit Theodontius non a studiosis hominibus habuisse principium, quin imo a vetustissimis Arcadum rusticis. Qui cum mediterranei essent homines atque montani et semisilvestres et viderent terram sponte sua, silvasque et arbusta queque producere, flores, fructus et semina emittere, animalia alere cuncta et demum in se morientia queque suscipere, nec non et montes flammam evomere, ex duris silicibus ignes excuti, ex concavis locis et vallibus exalare ventos et illam sentirent moveri nonnunquam et etiam mugitus emittere eiusque ex visceribus fontes, lacus et flumina fundi, quasi ex ea ethereus ignis et lucidus aer exorti ac egregie potata ingentem illum oceani pelagum eminxerit, et ex collis incendiis evolantes in altum favillule solis luneque globos ediderint, summoque implicite celo in stellas sese infixerint sempiternas, stolidè credidere. Qui autem post hos secuti sunt paulo altius sentientes, non terram simpliciter rerum harum dixere autorem, sed illi mentem implicitam esse divinam intellectu et nutu cuius agerentur ista, eamque mentem in subterraneis habere sedem arbitrati sunt. Cui errori auxit fidem apud rusticos antra ac profundissimos terrarum abditus intrasse non nunquam in quibus cum in processu languescente luce silentium augeri videatur, subintrare mentes cum nativo locorum horrore religio consuevit et ignaris presentie alicuius divinitatis suspicio quam a talibus suspicatum divinitatem, non alterius quam Demogorgonis existimabant, eo quod eius mansio in terre visceribus crederetur ut

dictum est. Hic igitur cum esset apud vetustissimos Arcades in honore precipuo, rati taciturnitate sui nominis divinitatis eius augeri maiestatem, seu existimantes indecens esse tam sublime nomen in buccas venire mortalium, vel forte timentes ne nominatus irritaretur in eos, consensu publico vetitum est ne impune nominaretur a quoquam. Quod quidem testari videtur Lucanus ubi Erictum manes invocantem describit dicens: Paretis, an ille Compellendus erit, quo nunquam terra vocato Non concussa tremit qui Gorgona cernit apertam Verberibusque suis trepidam castigat Erinem etc. Sic et Statius ubi cecum senem Tyresiam iussu Ethioclis belli Thebanorum exitum perscrutatur dicit: Scimus enim et quicquid dici noscique timetis Et turbare Hecatē, ni te, Tymbrē, timerem Et triplicis mundi summum quem scire nephastum; Illum sed taceo etc. Hunc, de quo duo poete loquuntur nomine non espresso, Lactantius insignis homo doctusque super Statium scribens liquido dicit esse Demogorgonem summum primumque deorum gentilium. Et nos etiam satis sumere possumus, si verba carminum ponderare velimus. Dicit enim apud Lucanum femina malefica et gentilis ad preminentiam atque subterraneam huius mansionem demonstrandam terram tremere eo vocato, quod nunquam alias facit nisi concussa. Subsequenter hoc idem, quia videt Gorgonem, id est terram apertam, id est ad plenum eo quod in visceribus habitat terre, nos autem respective ad eum superi superficiem tantum videmus. Vel videt apertum Gorgonem, monstrum illud vertens aspicientes in saxa, nec propterea in saxum vertitur, ut appareat preeminentie eius signum aliud. Tercio potentiam eius ostendit etiam circa inferna, dum eum dicit castigare verberibus Erinem pro Erinas, id est Furias, eas scilicet potentia sua et reprimendo et irritando. Hunc autem cognosci a superis ideo dicit Statius, ut illum et subterraneum et cunctorum demonstret principem, et invocatum posse cogere manes in desideria mortalium, quod ipsi nollent. Eum

autem cognosci ideo nephas dicit, quia scire secreta dei non spectat ad omnes; nam si cognita sint, in vilipensionem fere veniet potentia deitatis. Huic preterea ne tedio solitudinis angeretur, liberalis et circumspecta vetustas, ut ait Theodontius, socios dedit Eternitatem atque Chaos, et inde filiorum agmen egregium; VIII enim illi inter mares et feminas fuisse voluere, ut infra apparebit distinctius. Erat hic locus detegendi, si quid fuisset poetica fictione reconditum. Sed cum nudus sit huius deitatis erronee sensus, explicare quid nomen eius horridum sonare videatur tantummodo superest. Sonat igitur, ut reor, Demogorgon grece, terre deus latine. Nam demon deus, ut ait Leontius, Gorgon autem terra interpretatur. Seu potius sapientia terre, cum sepe demon sciens vel sapientia exponatur. Seu, ut magis placet aliis, deus terribilis, quod de vero Deo qui in celis habitat legitur: Sanctum et terribile nomen eius. Verum iste aliam ob causam terribilis est, nam ille ob integritatem iustitie male agentibus in iudicio est terribilis, iste vero stolide existimantibus. Postremo, antequam de filiis aliquid, de sociis pauca videnda sunt.

CAP. I.

De Eternitate.

Sequitur de Eternitate, quam ideo veteres Demogorgoni sociam dedere, ut is qui nullus erat videretur eternus. Que quid sit suo se ipsa pandit nomine, nulla enim temporis quantitate mensurari potest, nullo temporis spatio designari, cum omne contineat evum et contineatur a nullo. Quid enim de ea scripserit Claudius Claudianus, ubi heroico carmine Stilliconis laudes extulit, libet inserere. Dicit enim sic: Est ignota procul nostreque impervia menti, Vix adeunda diis annorum squalida mater, Immensi spelunca evi, que tempora vasto Suppeditat revocatque sinu; complectitur antrum Omnia quo placido consumit numine serpens Perpetuum(que)viret squamis, caudamque reducto Ore vorat tacito, relegens exordia lapsu. Vestibuli custos vultu longeva decoro, Ante fores natura sedet

cunctisque volantes Dependent membris anime; mansura verendus
Scribit iura senex, numeros qui dividit astris, Et cursus stabilesque
moras quibus omnia vivunt Ac pereunt fixis cum legibus. Ille
recenset etc. Antro demum sic descripto subsequitur idem: Hic
abitant vario facies distincta metallo Secula certa locis, illic
glomerantur aena, Hic ferrata rigent, illic argentea candent; Eximia
regione domus etc. Hec ille; ex quibus reor, serenissime regum,
possis advertere quam suavi stilo quamque accurata atque explicita
oratione quid Eternitas et que intra Eternitatem contineantur poeta
describat. Qui ut eius ostendat omnium temporum excessum, dicit
speluncam ispius, id est gremii profunditatem incognitam atque
procul stantem, et nedum mortalibus, sed vix adeundam diis, id est
beatis creaturis que in conspectu dei sunt; eamque demum dicit
tempora suppeditantem atque revocantem, ut appareat intra eam
omne tempus initium sumpsisse ac sumere et sumpturum esse, et
ultimo in finem devenire suum. Et ut appareat quo ordine describit
serpentem perpetuo viridem, id est quantum ad eam nunquam in
senium tendentem, eumque dicit revoluto in caudam ore eam
devorantem, ut ex hoc actu percipiamus temporis circularem
lapsus. Nam semper anni unius finis principium est sequentis, et sic
erit durante tempore. Quo exemplo usus est, eo quod per illud fuerit
olim Egiptiis, antequam licteras suscepissent, consuetudo
describendi annum. Subsequenter autem hoc fieri tacite dicit eo
quod non advertentibus nobis paulatim labatur tempus. Naturam
autem animarum circumvolantium plenam eo quod assidue multis
animantibus animas infundat, ideo ante fores Eternitatis describit ut
intelligamus quod quicquid intrat Eternitatis gremium, seu parum
mansurum seu multum, natura rerum agente intrat, et sic quasi
ianitrix hic est, et est intelligendum de natura naturata. Nam quod
natura naturans immittit nunquam egreditur. Senem autem, qui in
antro numeros stellis dividit, Deum verum credo, non quia senex sit,

non enim in eternum cadit etatis ulla descriptio, sed mortalium loquitur more, qui longevos etiam immortales senes dicimus. Hic numeros stellis dividit ut intelligamus quia eo agente et ordinante per certum et constitutum ab eo syderum motum nobis tempora distinguantur, ut puta per solis totius celi circuitum habemus annum, sic per eandem lune circumvolutionem mensem, et per integram octave spere revolutionem diem. De seculis autem, que ibidem esse dicit, infra ubi de Eonis satis late scribetur.

CAP. II.

De Chaos.

Chaos, ut Ovidius in principio maioris sui voluminis asserit, fuit quedam omnium rerum creandarum inmixta et confusa materia. Dicit enim sic: Unus erat toto nature vultus in orbe Quem dixere Chaos, rudis indigestaque moles Nec quicquam nisi pondus iners congestaque eodem Non bene iunctarum discordia semina rerum etc. Hunc seu hanc tam speciosam forma certa carentem effigiem voluere non nulli, alias insignes phylosophi, sociam atque coeternam fuisse Demogorgoni, ut si quando in mentem illi venisset creaturas producere, non deesset materia; quasi non posset qui poterat rebus variis formam dare, materiam ex qua daret producere. Ridiculum est, sed iam neminem redarguere professus sum.

CAP. III.

De Litigio primo Demogorgonis filio.

His premissis ad inclitam prolem primi dei gentilium veniendum est. Cuius primum filium voluere Litigium, eo quod primum eum ex Chaos pregnantis utero, ex incerto tamen patre eductum velint. De cuius educatione talis a Theodontio recitatur fabula. Dicit enim a Pronapide poeta in Prothocosmo scribi quod semel residente Demogorgone, ut quiesceret in Eternitatis antro, sensit in utero Chaos tumultuari, quamobrem commotus extensa manu Chaos

ventrem aperuit, et evulso Litigio tumultum faciente, eo quod turpem et inhonestam haberet faciem, abiecit in auras. Qui confestim evolavit in altum; non enim poterat ad inferiora descendere, cum omnium rerum inferior is esse videretur, qui illum ex utero matris exemerat. Ast inde Chaos acri fessa labore, cum non haberet quam invocaret Lucinam, madens tota in sudorem videbatur resolvi debere, ignita exalans infinita suspiria, insistente forti manu Demogorgone, ex quo factum est ut iam divulso Litigio, tres Parcas et Panem educeret una cum eis. Inde autem cum illi Pan rebus gerendis videretur ceteris aptior, eum domui prefecit sue et sorores illi dedit pedissequas. Chaos autem liberata pondere, iussu Panis, Demogorgonis cessit in sedem. Litigium vero, quod nos vulgatori vocabulo Discordiam dicimus, ab Homero in Yliade Lis vocatur, et Iovis dicitur filia, quam ipse ait, eo quod a Iunone per eam lesus fuerit circa nativitatem Euristei et Herculis de celo in terras eiectam. Theodontius autem de Litigio plura insuper recitat, que ubi decentius in processu ponenda videbuntur, apponam, que hic de eo ad presens omittantur. Habes, rex inclite, ridiculam fabulam, verum eo ventum est, ubi oportunum sit a veritate amovere fictiones corticem, sed prius respondendum est persepe dicentibus, quid poete dei opera vel nature vel hominum hoc sub fabularum velamine tradidere? Non erat eis modus alter? Erat equidem, sed uti non equa facies omnibus, sic nec animorum iudicia. Achilles arma preposuit ocio, Egisthus desidiam armis, Plato phylosophiam omissis ceteris secutus est, statuas celte sculpere Phydias, Apelles pinnaculo ymagine pingere. Sic ut reliqua hominum studia sinam, poeta delectatus est tegere fabulis veritatem, cuius delectionis Macrobius super Somnio Scipionis scribens satis apte causam videtur ostendere dum dicit: De diis autem dixi ceteris, et de anima non frustra se, nec ut oblectent ad fabulosa convertunt, sed quia sciunt inimicam esse nature apertam undique expositionem sui, que sicut vulgaribus

hominum sensibus intellectum sui vario rerum tegmine operimento subtrahit, ita a prudentibus arcana sua voluit per fabulosa tractari. Sic ipsa misteria fabularum cuniculis operiuntur, ne vel hoc adeptis nudam rerum talium natura se prebeat, sed summatibus tantum viris sapientia interprete, veri archani consciis contenti sunt reliqui. Hec Macrobius, quibus etsi multo plura dici possent, satis responsum arbitror exquirentibus. Insuper, rex precipue, sciendum est his fictionibus non esse tantum unicum intellectum, quin imo dici potest potius polisenum, hoc est multiplicium sensum. Nam sensus primus habetur per corticem, et hic licteralis vocatus est; alii per significata per corticem, et hi allegorici nuncupantur. Et ut quid velim facilius assumatur, ponemus exemplum. Perseus Iovis filius figmento poetico occidit Gorgonem, et victor evolavit in ethera. Hoc dum legitur per licteram hystorialis sensus prestatur. Si moralis ex hac lictera queritur intellectus, victoria ostenditur prudentis in vicium, et ad virtutem accessio. Allegorice autem si velimus assumere, pie mentis spretis mundanis deliciis ad celestia elevatio designatur. Preterea posset et anagogice dici per fabulam Christi ascensum ad patrem mundi principe superato figurari. Qui tamen sensus etsi variis nuncupentur nominibus, possunt tamen omnes allegorici appellari, quod ut plurimum fit. Nam allegoria dicitur ab allon, quod alienum latine significat, sive diversum, et ideo quot diversi ab hystoriali seu licterali sint sensu, allegorici possunt, ut dictum est, merito vocitari. Verumtamen non est animus michi secundum omnes sensus enucleare fabulas que sequuntur, cum satis arbitrer unum ex pluribus explicasse, esto aliquando apponentur fortasse plures. Nunc autem quid Pronapidem sensisse putem, explicabo paucis. Videtur etenim michi Pronapidem mundi creationem designare voluisse, secundum erroneam eorum opinionem, qui rati sunt deum ex materia preparata produxisse que creata sunt. Nam sensisse Demogorgonem tumultum fieri in utero Chaos, nil aliud

reor quam divinam sapientiam, aliqua eam movente causa, ut puta maturitatem ventris, id est temporis propositi horam advenisse, et sic cepisse velle creationem et que immixta erant certo ordine segregare, et hic extendisse manum, id est operam voluntati dedisse, ut ex informi colluvie formosum atque ordinatum produceret opus, et ante alia evulsis ex utero laborantis, id est laborem confusionis patientis Litigium, quod totiens aufertur a rebus quotiens amotis discordantie causis illis debitus imponitur ordo. Patet igitur hoc ante alia fecisse, disgregasse scilicet que inter se erant elementa confusa, calida enim frigidis, sicca humidis, et levia gravibus repugnabant. Et cum primus dei videretur actus a discordantibus ordinando subtraxisse Litigium, Demogorgonis primus filius dictus est. Eum abiectum ob turpem faciem, quia turpe sit ut plurimum litigare; evolasse ad sublimia potius videtur fabuloso ordini prestare decorem, quam aliud velle significare. Preterea eiectum quo se efferret ni in altum tenderet non habebat, cum in inferioribus iam producti orbis partibus in lucem constet eum fuisse productum. Quod a superis in terras demum deiectum sit, scribit Homerus ob id factum, quod opere suo ante Herculem Euristeus natus sit, ut suo narrabitur loco. Verum quantum ad intrinsecum sensum, hoc ego sentio, quod a motu superiorum corporum apud mortales persepe oriantur litigia. Insuper dici potest illud in terras eiectum a superis, cum apud superos omnia certo et perpetuo agantur ordine, ubi apud mortales vix inveniatur aliquid esse concorde. Demum cum dicit sudore madefactam Chaos et ignita emittentem suspiria nil aliud intelligat reor quam elementorum segregationem primam, ut per sudorem sentiamus aquam, per ignita vero suspiria aerem atque ignem, et que desursum sunt corpora, et per grossitiem molis huius terram, que Panis consilio confestim creatoris sui domus et sedes facta est. Eductum autem Pana post Litigium credo ratos veteres ea in separatione elementorum naturam naturatam habuisse initium et

evestigio domui, id est orbi, Demogorgonis prepositam, quasi eius opere sic volente deo omnia producantur mortalia. Parcas autem eodem partu productas et pedissequas fratri datas ideo fictum existimo, ut intelligatur naturam his cum legibus productam ut procreet seu gignat, nutriat et in finem nata deducat. Que tria sunt Parcarum officia, in quibus continuum nature prestant obsequium, ut latius in sequentibus apparebit.

CAP. IV.

De Pane secundo Demogorgonis filio.

Pana Demogorgonis fuisse filium iam satis supra monstratum est. De quo talem Theodontius recitat fabulam. Dicit enim eum verbis irritasse Cupidinem et inito cum eo certamine superatum, et victoris iussu Syringam nynpham Archadem adamasse, que cum satyros ante lusisset, eius etiam sprexit coniugium. Pan autem cum illam urgente amore fugientem sequeretur, contigit ut ipsa a Ladone fluvio impedita consisteret, et nynpharum auxilium precibus imploraret, quarum opere factum est ut in palustres calamos verteretur. Quos cum Pan motu ventorum sensisset dum invicem colliderentur esse canoros, tam affectione puelle a se dilecte quam delectatione soni permotus, calamos libens assumpsit, et ex eis septem disparibus factis fistulam, ut aiunt, composuit, eaque primus cecinit, ut etiam testari videtur Virgilius: Pan primus calamos cera coniungere plures Instituit etc. Huius preterea poete et alii insignes viri mirabilem descripsere figuram. Nam ut Rabanus in libro De origine rerum ait: Is ante alia fronti habet infixam cornua in celum tendentia, barbam prolixam et in pectus pendulam, et loco pallii pellem distinctam maculis, quam nebridem vocavere prisci, sic et manu virgam atque septem calamorum fistulam. Preterea inferioribus membris yrsutum atque hysspidum dicit, et pedes habere capreos et, ut addit Virgilius purpuream faciem. Hunc unum et idem cum Silvano arbitrabatur Rabanus, sed diversos esse describit Virgilius dicens: Venit et agresti

capitis Silvanus honore, Florentes ferulas et grandia lilia quassans. Et illico sequitur: Pan deus Arcadie venit. Et alibi: Panaque Silvanumque senem nynphasque sorores etc. His igitur premissis, ad intrinseca veniendum est. Et quoniam supra Pana naturam naturatam esse dictum est, quid sibi voluerint fingentes eum a Cupidine superatum, facile reor videri potest. Nam quam cito ab ipso creatore natura producta est, evestigio cepit operari, et suo delectata opere illud cepit amare, et sic a delectatione irritata amor succubuit. Siringa autem quam aiunt a Pane dilectam, ut dicebat Leontius, dicitur a syren grece, quod latine sonat deo cantans, et sic poterimus dicere Siringam esse celorum seu sperarum melodiam, que ut Pictagore placuit ex variis inter se motibus circulorum sperarum conficiebatur, seu conficitur, et per consequens tanquam deo et nature gratissimum a natura conficiente diligitur. Seu volumus potius Siringam esse circa nos agentibus supercelestibus corporibus nature opus tanto organizatum ordine, ut dum in certum et determinatum finem continuo deducitur tractu, non aliter quam faciant rite canentes armoniam facere, quod deo gratissimum fore credendum est. Cur autem hanc nynpham Arcadem fuisse dixerint et in calamos versam, ideo dictum puto quia, ut placet Theodontio, Arcades primi fuere, qui excogitato cantu emittentes per calamos longos et breves spiritum, quatuor vocum invenere discrimina, et demum addidere tria, et ad postremum quod permultos faciebant calamos, in unam contraxere fistulam, foraminibus ori flantis proximis, et remotioribus excogitatis. Macrobius vero hoc repertum dicit Pictagore, ad ictus malleorum gravium atque levium. Iosephus vero in libro Antiquitatis Iudaice dicit longe vetustius iubal inventum fuisse ad tinnitum malleorum Tubalcayn fratris sui, qui ferrarius faber fuit. Verum quoniam fingentibus verius visum est Arcades invenisse, eo quod illo forsitan evo ceteros excederent fistula, Arcadem nynpham fuisse voluere. Siringam autem lusisse satiros et

Pana fugientem, atque a Ladone moratam et ninpharum suffragio in calamum versam, circa nostros cantus iudicio meo aliquid bone considerationis abscondit. Hec enim spretis satyris, id est ingeniis rudibus, fugit Pana, id est hominem natura aptum natum ad musicalia; nec equidem actu fugit, sed existimatione cupientis, cui in dilatione videtur cessari quod optat. Hec tunc a Ladone sistitur donec instrumentum ad emittendam meditationem perficitur. Est enim Ladon fluvijs in ripa nutriens calamos, in quos versam Syringam aiunt, ex quibus postmodum confectam fistulam novimus; ex quo summere debemus uti calamorum radix terre infixata est, sic et meditatio musice artis et compertus exinde cantus tam diu latet in pectore inventoris, donec emittendi prestetur organum, quod ex calamis suffragio humiditatis a radice emissis conficitur; quo confecto, sonus premeditatus emittitur suffragio humiditatis spiritus emittentis. Nam si siccus esset, nulla sonoritatis dulcedo sed mugitus potius sequeretur, ut videmus ex igne per fistulas emissio contingere; et sic in calamos versa videtur Syringa, eo quod per calamos resonet. Possibile preterea fuit a compertore fistule calamos ad hoc primo fuisse compertos Ladonem secus, et sic a Ladone detento. Restat videre quid sensisse potuerint circa Panis ymaginem, in qua ego arbitror veteres universale nature corpus tam scilicet agentium quam patientium rerum voluisse describere, ut puta sentientes per cornua in celum tendentia supercelestium corporum demonstrationem, quam duplici modo percipimus arte scilicet, qua discursus syderum investigantes cognoscimus et sensu quo eorum in nos confusiones sentimus. Per ignitam autem eius faciem ignis elementum, cui annexum aerem voluere, summendum reor, quos sic iunctos Iovem dixere non nulli. Per barbam autem, per quam virilitas demonstratur, virtutem activam horum duorum elementorum sic iunctorum intelligi voluisse existimo, et eorum opus in terram et aquam, dum demissam illam in pectus et ad partes inferiores traxere.

Eum autem maculosa pelle tectum describere, ut per illam ostenderetur octave spere mirabilis pulchritudo crebro stellarum fulgore depicta, a qua quidem spera, sicuti pallio tegitur homo sic omnia ad naturam rerum spectantia conteguntur. Per virgam autem nature regimen intelligendum reor, quo omnia et potissime ratione carentia reguntur, et in determinatum finem in suis operibus etiam deducuntur. Fistulam vero ad armoniam celestem designandam illi apposuerunt. Quod illi circa inferiora sit hispidum corpus et hyrsutum, terre superficiem montium et scopulorum gibbosam et silvarum virgultorum et graminum tectam intelligo. Alii vero sensere aliter. Solem scilicet per hanc ymaginem designari, quem rerum patrem dominumque credidere, quos inter fuit Macrobius. Et sic eius cornua volunt lune renascentis indicium, per purpuream faciem aeris mane seroque rubescentis aspectum, per prolixam barbam ipsius solis in terram usque radios descendentes, per maculosam pellem celi ornatum a solis luce derivantem, per baculum seu virgam rerum potentiam atque moderamen, per fistulam celi armoniam a motu solis cognitam etc. prout supra. Credo, rex magnifice, videas quam summotenus exponendo transeam, quod duplici de causa facio. Primo quidem quia confido, quoniam tibi nobile sit ingenium, quo possis quantumcunque parvis datis iudiciis, in quoscunque profundissimos sensus penetrare. Secundo quia sequentibus cedendum est. Nam si omnia que ad expositionem huius fabule possent induci describere vellem, ipsa sola fere totum excogitatum volumen occuparet. Et ut redeam ad omissa, hunc Pana, seu quod in processu eundem cum Demogorgone arbitrarentur Arcades, ut Theodontio visum est, seu quod illo neglecto in istum totos verterent animos, sacris etiam horrendis, ut puta humano, imo natorum illi litantes sanguine, precipue coluere, eumque dixere Pana a pan, quod totum latine sonat, volentes ob hoc quod omnia quecunque sint in nature gremio concludantur, et sic ipsa totum sit. Iuniores inde, eo

quod innovata placent, Pana Liceum vocaverunt. Alii adempto Panis nomine Liceum tantum dixere. Et non nulli Iovem Liceum existimantes nature seu Iovis opere lupos a gregibus amoveri quibus ipsi fere vacabant omnes, et sic a lupis fugatis cognomen meruisse videtur; grece enim lupo dicitur lycos. Augustinus vero, ubi De civitate dei scribit, dicit non ob hoc contigisse Pana Liceum vocari, quin imo propter crebram mutationem hominum in lupos, que in Arcadia contingebat, quod nisi divina operante virtute fieri non posse arbitrabantur. Hinc propterea videtur Macrobius sumpsisse Pana non Iovem, sed solem esse, eo quod sol omnis mortalis vite sit pater, eoque surgente consueverint lupi dimissis insidiis adversus greges in silvas abire, et sic ob istud beneficium eum dixere Liceum.

CAP. V.

De Cloto, Lachesi et Atropu filiabus Demogorgonis.

Cloto, Lachesis et Atropos, ut supra, ubi de Litigio, filie fuere Demogorgonis. Cicero autem has Parcas vocat, ubi De naturis deorum scribit, et filias Herebi Noctisque fuisse dicit. Verum ego ideo Theodontio potius adhereo, qui illas cum rerum natura creatas dicit, quod longe magis veritati videtur conforme, eas scilicet nature rerum esse coevas. Has easdem ubi supra vocat Tullius in singulari Fatum illudque Herebi Noctisque filium dicit, quod ego longe magis quam Parcas habito respectu ad id quod de Fato scribitur, ut post sequetur Demogorgonis filium dicam. Seneca vero, has in epistulis ad Lucilium Fata vocat, dato Cleantis dictum dicat, dicens: Ducunt volentem Fata, nolentem trahunt. Circa quod non solum eorum describit officium, eas scilicet sorores omnia ducere, sed etiam trahere, non aliter quam si de necessitate contingat omnia. Quod longe apertius sentire videtur in tragediis Seneca poeta tragicus, et in ea potissime cui titulus est Edipus, ubi dicit: Fatis agimur, credite Fatis. Non solliciti possunt cure Mutare rati stamina fusi. Quicquid patimur mortale genus Quicquid facimus venit ex alto, Servatque sua

decreta colus Lachesis dura revoluta manu, omnia septo tramite vadunt Primusque dies dedit extremum. Non illa deo vertisse licet, Que nexa suis currunt causis. It cuique ratus prece non nulla Mobilis ordo, multis ipsum Timuisse nocet, multi ad fatum Venere suum dum Fata timent etc. Hec ille Quod etiam Ovidius sensisse videtur dum in maiori suo volumine dicit in persona Iovis Veneri: Tu sola insuperabile fatum, Nata, movere putas? Intres licet ipsa sororum Tecta trium, cernes illic molimine vasto, Ex ere et solido rerum tabularia ferro, Que neque concursus celi neque fulminis iram, Nec metuunt ulla tuta atque eterna ruinas. Invenies illic incisa adamante perenni Fata tui generis etc. In quibus preter iam damnatam opinionem summi potest has tres sorores esse Fatum et Fata quantumcunque Tullius in Parcas et Fata distinxerit, volens potius, ut reor, diversitate nominum diversitatem officiorum quam personarum ostendere. Nos autem de his tribus redigendis postremo in unum, quid non nulli senserint videamus. Has supra diximus servitio Panis dedicatas a patre, et causas demonstravimus. Fulgentius vero ubi de Mithologiis, dicit eas attributas obsequio Plutonis inferorum dei, credo ut sentiamus actiones istarum circa terrena tantum versari, et Pluto terra interpretatur. Et ait idem Fulgentius, Cloto interpretari evocationem, eo quod suum sit, iacto cuiuscunque rei semine, illud adeo in incrementum trahere, ut aptum sit in lucem emergere. Lachesis autem, ut idem dicit interpretatur protractio seu sors, eo quod id quod a Cloto compositum est in lucem evocatum a Lachesi suscipiatur et protrahitur in vitam. Atropos autem, ab a, quod est sine, et tropos, quod est conversio, absque conversione interpretatur, eo quod omne natum e vestigio, quod in terminum sibi presignatum venisse cognoverit, demergat in mortem, a qua nulla retro naturali opere conversio est. Apuleius vero Medaurensis non mediocris auctoritate philosophus, de his in libro quem Cosmographiam cognominat,

scribit sic: Sed tria Fata sunt numero cum ratione temporis facientia, si potestatem earum ad eiusdem similitudinem temporis referas. Nam quod in fuso perfectum est, preteriti temporis habet speciem, et quod torquetur in digitis, momenti presentis indicat spatia, et quod nondum ex colo tractum est subactumque cure digitorum, id futuri et consequentis seculi posteriora videtur ostendere. Hec illis conditio et nominum eiusdem proprietatem contingit, ut sit Atropos preteriti temporis fatum, quod non deus quidem faciet infectum, et futuri temporis. Lachesis autem a fine cognominata, quod etiam illis que futura sunt finem suum deus dederit; Cloto presentis temporis habet curam, ut ipsis actionibus suadeat ne causa solers rebus omnibus desit. Hec Apuleius. Sunt insuper qui volunt Lachesim eam esse, quam fortunam nuncupamus, et ab ea omnia mortalibus contingentia agitari. Nunc autem quid de Fato sentiant veteres, dato non multum a precedentibus differant, videntum est. Dicit ergo de Fato sic Tullius in libro quem De divinatione scripsit: Fatum id appello quod Greci imarmenidem, id est ordinem seriemque causarum, cum causa causam gignat, ea est ex omni eternitate fluens veritas sempiterna. Quod cum ita sit, nichil est futurum, cuius non causas id ipsum efficientes natura contineat. Ex quo intelligitur ut Fatum sit non id quod superstitiose, sed id quod philosophice dicitur, causa eterna rerum cur et ea que preterierint facta sunt, et que instant fiant et que sequuntur futura sint. Hec Cicero. Boetius autem Torquatus, vir disertissimus atque catholicus, ubi De philosophica consolatione scripsit, cum diffuse de hac materia cum philosophia magistra rerum altercetur, dicit inter alia de Fato sic: omnium generatio rerum cunctusque mutabilium naturarum progressus et quicquid aliquo movetur modo, causas, ordinem, formas ex divine mentis stabilitate sortitur; hec in sue simplicitatis arce composita, multiplicem rebus gerendis modum statuit. Qui modus cum in ipsa divine intelligentie puritate conspicitur,

providentia nominatur. Cum vero ad ea que movet atque disponit refertur, Fatum a veteribus appellatum est. Hec ille. Poteram et apponere quid Apuleius de Fato in Cosmographia determinet, et aliorum sententias, sed quoniam satis dictum reor, cur Demogorgonis aut Herebi Noctisque Parce seu Fatum vel Fata dicantur filie, breviter describam. Cum sepe eventurum sit in sequentibus et iam in precedentibus contigerit, quod causatus causantis dicatur filius, possumus ad presens dicere has tres sorores variis nuncupatas nominibus dei filias tanquam ab eo causatas, qui prima causarum est, ut satis per verba supra proxime Ciceronis atque Torquati videri potest. Hunc deum, ut dictum est, veteres Demogorgonem dixere. Quod autem ex Herebo et Nocte, ut dicit Tullius, nate sint, talis oratio reddi potest. Est Herebus, ut apperebit latius in sequentibus, terre profundissimus et absconditus locus, quem allegorice possumus accipere pro profunditate divine mentis, in quam mortalis oculus penetrare non potest, et cum divina mens videns tanquam se ipsam, intelligens quid actura esset, et inde has actu cum natura rerum produceret satis ex Herebo, id est ex arcano et profundissimo divine mentis penetrali, natas dicere possumus. Noctis autem filie dici possunt quantum ad nos, quia omnia in que acies oculorum nostrorum penetrare non potest, obscura dicimus et noctis luce carentis similia, et sic cum ad intrinseca divine mentis intellectu transire nequeamus, mortali offuscati caligine, cum in se ipsa splendidissima sit, et vive atque indeficientis lucis corusca, viciū illi nostre hebetudinis nominando attribuimus noctem perennem diem nuncupantes, et sic Noctis erunt filie; seu volumus dicere, quia nobis incognite sunt dispositiones earum, eas obscuras et Noctis filias vocitamus. De nominibus propriis predictum est, de appellativis dicendum. Vocat igitur has Tullius Parcas, ut reor per antiphrasin, quia nemini parcant; nulla enim apud eas est acceptio personarum, solus deus potest pervertere earum vires et ordinem.

Fatum autem aut Fata a for faris tractum nomen est, quasi velint, qui id imposuere nomen, quod ab eis agitur a deo quasi irrevocabile dictum sit seu previsum, ut per verba Boetii satis assumitur, et etiam sentire videtur Augustinus, ubi De civitate dei. Sed abhorret ipse vocabulum admonens, ut si quisquam voluntatem dei seu potestatem nomine Fati appellet, sententiam teneat, linguam coerceat.

CAP. VI.

De Polo sexto Demogorgonis filio.

Aiunt insuper Polum Demogorgonis fuisse filium, et hoc in Prothocosmo asserere Pronapidem, talem ex hoc fabulam recitantem: quod dum secus undas in sede sua consisteret Demogorgon, et ex exili limo sperulam composuisset, eam nuncupavit Polum. Qui, spretis patris cavernis et inertia, evolavit in altum, et eo quod adhuc mollis esset, in tam grande corpus evolans conflatus est, ut omnia que a patre fuerant ante composita circumdaret. Verum nondum sibi aliquis erat ornatus, cum fabricanti patri lucis globum assistens, videretque ignitas plurimum ad ictum mallei fabrilis hinc inde favillulas evolare, omnes sinu facto collegit, et in domum suam detulit, eamque ex illis ornavit omnem. Haberm, rex inclite, quid riderem, videns compositi orbis tam ineptum ordinem, sed ante testatus sum nil velle mordere; huius tamen fictionis tenue satis velum est. Sequitur enim ut in ceteris Pronapides opinionem volentium ex terra a mente divina terris inclusa cuncta fuisse producta, dum Polum, quem ego celum intelligo, ex terra extensibile factum ait, et in maximum ac circumplectens omnia corpus eductum. Quod autem ex favillulis ex luce prodeuntibus domum ornaverit suam, hoc ideo dictum reor, quia solis micantibus radiis stelle in celo composite natura sua luce carentes lucide facte sint. Polus autem dicitur, ut arbitror, a quibusdam potioribus suis partibus. Constat enim, ut venerabilis

Andalo preceptor meus et veteres astrologie autores asserunt, celum omne super duos polos circumflecti, quorum alterum nobis propinquiorem articum vocant, oppositum autem antarticum; hunc tamen aliqui Pollucem vocant, causam ego non video.

CAP. VII.

De Phytone septimo Demogorgonis filio.

Phyton Pronapidis testimonio Demogorgonis filius fuit et terre, ex nativitate cuius talem ipse recitat fabulam. Dicit enim Demogorgonem continue caliginis affectum tedio Acroceraunos conscendisse montes, et ex eis ingentem nimium et ignitam evulsisse molem, eamque primo rotundasse forcipibus, deinde in Caucaso monte malleo solidasse; post hec ultra Taprobanem detulisse, et globum illum lucidum sexies undis mersisse, totidemque circum rotasse per auras, et hoc ideo ne ulla unquam posset circumitione diminui, aut evi labefactari rubigine, et ut agilis ferretur undique. Qui confestim se tollens in altum, domum intravit Poli, patrisque sedem omnem complevit fulgore. Ex immersionibus autem eius, aque ante dulces amaritudinem sumpsere salsedinis, et aer ad percipiendos lucis radios ex rotationibus aptus affectus est. Orpheus vero, qui fere poetarum omnium vetustissimus fuit, ut Lactantius in libro Divinarum institutionum scribit, opinatus est Phytone hunc primum maximum et verum deum esse, et ab ipso cuncta fuisse producta atque creata. Quod forsitan hoc in opere locum illi primum quesisset, tanto asserente teste, ni ipsemet Orpheus, minus advertens reor, seu quia nequiret animo concipere quenquam fuisse ingenitum, scripsisset: Prothogonos Phyton perimetheos neros iyos. Quod in latinum versum sonat: Principio genitus Phyton longo aere natus. Et sic non primus ut dixerat, si aere genitus est. Hunc preterea Lactantius ubi supra Phaneta vocat. Sed iam sumptus expetit ordo ut videamus quid contegat fictio, quod explicato sensu nominum fere apparebit liquido. Ugucio in libro vocabulorum dicit, Phytone

solem esse, et hoc illi quesitum nomen a Phytone serpente ab eodem superato. Sic et Paulus, in libro quem Collectionum intitulat, dicit: Phanos seu Phanet idem esse quod apparitio. Sic enim Phytone hunc Lactantius vocat. Quod quidem nomen Soli optime competit, ipse enim est qui surgens apparet, eo autem cessante, nulla erit ceterarum creaturarum apparitio mortalium, seu etiam syderum. Ergo solis creationem vult ostendere Pronapides. Circa quam ut eorum sequatur opinionem qui ex terra omnia volunt condita, inducit deum seu terre divinam mentem ex Acroceraunis montibus sumpsisse materiam, ratus ignitam terram ad componendum lucidum corpus aptiorem. Quod autem hanc molem forcipibus rotundasset intelligo divinam artem, qua a deo solis globus adeo spericus factus est, ut nulla superfluitate eius superficies gibbosa sit. Equo modo et malleus dici potest summi artificis intentum, quo in Caucaso monte, id est in celi summitate adeo corpus illud solidum formavit ut nulla ex parte dissolvi aut minui videatur. Inde dicit eum delatum ultra Taprobanem, ut ostendat ubi creatum opinetur; est enim Taprobanes orientalis insula hostio Gangis fluminis opposita, qua ex parte nobis in equinoctiis sol oritur: et sic in Oriente compositum videtur velle. Mersum tamen ibi sexies undis dicit, imitatus fabrilis actus qui ad durandum ferrum illud fervidum aquis immergunt. Et in hoc arbitror Pronapidem voluisse perfectionem et eternitatem corporis huius designasse, est quidem sex perfectus numerus se ex suis partibus omnibus conficiens, ex quo vult intelligamus et artificis et artificiatum perfectionem. Quod autem sexies rotatum sit, puto per numerum perfectum rotationis, voluerit eius circularem et indeficientem motum describere, a quo nunquam exorbitasse aut destitisse compertum est. Quod ob ingentis et igniti corporis demersionem, aque primo dulces amare facte sint, non ob aliud dictum puto, nisi ut ostendatur quod ob continuam radiorum

solis ferventium percussionem aquarum maris aque superficietenus salse facte sint, ut approbant physici.

CAP. VIII.

De Terra ex filiis Demogorgonis octava, que ex incognitis parentibus quinque genuit filios; quorum primus Nox, secundus Tartarus, tertius Fama, quartus Taigetes, quintus Antheus.

Terra, ut supra patet, Demogorgonis fuit sedes et filia, de qua Statius in Thebaide scribit sic: o hominum divumque eterna creatrix, Que fluvios silvasque animarum semina mundi Cuncta Prometheasque manus Pyrreaque saxa Gignis, et impastis que prima elementa dedisti Mutastique viros, que pontum ambisque vehisque: Te penes et pecudum gens mitis et ira ferarum Et volucrum requies; firmum atque immobile mundi Robur inoccidui, te velox machina celi Aere pendente vacuo, te currus uterque Circumit, o rerum media indivisaque magnis Fratribus! ergo simul tot gentibus alma, tot altis Urbibus ac populis subterque et desuper una Sufficis, astriferumque domos Athlanta supernos Ferre laborantem nullo vehis ipsa labore etc. In quibus profecto carminibus satis terre opus et laudes ostenduntur, de cuius generatione quoniam supra ubi de Litigio dictum est reiterandum non censeo. Eam tamen veteres Titanis dixere coniugem, eamque ex patris concubitu, ut premonstratum est quosdam suscepisse filios; et ex Oceano nepote atque ex Acheronte infernali fluvio, nec non ex aliis incognitis, ut decenti demonstrabitur loco. Vocavere eam preterea multis nominibus, ut puta Terram, Tellurem, Tellumonem, Humum, Arridam, Bonam deam, Matrem magnam, Faunam et Fatuam. Habet et preterea hec cum quibusdam deabus communia nomina. Dicitur enim Cibeles, Berecinthia, Rhea, Opis, Iuno, Ceres, Proserpina, Vesta, Ysis, Maia et Medea. Sed quid circa predicta theologi voluerint veteres, videndum est. Dicunt eam Titanis, qui sol est, coniugem, eo quod in eam sol agat tanquam in dispositam materiam ad producendum animantia

quecunque atque metalla et preciosos lapides et huiusmodi. Non nulli volunt Titanum hominem ingentis potentie fuisse et terre virum dictum eo quod multum terre possideret, et filios suscepisset tanta prestantes fortitudine et corporis mole ut non ex muliere sed ex ingentiori corpore, ut puta terra, suscepti viderentur. Et ut ad nomina veniamus, dicit Rabanus in libro de Originibus rerum, eam terram nuncupari eo quod teratur, quod ad superficiem solam spectat. Tellus autem, ut idem testatur Rabanus, dicta est quia fructus ex ea tollamus. Servius autem dicit eam terram esse que teritur, tellurem vero deam. Et alibi dicit: Tellurem deam esse, terram autem elementum; sed quandoque tellurem pro terra poni, sicut pro igni Vulcanum et Cererem pro frumento. Tellumonem vero, ut ego coniectura possum percipere, eam terre partem dixere que nec teritur nec radicibus graminum aut arborum usui est, eo quod longe sit tellure inferior. Humus vero, ut asserit Rabanus ea pars terre dicitur que plurimum habet humiditatis, ut puta palustris et propinqua fluminibus. Aridam autem terram vocavere non quia sic illam a creatione creator nuncupaverit, ut eius veram complexionem ostenderet, sed eo quod aretur. Bona autem dea, teste Macrobio Saturnaliorum ideo dicta est quod nobis omnium bonorum ad victum causa sit cum ipsa germinantia nutriat, fructus alat, escas avibus et pabula brutis exhibeat, ex quibus et ipsi nutrimur. Matrem autem magnam, ut ait Paulus, vocari voluere qui arbitrati sunt eam rerum omnium creatricem. Ego equidem arbitror quia tanquam pia mater et maxima sua ubertate nutriat cuncta mortalia et suo gremio morientia cuncta suscipiat. Cur autem Faunam dixerint Macrobius Saturnaliorum libro describit, dicens: quod omni usui faveat animantium, quod adeo manifestum est ut licteris explicari non egeat. Fatuam vero a fando dictam dicit idem Macrobius veteres voluisse, eo quod infantes partu editi non prius vocem habeant vel emittant quam ipsam contigerint. Que vero ex nominibus cum aliis

communia sunt, ubi de illis mentio in sequentibus fiet intelligenda dicentur, et ad explicandum de filiis quos ex incerto patre genuisse dixerunt veteres veniemus.

CAP. IX.

De Nocte prima Terre filia.

Ex incerto patre dicit Paulus Noctem Terre fuisse filiam, de qua talem Pronapides in Prothocosmo fabulam scribit. Eam scilicet a Phanete pastore dilectam cui petenti cum mater vellet copulare connubio, dixit se ignotum habere hominem, nec unquam vidisse, audisse tamen illum suis adversum moribus et ideo mori malle quam illi nubere. Quam ob rem indignans Phanetes ex amatore hostis factus dum illam occisurus sequeretur, illa se copulavit Herebo, non ausa ubi Phanetes esset apparere. Dicit insuper Theodontius huic a Iove concessam quadrigam eo quod illi fautrix fuisset, dum ante lucem accederet ad Alcmenam. Hanc insuper quantumcunque fusca sit picta ornaverunt clamide. Et in eius laudem, et ut eius pro parte demonstraret effectus Statius hos in Thebaide cecinit versus: Nox que terrarum celique amplexa labores Ignea multivago transmittis sydera lapsu, Indulgens reparare animum, dum proximus egris Infundat Titan agiles animantibus ortus etc. Sed nunc quid sibi fabule veri tegant videamus. Dicunt igitur ante alia eam absque cognito patre terre filiam; quod ob id arbitror dictum, quia terra densitate sui corporis operatur ut radii solares nequeant in partem oppositam penetrare. Et sic causam dante terra umbra tam grandis efficitur quantum spatii a dimidio corporis terre occupatur. Que quidem umbra nox dicitur et sic tanquam a terra et non ab alia re causata absque cognito patre Noctis tantum filia arbitratur. Quod autem a Phanete pastore dilecta sit, hoc modo intelligendum reor. Phanetem ego solem puto ideo pastorem dictum quia suo opere viventia cuncta pascantur. Eum autem adamasse Noctem fictum existimo quia tanquam dilectam sibi videre

cupiens rapido cursu sequitur, et illi videtur appetere copulari. Illa vero renuit, nec minus volucris passu fugit quam sequatur, eo quod sibi mores adversos habeat cum illum innotet, ipsa autem obscurum faciat, nec frustra se si illi iungatur morituram dicit; cum sol luce sua omnem dissolvat obscuritatem, et sic eius hostis efficitur. Demum Nox Herebo iungitur, id est inferno in quem cum nunquam solares penetrent radii, Nox viget atque secreta consistit. Quod autem Iovi faverit fabula manifestat, ut patet per Plautum in Amphitruone; nam cum accessisset in diluculo Iuppiter ad Alcmenam, Nox ut illi prestaret obsequium tanquam a crepusculo nocturno inchoasset, perseveravit in longum ex quo quadrigam meruit, per quam circumvolutionem terre continuam quam facit intelligo. Per quatuor autem rotas ex quibus quadriga constat, quatuor arbitror significari noctis tempora solum nocturne quieti servientia. Dividitur autem nox a Macrobio in libro Saturnaliorum in septem tempora, quorum primum sole intrante incipit, et dicitur crepusculum a crepero, quod est dubium, eo quod dubitari videatur diei preterite, an venienti nocti attribuendum sit, et hoc non deservit quieti. Secundum autem, cum iam obscurum sit, fax prima dicitur, eo quod tunc faces accendantur, nec hoc quieti accommodum. Tercium vero, cum iam nox densior sit, nocte concubia nuncupatur, eo quod quieturi vadamus concubitum. Quartum nox dicitur intempesta, eo quod nulli operi tempus aptum sit. Quintum autem gallicinium vocitatur, eo quod a medio sui nocte in diem tendente, galli cantent. Sextum vero dicitur conticinium iam aurore proximum, et ideo sic dictum, eo quod tunc videatur ut plurimum grata quies et ob id omnia conticescunt et hec quatuor quieti prestantur. Septimum appellatur diluculum a die iam lucente, in quo solertes assurgunt operi, quod minime somno aptum est. Et sic totidem rote sunt currui Noctis quot in ea sunt tempora quieti tantummodo servientia. Seu volumus more nautarum et castrensium vigiliam noctem in partes quatuor

dividere, in primam scilicet et secundam et terciam atque quartam vigiliam, et sic quadrigae rotas quattuor ex totidem vigiliis componemus. Quod autem picta palla amicta sit, facile videri potest illam celi ornatum significare quo tegitur. Nox autem, ut ait Papias, ideo dicitur quia noceat oculis; aufert enim illis videndi officium, cum nil nocte cernamus. Nocet insuper quia male agentibus apta est, cum legamus: Qui male agit odit lucem; ex quo sequitur ut tenebras amet tanquam malo operi aptiores. Et dicit etiam Iuvenalis: Ut iugulent homines surgunt de nocte latrones. Omerus preterea in Yliade eam domitricem deorum vocitat, ut sentiamus quoniam nocte magnanimes ingentia pectoribus versant, tamen nox minime talibus apta ebullientes opprimit spiritus, eosque tanquam domitos in lucem usque coercet. Fuerunt insuper huic tam ex viro quam ex aliis filii plures ut in sequentibus describetur.

CAP. X.

De Fama secunda ex filiis Terre.

Virgilio celestis ingenii poete placet Famam Terre fuisse filiam, dum dicit in Eneide: Illam Terra parens, ira irritata deorum Extremam, ut perhibent, Ceo Encheladoque sororem Progenuit etc. De hac ut appareat originis sui causa talis a Paulo recitatur fabula. Quod cum ob regni cupidinem bellum inter Titanos gigantes, Terre filios, et Iovem esset exortum, eo itum est ut omnes Terre filii qui Iovi adversabantur occiderentur a Iove, et diis aliis. Quo dolore Terra irritata et vindicte avida, cum sibi adversus tam potentes hostes arma deessent, ut illis quibus poterat viribus aliquid mali ageret, coacto utero, Famam emisit scelerum superum relatricem. Huius autem incrementum et formam describens, Virgilius ait sic: Fama malum quo non aliud velocius ullum Mobilitate viget viresque acquirit eundo. Parva metu primo mox sese attollit in auras Ingrediturque solo et caput inter nubila condit. Et paulo post hec ait: Pedibus celerem et pernicipibus alis. Monstrum horrendum ingens cui quot

sunt corpore plume, Tot vigiles oculi subter mirabile dictu Tot
lingue totidem ora sonant tot surrigit aures. Nocte volat medio celi
terreque per umbram Stridens nec dulci declinant lumina somno.
Luce sedet custos aut summi culmine tecti Turribus aut altis et
magnas territat urbes, Tam ficti pravique tenax quam nuntia veri.
Sentis, optime rex, quanto verborum ornatu, quanto lepore, quam
succipleno, quanque industriosa fictione Virgilius quid sit Fama, quid
eius augmentum, quid eius opus conetur ostendere et ostendat?
Sentis equidem, sed ut qui te preter lecturi sunt ampliuscule videant,
libet explicare paululum, premisso tamen quid velit fabula Pauli.
Dicit ergo primo irritatam terram ira deorum. Circa quod pro iratis
diis, syderum opus circa quedam intelligo. Sydera enim seu
supercelestia corpora procul dubio in nos agunt potentia eis a
creatore concessa secundum dispositiones suscipientium eorum
influentias; et hinc fit ut puer vel adolescens augetur eorum opere,
cum diminuatur senescens et cum nunquam a ratione gubernatoris
optimi separentur, non nunquam aliqua faciunt que mortalium
repentino falsoque iudicio tanquam irata fecisse videntur, ut puta
dum iustum regem, dum felicem imperatorem, dum strenuum
militem in finem suum deducunt. Et ideo iratos dixit deos Paulus,
quia occiderint illustres viros, quos perpetuandos rebantur homines.
Sed quid ex hoc sequitur, irritatur ab hoc opere, quod deorum iram
vocant, Terra, id est animosus homo, nam terrei sumus omnes; et ad
quid irritatur? Ut pareat Famam ultricem future mortis, id est ut id
agat propter quod Fama sui nominis oriatur, ut dum deorum ira
ceciderit illius nomen agente meritorum Fama superstes sit, etiam
nolentibus his, qui homines occidendo eum omnino auferre conati
sunt. Ad quod nos idem hortatur Virgilius dum dicit: Stat sua cuique
dies breve et irreparabile tempus Omnibus est vite sed Famam
ostendere factis Hoc virtutis opus etc. Hanc autem Famam ideo
malum dixit Virgilius quia non equo passu ad eam perquirendam

tendimus omnes. Nam per fraudes ut plurimum summa occupari sacerdotia cernimus, dolo victorias obtineri, principatus possideri violentia, et ea quecunque per fas et nefas que nomina solent in lumen extollere. Nam si per virtutem agatur tunc non malum iure dicitur Fama. Verum in hoc inproprie locutus est autor usus pro infamia vocabulo Fame, cum si fictionem inspiciamus, seu potius fictionis causam satis advertemus ex ea infamiam non Famam secutam. Hanc insuper dicit metu primo parvam et sic est; nam quantumcunque grandia sint facinora ex quibus oritur a quodam tamen audientium metu videtur incipere; movemur quidem auditu primo rei alicuius, et si placet eam falsam esse timemus, si vero displicet equo modo ne vera sit extimescimus. Mox sese tollit in auras, id est in ampliationem locutionis gentium evolat, seu mediocribus miscetur viris; et inde se solo infert hoc est in vulgus et plebeios, et tunc caput inter nubila condit cum se ad reges atque maiores effert. Pernix etiam est, id est velox, nil enim ut ipsemet dicit velocius est. Monstrum autem ingens asserit et horrendum ratione corporis quod illi describit, volens in hoc quod omnes eius plume, cum avem dicat propter eius celerem motum, habeant hominis effigiem; ad hoc ut per hoc intelligatur unumquenque de aliqua re loquentem pennam unam addere Fame, et sic ex multis cum multe sint avium penne non ex paucis Fama conficitur. Seu potius monstrum horrendum hanc vocant quia fere nunquam superari potest. Nam quanto magis quis illam conatur opprimere tanto magis exinde sit maior quod monstruosum est. Dicit insuper omnes eius oculos vigiles esse, eo quod non nisi a vigilantibus personet fama; nam si in somnium tendet locutio evestigio fama vertitur in nichilum. Nocte eam medio celi volitantem, ob id dicit quod sepiissime contigisse compertum est sero scilicet factum aliquid, et mane etiam in remotissimis partibus cognitum non aliter quam si nocte volaverit. Seu id dicit ut ostendat vigilantiam

gerulonum. In die autem eam sedere dicit custodem, ut ostendat quod ob eius relata custodes portis territarum urbium apponantur, et in turribus ad excitandum vigiles vel ad speculandum a longe. Et cum inter veritatem et mendacium non distinguat, contenta est pro veris quecunque audita referre. Huius preterea domum in maiori suo volumine sic describit Ovidius: Orbe locus medio est inter terrasque fretumque Celestesque plagas, triplicis confinia mundi, Unde quod est usquam, quamvis regionibus absit, Inspicitur, penetratque cavas vox omnis ad auras. Fama tenet summaque locum sibi legit in arce Innumerosque aditus ac mille foramina tectis Addidit, et nullis iuclisit limina portis: Nocte dieque patet, tota est ex ere sonanti, Tota fremit vocesque refert iteratque quod audit. Nulla quies intus nullaque silentia parte; Non tantum est clamor sed parve murmura vocis, Qualia de pelagi, si quis procul audiat, undis Esse solent, qualemve sonum, cum Iuppiter atras Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt. Atria turba tenet: veniunt, leve vulgus, euntque Mixtaque cum veris pariter coniuncta vagantur. Milia rumorum confusaque verba volutant. Ex quibus hi vacuas replent sermonibus aures. Hi narrata ferunt aliis mensuraque ficti Crescit, et auditis aliquid novus adicit autor. Illic credulitas, illic temerarius error, Vanaque letitia est, consternatique timores, Seditioque recens, dubioque autore sussurri. Ipsa quid in celo rerum pelagoque geratur Et tellure videt, totumque inquit in orbem etc. Satis hec etiam minus erudito patentia sunt et ideo quid sibi velit Paulus dum addidit, fabule famam genitam ut turpia deorum facta narraret vidisse super est quod nil aliud autumo propter quod, cum minores in maiores nil viribus possint illata verbis maioribus infamia conantur ulcisci. Terre autem ideo filiam voluere, quia non aliunde quam ex gestis in terris fama sit. Quod autem patre careat non absurde dictum est, cum ut sepissime rerum a fama gestarum que ut

plurimum falsissime sunt ignoretur autor, qui compertus patris loco describi posset.

CAP. XI.

De Tartaro III Terre filio.

Tartarum asserit Theodontius absque patre Terre fuisse filium. Hunc Barlaam dicit inertem atque torpentem matris adhuc in utero iacere, eo quod invocata Lucina favere partui noluisset ob id quod Famam in deorum ignominiam peperisset. Figmentum hoc ab effectu causam sumpsit; non erat enim Lucina non nascituro seu partui non futuro prestatura favorem; arbitrati sunt quidam veteres circa terre centrum locum esse concavum et in eodem sontium anime penis affligi, ut satis in descensu Enee ad inferos ostendit Virgilius. Hunc Tartarum dici volunt, et hoc secundum Ysidorum ubi De ethimologiis a tremore frigoris dictum; nam ibi nec solis umquam potuit penetrare radius nec aeris motus est aliquis, confricatione cuius calefieri possit. Quod autem in utero matris torpeat satis apparet, non enim ad superiora potest ascendere, et si ascendat non erit amplius Tartarus. Terre autem filius improprie dicitur; nam quantumcunque conceperit mulier, nisi in lucem conceptus venerit, iure filius dici non poterit. Dicitur autem absque patre conceptus, eo quod credamus terre corpus concavitates habere, non tamen satis certi sumus an a creatione an a secuto post creationem eventum habuerit. In testimonium autem predictorum dicit Virgilius: Tartarus ipse Bis patet in preceps tantum tenditque sub umbras, Quantus ad ethereum celi suspectus Olimpum etc. Nec multo post ait: Hic genus antiquum Terre Titania pubes Fulmine deiecti fundo volvuntur in imo etc.

CAP. XII.

De Tagete IIII Terre filio.

Tages, ut asseruere gentiles et potissime Tusci, absque cognito genitore, Terre filius habitus est. De quo refert Paulus Perusinus: quod cum apud Etruscos in agro Tarquiniensi aliquantulum tellus intumisset, is villicus cuius erat agellus novitate rei permotus avidusque videre quid esset ostenti monstratura turgiditas aliquandiu expectavit, tandem impatiens more, ligone sumpto, locum cepit sensim effodere, nec multum effodit, et ecce ex glebis prosilivit infantulus. Quo monstro perterritus rudis homo vocavit affines, nec diu et is qui modo infans erat, etate proventus visus est, et inde senex, et cum incolas aruspicinam docuisset repente nusquam comparuit. Auditores autem arbitrati numen et terre credidere filium et nominavere Tagetem, quod idem olim lingua sonabat etrusca, quod latina deus; eumque postea loco summi numinis coluere. Ysidorus vero ab aratore gleba vomere sumpta infantem compertum dicit, nec amplius una die ab Etruscis visum, et in illa eos aruspicinam docuisse et ex ea libros etiam reliquisse, quos postea Romani in linguam propriam transtulere. Huius figmenti talem fuisse sensum existimo. Quendam scilicet esse potuisse qui diu studens circa aruspicinam, et ob contemplationis commodum consortio hominum aspernato doctus repente unde minime credebatur comparuit, et quia forsan ex antro aliquo exire visus est, Terre puerperium fictum est, vel in oculos agrum colentes inopinatus affuit, quasi prodisset ex glebis a rudi vulgo Terre filius dictus est, et ideo absque patre quia incognita eius fuerit origo. Consuevere preterea veteres externos ignotos terrestri itinere ad se venientes Terre filios vocitare, uti Neptuni qui adveherentur navigio. Infans autem dictus quia novus et confestim proventus et senex, eo quod eruditus et prudens, quod senum est, compertus sit. Quod in agro Tarquiniensi contigerit, seu quia aut sic fuit ibidem scilicet Tagetem primo cognitum, seu quia Etrusci aruspicina clarissimi fuere. In brevi autem termino more designatur affectio grandis incolarum ad eum. Nam dilecte rei mora

etiam si longissima sit, diligenti videtur brevissima. Eum autem deum habitum ob id contigisse puto, ut doctrinam quam summe colebant deo autore nobilitarent.

CAP. XIII.

De Antheo V Terre filio.

Antheum omnes terre dicunt filium, et quia nemo illi patrem designat, inter genitos incerto patre eum apponere necesse fuit; de quo sic scribit Lucanus: Nondum post genitos tellus effeta gigantes Terribilem Libicis partum concepit in antris. Nec tam iusta fuit terrarum gloria Thyphon, Aut Titios Briareusque ferox celoque pepercit, Quod non Flegreis Antheum sustulit arvis. Hoc quoque tam vastas cumulavit munere vires Terra sui fetus que cum tetigere parentem, Iam defeta vigent renovato robore membra. Hec illi spelunca domus; latuisse sub alta Rupe ferunt, epulas raptos habuisse leones. Ad somnos non terga fere prebere cubile Asserunt non silva torum viresque resumpsit, In nuda tellure iacens, periire coloni, Arvorum Libie pereunt quos appulit equor, Auxilioque diu virtus non ausa cadendi Terre spernit opes. invictus robore cunctis Quamvis staret erat etc. Apparet ergo per Lucani carmen quam grandis quamque fortis et ferox fuerit Antheus, ad quem ut idem testatur Lucanus, ut cum eo luctam iniret accessit Hercules laborum victor, et cum in agone essent eumque sepius prostratum robustiorem resurgentem cerneret, advertens quod a terra vires recuperaret, iam fessum ulnis in altum extulit, tanque diu tenuit donec spiraret. Fabule huius sensus duplex est, hystoricus et moralis. Videtur enim Pomponio Mele in libro Cosmographie placere hunc regem in extremis Mauritanie fuisse, asserens apud Ampelusiam promontorium in oceanum Athlanticum tendens esse specum Herculi sacram et ultra eam Tingem oppidum pervetustum ab Antheo, ut ferunt, conditum et in testimonium ostenditur ab incolis parva ingens ex elephante et ob magnitudinem nulli nunc habilis

quam ab eo gestatam asserunt et summe colunt. Nec non monstratur ab eisdem collis modicus resupini hominis iacentis habens ymaginem, quem eius tumulum fuisse confirmant. Adversus hunc dicit Theodontius Dionisium Thebeum qui ob insignem eius virtutem Hercules appellatus fuit, bellum habuisse, et qui cum advertisset eum sepius in Mauritania prostratum et evestigio exercitus restaurantem, ficta fuga eum ad se persequendum in Libiam usque traxit, ubi vero eum superavit et occidit. Leontius vero dicebat hunc Herculem fuisse Nyli filium, quem ego unum et idem cum superiori puto. Eusebius autem in libro Temporum dicit hunc Anthem palestrice artis fuisse doctissimum et quorumcunque certaminum que exercentur in terris, et ob id ostendit se arbitrari fictum quod Terre fuerit filius, et quod viribus restauraretur ab ea. Fulgentius quidem moralem sensum fictioni subesse demonstrat, dicens Anthem de terra natum libidinem esse que sola ex carne nascitur, qua tacta et si fessa sit in vires resurgit, verum ab homine virtuoso carnis denegato tactu superatur. Hunc fuisse dicit Augustinus regnante Argis Danao; Eusebius autem regnante Athenis Egeo; Leontius regnante apud Argivos Argo.

CAP. XIV.

De Herebo VIII Demogorgonis filio, cui fuerunt filii XXI. Quorum primus Amor, II Gratia, III Labor, IV Invidentia, V Metus, VI Dolus, VII Fraus, VIII Pertinacia, VIII Egestas, X Miseria, XI Fames, XII Querela, XIII Morbus, XIII Senectus, XV Pallor, XVI Tenebra, XVII Somnus, XVIII Mors, XVIII Caron, XX Dies, XXI Ether.

Expeditis Terre filiis ad Herebum stilus revocandus est, qui, ut Paulus ait a Crisippo traditum, filius fuit Demogorgonis et Terre. Hunc ego arbitror unum et idem cum Tartaro, cum eum veteres omnes existimare videantur in remotissimis terre visceribus esse, et in eodem, uti de Tartaro diximus, suppliciis sontes puniri. De hoc tamen multa scribuntur ab antiquis et potissime a Virgilio in VI

Eneide libro, que sub compendio pertransibo, eo quod fere de omnibus fiet in sequentibus prolixior mentio. Dicit ergo Virgilius quod in faucibus huius sunt terribiles visu he forme scilicet Luctus et ultrices Cure, Morbi pallentes, et tristis Senectus atque Metus et Fames Egestasque terribilis et horribiles visu Letum Laborque, Sopor et mala mentis gaudia, Bellumque letiferum ac Eumenis et Discordia et ulmus somniorum sedes, Centauri, Scille, Briareus, Lerneusque serpens et flammis armata Chimera una cum Gorgonibus, Arpiis et tricorporeo Gerione et trifauce Cerbero limina servante Ditis. Preterea hunc Herebum quattuor rigari fluminibus, Acheronte scilicet, Flegetonte Stigeque atque Cocito; et Acherontis nautam dicit esse Caronem, morientium animas ad profundiora Herebi transferentem. Insuper Minoem, Radamantum Eacumque versantes urnis merita intrantium inesse describit, et prostratos fulminibus Tytanus, Gigantes et Salmeonem ac Tityon discerptum a vulture; Ysiona perpetua circumvolutum rota, nec non et Sysiphum in altum ingentia pectore impingentem saxa, ac Tantalum inter undas et poma siti fameque pereuntem, et Theseum perpetuo damnatum ocio, aliosque; et hos omnes intra Ditis ferrea menia sub ultrice Thesiphone cruciari. Similiter et hunc idem preter Herebum multis vocavere nominibus ut puta Tartarum, Orcum, Ditem, Avernum, Baratrum et Infernum. Sic et eundem multorum filiorum patrem faciunt. Ceterum his premissis ad detectionem ascondite veritatis veniendum est. Volunt igitur eum Demogorgonis et Terre filium, eo quod Demogorgonem rerum Omnium creatorem arbitrati sunt; Terre autem quia ut patet eius in utero conditus est. Verum eum locum esse penarum non solum gentiles sed non nulli illustres christiani existimavere hac forte ducti ratione. Nam cum summa bonitas deus sit, et qui peccatum committit, quod malum est, et sic malus effectus sit, ut a deo tanquam a suo contrario remotissimus sit, necesse est; nos autem deum in celis habitare credimus, et a celo

nulla remotior pars est centro terre, et ob id tanquam in loco a deo remotissimo, ibidem penas luant impii, forsitan non inepte creditum est. De hoc tamen Tullius ubi de questionibus Tusculanis aperte truffatur, ex quo satis existimari potest aliud eruditos veteres sensisse; et ideo cum voluerint duplicem esse mundum, maiorem scilicet et minorem; maiorem eum quem generaliter mundum dicimus, minorem autem hominem, asserentes omnia in minore esse que in maiori describuntur ab eis, credo eos hunc Herebum et hos cruciatus intra minorem mundum, id est hominem esse existimasse, ac voluisse illas horribiles formas quas in vestibulo Herebi describit Virgilius esse causas exteriores, per quas introrsum illa suplicia causantur; seu ea que ab intrinsecis causata apparent extrorsum quem longe meliorem sensum existimo. Deinceps quidem ut predictorum seriem exponendo prevertam necesse est. Fictum igitur puto in profundum huius Herebi Ditem esse ferream civitatem, ut per eam intelligamus profundam obstinati cordis partem, in qua vere pertinaces non nunquam sumus et ferrei. Tytanes, id est homines terrenis dediti, et Gygantes, id est superbi prostrati, ideo vexari dicuntur, ut cognoscamus circa hoc anxiami terreos et superbos homines animo, qui dum semper extolli cupiunt, ceco suo iudicio deprimi et vilipendi arbitrantur et ex excelso deiciuntur aliquando, quod illis est acre tormentum. Per Tytionem autem descryptum a vulture mens cuiuscunque laborantis ut ea que ad eum non spectant agnoscat, accipienda est, seu illius qui in cumulandis thesauris continua cogitatione agitur. Ysion autem perpetua circumvolutus rota circumagitationes optantis regnum ostendit. Sic et Sisyphus saxa revolvens in efficacibus ac laboriosis conatibus vitam ducentis declarat. Per Tantalum autem inter undas et poma fame pereuntem, avarorum hominum curas et angores circa infamem parsimoniam intelligere debemus. Theseus autem ociosus temerarium frivolum conatus ostendit, quibus misere cruciantur.

Dicunt autem hos sub infestatione vexari Thesiphonis, quod sic reor accipiendum. Interpretatur enim Thesiphon irarum nox, et sic patet qui a talibus cruciantur in se ipsos irasci, et irarum voces nonnumquam emittere. Per illos autem tres iudices, hoc intelligo, tres enim personas male agendo ledere possumus, deum, proximum et nos ipsos, et sic a triplici conscientie iudicio redarguimur et damnamur. Per ianitorem autem Tricerberum canem, cuius officium est volentes intromittere, et exitum intransibiles prohibere, tres intelligendas causas puto rodentes acri morsu deceptorum mentes, letales scilicet assentatorum blandicie, falsa felicitatis opinio et inanis glorie fulgor, que quidem continue novis decipulis detrahentes ignaros, miseras curas augent, et minuere auctas non permittunt. Circuitur seu inundatur Herebus a quattuor fluminibus, ut per hoc sentiamus, quia hi qui se ratione deiecta ab inceptis concupiscentiis trahi permittunt, primo recti iudicii perturbata letitia Acherontem transeunt, qui carens gaudio interpretatur, et sic pulsa letitia ut eius occupet mestitia locum necesse est, ex qua ob bonum letitie perditum persepe vehemens nascitur ira, a qua in furorem impellimur, qui Flegeton est, id est ardens, ex furore etiam in tristitiam labimur, que Stix est, et ex tristitia in luctum et lacrimas, per quas Cocitus accipiendus est quartus Inferni fluvius. Et sic miseri mortales angimur ceca concupiscibilis appetitus opinione seducti, intraque gerimus quod in visceribus terre a poetis stolidi arbitrantur inclusum. Nunc autem quid sibi velint nomina videamus. Herebus enim dicitur, ut ait Ugucio, quia nimis hereat illi quem capit. Dis autem dicitur a Dite rege suo, qui apud poetas divitiarum dicitur deus, et hoc ideo quia dives sit, id est abundans locus iste, eo quod, in eum descendant ut plurimum hodie morientes, olim omnes. Tartarus autem dicitur a tortura, quia torqueat quos absorbet. Verum Tartarus est profundissimus infernorum locus ex quo, ut opinari videtur Ugucio, Christus neminem eduxit, Orcus enim dicitur quia

obscurus. Baratrum vero a forma dictus creditur; est autem Baratrum vas ex viminibus confectum a parte superiori propatulum, ab inferiori autem acutum, quo utuntur agrestes Campani, dum ex vitibus arboribus annexis vindemiantes uvas colligunt, et hoc ideo dictum ut intelligamus infernum amplissimas fauces ad suscipiendum damnatos habere, ad eos vero servandos artissimum locum atque profundum. Infernus autem dicitur quia omnium terre partium inferior sit. Avernus autem ab a, quod est sine, et vernos quod est gaudium, dicitur, eo quod gaudeo careat et tristitia lugeat sempiterna.

CAP. XV.

De Amore primo Herebi filio.

Ex filiis Herebi primus occurrit Amor, quem ab eo exnocte susceptum ubi de Naturis deorum Tullius asserit. Quod forsan, regum serenissime, videretur tibi monstruosum, ni verum monstraretur ratione possibili. Antiquorum sententia fuit amorem esse animi passionem, et ideo quicquid optamus id amor est. Verum quoniam in diversum nostre affectiones feruntur finem ut amor non idem circa omnia sit, necesse est, et ob id in parvum numerum redactis mortalium desideriis, triplicem illum maiores dixere. Et ante alios Apuleio teste, eo in libro quem De dogmate Platonis scripsit, asserit Plato tres non amplius amores fore. Quorum primum dixit esse divinum, cum incorrupta mente et virtutis ratione convenientem. Alterum degeneris animi corrupteque voluntatis passionem. Tertium ex utroque permixtum. Post quem auditor eius Aristotiles mutatis potius fere verbis quam sententia eque triplicem voluit; primum dicens propter honestum, secundum propter dilectabile, tertium propter utile moventem captos a se. Sane quoniam nec is de quo sermo divinus aut propter honestum est, nec ex duobus aliis permixtus, aut propter delectabile, verum degeneris animi, et propter utile, merito eum iuxta sententiam Ciceronis,

filium Herebi noctisque dicemus, id est cece mentis et obstinati pectoris. Ab hoc enim in execrabilem auri famem impellimur. Ab hoc in cupidinem imperii inexplebilem. Ab hoc in stolidum periture glorie desiderium. Ab hoc in funestam amicorum cedem. Ab hoc in periclitaciones urbium, furta, fraudes, violentias et dolosa consilia miseri trahimur. Hac peste afficiuntur gnatonici, histriones, assentatores et huiusmodi perniciosa manus hominum ridentem insipientium sequentes fortunam, et eo utuntur ad enudandos blanditiis et falsis laudibus milites gloriosos. Eum igitur rite pensatis omnibus non amorem, quin imo odium rectius vocaremus.

CAP. XVI.

De Gratia Herebi et Noctis secunda filia.

Herebi et Noctis Gratiam esse filiam scribit Tullius, ubi de Naturis deorum. Ego tamen alibi legisse memini Gratias seu Iovis et Auctonoi, seu Liberi patris ac Veneris fuisse filias. Verum ut habeamus quid in hoc senserint qui finxerunt, est sciendum, gratiam esse quandam liberalem mentis affectionem maiorum potissime in minores, qua nullo precedente merito indulgentie beneficia et obsequia aliquando etiam non poscentibus impenduntur. Harum tamen multiplices esse species reor. Alie quidem dei sunt immortales, quibus amotis nulli sumus. Alie vero hominum inter se, et he in bonum possunt tendere et in malum, quanquam semper in bonum sonare videatur gratia. Has omnes Herebi et Noctis filias variatis tamen parentum sensibus possemus ostendere, sed ut ad hanc omissis in suum tempus reliquis veniamus; reor ego hanc eam gratiam esse que ob aliquod infandum facinus, vel turpes alicuius hominis mores in perverso aliquo ac detestabili viro causatur, et sic Herebi, id est obstinati pectoris, et Noctis, id est cece mentis, erit filia Gratia talis.

CAP. XVII.

De Labore tertio Herebi filio.

Labor a Cicerone Noctis et Herebi scribitur filius, cuius quiditas ab eodem huiusmodi designatur. Labor est functio quedam vel animi vel corporis gravioris operis vel muneris. Qua inspecta, merito Noctis et Herebi filius dici potest, is scilicet qui damnosus est et merito reprobandus. Nam uti in Herebo et Nocte perpetua sontium est inquietudo, sic et in secretis cordium penetrabilibus eorum qui ceca tracti cupidine circa superflua et minime oportuna cogitatione agitantur continua, et quoniam cogitationes tales in obscuro causantur pectore, merito Labor talis filius dicitur Noctis et Herebi.

CAP. XVIII.

De Invidentia seu Invidia IIII Herebi filia.

Invidentiam dicit Tullius Herebi et Noctis fuisse filiam. Qui ubi de questionibus Tusculanis hanc ab Invidia differentem facit, dicens: Invidentiam ad invidum tantummodo pertinere, cum Invidia ad eum etiam cui fertur pertinere videatur, et de ea concludens dicit: Invidentiam esse egritudinem susceptam propter alterius res secundas que nil noceant invidenti. Huius enim habitationes et mores sic describit Ovidius: Protinus Invidie nigro squalentia tabo Tecta petit: domus est imis in vallibus huius Abdita, sole<carens>, non ulli pervia vento, Tristis et ignavi plenissima frigoris, et que Igne vacet semper, caligine semper abundet. Et paulo post: concusse patuere fores, videt intus edentem Vipereas carnes, viciorum alimenta suorum, Invidiam, visamque oculis avertit. At illa Surgit humo pigre, semesarumque relinquit Corpora serpentum, passuque incedit inert; Utque deam vidit formaque armisque decoram, Ingemuit, vultumque dee ad suspiria duxit Pallor in ore sedens, macies in corpore toto, Nusquam recta acies, livent rubigine dentes, Pectora felle virent, lingua est suffusa veneno; Risus abest, nisi quem visi fecere dolores, Nec fruitur somno, vigilantibus excita curis, Sed videt ingratos, intabescitque videndo, Successus hominum, carpitque

et carpitur una, Suppliciumque suum est etc. Hos versus si quis plene considerabit, et eam esse Invidentiam quam nos ampliori licentia Invidiam dicimus, et Herebi Noctisque filiam absque difficultate cognoscet.

CAP. XIX.

De Metu V Herebi filio.

Metus, ut sepe dictus asserit Tullius, filius Herebi fuit et Noctis. Est enim metus, ut idem ait Tullius, rationi adversa cautio. Hunc ego horum parentum filium dictum arbitror, quia ex remotis a cognitione nostra nostris in pectoribus oriatur. Eum tamen duplicem reor, et qui indiscretum virum iure cadere possit, ut metuisse tonitrua, et qui nulla rationabili causa impellente, non aliter quam mulierculas non nullas exanimat. Hic sub vocabulo pavoris unus ex ministris Martis est, ut demonstratur a Statio dicente: Inde unum dira comitum de plebe pavorem Quadrupedes ante ire iubet non aliter hanelos Insinuare metus animumque avertere veris Aptior, innumere monstro vocesque manusque, Et(facies)quecumque libet bonus omnia credi Autor et horrificis linphare incursibus urbes. Si geminos soles ruituraque suadeat astra Aut nutare solum aut veteres descendere silvas. Ah miseri vidisse putant etc. Possem, rex optime, multa verba facere huius carminis explicando partes, ut mores metus aperirem, sed adeo tenuia sunt figmenta, ut plura dicere superflua ratus sim. Huic preterea ascribit Tullius in Tusculanis questionibus non inadvertenter plures subesse ministros, ut puta: pigritiam, pudorem, terrorem, timorem, pavorem, exanimationes, conturbationem et formidinem. De quibus omnibus ibidem seriose legitur.

CAP. XX.

De Dolo Herebi filio VI.

Est et Dolus, ut Tullio placet, filius Noctis et Herebi. De quo referre consueverat Barlaam, quoniam ad troyanum bellum cum Grecis ivisset, et cum minus armis iretur in votum, consultantibus quibusdam ex primatibus de agendis, ab Ulixē, cui familiarissimus erat, eum in consilium fuisse deductum. Qui cum elatos animos et iactationes atque consilia quorundam audisset atque aliquandiu secum risisset, rogatus sententiam dixit, quę etsi non honesta eo quod oportuna videbatur, assumpta est, et eidem cum Epoo fabricandi equi, negotium evestigio commissum est, quo postmodum eo perventum, ut optato, iam fessi potirentur Greci. Satis tenue fictionis est velum, et ideo cur Herebi et Noctis dicatur filius videamus. Quod meo iudicio sacris ostenditur licteris. Quibus docemur ab Herebo forma serpentis assumpta humani generis hostem in terris venisse, et parentum nostrorum mentes dolosis suggestionibus offuscasse nocte tartarea, et inde tanquam incultum agrum semen iniecisse letiferum, cuius fructus cum in legem egissent, extemplo venit in lucem; et sic dolus nondum in terris cognitus ab initio manavit ex Herebo, et in utero cece mentis conceptus, nostra morte et exilio regni celestis palam facto, ostendit liquido se filium Noctis et Herebi. Sane quia quod gentiles non noverant finxisse non poterant, arbitror eos pro Herebo intimum cordis humani recessum intellexisse, ibi enim cogitationum omnium sedes est, et ideo si eger sit animus, virtute neglecta, ut ad optatum deveniat, si desint vires, illico dirigit ad artes ingenium; et quoniam facilius dolo capiuntur amentes, eo cogitationibus pessimis fabricato, et quos capit, et se ipsum letifero alligat laqueo, et sic ex nocte, id est mentis cecitate, per quam ea via, qua minime decet, in desiderium suum tendit, et egri pectoris ignominiosa concupiscentia ferventis, dolus creatur et nascitur, et ut plurimum non ante visus in lucem, quam is in precipitium venerit in quem struitur.

CAP. XXI.

De Fraude VII Herebi filia.

Fraus et merito Herebi et Noctis a Cicerone ubi de Naturis deorum dicitur filia, letalis quidem et infanda pestis, et inique mentis execrabile vicium. Inter hanc et dolum vix noscitur esse discrimen, quod si quid interest hoc esse videtur, dolum scilicet quandoque in bonum operari posse, fraudem nunquam preter in malum. Seu potius adversus hostes dolo agimus, amicos fraude decipimus. Huius autem formam noster Dantes Aligerii Florentinus eo in poemate quod florentino scripsit ydiomate, non parvi quidem inter alia poemata momenti sic describit: Eam scilicet iusti hominis habere faciem, corpus reliquum serpentinum variis distinctum maculis atque coloribus, et eius caudam terminari in scorpionis aculeum, eamque Cociti innare undis adeo ut illis excepta facie totum contegat horridum corpus, eamque Gerionem cognominat. In placida igitur et simili iusti hominis huius facie sentit autor extrinsecum fraudulentium habitum; sunt enim vultu et eloquio, mites, habitu modesti, incessu graves, moribus insignes et spectabiles pietate; operibus vero miserabili sub gelu iniquitatis tectis, versipelles sunt, et astutia callidi, et maculis respersi scelerum, adeo ut omnis eorum operum conclusio pernicioso sit plena veneno; et inde Gerion dicta, quia regnans apud Baleares insulas Gerion miti vultu, blandisque verbis et omni comitate consueverit hospites suscipere, et demum sub hac benignitate sopitos occidere. Cur autem Herebi noctisque filia dicta sit, eadem que de Dolo ratio est.

CAP. XXII.

De Pertinacia Herebi VIII filia.

Pertinacia, insipientum exitiale crimen, secundum Tullium Herebi Noctisque filia est, nec causam videre difficile est. Nam quotiens indigestus mortalium ignavie rigor, rationibus validis, et calori divini fervoris interposita offuscati intellectus caligine molliri non potest, obstinationem seu pertinaciam oriri necesse est, imo iam exorta est,

ignorantie certissimum argumentum. Ergo bene Pertinacia Herebi, quem sepe gelidum diximus, et Noctis quam sepe caliginem mentis esse monstravimus, filia est.

CAP. XXIII.

De Egestate Herebi filia VIII.

Egestas Herebi Noctisque filia non ea est quam plurimi arbitrantur, oportunis scilicet carere. Hanc enim viri fortes tolerantia superavere ut in arenis Libicis Cato. Sed ea est potius cui abundantes falso tracti iudicio succumbunt, ut auri custos Mida Frigum rex, qui dum omnia que tangebatur iuxta votum verterentur in aurum, fame peribat. Hec est ergo vere Herebi filia, id est gelidi cordis et ignavi, ac etiam Noctis, id est ceci consilii, extimantis optimum divitias augere, ut usu careamus earum.

CAP. XXIV.

De Miseria Herebi X filia.

Placet insuper Tullio Miseriam Herebi Noctisque fuisse filiam. Hec enim adeo extremum infortunium est, ut possit prospectantes in misericordiam commovere. Quod quidem nos ipsi nobis facimus dum neglecto veritatis lumine perituras res abeuntes quocunque modo non aliter ingemiscimus quam si perpetuas perderemus, et sic ab offuscato mentis iudicio concussum pectus suspiriis lacrimisque miseriam emittit in publicum, ut inde filia Noctis et Herebi dici possit.

CAP. XXV.

De Fame XI Herebi filia.

Famem dicit Paulus iuxta Crisippum Herebi Noctisque fuisse filiam. Hec autem aut publica est, ut olim premonstrata Pharaoni, aut privata ut Erisithonis. Publica ex universali frugum penuria consuevit contingere. Cuius rei aut divina ira causa est, vel diuturnum bellum, seu adversa supercelestium corporum dispositio,

seu vermes subterranei rodentes semina, seu locuste iam sata nascentia devorantes. Ex quibus causa prime a nemine mortalium nosci potest, et sic dici poterit Herebi Noctisque filia, sed non Herebi in visceribus terre latentis, aut in egris hominum pectoribus residentis; quin imo in profundo divine mentis arcano sanctissime vigilantis, quem intellectus hominum mortalitatis caligine offuscatus intueri non potest, nec etiam noctis divine mentis in qua nil unquam fuit obscurum, verum suo semper lumine cuncta clarificat, sed nostre imbecillitatis erroris. Ceteras cause huius species asserunt mathematici suis artibus etiam previderi posse. Quod utrum verum sit, tu serenissime princeps, cum in talibus apprime te instructum audiverim, optime nosti. Si autem sic est, talis fames nec Herebi nec Noctis filia esse posset. Si autem non sic, tunc ut de deo diximus cum in arcano nature antro repositum videri non possit, linquetur ut talis fames filia sit Noctis et Herebi ratione iam dicta. Privata autem fames, aut ex penuria ciborum continget ut plurimum, aut aliquando ex fastidio stomacantium. Si ex penuria, aut inertia, atque desidia patientis aut egestatis crimine contingit. Si ex inertia vel desidia, ut quandoque videmus quosdam lasciviis potius et ineptiis atque ocio vacare quam rei familiaris curam genere. Hec profecto Herebi Noctisque filia est, eo pacto quo superiores sunt ceteri. Si egestatis crimine dum modo non ob intemperantiam sit egenus qui patitur, nec hanc Herebi Noctisque filiam puto, nisi ob id dixerim quia ab intrinseco stomaci esurientis procedit. Si vero ob ciborum fastidium fames sit, ut non nunquam quibusdam discolis atque prava consuetudine nauseantibus contigisse novimus, quibus nisi exquisita edulia, et pulmenta accurate composita, seu regum tucceta et preciosa vina atque forensia apponantur, adeo vulgaria spernunt et respuunt, ut prius se inedia torqueri permictantur quam comedant; nulli dubium quin et hec nata sit Herebi atque Noctis. Huius autem mansionem et formam sic describit Ovidius: Quesitamque Famem

lapidoso invenit in agro Unguibus et raris vellentem dentibus herbas. Hirtus erat crinis, cava lumina, pallor in ore, Labra incana situ, scabre rubigine fauces, Dura cutis per quam spectari viscera possent, Ossa sub incurvis extabant arida lumbis, Ventrīs erat pro ventre locus, pendere putares Pectus et a spine tantummodo crate teneri. Auxerat articulos macies genuumque rigeat Orbis, et immodico prodibant tubere tali. Hanc procul ut vidit etc.

CAP. XXVI.

De querela Herebi filia XII.

Querelam dicit Tullius fuisse filiam Noctis et Herebi. Quod facile concedetur si quid sit sane mentis oculo prospectetur. Est enim morbus male secum convenientis animi, ob hoc insanum veniens pectus, quia aut subtrahi quod sibi debetur autumat inconsultus homo, aut egre fert sibi non dari quod optat, vel non posse quod cupiat. Et sic quod suum crimen est alienum lumine mentis privatus existimat. Hinc queritur lascivus amans, hinc auri cupidus, hinc honorum avidus, hinc sanguinis sitibundus et alii plures malum quod introduxerunt ipsi, et prudentes eiecisse poterant flentes.

CAP. XXVII.

De Morbo XIII Herebi filio.

Est et Morbus Herebi Noctisque filius, ut placet Tullio et Crisippo. Hic autem mentis et corporis potest esse defectus, et uti in corpore ab humorum discordantia, sic in mente a morum inconvenientia causatur, et tunc merito huiusmodi parentum, id est cecitatis intrinsece filius nuncupatur, et quoniam in mortem salutis tendere videatur, morbus, ut placet pluribus, appellatur.

CAP. XXVIII.

De Senectute Herebi XIII filia.

Senectus etatum ultima et morti contermina solo contingit corpori, cum rationalis anima tendat viriditate perpetua in eternum. Hec, ut

ait Tullius, Herebi fuit Noctisque filia. Quod quidam facile concedi potest, cum illi sit in complexione conformis, frigida scilicet et sicca, et filii similes consueverunt esse parentibus. Est insuper Herebus iners et tremulus a quibus non degener est senectus, cum, ut cernimus, tremula sit et tarda. Porro quia hebetes offuscatosque sensus habet corporeos, non incongrue illi Noctem dixere matrem. Attamen hoc habet insigne, quia quantum illi subtrahitur virium tantum menti augetur consilii; ex quo fit ut veneranda sit, et eius cani iuvenum preponantur lacertis.

CAP. XXIX.

De Pallore Herebi filio XV.

Pallor faciei atque totius corporis exsanguis est color, exhausti sanguinis seu egri seu repentini timoris certissimus testis. Hic Noctis et Herebi filius est teste Crisippo. Et hoc ideo quia quicquid a luce solis non cernitur aut a minus bona vegetatione nutritur pallore facile occupatur; et supra dictum est quia neque solem videat neque calorem sentiat Herebus, et ob id ubi, ista contingunt frigescere sanguinem, et adversa digestionem corrumpi et per consequens oriri pallorem necesse est, ut satis videmus in eis qui diu ceco carcere clausi in lucem veniunt, aut qui ab egritudine corporea fatigati resurgunt, vel subito correpti pavore pallescunt.

CAP. XXX.

De Tenebra XVI Herebi filia.

Herebi Noctisque filiam esse Tenebram nullo interveniente teste credetur. Sane ne idem mater et filia videantur, in hoc differunt. Nocte aliqualis luminosa res cernitur, ut luna et sydera seu ignis aliquando. In tenebra autem nil unquam apparet luminis, et si appareat usquam, desistet esse tenebra.

CAP. XXXI.

De Somno Herebi filio XVII.

Somnus secundum quosdam est intimi ignis coertio et per membra mollita et labore relaxata diffusa quies. Secundum vero alios est quies animalium virtutum cum intensione naturalium. De hoc sic scribit Ovidius: Somne, quies rerum placidissima, Somne, deorum, Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris Fessa ministeriis mulces reparasque labori etc. Sane longe plenius somni commoda describit Seneca poeta in tragedia Herculis furentis dum dicit: Tuque o domitor Somne Malorum, requies animi, Pars humane melior vite, Volucer matris genus Astree, Frater dure languide mortis Veris miscens falsa, futuri Certus et idem pessimus autor, Pater o rerum, portus vite, Lucis requies, noctisque comes, Qui par regi famuloque venis. Placidus fessum lenisque fove Pavidum leti genus humanum Cogis longam discere mortem Preme devictum etc. Huic preterea Ovidius describit talamum satis aptum dormiendi cupido, dicens: Est prope Cimmerios longo spelunca recessu, Mons cavus, ignavi domus et penetralia Somni, Quo nunquam radiis oriens mediusve cadensve, Phebus adire potest, nebule caligine mixte Exalantur humo dubieque crepuscula lucis. Non vigil ales ibi cristati cantibus oris Evocat Auroram nec voce silentia rumpunt Solliciteve canes canibusve sagacior anser Garrula nec Progne stertentia pectora mulcet, Non fera, non pecudes, non moti flamine rami, Humaneve sonum reddunt convicia lingue. Muta quies habitat, saxo tamen exit ab imo, Rivus aque Lethes, per quem cum murmure labens Invitat somnos crepitantibus unda lapillis. Ante fores atrii fecunda papavera florent, Innumereque herbe, quarum de lacte soporem Nox legit, et spargit per opacas humida terras. Ianua ne verso stridorem cardine reddat, Nulla domo tota est, custos in limine nullus. In medio thorus est ebano sublimis in antro, Plumeus unicolor pullo velamine tectus, Quo cubat ipse deus membris languore solutis. Hunc circa passim varias imitantia formas Somnia vana iacent totidem, quot messis aristas, Silva gerit frondes, eiectas litus harenas etc. Hunc tam

spectabili thalamo atque cubiculariis decoratum deum dicit Tullius Herebi et Noctis fuisse filium; cuius rei causa videnda est, et inde videre poterimus de ministris, cum satis sensus appareat descripti thalami. Filius ergo Herebi Noctisque dicitur Somnus, quia a vaporibus humidis e stomacho surgentibus et opilantibus arterias, et quieta obscuritate causetur. Si autem de mentali somno velimus intelligere, non difficilius parentum talium dabitur causa. Nam calore caritatis perduto et omissa rationis via ut necessarium sit in letiferum ire somnum satis apertum est. Nunc autem de assistantibus videamus, quae somnia sunt multiplicium specierum, ex quibus quinque tantum super Somnio Scipionis ostendit Macrobius. Harum prima vocatur phantasma, quae numquam se mortalibus miscet nisi lente, dum se incipit somnus immittere, existimantibus nobis adhuc vigilare, affertque hec horribiles visu formas, et ut plurimum a natura specie et magnitudine discrepantes, certamen noxium, aut mirabile gaudium, tempestates validas, ventosque sonoros et huiusmodi. Huius in genere dicit Macrobius esse etiam emactes seu ephyactes vel ephyaltes, quem communis persuasio existimat quiescentes invadere et suo pondere pressos sentientesque gravare. Et huius causam opinantur multi stomachum nimio cibo vel potu gravatum, seu longo ieiunio vacuum, et nonnunquam aliquem ex humoribus ceteris predominantem. Sunt qui superaddant hesitationes, dicantque Virgilium intellexisse Didonem vidisse phantasmata dum sorori conquesta est dicens: Quae me suspensam insomnia terrent. Et illud insomnia pro phantasmate licentia poetica improprie positum. Secunda insomnium nuncupatur a premeditatione causatum, ut Tullius affirmare videtur in libro Reipublice dicens: Fit enim sepe ut cogitationes sermonesque nostri pariant aliquid in somno, quale de Omero scribit Emnius, de quo videlicet sepiissime vigilans solebat cogitare et loqui etc. In hac igitur specie somnii amans dilectam sibi puellam in amplexus eius

occurrentem aspiciet, aut fugientem miserrimus exorabit. Nauta tranquillum mare navemque pansis velis sulcantem, aut tempestate periclitantem aspiciet. Sic et agricola frustra letabitur letas arvis intuens segetes, depastasque plorabit. Ingurgitator pocula exhauriet; ieiunus cibos aut optabit, aut faucibus vacuis devorabit appositos. De premeditatis autem a Didone saucia, visa quidam volunt, eo quod videatur a Virgilio ostensam premeditationem dum dicit: Multa viri virtus animo multusque recursat Gentis honos, herent infixi pectore vultus Verbaque etc. Et sic tamquam ex premeditatione perveniens videtur esse insomnium. Verum quoniam ex affectione procedunt una cum somno in auras evanescunt, ut ipse idem Virgilius dicit: Sed falsa ad celum mittunt insomnia manes. Somnium species tertia appellatur, per quod placet Macrobio certa somniari, sed sub velamine, ut teste Moyse in Pentateuco, vidit Ioseph manipulos fratrum suum adorantes, et, ut ait Valerius, Astiages vitem et urinam ex genitalibus filie prodeuntem. Hoc autem fieri volunt homine existente sobrio, ut plurimum sumus propinquante die. Quarta vero species visio nominatur, nullas pre se ferens ambages, quin imo quod futurum est liquida patefactione demonstrat, ut vidit Arterius Rufus romanus eques dormiens Syragusis se scilicet, dum gladiatorum munus inspiceret, retiarii manu transfodi, quod die sequenti cum multis nuntiasset secutum est. Quinta et ultima somniorum species oraculum veteres vocavere, quod Macrobius esse vult, dum sopiti parentes maioresque nostros, gravem hominem aut pontificem, seu ipsum deum, aliqua dicentem seu premonentem nos cernimus, ut in somnis Ioseph ab Angelo premonitus est, ut acciperet puerum et matrem eius et cum eis secederet in Egyptum. Sane non nulli ex priscis, ut ex verbis Porphyrii philosophi satis percipi potest, omnia per quietem visa vera esse arbitrati sunt, sed ut plurimum minime intellecta, et ob hoc videtur Porphyrium, longe aliter quam multi alii faciant, sentire, quod per Omerum primo, deinde per

Virgilium dictum est, et quoniam familiare magis Virgilii quam Omeri carmen est, illud deducamus in medium. Dicit enim Virgilius: Sunt gemine somni porte, quarum altera fertur Cornea, qua veris facilis datur exitus umbris, Altera candenti perfecta nitens elephanto, Sed falsa ad celum mittunt insomnia manes etc. Per hos versus vult Porphyrius somnia omnia vera esse, sentiens quod anima, sopito corpore, tanquam paululum solutior in suam divinitatem nitatur, et in latens humanitatem, verum aciem omnem dirigat intellectus, et non nulla videat et discernat, et plura videat quam discernat, seu longius abdita sint, seu densiori tegmine Occultata, et hinc fit ut quod discernit, esto non plene, nebula caligantis mortalitatis obsistente, dictum sit per corneam emitti ianuam, cum cornu huius nature sit, ut extenuatum pervium sit intuitu et tanquam dyaphanum corpus in se recondita videre permittat. Quod autem obsistente carnis caligine videre non potest, id elephanto contextum dicimus, cuius quidem os a natura adeo condensatum est, ut in quantumcunque tenuitatem redigatur, videre supposita non permittat, que ideo falsa dicit Virgilius, quia minime intellecta sunt, ut ait Porphyrius. Nunc autem superest de ministris videre, qui etsi forte multi sint nomina trium tantum esse cognoscimus. Quorum primum Morphea dictum volunt, quod interpretatur formatio, seu simulacrum, cuius domini iussu officium est quoscunque hominum vultus fingere, verba, mores, voces et ydiomata, ut scribit Ovidius, dicens: At pater e populo natorum mille suorum Excitat artificem simulatoremque figure Morphea, non illo iussos solertior alter Exprimit incessus vultumque sonumque loquendi, Adicit et vestes et consuetissima cuique Verba, sed hic solus homines imitatur etc., Secundum autem Ytathona seu Phabetora quorum ego nominum significatum ignoro; huius tamen officium hoc in carmine dicit Ovidius: Alter Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens. Hunc Ytathon superi, mortale Phabetora vulgus Nominat etc. Tertium vero

dixere Panthum, quasi totum, cuius officium est insensibilia fingere, Ovidio teste, dum ait: Est etiam diverse tratius artis Panth(as)os: ille in humum saxumque undamque trabemque Queque vacant animo fallaciter omnia transit etc. Quasi ex his velint que cernimus dormientes ab exteriori potentia nobis allata sint. Verum utrum sic sit videant alii.

CAP. XXXII.

De Morte XVIII filia Herebi.

Mors, ut voluere Tullius et Crisippus filia fuit Noctis et Herebi, quam ultimum esse terribilium testatur Aristotiles. Ab hac enim omnes ab ea ipsa die, qua miseri mundum intramus, sensim adeo, ut non advertamus continue carpinur; et cum cotidie moriamur, tunc vulgato sermone mori dicimur, cum mori desinimus. Hanc, et si mille modis miseri rapiamur, aut violentam aut naturalem voluere priores. Violenta est que ferro vel igne, vel casu alio fugienti vel etiam postulanti infertur. Naturalis autem secundum Macrobius super Somnium Scipionis ea est, qua non corpus ab anima, sed a corpore anima derelicta est. Vocavere insuper veteres senum mortem maturam seu meritam, iuvenum immaturam, puerorum autem acerbam dixere. Nec non et aliis multis nominibus appellata est, ut Atropos, Parca, Letum, Nex et Fatum. Huius etiam dirum opus sic breviter describit Statius: Stigiis emissa tenebris, Mors fruitur celo bellatoremque volando Campum operit nigroque viros invitat hyatu. Nil vulgare legens, sed que dignissima vita, Funera precipuos annis animisque cruento Angue notat etc. Sed iam que pauca ficta sunt detegamus. Herebi illam dicunt filiam quia ab Herebo emissa sit, ut in prescripto carmine Statius, Stigiis emissa tenebris, seu quia calore careat, ut caret Herebus; Noctis autem ideo filia dicta est quia horribilis et obscura videatur. Mors autem dicta est, ut dicit Ugucio, quia mordeat vel a morsu parentis primi, per quem morimur, vel a Marte qui interfector est hominum, vel mors quasi amaror, quia

amara sit; nil enim hominibus creditur amarius morte, eis exceptis de quibus dicit Iohannes in Apocalypsi: Beati qui in Domino moriuntur. Hec ut placere videtur Servio, ab Atropu de qua supra differt, quia per hanc violentam debemus intelligere mortem, ut satis etiam colligitur proximo supra ex carmine Statii. Per Atropon autem vult intellegi naturalem rerum dissolutionem. Atropos autem dicta quia non convertitur. Parcam vero eam per antiphrasim dixere, eo quod nemini parcat. Sic et letum, cum sit mestissima rerum. Necem autem illam proprie arbitror qua aqua, vel laqueo seu modo alio spiritus intercluditur. Fatum autem dicta est, eo quod divina providentia premonstratum sit, qui nascuntur omnes mori debere.

CAP. XXXIII.

De Carone Herebi filio XVIII.

Charon, Acherontis nauta, Herebi et Noctis filius dicitur a Crisippo. De quo sic ait Virgilius: Portitor has horrendus aquas et flumina servat Terribili squalore Charon cui plurima mento Canicies inculta iacet, stant lumina flamma. Sordidus ex humeris nodo dependit amictus. Ipse ratem conto subigit velisque ministrat Et ferruginea subvectat corpora cimba, Iam senior sed cruda deo viridisque senectus etc. (Charon), quem Servius devolvit in cronon, tempus est. Herebus autem hic pro intrinseco divine mentis consilio intelligendus est, a quo tempus et cetera omnia creata sunt, et sic Herebus Caronis pater. Nox autem illi ob id mater data est, quia ante creatum tempus nulla fuit sensibilis lux, et ideo in tenebris factum est, et ex tenebris productum videtur. Apud inferos vero ideo positus est Caron, quia superi tempore non indigent, ut nos mortales, qui ab illis sumus inferi, indigemus. Quod autem Charon corpora deferat ex una in alteram Acherontis ripam, ideo fictum est ut intelligamus, quoniam tempus confestim ut nascimur suo nos sumit in gremio, et in ripam defert oppositam, id est in mortem, que quidem est nativitati contraria, cum illa deducat in esse, et hec corporibus

auferat esse. Vehimur preterea a Charone per Acherontem fluvium, qui absque gaudio interpretatur, ut advertamus, quoniam a tempore trahimur per vitam labilem et miseriis plenam. Eum preterea dicit Virgilius senem, sed robusta viridique fultum senecta, ut cognoscamus tempus annositate vires non perdere, hoc idem hodie potest quod potuit dum creatum est. Sordidus autem illi amictus est, ut appareat quia circa terrena, que sordida sunt, versetur.

CAP. XXXIV.

De Die Herebi XX filia.

Dies Herebi Noctisque fuit filia, sic, ubi de Naturis deorum, scribente Tullio. Hanc dicit Theodontius Etheri fratri suo coniugio copulatam. Quod Herebi filia sit et Noctis talis ratio redditur a quibusdam. Herebum enim a parte totum summentes pro universo terre corpore sumi voluere, ex extremo cuius quod horizonta vocant Greci, non est dubium adventu solis cedente nocte diem consurgere, et(eam)Herebum ex Nocte produxisse. Eam autem Etheri coniunctam connubio ideo dicunt, quia Etherem intelligunt ignem, qui claritate carere non potest, et ob id cum dies clara sit, nil aliud volunt quam claritatem igni coniunctam ostendere. Hec autem ab antiquis, postquam adeo dictum est, vespere et mane facta est dies una, huius magnitudinis designata est, ut id tempus, quod labitur a surgente sole et mundum omnem circumeunte atque in eodem loco, unde surrexerat, redeunte, ea cum nocte que includitur, dies dicatur una, et hec naturalis, quam in XXIII equas partes divisere, et has oras nuncupavere. Deinde, prout eisdem visum est, artificialis est superinducta dies, que in diem et noctem divisa unicuique partium, diei scilicet et nocti XII horas, esto inequales, esse concessere, et artificialem ab artificio excogitantis eam dixere, qua in suis iudiciis ut plurimum utuntur astrologi. Inde medici creticam invenere diem, eaque circa egritudinum observationes utuntur. Dierum vero naturalium initium non eque a naturalibus omnibus summitur.

Romani autem, ut ait Marcus Varro, a nocte media incepisse et in sequentis noctis medium terminasse voluerunt, quam dimensionem adhuc servant Ytali, et potissime in iudicialibus causis. Athenienses autem olim a solis occasu incipientes diem in occasum diei sequentis finiebant. Babilonii vero ab ortu faciebant, quod ab occasu Attici. Umbri qui et Etrusci sunt, a meridie illi fecere principium, et in sequentis diei meridiem terminabant. Que consuetudo adhuc ab astrologis observatur. Est preterea dies naturalis secundum varias eius qualitates variis distincta nominibus. Nam, ut Macrobius Saturnaliorum asserit, ab initio diei Romanorum incipiens, primum tempus diei dicitur medie noctis inclinatio, eo quod nox in diem incipiat declinare. Deinde a galli cantu gallicinium nuncupatum. Tertium conticinium, eo quod sopita omnia conticescere videantur. Quartum diluculum dicitur, eo quod diei lux apparere videatur. Subsequenter quintum tempus sole iam surgente, mane vocari voluere, seu quia a manibus exordium lucis emergi visum sit, seu ab omine boni nominis, nam Lanubini mane pro bono dicunt. Sextum autem dixere meridiem, hoc est diei medium, quod nos meridiem dicimus. Ab hac autem hora tempus in noctem tendens, quod septimum est, vocatur occiduum quia cadere videatur. Octavum vero suprema tempestas nuncupatum est, eo quod diei sit novissimum tempus, ut in XII tabulis est espressum: solis occasus suprema tempestas esto. Deinde nonum tempus dicitur vespera, quod a Grecis tractum est. Illi enim speran a stella hespero, que in occasu solis apparet, dicunt. Decimum autem tempus, quod est noctis initium, dicitur prima fax, eo quod tunc stelle incipiant apparere, seu ut aliis placet, quia tunc, luce cessante diei, incipimus faces accendere, ut tenebras noctis vincamus lumine. Tempus vero undecimum nox concubia dictum est, eo quod ea hora post aliqualem vigiliam cubitum consueverint ire mortales. Duodecimum quidem diei tempus, quod noctis est tertium, intempestum dicitur,

eo quod nullis gerendis rebus videatur accommodum. Cuius finis est circa principium eius, quod diximus, medie noctis inclinatio. Insuper cum humana solertia respectu habito ad septenarium numerum, quem quibusdam ex causis veteres voluere perfectum, disposuerit omne tempus per septimanas dierum efflui, et dies illas septimane nominibus variis nuncupare, consuevere nonnulli nominum talium exquirere causas; quas ego has puto, cum a planetis apud nos quinque denominentur, sexta sabbatum ab Hebreis dicta, a christianis postea immutata non est, eo quod requiem dicant significare latine, ut appareat cum creavisset omnia Deus in sex diebus, eum septima ab omnibus operibus suis quievisse. Dominica autem dies, que nobis christianis est septima, sic eo dicta est, quia ea die Christus Dei filius, non solum ab omnibus laboribus suis quievit, verum victor surrexit a mortuis et sic illam a domino nostro patres incliti vocavere dominicam. Alii volunt a sole denominatam, eo quod ipse sit planetarum princeps et inde dicatur dominus, et quia eiusdem diei hore prime principatum habeat ob id illam denominari dominicam. Sed cum longe alius sit ordo planetarum quam in nominibus dierum habeatur, est sciendum secundum planetarum ordinem successive unicuique diei hore dari dominium, et ab eo cui contingit prime hore diei dominium habere, ab eo dies illa denominata est, ut puta si diei dominice Veneri secundam horam tribues, que Soli immediate subiacet, et Mercurio terciam, qui subiacet Veneri, et Lune quartam, que subiacet Mercurio, quintam autem Saturno, ad quem convertendus est ordo cum in Luna defecerit, sextam Iovi, et sic de singulis XXIIII horis diei (dominice), sub nomine vel dominio Mercurii invenietur hora XXIIII, et XXV que prima est diei sequentis sub nomine vel dominio Lune, et ideo ab ea secundus denominatus ebdomade dies, seu potius primus, ut dies dominica septima sit ebdomade et quietis dies. A qua prima diei Lune hora, si eodem modo computaveris vigesimamquartam eius

horam invenies sub Iovis imperio constitutam, et vigesimam quintam sub Martis dominio, a quo et ipsa secunda dies Martis denominata est, quia prime eius hore Mars imperet. Et sic successive de singulis donec ad ultimam deveneris sabbati, que Marti subest, et subsequitur prima diei<dominice>ascripta Soli, a quo dies ut ante diximus dicta est. Dies autem naturalis cum ex die constet et nocte, a die tota tanquam a digniori parte denominata est, et dies a diis vocitata, nam dyos grece, latine dicitur deus; nam uti dii mortalibus opinione veterum adiutores sunt, sic et adiutrices sunt dies, et a diis ipsis etiam eam ob causam denominate sunt. Postquam e subterraneis latebris in diei lucem prestante Deo devenimus, supererat nobis, ut eque de omnibus Herebi filiis dixissemus, etiam de Ethere, quem eiusdem filium volunt, quid senserint veteres, descripsisse. Sane quoniam omne eius masculinum genus hoc excepto filio sterile est, et huius non est parva posteritas, et in longum satis volumen protractum est, eum in secundum servandum honestius ratus sum, et primo finem imponere.

Genealogie deorum gentilium liber primus explicit.

LIBER SECUNDUS

GENEALOGIE DEORUM GENTILIUM SECUNDUM JOHANNEM BOCCACCIIUM DE CERTALDO LIBER SECUNDUS INCIPIT FELICITER.

In arbore autem signata desuper, in celum versa radice, ponitur in culmine Ether filius Herebi et Noctis; eiusque in ramis et frondibus, cum Etheri duo tantum fuerint filii Juppiter scilicet primus et Celius seu Celum, Jovis primi solum prosapia designatur omnis; Celii seu Celi prole in sequenti reservata volumine.

Prohemium

E cavernis Herebi fere omnem prolem eduximus, gratia Dei nostri omnipotentis et veri opitulante, et, quo concessum est ingenio,

amotis figmentis nudam in precedenti volumine coram apposui-
mus lectoribus, equidem non absque ingenti labore inter Stigis fumos et
nebulas vacillantis hinc inde navicule. Sane postquam in patentiorem
orbem ventum est, forsitan, minus ambigue flexus varios,
reciprocisque superabimus Euripos, quorum superbientes in celum
undas, ni fallor, aspicio. Nam inter alios arduus Ether e visceribus
Herebi in sublime delatus, primus impetu occurrit suo, non magna
tamen prole fecundus, sed spectabili quidem. Ex qua, si satis recte
conspicio, primus Juppiter unus est, tam conspicui nominis gloria
quam longa successione refulgens. Quam si describere velim omnem
in Egyptum usque litus et Syrium, regnumque tuum Cyprum ut
evehar impellente fluctu necesse est. Que cum tanto sit celsitudine
tue, o rex inclite, notior quanto mihi longinquior navigatio, queso
per tui nominis insigne decus errores meos equo animo feras, et pii
more principis emendari potius iubeas quam dentibus invidorum
lacerari permittas. Ipse enim, tenso velo, ex Orci faucibus iter
arripio, orans, ut ille illud dirigat qui, naufragantibus in mare
Genezaret discipulis, ventis imperavit et undis.

CAP. I.

De Ethere Herebi et Noctis XXI filio, qui genuit Jovem primum et
Celium seu Celum.

Ether, ut placet Tullio in libro De naturis deorum, filius fuit Noctis et
Herebi. Qui quidem et si quandoque pro Celo summatur proprie,
tamen ignis elementum videtur existimari a multis. Sic enim testatur
Ugucio. Sic velle videtur Ovidius ubi in principio maioris sui
voluminis dicit: Hec super imposuit liquidum gravitate carentem
Ethera nec quicquam terrene fecis habentem etc. Hunc rerum
omnium causam credidere quidam, ut supra dictum est, et eum
similiter Demogorgonis filium fictione sua Pronapides ostendit, dum
dixit Chaos ignita exalasse suspiria, sed visum est Ciceroni
cedendum. Quem quantumcunque sterilem multi faciant, ipse

tamen eum scribit fuisse secundum, et Jovem genuisse primum et Celium, e quibus emanavit omnis numerosa deorum prosapia.

CAP. II.

De Jove primo Etheris filio qui XIII inter filios et filias genuit. Quorum prima Minerva, secundus Apis, III Sol, IIII(Diana), V Mercurius, VI Tritopatreus, VII Ebuleus, VIII Dyonisius, VIII Hercules, X Proserpina, XI Liber pater, XII Epaphus, XIII Scithas.

Jovem primum dicit Theodontius fuisse filium Etheris et Diei. De quo quidem Jove quantumcunque preclaro sit insignitus nomine, legisse nichil, audisse tamen perpauca esto laudabilia memini. Referebat enim Leontius, grecus homo, et talium abundantissimus, hunc ante quesitum maius nomen Lysaniam nuncupatum, hominem Arcadem, et profecto nobilem, et ex Arcadia Athenas ivisse, et cum esset ingentis ingenii, vidissetque rudi in seculo rudi et fere bestiali ritu viventes Atticos, ante omnia compositis legibus illos publico instituto vivere docuit, et qui feminas fere communes habebant, primus matrimonia celebrare monstravit, et cum iam ad humanos redeisset mores, monuit eos deos colere, et eis aras et templa atque sacerdotes instituit et multa insuper illis ostendit utilia. Que dum mirarentur silvestres Attici atque commendarent, eum rati deum, Jovem vocavere, regemque suum fecere. Quem et Cicero antiquissimum dicit Atheniensium fuisse regem. Hec michi de isto sunt. Nunc vero viso cur Etheris et Diei illum finxerint filium, et quoniam celeberrimum fuit apud gentiles Jovis nomen, eius significatum videbimus et que potuerit esse impositionis causa et deificationis perscrutabimur. Dicunt ergo eum Etheris filium, seu ut eum nobilitatem patre generoso, putabant enim primam rerum causam ignem, et sic illi nobiliorem patrem dare non poterant, seu quod eum celestem putarent hominem, seu deum, et a celo venisse ratione profunditatis ingenii, seu quia illi igneam naturam viderent, more ignis semper ad alta tendentem, ut de eo dici possit

virgilianum illud: Igneus est illis vigor et celestis origo. Diei vero filium ideo illum dictum puto, quia esto nascatur quis aptus ad maxima, non tamen evestigio quod natus est, ea potest ad que natus est agere, oportet ut in dies augeantur vires, et animus in fervorem agere deorum excrescat, et demum ipse operetur, cuius opera, quoniam in die visa et cognita sunt, a die novo videtur editus partu, ut de talibus dici possit, quod Valerius dicit de Demostene: Itaque alterum Demostenem mater, alterum industria enixa est. Sic et alterum peperit Lysaniam mater, et alterum dies operum testis. Vocatus est insuper Lysanias iste ab Atheniensibus Juppiter, nomen eo usque nemini concessum mortalium, nec ipsi etiam deo adhuc fuerat a gentilitate impositum, nec unde sumptum sit ab imponentibus satis scitur. Arbitror ego tamen id nominis huius causam dedisse, quod et de aliis etiam planetis multis contigisse comperimus, a similitudine scilicet operationum conformium huius hominis ipsi Jovi. Dicit enim Albumasar in suo maiori introductorio, Jovem planetam natura calidum esse et humidum, aereum, temperatum, modestum atque honestum, laudabilem plurimum et patientie observatorem, ac in periculis post patientiam audacem, liberalem misericordem, cautum, amatorem verum, magistratum avidum, fidelem, multiloquum, bonorum amicum, malorum vero hostem, amatorem principum et maiorum, et alia plura de eo scribit, quibus annectit eum significare naturalem animam, vitam, pulchritudinem, sapientes viros, legum doctores, iustos iudices, divinum cultum, religionem, victoriam, regnum, divitias, nobilitatem, gaudium et huiusmodi. Quibus consideratis, et demum huius hominis ponderatis moribus, adeo eum cum Jove convenire discernemus, ut non incongrue Jovem nuncupatum dicamus, et hanc convenientiam tanti nominis illi causam fuisse credamus. Sane nomen hoc, postquam ab antiquis planete et Lysanie concessum est, non nullis aliis a recentioribus etiam attributum legimus, ut puta Jovi

secundo Celi filio, qui et Archas homo fuit, et Atheniensium rex. Nec non et Jovi tercio, homini Cretensi et Saturni filio. Sic eque et Pericli Atheniensi principi, quem multi Jovem Olympium vocavere. Preterea poete ignem elementum, et non nunquam ignem et aerem sub Jovis nomine suis fictionibus inseruere. Adeoque in sublime conscendit, ut a prudentioribus etiam summo et vero Deo ascriberetur, nec immerito, ipsi quippe soli tam egregium competit nomen, quod nec abhorreret christianus considerato nominis significato nisi gentilium, fuisset inventum. Volunt enim aliqui et graves viri quod idem Juppiter sonet quod iuvans pater, quod soli vero Deo convenit. Ipse enim vere pater est et ab eterno fuit et erit in sempiternum, quod de alio nemine dici potest, similiter et iuvans est omnibus et nulli nocens, et in tantum iuvans est, ut si suum retrahatur iuvamen periclitentur confestim omnia necesse sit. Insuper hoc nomen Juppiter grece dicitur zephs, quod latine vita sonat. Et quis alter rebus et creaturis omnibus vita est nisi Deus? Ipse enim de se ipso dicens testatur: Ego sum via, veritas et vita; et profecto sic est. Illi enim et per eum et in eo vivunt omnia, extra eum preter mortem et tenebras nichil. Hunc, et si non rite coluerint, veteres Romani Jovem optimum maximum vocavere, conati per hec pauca verba ostendere, quoniam magnitudine et potentia ceteros excedat deos, et quod ipse solus summum sit bonum et quod ab eo vita sit et adiutorium universis. Multa preterea poteram hic apponere Jovi a poetis attributa, ut puta armigeram avem, quercum, bella, Junonem coniugem et alia, sed quoniam ista videntur recte spectare ad ea que de Jove Cretico ficta sunt, illi censui reservanda. Porro, rex inclite, non satis certum est, utrum Athenienses Jovem hunc in deum habuerint, aut fecerint, si autem fecerunt sciendum est antiquis consuetum fuisse ad augendam originis nobilitatem, conditores civitatum suarum certis suis infaustis cerimoniis numero deorum inserere, et sacris templisque colere. Sic et parentes suorum

principum sic et ipsos principes ob aliquid ab eis susceptum beneficium, ut se gratos ostenderent, et alios ad bene agendum ob cupiditatem tam splendide glorie animarent. Scribunt insuper veteres multos fuisse Jovi filios, ex quibus arbitror vere non nullos Jovis fuisse filios, sed cuius Jovis primi, secundi vel tertii de aliquibus non satis constat, sic et alios plures ob insignem virtutis preminentiam et ad gloriam generis extollendam a theologis gentilium Jovi similiter attributos, quos ego illi attribuam Jovi, cui magis videbuntur contemporanei.

CAP. III.

De Minerva prima, primi Jovis prima filia.

Minerva, vulgato fere poetarum omnium carmine, Jovis fuit filia, de ortu cuius talis fertur fabula. Quod cum videret Juppiter Junonem coniugem suam non ferentem filios, ne omnino absque filiis esset, percusso cerebro suo armatam emisit Minervam. Quod Lucanus firmare videtur dicens: Hanc et Pallas amat patrioque vertice nata est. Et in nativitate huius dicit Claudianus: Auratos radiis imbres nascente Minerva Indulsisse Jovem perhibent etc. Insuper hanc natam dicit Servius luna quinta sicuti reliqui qui steriles fuere. Huius preterea compertum volunt lanificium ante eam incognitum, sic et texturam, et ob id placet Ovidio. Huic cum Aragne Colophonia de textura fuisse certamen et victoriam. Sic et cum Neptuno de impositione nominis civitatis Athenarum. Eam preterea non nulli armatam fingunt et arcis Athenarum presidem. Illi insuper Titus Livius attribuit numerorum inventionem et eorundem figuras, cum ante loco numeri signis uterentur antiqui. Recitatur de hac et alia fabula, quod cum esset huic perpetue virginitatis servande propositum et Vulcanus in desiderium sui venisset, Jovi patri suo petiit loco muneris factorum a se fulminum in gigomantia Minerve matrimonium. Cui Juppiter voti nate conscius, si obtinere possit concessit, et Minerve si illum aspernaretur versa vice concessum est,

ut se viribus tueretur, et sic dum totis conatibus in eam ivisset Vulcanus et ipsa in contrarium niteretur, actum est ut emissio a Vulcano semine in terram nasceretur puer, et ipsa linqueretur in pace. Triplici etiam illam indutam veste dixerunt, eique peplum pictum consecraverunt et eius in tutelam cornice pulsa noctuam posuere, ac pluribus eam nuncupaverunt nominibus, ut Minervam, Palladem, Athenam et Tritoniam. His explicitis, exquirebat ordo sumptus ut detegeretur quid sensisse sub figmentis potuissent antiqui. Verum hic advertendum est, quoniam non omnia hic apposita figmenta ad hanc spectant Minervam, illa quippe nominis identitas non curantibus ex hoc poetis implicuit; nam nec arma, ut Leontius asserit, ad hanc spectant, nec Neptuni certamen, quin imo eius sunt Minerve que Jovis secundi fuit filia, et ideo illis omissis detegemus cetera, et quedam historialia apponemus. Voluerunt igitur Minervam, id est sapientiam, ex cerebro Jovis, id est dei natam; volunt enim physici omnem intellectivam virtutem in cerebro tanquam in arce corporis consistere. Hinc Minervam, id est sapientiam, ex cerebro natam fingunt, id est ex cerebro dei, ut intelligamus, quoniam ex profundo divine sapientie arcano omnem intellectum, omnem sapientiam infusam esse, quam Juno, id est terra, quantum ad hoc sterilis dare non poterat neque potest; nam, teste sacra pagina, omnis sapientia a domino Deo est. Et ipsamet in eadem dicit: Ego enim ex ore altissimi prodivi. Et sic eam profecto industrie, non ut nos gignimur, sed ex Jovis cerebro natam finxere, ut ostenderent eius singularem nobilitatem ab omni terrena spurcitie feceque semotam. Virginitas inde illi attribuitur perpetua et inde sterilitas, ut per hoc noscatur quia sapientia nunquam labefactatur aliqua contagione mortalium, quin imo semper pura, semper lucida, semper integra et perfecta est. Et quantum ad temporalia sterilis est, cum sapientie eterni sint fructus. Quid per certamen illius senserint et Vulcani infra ubi de Ericthonio, ex certamine hoc nato, scribetur.

Triplici autem veste ideo tegitur, ut intelligatur verba sapientum et potissime fingentium multiplicem habere sensum. Illique ideo peplum pictum sacrum est, ut intelligamus sermones sapientie ornatos, floridos, lepidos et summa venustate decoros. Noctua autem ideo illi attributa est pulsa cornice, ut ostendatur sapientem premeditatione in obscuris seposita noscere uti et noctua videt in tenebris, et loquacitate atque garrulitate repulsa ut opere agat, loca tempusque respicere. Minerva enim dicitur ut ait Albericus, a min quod est non, et erva quod est mortalis, ut resultet esse sapientiam immortalem. Pallas et Athene, ad alias spectant Minervas, et ideo ubi de illis mentio fiet exponentur. Tritona autem dicta est a loco seu a lacu quem penes primo comparuit, qui triton in Affrica computatus est. Fictionibus igitur sic expositis ad hystoriam veniendum est et sciendum Minervam fuisse virginem quandam, cuius incognita fuit origo, ipsa vero cum ingentis esset ingenii, ut Eusebius ait, regnante Argivis Phoroneo, primo apud Tritonam paludem seu lacum Affrice comparuit, ignorantibus cunctis quibus venisset ab oris. Dicit tamen Pomponius Mela in Cosmografia, quod incole arbitrabantur eam ibidem genitam et fabule fidem faciunt, quia quam natalem illi putant diem ludicris virginum inter se decertantium celebrant. Hec autem cum lanificium et texturam et alia multa artificiosa comperisset, celebris dea habita est, et quoniam omnia eius inventa ex vi ingenii atque sapientie procedere videbantur, locus fabule adinventus est, ut ex cerebro Jovis genita videretur. De hac enim dicit Augustinus in libro De civitate dei, quod, Ogigio in Actica regnante, eam in virginali etate apparuisse apud lacum Tritonis, ut dictum est, et cum multorum operum esset inventrix tanto proclivius dea credita est, quanto minus origo eius cognita; nec ab Eusebio differt Augustinus in tempore, nam contemporaneos fuisse Phoroneum et Ogigium idem ostendit Eusebius, et ob hoc ego hanc

Jovi primo filiam ascripsi, eo quod illi magis quam cum reliquis videatur convenire tempore.

CAP. IV.

De Api Argivorum rege, primi Jovis secundo filio.

Eusebius in libro Temporum dicit Apim, qui postea rex Argivorum, filium fuisse Jovis et Niobis, filie Phoronei, cui idem Eusebius scribit Jovem primo quam alteri mortalium immixtum; et sic primus fuit Juppiter cum tempore longe inferiores sint alii. Leontius autem dicit hunc Phoronei et Niobis sororis et coniugis sue fuisse filium, eique in regnum Sicioniorum heredem successisse; verum postea ab Egyptiis et deum et Jovis filium factum. De hoc Api multa narrantur, nam ut referunt aliqui cum aliquandiu Argis post Phoronei mortem imperasset, cupiditate glorie et amplioris regni ad Egyptios transfretavit, et obtento regno, cum rudes homines multa docuisset et potissime vini usum, loco dei haberi ceptus est, iam Yside sibi copulata coniugio. Eusebius vero eum Sycionorum scribit fuisse regem, et ut ab eodem traditum est, de tempore eius varie sensere scriptores annalium. Nam quidam dicunt tempore Abrahe ab eo Greciam Apiam appellatam. Alii autem dicunt nato iam Jacob eum apud Egyptios deum habitum. Beda vero, eo in libro quem De temporibus scripsit, dicit, tempore Jacob ab Api in Egypto Menphim conditam. Eusebius preterea dicit secundum alios eum regem fuisse Argivorum, et regnasse post centesimum annum Jacob, et ibidem dicit, Apim, cum Egyaleum fratrem regem prefecisset Achaye, in Egyptum transfretasse et Menphim condidisse civitatem. Eum autem in Egyptum abisse et Ysidem habuisse coniugem satis ab omnibus creditur, verum uti de tempore eius ambigitur, sic et de morte eius varia etiam recitantur. Nam alii volunt eum apud Egyptios mortuum et sepultum; de quo in libro De civitate dei sic ait Augustinus: Rex argivorum Apis navibus transvectus in Egyptum, cum ibi mortuus fuisset, factus est Serapis omnium maximus

Egyptiorum deus. Nominis autem eius, cur non Apis etiam post mortem, sed Serapis appellatus sit, facillimam rationem Varro reddit. Quia enim arca in qua mortuus ponitur, quam omnes iam sarcophagum vocant, soron dicitur grece, et ibi venerari sepultum ceperant prius quam templum eius esset extructum, unde Soron et Apis Sorapis primo, deinde, una lictera commutata, ut fieri assolet, Serapis dictus est. Alii autem dixere eum a Typheo fratre occisum atque membratim discerptum diuque ab Yside coniuge quesitum et postremo compertum et in vanno eius membra collecta, quod postmodum in religionem versum est, in sacris scilicet febris intervenire vannum. Ysis autem ultra paludem Stigiam, que in Affrica est, in semotam insulam collecta detulit, et ibidem recondidit. Voluntque qui hoc verum arbitrantur a onga Ysidis exquisitione exortum, quam Egyptii fecere diu, non ante desistentes quam album taurum comperissent, compertoque applaudentes eum vocabant Osirim, et quoniam singulis annis id fiebat, dixit Juvenalis. Et nunquam satis quesitus Osyris. Ceterum quandocunque in Egyptum iverit, seu qualitercunque occubuerit, aut quocunque sepultus sit Apis, in tanta fuit apud Egyptios veneratione, ut eo iretur ab eis ad hoc ut nulla humanitatis infectione posset illius labefactari divinitas, ut caverent instituto publico ut, si quis illum fuisse hominem diceret, capite puniretur, et ob id in quibuscunque templis erat eius simulacrum digito labiis impresso admonebat silentium. Huius insuper tauri, quem Serapim arbitrabantur Egyptii, caput dicit Rabanus delirantes Judeos in heremo, loco Dei coluisse. Hunc preterea Apim dicit Macrobius in libro Saturnaliorum apud Alexandriam Egypti civitatem una cum Yside mirabili cultu venerari, seque Soli venerationem illam impendere affirmare, et sic Apim Solem esse videtur arbitrari.

CAP. V.

De Sole primo, primi Jovis filio III.

Solem primum, primi Jovis fuisse filium scribit Tullius ubi De naturis deorum, nec tamen dicit ex qua matre susceptum. Sunt qui velint hunc Apim fuisse, eo quod loco Solis ab Egyptiis, ut paulo supra dictum est, cultus sit. Ego autem quis aliter fuerit comperisse non memini, hominem tamen fuisse certus sum, et si alius fuit ab Api, credendum est eum insignem atque splendidum fuisse hominem et ingentis atque regii animi peditum, et eo modo quo supra de Jove dictum est tam claro nomine decoratum.

CAP. VI

De(Diana)prima, primi Jovis IIII filia.

Diana prima filia fuit Jovis primi et Proserpine, ut in libro quo supra Tullius idem asserit. Hanc ego reor veram huius Jovis fuisse filiam et non ascriptitiam, et cum satis sit nomen illud mulieribus usitatum, possibile etiam est fuisse proprium non appositum. Verum qualiscunque fuerit, non ea est quam poete insignem virginitate perpetua voluere, cum legatur hanc ex Mercurio, Liberi et Proserpine filio, pinnatum concepisse Cupidinem.

CAP. VII.

De Mercurio primo, primi Jovis V filio.

Primi Jovis et Cylenis nynphe Arcadis asserit Leontius filium fuisse Mercurium. Hunc deorum nuntium seu interpretem fore poete describunt, eumque variis ornamentis insigunt, ut per illa intelligatur eiusdem officiorum varietas. Scribit enim de eo sic Virgilius: Primum pedibus talaria nectit Aurea que sublimen alis sive equora supra Seu terram rapido pariter cum flamine portant. Tum virgam capit hac animas ille evocat Orco Pallentes alias sub tristia Tartara mittit. Dat somnos adimitque et lumina morte resignat. Illa fretus agit ventos et turbida tranat Nubila etc. Insuper et Oratius de eo sic scribit in Odis: Mercuri facunde nepos Atlantis, Qui feros cultus hominum recentum Voce formasti cantus ed decore Mere

palestre etc. Illi insuper Statius galerum addidit dicens: Obnubitque comas et temperat astra galero etc. Sane quanquam legamus plures et homines fuisse Mercurios, his inspectis que supra proximo de eo poete describunt, dato possint et ad hominem referri, de Mercurio planeta scripta potius presumemus, et potissime si inspexerimus qualiter cum his que ab astrologis scripta sunt poetarum dicta conveniant. Albumasar autem maxime inter antiquos autoritatis homo, asserit Mercurium adeo flexibilis esse nature, ut evestio ad naturam eius cui adheret et ipse suam naturam convertat, et hoc propter temperamentum eius siccitatis et frigoris. Venerabilis autem Andalo, preceptor meus, eum complexione dicit calidum et siccum eumque significare concubinarum delectationes, claritatem, et oracula vatum, eloquentiam, et hystoriarum memoriam, credulitatem, pulchritudinem, bonitatem discipline, et acumen ingenii, prescientiam futurorum, arismetricam et geometriam atque astrologiam, et hinc descriptionem tam celestium quam terrestrium rerum omnium; preterea auguria, dulcedinem prolationis, velocitatem, et principatus desiderium, et ob illum laudem atque famam, et insuper come tonsuram, scriptores et libros, mendacium et testimonium falsum, speculationem semotarum rerum, paucitatem gaudii, et substantie desolationem, negociationes et emporia, furta, contentiones, calliditates et consilii profunditatem, modulationes carminum et fistularum, colorationes multimodas, obedientiam, concordiam, pietatem, paupertatem, amicitie retentionem, artificia manuum, et alia multa, et ut ipse idem asserit Andalo, cum masculis masculus et cum feminis femineus est. Ex quibus facile comprehendere possumus cum tam convertibilis sit nature, de eo in prescriptis carminibus intellexisse poetas, esto illud idem de hominibus mercurialibus dici possit et dicatur, ut in sequentibus apparebit. Sane libet intentum poetarum explicare latius ut, quantum cum astrologis conveniant, manifestetur apertius.

Dicunt igitur, ut a capite summamus exordium, eum tectum galero, ut per hoc sentiamus, quia sicut qui galero tegitur imbres fugit et radios, sic et Mercurius solaribus tectus radiis, quibus fere semper vinctus est, fugit aspici a mortalibus; rarissime quidem videtur, et paucis notus est, et mercurialis homo calliditate suum tegit consilium. Alata enim habere talaria, velocitatem eius non solum in motu, qui illi circa epiciclum velocissimus est, sed ob celerem aliorum corporum supercelestium proprietatum assumptionem atque traditionem, ex qua mercurialium etiam hominum velox versipellisque circumflexio denotatur. Virga autem illi ascripta est propter dimensiones corporum se sibi iungentium, secundum quas et ipse illico suos disponit effectus, et mercurialis homo circa quodcunque opus suum metitur obsequium. Quod ab Orco animas revocet virga, id est potentia sua, est hic acutius attendendum. Fuere quidam qui arbitrati sunt omnes hominum animas a principio simul fuisse creatas et demum conceptis hominibus immissas, eas morientibus nobis ad Inferos descendere, ibique cruciari donec in vita commissa purgarentur, et inde transitum facere ad Elisios campos, ac inde post mille annos a Mercurio deduci ad Lethem fluvium, ut eo potato obliviscerentur presentis vite labores; et sic desiderarent iterum redire ad corpora, ad que Mercurius revocabat. Quam ridiculam opinionem optime tangit Virgilius dum dicit: Quisque suos patimur manes, exinde per amplum Mittimur Elisium et pauci leta arva tenemus. Donec longa dies perfecto temporis orbe Concretam exemit labem purumque relinquit Ethereum sensum atque aure simplicis ignem. Has omnes, ubi mille rotam voluere per annos, Letheum ad fluvium deus evocat agmine magno, Scilicet immemores supera ut convexa revisant Rursus et incipiant in corpora velle reverti. Hoc autem officium revocandi animas ad corpora ideo Mercurio attributum volunt, quia dicunt eum preesse fetui in utero matris existenti in mensi sexto, in quo opinantur multi

rationalem animam infundi concepto, et hoc Mercurii predominantis opere, et sic ab Orco, id est ab inferiore loco, revocatur anima in corpus nascituri a Mercurio. Quod autem ad Tartara mittat physicum est, quia deficiente per frigidum et siccum, que est Mercurii complexio vera, calido et humido radicali, anima separatur a corpore et iuxta veterum opinionem tendit ad Inferos. Somnos adimere et dare idem est cum eo quod dictum est in vitam educere nascentes, quod est somnum adimere, et in mortem solvere, quod est somnum dare. Ventos agere Mercurii est, ipse enim non nunquam frigore suo suscitatur illos, quibus suscitatis eis impellentibus feruntur huc illuc nubes. Volunt eum preterea deum eloquentie, deum mercatorum, deum furum, et alia quedam esse, de quibus omnibus, infra protensius, ubi de mercuriis hominibus dicitur. Eum autem Jovis fuisse filium, ideo fictum est, quia dei creatura est, Cylenis autem ad colorandam fictionem dictum est, seu eo quod apud Cylenem montem Archadie primo cultus est.

CAP. VIII.

De Tritopatreo VI et Ebuleo VII et Dyonisio VIII, Jovis primi filiis.

Tritopatream, Ebuleum et Dyonisium dicit Cicero ubi De naturis deorum antiquissimi Jovis, id est primi, Atheniensium regis et Proserpine fuisse filios, et Athenis Ariarches appellatos esse. Quos, et si nil de illis comperiam, arbitror insignes fuisse viros, cum Ariarches sonet armorum principes; nam Aris grece, Mars latine sonat, et archos princeps, ergo bellorum seu armorum principes fuere. Quod ea tempestate et etiam hodierna permaximum est. Leontius vero dicit quod, cum Ebuleus ad famam tractus Anthei Terre filii ad ineundam cum eo luctam accessisset, eo superato Herculis meruit cognomen, quod ante eum nemo meruerat. Ego autem credo longe antiquiorem Ebuleum Antho. Similiter et Dyonisium dicit ad Yndos coactis in militiam mulieribus intulisse bellum, et obtenta victoria Nysam urbem ibidem condidisse, et cum victoriosus reverteretur

primum pompam excogitasse triumphi ac etiam vini usum Athenienses docuisse, eumque ab eisdem Liberum appellatum, et patrem, eo quod sese liberos eo vivente arbitrarentur, quasi sub optimi patris tutela servatos. Que quidem sic esse potuisse non nego, sed tamen longe potest fuisse existimo.

CAP. IX.

De Hercule primo, VIII primi Jovis filio.

Placet insuper Tullio primi Jovis ex Lysico primum et antiquissimum Herculem fuisse filium. Et huic asserit cum Apolline de tripode fuisse certamen, in quo quoniam obtinuerit dicit Paulus, cum Dyonisius vocaretur, Hercules meruit appellari. Quod quidem et Leontius affirmat, sed causam non ostendit, et ideo quid credam non habeo. Certamen autem tripodis credo de divinatione fuerit. Nam Phebi tripodas dicit Paulus speciem esse lauri, cui tres tantum sunt radices, et has ob id in Libris pontificum tripodas dictas, et Apollini ob id sacras, quia cum ipse divinationis deus sit huiusmodi lauri eandem videantur habere virtutem, cum legatur si frondes huius specie lauri dormientis capiti supponantur vel alligentur, eum procul dubio vera visurum somnia.

CAP. X.

De Proserpina prima, X primi Jovis filia.

Ex Proserpina Jovem non nullos suscepisse filios ostendit Tullius, et inde illius etiam fuisse filiam; quod quidem possibile est honestate servata, et Proserpinam habuisse coniugem, et ex hac eadem vel ex alia muliere Proserpinam habuisse filiam, quam Liberi fratris sui fuisse coniugem idem videtur testari Tullius. cum de ea nil aliud legisse meminerim.

CAP. XI.

De Libero primo, XI primi Jovis filio, qui genuit Mercurium secundum.

Liberum primum primi Jovis fuisse filium Cicero ubi De naturis deorum testatur liquido. Hunc unum et idem cum Dyonisio superiori Leontius arbitratur, eumque preceteris fratribus insignem fuisse virum conatur ostendere, tamen Eusebius seu de hoc seu de alio, quod ego magis arbitror, longe post hec tempora fuisse describit. Huius autem Proserpinam et sororem et coniugem non nulli volunt, eumque ex ea Mercurium secundum suscepisse filium.

CAP. XII.

De Mercurio secundo Liberi et Proserpine filio, qui genuit Cupidinem et Auctolium.

Mercurius alter a superiore Liberi et Proserpine fuit filius, ut Theodontius dicit et Corvilius. De quo talis a Theodontio recitatur fabula. Quod cum, vidente nemine preter Bathum quendam, Apollinis vaccas furatus fuisset, Batho ut hoc nemini revelaret unam concessit ex vaccis, demum in faciem alteram transformatus experturus Bathi fidem ad eum rediit promisitque ei taurum si sublatis sibi vaccas ostenderet; Bathus autem omnia que viderat revelavit, quam ob rem turbatus Mercurius eum mutavit in saxum quod indicem vocavere priores. Nos autem paragonem vulgo dicimus. Tandem cum divinitate sua fretus hoc cognovisset Apollo, sumpto arcu voluit Mercurium sagittis occidere, sed Mercurius prestigio invisibilis factus ledi non potuit. Postremo inter eos inita concordia citharam a se compertam Mercurius concessit Apollini. Apollo autem virgam concessit eidem. Dicebat insuper Paulus, se alibi legisse quod Mercurius iram precogitans Apollinis, ne ledi posset ab eo, clam illi pharetram evacuaverat, quod cum advertisset iratus Apollo, miratus eius astutiam risit, et in concordiam secum venit ut supra. Leontius circa hanc fabulam dicebat hunc Mercurium filium fuisse Dyonisii qui proxime supra Liber vocatur, et eum a nativitate vocatum Nysum, eo quod apud Nysam Yndie paulo ante a patre conditam natus sit, et cum adolevisset tanta pedum velocitate

valuit, ut coevos suos ceteros cursu superaret, quam ob rem omisso nomine primo Stilbon appellatus est, quod velox latine sonat; demum cum illusiones magicas didicisset et latrociniis delectaretur summe, armenta rapuit Phoronidis sacerdotis Apollinis Delphici, qui ea tempestate mirande autoritatis habebatur, et ea post lapideum tumulum quendam cui Bathos nomen erat seduxerat. Verum cum taurus unus, ex improvise segregatus a reliquis, socios vagus repeteret, forte conscendit tumulum illum mugiens, mugitu cuius respondentibus aliis ab exquirentibus armenta comperta sunt, et tumulus ex Batho dictus est index. Stilbon autem cum suis artibus Phoronidis irati impetum effugisset, amicus eius tandem effectus est. Verum cum in talibus perseveraret non ob avaritiam sed nature, ut aiebat, impulsu, cum alias esset et formosus homo et eloquentissimus et circa omnia manualia opera celeberrimi ingenii Mercurius nuncupatus est et furum deus. Quod ut idem asserebat Leontius et si a ioco habuerit initium, convaluit tantum apud Atticos et Archades inceptum, ut post eius mortem illi templa dedicarentur et sacra, quibus sibi propitium conabantur facere ii quibus furto aliquid erat subtractum, asserentes numine suo et servata multa ac etiam recuperata, eumque aiebat sicuti et ceteros insignitum. De quibus insignibus, quoniam infra ubi de III Mercurio late dicturus sum, hic aliquid scribere non curavi.

CAP. XIII.

De Cupidine primo, secundi Mercurii filio.

Cupido primus, ut ait cum Tullio Theodontius, secundi Mercurii et(Diane)prime fuit filius, quem aiunt fuisse pinnatum. Circa quod duo potuere sensisse fingentes; primum circa nomen, eo quod speciosissimus fuerit puer ad instar Cupidinis filii Veneris, quem puerum et pulcherrimum semper pinxere pictores, quasi alter Cupido dictus est. Pinnatum autem ob id cognominatum reor, quia velocissimus cursu fuerit adolescens.

CAP. XIV.

De Auctolio secundi Mercurii filio, qui genuit Synonem primum.

Auctolius, ut Ovidio placet, Mercurii et Lychionis fuit filius. Qui Ovidius de origine eiusdem talem recitat fabulam. Dicit enim Lychionem Dedalionis speciosissimam fuisse filiam, adeo ut Apollini et Mercurio placeret; quibus poscentibus, una et eadem die uno tamen de altero ignorante eius, in sequenti nocte concubitum cum promississet, a Mercurio non expectata nocte virga tacta est et in somnum soluta, et sic cum ea concubuit. Apollo autem nocte accessit ad eam. Ex quibus cum geminos concepisset, peperit Mercurio Auctolium, Apollini vero Phylemonem. Verum Auctolius inter fures evasit clarissimus, adeo ut non videretur degenerare a patre. Phylemon autem cytharista factus se Apollinis filium demonstravit. Huic ego fictioni causam dedisse varium geminorum fratrum exitum, et sic uterque eorum illi deo attributus est filius, cuius imitatus est mores, et forsan Auctolii nascentis fuit significator Mercurius, et sic eius dictus est filius, et Apollo eandem ob causam Phylemonem lucratus est.

CAP. XV.

De Synone primo Auctolii filio, qui genuit Syssimum et Auctoliam.

Synon Auctolii fuit filius, ut placet Paulo, et hunc idem dicit Servius insignem fuisse furem; seque ad exercenda latrocinia in diversas species adeo trasformantem, ut facile quos vellet falleret. Genuit autem Syssimum et Auctoliam matrem Ulixis, et habuit dominium penes Parnasum, ut per Omerum patet in Odyssea, ubi recitat qualiter Ulixes apud Parnasum ab apro in tybia vulneratus sit.

CAP. XVI.

De Syssimo filio primi(Synonis et patre)secundi.

Syssimus, ut dicit Servius, filius fuit primi Synonis, nec de eo aliud legisse memini, nisi quia pater fuit secundi Synonis, qui fraude sua Troianos in extremam deduxit perniciem.

CAP. XVII.

De Auctolia Synonis primi filia et Ulixis matre.

Auctolia, ut Servio placet, Synonis primi fuit filia. Hec cum nupsisset Laerti Ytachie regi, ut quibusdam placet, a Sysipho latrone ad virum vadens intercepta est atque oppressa, et ex eo concubitu sunt qui dicant eam concepisse Ulixem, et sic pregnantem ivisse in nuptias Laertis, et quem ex Sysipho conceperat Laertis filium esse dixit. Quod Ajax Thelamonius apud Ovidium in questione de armis Achiliis illi obicit dicens: Quid sanguine cretus Sysiphio furtisque et fraude simillimus illi etc. Hec autem, ut fertur, cum audisset falso nuntio apud Troiam Ulixem occisum, doloris impatiens laqueo vitam abiecit. Quam postea et apud Inferos, ut in Odissea scribit Omerus, Ulixes comperit et agnovit et de multis perquisivit ab ea et predoctus est.

CAP. XVIII.

De secundo Synone filio Syssimi.

Secundus Synon, testimonio Servii, filius fuit Syssimi et a Synone primo avo suo denominatus. Hic cum Grecis, ut per Virgilium patet, ad excidium Troianum accessit, et iam minus succedentibus rebus, a Grecis fingentibus reditum subornatus, volens a Troianis captus et ad Priamum regem deductus est, apud quem mira sagacitate primo se extulit, et demum fallacibus verbis in perniciosam credulitatem de recessu Grecorum regem Troianosque reliquos ad suscipiendum equum intra menia civitatis impulit. Quid ex illo deinde secutum sit nescio. Scribit tamen Plinius in libro De hystoria naturali huius inventam fuisse significationem speculariam, ex quo satis patet eum non minimi momenti fuisse hominem.

CAP. XIX.

De Epapho primi Jovis XII filio, qui genuit Lybiam et Belum.

Postquam primi Liberi patris Jovis primi filii prolem omnem expeditivimus, retro trahendus est sermo ad Epaphum Egyptium eiusque amplissimam progeniem. Qui quidem Epaphus, ut testatur Ovidius, ex Yone filia Ynachi, Jovis fuit filius. Theodontius vero et Leontius eque eum Jovis fuisse filium dicunt, sed ex Yside Promethei filia, ut ubi infra, dum de Yside latius patebit. Eusebius autem in libro Temporum dicit eum filium fuisse Thelegoni, cui post mortem Apis nupsit Ysis. Gervasius quidem Telliberiensis, in libro Ociorum imperialium, scribit Epaphum Heleni et Ysidis fuisse filium, et Babiloniam Egyptiam condidisse, quod opus fuisse Cambisis Persarum regis certiores autores affirmant. Et sic de patre et matre huius inter se discrepant autores; ego autem vulgatiorem secutus famam Jovis et Yonis filium dicam, ex cuius conceptione fabula infra ubi de Yone scribitur integre referetur. Huius dicit Lactantius Cassiopiam fuisse coniugem, non eam que socrus fuit Persei, sed longe antiquiorem, et ex ea quosdam suscepisse filios, ut postea apparebit. De tempore eius non minus quam de patre et matre discordes sunt veteres, nam, Eusebio ubi De temporibus referente, aliqui dicunt Jovem Yoni Ynachi filie mixtum, regnante Athenis Cecrope, qui regnavit circa annos mundi IIIIdcxlvi, cum constet Ynacum regnasse usque ad annum mundi IIIcccxcvii, et secundum hos oportuit aliam esse Yonem quam Ynachi filiam. Idem autem Eusebius paulo post predictam dicit Yonem in Egyptum profectam anno xliii regni Cicropis, qui mundi fuit annus IIIIdccx, et ibidem Ysidem nuncupatam, et Thelegono cuidam nupsisse, et ex eo Epaphum concepisse. Ego autem, discordantiis omissis, Jovis primi Epaphum filium dixi, eo quod eius tempus videatur convenire magis cum Yone Ynaci filie, et Yside Promethei, ex quibus quis potest quam malit illi matrem ascribere.

CAP. XX.

De Lybia filia Epaphi.

Lybia Epaphi et Cassiopie coniugis sue, ut Lactantio placet, fuit filia. Que cum in Neptuni venisset concubitus, id est alieni hominis ab Egypto, ex eo concepit et peperit Busiridem, immanem postea tyrannum. Hec ut dicit Ysidorus, ubi de Ethimologiis, eius partis Affrice regina fuit que ex suo nomine Lybia dicta est.

CAP. XXI.

De Belo prisco Epaphi filio, qui genuit Danaum, Egistum et Agenorem.

Belus, quem priscum cognominant veteres, Epaphi, secundum Paulum, fuit filius, et post eum in superiori Egypto regnavit, ubi, ut aiunt, celestis discipline inventor doctorque factus, meruit ab Egyptiis, ut idem Paulus asserit, templum quod illi in Babilonia fuit constructum, et Jovi Belo consecratum. Theodontius vero dicit templum hoc longe post Belum factum Cretensis Jovis astutia, qui captatis cum principibus amicitiiis, quasi ad eas conservandas, templa in regnis eorum edificari et suo et amici titulo insigniri plura fecit, qua astutia summe nomen eius et deitas ampliata est. Alii sunt qui dicant templum hoc non Belo prisco edificatum, nec in Babilonia Egyptia, sed Belo patri Nini regis Assyriorum in Babilonia Caldeorum, eumque ibi diu sub nomine Saturni sacris et cultu vario honoratum. Fuere preterea Belo prisco filii quidam, sed ex quibus mulieribus non constat.

CAP. XXII.

De Danao Beli prisci filio, qui quinquaginta genuit filias, ex quibus Ypermestra et Amimon atque Bona tantum nomine cognoscuntur.

Danaus Beli prisci fuit filius, ut asserit Paulus, et illud idem confirmat Lactantius, qui etiam ante Paulum Orosium dicit Danaum Beli filium ex pluribus coniugibus quinquaginta filias habuisse. Quas cum

Egystus frater eius, cui totidem erant melioris sexus filii, postulasset in nurus, Danaus, oraculi responso comperto, se manibus generi periturum, volens evitare periculum, consensis navibus in Argos venit. Asseritque Plinius in libro Naturalis historie eum primum navibus seu navi trasfretasse, cum ante ratibus inventis ab Eritra rege in mari Rubro navigaretur. Esto sint, ut idem scribit Plinius, qui credant Misos et Troianos in Hellesponto priores excogitasse dum adversus Tracas transirent. Egistus autem quod spretus esset indignans, ut illum sequerentur filiis imperavit, lege data ne unquam domum repeterent, ni prius Danaum occidissent. Qui cum apud Argos oppugnarent patrum, ab eo diffidente fraude capti sunt. Spopondit enim se illis iuxta Egysti votum filias daturum in coniuges, nec defuit promisso fides; subornate enim a patre virorum intravere thalamos singulis cultris clam omnes armate, et cum vino letitiaque calentes iuvenes facile in soporem ivissent, obediens patri virgines, captato tempore, iugulaverunt viros, unaqueque suum; Ypermestra excepta Lyno seu Lynceo viro suo miserto pepercit. Hunc Danaum dicit Eusebius, cui et Armais nomen fuit, anno mundi IIIIdccxvi apud Egyptios regnare cepisse. Ast inde Egypto pulsus, Argos veniens prius Stenum Argivorum regem, cum annis regnasset xi, regno ex pulit, et inde Gelanorem successorem eius Argivi ab imperio expulere et Danaum susceperunt. Qui aquis eos abundare fecit. Nam, ut ait Plinius in libro De historia naturali, puteos primus ex Egypto in Greciam fodiendos ostendit; et eisdem fere temporibus asserit eius opere a filiabus quinquaginta Danai filios quinquaginta Egysti fratris sui preter Lynum seu Lynceum occisos. Tandem ipse cum quinquaginta annis regnasset a Lynceo occisus est.

CAP. XXIII.

De quinquaginta filiabus Danai in generali.

Filie Danai fratricide propriis fere nominibus incognite sunt, cum nomina trium tantum ad nos usque pervenerint; et sicuti nomina perdidimus, sic et fortunas post scelestum facinus perpetratum. Finxere tamen poete has apud Inferos esse damnatas, et hoc assidue agitari supplicio ut aurientes aquas urnas absque fundis conentur implere, ut dicit Ovidius: Molirique suis letum patruelibus ause Assidue repetunt, quas perdant Belides undas etc. Et Seneca tragicus in Hercule furente: Urnasque frustra Danaides plenas ferunt. Hoc ego illis iniunctum supplicium reor ut mulierum singularis cura describatur que dum suam formositatem lautitia nimia augere conantur, laborem perdunt et minuitur quod intendunt inani solertia augere. Vel potius monstratur qualis sit fluxorum atque effeminatorum hominum labor, qui, dum sepe repetito coitu credunt adimplere quod cupiunt, non obtento voto se ipsos evacuasse comperiunt.

CAP. XXIV.

De Ypermestra una ex quinquaginta filiabus(Danai)

Ypermestra, ut in Epistolis ostendit Ovidius, filia fuit Danai, et sola ex quinquaginta sororibus, neglecto patris imperio, Linceo viro suo pepercit, et ob id, ut idem dicit Ovidius, carceri tradita est. Hanc, ut dicit Eusebius in libro Temporum, non nulli putarunt Ysidem esse, attamen, Danao patre Argis regnante, sacerdotio functa est.

CAP. XXV.

De Amimone una ex quinquaginta filiabus(Danai.)

Amimon, ut ait Lactantius, filia fuit Danai ex quinquaginta sororibus una. Hec, cum studiose in silvis iaculo venaretur, inadvertenter satyrum percussit, qui cum illi vim vellet inferre, Amimon Neptuni auxilium imploravit. Neptunus autem, fugato satyro, quod ab illo virgo pati noluerat, a maiori deo passa concepit et peperit ex

Neptuno Nauplium. Quid autem de fictione sentiendum sit, infra ubi de ortu Nauplii apponetur.

CAP. XXVI.

De Bona una ex quinquaginta filiabus⟨Danai⟩

Bona, dicit Ditis Cretensis, ubi de expeditione Grecorum contra Troianos scribit, filia fuit Danai, que ut ipsemet asserit Atlanti nupsit et ex eo Eletram peperit, que postea ex Jove Dardanum edidit.

CAP. XXVII.

De Egysto Beli prisci filio, qui genuit quinquaginta filios ex quibus Linceus.

Egystus Beli prisci fuit filius et Danai frater, ut supra satis monstratum est. Huic quinquaginta fuere filii, quibus cum quesisset Danai fratris sui filias in coniuges, ab eisdem, Danai iussu, occisi sunt omnes nuptiarum nocte preter Linceum, ut predictum est.

CAP. XXVIII.

De Linceo ex quinquaginta filiis Egysti uno, qui genuit Abantem et Jasium et Acrisium.

Linceus, quem Lynum appellat Ovidius, filius fuit Egysti, et solus ex quinquaginta fratribus misericordia Ypermestre coniugis evasit a morte. Hic, ut placet aliquibus, Danao patruo pulso, pro eo regnavit apud Argos. Alii vero dicunt, eo occiso. Sed qualitercunque fuerit, ut Eusebius ostendit in libro Temporum, postquam Danus annis quinquaginta regnasset, Linceus eidem successit in regno, cumque regnasset annis xli, Abante et Jasio et Acrisio filiis derelictis, diem clausit.

CAP. XXIX.

De Abante filio Lyncei, qui genuit Pritum.

Abas, ut asserit Barlaam, filius fuit Lyncei ex Ypermestra coniuge, esto Paulus dicat eum Beli prisci fuisse filium. Hic autem bellicosus

homo et acerrimi ingenii fuit, Lynceoque patri successit in regno, annisque xxiii, ut dicit Eusebius, imperavit Argivis et mortuus est.

CAP. XXX.

De Prito filio Abantis, qui genuit Meran et sorores.

Pritus seu Pretus, ut Lactantio placet et Servio, filius fuit Abantis Argivorum regis. Huic, ut fere omnes asserunt, coniux fuit Stenoboe, Omerus autem dicit Anthiope, ex qua tres sustulit filias, que iam adulte, eo quod formosissime essent, elate templum Junonis intrantes, se pretulere Junoni; quam ob rem turbata Juno, illis furorem immisit talem, ut se vaccas arbitrarentur, et aratra timentes silvas optarent, ut ait Virgilius: Pretides implerunt falsis mugitibus agros. Ovidius aliam refert insanie causam, dicens has in Cea insula se vaccas creditas, eo quod furto facto ex armentis Herculis prestitissent consensum. Sed quacunque causa factum sit, egre tulit infortunium Pretus, proposuitque regni partem, et quam ex eis mallet in coniugem, ei qui illas in pristinam mentem revocasset. Cuius premii cupiditate tractus Melampus Amithaonis filius curandas assumpsit, et, ut ait Vitruvius in libro Architectonice, eas apud Clitorim Arcadie civitatem duxisse, ibidem enim spelunca est ex qua profluit aqua, ex qua si quis biberit fit abstemius et ob id apud eam in lapide epygrama grecis carminibus scriptum est, testificans aquam non esse ydoneam ad lavandum, et vitibus inimicam. Ibi autem, peractis sacris, eas purgavit et pristinae restituit menti, et sic regni partem et coniugium unius consecutus est. Pretus autem, secundum Eusebium, annis xvii regnavit, eique successit Acrisius frater. Huis ego filias, si medelam Melampodis intueor, vino fuisse ultra quam deceat mulieres avidas arbitror et, potate non nunquam, se patri regi preferre ausas; quam ob rem Junonis iram, id est regnantis patris, meruere, et castigate in partem alteram instigante vino muliebriter in furiam verse, se vaccas, id est servas et iugo subditas clamitabant. Quod cum forsitan sepius contigisset vexatus

infortunio Pretus eas tradidit Melampodi curandas; qui cum eas aqua predicta potasset, hostes vini fecit et furor abiit consuetus.

CAP. XXXI.

De Merane Preti filia.

Mera, dicit Leontius, filia fuit Preti et Anthie filie Anphianaste, que cum venationibus dedita Dianam per nemora sequeretur, a Jove visa atque dilecta est, et ab eo Diane sumpta ymagine viciata. Que tandem cum ob pudorem patrati sceleris, et timens ne iterum deciperetur, vocanti eam Diane obsequi noluit, et ob id Diana commota illam sagittis occidit. Hanc dicit Paulus Stenoboe fuisse filiam sicut et relique, et post susceptam sanitatem obsecuturam Diane venisse. Qua fictione dicit idem Leontius monemur, ypocritas sepe credulos dolis in eam, quam dissuadent, deduxisse perniciem, a qua, dum verax homo aliquando lopsos relevare conatur, decepti semel et omnia timentes, increduli facti, oblatam respuentes salutem, in mortem perpetuam dilabuntur.

CAP. XXXII.

De Acrisio Abantis filio, qui genuit Danem matrem Persei.

Acrisius Abantis fuit filius, ut dicit Lactantius et, ut Eusebius in libro Temporum scribit, Preto fratri successit in regno. Hic, ut idem Lactantius asserit, nec ab hoc discrepat Servius, unicam habens filiam Danem, ab oraculo in responsis habuit, se manu eius, qui ex filia nasceretur, moriturum. Qui ad effugiendam prenuntiatam mortem, filiam in turri quadam seposuit servarique iussit, ne quis homo ad eam posset accedere. Contigit igitur ut audita formositatis eius fama, illam concupisceret Juppiter, qui, cum ad eam accessum alium non videret, versus in auri guttam ex tegulis in gremium eius se cadere permisit, et sic pregnans effecta est. Quod egre ferens Acrisius eam capi iussit, et in arcam poni atque in mari proici. Quod cum ministri fecissent, in litus usque Apulum arca delata est, et casu

a piscatore capta, in qua cum comperisset Danem et parvulum filium quem enixa fuerat, eam ad Pylum regem detulit. Qui cum genus eius cognovisset et patriam, illam libenter sibi coniugio copulavit. Filius autem eius, cui Perseus nomen fuit, cum excrevisset et Gorgoni caput absque tulisset, in Argos veniens Acrisium transmutavit in saxum. Que quidem permutatio secundum Eusebium sonat: quod cum regnasset Acrisius apud Argos annis xxxi a Perseo nepote suo non sponte tamen occisus est, et in lapidem, id est in frigiditatem perpetuam, versus. Quod autem fictionis superest infra ubi de Dane declarabitur.

CAP. XXXIII.

De Dane filia Acrisii.

Danes Acrisii filia, ut supra proximo dictum est, in mare pregnans a patre demissa, cum in Apuliam impulsa venisset, Pylum regi Apulo nupsit, et inde ad Rutulos abiit, et constructa ibidem Ardea civitate, Daunum Pylum peperit. Sane quod supra omissum est, Jovem aurum fluxisse per tegulas intelligendum est auro pudicitiam virginis viciatam, et cum non esset adultero iter permissum per ianuam, clam tectum conscendisse, et exinde se in thalamum virginis dimisisse. Dicit tamen Theodontius quod cum Danes amaretur a Jove, et se ob timorem patris sciret perpetuo damnatam carceri, ut posset evadere et fugam arripere, occulte cum Jove auro concubitus mercata est, et parata navi et cum his quas potuit deferre divitiis, fugam arripuit pregnans ex Jove.

CAP. XXXIV.

De Jasio Abantis filio, qui genuit Athlantam, Amphyonem et Thalaonem.

Fuit, ut Theodontio placet, Jasius iste Abantis filius. De quo nisi quod sepius inter Argivos reges numeratus est, et quod quosdam habuerit filios, nil legi.

CAP. XXXV.

De Athlanta filia Jasii et matre Parthenopei.

Athlanta, ut dicit Lactantius et Theodontius, iunior fuit filiorum Jasii. Que cum speciosa virgo ex sociis esset Diane, ad aprum calidonium perimendum una cum cetera Achaye nobilitate iuvenum a Meleagro vocata venit, et in venatione prima aprum sagitta percussit, et ob suam formositatem a Meleagro dilecta; occisa belua ab ea eiusdem honorari capite meruit, ex quo eius in amicitiam venit et amplexus ipsius passa, ei Parthenopeum peperit.

CAP. XXXVI.

De Amphyone Jasii filio, qui genuit Clorim.

Amphion, alter ab illo qui Thebas clausit muro, filius fuit Jasii et regnavit, ut dicit Leontius, in Orcomeno Minio et in Pylo, vocatus alias Argus, cui unica fuit filia nomine Cloris.

CAP. XXXVII.

De Clori filia Amphyonis et Neley coniuge.

Cloris, ut supra dictum est, filia fuit Amphyonis et, ut in Odissea testatur Omerus, Neleo nupsit, eique peperit Nestorem et alios plures filios.

CAP. XXXVIII.

De Thalaone Jasii filio, qui genuit Euridicem, Flegeum et Adrastum.

Thalaon, dicit Paulus, filius fuit Jasii, et apud Argos regnavit. Quod quidem, iudicio meo, sane intelligendum est, dum huiusmodi homines reges appellant veteres. Nam, cum in catalogo regum non reperiantur, existimandum est eos destirpe regia fuisse, et aliquam regni portiunculam tenuisse, et appellatos reges magis ob decus stirpis, quam ob possessum a talibus regnum. Ex quibus Thalaonem hunc et Amphyonem et Jasium puto.

CAP. XXXIX.

De Euridice Thalaonis et Amphyarai coniuge.

Euridices, ut asserit Theodontius, fuit filia Thalaonis, et Amphyarao vati iuncta coniugio, cui peperit Amphylocum et Almeonem. Cumque Adrastus, Pollinici generi sui causam adversus, Ethyoclem et Thebanos sumpsisset, bellumque pararet, vidissetque Amphyaraus oraculi responso se non reditum si iret in bellum, latibulum petiit, uxoriue sue tantum suas patefecit latebras. Qui cum ab Adrasto aliisque quereretur, nec comperiretur usquam, contigit ut videret Euridices Argie coniugi Pollinici monile, quondam a Vulcano donatum Hermioni coniugi Cadmi, illudque desideraret diceretque Argie, si monile illud illi concederet, se ostensuram Amphyaraum, et sic factum est. Quam ob rem in bellum vadens Amphyaraus a terra absorptus est. Euridices autem postea ab Almeone filio, cui vadens Amphyaraus vindictam sue mortis iniunxerat, occisa est.

CAP. XL.

De Flegeo filio Thalaonis.

Flegeus, ut dicit Theodontius, filius fuit Thalaonis, et iuvenis moriens, nil memoratu dignum reliquit.

CAP. XLI.

De Adrasto rege filio Thalaonis, qui genit Deyphylem et Argiam.

Adrastus Argivorum rex, ut ait Lactantius, fuit filius Thalaonis et Eurimones, cui cum due essent filie Deyphyles et Argia, audissetque ab oraculo se nuptui daturum alteram apro, alteram leoni, circa futurum infortunium filiarum affligebatur, et ecce casu factum est, ut Pollinices Thebanus ex composito exul intempesta nocte Argos appelleret, imbresque fugiens regiam subintraret porticum. Nec mora et Tydeus, ob homicidium Calydoniam fugiens, ibidem deveniret, et in certamen post iurgium hospitii causa consurgerent, quam ob rem percitus senex Adrastus ad eos descendit et verbis et autoritate sua iuvenum iras composuit eosque deduxit in regiam. Et

cum vidisset alterum pelle leonis tectum, Pollinicum scilicet, qui regius iuvenis insigne illud in testimonium virtutis Thebani Herculis ferebat, et alterum cute apri, qui ob occisum a Meleagro patruo(aprum)in decus prolis ea tectus incedebat, responsi ambiguitate intellecta, cognovit hos sibi generos esse transmissos. Quos postquam novit, affinitate contentus, Tydeo Deyphylem et Pollinici Argiam dedit uxores. Et cum iuxta promissum regnum ab Ethyocle Pollinici non restitueretur, contractis viribus, adversus Thebanos bellum movit, et cum iam duces omnes sui morte occubuissent cecidissentque mutuis vulneribus Pollinices et Ethyocles, ipse in fugam versus repetiit Argos, nec quis illi fuerit finis inveni.

CAP. XLII.

De Deyphyle Adrasti filia et Tydei coniuge.

Deyphyles, ut dicit Statius, filia fuit Adrasti regis et coniunx Tydei Calidonii, cui peperit Dyomedem.

CAP. XLIII.

De Argia Adrasti filia et coniuge Pollinici.

Argia, secundum Statium, Adrasti regis fuit filia et Pollinici coniunx, que cum illi peperisset Thessandrum, audissetque eum a fratre occisum, ab Argo Thebas veniens, ut extremas lacrimas et officium funerale cadaveri viri impenderet, eo quod id faceret adversus imperium Creontis, una cum Anthigona Pollinici sorore capta et, iussu Creontis, occisa est.

CAP. XLIV.

De Agenore III Beli prisci filio, qui genuit VII filios, quorum prima Taygeta, II Polidorus, III Cilix, IIII Phenix, V Europa, VI Cadmus, VII Labdacus.

Post explicatas successiones Danai et Egysti filii Beli prisci, ad ampliorem prolem Agenoris Phenicum regis, eiusdem Beli filii, ut

Theodontius dicit et Paulus, stilus revocandus est. Et esto a predictis dicatur quod hic Agenor fuerit Beli filius, sunt tamen qui dicant eum Beli fuisse filium, sed non Egyptiis, quin imo Phenicis, avumque huius Agenoris Agenorem etiam nuncupatum, eumque Agenorem primum, Ninia apud Assyrios regnante, cum ingenti multitudine peste coactus patrias sedes, quas circa extremam meridionalem Egyptum habuerat, liquisse, et duce peregrinationis Nylo in litus Syriacum devenisse navibus, et illud, pulsus veteribus incolis, occupasse, ibique regnasse sibique Belum filium successorem liquisse, quem huius Agenoris patrem volunt; alii vero nepotem ex Phenice filio. Ex quibus comprehendi potest a similitudine nominis et forsitan temporis exortum errorem, ut qui Beli Syriaci filius fuerit, creditus Beli Egyptiaci. Sed ex quocumque Belo natus sit, mens michi est hic Theodontii et Pauli opinionem sequi, cum de superiori non satis certus appareat autor. Hunc igitur dicunt ex Egypto in litus Syrium abiisse et Phenicibus imperasse et amplissima atque generosa prole claruisse.

CAP. XLV.

De Taygeta, prima Agenoris filia.

Taygetam dicit Ditis Cretensis Agenoris fuisse filiam, eamque Jovi placuisse et in eius venisse concubitum, et cum concepisset, Lacedemonem peperisse, dato sint qui eum ex Semele natum dicant.

CAP. XLVI.

De Polidoro, II Agenoris filio.

Polidorus, ut testatur Lactantius, filius fuit Agenoris, de quo preter nudum nomen haberi nil puto, esto Theodontius de isto levem faciat mentionem, sed longe antiquiorem isto Agenore illum dicit.

CAP. XLVII.

De Cilice, III Agenoris filio qui genuit Lampsacium et Pigmaleonem et Pyrodem.

Cilix, secundum Lactantium, filius fuit Agenoris. Hunc dicit Theodontius hominem acris ingenii et robusti corporis fuisse, et cum superiores sibi fratres sperneret, et de successionem regni etiam desperaret, vilipenso superiorum iugo, parte copiarum sumpta, sedes haud longe a suis sibi occupavit, et regionem a suo nomine Ciliciam nuncupavit, ibique duos sibi filios superstites dereliquit, Lampsacium scilicet et Pigmaleonem. Sunt qui dicant provinciam hanc a Cadmo occupatam antequam quesiturus Europam mitteretur a patre, eamque postea a Cilice possessam, Cadmo non redeunte.

CAP. XLVIII.

De Lampsacio Cilicis filio.

Lampsacius, ut dicit Theodontius et post eum Paulus, filius fuit Cilicis, eique successit in regno, nec ex eo aliud ulterius invenitur.

CAP. XLIX.

De Pigmalione, primo Cilicis filio et Cypriorum rege, qui genuit Paphum.

Pigmalion, ut dicit Theodontius. filius fuit Cilicis, de quo refert, quod cum iuvenis esset, et gloria maiorum suorum, quos ad Occiduum usque penetrasse et Affricum litus etiam occupasse audierat, infestaretur, collecta Cilicum manu, et convocatis ex Phenicibus classeque parata, in Cyprum tuam, serenissime regum, transvexit exercitum, et inde veteres Syros, qui ibidem, Agenoris vetustissimi viribus ex antiquis pulsi sedibus, confugerant, expulit et occupavit omnem atque tenuit insulam et regnavit in ea. Sane quod etiam testatur Ovidius in maiori volumine, cum ibi scelestissimas comperisset mulieres, et omnino libidini obsequentes, vicio offensus, vitam celibem ducere disposuerat. Attamen quia valebat ingenio, et artificiosas haberet manus, finxere poete eum sibi ex candidissimo ebore femineam sculpsisse ymaginem, eamque iuxta desiderium suum lineamentis atque decore oris contraxisse per omnia. In qua,

cum ingeniosus homo et artem miraretur suam, et venustatem ymaginis commendaret, in dilectionem eius incidit, et fervore maximo cupiebat eam esse feminam oravitque Venerem ea tempestate celeberrimam insule deam, ut animaret eandem et suorum faceret amorum sensibilem, nec effectum caruere preces, femina vera facta est. Quod advertens Pigmalion, gaudio plenus, quoniam voti campos esset, eius usus est concubitu, et evestigio gravida facta est, eique peperit filium quem Paphum ipse postea nominavit, eumque sibi morienti reliquit heredem. Nunc quid sibi eburnea velit ymago ingenio potius poetico quam viri artificio fabrefacta videndum est. Arbitror enim, cum Pigmaleoni suspecta provectarum etate virginum pudicitia esset, eum sibi virgunculam elegisse etate suspicione carentem, candore atque mollietate ebori similem, quam cum suis aptam fecisset moribus, excrevit ante etatem puellule concupiscentia eius, cepitque desiderare atque exposcere precibus ut cito efficeretur matura viro, qua tandem facta, in votum devenit suum.

CAP. L.

De Papho Pigmaleonis filio, qui genuit Cynaram.

Paphus, ut dicit Theodontius, filius fuit Pigmaleonis ex eburnea matre. Qui cum Pigmaleoni successisset in regno, Cyprum insulam Paphum ex suo nomine nuncupavit. Paulus autem dicit Paphum oppidum ab eo tantum constructum et de suo nomine nominatum. Quod quidem Veneri sacrum esse voluit, constructo in eodem illi templo et ara, cui thure solo diu sacrificatum est.

CAP. LI.

De Cynara filio(Paphi), qui genuit Myrram et ex Myrra Adonem.

Cinara filius fuit Paphi, prout ostendit Ovidius dum dicit: Editus hac ille est, qui, si sine prole fuisset, Inter felices Cynaras potuisset haberi. Est autem hic alter ab illo Cynara, qui Assyriorum rex dicitur

in lapidem versus, flendo infortunia filiarum. Ex hoc autem Cynara Cyprio preter scelus unum non habemus. Nam ut ipse recitat Ovidius, huic ex coniuge filia fuit nomine Myrra, que cum formosa esset ac etiam matura viro, preter debitum patrem amavit et nutricis sue opere, dum mater eius sacra Cereris celebraret, in quibus oportebat per novem dies a contactu viri abstinere, eius concubitu potita est, in quo pregnans effecta, illi Adon filius natus est.

CAP. LII.

De Myrra filia Cynare et matre Adonis.

Myrram, ut supra patet, Cynare regis filiam dicit fuisse Ovidius, et cum eum nephasto adamasset amore, opere nutricis sue, eius incognita nocte habuisse concubitum. Fulgentius tamen dicit eam cum Cynara, postquam illum ebrium effecisset, habuisse concubitum. Que ex nephario concubitu pregnans facta, cum illam vellet noscere Cynara, novissetque filiam, dolore percitus eam secutus occidere voluit. Quidam dicunt eam in Sabeos fugisse, ad quos usque secutus Cynara, cum illam gladio percussisset, ex vulnere conceptum filium erupisse. Ovidius tamen dicit eam miseratione deorum apud Sabeos in arborem sui nominis versam et, calore solis aperto cortice, filium emisisse, quem nynphe liquoribus unxere maternis. Figmento huic arbitror causam dedisse nomen arboris, que apud Sabeos vocatur Myrra, guttas emictens, solis percussa radiis. Ex quibus pigmentum conficitur quod Adon vocant, quod latine suave sonat, est enim suavissimi odoris, et ut videtur velle Petronius Arbiter, plurimum libidini conferens, adeo ut asserat se ad libidinis incrementum mirrinum potasse poculum. Verum Fulgentius, ut in pluribus longe altius sentiens, circa hoc dicit, myrram arborem in Yndia esse et solis caloribus cremari, et quia solem patrem omnium rerum dicebant, ideo patrem Myrram amasse dictum, et cum sol ferventius illam calefaceret, eam rages ex rimis corticis emittere et sic, a patre vulnerata, Adonem, id est suavitatem odoris, emisisse.

CAP. LIII.

De Adone filio et nepote Cynare.

Adon Cynere regis avi sui et Myrre sororis fuit filius, ut longo carmine, in maiori volumine, testatur Ovidius. De quo talem ipse idem recitat fabulam. Dicit enim quod cum formosissimus evasisset iuvenis, a Venere casu percussa a filio summe dilectus est; que dum illum maxima delectatione sua per silvas sequeretur et nemora eiusque uteretur amplexibus, sepius eum monuit, ut sibi ab armatis beluis caveret et sequeretur inermes. Verum die quadam male verborum Veneris memor, in aprum irruens ab eo occisus est. Quem Venus flevit amare, et in florem convertit purpureum. Hoc figmentum Macrobius in libro Saturnaliorum conatur enodare mirabili ratione. Dicit enim Adonem solem esse, quo nil pulchrius et eam terre partem quam inhabitamus, superius scilicet hemispermum, Venerem esse, cum que in inferiori est hemisperio a physicis Proserpina appellata sit. Et sic apud Assyrios et Phenices, quos penes et Veneris et Adonis ingens fuit religio, tunc Venus cum Adone a se dilecto delectatur, cum circa superius hemispermum sol ampliori circumflectitur ambitu et inde ornatior, quia flores frondes et fructus eo tempore terra producit. Dum vero breviores circumducit circulos de necessitate maiores apud inferius hemispermum agit, et sic autumnus et hyemps imbribus assiduis terram decore suo privatam lutosam faciunt, quo aper, qui hispidum animal est, delectatur, et sic ab apro, id est ab ea temporis qualitate qua delectatur aper, Adon, id est sol, terre, id est Veneri, sublatus videtur, et inde Venus luctuosa efficitur. Quod autem sit Adon transformatus in florem, ob id fictum puto, ut nostri decoris brevitatem ostendatur, mane quidem purpureus est, sero languens pallensque marcidus efficitur, sic et nostra humanitas mane, id est iuventutis tempore, florens et splendida est, sero autem, id est senectutis evo, pallemus et in tenebras mortis ruimus. Sane quicquid Assyrii sentiant vel Macrobius hystoria tamen

videtur sentire, et Tullius testatur ubi De naturis deorum Venerem fuisse Syria Cyproque conceptam, id est ex Syro homine et Cypria muliere, quam Astarcem vocavere Syri, eamque Adoni nupsisse, et ut dicit Lactantius in libro Divinarum institutionum, in sacra hystoria continetur, hanc meretriciam instituisse artem et stuprum mulieribus suasisse, et ut vulgato corpore questum facerent, et hoc ideo dicit imperasse, ne sola preter alias mulieres impudica et virorum appetens videretur. Ex quo consecutum est, et longis perseveratum temporibus, ut Phenices de prostitutione filiarum donarent antequam eas iungerent viris, ut in libro De civitate dei testatur Augustinus, et Justinus in Epythoma Pompeii Trogi, ubi Dydonem septuaginta virgines in litore Cyprio, que in questum venerant, rapuisse demonstrat. Fuit igitur Adon rex Cypri et Veneris maritus, quem ego etiam seu ab apro seu alia nece Veneri subtractum reor, eo quod ad imitationem lacrimarum eius veteres anniversario plangore consueverint Adonis interitum flere. Quos in suis visionibus increpat Ysaias.

CAP. LIV.

De Pyrode Cilicis filio.

Pyrodes, ut Plinius asserit, in libro Naturalis hystorie, filius fuit Cilicis, ex quo et si nil aliud habeamus, eodem Plinio teste, saltem habemus eundem primo ignem ex silice excussisse.

CAP. LV.

De Phenice, IIII Agenoris filio, qui genuit Phylistenem et Belum.

Phenix, ut dicit Lactantius, filius fuit Agenoris. Hunc dicit Eusebius in libro Temporum, regnante Argivis Danao, una cum Cadmo fratre a Thebis Egyptiis venisse in Syriam, et apud Tyrum et Sydonem imperasse, quod quidem fuisse potuit circa annum mundi III dcc xlvi; post paululum autem dicit eum anno primo Lyncei regis Bithiniam condidisse, que prius Mariandina vocabatur. Quod fuit

anno mundi III dcc lxxviii. Huius tamen adventus in Syriam non convenit cum dictis supra, ubi de Agenore a Theodontio et etiam ab Ovidio discrepat, qui videtur velle Agenorem venisse non Phenicem, cum Cadmum missum ad perquirendam Europam ab Agenore non a Phenice describat. Sed has ego varietates ultro concordare volentibus linquam et de Phenice quid compererim proseguar. Hunc autem artificiosum fuisse hominem ostendit Eusebius, eo quod primus quasdam licteras seu licterarum characteres Phenicibus dederit. Deinde ad scribendum eas eis instituisse vermiculum, unde et color ille pheniceus dictus est, credo ab inventore qui postea, mutata lictera, est puniceus appellatus.

CAP. LVI.

De Phylistene filio Phenicis, qui genuit Syceum.

Phylistenem dicit Theodontius filium fuisse Phenicis. Qui cum esset Herculis sacerdos, qui persanctissime a Phenicibus colebatur, videretque, Phenice patre mortuo, Belum fratrem natu maiorem regnare, relicto Syceo filio sacerdotio et copiarum parte sumpta, naves conscendit et post multos casus cum Herculis columnas cursu superasset, ibidem in litore oceani sedes assumpsit perpetuas, condita civitate quam Gades vocavere sui et, ne sacerdotium abdicasse videretur, omnino templum ibidem constituit Herculi et sacra omnia ritu Tyrio innovavit.

CAP. LVII.

De Syceo Phylistenis filio et Dydonis viro.

Syceo, secundum Theodontium, fuit filius Phylistenis, cui, abeunte patre, sacerdotium derelictum est, ut supra dicitur, quod a rege proximus erat honor. Hunc dicit Servius Sycarbam vocatum, esto eum Syceum semper Virgilius vocet. Et Justinus insuper illum vocat Acerbam. Hic autem seu relictis seu aliunde quesitis thesauris, ut Theodontio placet, et reliquis copiosus factus plurimum, Belo

mortuo, Elyssam filiam eius accepit uxorem, que postea Dydo vocata est, quam precipue dilexit. Verum cum Pygmalion, Beli filius, patri successisset in regno, auri avidus, eius desideratis divitiis, clam illi tetendit insidias et incautum interemit.

CAP. LVIII.

De Belo Phenicis filio, qui genuit Pigmalionem et Dydonem et Annam.

Belus qui et Mettes secundum Servium appellatus est, ut ait Theodontius, filius fuit Phenicis, vir bello et armis insignis adeo ut Cyprios litus Phenicum pyrratica infestantes subigeret, quod Virgilius in persona Dydonis perfunctorie tangit dicens: Genitor tum Belus opimam Vastabat Cyprum et victor ditione tenebat etc.

CAP. LIX.

De Pigmalione filio Beli.

Pigmalion, ut Theodontio placet, filius fuit Beli regis Tyri et, patre moriente, ut ait Justinus, una cum sororibus Tyriis derelictus est. Cui, adhuc puero, populus paternum tradidit regnum. Hic vero avarissimus, cum animum ad divitias Sycei patruelis sui iniecisset, illum dolo interemit. Hoc solum scelus ex rege isto nobis reliquit antiquitas.

CAP. LX.

De Dydone filia Beli et coniuge Sycei.

Dydo precipuum matronalis pudicitie decus, ut Virgilio placet, Beli regis fuit filia. Hanc insignis forme virginem Tyrii, Belo mortuo, Acerbe seu Sycarbe vel Syceo Herculis sacerdoti dedere in coniugem, qui ob avaritiam a Pigmalione occisus est. Hec autem post longa fratris mendacia in somnis a viro premonita, sumpto virili animo, pluribus ex his quibus sciebat Pigmalionem exosum clam in suam sententiam tractis, sumptis navibus fugam cepit, thesauris secum delatis, et cum in litus devenisset Affricum, ut placet etiam Tito

Livio, mercato ab incolis suadentibus, ut ibidem sedem summeret, tantum litoris quantum posset bovino corio occupare, illudque in cartam redactum et in frusta concisum occupavit plurimum, et ostensis sociis thesauris eisque animatis, civitatem composuit, quam postea vocavere Cartaginem; arcem vero eius a bovino corio, quod sic vocitant, Byrsam nuncupavit. Ad hanc accessisse Eneam profugum, vi tempestatis impulsus, et hospitio thoroque susceptum ab ea, Virgilio placet, eamque, discedente a se Enea, ob amoris impatientiam occisam. Verum Justinus et historiographi veteres aliter sentiunt. Dicit enim Justinus eam a Musitanorum rege sub belli denuntiatione a principibus Cartaginensibus postulatam in coniugem, quod cum ipsa rescisset et sua se ante sententiam ad omnem casum pro salute patrie damnasset, egre tulit, sed terminum impetravit infra quem se ad virum promisit ituram. Qui cum venisset, constructo ingenti rogo, in eminentiori civitatis parte, quasi Sycei placatura manes, illum conscendit, et astantibus civibus atque expectantibus quidnam factura esset, ipsa, educto quem clam gesserat cultro, dixit: optimi cives ut vultis ad virum vado, seque hoc dicto interemit, mortem potius eligens quam pudicitiam maculare. Quod etiam longe aliud est a descriptione Maronis.

CAP. LXI.

De Anna Beli regis filia.

Anna filia fuit Beli, ut videtur placere Virgilio, qui illam sepissime sororem Dydonis appellat. Hec Dydonis fuge comes fuit, quam postquam mortuam vidit et Carthaginem a Jarba rege occupatam, ut Ovidius dicit, ubi de Fastis, ad Bathum regem Corise insule aufugit, vetusti hospitii confisa iure. Tandem sentiens quia Pigmalion arma adversus eam moveret, hanc ob causam a Batho licentiata intravit mare, et tempestatem passa, ubi Cameren petere intendebat, in Laurentum litus delata est, per quod dum Eneas iam superato Turno cum Achate spatiando deambulare, eo viso, fugam cepit, tandem

prestita ab Enea fide, substitit et ab eo in regiam deducta est. Cuius ob adventum suspicata Lavinia ei tetendit insidias, verum Anna, a Dydone per quietem monita, nocte regiam exivit, et si satis potest ex Ovidii verbis concipi, in Numicum flumen sese precipitem dedit. Sane fictor Ovidius ad ulteriora procedens dicit: quod cum postea exquireretur et a perquirentibus perveniretur ad Numicum, visum est illis e fluvio vocem audisse dicentem: placidi sum nympha Numici. Amne peremne labens Anna peremna vocor. Post ipsum autem Ovidium dicit Macrobius in Saturnaliorum libro, Aprili mense publice et privatim sacrificatum iri ut annare et perennare comodi liceat.

CAP. LXII.

De Europa Agenoris V filia.

Europa filia fuit Agenoris, ut per Ovidius patet. Ex qua talis narratur fabula. Quod cum ob formositatem suam summe diligeretur a Jove, ab eodem Mercurius missus est, eique imperatum ut, que cerneret armenta in montanis Phenicum, in litus pelleret, quo cum puellis ludere consueverat Europa. Quod cum Mercurius fecisset, Juppiter, in candidum taurum transformatus, se armentis immiscuit. Hunc cum cerneret virgo, pulchritudinis et mansuetudinis eius delectata, illum primo tractare manibus cepit, at in eius conscendit dorsum, qui paulatim se in undas deducens, dum illam territam et cornibus atque dorso innitentem sensit, natans in Cretam transtulit, ubi in veram redactus formam eam oppressit et oppressu pregnantem fecit. Que illi postea peperit, ut nonnullis placet, Minoem, Radamantum et Sarpedonem. Ipse vero in eius sempiternam memoriam terciam orbis partem Europam ex eius nomine nuncupavit. Huius fabule figmentum adeo tenui tegitur cortice, ut facile possit apparere quid velit. Nam Mercurium armenta depellentem in litus ego eloquentiam et sagacitatem alicuius lenonis, virginem e civitate in litus deducentem, intelligo, seu mercatorem fictum se iocalia

ostensurum, si navem conscenderet, pollicentem. Jovem in taurum transformatum virginis delatorem, iam apud deliras aniculas vulgatum est, navem fuisse cui erat insigne albus taurus, qua, quacunque fraude conscensa a virgine, illico remigantium opere factum est, ut deferretur in Cretam, ubi Jovi coniugio iuncta est; seu, secundum Eusebium in libro Temporum, Asterio regi, ex quo ipse supra dictos filios asserit procreatos. Augustino tamen placet hunc non Asterium sed Xantum appellatum fuisse. Discrepant insuper de tempore huius rapine plurimum autores. Cum sint, ut Eusebius refert, qui dicant Jovem, anno Danai regis Argivorum XL, Europe mixtum; eamque postea Asterium Cretensium regem in coniugem assumpsisse, qui annus est mundi III dcc lxxviii. Alii vero dicunt eam a Cretensibus raptam, regnante Argis Acrisio, circa annum mundi III dccc lxxviii. Quidam autem volunt eam raptam, Pandione Athenis regnante, anno scilicet mundi III dcccc xvi. Quod quidem tempus magis convenit eis que de Minoe eiusdem Europe filio leguntur. Huius ymaginem egregiam ex ere a Pictagora Tarenti positam dicit Varro, ubi De origine lingue latine.

CAP. LXIII.

De Cadmo, Agenoris VI filio qui genuit Semelem, Agavem, Auctonoem et Ynoem.

Cadmus, antiquorum omnium vulgata fama, fuit filius Agenoris, quem una cum Phenice fratre a Thebis Egyptiorum venisse anno Danai Argivorum regis XVII, et apud Tyrum et Sydonem regnasse scribit Eusebius in libro Temporum, cum, ut supra patet, longe ante ibidem venerit Agenor peste pulsus, a quo Agenorem patrem horum nunnuli volunt duxisse originem. Qui Eusebius post hec scribit: anno regni Lyncei XVI Cadmum Armeniam occupasse; quod a Cilyce factum supra memoravimus. Hic tamen, ut scribit Ovidius, cum rapuisset Juppiter Europam, ad ipsius perquisitionem ab Agenore patre missus est, hac ei indicta lege, ne absque ea

reverteretur in patriam. Qui, sumptis sociis, cum quorsum quereretur ignoraret, novas sibi exquirere sedes statuit. Et cum haud longe a Parnaso applicuisset, oraculum consuluit et habito responso ut bovem sequeretur indomitam et ibidem, ubi consisteret, sedes summeret, qui in destinatum sibi locum ductus acquievit, et regione a bove vocata Boetia, civitatis fundamenta iecit, eamque ab antiquis Thebis Egyptiis, ex quibus predecessores eius advenerant, Thebas appellavit. Sane, ut dicit Ovidius, dum vellet sacrum conficere et ex sociis quosdam misisset ut aquam afferrent, nec reverterentur, eos secutus, comperit a serpente ingenti devoratos. Quem cum spectaret, audivit quia et ipse serpens inspiceretur. Eo tandem occiso, monito sumpto dentes illi evulsit ac seruit, et repente homines in armis exorti sunt, et prelium invicem habuere spectante Cadmo, nec ante cessavit prelium, quam quinque tantum superstites remanerent. Qui, inita pace, sese iunxere Cadmo et cepto operi adiutorium prestitere. Palefatus insuper scribit eum Spingam habuisse coniugem, eandemque propter zelum Hermione ab eo discessisse et adversus Cadmeos bellum inisse. Sunt preterea qui velint eum secum Yppocrenen fontem sedentem, atque meditantem, XVI licterarum characteres adinvenisse, quibus postea omnis Grecia usa est; sic et Plinius in libro Naturalis hystorie dicit: Eum apud Thebas lapicidinas invenisse et auri metallorumque conflaturam, dato Theophrastus eum dicat hec apud Phenices egisse. Verum longe post designatum tempus. Nam quod supra de eo scribitur fuit circa annum mundi III dcc xcv, hec autem circa annos III dcccc xxx viii. Inde dicit Ovidius fuisse sibi coniugem Hermionem Martis et Veneris filiam, ex qua constat IIII genuisse filias, eidemque Hermioni a Vulcano victrico exitiale monile concessum. Post hec autem, cum plurima ex nepotibus et filiabus evenissent infortunia, ipse iam senex ab Amphyone et Zeto pulsus in Yllirios abiit, et ibi miseratione deorum in serpentes ipse et Hermiona versi sunt. Huius hystoria, fabulosa

aliqua habet immixta, quorum videre sensum superest. Serpentem igitur Marti sacrum ego senem hominem atque prudentem olim armigerum et bellicosum intelligo, verbis suis et percontationibus Cadmi socios detinentem, cuius consilio, quod ego per dentes assummo, inter incolas seminata discordia est, qui adversus eum Spinge impulsu surrexerant. Ex qua repente sumptis adversum se armis in pugnam devenere, quorum principes, attritis cede popularibus, cum Cadmo in concordiam devenere et ex incolis atque forensibus unum fecere populum. Quod autem ipse exul cum coniuge serpens effectus sit, eos designat factos esse longevos, prudentes enim serpentum more sunt senes et rerum experientia cauti, et etate annosi, et si etiam evum impulerit, et subsidia desint, ritu serpentum curvo incedunt pectore. De tempore tamen regni huius etiam discordes fuere veteres. Dicit enim Eusebius in libro Temporum, anno regni Abantis, regis Argivorum, VIII, qui fuit mundi annus III dccc xxvii, Cadmum ab Amphyone et Zetho regno pulsum. Nec multum post dicit: Regnante Argis Acrisio, Cadmum regnasse Thebis, cum Acrisius Abanti successerit, quod tamen esse potuit circa annum mundi III dccc lxxv. Cui tempori congruit quod post modum idem scribit Eusebius, scilicet Acrisio Argis regnante ea fuisse que de Spartis memorantur. Quos dicit Palefatus, quod cum proximarum essent regionum, adversus Cadmum subito constitisse, et propter repentinos contractus quasi de terra natos, et quia ex omni confluxissent parte, Spartos vocatos. Sed tamen male convenit tempori quo supra raptam diximus Europam. Hi veritatem comperiant quibus magis est cure; ego autem nil amplius reperire potui.

CAP. LXIV.

De Semele filia Cadmi.

Semeles Cadmi filia fuit et Hermionis, ut satis per Ovidium patet in maiori volumine. Hanc ex Jove pregnantem cum egre ferret Juno, ei

in vetulam Beroem Epidauream transformata suasit ut experiretur nunquid amaretur a Jove, ut ab eo postularet ut secum prout cum Junone concuberet. Que cum Jovem per Stigias undas iurare compulisset ut sibi postulata concederet, petiit ut secum prout cum Junone iaceret. Juppiter autem dolens quia iurasset, sumpto minore fulmine, eam percussit et mortua est, eique ex utero nondum perfectus infans eductus est, qui Bachus postea fuit. Figmenti huius ego veritatem puto hanc feminam pregnantem, ut ipsa sonat fabula, fulmine percussam; non enim ignis, id est Juppiter, aeri, id est Junoni, miscetur, nisi per fulmen ad inferiora descendens.

CAP. LXV.

De Agave filia Cadmi.

Agaves, ut satis notum est, Cadmi et Hermionis fuit filia, quam Cadmus Echioni uni scilicet ex sociis, qui illum iuvare Thebas ponere, matrimonio iunxit, ex quo ipsa concepit et peperit filium quem vocavere Pentheum, elati animi iuvenem. Qui cum sacra Bachi spreveret, celebrantibus matre et sororibus et aliis, ab omnibus in furiam versis occisus est. Dicebat Leontius Pentheum hunc abstemium fuisse, et ob id a temulenta matre et aliis occisum, quia sepius ebrietatem et temulentiam damnasset earum.

CAP. LXVI.

De Auctonoe filia Cadmi.

Auctonoe Cadmi et Hermionis fuit filia, ut ait Ovidius. Hec Aristei fuit coniunx et ex eo peperit Atheonem.

CAP. LXVII.

De Ynone Cadmi filia.

Yno eque Cadmi et Hermionis, ut ait Ovidius, filia fuit. Que cum nupsisset Athamanti Eoli filio, eique Learcum et Melicertem peperisset, cum ab insano patre Learcum vidisset occisum, sibi timens et reliquo, ex prurupto saxo se precipitem dedit in mare. Ex

quo aiunt eam marinam deam Leucotoem factam, et Melicertem Palemonem miseratione Neptunni. Credo ego loca illa fuisse ad que necata cadavera mare detulerit, et delatis ad solatium superviventium imposita deitatis nomina, seu potius ut infra legitur de Learco et Melicerte.

CAP. LXVIII.

De Labdacio, VII Agenoris filio qui genuit Layum.

Labdacius, ut dicit Theodontius, iunior fuit filiorum omnium Agenoris. Qui cum audisset fugatum fratrem et Amphyonem propria manu peremptum, et Lycum occisum ab Hercule, ab amicis sollicitatus precibus, ut, Syria relictam, veniret in Greciam, cum esset ob senium nimis inhabilis ad laborem, Layum ex filiis iuniorem transmisit. Quia confestim, occupato regno, rex dictus est. Paulus autem dicit Labdadium Phenicis fuisse filium, senemque Thebas venisse vocatum, et ibidem regnasse aliquandiu et Layum filium genuisse.

CAP. LXIX.

De Layo rege Thebarum Labdacii filio, qui genuit Edippum.

Layus Thebarum rex fuit et, ut satis premonstratum est, Labdacii filius. Qui seu ex Phenice missus venerit Thebas, seu ibidem natus sit, regnans Yocastam Creontis Thebani(filiam)sumpsit uxorem. Quam cum audisset concepisse, consuluit de futura prole oraculum et in responsis habuit se nascituri manu periturum. Qui volens consilio obstare periculo, iussit Yocaste ut quicquid nasceretur exponeret. Que cum mesta infantem fecisset exponi, alitus puer ab extero, dum adolescens patrem exquireret et ab oraculo se audisset illum apud Phocim inventurum, cum venisset ibidem, patrem incognitum seditionem civium et exterorum separantem occidit, et sic Layus occubuit.

CAP. LXX.

De Edippo filio Lay, qui genuit Antigonam et Ysmenam et Ethyoclem et Pollinice.

Edypus rex Thebarum fuit et Laii filius et Yocaste, ut in Thebayde testatur Statius. Hunc iussu patris, ut supra dictum est, a matris utero in silvas abiciendum feris delatum, dicunt. Quem cum deferrent servi, eius etati innocue compatiens, non abiecerunt iuxta mandatum, quin imo, perforatis ei pedibus, arbori vimine alligarunt. Ad vagitum cuius tractus pastor quidam Polibi Corinthiorum regis, eum ab arbore abstulit et ad Polybum detulit. Qui, cum filiis careret, patria affectione suscepit et filii loco educavit. Is tamen cum adolevisset audissetque se non Polibi filium, perquire patrem disposuit, et cum Apollinem consulisset, accepit, se Phocis patrem reperturum et matrem sumpturum in coniugem. Qui Phocim veniens, orta inter cives forensesque seditione, dum faveret forensibus, Layum conantem sedare tumultum incognitum interemit. Tandem, tanquam ab oraculo lusus, Thebas petens, Spingem invenit, quam, solutis problematibus, cum occidisset, Thebas intravit, ubi filius Polibi creditus; illi Yocasta mater coniugio iuncta est, quam libens sumpsit, Meroes olim Polibi coniugis, quam matrem suspicabatur, timens coniugium. Et rex Thebarum factus et IIII filiorum ex Yocasta pater, orta letali peste Thebis, habitum est ab oraculo non defuturam civitati pestem, ni regnantis exilio incestuosum Yocaste coniugium purgaretur. Sane dum hesitaret iam infelix, venit Corinthius unus, eum Polibo mortuo in regnum vocans. Qui, dum se matris nuptias timere diceret, quonam modo Corinthum devenisset audivit a sene. Quod cum audisset Yocasta, memor que a servis audisset qui illum detulerant, inspectis eius pedibus, eum extemplo recognovit in filium. Quod ille audiens et a se Layum patrem occisum cognoscens, dolore percitus sibi manus iniecit in oculos, eisque eiectis se perpetuis damnavit tenebris. Filii vero disadentes, eius sprete humilitate venientes in bellum et inde in

mutuam mortem, Yocasta iam gladio perempta, mestus dolensque, altera filiarum ducente, exul Creontis imperio, in Cytheronem montem abiit. Quo autem inde abierit, michi incognitum est. Sibi tamen ab Atheniensibus, nescio quo merito, templum et sacra tanquam deo, Valerio referente, constituta sunt.

CAP. LXXI.

De Anthigona Edyppi filia.

Anthigona, Statio teste, Edipi et Yocaste fuit filia, hec patri ceco et in exilium a Creonte pulso ducatum miseranda prestitit. Inde cum ad exhibendas ultimas lacrimas fratribus et officium funebre noctu adversus Creontis imperium venisset, ibique Argiam Pollinice coniugem comperisset cremarentque ambe cadavera fratrum, cum Argia capta est, et iussu Creontis occisa.

CAP. LXXII.

De Ysmene filia Edippi.

Ysmen Edipi fuit filia, ut asserit Statius. De qua nil habetur nisi quod cuidam Athy iuveni Cyrreo desponsata fuerit. Qui ante nuptias a Tydeo occisus est.

CAP. LXXIII.

De Ethyocle Edippi filio et Yocaste.

Ethyocles Edypi filius, sprete patris humilitate, habita cum Pollinice fratre de regimine regni sub hac lege concordia, ut vicissim singulis annis altero interim exule regnarent, repetito a Pollinice exule per Tydeum amicum regno, non solum servare legem noluit, sed insidias Tydeo legato posuit. Quam ob rem septem regum obsidionem passus est, et demum in duellum cum fratre veniens, ab eo iam victus, illum cultro transegit, et sic mutuis cecidere vulneribus, nec eorundem ignes cremantes cadavera fuere concordēs.

CAP. LXXIV.

De Pollinice filio Edippi, qui genuit Thessandrum.

Pollinice Edipi fuisse filium et Yocaste notissimum est. Hic cum fratre, ut proximo supra, inita de regimine pactione, primus in exilium tendens, agentibus imbribus et vento, nocte Argos intravit; et cum sub regia porticu quiesceret adveniente Thideo, qui exul patriam fugiebat, intrante eo sub porticum, adversus eum surrexit in rixam, et ut supra dictum est ab Adrasto rege pacati et in regiam deducti sunt, et eius etiam generi facti. Tractu autem temporis, cum Tydeus sub legationis nomine pro Pollinice Ethyocli regnum postulasset frustra, eique contra ius gentium in mortem insidias ab Ethyocle sibi positas comperisset, eo itum est, nato iam ex Argia Pollinici parvulo filio, ut Adrastus, congregatis Argivis principibus, adversus Ethyoclem et Thebanos iret in bellum, ubi hyatu terre absorpto Anphyrao, et Tydeo sagitta letali vulnere icto reliquisque peremptis variis mortibus pugnando regibus, actum est, ut in singulare certamen devenirent fratres, in quo, cum iam victor videretur Pollinice, clam a fratre iacente transfixus est, et sic ambo mutuis vulneribus periire. Quorum tam efficax atque inflexibile odium fuit, ut etiam eis mortuis inter cadavera perseveraret. Nam, eis in eodem rogo ab Argia Pollinice coniuge et Antigona sorore positus, non primo ignis accensus est quam divide sint flamme, adeo ut liquido appareret cadavera recusare uno eodem igne comburi.

CAP. LXXV.

De Tessandro Pollinice filio.

Tessander Pollinice fuit filius ex Argia, Statio teste. Qui, cum robustus evasisset iuvenis, inter procures ceteros ad Troianum excidium ivit cum Grecis, et, ut ait Virgilius, unus fuit ex illis qui cum Ulixo ligneum equum intravere. Quid tandem ex eo fuerit non comperi.

CAP. LXXVI.

De Scitha XIII filio primi Jovis.

Scitha, ut Plinio placere videtur in libro De hystoria naturali, Jovis fuit filius. De quo nil aliud legimus, preter quod ipse asserit Plinius, eum scilicet arcis sagittarumque repertorem primum fuisse; quem longe antiquiorem sacre testantur litere, ex quibus summitur Lamech sagittarium extitisse. Supererat de stirpe Etheris Celius quem, ut in sequenti libro daret initium, reservare satius visum est.

Genealogie deorum gentilium liber secundus explicit.

LIBER TERTIUS

GENEALOGIE DEORUM GENTILIUM SECUNDUM JOHANNEM BOCCACCIIUM DE CERTALDO LIBER TERTIUS INCIPIT FELICITER.

In arbore autem signata desuper, ponitur in radice Celius Etheris et Diei filius et in eius ramis et frondibus pars sue posteritatis ostenditur. Fuerunt enim Celio filii(XII)Quorum prima fuit Opis, II Thetis magna, III Ceres prima, IIII Vulcanus primus, V Mercurius tertius, VI Venus magna, VII Venus secunda, VIII Toxius, VIII Tytanus, X Juppiter secundus, XI Oceanus, XII Saturnus. Ex istis XII reservantur quattuor, de quibus nulla in presenti libro III mentio fiet, scilicet Tytanus, de quo scribetur in quarto, et Juppiter secundus de quo et eius prole scribetur in quinto et sexto, et Oceanus de quo scribetur in septimo, et Saturnus de quo et eius posteritate fiet mentio in octavo et reliquis huius operis libris.

Prohemium

Sulcanti michi exiguo cortice errorum vetustatis salum et ecce inter aspreta scopulorum et frequentia freta grandevus senex, Numenius phylosophus, vir quidem suo seculo autoritatis inclite, se obtulit obvium, et placida satis voce sermoneque composito inquit: Quid labore tuo numina ledis, ubi quiete illis poteras placuisse? Fuit olim michi, que tibi nunc cura est, theologizantium scilicet poetarum

claustra vulgo etiam reserare, et dum Eleusiorum sacrorum arcanum totis viribus in propatulum trahere conarer, ecce sopito michi in quiete profunda vise sunt Eleusine dee, meretricali ornatu vesteque deturpate, ipsis fornicum in faucibus se quibuscunque adeuntibus prostrantes ultro. Quod cum videretur divinitati indecens nimium, mirarerque tam pudicas deas in tam prophanum meretricium corruisse, repente quesivi tam inepte ignominie causam. Ast ille, torvis oculis et rugosa fronte in me verse, irato vultu, verbisque cepere: Quid, leno scelesti, poscis? Tu tam obsceni facinoris causa es. Ex secessu equidem nostre integritatis atque pudicitie renitentes, vi crinibus captas, abstrahis et in publicum lupanar tu ipse castissimas olim passim subicis. Ego autem, et si somno plurimo marcerem, non aliter quam vigilans intellexi indignantes illico, et cognovi dormiens, quod vigilando non videram, sacra scilicet misteria paucorum esse debere; et extemplo a ceptis destiti, ne indignationem acriorem incurrerem. Tu autem, longe plus cupiens quam tibi cavens, vertiginosum intrasti gurgitem, et quod omisi, presummis ipse. Sino, nunquid credam tantum tibi luminis prestetur ingenii quantum operi tam sublimi oportunum sit; et hoc tacuisse nolim. Cave, quid feceris, iam premonitus! Erysithones ob lesam Cererem fame periclitatus est; Pentheus Bachi sacra despiciens capite mulctatus a matre, penas dedit; Niobes ob vilipensam Latonam, perditis filiis et viro, in silicem riguit. Et ne plures enumerem, tu forsan credis deorum aulas impune reserare vulgo? Deciperis, et, ni desistas, eorum iram non ante quam experiaris, agnosces. Tum ego, et si estuantis maris obsisteret impetus, paululum tamen substiti dixique: Quibus te ab oris, queso, Numeni, hos inter scopulos evehis? Ab Inferis arbitror, odore enim sulphureo cuncta replet, et es inferna caligine fuscus. Et hec veteris et infausti Plutonis mandata sint credo, quasi christiano homini, uti iamdudum gentilibus consueverat talibus timorem putet incutere. Ille quidem veteres cecidere cathene,

et arma hostis antiqui contrita sunt; vicimus precioso redempti sanguine, et in eo renati lotique, suas decipolas non curamus. Attamen ego dearum tuarum non resero thalamos, nec deorum tuorum secessus aperio, quasi velim illecebras eorum magis ex propinquo conspicere sed ut appareat poetas, si bene de deo sensissent, homines fuisse preclaros et ob mirabile artificium venerandos, et ut videas quanti pendam hos tuos fabulosos deos, similem Stratonico, sibi iram Alabandi imprecanti et Herculis in molestum exoranti, precem faciam: Ipsi ergo omnes, quorum tu me hortaris iram fugere, michi irati sint, queso, tibi autem illisque et tam inepta credentibus Christus Jhesus. His dictis, evestigio evanuit ille; ast ego attentus navigio in Egeum evehar mare, Celi prolem perquisiturus amplissimam. Ille autem iter prestet placidum qui ex Sabeis magos ad se orandum atque muneribus honorandum, stella duce, deduxit in Syriam.

CAP. I.

De Celo Etheris et Diei filio, qui genuit(XII)filios, dato quod in presenti III libello de VIII tantum tractetur, ut puta de Opi, de Thetide magna, de Cerere prima, de Vulcano primo, de Mercurio tertio, de Venere magna et de Venere secunda et de Toxio.

Celum, non illud quidem pregrande corpus ornatum syderibus, quod dicebat Orpheus a Phanete compositum in domicilium suum atque aliorum deorum, et quod nos semper nos ambire circumitu cernimus, verum homo quidam sic vocitatus, ut ait Tullius, ubi De naturis deorum, filius fuit Etheris et Diei, id est ignite virtutis et claritatis eximie, a quibus eius nomen processit in lucem. Et quod homo fuerit satis in libro Divinarum institutionum per Lactantium patet. Dicit enim sic in sacra hystoria reperiri: Uranium potentem virum Vestam habuisse coniugem, et ex ea Saturnum atque Opem et alios suscepisse. Qui Saturnus, cum regno potens efficeretur, patrem Uranium Celum appellavit, et matrem Terram, ut hac mutatione

nominum fulgorem sue originis ampliaret etc. Huic preterea, ut in Sacra hystoria dicit Emnius, Juppiter nepos eius primo in Paneo monte aram statuit, atque sacrificium adolevit, et ab eo celum ipsum verum denominavit. Evemerus vero dicit hunc Celium seu Celum in Oceania mortuum, et in oppido Aulatia sepultum.

CAP. II.

De Opi prima Celi filia et Saturni coniuge.

Ops seu Opis, ut placet Lactantio libro Divinarum institutionum, filia fuit Celi et Veste, et Saturni fratris coniunx, et Jovis aliorumque plurium deorum mater; quam ob rem apud orbos orbis plurimum venerationis obtinuit. Sane seu antiqui theologizantes ad suos palliandos errores fecerint, seu ad occultandam vulgo fictionibus magnarum rerum veritatem, ut pretactum est, seu potius ut Jovi adularentur maximo regi, hystoria omissa, hanc miris fictionibus ornavere, atque illam eis extulere adeo ut loco maximi numinis coleretur a multis, eique templa et sacra sacerdotesque variis constituerentur in locis. De quibus, ut distinctius videamus, apponenda sunt aliqua. Primo eam deorum dixere matrem, eique constituere quadrigam a leonibus tractam, eiusque capiti turritam describere coronam, et sceptrum manibus addidere; veste preterea ramorum circumitionibus et herbarum conspicua ornavere. Illamque incedentem sacerdotes quos, eo quod eunuchi ex instituto essent, Gallos vocavere, timpana tangentes et era precedere demonstrarunt, eiusque in circuitu sedes vacuas posuere, et Coribantes armatos illam ambire voluerunt. Quid ex his tot senserint videamus. Deorum enim mater ideo habita est, quia terrei sint homines qui ab hominibus dii facti sunt. Turrita vero corona, qua insignita est, satis eam pro terra summendam ostendit, cum sit terre circumitus civitatum et oppidorum ad instar corone insignitus. Vestis autem ramis herbisque distincta monstrabit silvas et fruteta et herbarum species infinitas, quibus terre superficies tecta est.

Sceptrum autem, quod manibus defert, regna, divitias et potentiam imperantium super terram monstrabit. Quod quadriga vehatur, cum sit immobilis, intellexere ordinem in operibus terre per IIII anni tempora, circulari quodam incessu servari continue. Cur autem a leonibus trahatur, ratio hec reddi potest, voluere quidem agricolarum in tradendis terre seminibus consuetudinem demonstrare; consuevere quidem leones, ut Solinus in libro Mirabilium dicit, si per pulvereum solum iter faciant, cauda pedum suorum verrentes turbare vestigia, ne venatoribus sui itineris prestant indicium. Quod et agricole, seminibus iniectis sulcis, evestigio faciunt retegentes, ne semen surripiatur ab avidis. Preterea cum sint ossa leonibus ossibus ceterorum animalium duriora, intelligi voluerunt vertentium terram membra esse oportere solidiora quam ceteris. Vel potius ut ostendatur per leones quos quadrupedum reges dicimus iugo Opis subditos, orbis principes terre legibus esse suppositos. Sedes autem vacue illi circumposite existimo nil aliud velint quam ostendere, quia non solum domus, sed civitates que incolentium sunt sedes, vacuentur persepe peste agente vel bello. Seu quia in superficie terre vacue sint sedes plurime, id est loca inhabitata, seu quia ipsa terra semper sedes servet vacuas nascituris; seu ad demonstrandum quod hi ad quos pertinet terre cultum, non dico de agricultoribus tantum, sed etiam de principibus qui civitatibus et regnis presunt, non debent se ocio et inepte quieti concedere, quin imo stare continue et vigilare, cum de novo semper emergant, que exercitio talium indigeant. Coribantes autem has armatos ambire designare volunt unumquemque mortalium pro patria se debere bellis exponere, et arma pro salute patrie sumere. Gallos autem sacerdotes habere ob id contigisse dicunt, quod cum deum mater Athym decorum adamasset puerum, eumque cum pellice comperisset, zelo percita, illi abscidisse virilia, et ob id similes sacerdotes appetere, quos Gallos a contrario sensu dixere. Sane per

dilectum Athim vult Macrobius Saturnaliorum libro solem intellegi, qui anno quolibet iuvenescere videtur, et adeo a terra diligitur, ut in se eius suscepta influentia, quas cernimus herbas flores et fructus pariat. Quod eum castraverit, hoc ideo fictum credo, quia certo anni tempore solis radii videantur steriles esse, et potissime circa autumnum et hyemem in quibus temporibus nil gigni videtur ab eis. Vel ut dicit Porphyrius, Athys flos est a terra dilectus tanquam ornamentum suum, qui tunc a terra castratur cum veniente fructu flos decidit; vel si cadat ante fructum non sit ulterius ad fructum aptus. Quod hi sacerdotes timpana ferant et era, volunt per timpanis, que vasa sunt semisperica et semper bina feruntur, duo intellegi hemisperia terre, in quibus ambobus, ut non nulli opinati, sunt terre opus ostenditur. Per era vero intellegi voluerunt strumenta ad agriculturam accommoda, que quondam antequam ferri usus inveniretur, ex ere confici consueverant. Hanc preterea multis nuncupavere nominibus, de quibus non nulla significata exposita supra sunt ubi de Terra, et certa huic sunt cum aliquibus deabus communia, de quibus in sequentibus dicitur et ob id que sua sunt propria censui apponenda. Vocant igitur eam Opim, Berecinthiam, Rheam, Cibelem, Almam et magnam Palem. Opim autem ideo vocitatum volunt, quod ut ait Rabanus opem ferat frugibus, et opere melior fiat. Berecinthiam autem dicit Fulgentius vocatam quasi montium dominam, eo quod deorun sit mater, qui pro montibus intelliguntur, id est elatis hominibus, vel ut placet aliis et michi a Berecinthio monte seu oppido Frigie in quo persancte colebatur ab incolis. Rhea autem eo quod idem grece sonet, quod Ops latine. Cibelem vero voluere non nulli eam a cibalo quodam denominatam quem primum illi sacerdotio functum aiunt. Alii autem a Cibalo oppido, in quo dicunt sacra eius fuisse comperta. Quidam autem dictam volunt a cibel, quod capitis motus sonat, qui plurimus in sacris eius fiebat. Almam autem ab alendo non nulli credidere

dictam, eo quod suis fructibus omnes alat. Palem autem eam vocavere pastores et pabulorum dixere deam eo quod gregibus et armentis pabula prestet.

CAP. III.

De Theti magna, Celi II filia et Oceani coniuge.

Thetim nagnam dicit Paulus, a Crisippo traditum, filiam fuisse Celi atque Veste et Oceani coniugem. Quod quidem Lactantius asserit, eamque matrem dicit fuisse nynpharum. Verum Servius eam vocat Dorim, quod arbitror a Virgilio sumpserit, ubi dicit: Sic tibi cum fluctus subterlabere Sicanos Doris amara suam non intermisceat undam etc. In his igitur cum nil hystoriographum habeatur, allegoricus sensus videndus est. Thetis procul dubio aqua est, quam dicit Crisippus vi fervoris celestis e visceribus eductam terre, et sic ex Celo non homine Vestaque, id est terra, natam. Doris autem amaritudo interpretatur, que quidem solis agente fervore aque marine ut physici testantur addita est; quod experientia notum videtur, nam, ut aiunt naute, salsedo illa superficiei aque maris tantum immixta est, cum infra decem passus dulcis inveniatur. Sed quid quod eam Oceano coniugem iungunt, cum Oceanus aqua sit, et sic idem videatur vir et uxor? Credo hoc fingentes sensisse: Oceanum accipi debere pro elemento aque simplici, quod quidem agens creditur ubi aque actio requiratur. Thetim vero pro aqua elementata seu mixturam aliorum elementorum habente, cuius mixtionis opera potest concipere et nutrire. Seu cum utrumque sexum diis esse describant, ut Valerii Serrani carmine patet dicentis: Juppiter omnipotens rex regum atque repertor, Progenitor genitrixque deum deus unus et idem etc. Volunt, cum agat aliquid aqua, eam vocari Occenum, cum vero patiatur Thetim. Seneca autem, ubi de questionibus naturalibus scribit, aliter videtur sentire; dicit enim, aquam virilem vocant mare, muliebre omnem aliam. Vocavere autem eam Thetim maiorem, ad differentiam Thetis

matris Achillis, quam nynpham voluere veteres, non marinam deam, nisi et nynphas ut quandoque fit dixerimus deas. Hec autem magna Thetis multos ex Oceano peperit filios, de quibus postea.

CAP. IV.

De Cerere prima, Celi III filia, que peperit Acherontem.

Ceres, ut placet Lactantio in libro Divinarum institutionum, filia fuit Celi et Veste. Hanc dicit Theodontius Sycani, vetustissimi Sycilie regis, fuisse coniugem, Syculosque primam frumenti usum docuisse et Sycano plures peperisse filios, nullum tamen nominat. Hanc preterea, testimonio Pronapidis, dicit Acherontem fluvium peperisse, et ob hoc talem ex ea recitat fabulam: Eam scilicet concepisse et rubore excrescentis uteri in abditam Crete specum secessisse, et ibidem Acherontem peperisse; qui non ausus lucem aspicere, defluxit ad Inferos, et ibidem infernalis effectus est fluvius. Cuius fictionis ipsemet Theodontius talem explicat rationem. Dicit enim pro constanti habitum Cererem suasisse Saturno fratri ne Tytano regnum aliquo pacto restitueret, et adversus condicionem inter Tytanum et Saturnum initam, quos Saturnus filios masculos procreavit, clam nascentes surripuisse una cum Vesta matre atque educasse; quod cum detectum esset et audisset Saturnum Opemque a Tytano detineri captivos, sibi timens in Cretam abiens latebras petiit, nec ausa est comparere donec certior facta est Jovem victoria liberasse parentes; ex quo Cererem concepisse voluit Pronapides Dolorem ex captivitate fratrum, eumque in specu, id est in latebris, peperisse, id est emisisse seu reliquisse dum victoria Jovis letata venit in publicum. Eum autem Acherontem dictum ab a, quod est sine, et cheron, gaudium, nam absque gaudio est qui dolet; et ideo lucem videre noluisse dicit, quia dolentes ut plurimum, deiectis in terram oculis, recessus appetunt, et obscura loca. Ibi enim infernalis fluvius factus est, quia apud Inferos nulla unquam sit letitia. Nec illi ideo pater ascribitur, quia nostra tantum existimatione procreetur.

CAP. V.

De Acheronte infernali fluvio Cereris filio, qui genuit VI filios scilicet Alecto, Thesiphonem, Megeram, Victoriam, Aschalaphum et Stigem. Acheron infernalis fluvius, absque patre, Cereris fuit filius, ut premonstratum est. Hunc Paulus Tytanis et Terre filium dicebat et ob id a Jove deiectum ad Inferos, quia sitientibus Tytanis limpidas prestitisset aquas. Sane noster Dantes in prima sui poematis parte que Infernus dicitur, aliter de origine huius sentire videtur. Dicit enim in summitate Yde montis Cretensis statuam esse ingentem cuiusdam senis, cuius aureum caput est, pectus vero et brachia argentea, corpus et renes ex ere confectos, tybias atque crura et sinistrum pedem ex electissimo ferro factum; dextrum autem pedem ex terra cocta consistere et in eum fere corporea moles omnis in Romam versa inniti; et has omnes partes preter aureum caput rimulas habere, ex quibus effluunt gutte aque, seu lacrimae, que collectae et per cavernas ad Inferos descendentes, flumen faciunt Acherontis. Sed quid sibi tam varie velint fictiones videndum est. Cur Cereris dictus sit filius premonstratum est. Quod Tytanis et Terre fuerit etiam concedi potest, ubi Tytanum solem velimus intelligere, ut etiam veteres voluere, et sic non nulli opinati sunt agente calore solis, aquas maris trahi in viscera terre, et ex eis a frigore terre dulcoratas effluere, et sic cum sol causam dederit, eius filius dici potest, ac illius cuius videtur uterum exire. Quod Inferorum sit fluvius hoc modo potest accipi. Sunt enim fluvii duo quibus Acheron nomen est, unus quidem apud Molossos defluit, ut dicit Titus Livius, et in stagna que inferna vocantur effluit, et ex eis in Thespontium sinum mergitur. Alter vero apud Lucanos fluens, morte Alexandri Epyrote insignis, in Inferum mare cadit. Et sic horum ad Inferos unusquisque descendit. Nam qui apud Molossos est in regno quondam Plutonis, qui deus Inferni dictus est, eo quod ob oriente sole factum esset, inferior vagatur; et sic, si in regno

Plutonis est, in Inferno est. Attamen de secundo sic sensere quidam. Asserunt quippe priscis temporibus Grecis fuisse consuetudinem, damnatos exilio in Ytaliā mittere, seu ipsi exules sua sponte venire, quam eo quod apud inferum mare dicebant, seu quia inferior Grecia ab ortu sit solis, ideo et flumen et damnatos esse apud Inferos testabantur. Ex quo volunt locum fabule adinventum; cum etiam ethymologia nominis fluvii faveat fictioni, cum sonet sine gaudio vel salute, quasi exules, patria perdita, absque gaudio vel salute essent. Qui vero aliter sentiunt, ut Servius et post eum Albericus, dicunt Acherontem fluvium non esse, sed locum Ytalie; verum de hoc alias. Dantes autem noster de vero Acheronte infernali intelligit, et dicens quia in Creta insula senis sit statua ex variis metallis a Damietta Syriæ civitate in Romam versa, intendit loci congruentiam origini designare et tempora causasque. Sed primo de loco videamus; dicit ergo statuam senis seu senem stare erectum, ut per hunc intelligamus humanum genus quod adhuc stat, esto antiquum sit, et stat in monte Yde. Yda enim idem sonat quod formositas, per quam sentire vult formositatem temporalium rerum, quam ut perituram designet, dicit olim montem illum letum, hodie vero tristem atque desertum. In monte autem Cretensi, eo quod Creta insula tripartiti orbis media videatur; nam illi, ab Arthoo Egeum est mare, et ab occiduo Yonium seu Myrtoum, quæ Europe sunt maria; a solis ortu est illi Ycareum mare atque Carpatium seu Egyptium, quæ Asyatica maria sunt. A meridie vero et occiduo Affro alluitur ponto, et sic tribus orbis partibus terminus est, ut intelligamus non solam unam harum partium, sed omnes operam dare ut Acheron concreetur. Ipse autem ex guctis cadentibus, id est ex criminibus et operibus pravis fluxisque antiquarum etatum et presentis confectus est olim, et conficitur hodie, ut sentiamus ex criminibus mortalium amitti gaudium sempiternum. Verum ut appareat quia non omnis etas in hoc conveniat, aureum caput solidum esse dicit, ut per illud

intelligatur innocentie primi parentis tempus, et nostrum, dum renati baptisate in infantia, simplices perseveramus. Demum venit argentea que et si corporeis viribus videatur validior viciis tamen efficitur vilior, et sic argentea, scissa rimis, id est criminibus. Tandem tertia sequitur priorum sonerior et operum longe deterior et hec equo modo scissa est, et in augmentum agit miserie. Inde sequitur ferrea fortior, reliquarum etiam peior et obstinator. Ultimo sequitur testea, in quam omnis moles corporea inclinatur, et per quam mortalium fragilitas, et senium designatur, et hec scissa est. Ex quibus quidem scissuris fit ut lacrimae effluant facientes Acherontem, id est gaudii perditionem, ex qua acquisitio tristitie sequatur necesse est, ut Stigis habeatur origo, et ex tristitia doloris incendium, qui Flegeton est, et ex hoc luctus et miserie, frigiditas sempiterna, quam Cocitus significat. Quod autem a Damiata in Romam versus sit, describit humanum genus, quod in campo Damasceno principium habuit, Romam regnorum mundi ultimum, id est finem suum, prospiciat.

CAP. VI.

De Furiis filiabus Acherontis in generali.

Furias tres esse omnes videntur velle poete, de quibus in generali libet pauca prefari ut de particularibus summatur facilius intellectus. Primo igitur eas dicunt Acherontis fuisse filias atque Noctis; quod Acheron illis pater fuerit testatur Theodontius; quod autem ex Nocte matre nate sint carmine patet Virgilii dicentis: Dicuntur gemine pestes cognomine Dire Quas et tartaream nox intempesta Megeram, Uno eodemque tulit partu etc. His insuper plura esse nomina voluere. Nam apud Inferos eas vocari dixere canes, ut videtur velle Lucanus dum dicit: Jam vos ego nomine vero Eliceam, Stigiasque canes in luce superna Destituam etc. Apud mortales Furias ut ab effectu patet per Virgilii carmen: Ceruleis unum de crinibus anguem Conicit, inque sinum precordia ad intima subdit, Quo furibunda

domum monstro permisceat omnem. Eumenides etiam apud nos appellari dicuntur, ut per Ovidium patet dicentem: Eumenides tenere faces de funere raptas etc. Et hoc apud nos factum in infortunato coniugio satis constat. Dire etiam appellantur, et hoc apud Superos, ut ait Virgilius: At procul ut dire stridorem agnovit et alas Infelix crines scindit Juturna solutos etc. Nam Juturna dea in aere stridorem Dire non in terris agnovit. Vocantur et volucres ut idem dicit Virgilius: Iam iam linquo acies, ne me terrete timentem, Obscene volucres: alarum verbera nosco. Dicit preterea Theodontius, apud litorales Arpyas appellari. Post hec illas aiunt Jovis atque Plutonis obsequio deputatas, ut Virgilius testatur scribens de eis: He Jovis ad solium seivique in limine regis Apparent, acuuntque metum mortalibus egris, Si quando letum horrificum morbosque deum rex Molitur meritis. aut bello territat urbes etc. Sed iam quid ista velint videndum. Dicunt igitur eas Acherontis et Noctis filia, et ratio videtur talis. Non succedentibus pro votis rebus et ratione cedente, ut perturbatio mentis oriatur, de necessitate videtur que non absque cecitate iudicii perseverat, et ex perseveratione fit maior, donec erumpat in actum, qui absque ratione factus furiosus appareat necesse est; et sic ex Acheronte Furie nascuntur et Nocte. Dicuntur preterea apud Inferos canes, scilicet apud homines conditionis infime, qui dum in perturbationem veniunt, non existentibus furori viribus, clamoribusque omnia complent, canum more latrantes. Apud medios autem Furie vel Eumenides dicte sunt, eo quod maiori ledant incendio furiosum, mediocris enim homo perturbatus, ut in se agat seque intus rodat atque consumat, quedam faciunt; nam ne in minores agat lex publica prohibet, in maiores potentia, et more vulgi inferioris clamores emittere indignatio vetat; secum igitur furit et si eruperit vix desistet, quin in maximum tendat incendium, multis opitulantibus furori. Eumenides dicuntur ab heu, quod est interiectio dolentis et men, quod est defectus, eo quod ipse

qui patitur sibi ipsi pena sit, seu per antiphrasim dicuntur ab eu et mane quod utrumque sonat bonum. Et ipse omni bono carent. Apud Superos vero appellantur Dire a sevitia maiorum in minores ad quam confestim evolat maiorum furor. Volucres autem appellantur a velocitate furoris, cum repente a mansuetudine in furorem erumpant homines. Arpye autem apud litorales a rapacitate dicuntur, tanto enim fervore litorales efferuntur in predam, ut in nullo discrepet a furore. Plutoni autem idio obsequiosas vocant, quia divitiarum dicitur deus, ut advertamus crebro perturbationes irasque et rixas ob immoderatam auri cupidinem suscitari. Quod autem Jovi assistant non est mirandum, esto illum pium mitemque dixerimus; pio enim iudici opportunum est ultores scelerum habere ministros, quibus si careat aut non utatur, legum autoritas facile dissolvetur. Est insuper aliquando ob populorum crimina divina permissio, ut in elementis misceatur furor et eis discordantibus inficiatur aer, et pestes letifere oriantur, quibus miseri absorbemur. Sic et eorundem superbia, bella nascantur, ex quibus incendia populationes et excidia consequuntur.

CAP. VII.

De Aletho Acherontis prima filia.

Aletho Furiarum prima est Acherontis et Noctis filia, quam sic describit Virgilius: Luctificam Aletho dirarum a sede sororum Infernisque ciet tenebris cui tristia bella, Ireque insidieque et crimina noxia cordi. Odit et ipse pater Pluton, odere sorores Tartaree monstrum, tot sese vertit in ora Tam seve facies, tot pullulat atra colubris. Et paulo infra: Tu potes unanimes armare in prelia fratres Atque odiis versare domos, tu verbera tectis, Funereasque inferre faces, tibi numina mille, Mille nocendi artes etc. Satis hoc carmine huius furie apparent officia, satis potentia, satis et truculentia cum etiam Plutoni et sororibus odiosa sit. Sonat enim Aletho iuxta Fulgentium inpausabilis, ut intelligatur omnem furiam ab animi

inquietudine initiari. Que quidem inquietudo totiens intrat mentes, quotiens desistimus nos ipsos et deum cognoscere.

CAP. VIII.

De Thesiphone furia Acherontis secunda filia.

Thesiphones Furiarum secunda est Acherontis et Noctis filia, quam sic designat Ovidius: Nec mora, Thesiphone madefactam sanguine summit Importuna facem, fluvidoque cruore rubentem Induitur pallam, tortoque incingitur angue, Egrediturque domo. Luctus comitatur euntem Et Pavor et Terror trepidoque Insania vultu etc. Quibus Claudianus addit: Centum illi stantes vibrabant ora ceraste. Turba minor diri capitis, sedet intus abactis, Ferrea lux oculis qualis per nubila Phebes. Atracia rubet arce color suffusa veneno. Et his insuper addit Statius, dicens: Suffusa veneno Tenditur ac sanie gliscit cutis; igneus atro Ore vapor, quo longa satis morbique famesque Et populis mors una venit etc. Sic igitur uti per Virgilium Aletho qualitas, sic per hos tres vates Thesiphonis demonstrata est. Fulgentius preterea dicit, Thesiphones idem quod Tritonphones, id est irarum vox. In quam postquam pectus turgidum fecit inquietudo, facile devenitur, et ideo progressum talem facem sanguine madentem dicit Ovidius, eo quod ignea ira nunquam egreditur nisi in sanguinem, et ideo fluvido cruore rubentem dicit, ob colorem faciei hominis irati, et ad dispositionem animi demonstrandam. Nec ante consurgit iratus quam illum amicorum comitantur lacrimae, illi minus sano timentes, qui ideo a terrore comitatur, quia iratus omnis terribilis videatur. Serpentes autem eidem appositi habent ire sevitiam denotare. Hinc deveniens iratus in vocem emittit vapores, id est verba, per quae sepe desolationes oriuntur, locorum et populorum mortes atque egestates.

CAP. IX.

De Megera furia III Acherontis filia.

Megera furiarum tertia Acherontis et Noctis filia, sic a Claudiano ubi De laudibus Stiliconis effigiatur: Improbata mox surgit tristi de sede Megea, Quam penes insani fremitus animique prophanus Error et undantes spumis furialibus ire. Non nisi quesitum cognata cedere cruorem Illicitumque bibit patrium, quem fuderat ensis, Quem dederint fratres, hec terruit Herculis ora, Hec defensores terrarum polluit arctus, Hec Atamantee direxit spicula dextre, Hec Agamemnonios inter bachata penates Alternis lusit iugulis, hac auspice tede Edipodem matri nate et iunxere Thiestem etc. Et quoniam Megea magna sonat contentio seu lis, satis cognoscere possumus per superiores versus facta nomini convenire, et sic fit ut ex inquietudine animi deveniamus in clamorem, et ex clamore in odium et rixam, ex quibus furiosi in exitium sepiissime ruimus.

CAP. X.

De Victoria IIII Acherontis filia.

Victoriam dicit Paulus Acherontis fuisse filiam, ex Styge filia sua susceptam. Cui adeo Jovem fuisse gratum aiunt ut, cum ei favisset in pugna gigantum, sibi loco muneris exhibuisse, ut dii per Stygem matrem eius iurarent, et si qui adversus iuramentum agerent, per certum tempus a nectare abstinerent. Hanc Claudianus ubi De laudibus Styliconis sic describit: Ipsa duci sacras Victoria panderet alas Et palma viridi gaudens et amicta tropheis Custos imperii virgo, que sola mederis, Vulneribus nullumque doces sentire laborem etc. Theodotius vero, fere concors Claudiano, in descriptione eam insuper ornat triumphalibus ornamentis. Verum Paulus discrepat, eamque dicit letam, sed rubigine atque pulverulento squalore obsitam, armis indutam, et cruentis manibus, nunc captivos, nunc spolia recensentem, et ornamenta que Theodotius huic apponebat, filio eius, quem Honorem dicunt, exhibent omnia. Sed quid senserint exquiramus. Victoriam Acherontis filiam ideo voluisse veteres credo, quia non ex incuria et ocio acquiratur, sed ex

cogitationibus continuis, que dum ex ingenio exprimunt utiliora consilia, angunt profecto cogitantem et ab eo gaudium omnem amonent et sic iam adest Acheron. Preterea nec in comesationibus atque ioculationibus invenitur, quin imo ex vigiliis circumitionibus et laboribus assiduis, constanti animo, et forti pectore, dolore vulnerum et tolerantia incursionum excerpitur, que absque tristitia patientis evenire aut tolerari non possunt. Verum ut differat hec tristitia a tristitia furiarum, illa ab egritudine mentis, hec a corporea ut plurimum oritur. Et sic cui pater Acheron venerat, Styx accedit evestigio mater. Econtra autem festantes nec aliqua premeditantes facile deveniunt in ruinam; Troia anxia capi non potuit, leta confestim capta est. Alatham victoriam dicit Claudianus, quia facile etiam una oportuna omissa vigilia non nunquam in partem evolat alteram. Palma ornatur, quia nunquam lignum palme corrumpitur frondesque viriditatem conservant, ut victoris auctum robur et nomen in longum virere intelligamus. Tropheis autem amicta est, ut secunda honoris species impensi victori monstretur, minor enim erat triumphus, et quia in eo sacrificaret ovem victor, ovatio vocabatur, seu vocabant veteres tropheum truncum ad instar superati hostis factum, et armis eiusdem indutum. Habitus Victorie a Paulo designatus, aptior videtur quam is qui a Theodontio scribitur; non enim extemplo victor ornamentis ornatur, non victorie sed ob victoriam ei postea exhibentur.

CAP. XI.

De Honore Victorie filio.

Honorem Theodontius et Paulus filium dicunt fuisse Victorie, ex quo patre non dicunt. Hunc tamen arbitror ideo Victorie dictum filium, quia ex victoria quesita consequatur honor, qui quidem in presentia susipientis exhibebatur, cum laudes in absentia prestarentur. Huic a Romanis templum olim constitutum fuit, templo Virtutis iunctum, ad quod nisi per templum Virtutis non erat introitus, ut appareret

neminem nisi per virtutem honorem consequi posse. Et si ob aliam causam cuiquam fiat, non honor sed ridicule atque letales blanditiae sunt. Huic coniugem fuisse Reverentiam volunt, et ex ea illi Maiestatem exortam. Sunt tamen qui idem dicant Reverentiam et Honorem, cum differant. Est honor publicus et privatus: publicus cum alicui laurea vel triumphus decernitur; privatus is est qui a privatis impenditur, ut dum alicui privato assurgimus eum premittimus, primum in templo vel in mensa locum prestamus. Reverentia vero est quam maioribus, non ex decreto sed sponte vel consuetudine exhibemus, cum flexis genibus et adaperto capite venerabiles viros alloquimur. Que solius Dei sunt, esto sibi ambitiosi principes occuparint.

CAP. XII.

De Maiestate Honoris filia.

Maiestatem Honoris atque Reverentie filiam dicit Ovidius. De qua ubi De Fastis sic ait: Donec honor placidoque decens Reverentia vultu Corpora legitimis imposuere thoris. Hinc sacra maiestas que mundum temperat omnem. Quaque die parta est edita magna fuit. Nec mora consedit medio sublimis Olimpo. Aurea purpureo conspicienda sinu etc. Hanc Honoris et Reverentie filiam voluisse reor, quia ex honore impenso et exhibita reverentia sit quidam maioritatis status in suscipiente, ex quo maiestas est dicta, Deo soli competens.

CAP. XIII.

De Ascalapho V Acherontis filio.

Ascalaphus Acherontis et Orne nynphe fuit filius, ut ait Ovidius: Ascalaphus audit quem quondam dicitur Orne Inter avernales non ignotissima nynphas Ex Acheronte suo fulvis peperisse sub undis etc. Hunc aiunt, rapta Proserpina a Plutone, cum quereretur nunquid aliquid apud Inferos gustasset, eam accusasse atque dixisse tria grana

mali punici ex viridario Ditis gustasse; ex quo factum est, ut non restueretur ex toto Proserpina, et ipse verteretur a Cerere in bubonem. Circa quod figmentum nil credo aliud voluisse poetas, quam ostendere odiosissimum esse accusatoris officium et id circo aiunt in bubonem versum Ascalaphum, eo quod sicut bubo funesta est avis et sinistri semper augurii reputata; sic et accusator semper laboris et anxietatis prenuntius est accusato. Preterea bubo stridula avis est, ut ostendatur clamosos esse accusatores; sic et uti bubo sub multitudine variarum pennarum modicum habet corporis et eque accusatoris sub longa verbositate ut plurimum reperitur modicum veritatis. Igitur non incongrue filius dicitur Acherontis, a similitudine saltem officii, quia sicut Acheron gaudio privat quos transvehit, sic et accusator hos replet tristitia in quos invehit. Quod autem Orne mater eius dicatur, a consuetudine bubonis sumptum est, qui sepiissime ut aiunt, qui de proprietatibus rerum scripsere, die mortuorum sepulcris inhabitat, que ut ait Papias Orne vocantur et Lucanus ait: Celo tegitur qui non habet urnam. Spectantia ad Cererem et Proserpinam, ubi de eis in sequentibus apponentur.

CAP. XIV.

De Stige Acherontis VI filia.

Stix inferna dicitur palus et Acherontis et Terre filia extimatur a cunctis. Et secundum Albericum deum nutrix et hospita; per quam, etiam ut supra dictum est, dii iurant, neque timore pene audent deierare ut ait Virgilius: Stigiamque paludem, Dii cuius iurare timent et fallere numen etc. Privabatur enim ad tempus qui deierasset nectareo poculo. Et hoc ideo illi concessum volunt, quia Victoria eius filia diis adversus Tytanos pugnantibus favisset. Stix enim interpretatur tristitia, ideo Acherontis, qui sine gaudio est, dicta filia, eo quod, ut ait Albericus, qui gaudio caret in tristitiam labitur facile, imo ut labatur necesse est. Terra autem illi attribuitur mater, quia cum omnis aqua a fonte illo aquarum unico Oceano procedat, trahi

per viscera terre ad illum usque locum, unde prorumpit in publicum, necesse est; et sic Terra Stigi dicitur mater. Seu secundum alium sensum inter humores ab elementis impressos mortalibus, a terra imprimitur melanconia, que procul dubio tristitie mater et altrix est. Deorum autem nutricem et hospitam non absque misterio Stigem voluere. Circa quod advertendum est duplicem esse tristitiam, aut tristamur quia detestanda nostra desideria quacunque ex causa sit, consequi nequeamus, aut tristamur cognoscentes, quia aliquid seu multa minus iuste peregrimus. Tristitia prima nunquam deorum fuit nutrix aut hospita. Secunda vero fuit et est; nam ex minus bene commissis dolere et tristari, nil aliud est quam alimenta prebere virtuti, per quam in deitates suas gentiles ruere, et nos christiani in beatitudinem imus eternam, in qua dii, non inanes aut perituri sumus. Has tristitie species optime sensisse in VI Eneydos ostendit Virgilius, ubi perfidos et obstinatos in malum homines mittit in Tartara, ubi nulla est redemptio, alios vero post exactas ob culpam penas Elysios ducit in campos. Seu volumus dicere quod forsan magis sensere poete, deos, id est sol et sydera, ad Egyptios aliquando abiisse, quod hyemali tempore contingit, quando sol semotus a nobis tenet solstitium antarticum, quod ultra meridionales Egyptios Cenith capitis habitantium ibidem facit, et tunc a palude Stigia pascuntur sydera secundum opinionem eorum, qui existimabant superiorum corporum ignes ex humiditate vaporum ex aqua surgentium pasci. Et apud eam hospitantur donec versus articum polum gradum non flexerint. Stigem autem esse sub australi plaga demonstrat Seneca eo in libro quem scripsit De sacris Egyptiorum, dicens, Stigem paludem apud Superos esse, id est apud eos qui in superiori sunt hemisperio, ostendens inde quod circa Syenem extremam Egypti partem versus austrum locum esse, quem Phyalas, hoc est amicas, incole vocitent, et apud eas paludem esse ingentem, que cum transitu difficillima sit, limosa nimis et papiris implicita, Stix appellata est, quasi tristitiam

ob laborem nimium transeuntibus inferens. Iurare autem deos per Stygem potest esse ratio talis, consuevimus enim per eas res quas timemus aut optamus iurare; sane qui summe gaudet non videtur habere quod cupiat, cum non desit quod timeat, et ex his dii sunt quos felices faciunt, quam ob rem restat ut iurent per tristitiam quam sibi noscunt adversam. Quod deierantes nectareo priventur poculo, eo dictum puto, quia qui ex felicitate in miseriam devenere deierasse, id est minus bene egisse, dicebant, et sic a nectareo poculo ad amaritudinem infortunii devenisse.

CAP. XV.

De Cocito infernali fluvio Stigis filio, qui genuit Flegetontem.

Cocitus infernalis est fluvius, quem ex Stige palude natum dicit Albericus, quod ob id arbitror dictum, quia luctus, quem per Cocitum intelligunt, ex tristitia, que Stix est, oriatur.

CAP. XVI.

De Flegetonte fluvio infernali, qui genuit Lethem.

Flegeton, et hic Inferni fluvius est, et secundum Theodontium, Cociti filius. Ob id, ut existimo, dictum, quia ex diuturno luctu quis facile veniat in furorem, quod quidem ut non nullis placet natura contingit. Nam exhausto lacrimis humiditate cerebro, ferventes cordis impetus frenari non possunt, et sic quis in furiam labitur. Flegeton enim ardor interpretatur, ut comprehendatur ex fervore cordis nimio hominum excitari furores.

CAP. XVII.

De Lethe fluvio infernali Flegetontis filio.

Lethem Inferni dicunt fluvium et Flegetontis filium. Quod ideo fictum puto, eo quod ex furore nascatur oblivio. Cernimus enim furiosos sue suorumque dignitatis oblitos, et Lethes interpretatur oblivio. Hunc fluvium ponit Virgilius apud Elysios campos et eo illos potari, quos Mercurius vult reverti ad corpora, de quibus supra

dictum, ubi de Mercurio primo. Dantes vero noster illum describit in summitate montis Purgatorii, et ex illo dicit animas mundas et celo dignas potare, ut obliviscantur preteritorum malorum, quorum memoria felicitati perpetue prestaret impedimentum.

CAP. XVIII.

De Vulcano primo, Celi filio IIII, qui genuit Apollinem.

Vulcanus primus, teste Tullio ubi De naturis deorum, Celo natus est, de quo nil aliud reperitur, nisi quia ex Minerva secundi Jovis filia, ut dicit Theodontius, Apollinem genuerit primum. Credo ego hunc igneum et inexausti vigoris hominem fuisse, et Saturni fratrem.

CAP. XIX.

De Apolline, primi Vulcani filio.

Apollo, ut Ciceroni placet et Theodontio, filius fuit primi Vulcani atque Minerve et, ut ipsemet Tullius asserit, ubi De naturis deorum, hic omnium Apollinum fuit antiquior. Hunc dicit Theodontius fuisse medicine artis repertorem, et primum virium herbarum cognitorem, quantumcunque Plinius, in libro Hystorie naturalis, asserat Chironem, Saturni et Phyllare filium, primum fuisse herbarum virium atque medicamentorum repertorem.

CAP. XX.

De Mercurio V Celi filio.

Mercurius qui tercius est, ut ait Tullius De naturis deorum, Celo patre et Die matre natus est, obscenius tamen excitata natura, eo quod aspectu Proserpine motus sit. Huic ornamenta que ceteris apponuntur, dicit tamen Theodontius Egyptios virge huius circumvoluisse serpentem, quod testatur Valerius Martialis Epygrammatum libro VII dicens: Cillenes celique decus, facunde minister, Aurea cui torto virga dracone viret. Aiunt insuper eum ex Venere sorore sua Hermofroditum filium suscepisse. His premissis, quid sensisse veteres fictionibus voluerint exquiramus; et primo quid

eum a Celo obscene genitum dicant. Hoc circa multa dicebat Leontius, ut prospectum celi in terram et raram mercurii planete apparitionem, et alia huiusmodi, que quoniam frivola visa sunt, eis omissis Barlae relatum apponere libuit. Dicebat enim huius Mercurii a nativitate nomen Hermes fuisse, seu Hermias eumque ex stupro Phylonis Arcadis et Proserpine eiusdem filie, in quam se balneantem impudicos iniecerat oculos, procreatum; et sic satis patet quia obscene excitata natura sit, inspecta Proserpina. Hermetem autem eum nominatum dicit, eo quod eo nato, cum de futuris eius successibus Phylon consulisset mathematicum, habuit pro responso eum divinum futurum hominem et maximum divinarum rerum interpretem. Quam ob rem Phylon, qui illum exponi proposuerat, servari fecit, atque cum diligentia nutriri, eumque vocavit Hermetem, eo quod hermena grece, latine sonet interpretes. Post hec cum adolevisset, ob ruborem scelestæ originis in Egyptum secessit, ubi mirabiliter profecit in multis et potissime in arismetria, geometria et astrologia, adeo ut Egyptiacis ceteris preferretur, et cum ob excellentiam predictorum iam Mercurii nomen meruisset, medicinalibus operam dedit tamque in his sublimis effectus est, ut non omisso Mercurii nomine, crederetur Apollo, et longe profusius in sacris Egyptiorum instructus cunctis, factus est homo mirabilis; ibique seu ad eius nobilitandam originem, seu potius ad ignominiam originis contegendam, Celi dictus est filius et Diei, quasi a celo missus et in diei luce factus conspicuus. De hoc preterea Hermes Trimegistus, qui se testatur eius fuisse nepotem, mentionem facit eo in libro, quem De ydolo scribit ad Asclepium, dicens, quod esto mortuus, venientes ad eius sepulcrum adiuvet et conservet. Sed quid in hec velint insignia advertendum, cum aliud in planeta, aliud in medico, aliud in rethore et aliud in mercatori, vel fure Mercurio habeant demonstrare. Dicunt ergo eum, ut premonstratum est, ubi de Mercurio primo, galero tectum, ut per illum Celum intelligamus,

a quo et si tegamur omnes a medico potissime cognosci debet, circa planetarum motus varios et eorum dispositiones et syderum speculando, ut per ea tanquam in humana corpora agentia, et causantia plurima, et egretudinum causas et successus, et oportuna remedia possit agnoscere, atque ea que ad salutem egrotantis necessaria monstrantur disponere. Talaria vero ideo illi apponuntur pennata, ut per ea noscamus oportere medicum promptam ad remedia contingentium habere scientiam, ne ante egritudine laborans deficiat, quam accesserit tardi medici argumentum; preterea ut et ipsi cognoscant cum nature ministri sint, omni alia seposita cura se debere ad necessitates vocantium evolare. Est illi insuper virga, quam supra diximus, illi ab Apolline fuisse concessam, ut intelligatur primo, quia concessa est ab Apolline medicine autore, id est a medico experto et doctore, autoritas approbantis absque qua nemo hercle deberet tale officium exercere. Insuper dicunt eum hac virga ab Orco pallentes evocare animas, ut appareat multos iam dudum iudicio et arte multorum medentium in mortem ituros, scientis medici adiutorio in vitam retentos, seu a morte, id est ab Orco potius revocatos. Sic versa vice, dum minus morborum noscuntur cause, hac eadem virga, id est autoritate vel artificio minus congrue operato, anime que stetissent emictuntur ad Tartara, id est in mortem. Somnos etiam hac virga, id est arte, dat medicus persepe in somnum declinare nequentibus, et aufert in suam perniciem dormientibus nimium. Ventos insuper hac virga medicus amovet, dum stultas egrotantium opiniones suasionibus et rationibus veris removet, auferendo timorem. Seu etiam dum ventositates viscera in gravissimum patientis dolorem agitantes suis aut potionibus, aut remediis aliis resolvunt in nichilum. Sic et nubila tranant dum humiditates superfluas educunt. quasi tranantes, id est ad se trahentes e corpore languido. Serpens autem ideo circumvoluitur virge, ut intelligamus medicinale exercitium absque naturali et

debita discretione tendere non forte minus in perniciem quam salutem. Pendent enim non minus ex animadvertentia medentis, quam ex arte quandoque remedia. Iubet enim ars reubarbaro e corporibus expelli superflua, quod si debilitato nimium dabitur, facile vita cum superfluis emittetur, et ideo circa talia et alia omnia medentis plurimum oportuna discretio, que per serpentem prudentissimum animal designatur, virge ideo circumvolutum, ut nunquam absque discretione exerceatur autoritas. Quod Hermofroditum genuerit dicit Paulus verum non esse, sed ideo fictum atque appositum est, quia primus Egyptiis, qui monstruosum arbitrabantur Hermotroditos nasci atque tanquam rem preter naturam abiciebant, si quando aliquem nasci contigisset, ostendit, quia naturali gigni ratione poterant, et qua in parte matricis susciperentur a femina.

CAP. XXI.

De Hermofrodito Mercurii et Veneris filio.

Hermofroditum dicit Theodontius ex Venere fuisse filium Mercurii, quod etiam testatur Ovidius dicens: Mercurio puerum et diva Cythareide natum Nayades Ydeis enutrivere sub antris; Cuius erat species in qua materque paterque Cognosci possent: nomen quoque traxit ab illis etc. Ex quo insuper Ovidius fabulam recitat talem. Quod cum Yda monte Frigie, in quo fuerat altus, derelicto, vagans in Cariam usque devenisset, fontem limpidum vidit quem Salmacis nynpha incolebat. Que cum eum formosissimum vidisset, evestigio amavit, et blandis verbis in suam sententiam trahere conata est. Tandem cum verecundaretur adolescentulus, aspernareturque nynphe verbaque pariter et amplexus, illa, simulato recessu, post vepretum latuit. Juvenis autem putans abiisse nynpham nudus fontem intravit. Quod Salmacis videns, abiectis vestibus, confestim et ipsa in fontem se nudam dedit renitentemque tenuit. Verum cum eum inflexibilem cerneret, oravit ut ex ambobus efficeretur unus, et

factum est, et sic qui masculus intraverat fontem, masculus illum exivit et femina, et deprecatus est ut qui in eo balnearentur in posterum hanc eandem ignominiam reportarent, quod obtentum est favente precibus utroque parente. Hermofroditum ex Mercurio et Venere genitum vult Albericus lascivientem preter oportunitatem esse sermonem, qui, cum virilis esse debeat, nimia verborum mollicie videtur effeminatus. Ego vero Hermofroditum habere utrumque sexum ad naturam Mercurii refero, quem venerabilis Andalo aiebat, eo quod cum masculinis planetis masculus esset, cum femininis autem femina, inferre inter cetera his quorum nativitatibus preerat, ni planetarum alius obsisteret vel celi locus ut utriusque sexus concupiscentia teneretur; sed volunt non nulli altius intellexisse poetam, dicentes in matricibus mulierum septem conceptui aptas cellulas esse, quarum tres in dextera uteri sunt, et totidem in sinistra, et una media, et ex his unaqueque duos posse concipere; quantumcunque dicat Albericus in libro De naturis animalium, se ab ortu cuiusdam mulieris advertisse eam centum et quinquaginta filios invicem concepisse. Ex his enim que in dextera sunt cum semen concipiunt masculos pariunt, que autem in sinistra feminas, cum vero in ea que media est concipitur, nascantur utrumque sexum habentes, quos hermofroditas dicimus; et sic in cellula illa tanquam in fonte utriusque sexus lucta est, et dum vincere conatur uterque, ne alter succumbat, efficitur ut utriusque victoriae vestigia videantur. Et sic rata manet oratio, ut si quis fontem illum intraverit semivir exeat illum. Sane longe aliter sensisse poetantes existimo. Est enim Salmacis Carie fons celeberrimus, qui ne hac labe pollutus appareat, et purgare fontem, et quid dederit fictioni causam libet apponere. Est igitur, ut Vitrubio eo in volumine quod De architectonica scripsit placet, fons cui Salmacis nomen est in Caria, haud longe ab Halicarnaso, claritate precipuus et sapore egregius, circum quem barbari olim, Carii scilicet et Lelege habitabant, qui a

Nyda et Arevania Arcadibus, a quibus ibi Troezen communis deducta colonia, pulsati ad montana fugere et latrocinii ac discursionibus omnia infestare cepere. Sed cum de colonis Arcas unus lucri tractus aviditate prope fontem tabernam meritoriam edidisset, quasi aque bonitas ceptis suis esset prestatura favorem, factum est ut tam aque delectatione quam cibi oportunitate non nunquam barbari immanes descenderent in tabernam et consuetudine paulatim barbariem ponere, et Grecorum mollioribus moribus atque humanioribus adherere inciperent, donec ex ferocissimis mites viderentur effecti. Et quoniam mansuetudo respectu feritatis videatur feminea, dictum est, ut qui illo uterentur fonte effeminarentur.

CAP. XXII.

De Venere magna VI Celi filia.

Venus magna, ut ubi De naturis deorum scribit Cicero, Celi fuit filia et Diei, et cum preter hanc tres alias fuisse demonstret, hanc primam omnium asserit extitisse. Attamen cum figmenta plurima circa Veneres indistincte comperiantur, his sumptis que ad hanc spectare videbuntur, reliqua reliquis relinquemus, non quia huic adaptari non possint omnia, sed postquam aliis attributa sunt, illis, dum de eis sermo fiet, apposuisse decentius est. Huius igitur ante alia filium fuisse Amorem geminum voluere, ut testatur Ovidius, dum dicit: Alma fave dixi geminorum mater amorum etc. De patre autem dissentiant, cum dicant alii ex Jove genitum, alii ex Libero patre. Sic et Gratias quas huius etiam dicunt filias. Dicunt insuper huic cingulum esse quod ceston nominant, quo cinctam eam asserunt legitimis intervenire nuptiis. Aliis vero coniunctionibus maris et femine dicunt absque cingulo interesse. Eam insuper dicunt summe Solis progeniem habere hodie propter adulterium eius cum Marte, ab eo Vulcano patefactum. Addunt preterea in tutelam eius esse columbas. Et cum eidem curram tribuant, illum a cignis trahi volunt.

Mirtumque arborem illi sacram statuunt et ex floribus rosam. Post hec etiam dicit Theodontius eam in domum Martis Furias hospitio suscepisse, seque eis familiaritate iunxisse. Et ut plurimum de reliquis diis faciunt, eam multis appellant nominibus: ut puta Venerem, Cythaream, Acidaliam, Hesperum, Luciferum et Vesperuginem. Et ut si qua alia sunt omiserim, ad sensum precedentium veniamus. Sane quoniam vel omnia vel fere omnia predicta a fingentibus, a proprietatibus Veneris planete sumpta forte sunt, quid de eisdem astrologi sentiant ante alia apponendum censui, ut facilius summatur ex dictis poetantium intellectus. Et quoniam alias Albumasar secutus sum et venerabilem Andalo, iuxta eorum sententiam eius fere mores et potentiam seu circa que versetur, describam. Volunt igitur Venerem esse feminam complexione flegmaticam atque nocturnam, apud amicos humilem et benignam, acute meditationis in compositionibus carminum, periuria ridentem, mendacem, credulam, liberalem, patientem et levitatis plurime, honesti tamen moris et aspectus, hylarem, voluptuosam, dulciloquam maxime, atque aspernatricem corporee fortitudinis et animi debilitatis. Est huius insuper significare pulchritudinem faciei, et corporis venustatem, rerumque omnium decorem, sic et usum preciosorum unguentorum, aromatum fragrantium, alearum ludos et calculorum, seu latronum, ebrietates preterea et commesationes, vina, mella et quecunque ad dulcedinem et calefactionem pertinere videntur, eque omnis generis fornicationes atque lascivias et coitus multitudinem, magisteria circa statuas et picturas, sertorum compositiones et vestium indumenta, auro argentoque contexta, delectationem plurimam circa cantum et risum, saltationes, fidicinas, et fistulas nuptiasque et alia multa. Sed eis omissis ad auferendam fictionum corticem veniamus. Filiam eam dicunt Celi et Diei, et cum de planeta intelligant, non incongrue, nam quia celo videtur infixam et cum eo movetur, ab eo videtur producta; Diei vero dicitur filia a

claritate sua, qua ceteris astris fulgidior est. Eam geminum amorem peperisse non caret misterio, ad evidentiam cuius existimandum est ut aliquando dicere consuevit venerabilis Andalo, deum patrem omnipotentem, dum omnis mundi machina ab eo fabrefacta est, nil fecisse superfluum aut commodo carens animalium futurorum. Sic et supercelestia corpora tam grandia, tam lucida, tam ordinate suo se et alieno motu moventia, non solum adornatum, quem nos fere ob crebram inspectionem flocci facimus, condidisse credendum est, sed circa inferiora illis plurimum potestatis dedisse; ad hoc scilicet ut eorum motu atque influenza anni volventis variarentur tempora, gignerentur mortalia, genita nascerentur, et alerentur nata atque in tempore deducerentur in finem. Nec hanc mixtim atque confuse corporibus iniunctam debemus arbitrari potentiam, quin imo unicuique proprium constituisset officium, et circa que eius versaretur autoritas distinxisset, voluisseque omnia se invicem secundum plus et minus coniunctionum atque reliquarum virium pro varietate locorum ad opus in finem deducendum intentum mutuis vicissitudinibus iuvare. Et inter alia concessa pluribus ut testantur effectus, Veneri planete asserebat idem Andalo fuisse concessum quicquid ad amorem, amicitiam, dilectionem, coniunctionem, societatem et unionem inter animalia spectare videretur, et potissime ad procreationem prolis spectantia, ut esset qui segnem forte naturam in sui continuationem atque ampliationem urgeret, et idcirco causari ab ista hominum voluptates concedi potest. Quo concessio egregie finxere poete, qui eius Amorem seu Cupidinem filium fuisse dixere. Sed quid illum geminum dicit Ovidius advertendum. Credo ego amorem tantum unicum esse, sed hunc totiens et mutare mores et novum cognomen patremque acquirere, quotiens in diversos sese trahi permittit affectus. Et hinc Aristotilem reor triplicem designasse, propter honestum, propter delectabile, et propter utile. Et ne discordes

Aristoteles et Ovidius videantur, forsan ex duobus ultimis, unum tantum faciebat Ovidius, cum etiam delectare videatur utilitas. Verum quoniam tractatus talis potius spectat ubi de Amore vel Cupidine mentio fiet, ad reliqua ad Venerem pertinentia veniendum est. Dicunt igitur eam Gratias peperisse, nec mirabile, quis unquam amor absque gratia fuit? Que quare tres et alia ad eas spectantia, commodius infra ubi de eis ratio apponetur. Cingulum Veneri quod vocavere ceston insuper esse dixere, quod illi minime a natura datum fuerat, nec a poetis fuisset nisi santissima atque veneranda legum autoritate illi fuisset appositum, ut aliquali coercionem vagam nimis lascivia frenaretur. Quid enim ipsum sit ceston in Yliade describit Omerus, dicens: Ε kai apo stethesphin elusato keston ihmanta Poikilon, enta de oi theleteria panta tetukto Enth' eni men philotes, en d' ihmeros, en d' oaristus Pasphasis e t' eklepse noun puka per phroneonton. (Que latine sonant): Et a pectoribus solvit ceston cingulum varium, ubi sibi voluntaria omnia ordinata erant, ubi certe amicitia atque cupido atque facundia, blanditiae quae furate intellectum licet studiose scientium. Circa quod si rite considerentur in eo descripta satis coniugium contingentia esse videbimus. Dicit enim ibi cupidinem esse, ut intelligatur sponsi sponseque ante nuptias desiderium. Inde amicitiam quae quidem ex commixtione et morum convenientia oritur, atque in longum trahitur; si vero dissonent mores, inimicitiae, iurgium, despectio, et huiusmodi nasci vidimus aliquando. Facundia autem quam oportuna sit patet liquido, nam per eam affectiones panduntur cordis, amantum mulcentur aures, sedantur litigia, quae sepius inter coniuges oriuntur, et ad tolerantiam emergentium etiam animantur. Sunt et in eo blanditiae, quae habent animos attrahere et ligare, iras comprimere, et alienatum amorem etiam revocare; quarum tam grandes sunt profecto vires, ut non solum ab eis capiantur ignari, sed etiam ut ipsemet dicit Omerus, he furate sunt sepius sapientibus intellectum. Hoc

cingulum dicit Lactantius, uti nos ante diximus, Venerem non ferre nisi ad honestas nuptias, et ob id omnem alium concubitum, eo quod ad eum ceston delatum non sit, incestum vocari. Quod Furias in domo Martis hospitata sit et eis familiaris effecta, hanc ob causam dictum reor. Sunt enim inter signa celestia, ut dicebat venerabilis Andalo, duo que Marti ab astrologis domicilii loco attributa sunt, aries scilicet, et scorpio, in quam harum domorum illas Venus duxerit non habemus. Sed si in arietem duxerit, initium veris per arietem designari credo, cum tunc ver incipiat quando sol arietem intrat, circa quod tempus animalia cuncta in concupiscentiam inclinantur, et, ut dicit Virgilius: In furias ignesque ruunt. Nec solum bruta, sed et mulieres, quarum complexio ut plurimum frigida et humida est, agente veris temperie, in calorem et Venerem acius excitantur. Que quidem excitatio, nisi frena rubor iniceret, verti in furiam videretur. Sino fervores iuvenum, qui nisi legum autoritate sopirentur, seu potius coercerentur, in pestiferos profecto furores excederent. Et sic bene in domum Martis a Venere ducte sunt Furie, eis familiaris effecta est, in quantum immoderata efficitur et effrenis. Si in scorpionem duxisse velimus, quoniam venenificum atque fraudulentum est animal, intelligo non nunquam amantum amaritudines anxias modice mixtas dulcedini, ob quas sepiissime miseri adeo vexantur ardentes, ut in se ipsos gladio, laqueo, precipitioque furentes vertantur. Seu ob susceptas iniurias, lusus amoribus, vel mutatis ob iuramenta frustrata, ob fraudes compertas, ob mendacia, ex quibus autem desperatione torquentur, aut in rixas et homicidia furiosi precipitantur. Et sic a Venere in scorpione susceptae sunt Furie. Venerem exosam Solis prolem habere ab consequentibus ex amore illecebri suntum puto. Nam, ut inferius legetur ubi de Sole Yperionis filio, producit sol formosissimos homines et mulieres, quorum pulcritudo procul dubio trahit inspicientium mentes in concupiscentiam sui; et qui tracti sunt

variis artibus persepe trahentes trahunt, quod quidem Veneris opus esse creditur. Hi quippe innumeris subiciuntur periculis; nam dum in libidinem suam paribus deveniunt votis, alii occiduntur, alii letali persequuntur odio, alii ex ditissimis in extremam efferuntur inopiam. Et nonnullae splendidum pudicitiae decus turpi atque perpetua denigraverunt infamia. Et ut alia plura sinam ignominiose occubere postremo; et sic patet liquido Venerem Solis prolem vetusto odio infestare et mellitis venenis suis opprimere. Columbas insuper eius in custodiam posuere, quod taliter contigisse legitur: Lascivientibus in campis Venere et Cupidine in contentionem devenire, quisnam scilicet ex eis plures sibi colligeret flores, videbaturque alarum suffragio plures Cupidinem collecturum; quam ob rem vidit Cupido Peristeram nympham in adiutorium Veneris surrexisse, qua indignatus causa eam in columbam transformavit illico. Venus autem transformatam in tutelam confestim assumpsit, et inde subsecutum est columbas semper Veneri attributas. Huic autem fabulae sensus talis prestari videtur. Dicit enim Theodontius Peristeram apud Corinthios origine insignem fuisse puellam, et longe magis notissimam meretricem, et idcirco hic Venus agens dici potest in Peristeram patientem, agentis autem impressio in patientem amor est. Cuius agitata stimulis virgo adhesit Veneri, id est coitui, qui fere finalis est agentis intentio, si forsitan ob id vinci posset infestans Cupido. Verum cum talis appetitus actu potius accendatur, quam extinguatur, eo devenit ut non esset unius amantis contenta solatio, sed more columbe, cuius moris est sepius novos experiri amores, in plurium devenit amplexus. Quam ob causam ab ipso Cupidine, id est luxurie stimulo, in columbam versam voluere poete. Peristera vero grece, latine columba sonat. Quae quidem columbe eo Veneri in tutelam date sunt, quia aves sunt coitus plurimi, et fere fetationis continue, ut per eas crebro coeuntes Veneri obsequentes intelligantur. Nam hi veniunt in tutelam alicuius, qui nondum sibi

oportuna facere cognovere, et tutore habito, agenda eius mandato conficiunt. Sic et libidinosi sub tutela Veneris esse dicuntur, quia semper in lascivias merguntur, Venere imperante. Currus autem ideo Veneri designatur, quia sicuti ceteri planete per suos circulos circumagitur motu continuo. Quod a cignis eius trahatur currus, duplex potest esse ratio, aut quia per albedinem significant lautitiam muliebrem, aut quia dulcissime canant, et maxime morti propinqui, ut demonstretur amantum animos cantu trahi, et quod cantu amantes fere desiderio nimio morientes passiones explicent suas. Mirtus autem ideo Veneri dedicata est, quia, ut ait Rabanus, a mari dicta est, quia nascatur in litoribus, et Venus in mari dicitur genita; seu quia odorifera sit arbor et Venus odoribus delectatur; seu quia huius arboris odor credatur a nonnullis venerea suadere; seu, ut physici dicunt, eo quod ex ea multa mulierum comnoda fiant; seu quia ex bacis eius aliquod compositum fiat per quod excitatur libido ac etiam roboratur, quod videtur testari Futurius poeta comedus, dum Dygonem meretricem inducit dicentem: Mirtinum michi affers quod Veneri armis occursem fortiuncula etc. Rosa vero ob id illius flos dicitur, quia suavis sit odoris. Nominum eius plurimum he possunt rationes ostendi. Dicitur primo Venus, quam stoyci vanam rem interpretantur, quasi voluptatem abominantes, et hoc intelligendum est, eam vanam rem a stoycis dici, in quantum ad illecebrem partem illam libidinum et lasciviarum declinet. Epycuri vero venerem bonam rem exponunt, uti voluptatum professores, nam circa voluptatem summum existimant bonum consistere. Cicero autem dicit Venerem dici quod ad omnia veniat; quod quidem non incongrue dictum est, cum amicitiarum omnium a quibusdam credatur causam prestare. Cytherea autem ab insula Cytherea, seu a Cythereo monte in quibus potissime coli consueverat, denominata. Acidalia autem dicta est, seu ab Acidalio fonte qui in Orcomeno Boetie civitate est Veneri atque Gratiis sacer, et in quo arbitrabantur

olim insipidi Gratias Veneris pedissequas lavari; seu quia curas iniciat, novimus enim quot curis amantes repleat, et Greci acidas curas vocant. Hesperus autem proprium planete nomen est apud Grecos, et maxime dum post solem occidit, et inde etiam Vesper dictus, ut per Virgilium patet: ante diem clauso componet Vesper Olimpo. Varro autem vult ubi De origine lingue latine, eam ab hora in qua apparet Vesperuginem appellari. Nam et Plautus sic etiam illam vocat dicens: neque Jugula neque Vesperugo neque Virgilie occidunt etc. Lucifer autem latine dicitur, cum apud Grecos, ut asserit Tullius ubi De naturis deorum, Fosferos appelletur, quasi lucem afferens, et hoc quando ante solem aut auroram in oriente cernitur tanto splendore corusca, ut etiam de se merito Lucifer appelletur. Hanc et naute et ydiote Dianam persepe vocant, quia diei videatur prenuntia.

CAP. XXIII.

De secunda Venere Celi VII filia et matre Cupidinis.

Venerem secundam plures Celi volunt fuisse filiam, non tamen ritu genitam quo gignimus omnes, ex qua recitatur: Saturnum scilicet in Celum sevisse patrem, et, falce sumpta, ei abscidisse virilia et in mare abiecisse, quorsum autem ceciderint non habetur. Falcem vero haud longe a promontorio Lilibei Siculi deiectam aiunt nomenque dedisse loco Drepanum, eo quod sic grece falx dicta sit. Testiculi vero deiecti quacunque in parte maris deciderint, sanguinem emisere, ex quo et maris spuma hanc procreatam Venerem voluere ac etiam a maris spuma denominatam, que grece aphrodos dicitur, quoniam sic et hec dicta est. Macrobius autem in libro Saturnaliorum Venerem ex sanguine testiculorum Celi natam dicit, sed maris spuma nutritam. Dicunt insuper, ut Pomponius Mela refert, accolae Palepaphos Cyprici oppidi tui, serenissime rex, penes eos Venerem sic natam in terras primo emersisse, et quod ob id nudam et persepe natantem eam fingant, quod et nostri etiam quandoque testantur poete. Dicit

enim eius in persona Ovidius: Et diis adde tuis! Aliqua est michi gratia ponto, Si tamen in medio quondam concreta profundo Spuma fui, gratumque manet michi nomen ab illa etc. Et Virgilius Neptunum ei dicere scribit: Fas omne est, Cytharea, meis te fidere regnis Unde genus ducis etc. Huic preterea dicunt rosas esse dicatas, et quod marinam gestet manibus concam. Sic et ex ea et Mercurio Hermofroditum natum volunt. Et ex ea sola Cupidinem. Multe quidem fictiones sunt, sed ex eis talis potest exprimi sensus. Nam pro Venere hac ego voluptuosam vitam intelligo, et in omnibus ad voluptatem et libidinem pertinentibus cum superiori unam et eandem esse, et sic etiam videtur velle Fulgentius. Ex sanguine autem testiculorum a Saturno desectorum ideo natam, quia, ut ex Macrobio sumi potest, cum chaos, esset tempora non erant; nam tempus est certa dimensio que ex celi circumitione colligitur, et sic a celi circumitione natum tempus, et inde ab ipso Caronos natus, qui et Cronos est, quem nos Saturnum dicimus, cumque semina rerum omnium post celum gignendarum de celo fluerent, et elementa universa que mundo plenitudinem facerent ex illis seminibus fundarentur, ubi mundus omnibus suis partibus atque membris perfectus est, certo iam tempore finis est precipiendi de celo semina; et sic genitalia a Saturno, id est tempore, decisa videntur, et in mari deiecta, ut appareret gignendi atque propagandi facultatem que per Venerem assumenda est, in humorem translatam coitu maris et femine mediante, qui per spumam intelligitur; nam uti spuma ex aquarum motu consurgit, sic et ex confricatione venit in coitum, et uti illa facile solvitur, sic et libido brevi delectatione finitur. Seu ut placet Fulgentio, quod concitatio ipsa seminis spumosa sit, et ideo marinam dicimus spumam ob salsedinem sudoris emuncti circa coitum. Seu quod ipsum sperma salsum sit. Sic ex humiditate nata Venus hec et a spuma maris, id est salsedine humiditatis nutrita, id est aucta, donec in finem cepti operis deducta sit. Sane videndum

que hec sit humiditas ut clarius origo huius Veneris enodetur. Fulgentius igitur vult, ubi ab aliis dicitur, Saturnum Celo, Jovem Saturno genitalia abscidisse et sic suam exponit opinionem. Dicit enim Saturnum grece Cronos nuncupari, quod tempus latine, cui vires abscise falce, id est fructus qui in humoribus viscerum velut in mare proiciuntur, ex quibus dicit necesse sit procreari libidinem. Nec dubium ea ex humiditate procedit Venus, que ex cibo potuque procedit, cum raro ruant in libidinem ieiunantes; et tunc procedit maxime quando cibi potusque calor vires movet et suscitatur naturales, et vere in mari nascitur scilicet in gurgite salso sanguinis calefacti et eiusdem ebullientis. Spuma, id est pruritu nutritur, cum eo tepescente libido deficiat. Falcem autem nonnulli volunt apud Drepanum fuisse deiectam, ut ostendatur sicuti falx aliquid operata est circa Veneris originem, sic et habundantia frugum, ex quibus demum cibaria componuntur, plurimum etiam operetur, que quidem habundantia plurima est, et alia incitatoria multa apud insulam Sicilie, in qua et Drepanum civitas est. Ego autem reor huius particule et nomen oppidi et litoris formam, que falci similis est, fabule causam tribuisse. Quod autem cives Paphos apud se e mari emersisse Venerem velint bona cum pace maiestatis tue, rex optime, dicturus sum, quod nisi te equum etiam in maximis rebus noscerem non auderem. Est autem Cyprus insula vulgata fama, seu celo agente, seu alio incolarum vicio, adeo in Venerem prona ut hospitium, officina, fomentumque lasciviarum atque voluptatum omnium habeatur. Quam ob causam Paphiis concedendum est primo apud eos ex undis Venerem emersisse. Verum hoc potius ad hystoriam quam ad alium sensum pertinere ex Cornelio Tacito sumi potest. Qui velle videtur Venerem auspicio doctam armata manu conscendisse insulam bellumque Cynare regi movisse; qui tandem, cum inissent concordiam, convenere ut ipse rex Veneri templum construeret, in quo eidem Veneri sacra ministrarent, qui ex familia

regia et sua succederent. Confecto autem templo, sola animalia masculini generis in holocaustum parabantur, altaria vero sanguine maculari piaculum cum solis precibus igneque puro illa adolerent. Simulacrum vero deae nullam humanam habere dicit effigiem, quin imo esse ibidem continuum orbem latiore initio et tenuem in ambitu ad instar methe exurgentem, et quare hoc nullam haberi rationem. Nuda autem ideo pingitur ut ad quid semper parata sit ostendatur. Seu quia nudos qui illam imitantur persepe faciat. Aut quia luxurie crimen et si in longum perseveret occultum, tandem, dum minus arbitrantur obsceni, procedit in publicum, omni palliatione remota, vel potius quia absque nuditate committi non possit. Natantem autem ideo Venerem pingunt, ut infelicitum amantium amaritudinibus inmixtam vitam procellis agitatam variisque et eorum naufragia crebra demonstrent, unde et Porphyrius in epygrammate dicit: Nudus, egens, Veneris naufragus in pelago. Sed longe melius in Cistellaria Plautus, dicit enim: Credo ego amorem primum apud homines carnificinam commentum. Hanc ego de me coniecturam domi facio ne foras queram. Qui omnes homines supero atque anteo cruciabilitatibus animi, Jactor, crucior agitor, vexor, vi amoris totus miser. Exanimor, feror, differor, distrahor, diripior, ita nullam mentem Animi habeo, ubi sum, ibi non sum, ubi non sum ibi est animus, Ita michi omnia ingenia sunt, quod lubet non lubet, iam id continuo Iam amor lassum animi ludificat, fugat, agit, appetit, Raptat, retinet, iactat, largitur, quod dat non dat, deludit, Modo quod suasit dissuadet, quod dissuasit id ostentat. Maritimis modis mecum experitur, ita meum fatigat amantem Animum etc. Equidem bene fluctuabat in salo Veneris homo iste. Sed nos ad reliqua. Illi rosas in tutelam datas aiunt, eo quod rubeant atque pungant, quod quidem libidinis proprium esse videtur. Nam turpitudine sceleris erubescimus et conscentia peccati vexamur aculeo; et sicut per tempusculum rosa

delectat, parvoque lapsu temporis marcet, sic et libido parve brevisque delectationis et longe penitentie causa est, cum in brevi decidat quod delectat, et quod officit vexet in longum. Marinam concam manibus gestat, ut per eam Veneris ostendatur illecebra toto enim adaperto corpore, refert Juba, conca miscetur in coitum.

CAP. XXIV.

De Cupidine Veneris filio.

Cupido, ut Symonidi poete placet, Servio teste, ex Venere sola natus est. De quo, cum alibi plura dicenda veniant, satis erit mentionem fecisse tantummodo.

CAP. XXV.

De Toxio VIII Celi filio.

Toxius, ut ait Plinius in libro Naturalis hystorie, Gellio affirmante, filius fuit Celi eumque dicit lutei edificii, exemplo ab irundinibus sumpto, inventorem. Nondum enim construxerant architecti palatia, ex quo patet eum industruosum et antiquum fuisse hominem, et merito Celi, id est claritatis, filium. Supererant ex filiis Celi, Tytanus, Juppiter secundus, Oceanus et Saturnus. Quorum eo quod amplissima esset posteritas, visum est ut huic libro III fiat finis, et Tytanum quarto servare volumini, Jovem V et VI, Oceanum VII, Saturnum VIII reliquisque.

Genealogie deorum gentilium liber III explicit feliciter.

LIBER QUARTUS

GENEALOGIE DEORUM GENTILIUM SECUNDUM JOHANNEM BOCCACCIIUM DE CERTALDO LIBER QUARTUS INCIPIT FELICITER.

In arbore autem signata desuper ponitur in radice Celius, eo quod nondum filii eius descripti sunt, sed in ea tam in ramis quam in frondibus omnis Tytanis progenies demonstratur.

Prohemium

Fluctuabar adhuc, splendide princeps, circa Paphum oppidum tuum, Veneris infauste describens illecebras, cum ecce, quasi Eoli carcere fracto, omnes in pelagus prodeuntes sevire venti ceperunt, et in celum surgere fluctus impetu impulsu maximo, eoque repellente, in profundum usque demergi Herebum. Qui dum ascenderent et mergerentur iterum, flatusque illos valido spiritu ex transverso confringerent, stupidus ego et semivictus novitatis horrore, quidnam tam repentine tempestati causam prestitisset excogitans, fere absorptus sum. Tandem eius crebro invocans suffragium, qui ex navicula piscatoria ad se venientem periclitantemque Petrum manu sustulit, nunc dextrorsum, nunc sinistrorsum deiectum lembum, quibus poteram viribus regens, eo usque fere naufragus deductus sum, ut ex alto cernerem non aliter quam si dirutis ferreis Ditis muris, disiectis vinculis, Tytanis antiqui immanem adventare prolem, stilo cepti operis exigente, scribendam; novique, antiqui moris eiusdem memor, eam in tumultum tam grandem hostes suos suscitasse deos. O quas in superbiam suam in medio periculi excitavit iras, o quotiens Jovis fulmina non solum laudavi sed etiam imploravi, o quotiens cathenas atque supplicia augeri deprecatus sum! Sed quid tandem? postquam aliquamdiu, non aliter quam si in Olympum redivivi insultassent, unde mugitu maximo sonuere, omnesque vehementes, venti suscitavere procellas, ut arbitror iubente Deo, cui soli omnia parent, aquarum resedere montes, et si equa tranquillitas facta non sit, tamen navigabile devenit mare; quamobrem a Cypro separatus in Egeum veniens, a longe ingentia cepi mirabundus prospectare corpora, adhuc fulminibus exusta, et inferno pallore atque caligine turpia, et longo cathenarum circumitu pressa, adeo ut non absque difficultate nomina ex semesis elicerem descripturus; ea tamen, que novisse potui, huic apponentur cum successoribus suis volumini. Attamen, ne deficiam, is faciat, qui populo Jsrael Jordanem aperuit transeunti.

CAP. I.

De Tytano Celi filio VIII qui genuit filios multos, ex quibus hic XIII nominantur. Quorum primus Yperion, II Briareus, III Ceus III Thyphon vel Thypheus, V Encheladus, VI Egeon, VII Aurora, VIII Japethus, VIII Astreus, X Alous, XI Pallenēs, XII Runcus, XIII Purpureus, XIII Lycaon. Genuit preterea gigantes, quorum nomina non habemus.

De Celo Etheris et Diei filio satis in precedenti volumine dictum est. Verum cum eius explicetur proles, aiunt Tytanum eius et Veste fuisse filium theologi veteres, ut in libro Divinarum Institutionum testatur Lactantius. Cuius fuisse coniugem Terram, Demogorgonis filiam, Theodontius asserit, ex qua plures suscepisse filios in sequentibus apparebit, quos omnes quinta luna natos videtur velle Virgilius, dum dicit: Tum (luna scilicet quinta) partu Terra nephando Oetumque Iapetumque creat sevumque Typhea Et coniuratos celum rescindere fratres etc. De hoc enim Tytano multa referuntur fabulosa, inter que, quod potissimum est, aiunt eum cum filiis adversus Iovem deosque reliquos bellum habuisse eisque celum conantes eripere, montes montibus superimposuisse sibi sternentes iter ad illud, eosque demum a diis cesos et fulminibus interemptos atque apud Inferos catenis religatos et morti damnatos perpetue, ut in VI Eneydos satis convenientes ostendit Virgilius. Latentia sub hac fictione, et hystoriam continent, et moralem sensum naturali mixtum. Quod ad hystoriam pertinet, verba de ea que in sacra leguntur hystoria, apponentur ad licteram. Dicit enim sic. Exin Saturnus uxorem duxit Opim; Tytan, qui maior natu erat, postulat ut ipse regnaret; ubi Vesta mater eorum et sorores Ceres atque Ops suadent Saturno uti de regno non cedat fratri. Ibi Tytan, qui facie deterior esset quam Saturnus, id circo et quod videbat matrem atque sorores suas opera dare ut Saturnus regnaret, concessit eis ut is regnaret. Itaque pactus est cum Saturno, uti si quis liberorum virilis

sexus ei natus esset ne quem educaret. Id eius rei causa fecit uti ad suos natos regnum rediret. Tum Saturno filius qui primus natus est, eum necaverunt. Deinde posterius nati sunt gemini: Juppiter atque Juno. Tum Junonem Saturno in conspectum dedere, atque Jovem clam abscondunt, dantque eum Veste educandum, celantes Saturno. Item Neptunum clam Saturno Opis parit, eumque clanculo abscondit. Ad eundem modum tercio partu Opis parit geminos Plutonem et Glaucam. Pluto latine dictus est Dispiter, alii Orcum vocant. Ibi filiam Glaucam Saturno ostendunt, ac Plutonem celant, atque abscondunt; deinde Glauca parva emoritur. Nec multum post hec, sequitur in eadem hystoria. Deinde Tytan, postquam rescivit Saturno filios procreatos atque educatos esse clam se, seducit secum filios suos qui Tytani vocantur, fratremque suum Saturnum atque Opem comprehendunt, eosque muro circumegit et custodiam his apponit. Post hec autem, paucis interpositis, sequitur. Jovem ad ultimum, cum audisset patrem atque matrem custodiis circumseptos atque in vincula coniectos, venisse cum magna Cretensium multitudine, Tytanumque atque filios eius expugnasse, parentes vinculis exemisse, patri regnum reddidisse, atque ita in Cretam remeasse. Hec Lactantius ex hystoria sacra; que quam vera sint, quasi eadem referens edocet Sybilla Erithea. Viso sensu hystoricali, circa reliquos pauca dicenda sunt; et primo quid sibi velint hunc Celi dicentes filium atque Veste, quod preter hystorie veritatem de quocunque mortali arbitror dici posse; nam terrenum corpus et celestem habemus animam, ex quibus constat hominem esse. Sed hic altiori verborum molimine extollitur ab universo mortalium grege, et nuncupatur Tytan, quod, ut placet Lactantio, idem quod ultio sonat. Supra enim ostensum est Vestam Terram esse, et Terram irritatam ira deorum in ultionem sui peperisse Tytanos; et quoniam ubi de Fama demonstratum est que sit ira deorum, ob quam Terra irritata est, et qualiter Terre filii in ultionem matris consurgant, satis

est hic dicere tantum, hunc Tytanum unum ex egregiis illis viris fuisse, qui operibus conatus est estendere famam et mortem superare suam. Quod autem illi Terra coniunx fuerit, per hoc intelligo huius hominis et cuiuscunque alterius huic similis ingentem animum, quo sibi terram subigit uti vir uxorem, eique dominatur saltem animo, si possessio desit. Ex hac enim volunt eum multos genuisse filios, quod quidem etiam ostendit hystoria, et si etiam possibile sit, nonnullos ob convenientiam morum sibi, ut reliquis attributos esse; secundum absconditum sensum nulli dubium esse debet, quin multi fuerint olim et hodie sint insignes viri, qui eius eo quod primus describitur filii dici possunt. Insuper dicunt hos elatos fuisse homines et adversum deos habuisse bellum, ut advertamus quoniam ex magnanimitate ad superbiam facilis sit transitus, et ob id ut plurimum, dum minus considerate magnates agunt, ex gloriosissima virtute in detestabile vitium cadunt, et tunc steriles efficiuntur, id est absque fructu virtutis, et, ut intelligamus Tytanis filios fuisse tales, quinta luna natos dicunt. Veteri enim superstitione creditum est, quicquid quinta nasceretur luna, sterile atque damnosum fore, nec dubium elatos esse damnosos, eo quod bellorum sint semen, per que evacuantur agri colonis et civitates, et desolantur regna. Dicunt preterea eos habuisse cum diis bellum quod et magnanimes habent et superbi; magnanimes enim bonis operibus similes diis effici conantur; superbi autem se quod minime sunt existimantes, verbo et si possent opere ipsum verum deum calcare satagunt, ex quo fit ut deiciantur et redigantur in nichilum. Est hic tamen advertendum duplex ab hominibus bellum cum Superis habitum, quorum unum fuit istud, quo Juppiter liberavit parentes, occisis Tytanis filiis. Aliud vero fuit cum Gigantes, qui et Tytanis dicuntur filii, voluerunt Jovi celum eripere, et tunc montes montibus imposuere, quod postea ubi de Gigantibus exponetur.

CAP. II.

De Yperione primo Tytanis filio, qui genuit Solem et Lunam.

Yperionem Tytanis et Terre fuisse filium Theodontius et Paulus voluere. De quo nil aliud credo legi, nisi quia Solem genuerit et Lunam; arbitror tamen eum magne preminentie hominem fuisse, et hoc tam a significato nominis quod super omnia sonat, quam a nominibus filiorum tam claris.

CAP. III.

De Sole Yperionis filio qui genuit horas, quas loco unius filie pono, et sic prima genuit Eonas, quas eque loco filie unius scribo et sic secunda, III Phetusam, IIII Salempetii, V Dyrce, VI Miletum, VII Pasiphem, VIII Oetam, IX Circem, X Anginam.

Solem Yperionis fuisse filium vulgatissima fama est, ex qua tamen matre non constat. Hunc dicunt non solum patri et fratribus adversum Jovem non favisse, sed Jovis partes secutum; quam ob causam post victoriam currum, coronam et aulam et alia multa insignia a Jove obtinuisse, que omnia insequentibus plene explicabuntur. Hunc ego credo suis temporibus clarissimum fuisse hominem et vere magnanimum, et ob id dictum non favisse fratribus sed Jovi, quia non superbus. Quam ob rem adeo illi fuit fama propitia, ut in eum a poetis omne decus delatum sit, quod vero Soli deferendum est, nec aliter de eo quam de vero Sole ut plurimum locuti sunt. Sane quoniam hic fere nulla ad hominem spectantia apponi videntur, de Sole planeta loquemur. Finxerunt igitur eum ante alia regem, et forte fuit, eique regiam designavere aulam. De qua sic Ovidius: Regia Solis erat sublimibus alta columnis, Clara micante auro flammasque imitante pyropo, Cuius ebur nitidum fastigia summa tenebat, Argenti bifoeres radiabant lumine valve, Materiam superabat opus, nam Mulcifer illic Equora celarat medias cingentia terras Terrarumque orbem celumque quod imminet orbi. Ceruleos habet unda deos, Tritona canorum Proteaque ambiguum balenarumque prementem Egeona suis inmania terga lacertis,

Doridaque et natas, quarum pars nare videtur, Pars in mole sedens virides siccare capillos, Pisce vehi quedam: facies non omnibus una, Nec diversa tamen qualem decet esse sororum. Terra viros urbesque gerit silvasque ferasque Fluminaque et nynphas et cetera numina ruris. Hec insuper imposita est celi fulgentis imago, Signaque sex foribus dextris totidemque sinistris etc. Descripta igitur aula Ovidius maiestatem regiam proceresque describit, dicens: Purpurea velatus veste sedebat In solio Phebus claris lucente smeragdis. A dextra levaque dies et mensis et annus Seculaque et posite spatiis equalibus hore Verque novum stabat circumflorente corona. Stabat nuda estas et spicea sarta gerebat. Stabat et autumnus calcatis sordidus uvis Et glacialis hyemps canos hyrsuta capillos etc. Designata regia maiestate currum eius describit: Aureus axis erat, themo aureus, aurea summe Curvatura rote, radiorum argenteus ordo, Per iuga crisoliti positeque ex ordine gemme Clara repercusso reddebant lumina Phebo etc. Nec post multum idem describit equos: Interea volucres Pyrous Eous et Ethon, Solis equi, quartusque Phegon hymnitibus auras Flammigeris implent, pedibusque repagula pulsant etc. Huic insuper regi coronam insignem ex duodecim lapidibus preciosis, ut Albericus ostendit, imposuit. Eique dicunt aurora veniente ab horis currum parari et equis adnecti. Hunc preterea moltorum filiorum patrem volunt, ex quibus aliquos veros fuisse possibile est, dum eum hominem fuisse dicamus, et nonnullos etiam ratione convenientie morum ei attributos, si solem planetam dixerimus. Preterea, ut aiunt phylosophi, in rebus procreandis tante potentie est, ut pater omnis mortalis vite habeatur; et inter alia ex quadam singulari potentia, dum in nativitate alicuius hominis ceteris supercelestibus corporibus prevalet, eum formosissimum, amabilem, facie alacrem atque splendidum, moribus insignem et generositate producit conspicuum. Eum similiter multis vocant nominibus, per que satis apparet de sole planeta, non de homine intellexisse poetas. Nunc quid dicta velint

explicandum est. Dicunt eum primo Yperionis natum, quod concedendum est. Diximus enim supra, Yperionem idem sonare quod super omnia, et sic hic pro vero Deo accipietur, qui, cum omnia ex nichilo creaverit, solus pater Solis dici potest, cum ipse solus sit super omnia. Post hec regia huic tam splendida ideo designata est, ut intelligamus per apposita in eadem opere huius ex potentia attributa cuncta consistere, eumque omnium curam gerere. Cui inter alia propinquiora circumposita sunt tempora et temporum qualitates, ut intelligatur eum motu suo descripsisse omnia, esto aliquos ante eum fuisse dies in principio Pentateuci scribat Moyses, quos arte sua ille fecit, qui cuncta creavit, nondum isto creato nec eidem potestate aliqua attributa. Postquam vero creatus est, volente creatore suo motu tempora descripsit et describit omnia et horas et diem et mensem et annum et secula, ut in sequentibus latius apparebit. Sic et motu suo qualitates temporum facit esse diversas, cuidam dans frondes et flores, alteri segetes, tertie maturos prebet fructus, et frondes incipit auferre, ultime rigorem frigoris et nivis caniciem. Currus autem illi tam lucidus apparatus, indefessam eius atque perpetuam cum indeficiente lumine circa orbem terrarum volubilitatem ostendit, qui rotarum quattuor est, ut descripta iam quattuor tempora sua fieri circumitione designet. Sic et illi quattuor equi ut per eos qualitates diurne circumitionis ostendat. Nam Pyrous, qui primus est, pingitur et interpretatur rubeus, eo quod, primo mane agentibus vaporibus a terra surgentibus, sol oriens rubeat. Eous, qui secundus est, cum albus effigietur, dicitur splendidus, eo quod exaltatus iam sol dissolutis vaporibus splendens sit. Ethon autem tertius rubens sed in croceum tendens, ardens exponitur; nam, sole iam celi medium tenente, lux eius corusca est et cunctis videtur fervidior. Phegon autem quartus ex croceo colore tendit in nigrum, et interpretatur terram amans, ostendens, advesperescente die, solem terram petere, id est occasum. Hos tamen equos

Fulgentius, esto cum eisdem significationibus, aliter nominat. Videlicet Eritreum, Actheona, Lampos et Phylegeum. Per coronam autem XII lapidum ostendit Albericus longa dicacitate XII celi signa intelligi debere, per que mortalium ingenia cum anno quolibet discurrere invenere. His predictis superest de nominibus solvere globum. Ex quibus eo quod non nulla cum quibusdam aliis diis habeat communia, illis reservatis ubi de diis talibus; de his que ad eum solum spectare videntur quam brevius fieri poterit exponetur. Vocatur igitur primo Sol, eo quod inquantum planeta solus est, ut testari videtur Macrobius dicens. Nam et latinus eum, qui tantam claritudinem solus obtinuit, solem vocavit. Et in thimeo dicit Plato ubi de speris: Ut autem per ipsos octo circuitus celeritatis et tarditatis certa mensura et sit et noscatur, deus in ambitu supra terram syderum lumen accendit, quem nunc solem vocamus. Insuper hunc Tullius ubi de Republica vocat principem atque ducem, dicens: Deinde subter mediam fere regionem sol obtinet, dux et princeps et moderatur luminum reliquorum, mens mundi et temperatio, tanta magnitudine, ut cuncta sua luce lustret et compleat. Super quibus verbis sic ait Macrobius super Somnio Scipionis: Dux ergo quia omnes luminis maiestate procedit, princeps quia ita eminet, ut propterea quod talis appareat sol vocetur. Et post pauca sequitur: Mens mundi appellatur ita ut physici eum cor celi vocaverunt; inde nimirum quod omnia, que statuta ratione per celum ferri videmus, diem noctemque et migrantes inter utramque prolixitatis brevitatisque vices et certis temporibus equam utriusque mensuram; deinde veris clementem temperiem torridum Cancris et Leonis estum, mollitiem autumnalis aure, vim frigoris inter utramque temperiem, omnia hec solis cursus et ratio dispensat. Iure ergo cor celi dicitur, per quem fiunt omnia, que divina ratione fieri videmus. Est et hec causa, propter quam iure cor celi vocetur, quod natura ignis semper in motu perpetuoque agitata est; solem autem ignis

etherei fontem esse dictum retulimus. Sol ergo in ethere quod in animali cor, cuius ista natura est, ne unquam cesset a motu, aut brevis eius, quocunque casu ab agitatione cessatio mox animal interimat. Hec Macrobius. Ex quibus satis percipi potest eum existimasse solem rerum omnium causam. Loxias insuper eum appellat, ut ait Macrobius, Oenopides, quod ab occasu ad orientem tendens circulum facit obliquum. Phebus etiam nuncupatur et potissime a poetis, quod a specie atque nitore dictum est. Alii dicunt Phebus quia novus, eo quod mane quolibet novus videatur ab orizonte consurgere. Lycius etiam nuncupatur, et ut aliqui dicunt a Lycio templo Dely. Macrobius ostendit Cleantem aliam rationem reddere dicens: Cleantes Lycium Apollinem nuncupatum scribit, quod veluti lupi pecora rapiunt, ita ipse quoque humorem rapiat radiis. Socomas. ut idem dicit Macrobius, a Syris sol etiam appellatur, a fulgore scilicet radiorum, quos vocant comas aureas solis. Sic et Argitorosus, quod nascens per summum orbis ambitum veluti arcus quidam figuratur alba et argentea specie, ex quo arcu radii in modum emicant sagittarum. Imbricator, quod lumen eius exoriens amabile amicissima veneratione oculorum sol dictus est, quia sic a physicis extimatur. Dicitur et Horus quasi magnus vel gigas, maximus quidam est ut ipsi videre possumus, et hoc illi nomen est apud Egyptios. Vocatur insuper et aliis nominibus pluribus, ut per Macrobius patet in Saturnaliorum libro.

CAP. IV.

De Horis filiabus Solis et Cronis.

Horas Solis et Cronis dicit Theodontius fuisse filias et ab eo denominatas, eo quod Horus ipse ab Egyptiis appellatur. Has Omerus dicit equos et currum in tempore parare Soli, et Diei venire volenti celi portas aperire. Filias ego ideo Solis dici puto et Cronis, quod est tempus, eo quod solis progressu ex certa temporis dimensione fiant. Equos autem et currum Soli parari ab eis ideo

fictum est, quia eis sibi vicissim succedentibus nox labitur et dies accedit, in quem sol tanquam in preparatum sibi vehiculum a successione horarum progreditur, in cuius progressionis initio, hore diei advenienti celi portas, id est lucis ortum, aperire videntur.

CAP. V.

De Eonis filiabus Solis.

Eonas dicit Theodontius plures esse sorores, Solis et Cronis filias, corporibus ingentes, et sub Jovis collocatas pedibus, De his ego nunquam alibi legisse memini, nisi forsan has velit intelligi secula, cum eon grece, latine seculum interpretetur. Si de seculis dixisse velit, hec profecto certa et longa temporis dimensione a solis motu conficiuntur. Hec supra monstravimus a Claudiano in antro Eternitatis fuisse descripta. De quantitate vero seculi plurimum inter se discrepavere veteres. Dicabant enim aliqui, ut Censorius in libro que De natali die scripsit ad Cerellum, ab his potissime, qui rituales Etruscorum sequebantur, hoc modo descripta secula, ut aliquo superum scilicet ostento initiaretur seculum, eo quod usque protenderetur, donec aliud superveniret ostentum, quod finis esset preteriti et sequentis initium, et sic non certo aut determinato annorum numero constare videbatur seculum, quin imo aliquando longum et nonnunquam breve contingere. Post hec ostendit alios aliter arbitrari, dicentes id temporis spatium esse quod efflueret inter unam celebrationem ludorum secularium et alteram subsequentem, ex quo etiam temporis inequalitas sequeretur permaxima. Postremo. multis recitatis opinionibus, dicit, civile Romanorum seculum centum annis solaribus terminari. Quod ego memini sepissime a venerabili Andalo eodem finiri spatio. Erant insuper qui vellent idem esse seculum et etatem, quod non est verum, esto aliquando improprie scribant veteres seculum pro etate. Etas enim, si eo modo sumpserimus quo sanctorum describunt lictere, ac etiam poetarum, multa in se continet secula. Quod vero sub Jovis pedibus secula

designentur, puto fieri, ut intelligamus solius veri Dei imperio tempora labi, eique soli diuturnitatem cognitam eorumdem, et que in eis futura sint. Nec ab hoc discrepat Claudiani descriptio, qui illa dixit in antro Eternitatis manere, cum in ipsa trinitate personarum et unica deitate tantum consistat eternitas, et sic quicquid in eternitate consistit in Deo sit necesse est.

CAP. VI.

De Phaetusa et Salempetii III et IIII filiabus solis.

Phaetusa et Salempetii nynphe sicule, filie fuere Solis et Neere, ut in Odissea scribit Omerus dicens, has in Sycilia Solis servare greges, a quibus Ulixes a Cyrce prohibitus est. Circa quam prohibitionem talis ab Omero fabula recitatur. Quod cum venisset ab Inferis rediturus in patriam, a Cyrce premonitus est, quod postquam cum sociis ultra Scyllam et Caribdim in Syciliam devenisset, et comperisset greges Solis servari a Phaetusa et Salempetii filiabus suis, ab eis omnino cum sociis abstineret, nam si quis ex eis comederet, occideretur; ad quos cum postergatis aliis periculis fessus cum sociis devenisset Ulixes, factum est ut ibidem Euriloci consilio pernoctarent, sed mane mutatis ventis abire nequivere et cum ibidem longius credito detinerentur, impellente ciborum penuria, dormiente Ulixo et Euriloco suadente, a sociis Ulixis in greges itum est, et ex eis sedata fames. Verum eis discedentibus gravi agitati tempestate, ad ultimum a Jove fulminati periire omnes, Ulixo excepto, qui ex gregibus non gustarat. Huic fabule talis potest sensus exhiberi. Calor et humiditas, id est Sol et Neera, que nynpha est, silvas et pascua gignunt, que due sunt nynphe Solis et Neere filie, harum altera prestat umbras, altera vero gregibus victum, et sic servantes sunt greges Solis, qui ex omni vivente conficiuntur anima vegetativa scilicet et sensitiva, opere enim suo nascuntur, et tegmine atque victu predictarum custodum servantur. Esse tamen hos greges in Sycilia dicit Omerus, non quod alibi non sint, sed ibidem ob ingentem rerum habundantiam et celi

temperiem plus vigoris videantur habere deliciae, quae ob corruptos loci mores etiam magis quam alibi pestiferae sunt. Ab his omnis rationalis anima prohibetur, sane tamen ne eis immoderate fruatur, ne in mortem deveniat, aut vitam quae sit morte deterior. Quod totiens contingit, quotiens habentis appetitui datus in lascivias mergimur, quod iam apud Syculos fecere plurimi, qui enerves facti post gustatas delicias non sufficere laboribus. Verum Eurilocus, id est blanda sensualitatis persuasio, dormiente Ulixee, id est rationis robore, avidos sensus in greges, id est in delicias immittit, ex quo libidinibus soluti maris fluctuantis, id est mundi huius labores ferre nequivere, et sic Jovis fulmine, id est iusto Dei iudicio, in mare deiectione periere, id est in amaritudines et miseriae mortalis vite anxietate et incogniti defecere. Vel quod forsitan contigisse potuit, cum in Syciliam devenisset Ulixes et ibidem ab adverso detineretur tempore, eo non curante, adeo socii eius cibo potuque et mulieribus soluti sunt, ut reintrantes mare oportuna negligerent, et sic naufragium facerent. Quod non solo Ulixee contigisse legimus, quin imo et Hannibali Peno strenuissimo bellorum duci, qui cum in hyberna Capuam deduxisset eos, quos nec itinerum longitudo, nec nationum variarum barbaries, non fluminum vertiginosi gurgites, non ventorum vehementia, nec nivium rigor, nec Alpestrium viarum asperitas, non fames, non discrimina mille, non arma Romanorum eo usque cuncta vincencia superasse potuerant, a Campana libidine adeo superatos invenit, ut quos duos acresque sub autumnii fine in Capuam deduxisset, enerves effeminatosque veris initio vix posset in castra compellere, et quos semper viderat ante victores, victos post atque fugatos sepiissime deploraret.

CAP. VII.

De Dyrce solis V filia et Lyci regis coniuge.

Dyrce Solis fuit filia, et Lyci regis Thebarum coniunx. In quam sicuti in ceteras Solis filias Venerem sevisse dicit Fulgentius. De qua

talís fertur hystória. Stuprata per vim Anthiopa, Nictēi regis filia, ab Epapho, ut placet Lactantio, seu a Jove, ut plures videntur arbitrari, a Lyco Thebarum rege marito suo abdicata est, et super inducta Dyrces. Quē illico suspicata, ne forte Lycus Anthiopam in suam revocaret gratiam et sic, ea reassumpta, dimitteretur ipsa, impetravit a viro ut posset illam in vinculis detinere. Quē cum ex Jove prolem geminam suscepisset, partus adveniente tempore, ab eo vinculis liberata est, et clam in Cytheronem montem aufugit, ibique peperit Anphyonem et Zetum, quos expositos pastor quidam pro suis aluit. Qui cum adolevissent, a matre cogniti, et sui generis certiores facti, facile in Dyrce[m] irritati sunt, et in matris ultionem surgentes Lycum occiderunt regem, et Dyrce[m] tauro indomito alligarunt, qui dum eam traheret, misera deorum auxilium imploravit, quorum subsidio in fontem sui nominis haud longe a Thebis mutata est, et sic Veneris satiavit iram. Quod autem in hac hystoria fabulosum est, explicabitur facile. Anthiopam a Jove tempore partus liberatam a carcere dicit Theodontius ideo fictum, quia cum videretur Dyrcei ob tumidum Anthiope uterum satis sui adulterii testimonium apparere, et ob id eam viro arbitraretur odiosam merito, ultro eam reliquit. Dyrce[m] autem mutatam in fontem satis comprehendi potest, tam ob perditum regnum quam ob supplicii illati penam, eam in multas solutam lacrimas. Fuisse autem Solis filiam ideo dictum, quia aut sic de facto fuit, eam alicuius insignis viri sic nominati fuisse filiam, aut ob insignem eius pulchritudinem solis filiam vocitatam.

CAP. VIII.

De Mileto Solis VI filio, qui genuit Caunum et Biblidem.

Miletus, ut testatur Ovidius, Solis fuit filius. Theodontius autem dicit istum Solis Rhodii filium et Pasyphis fuisse fratrem. Hunc tamen in Mynoem senem volentem insurgere bello, perterruit Iuppiter, quam ob causam in Lesbon abiit, et ibi civitatem, quam Militenem ex suo nomine dixit, construxit, verum postea immutatis licteris ex Militene

Mitilena dicta est. Post hec cum Cyane nynpha Meandri fluminis filia se immiscuit, et ex ea suscepit filios duos, Caunum scilicet et Biblidem.

CAP. IX.

De Cauno et Biblide⟨filiis⟩Mileti.

Caunus et Biblis filii fuerunt Mileti ex Cyane nynpha suscepti, ut testatur Ovidius dicens: Hic tibi, dum sequitur patrie curvamina ripe, Filia Menandri totiens redeuntis eadem Cognita Cyane, prestanti corpore nynpha Biblida cum Cauno prolem est enixa gemellam etc. Et quia nil preter commune ambobus de eis legi, de ambobus scribere invicem visum est. Legitur ergo Caunum speciosissimum fuisse iuvenem, et a Biblide sorore infausto amore dilectum, Venere in prolem Solis irata agente. Sane cum Biblis fratri flammam execrande libidinis detexisset, ipse aspernatus detestabilem sororis concupiscentiam, fugam sumpsit. Inque peregrina ponit nova menia terra. Infelix autem Biblis confestim secuta est eum, et postquam Caryam Lyciamque et Lelegas peragravit, labore atque dolore victa consedit, et spreto sese dedit in lacrimas. Ex quo factum est ut in fontem Nayadum beneficio misera verteretur, ut dicit Ovidius: Sic lacrimis consumpta suis Phebeia Biblis Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis Nomen habet domine, nigraque sub ilice manat etc. Figmentum autem satis patet, quia a fletu continuo fons lacrimis manans visa est.

CAP. X.

De Pasyphe VII solis filia et Mynois coniuge.

Pasiphes Solis fuit filia, ut Senece tragici percipitur carmine aientis in tragedia Ypoliti: Quid ille rebus lumen infundens suum Matris parens ecc. Verba quidem nutricis sunt loquentis ad insanam amore Ypoliti Phedram Pasiphis filiam. Theodontius autem dicit eam non fuisse filiam Solis Yperionis, sed Rodii. Fuit hec Mynois Cretensis

regis coniunx, et vacante Mynoe bello adversus Megarenses et Athenienses ob occisum Androgeum filium, ab irata Venere in sobolem Solis, infausti amoris flammam suscepit amavitque speciosissimum taurum, in cuius concubitus Dedali artificio venisse dicitur, et ex eo suscepit quem medium hominem mediumque taurum peperit. Alii vero aliam amoris huius causam describunt, aientes, quod cum orasset Mynos in bellum progressurus patrem, ut dignam se sacrificaturo sibi prepararet hostiam, euestigio illi preparatus est taurus, formositate cuius captus Mynos illum armentis suis ducem prefecit, alio consecrato; ex quo iratus Iuppiter egit ut, illo absente, reservatus deligeretur a coniuge, et hinc volunt Mynoem, ob commissum facinus, non ausum in coniugem sevirere. Quod autem Pasiphes filia hominis ex tauro conceperit, vult Servius Taurum hunc scribam Mynois fuisse sic nominatum, eumque in domo Dedali cum Pasyphoe coisse et filium ex ea suscepisse, et tandem geminos peperisse, quorum alterum ex Mynoe conceptum notis apparebat, alterum vero ex Tauro eque indicantibus signis, et cum de secundo non esset certa fides, nomine ad utrumque spectante parentem Mynotauro scilicet imposito, enutritus est. Ego autem longe altiore sensum hac sub fabula tegi reor. Existimo quidem voluisse veteres ostendere qualiter vitium bestialitatis causaretur in nobis hac ratione. Pasiphem speciosissimam feminam et Solis filiam credo animam nostram veri Solis, id est Dei omnipotentis, a quo creata est, filiam omni pulchritudine innocentie splendidam. Hec coniunx efficitur Minois regis et legum latoris, id est rationi humane iungitur, que suis legibus eam habet regere atque in rectum iter dirigere. Huic inimicatur Venus, id est appetitus concupiscibilis, qui sensualitati adherens semper rationis est hostis; cui si adhererit anima, a ratione separetur necesse est, a qua semota, facile a blanditiis et suasionibus carnis se trahi permittit et sic precipitem se fert in concupiscentiam tauri a Iove dati, ut sibi ex eo

Minos sacrum conficiat. Quem ego taurum sentio mundi huius delitias prima facie pulchras et delectabiles a Deo rationi concessas, ut ex eius moderamine certo vite nostre oportuna ministret; nam dum his debite utimur, rite ex eis Deo sacrum conficimus; sane dum eis iudicium sensualitatis sequentes abutimur aut abuti desideramus, in bestialem concupiscentiam devenimus, et tauro tunc obscene anima iungitur in lignea vacca, dum artificio ingenii nostri naturalibus preter nature leges innitimur. Et sic ex appetitu illecebri et adoptione nepharie voluptatis causatur et nascitur Minotaurus, id est bestialitatis vitium. Huius autem Minotauri, hominis et tauri formam esse finxere, eo quod tali vitio laborantes intuitu primo videntur homines, si opera autem prospectemus et abscondita introrsum desideria, tales esse bestias cognoscemus. Clauditur hic laberinto carceri circumitionum plurium implicito, et hoc ideo, quia fortissimum atque ferocissimum et furiosum esset animal, in quo ostenditur eum humano pectori, infandis desideriis intricato. Et quod eo impellente fortem atque inmanem prestemus animum, dum infaustum aliquid audemus, quod nisi pro voto perficiamus, confestim in furiam declinamus. Hic insuper a Theseo ab Adriana predocto occiditur, id est a prudenti viro cui virilitas, quam per Adrianam accipio, eo quod andres grece, vir sonet latine, ostendit detestabile tam scelesto vitio subiacere et quibus armis etiam conficiendum sit.

CAP. XI.

De Oeta Colcorum rege Solis figlio VIII, qui genuit Medeam et Absyrthium et Calciopem.

Oeta Colcorum rex, ut Omerus in Odissea testatur, Solis fuit filius et Perse filie Oceani. Tullius autem ubi De naturis deorum, eum ex Asterie sorore Latone susceptum dicit, quam Asteriem videtur idem Tullius dicere ab eo occisam; dicit enim sic: Quid Medee respondebis, que duobus avis Sole et Oceano, et patre matricida

procreata est? etc. Hunc clarum ea tempestate fuisse regem testatur antiquitas cum permaximum illi regnum fuisse describat Seneca tragicus in tragedia Medee. Ad hunc novercales insidias fugiens devenit Frixus,(Athamantis)filius, cum aureo vellere, quod sibi fatale ab oraculo sentiens Oeta diligentissime servabat, ne eo perditio privaretur regno; qui tamen a Jasone spoliatus est et regno pulsus. Verum iam senex ab eodem in regnum reductus est. Dicit Theodontius hunc Oetam non fuisse filium Solis Yperionis, sed eius qui apud Colcos maximus fuit, et regnavit ibidem.

CAP. XII.

De Medea Oete regis filia et Josonis coniuge.

Medea Oete regis fuit filia ex Ipsea coniuge, ut satis patet per Ovidii carmen dicentis: Non erat Oetes ad quem despecta rediret, Non Ipsea parens etc. Huius Medee grandis recitatur hystoria quandoque fabulis mixta. Aiunt enim ante alia, quod ex Apollonio sumptum est, qui De argonautis librum scripsit, Jasonem a Pelia patruo missum Colcos venisse, et comiter ab Oeta susceptum Medee virgini placuisse, in quam Venus irata uti in ceteram Solis prolem, omnes a filio amatorias inici flammis fecit. Que amans cum pericula nosceret dilecti iuvenis euntis ad vellus aureum assummendum, miserta eius, habita sui coniugii sponsione, eum docuit, quo pacto illud absque periculo posset surripere, eoque surrepto una secum fugam arripuit, traxitque fuge comitem Absyrtium seu Egyaleum parvulum fratrem. Quos cum sequeretur Oeta, ut eis spatium fuge prestaretur, in insula, que in faucibus Phasis a scelere ab ea perpetrato Thomithania, exilio Ovidii Nasonis postea nobilitata, per quam aportebat Oetam sequentem transitum facere puerum Absyrtium obtruncavit, articulatimque divisum passim per agros disiecit, ut patrem sisteret ad colligenda filii membra. Nec premeditatio fefellit infaustam, nam sic factum est; dumque orbatus pater flens membra colligit nati, et funeralia peragit, abiit illa cum raptore. Et post longas, secundum

quosdam, circumitiones in Thesaliam devenit, ubi precibus Jasonis Ensonem patrem annositate decrepitum in robustiorem retraxit etatem. Et cum Jasoni duos filios peperisset, in Pelye mortem sua fraude natas armavit. Tandem quacunque ex causa factum sit a Jasone abdicata est, et Creusa Creontis regis Corinthiorum filia desponsata. Quod cum egerrime ferret, excogitata malitia, filios suos, quasi ad placandam sibi novercam, cum donis in scrineolo clausis misit, quod a Creusa non ante apertum est, quam per omnem regiam flamma evolaverit ingens, a qua cum ipsa Creusa regia omnis exusta est; cum iam pueri premoniti evasissent. Verum cum in eam iratus Jason irruisset, sumpturus ex tam impio facinore penas, eo vidente trux femina filios trucidavit innocuos et maleficiis suis sublata Athenas abiit, ubi Egeo iam senescenti coniugio iuncta, peperit ei filium quem a se Medum vocavit. Sane cum Theseo redeunti ex longinqua atque diutina expeditione, ab Egeo incognito, per eiusdem manus venenatum parasset poculum, et illud idem ab Egeo filio iam cognito sublatum vidisset, fuga Thesei evitavit iram. Et tandem nescio quo pacto Jasoni reconciliata, una secum in Colcos rediit, patremque senem et exulem Jasonis viribus in regnum restituit. Esto Gaius Celijs, ut ubi De mirabilibus mundi refert Solinus, dicat eam a Jasone Bitrote sepultam, et Medum eius filium imperasse Marsis populis Ytalis. His ergo ornata facinoribus Medea locum apud Grecos primo, qui melius eam cognovisse debuerant, deinde apud Romanos comperit, ut pro dea susciperetur atque sacris honoraretur ab eis, ut liquido testatur Macrobius. Que autem huius in hystoria fictiones intexte sunt, ubi de Ensone et Pelya et Jasone scribetur; quoniam ad eos spectare videntur, passim, ubi oportunum videbitur, aperientur.

CAP. XIII.

De Absyrthio et Calciope filiis Oete.

Absyrthius et Calciopes frater et soror filii fuerunt Oete regis Colcorum. Nam de Absyrthio testatur Tullius in libro De naturis

deorum dicens: Quid huius (scilicet Medee) Absyrthio fratri, qui est apud Pacuvium Egylaus etc. De Calciope autem dicit Ovidius in Epistulis: Non erat Oetes ad quem despecta rediret Non Ipsea parens Calciopesque soror etc. De hac Calciope nil aliud repperi, nisi quod coniunx fuerit Frisi eique peperit Cycorum filium. De Absyrthio autem seu Egylao iam supra dictum qualiter a sorore sit cesus; a quo sunt qui dicant flumen illud Colcorum Absyrthium de pueri nomine nuncupatum.

CAP. XIV.

De Cyrce Solis filia.

Cyrce malefica mulier, ut Omerus testatur in Odissea, filia fuit Solis et Perse; quo autem pacto Colcos liquerit et in Ytaliam venerit nusquam legi. Constat tamen eam habitasse haud longe a Caieta Campanie civitate, in quodam monte olim insula, qui Cyrceus ab ea in hodiernum usque diem dictus est. Circa quem adhuc aiunt incole rugire leones ferasque alias, quas ex hominibus cantato carmine fecit. De hac autem sic scribit Virgilius: Dives inaccessos ubi Solis filia lucos Assiduo resonat cantu, tectisque superbis Urit odoratam nocturna in lumina cedrum, Arguto tenues percurrens pectine telas. Hinc exaudiri gemitus ireque leonum Vincla recusantum et sera sub nocte rudentum Setigerique sues atque in presepibus ursi Severe ac forme magnorum ululare luporum. Quos hominum ex facie dea seva potentibus herbis Induerat Cyrce in vultus ac terga ferarum etc. Omerus autem in Odissea dicit Ulixem errantem cum sociis ad hanc devenisse et cum socios eius omnes mutasset in feras, eum a Mercurio predoctum mutare non potuisse, quin imo ab eo exterrita socios eius omnes in homines reformasse, eumque per annum ibidem tenuisse ac peperisse ei Thelegonum filium, et nonnulli superaddunt, Latinum Laurentum postea regem, et demum eum predoctum multis dimisisse. Refert preterea de hac Ovidius, quod amaverit Glaucum marinum deum, et quoniam ipse Scillam

nynpham amaret, zelo percitam, fontem in quo nynpha lavari consueverat, infecisse venenis. Quam ob rem dum illum intrasset nynpha, repente a marinis canibus usque ad inguina absorpta in marinum monstrum versa est. Insuper dicit quod a Pyco rege spreto eo quod Pomonam amaret, eum in avem sui nominis transformasset. Nunc autem quid sub his fictionibus sentiendum sit, videamus. Theodontius harum rerum solertissimus indagator dicit hanc Solis Yperionis filiam non fuisse, sed eius qui apud Colcos regnasse creditur, sed ideo huius credita, quia, ut dicit Servius, formosissima fuit mulier et meretrix famosa, quod contigisse fingunt ob Veneris odium in prolem Solis, de quo odio infra patebit, ubi de Venere. Audiri feras mugientes in circumitu montis est, quia dum inter ingentia atque prerupta saxa, rupes et cavernas, quarum mons circumdatus est, maris unde ventorum impetu efferuntur, et demum retrahuntur, et supervenientibus illiduntur, et hinc inde franguntur, fit de necessitate rumor dissonus, et nunc mugitui nunc rugitui similis, et hinc se fingunt audire leones aprosque. Quod autem herbis aut cantato carmine in beluas homines transformaret, hoc videtur a multis concedi possibile magicis illusionibus, dum Pharaonis magos ea suis artibus fecisse credimus, que faciebat Moyses virtute divina, dum homines in Arcadia lupos fieri, dum Apuleium in asinum permutatum. Sed ego potius credo hanc formositate sua multos in dilectionem sui traxisse mortales, qui sese ut eius mererentur gratiam, que meretricum absque pecunia consequi non potest, illecebris variis ut dona portarent miscuisse, et sic eas induisse formas, que officiis congruebant, quas Ulixes, id est prudens homo, non induit. Hanc post hec amasse Glaucum ideo dictum puto, quia, secundum quod aliquibus placet et potissime Leontio, Glaucus idem sonat quod terror, et quoniam terribile sit audire mugitus aquarum circa Cyrceum, ut supra dictum est, et ipse terror ibidem consistat, assidue videtur a Cyrce, id est a loco illo Cyrces amari. Quod autem

Glaucus amaverit Scyllam ob eadem causam dictum est, eo quod apud Scyllam idem a mugitu maris sit terror assiduus, et sic cum ibi moretur, assidue videtur Scyllam diligere. Quod Scylla infectis aquis a marinis canibus usque ad inguina rapta sit, ab effectu sumpsit fictio causam. Est enim Scylla scopulus secus fretum Syculum aquis supereminens adeo ut medius aquas exire videatur, et ab aquis medius occupari, et cum totus sit prerruptus et cavernosus et ibi continue maximo cum impetu mare fluat et refluat, dum cavernas illas intrat et demum se retrahit, ad instar canum latrantium sonum emittit, et sic scopulus a marinis canibus rapi dicitur. Que autem ad Pycum spectant, in sequentibus scribentur, ubi de Pyco. Ego autem Cyrcem hanc Oete fuisse sororem non credo, cum diu ante Troianum bellum Colchida fuerit Cyrces; hec autem contemporanea, sed convenientia nominum et forsitan artium ex duabus unam fecisse potuerunt.

CAP. XV.

De Angitia Solis filia.

Angitiam seu Angeoniam Theodontius dicit Cyrcis fuisse sororem et Solis filiam et haud longe ab ea in agro Campano moratam, sed melioribus artibus operatam. De qua, non in omnibus cum eo concordans, Gaius Celiuss assertit eam Cyrcis fuisse sororem et vicinia Fucini lacus occupasse, et ibidem salubri scientia adversus morbos incolis deservisse; quam ob rem diem claudens dea ab eisdem habitata est. Macrobius autem in Saturnaliorum libro hanc Angeroniam deam vocat, dicitque illi apud Romanos XII Kal. ianuarias ferias celebrari, eique a pontificibus in sacello Volupie sacrum fieri. Verrius autem Flaccus idio dicit eam Angeroniam appellari, quod angores ac sollicitudines animorum propitiata depellat. Addit insuper Masurius simulacrum huius dee ore obligato atque signato in ara Volupie collocatum, ob id quod, qui suos dolores anxietatesque dissimulant, beneficio patientie in maximam oblectationem deveniant. Sane

Julius Modestus huic sacrum fieri dicit, eo quod populus Romanus morbi, qui anginia dicitur, voto promisso liberatus sit. Cur autem Solis sit credita aut dicta filia, medendi ars causam dedisse potuit.

CAP. XVI.

De Luna Yperionis filia.

Lunam, ut ad Yperionis prolem redeam, eiusdem Yperionis fuisse filiam et Solis sororem vulgatissimum est. De hac veteres multa senserunt. Illi quippe ante alia bigam dixere concessam, eo quod adversus patruos cum Jove sensisset, eaque curru uti testatur Accius poeta in Baccis, dicens: Almaque curru Noctivago Phebe etc. Et Virgilius; Jamque dies celo concesserat almaque curru Noctivago Phebe medium pulsabat Olympum etc. Hanc bigam dicit Ysidoros ubi de Ethymologiis a duobus equis trahi, quorum alter albus, alter vero niger est. Eam preterea a Pane Arcadie deo dilectam dicit Nicander poeta, et lane candide munere in suos deduxisse concubitus. Quod et Virgilius in Georgicis asserit, dicens: Munere sic niveo lane, si credere dignum est, Pan deus Arcadie captam te, Luna, fefellit In nemora alta vocans, nec tu aspernata vocantem etc. Insuper et eam dilectam aiunt ab Endimione pastore, quem dicunt primo ab ea repulsum, demum postquam aliquandiu albos suos pavisset greges, in suam gratiam susceptum. Dicit tamen Tullius eum in Lamio seu Latinio Yonie monte obdormuisse et in somnis a Luna deosculatum. Sunt et qui illi filios tribuant. Nam Alcyna, lyricus poeta, dicit rorem ab ea et Aere genitum. Similiter eam multis vocant nominibus, ut puta: Lunam, Hecatem, Lucinam, Dianam, Proserpinam, Triviam, Argenteam, Phebem, Cererem, Arthemim, Menam et aliis. Sed quid ex his tot intellexerint advertendum. Cur Yperionis dicta sit filia, dici potest id quod de Sole dictum est. Puto ego illam claritate insignem fuisse mulierem, et ob eius singularem preminentiam, et quia Solis esset soror, Lunam denominatam fuisse; ad quam sequentia non expectant, quin imo ad veram lunam. Et ideo

quod adversus Tytanos Jovi faverit, id est adversus superbos, ob eius complexionem frigidam et humidam dictum est, qua multum fumositates hominum reprimuntur. Biga autem uti dicitur, ad designandum cursum suum diurnum et nocturnum, quem longe clarius equorum colores ostendunt; preterea et humiditate sua germinantia fovet desuper et desubter adiumentum radicibus infert. Quod autem ab Arcade deo delecta sit, poterit forsitan hic talis prestari sensus, ut pro Arcade deo summatur quicumque pastor. Erant enim Arcades ut plurimum pastores omnes, pastores autem Lunam amant, id est eius lumen, eo quod ex illo commodum suscipiant, et ob id eam in silvis votis vocare consueverant, ut suos greges per noctem ab insidiis ferarum facilius caverent, et ob id dum fulgida veniebat, ei in sacris agnam mactabant candidam, et sic albo vellere captam dicebant. Quod autem ab Endimione dilecta sit, dicit Fulgentius hoc posse contegere, quod Endimion pastor fuerit, qui uti pastores faciunt, noctis humorem amavit, quem vaporia syderum atque ipsius lune in animandis herbarum succis insudant, et inde in pastorum commoda vertitur. Vel aliter. Ait idem Fulgentius, quod is Endimion primus rationem cursus lune invenerit et obdormisse XXX annis dicitur, quia stultorum iudicio meditationi vacantes dormiunt, id est tempus perdunt. Seu qui meditationibus deditus est, profecto non aliter quam si dormiret, immiscetur activis operibus, quod de Endimione dictum est, quia nil aliud eo vivente, nisi huic meditationi operam dare peregit, uti Minastas, in eo libro quem de Europa scripsit, testatur. Quod ego verum puto, nec sit qui longum temporis miretur spatium, cum circa lune cursum plurima veniant considerata, ut ostendit venerabilis Andalo in sua Theorica planetarum. Sed quod albos ante greges paverit, ideo appositum credo, ut loci sue meditationis qualitas ostendatur, qui in culmine montis illius fuit quod sibi elegit, ut posset libere elevationes assumere tanquam ex expedito loco, et montium culmina et

potissime celsa ut plurimum consueverunt esse nivosa, quas nives quia diu observavit, pastor nivei pecoris dictus est. Quod autem a luna deosculatus sit, ideo fictum reor, quia sicut amantes puellam amoris munus osculum arbitrantur, sic et longe huius meditationis munus fuisse lune comperisse cursum, et sic sui amoris videtur osculum suscepisse. Superest de nominibus videre. Lunam a lucendo dictam volunt, et maxime dum lucet in sero, cum dum mane luceat velint appellari Dianam. Hecates autem ideo dicta est, quia centum interpretatur, in quo numero quasi finitum pro infinito positum sit, volunt multiplicitem eius potentie denotari. Triviam nonnulli, esto Seneca poeta triformem dicat in tragedia Ypoliti, a triplici suo nomine principali dictam volunt; vocatur enim Luna, Diana et Proserpina. Dicunt eam etiam vocari Lucinam ut in Odis Oratius: Te Lucinam probas vocari etc. quam parturientium deam vocant, et cur sic dicta sit, paulo post dicitur. Argenteam autem ob id dicunt, quia suum sit argentum in terris procreare, seu quia solis respectu, qui aureus est, videatur argentea. Phebeam autem ideo vocavere, quia sepe nova sit. Arthemias seu Arnothemias attica lingua idem est quod luna, ideo sic dicta, ut refert Macrobius, quia arthemias quasi arnothemias, id est aerem secans. Luna a parturientibus invocatur, quia proprium eius est descendere rimas corporis et meatibus viam dare, quod est ad accelerandos partus salutare, ut poeta Thymotheus eleganter expressit. Mena vero dicta est quia non nunquam defectus patitur, ut puta in eclipsi et inde Mena, quod latine defectum sonat, seu quia naturaliter luce careat et quos habet radios mutuetur a sole, uti cetera faciunt sydera. Reliqua autem nomina, quoniam ad alias pertinent deas, de quibus singularis in hoc opere mentio fit, ex consulto donec de illis tractetur omisi.

CAP. XVII.

De Rore filio Lune.

Rorem Alcina lyricus poeta Lune atque Aeris fuisse filium dicit, teste Macrobio. Quod quidem figmentum a natura sumptum est, agente quidem luna vapores terre humidos nequeuntes, absente sole, consurgere altius, frigiditate aeris et lune alterati vertuntur in tenuem aquam, que decidens ros estivo tempore appellatur, hyeme vero condensati gelu bruma dicitur.

CAP. XVIII.

De Bryareo Tytanis filio.

Bryareus ab omnibus creditus est Tytanis et Terre filius, quem omnes fere Latini poete hostem Jovis infestissimum contemptoremque deorum asserunt, et ob id apud Inferos detrusum volunt, eumque inter monstruosos in vestibulo inferni excubias agere scribit Virgilius, dicens: Et centumgeminus Briareus et belua Lerne etc. Sane Omerus eum amicum fuisse Iovis ostendit in Yliade, dicens: Okh' ekatogkheiron kaleion soesmakon Olumpon, On Briareon kaleusi theoi andres de te pantes Aigaion o gar aute o patros ameinon. (Que latine sonant), Cito Centimanum vocasti in magnum Olympum, Quem Briareum vocant dii hominesque Terrigenam post eius patrem meliorem. In quibus carminibus Omerus perfunctorie tangit fabulam, quam Theodontius paulo latius refert dicens, quod commoti dii, adversum Jovem, Juno scilicet et Neptunus una cum Pallade et aliquibus aliis, in domo Nerei patris Thetidis deliberaverunt catenam facere, et dormienti Jovi iniicere, et invicem trahentes omnes eum e celo eicere, quod Thetis Jovi retulit, et ob id ipse in favorem suum in celum Briareum evocavit. Quem cum vidissent coniurati eo quod fortissimus extimaretur, confertim acceperunt destitit et sic tutatus est Juppiter; ex quibus patet Briareum amicum fuisse Jovis. Huius autem fabule volens Leontius aperire sensum, aiebat ante resolutionem Chaos inferiora elementa cum superis discordare et humoris opera inisse concordiam, et alia quedam plura ridenda potius quam scribenda. Theodontius autem

dicat sub hac fabula tenui velo hystoriam tegi. Dicit enim Jovem post victoriam ex Tytanis atque Gigantibus habitam adeo elatum, ut importabilis efficeretur amicis, quam ob causam Juno coniunx eius et Neptunus frater clam apud insulam Nerithos convocatis quibusdam ex amicis inivere consilium, ut eum nil tale timentem e regno pellerent; quod cum illi revelatum esset a nauta conscio, Briareum ex Tytanis superstitem unum et potentissimum adhuc hominem, seu potius Briarei Tytanis filium eodem nomine nuncupatum evocavit, et cum eo inito societatis federe coniuratos exterruit adeo, ut in eum nil penitus auderent. Dictus est enim Briareus Centumgeminus, quia multis preesset hominibus, et ponitur finitum pro infinito. Apud Inferos autem non in civitate Ditis detrusus est, ut reliqui sunt, quia adhuc in adiutorium servaretur Superum, ut intelligamus non esse aliquos quantumcunque perversos, quin ad meliorem vitam serventur a deo, cum ab eodem eorum futura conversio cognoscatur.

CAP. XIX.

De Ceo Tytanis III filio, qui genuit Latonam et Asterien.

Ceum inter alios Tytanis filios enumerat Paulus et eius matrem fuisse Terram ostendit Virgilius ubi dicit: Extremam, ut perhibent, Ceo Encheladoque sororem etc. Leontius dicit hunc Cee insule fuisse potentissimum regem, et extreme ferocitatis hominem atque superbie, ob quam cum antiquior fuerit Tytano, inter eius numeratur filios. Fuit enim Latone et Asterie spectabilium pulchritudine virginum pater; dicebatque Paulus pro eo, quod Juppiter Latonam vitiasset, Tytanorum bellum adversus Jovem motum, sed falsum est, ut supra demonstravimus, ex his que in sacra leguntur hystoria.

CAP. XX.

De Latona(Cei)filia, que peperit Apollinem et(Dianam.)

Latonam filiam fuisse Cei ex Ovidii carmine sumitur. Dicit enim: Nescio quo audetis genitam Tytanida Ceo Latonam preferre michi etc. Hanc autem veteres a Jove dilectam pariter et oppressam volunt, eamque ex eo geminam suscepisse prolem, Apollinem scilicet et Dianam, quod aiunt adeo egre tulisse Junonem, ut non solum omnem terram ad onus uteri deponendum interdiceret illi, verum et inmitteret Phytone[m] ingentis magnitudinis serpentem ad eam fugandam atque impediendam. Que cum pavescens fugeret, neque locum aliquem retinens se inveniret, propinquans Ortygie insule ab ea suscepta est, et in eadem peperit primo Dianam, que evestigio obstetricatus officium in nascituro fratre matri prestitit, et Apollinem nascentem suscepit, qui mox sagittis Phytone[m] interemit et dare cepit responsa petentibus. Preterea ob hunc partum dicunt nomen immutatum insule, nam cum primo diceretur Orthigia, Delos postea dicta est. Dicunt insuper deferentem Latonam parvulos adhuc filios per Lyciam, dum ob estum siti laboraret, accessisse ad lacum quendam, ut biberet, quam cum vidissent circumstantes rustici, confestim lacum pedibus intrasse et omnem turbasse aquam, ex quo commotam Latonam orasse ut exterminarentur; quam ob rem rustici repente in ranas mutati locum semper incolere. Circa has fictiones dicebat Barlaam cessante diluvio, quod Ogygii regis fuit tempore, ex humiditate terre nimia, cui calor erat immixtus, tam densas exalasse nebulas, ut apud plura loca Egei maris et Achayae nullo modo solares radii die, nec nocte lunares viderentur ab incolis; tandem eis rarescentibus et potissime apud insulas, apud quas ratione maris minus poterat exalatio terre contigit, ut nocte quadam circa horam diei proximam a circumstantibus in insula Ortygie primo viderentur lunares radii et subsequenter mane solares, quam ob rem maximo omnium gaudio, quasi reacquisissent quos perditos iam arbitrabantur, dictum est apud Ortygiam Dianam et Apollinem natos, et ob id insule mutatum nomen, et ex Ortygia Delos, quod

idem sonat quod manifestatio, appellata est, eo quod ibi primo manifestatio solis et lune facta sit. Latonam autem eam ipsam insulam voluere fingentes, in qua manifestatio facta, eamque feminam precipue assumpsere ad figmentum conficiendum, quia contigerat eam geminos peperisse, quorum masculum Apollinem, feminam autem Dianam nuncupaverant. Phytonem autem Latonam insequentem ne posset parere, nebulas densas surgentium vaporum voluere, quae quidem obstabant, ne possent solares atque lunares radii a mortalibus intueri, nec incongrue has vocavere serpentem; nam dum leves huc illuc a quocunque spiritu impellerentur, more serpentis serpere videbantur. Et nunc a Junone ideo missum dixere, eo quod non nunquam pro terra et mari intelligatur Juno, a quibus evaporationes ille emittebantur. Dianam autem ideo ante natam dicunt, quia nocte, extenuatis iam vaporibus, primo lunares apparuere radii. Quod autem obstetricatus in nativitate fratris officio functa sit, ideo dictum est, quia sicut obstetrices consuevere nascentes suscipere, sic et luna dum paulo ante solem surrexisset, solem orientem suscipere pansis cornibus visa est. Occisum autem Phytonem telis ab Apolline ideo fictum, quia solaribus radiis agentibus omnis illa terre evaporatio dissoluta est. Quod autem ceperit Apollo dare responsa, sumptum est ab eo quod post modum contigit, scilicet ut ea in insula nescio cuius maleficio demon sub Apollinis titulo cepit, et diu dedit de quesitis responsa. Mutatos autem in ranas rustucos ideo dictum est, quia ut scribit Phylocorus, bellum fuit Rhodiis olim adversus Licios, Rhodiis auxiliares venerunt Delones, qui cum aquatum ad lacum quendam Lyciorum ivissent, rustici loci incole aquas prohibuere, in quos Delones irruentes omnes interemere, et in lacum occisorum corpora eiecere. Tractu tandem temporis cum montani Lycii venissent ad lacum, nec occisorum agrestium corpora comperissent et ranas in circumitu coassantes

sensissent, rudes et ignari arbitrati sunt eas ranas animas esse cesorum, et dum sic referunt aliis, fabule causam adinvenere.

CAP. XXI.

De Asterie filia(Cei)et matre Herculis.

Asteries filia fuit Cei Tytanis, ut Theodontio placet. Hec, ut ait Fulgentius, post viciatam Latonam a Jove dilecta est, a quo verso in aquilam et oppressa fuit; eique eo ex concubitu Herculem peperit; que tandem ut quibusdem placet, adversus Jovem sentiens et eius fugiens iras, miseratione deorum in coturnicem versa est, que grece vocatur ortygia, nomenque dedit insule in quam aufugerat, ubi a Jove in lapidem mutata est, undisque demersa et ab eisdem huc illuc agitata, que tandem ob susceptam Latonam firmata est. Huius fabule talis potest esse ratio. Dicit Theodontius superato atque occiso a Jove Ceo, qui ob viciatam Latonam adversus eum arma moverat, eum in Ceam venisse insulam et ibidem Asteriem virginem Cei filiam oppressisse, tandem ea adversus eum sentiente primo volucris fuga in Ortigiam abiisse, inde vero in Colcos transfretasse, Solique ibi regnanti nupsisse, eique peperisse Oetam a quo postmodum occisa est; seu, ut Barlaam dicit, in partu Oete deficit. Ex quibus fictum ideo est Jovem aquilam secum concubuisse, quia aquila Jovis erat signum dum esset in armis, et quia bello Ceam cepisset, fictum est eum in aquilam verum cum Asterie concubuisse. Quod autem in coturnicem Asteries versa sit, aut ob eius volucrem fugam cum coturnicum sit volare perniciter, aut propter longam eius transfretationem, quod etiam est coturnicum certo anni tempore transfretare. Quod autem in lapidem versa sit, non spectat ad eam, quin imo ad insulam in quam primo aufugit, que Ortygia dicta est, latine vero coturnix, que idio in lapidem versa dicitur, ut eius nova stabilitas designetur. Ferunt autem Ortygiam insulam solitam una cum undis fluctuare, quod fictum est, quia nimia et crebra terremotuum concussione agitari consueverit. Quam tandem

firmatam volunt, id est a concussione liberatam, eo quod ab Apolline responsum sit, ne in ea mortuum corpus sepeliretur et quedam illi insuper celebrarentur sacra, quibus rite celebratis cessavit terremotuum infestatio et sic facta lapis, id est stabilis. Puto ego repletis cavernis in quibus aer inclusus terremotus causabat, hoc contigisse, eosque illo dyaboli responso deceptos. Superaddunt quidam eidem Ortygie Mycones atque Gyaros insulas adhesisse atque firmasse, quod non sic simpliciter intelligendum est, quin imo ex insulis illis que illi proxime sunt, Ortygia iam firmata, accessere incole et invicem quam reliquerant habitavere.

CAP. XXII.

De Typhone seu Typheo IIII Tytanis filio, qui genuit Aeos et Chymeram.

Typhon seu Typheus, Theodontio asserente, Tytani fuit filius ex Terra, esto dicat Lactantius eum ex Tartaro genitum et Terra. Hunc insuper dicit idem Lactantius Jovem in certamen provocasse de regno, quam ob causam iratus Juppiter fulmine eum prostravit et ad eius opprimendam superbiam corpori eius superimposuisse Trinacriam, quod etiam sic testatur Ovidius: Vasta Giganteis iniecta est insula membris Trinacris, et magnis subiectum montibus urget Ethereas ausum sperare Thyphoea sedes. Nititur ille quidem, pugnat quoque surgere sepe, Dextra sed Auxonio manus est subiecta Peloro, Leva, Pachine, tibi: Lylibeo crura premuntur, Degravat Ethna caput, sub quo resupinus harenas Eiectat flammamque ferox vomit ore Typheus. Sepe remoliri luctatur pondere terre, Oppidaque et magnos devolvere corpore montes: Inde tremit tellus etc. Virgilius autem non Ethnam sed Ynarimem illi dicit superiniectum, qui quidem mons est insule vicine Baiis, que hodie Yscla vocatur, haud longe a Prochita insula, et dicit sic: Tum sonitu Prochita alta tremit durumque cubile Ynarime Jovis imperiis imposta Typheo etc. Quod etiam videtur tenuisse Lucanus dum dicit: Undat apex, Campana

fremens, cui saxa vaporat Conditus Ynarimes eterna mole Typheus etc. Huic insuper insigne antrum fuisse in Cilicia, haud longe a Coryco oppido, dicit Pomponius Mela in suo Cosmographie libro, et post eum Solinus De mirabilibus. Nam aiunt in monte profundissimam specum per duo milia quingentos passus nemorum umbra et rivulorum fluentium tinnitu amenam plurimum. Deinde post tam longum descensum panditur specus altera, que in processu iam obscurior habet sacrum Jovi fanum, inde in eius extremo recessu Typhonis cubile positum incole asseruere. Hec de Typheo. Nunc abscondita corticibus evisceranda sunt. Thyphoeum igitur istum Tytanis, ob elatum eius spiritum, filium dixere, et Terre ob potentiam, cum dicat Theodontius eum antiquissimum Cylicie fuisse regem et Osyrim fratrem superasse bello atque discerpsisse membratim, et bellum adversus primum Jovem movisse, sed ab eo superatum atque occisum. Verum fictionibus quibus hec hystoria dedisse causam satis apparet, erit explicatio ista. Videntur enim in his naturam et causam terremotuum satis convenienter, latenter tamen ostendere qui finxere. Dicit enim Papias Typhonem seu Typheum idem sonare quod flammam eicientem, ut per hoc satis videre possimus eos primo exalantem in visceribus terre clausum ignem ostendere voluisse, in quantum illi superimpositos montes a Jove, id est a natura rerum aiunt; in quantum autem Typheum se erigere conantem dicunt, terremotuum causam ostendunt. Est enim terra ut plurimum cavernosa, in quibus cavernis ut aer interclusus sit aliquando necesse est, et ibidem non nunquam contingit per subterraneos meatus aquam etiam penetrare, cuius qualicunque motu oportet ut aer etiam moveatur, qui motu suo et ob obicibus hinc inde percussus et in vehementiorem motum excitatus calefit; eo autem calefacto tante potentie efficitur motus eius, ut circumadiacentia cuncta concutiat et moveri faciat, et si bithuminosa atque sulphurea terra loco tali propinqua sit, ut accendatur confestim

necesse est, nec extinguitur unquam tali materia perdurante, et cum nequeat ignis teneri clausus, et eo ardente multum augeatur aeris, nec tanti capax sit locus, fit non solum grandis concussio terre adiacentis, sed aperiri cogitur, et exitum prestare accenso igni, qui evaporans Typhonem id est eicentem flammam locum facit. Et cum Sycilia et Ynarimes huiusmodi nature sint, ideo Typhoni superimpositas finxere prudentes.

CAP. XXIII.

De Aeō Typhonis filio.

Aeos Ysidorus ubi de Ethymologiis scribit filium fuisse Typhonis eumque tuam Paphos, rex inclite, Cypri vetustissimam civitatem condidisse, quam supra Paphi filii Pigmalionis opus fuisse dixeram, et de suo nomine nuncupatam, quod an verum sit incertum habeo.

CAP. XXIV.

De Chymera Thyponis filia.

Chymeram Papias dicit filiam fuisse Typhonis et Chedrie, quam ob causam hoc dictum sit non video, nisi quia et hec ignes evomat. Hanc tamen quidam monstruosissima describunt dicit enim de ea Ovidius sic: Quique Chymera iugo mediis in partibus ignem, Pectus et orae, caudam serpentis habebat. Virgilius autem de ea sic ait: Horrendum stridens flammisque armata Chymera etc. Alii autem dicunt illam igneam habuisse caput, pectus leoninum, caprinum ventrem, et crura serpentis, et plurimum Lyciis infestam, sed tandem a Bellerophonte superatam atque occisam. Cuius dum absconditum sensum querit enucleare Fulgentius, amplissimam et meo iudicio minime oportunam verborum effundit copiam, cum potius hystoriale significatum quam aliud sub tenui satis cortice lateat. Est enim Chymera Lycie mons in summitate ardens, sicut et Ethna olim, postmodum ad inferiora declinans leones dudum nutrire consueverat, subsequenter abundat capreis, et in radicibus

feracissimus erat serpentum. Qui a Bellerophonte insigni viro purgatus noxiis habitabilis effectus est.

CAP. XXV.

De Enchelado Tytanis V filio.

Encheladum Tytanis et Terre filium fuisse dicit Paulus, cum ex Terra tantum natum dicat Virgilius ibi: illam Terra parens, ira irritata deorum, Extremam, ut perhibent, Ceo Encheladoque sororem etc. Fuit hic homo ingentis potentie et immanis, ut Theodontius asserit. Hunc fulmine ictum Ethneque suppositum dicit Virgilius sic: Fama est Encheladi semiustum fulmine corpus Urgeri mole hac, ingentemque insuper Ethnam Impositam ruptis flammam expirare caminis; Et fessum quotiens mutat latus, intremere omnem Murmure Trinacriam et celum subtexere fumo etc. Quem ego idem dicerem cum Typheo, ne illos esse diversos ostenderet in Odis Oratius, dum dicit: Sed quid Typheus et validus Mimas, Aut quid minaci Porphyryon statu, Quid Rethus evulsisque truncis Encheladus iaculator audax etc. Quid ergo? Cum diversi sint, uti physica ratione Typheum subterraneum ignem ab igne elemento periniectum a Jove fulmen designato, et a motu subterranei aeris causatum atque evaporatum ad exteriora diximus, sic morali demonstratione hunc superbum hominem designare dicemus, cuius mos est, ritu ignis, stolidam elationem, semper ad excelsa contendere, verba ignita emittere, et cuncta furore suo consumere, qui totiens Ethna premitur, quotiens a potentia divine iustitie impellitur et superatur et humilium calcari pedibus summittitur. Preterea, si non alio pondere incurventur tales, sua tantum honesti rabie deprimuntur, dum minus, sic volente deo, ab eis in votum itur.

CAP. XXVI.

De Egeone Tytanis VI filio.

Egeon, si antiquitati credimus, Terre fuit filius et Tytanis, ea ratione qua ceteri. Hunc Servius unum esse cum Briareo velle videtur, eo quod et Centumgeminus cognominetur. Sed huic opinioni Paulus adversatur, dicens: Egeonem sevissimum et immanem fuisse pyrratam, et Egeona nominatum ab insula deserta que Ege, in Egeo mari, vocatur; in qua insidebat more pyrratarum, quibus fas non est ob latrocinium suum urbes incolere. Superaddens Theodontius ab hoc, non ab Ege insula, Egeum denominatum mare, eo quod evo suo nemo in eo mari, nisi quantum huic placuisset, aliquid audebat. Dicunt preterea fabule veteres hunc centum a Jove religatum catenis. Ovidius insuper dicit de eo: Balenarumque prementem Egeona suis immania terga lacertis etc. Ut possit per hoc comprehendi eum potentissimum fuisse, dum tot catenis eius astringuntur vires, et assiduam eius maris fuisse curam, et navigiorum quibus insidebat. Is enim ideo Centumgeminus dictus est, eo quod his centum homines remigio deservientes haberet in navibus, ut in longis oportunos cernimus.

CAP. XXVII.

De Aurora VII Tytanis filia.

Auroram dicit Paulus filiam fuisse Tytanis et Terre. Quam si mulierem volumus arbitrari, eo quod eam Tytonis fratris Laumedontis dicat Ovidius fuisse coniugem, possumus eam existimare aliquam ingentis potentie et admirandi decoris fuisse feminam; verum ego reor de ea intellexisse poetas quam omnes dicimus Auroram, eum scilicet matutinum splendorem, quo cernimus ante solem elevatum celum albescere, quam ideo Tytanis dicunt filiam, non quia ex Tytano natam credant, sed ex Sole, quem sepissime ex nomine avi Tytanum vocant; nam ex sole procedit, ut dictum est, illa claritas celi quam auroram dicimus. Terre autem ideo dicitur filia, quia, horizontem orientalem superans, videtur intuentibus ex terra exire.

CAP. XXVIII.

De Japeto Tytanis VIII filio, qui genuit Hesperum et Athlantem et Epymetheum et Prometheum.

Japeti parentes Tytanum et Terram fuisse Theodontius asserit. Qui eum dicit suo tempore grandem potentemque fuisse apud Thessalos hominem, sed protervi ingenii, cognitus magis nobis filiorum claritate quam sua virtute. Huius dicit Varro De origine lingue latine coniugem fuisse Asyam nynpham, a qua Asya denominata est. Equidem huius non parvum magnitudine argumentum. Ex qua suscepisse nonnulli volunt Hesperum, Athlantem, Epymetheum et Prometheum.

CAP. XXIX.

De Hespero Japeti filio, qui genuit tres Hesperidas.

Hesperum dicit Theodontius filium fuisse Asye et Japeti, primo Phylotem a parentibus appellatum. Verum cum iuvenis una cum Athlante fratre in extremos Mauros secessisset, atque Ethyopibus, qui ultra Ampelusiam promontorium litus oceani incolunt, ac insulis eo litori adiacentibus imperasset, a Grecis Hesperus appellatus est, eo quod ex nomine occidentis Hesperii omnem occiduam regionem vocent Hesperiam, et sic ab ea regione, ad quam transmigraverat, a suis perpetuo denominatus est. De hoc tamen nil habetur ulterius, nisi quod illi tres fuerint filie, rapina Herculis clare.

CAP. XXX.

De Egle Heretusa et Hesperetusa filiabus Hesperii.

Hesperides, ut ipsum sonat patronimicum, Hesperii fuerunt filie, esto sint qui Athlantis dicant. Hec tres numero fuere. Egle, scilicet et Herethusa ac etiam Hesperetusa. De quibus fertur quod esset illis viridarium in quo aurea mala nascebantur, cui custodem prefecerant serpentem pervigilem; cuius viridarii fama cum ad Euristeum pervenisset, et ipse pomorum desiderio tractus, misit Herculem ut

illa mala surriperet. Qui veniens, soporato seu occiso serpente, viridarium intravit et mala sustulit atque Euristeo detulit. Cuius fictionis arcanum aperuisse non erit difficile. Fuere quippe, ut placet Pomponio, insule in oceano occidentali habentes ex opposito desertum litus in continenti inter Hesperos, Ethyopes et Athlantes populos, que quidem insule a puellis Hesperidibus possesse fuerunt, erantque abundantissime ovium, lana quarum preciosissima erat ad instar auri, et sic insule Hesperie, que talium ovium erant pascua, viridarium fuere Hesperidum, oves autem aurea mala; nam oves a Grecis male seu mala dicuntur, teste Varrone in libro De agricultura. Pervigil autem serpens Euripi erant, qui inter insulas estuante oceano die noctuque absque intermissione insulas mira cum tempestate circumibant et ad insulas transitum prohibebant; quos Hercules, captato tempore, transiens malis aureis, id est pecudibus, eductis, remeavit in Greciam. Fulgentius autem, more suo, ex abyssu conatur in ethera educere intellectum, quem, eo quod non putem fuisse de mente fingentium, omittendum censui. Sunt tamen qui velint hunc Herculem fuisse Perseum, et Hesperidas fuisse Gorgones; ipsi videant.

CAP. XXXI.

De Athlante VIII Tytanis filio, qui genuit Hyam et VII Hyades, quarum hec sunt nomina: Eudora, Ambroxia, Pydile, Coroni, Phyto, Polixo et Thyenes, et genuit insuper Plyades, quarum hec sunt nomina: Electra, Maya, Steropes, Celeno, Taygeta, Alcyone, Meropes, et genuit Calipsonem nynpham.

Athlas dicit Lactantius, filius fuit Japeti et Clymenes. Theodontius vero, Japeti et Asye filium fuisse dicit. Plinius autem, ubi De hystoria naturali, matrem huius dicit Libyam fuisse. Verum hi non videntur unum et idem, cum tres fuisse dicuntur, quorum primus creditur ex Arcadia, alter autem a primo Thessalus, inde Maurus fuit tertius, ille scilicet qui cum Hespero fratre ad Mauros transfretavit. Est preterea

et Athlas Ytalus, qui ut vulgo fertur antiquissimus, apud Fesulas imperavit, cuius quoniam parentes non comperi, non apposui. De quo istorum circa ea que de eis scripta comperiuntur, intellexerint autores, non satis certum est, dato quod aliquando possit per coniecturas intelligi. Scribam igitur tanquam unius tantum acta sint omnia. Fuit ergo Athlas, ut dictum est, Japeti seu ex Climene, seu ex Asya filius, vel ex Lybia, ex quo talis narratur fabula. Quod cum Perseus Jovis filius iussu Polideti regis, ut dicit Lactantius, ad occidendum ivisset Gorgonem, eamque superasset, et illi caput abscidisset, victorque rediret, contigit ut hospitium peteret Athlanti. Athlas autem, oraculo premonitus, ut sibi caveret a Jovis filiis, quia ab aliquo eorum regno privaretur, audito eum Jovis esse filium suscipere noluit; quam ob rem turbatus Perseus, detecto Gorgonis capite, illum in sui nominis montem mutavit, damnavitque eum ut in perpetuum celum sustentaret humeris, quod et factum est. Sub hac autem fictione voluere priores hystoriam occultari, cum dicat Fulgentius, quod cum superata Medusa ditissima regina, Perseus regnum invasisset Athlantis, fultus copiis atque substantiis Meduse, eum in montes compulit aufugere, et sic qui ex regia montanus factus est fuga, causam dedit fabule, ut in montem diceretur esse conversus opere eius, cuius divitiis in montes fuerat compulsus. Quod celum humeris sustentaverit, alia causa fuit. Affirmat enim Augustinus in libro De civitate dei, hunc maximum fuisse astrologum, et Rabanus dicit eum primum astrologie artem excogitasse, quod a Plinio sumptum puto; ipse autem in libro De naturali hystoria dicit hunc astrologiam invenisse et hinc, ob sudores ex arte susceptos, celum humeris tolerasse dictum est. Verum ignavum vulgus hoc credidit, eum scilicet celum humeris sustinere, quia cerneret montis verticem adeo extolli, ut in eum videatur inclinari celum. Huic preterea multas fuisse filias dixere veteres, quas

ex variis Athlantibus natas arbitror, et huic soli attributas, ut in particulari earum descriptione clarius apparebit.

CAP. XXXII.

De Hyade Athlantis filio.

Hyas, ut ab unico milioris sexus initium faciamus, filius fuit Athlantis et Ethre, ut placet Ovidio, ubi de Fastis ait: Nondum stabat Athlas, humeros oneratus Olympo, Cum satus est forma conspiciendus Hyas. Hunc stirps Oceani maturis nixibus Ethra Edidit, et nynphas, sed prior ortus Hyas etc. Hic iuvenis venator fuit, et in venationibus a leena occisus est, ut ipse ubi supra testatur Ovidius dicens: Dum nova lanugo, pavidos formidine cervos Terret, et est illi preda benigna lepus. At postquam virtus animis adolevit, in apros Audet, et hyrsutas cominus ire leas, Dumque petit latebras fete catulosque leene, Ipse fuit lybice preda cruenta lee. Mater Hyan, et Hyan meste flevere sorores, Cervicemque polo suppositurus Athlas Victus uterque parens tamen est pietate sororum: illa dedit celum: nomina fecit Hyas.

CAP. XXXIII.

De Hyadibus VII filiabus Athlantis.

Hyades septem fuere sorores et filie Athlantis ex Ethra, quarum hec fuerunt nomina: Eudora, Ambroxia, Pydile, Coroni, Phyto, Polixo et Thyenes. De quibus invicem scribere necesse fuit, cum de eis in particulari nil legatur. De his autem sic scribit Ovidius: At simul inducent obscura crepuscula noctem, Pars Hyadum toto de grege nulla latet. Ora micant Tauri septem radiantia flammis, Navita quas Hyadas Graius ab urbe vocat. Pars Bachum nutrisse putat, pars credidit esse Thetios has neptes, Oceanique senis etc. Per hos versus possumus cognoscere eas, ut supra dixerat idem Ovidius, ob pietatem mortui fratris in celum assumptas, et in fronti Tauri locatas. Videtur tamen Ovidius in fine carminum credere partem harum

Hyadis fuisse filias, verum Theodontius totas Athlantis fuisse confirmat. Has autem succulas appellari dicit Anselmus in libro de Ymagine mundi. Sed quid ista velint videamus. Et primo ego harum assumptionem in celum sic contigisse arbitror, quia eo quod numero convenirent cum stellis in fronte, Tauri positus, ceptum sit ab his qui numerum norant filiarum Athlantis iocose illas stellas a nominibus puellarum vocare, et cum perseverarent, adeo stellis annexum est, ut in hodiernum usque perduret; seu quod verisimilius est, filias Athlantis ob convenientiam numeri nomine stellarum nuncupatas, et hinc fabule prestitisse materiam. Nam stellas illas Hyadas vocatas credo ab effectu earum longa animadversione percepto; Hyas enim grece, pluvia sonat latine, quod eis nomen impositum est, eo quod incipientibus eis apparere, autumnales incipiunt pluvie. Succule vero dicte, quasi succo plene, id est humiditate et pluviis. Quod autem Bachum nutriverint, ideo dictum reor, quod humiditate sua seu signi in quo sunt, sole existente in virgine, plurimum vinetis nocte conferant diurno fervore exhaustis.

CAP. XXXIV.

De Eletra filia Athlantis et matre Dardani.

Eletra filia fuit Athlantis et Pleionis, et uti ego arbitror, Athlantis Tusci, eo quod velint aliqui eam coniugem fuisse Corithi regis, quem Tuscum fuisse existimant plurimi; et si Tusci non fuit, Archadis tamen fuit; non enim ad eius concubitus Juppiter ivisset in Mauros. Hanc a Iove oppressam peperisse illi Dardanum Troie autorem volunt, et viro Jasium. Hec preterea cum sex sororibus a Pleyone matre Plyades appellate sunt; et quia Jovem seu Liberum patrem nutrire, celum meruerunt et stelle in genu Tauri locate sunt, et a Latinis Virgilie appellate. De quibus omnibus sic scribet Ovidius: Plyades incipiunt humeros reserare paternos: Que septem dici, sex tamen esse solent. Seu quod in amplexum sex hinc venere deorum. Nam Steropem Marti concubuisse ferunt, Neptuno Alcinoem, et te,

formosa Celeno. Mayam et Eletram Taygetamque Jovi; Septima mortali Meropes tibi, Sysife, nupsit; Penitet et facti sola pudore latet. Sive quod Eletra Troie spectare ruinas Non tulit; ante oculos opposuitque manum etc. Astrologi autem dicunt harum unam esse nebulosam, nec posse videri. Sane ut figmenta paucis expediamus de his, quantum ad nomen et ad assumptionem in celum, dici potest quod de Hyadibus dictum est, esto velit Anselmus has Plyades non a matre, sed a pluralitate denominatas, cum dicat plyon grece, pluralitatem sonare latine. Virgilie autem dicuntur, quoniam oriuntur una cum sole, scilicet eo exeunte in Tauro, quia tunc virgulta augeantur. Jovem autem nutrisse ideo dicuntur, quia opinati sunt nonnulli ethereum ignem ex humiditate terrestri nutriri, quam humiditatem pluvie causant. De Libero autem ut supra ubi de Hyadibus.

CAP. XXXV.

De Maya Athlantis filia et matre Mercurii.

Maya Athlantis fuit filia, ut dicit Virgilius: At Mayam, auditis si quicquam credimus, Athlas, Idem Athlas generat, celi qui sydera tollit etc. Ego credo Athlantis Arcadis fuisse filiam, eamque dicit Cingius Vulcano nupsisse et argumento utitur, ut dicit Macrobius Saturnaliorum, quod flamen Vulcanalis Kalendis Maiis huic dee rem divinam facit. Sed Piso uxorem vulcani Maiestam non Mayam vocari dicit. Hoc tamen asserunt omnes eam Jovi concubuisse atque ex eo peperisse Mercurium. Hanc insuper aiunt Junonem ex pellicibus Jovis unam summe dilexisse eiusque filium Mercurium lactasse affirmat Martianus. Et huius amoris causam reddunt, quia ea surgente ver et estas veniunt, quibus aer pulchrior factus letari videtur. Sed quid non sic Celenum et Eletram et alias, que equo modo surgunt cum Maya? Ratio potest esse hec, quia per Mayam veteres terram intellexere, in qua divitie et regna sunt, quibus preest ipsa Juno. Hec autem Maya apud Romanos in maxima fuit

reverentia, ei quidem, ut ait Macrobius, mense Mayo eo quod ab ea denominatum putarent, ut ubi de Fastis scribit Ovidius, exhibebant mercatores una et Mercurio filio sacrum; et quia, ut Cornelius Labeo assentire videtur, terram eam putant, et Maye nomen a magnitudine sumpsisse, ei pregnantem suam mactabant, quam hostiam Terre propriam dicebant, et hoc ob fecunditatem arbitror. Preterea dicit idem Labeo huic Maye, id est terre, edem Kalendis Maiis dedicatam sub nomine Bone dee, et eandem esse Bonam deam et Terram, sic et Bonam et Faunam et Opem et Fatuam pontificum libris dicit ostendi. Rationes autem supra, ubi de Terra scripsimus, apposite sunt.

CAP. XXXVI.

De Sterope Athlantis filia.

Steropes et hec filia fuit athlantis et Pleyonis, quam dicit Ovidius a Marte dilectam, et ex eo peperisse Parthaonem, qui rex fuit Calydonie, Arcadie fere opposite.

CAP. XXXVII.

De Cyleno Athlantis filia.

Cyleno eque Athlantis et Pleyonis fuit filia, hec a Jove viciata Mercurium peperit, alium a superiori, qui cognominatus est Cylenius a matre, seu a monte Arcadie, in quo forte natus est.

CAP. XXXVIII.

De Thaygeta Athlantis filia.

Thaygete patrem fuisse Athlantem volunt et Pleyonem matrem, eamque dicunt placuisse Jovi, et in eius amplexus venisse, atque ex eo concepisse Lacedemonem, quem filium Taygete Agenoris filie dixerunt alii, et nonnulli eum ex Semele natum voluere.

CAP. XXXIX.

De Alcione filia Athlantis.

Alcyones ex Athlante et Pleyone nata est, placuitque Neptuno, ex quo peperisse volunt Alcyonem coniugem Cei regis Trachinne.

CAP. XL.

De Merope filia Athlantis.

Meropes, ut reliqui Plyades, Athlantis et Plyonis filia fuit Sysiphoque Corinthyorum rege nupsit, Ovidio teste, et creditur eam Sysipho peperisse Laertem Ulixis patrem, et Glaucum, et Creontem.

CAP. XLI.

De Calipsone Athlantis filia.

Calipso nynpha, ut dicit Priscianus in maiori volumine, filia fuit Athlantis, ex qua tamen matre non dicit, quod etiam ante Priscianum testatur Omerus in Odissea dicens: entha men Atlantos thugater doloessa Kalupso (Que latine sonant): ubi certe Athlantis filia dolosa Calipso, Cuius autem Athlantis ignoratur. Ad hanc, ut Omerus testatur, pervenit Ulixes naufragus, et VII annis apud eam detentus est. Fuit enim hec domina cuiusdam insule Ogigia nuncupate, seu a se Calipso denominate.

CAP. XLII.

De Epymetheo Japeti filio, qui genuit Pyrram.

Epymetheus filius fuit Japeti ex Asya coniuge, ut ait Leontius. Hic ingenio valens hominis, statuam primus ex luto finxit, quam ob rem dicit Theodontius indignatum Jovem et eum vertisse in symiam, atque religasse apud insulas Pytacasas; cuius figmenti reseratio talis est. Sunt symie animalia inter alia hoc a natura infixum habentia, ut quicquid viderint quenque agentem, et ipse facere velint, et aliquando faciant; sic visum est Epymetheum ad instar nature voluisse hominem facere et sic, symie imitatus naturam, Symia dictus est. Apud Pytagusas insulas ideo symiam religatam dixere, eo quod olim abundaverint symiis insule ille, seu forsan iageniosis hominibus et in suis operibus naturam imitantibus.

CAP. XLIII.

De Pyrra Epymethei filia et Deucalionis coniuge.

Pyrra Epymethei fuit filia, ut dicit Ovidius, et Deucalionis coniunx. De qua idem Ovidius sic: Deucalion lacrimis ita Pyrram affatur abortis: O soror, o coniunx, o femina sola superstes, Quam commune mihi genus et patruelis origo, Deinde thorus iunxit, nunc ipsa pericula iungunt. Hec autem cum esset piissima mulierum una eum Deucalione viro diluvium passa est, eique IIII peperit filios.

CAP. XLIV.

De Prometheo Japeti filio, qui fecit Pandoram et genuit Ysydem et Deucalionem.

Prometheus Iapeti fuit filius ex Asya nynpha coniuge eius, ut Varro testatur ubi De origine lingue latine, et alii plures. Hunc ante alios omnes formasse hominem ex terra dicit Ovidius: Sive recens tellus seductaque nuper ab alto Ethere cognati retinebat semina celi. Quam satus Japetho mixtam pluvialibus undis Finxit in effigiem moderantum cuncta deorum. Oratius autem aliquid superaddens dicit in Odis: Fertur Prometheus addere principi Limo coactus particulam undique Desectam insani leonis Vim stomacho apposuit nostro etc. Verum Claudianus in Panegirico IIII consulatus Archadii fabricam istam longe plenius omnium longa tamen verborum serie describit dicens: Disce orbis, quod quisque sibi, cum conderet artus Nostros, ethereis miscens terrena Prometheus, Sinceram patri mentem furatus Olympo, Continuit claustris indignantemque retraxit. Et cum non aliter possent mortalia fingi, Adiunxit geminas: ille cum corpore lapse Intereunt, hec sola manet bustoque superstes Evolat; hanc alta capitis fundavit in arce, Mandatricem operum prospecturamque laborum. Illas inferius collo, preceptaque summe Passuras domine, digna statione locavit. Quippe opifex veritus confundere sacra prophanis, Distribuit partes anime, sedemque

removit. Iram sanguinei regio sub pectore cordis Protegit imbutam flammis, avidamque nocendi, Precipitemque sui. Rabie succensa tumescit; Contrahitur tepefacta metu, cumque omnia secum Duceret, et requiem membris vesana negaret. Invenit pulmonis opem madideque furenti Prebuit, ut tumide ruerent in mollia fibre. At sibi multa petens nil collatura Cupido, In iecur et tractus imos compulsa recessit. Que velut immanes reserans ut belua rictus, Expleri pascique velit: nunc verbere curas Torquet avaritie, stimulis nunc frangit amorum, Nunc gaudet, nunc mesta dolet satiataque rursus Exoritur, cesaque redit pullulanti ydra etc. Sane his a Servio et Fulgentio superadditur fabula. Dicunt enim cum Prometheus ex luto finxisset inanimatum hominem, miratam eius eximium opus Minervam eique spopondisse quicquid ex celestibus bonis vellet in perfectionem operis sui. Qui cum respondisset se nescire, nisi videret que apud Superos sibi essent utilia, ab ea elevatus in celum est; ubi cum cerneret celestia omnia flammis animata, ut suo etiam operi flammam immitteret, clam ferulam rotis Phebi applicuit, et ea accensa ignem furatus reportavit in terras, et pectusculo ficti hominis applicavit, et sic animatum reddidit eumque Pandora vocavit. Quam ob rem irati dii eum per Mercurium Caucasum alligari fecerunt et vulturi seu aquile iecur eius vel cor dilaniandum perpetuo dederunt; cuius conquestionem in rupe satis longo carmine Eschylus Pictagoreus poeta describit, asserens illi cor ab aquila rostro discerpi, et mox iterum restaurari, ac iterum ab ave laniari, et sic indesinenter vexari. Hominibus autem, ut Sapho et Eschylus dicunt, dii ob hoc morbos et maciem ac mulieres immisere. Oratius autem dicit tantum maciem et febrem, ut in Odis: Audax Japeti genus Ignem mala fraude gentibus intulit. Post ignem etherea domo Subductum macies et nova febrium Incubuit cohors etc. Harum fictionum involucrum, serenissime rex, non erit leve corticem aperire; multa enim insunt longa exquirentia verba, que si non apponantur, erit

paucis plurimum ingenii oportunitas. Faciam igitur resecans quantum potero, ut prestabit Deus. Et ante omnia videndum puto quis fuerit Prometheus iste. Qui quidem duplex est, sicut duplex est homo qui producitur. Primus autem Deus verus et omnipotens est, qui primus hominem ex limo terre composuit, ut Prometheus fecisse fingunt, seu natura rerum, que ad instar primi reliquos etiam ex terra producit, sed alia arte quam Deus. Secundus est ipse Prometheus, de quo ante quam aliam scribamus allegoriam, secundum simplicem sensum, quis fuerit videndum est. Dicit ergo Theodotus de Prometheo isto legisse, quod cum illi Japeti patris, eo quod natu maior esset, successio deberetur, iuvenis et dulcedine studiorum tractus ultro illam Epymetheo fratri cum duobus parvis filiis, Deucalione et Yside derelictis, in Assyriam abiit et inde, postquam aliquandiu insignes eo evo audisset Caldeos, in verticem Caucasii secessit. Ex quo longa meditatione et experientia percepto astrorum cursu, procuratisque naturis fulminum et rerum plurium causis, ad Assyrios rediit eosque astrologiam docuit et procurationes fulminum, et quod omnino ignorabant civilium hominum mores, egitque adeo, ut quos rudes et omnino silvestres et ritu ferarum viventes invenerat, quasi de novo compositos civiles relinqueret homines. Quibus sic premissis videndum est quis sit productus homo, quem supra dixi duplicem esse. Est enim homo naturalis, et est homo civilis, ambo tamen anima rationali viventes. Naturalis autem homo primus a deo ex limo terre creatus est, de quo et Ovidius et Claudianus intelligunt, esto non adeo religiose, ut christiani faciunt; et cum ex luto illum Prometheus iste primus formasset, insufflavit in eum animam viventem, quam ego rationalem intelligo, et cum hac sensitivam et vegetativam potentias, seu secundum quosdam animas; verum he naturam habuere corpoream, et nisi peccasset homo, fuissent eterne, sicuti et rationalis est, cui divina natura est. Hunc perfectum fuisse hominem circa

quoscunque actus terreos credendum est; nec opinari debet quisquam oportuno illi fuisse ad eruditionem temporalium rerum Prometheum aliquem mortalem; verum qui a natura producta sunt, rudes et ignari veniunt, imo nisi instruantur, lutei agrestes et belue. Circa quos secundus Prometheus insurgit, id est doctus homo, et eos tanquam lapideos suscipiens quasi de novo creet, docet et instruit, et demonstrationibus suis ex naturalibus hominibus civiles facit, moribus scientia et virtutibus insignes, adeo ut liquido pateat alios produxisse naturam, et alios reformasse doctrinam. Libet ex multis unum soltem exemplum inducere. Legimus inter scelestissimos quoscunque et perditos luxurie iuvenes Athenienses Polemonem fuisse principem, qui mane a convivio surgens temulentus et unguentis fragrans, sertisque spectabilis et vestimentis suorum scelerum letus infamia, scholas Xenocratis prudentum atque modestorum hominum refertas intrasse, risurus, arbitror, potius quam auditurus precepta legentis. Cuius adventus et si turbationem omnibus inieceret, solus Xenocrates immoto vultu perseverans, omissis de quibus erat sermo, de temperantia et modestia cepit, tanteque fuit eius demonstratio efficacie, ut Polemon non aliter quam si veterem eiecisset animam et ab ore disserentis aliam suscepisset, eiectis sertis, et intra pallium reducto brachio, et omni conviviali letitia posita, et omni omnino eiecta lascivia, ex illecebri ganeone splendidus evasit philosophus. Bene ergo ostenditur homines quacunque ineptia deformes a sapientibus reformare, et qui lutei erant nuditate aut viciorum ignavia, sacris animari preceptis, et civiles homines effici. Sed ad ulteriora progrediendum est, ut omnis fictionis aperiatur particula. Dicunt igitur ante alia Minervam opus huius miratam eum in celum traxisse, daturam si quid ad opus suum perficiendum cerneret oportuno. Quod ego sic intelligendum reor, pro Minerva, scilicet sapientem virum, qui nature opus admiratur, hominem, scilicet ex luto productum, et cum eum videat

imperfectum quantum ad doctrinam et mores cupiens eum animare, id est perficere, sapientia duce, per speculationem ascendit in celum, et omnia ibi igne animata videt, ut intelligamus quod in celo, id est in loco perfectionis, sunt omnia animata igne, id est claritate veritatis, sic et perfectus homo nulla ignorantie nebula offuscatur, et meditatione continua versatur in celis. Deinde a rota solis furatur hic ignem, et defert in terris, et pectori infert luteo homini, et vivus efficitur. Equidem non incongrue dictum est. Non enim in theatri vel plateis et in propatulo veritatis claritatem adipiscimur, quin imo in solitudinibus semoti, et exquisita taciturnitate speculamur, et crebra meditatione rerum naturas exquirimus; et quia ista talia clam fiunt, quasi furari videmur, et ut appareat unde sapientia veniat in mortales, dicit quod a rota solis, id est e gremio dei, a quo omnis sapientia est, ipse enim verus est sol qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, cuius eternitatem per rotam non habentem principium neque finem designare voluere, et hoc apposuerit ut de ipso vero Deo et non de sole creato acciperemus dictum. Hanc demum flammam, id est doctrine claritatem, inmittit pectori lutei hominis, id est ignari. Nam et si omnibus largitor ille munerum deus animam bonam et perfectam infundat, corporea moles caligine infecta terrestri adeo vires retundit anime, ut plurimum nisi doctrina iuventur, et excitentur adeo obtorpescunt, ut potius bruta quam rationabilia animalia videantur. Doctrina igitur sapientie a Deo suscepta prudens homo animatur, id est sopitam animam excitat lutei, id est ignari hominis, qui tunc vivere dicitur, dum ex bruto rationalis efficitur, seu effectus est. Explicito autem homine iratos deos dicunt quedam fecisse, ut religasse Prometheus in rupe, immisisse febrem, maciem et feminas hominibus. Circa quod quantum ad primum advertendum est hic poetas more vulgi et improprie fuisse locutos. Existimat quidem vulgus iners, iratum deum adversus quemcunque laborantem vident, quantuncumque

circa laudabile opus fatigetur, quasi nil preter ocium detur a pacato deo, et ideo iratum putavere deum Prometheo, eo quod assiduo studio noscendarum rerum laboraret. Seu ideo iratos dixere, quia laboriosa hominibus immisere. De ista ira qualis sit, supra ubi de Fama dictum est. Quod autem duci et alligari Caucaso Prometheum a Mercurio fecerint, pervertitur ordo, nam prius in Caucaso fuit Prometheus, quam hominem rapto igne animaret. Ductus est igitur futurus et iam desiderio ipso prudens homo a Mercurio interprete deorum, id est ab eruditione alicuius enucleantis secreta nature impulsus in Caucasum, id est in solitudinem, quantumcunque secundum hystoriam in Caucasum secesserit, et ibi religatus in rupe, id est a propria voluntate detentus. Ibi illi precordia aiunt ab aquila lacerari, id est a meditationibus sublimibus anxari, que longo exhausta meditationis lobore tunc restaurantur, quando per ambages varias exquisita alicuius rei veritas reperitur. Et hec quantum ad ficta de Prometheo, quem profecto maiores nostri asserunt eximium sapientie doctorem fuisse. Nam Augustinus in libro De civitate dei, et post eum Rabanus et Luon Carnothensis equo fatentur consensu, eum scientia insignem fuisse virum. Eusebius preterea in libro Temporum dicit, Argo regnante Argivis fuit Prometheus, a quo homines factos esse commemorant, et re vera cum sapiens esset, feritatem eorum et nimiam imperitiam ad humanitatem et scientiam transfigurabat. Post hunc Servius etiam de eo testatur quia prudentissimus vir fuit et a providentia denominatus, et quod primus astrologiam Assyrios docuerit, quam in altissimo residens Caucasi vertice maxima cum cura didicerat. Hunc insuper dicit Lactantius in libro Divinarum institutionum, primum simulacra ex luto componere invenisse, quod forsitan de compositione hominis ex luto fabule dedit initium. Sic et Plinius ubi De naturali hystoria dicit, eum primo docuisse ignem e silice provocatum ferula servari. Voluere insuper iratos deos immisisse hominibus maciem, febrem,

et mulieres. Pro macie ego intelligo labores corporeos, quibus extenuamur et ad quos nascimur illius crimine, cui dictum est: Cum sudore vultus tui vesceris pane tuo. Hic autem maciei viam dedit intranti. Per febres vero, ardores concupiscentie, quibus angimur et vexamur assidue, voluisse reor. Mulier autem ad solatium creata est, sed inobedientia sua facta est stimulus, nec equidem parvus, si rite intueri velimus, quod ut potius alienis verbis quam meis ostendam, quid preclarissimus preceptor meus, Franciscus Petrarca, eo in libro quem De vita solitaria scripsit, de eis sentiat libet apponere. Dicit enim sic: Nullum virus adeo pestiferum vitam hanc sectantibus ut muliebre consortium; femineus enim decor eo formidolosior funestiorque, quo blandior, ut sileam mores, quibus omnino nichil instabilius, nichil studio quietis infestius. Quisque requiem queris, feminam cave, perpetuam officinam litium ac laborum. Raro sub eodem tecto habitant quies et mulier. Satyrici verbum est: Semper habitet lites, alternaque iurgia lectus, In quo nupta iacet: minimum dormitur in illo. Nisi forte tranquillior est concubine accubitus, cuius et fides minor, et maior infamia et litigium par. Scitum est et illud clari oratoris dictum: Qui non litigat celebs est. Post hoc paulo infra sequitur idem. Quisquis ergo litem fugis, et feminam fuge. Vix alteram sine altera effugies. Femine, et si quod rarum est, mitissimi mores sint, ipsa presentia, utque ita dixerim, umbra nocens est. Cuius siquid fidei mereor, vultus atque verba cunctis qui solitariam pacem querunt, non aliter vitandi sunt, non dico quam coluber sed quam basilisci conspectus ac sibila; nam nec aliter oculis, quam basiliscus interficit, et ante contactum inficit. Hec ille. Que et si multa sint et vera, haberem que dicerem longe plura, sed quoniam non exigit intentum presens, hec de stimulo humani generis dixisse sufficient.

CAP. XLV.

De Pandore homine a Prometheo facto.

Pandora dicit Fulgentius nominatum eum, quem Prometheus primum ex luto confecit, quod a Fulgentio ob id dictum puto, quia Pandore significatum sit in latino omnium munus, eo quod non ex notitia unius tantum rei componatur sapiens, sed ex multis et verius ex omnibus, sed talis solus est deus. Posset preterea dici Pandora a pan quod est totum, et doris quod est amaritudo, quasi Pandorus omni amaritudine plenus. Nil enim in presenti vita potest homo absque amaritudine possidere, quod utrum verum sit, se unusquisque exentiat et videbit. Job autem vir sanctus et patientie insigne specimen, volens hoc humano impropere generi, dixit: homo natus de muliere, brevi vivens tempore, multis repletus miseriis etc.

CAP. XLVI.

De Yside Promethei filia.

Ysis, ut ait Theodontius, filia fuit Promethei et parvula a patre Epymetheo patruo derelicta. De qua ipse Theodontius talem recitat hystoriam. Dicit enim quod cum virgo excrevisset et prestantissimi decoris esset, iam matura viro Iovi placuisse, et ab eo actum seu potentia seu suasionibus, ut in eius iret concubitum, ex quo Ysidem dicit Jovi Epaphum peperisse. Tandem seu tanto fidens amasio puella, seu quia natura ardentis esset animi, in regni cupidinem incidit, et auxiliariis a Jove habitis et aliunde contractis viribus, quasi in effectum viribus regem, animum iniciens, Argum Argivorum regem annositate decrepitum, sed alias oculatum hominem traxit in bellum, adversus quem cum descendisset in aciem, factum est, ut fractis Ysidis viribus, ipsa caperetur Ysis et ab Argo servaretur captiva. Verum iussu Jovis patris sui Stilbon, qui postea Mercurius appellatus est, homo eloquentissimus et audacia atque industria plenus, decipulis suis egit ut occiso a se Argo sene, a captivitate liberaretur Ysis. Cui cum non bene cederent res in patria, sue confisa solertie, conscensa nave, cui vacca erat insigne, ad Egyptios

transfretavit, et cum ea Stilbon ob perpetratum facinus pulsus ex Grecia, et cum ibi iam Apis potentissimus esset, eidem nupsit, et datis Egyptiis characteribus licterarum atque ostenso terre cultu, in tam grandem devenit Egyptiorum extimationem, ut non mortalis femina sed dea potius haberetur, divinique illi adhuc viventi impenderentur honores. Leontius vero dicebat se a Barlaam habuisse, hanc Ysidem ante transfretationem Apis in Egyptum, eidem Api nupsisse, et post modum cum Iove concubuisse, et ob id cum rescisset indignatus Apys, regno Argivorum relicto, in Egyptum abiisse, et eam post modum ad se accedentem ultro suscepisse. In quibus tot sunt ab utraque parte operum et temporum inconvenientia, ut non solum auferatur hystorie fides, sed nec etiam aliqua possit verisimilitudo rerum adaptari, et potissime adveniente Jovis obstaculo, cuius cum Api convenientia tempora huic hystorie plurimum auferunt fidei. Sane solertibus huius veritatis inquisitio relinquatur.

CAP. XLVII.

De Deucalione filio Promethei, qui genuit Ellanum et Psythacum et Dyonisium et Phe(n)tratem

Deucalion, omnium veterum testimonio, Promethei filius fuit, cui adulto Epymetheus patruus Pyrram filiam iunxit coniugio. Mitis enim ingenii homo fuit et Pyrra piissima femina, de quibus Ovidius: Non illo melior quisquam nec amantior equi Vir fuit, aut illa reverentior ulla deorum etc. Huius enim tempore apud Thessalos ingens fuit diluvium, de quo fere omnes scriptores veteres mentionem faciunt; finguntque plurimi, excrescentibus aquis, Deucalionem solum cum Pyrra coniuge in navicula evasisse, et in Parnasum devenisse montem, et cum iam aque cessarent Themis adisse oraculum consulturi de humani generis restauratione; eiusque iussu, tecto capite solutisque vestibus postergasse saxa, tanquam magne parentis ossa, et ea in homines feminasque conversa. Hoc

figmentum a Barlaam sic explicatum referebat Paulus. Dicebat enim se legisse in Grecorum antiquissimis annalibus ob hoc diluvium territos homines, et ad suprema usque montium effugisse, atque intrasse cavernas, et antra una cum mulieribus suis expectaturos finem; et ad hos Deucalionem et Pyrram, cessantibus aquis, in mesto atque supplicum habitu accessisse, et Deucalionem hominibus et Pyrram mulieribus, non absque labore maximo, suasisse aquas cessasse nec amplius fore timendum; et sic eos e verticibus montium atque ex saxeis antris, eis scilicet ambobus precedentibus, in habitationes et tecta reduxisse. Porro Theodontius non sic; dicit enim delatum Deucalionem cum coniuge et aliis pluribus in navi ad Parnasum, et cum cessassent aque, ibi regni sui sedem statuisse, cum primo Thessalis imperaret, et ex communi consilio tanquam pro bono publico factum, ut revocatis hominibus et mulieribus e cavernis, quarum quantitas maxima longe hominum numerum excedebat, eo quod venientibus aquis pavidiores longe ante quam homines in montana confugerant, et sic ex eis nulla periit, cum ex hominibus multi absorpti sint, posita verecundia, quam per tectum caput intelligit, non enim verecundantur nisi videntes, indistincte homines quibuscunque mulieribus miscerentur, quod per solutas vestes dicit ostendi; nam ut ubi de Venere dictum est, Veneris cingulum est dictum ceston quod ipsa fert ad legiptimos coitus; cum vero in illicitos tendit, cingulum deponit, et sic illi solutis vestibus in illicitos ire coitus ostendebant, et hoc augende prolis causa, cum ex multitudine mulierum virorum paucitas possit amplissimam prolem suscipere. Quod autem illos vocat ossa parentis, non ob aliud dictum puto, nisi quia sicuti saxa terre molem ne effluat continent, sic et ossa hominum corpora servant in robore; sic et labores agricultorum agunt, ut ea producantur ex terra ex quibus nutricamur atque consistimus, quasi videantur ex agris assumpti qui incoluere postea civitates. Ego autem reor illos parentis ossa dictos, quia ex cavernis et

antris montium uti lapides facimus, educti sunt, et ob duritiem suam saxei dicti.

CAP. XLVIII.

De Ellano Deucalionis filio.

Ellanum dicit Theodontius filium fuisse Deucalionis et Pyrre, quem ait Barlaam, patre mortuo, adeo nomen suum et imperium ampliasset, ut fere omnis Grecia, que in Egeum mare versa est, a nomine suo Ellada nominata sit et Ellades Greci.

CAP. XLIX.

De Psytaco Deucalionis filio.

Psytacus Deucalionis et Pyrre filius, ut ait Theodontius, Promethei avi sui doctrinis imbutus, ad Ethyopas abiit, ubi in maxima veneratione habitus cum in longissimum evasisset evum, oravit ut rebus subtraheretur humanis. Cuius precibus dii faciles eum in avem sui nominis mutavere. Huius ego fictionis causam credo sui nominis et virtutis famam, que, eo cano mortuo, viriditate duravit perpetua, uti sunt perpetuo virides aves ille. Fieri qui crederent hunc Psytacum eum fuisse, qui unus ex septem sapientibus dictus est, sed Theodontius dicit eum longe antiquiorem.

CAP. L.

De Dyonisio Deucalionis filio.

Dyonisius, ut testatur Eusebius in libro Temporum, Deucalionis fuit filius, eiusque facta claruisse dicit circa initium ducatus Moysis. Que tamen fuerint nusquam legisse memini, preterquam cum in Atticam venisset, a Semaco quodam susceptus hospitio, filie eius capree pellem largitus est.

CAP. LI.

De Fentrato Deucalionis filio.

Fentratem Deucalionis fuisse filium Paulus et nonnulli alii arbitrantur, eo quod de eo sic referat Tullius in libro Tusculanarum questionum. Dycearcus autem in illo sermone, quem Corynthis habitum tribus libris exponit, doctorum hominum disputantium, in primo libro multos loquentes facit, duobus Fentratem quendam Phryotam senem, quem ait a Deucalione ortum, disserentem inducit etc. Ex quibus preter originem apparet eum fuisse philosophum.

CAP. LII.

De Astreo Tytanis filio VIII, qui genuit Astream et Ventos.

Astreus filius fuit Tytanis et Terre, ut asserit Paulus. Hunc dicunt Servius et Lactantius cum Aurora concubuisse et ex ea genuisse Astream virginem, nec non et Ventos omnes. Quos dicit Paulus cum senex esset, dum fratres adversus Jovem bellum movissent, omnes armavit et emisit in Superos. Esto Lactantius dicat eos ab Atlante armatos. Astream potentem aliquem atque superbum fuisse hominem existimo, ideo Ventorum patrem dictum, quia alicui ventose regioni prefuerit; quod illos armaverit in Superos, a ventorum discursione sumptum est, qui si a terre concavitatibus veniant, ut in altum erumpant necesse est.

CAP. LIII.

De Astrea filia Astrei.

Astream Astrei Tytanis fuisse filiam satis vulgatum est, quae, quoniam diis favit adversum patrem et patruos, in celum assumpta est, et in Zodiaco locata, ea in parte, quae ab ea Virgo denominata est. Nunc autem quid sibi velit fictio videamus. Astream Astree patrem ego hic non hominem, sed celum astrigerum intelligo, quod ex se Iustitiam gignit, dum perpetuo ordine sibi divino munere dato inferioribus corporibus unicuique iuxta sui qualitatem indesinenter oportuna concedit, et huius exemplo legum latores, prout humano ingenio possibile est, nostram ordinavere iustitiam. Ex Aurora autem ideo

nata dicitur, quia sicuti aurore claritas solem procedit, sic ex notitia certa rerum gestarum debet oriri seu oritur iustitia seu iudicium. Diis favisse dicitur, quia bonis semper favet iustitia et eicit reprobos. Ea enim in celi parte ideo posita est, quia contigua est equinoctio, ut ostendatur ex iustitia rerum equitatem consequi, et sicut sole ibidem existente equa temporis pars nocti atque diei ab eodem sole conceditur, sic a iustitia eque ius redditur depreste conditionis hominibus atque claris.

CAP. LIV.

De Ventis filiis Astrei in generali.

Venti, ut perhibent Servius et Lactantius, Astrei Tytanis et Aurore fuere filii. Hos dicit Lactantius a Junone ob natum Epaphum incitatos in Jovem, quam ob causam a Jove cavernis clausi sunt, et sub imperio Eoli religati. Sed aliam causam dicit Theodontius a Pronapide monstrari in Protocosmo, que talis est. Dicit enim Pronapides Litigium egre plurimum tulisse a Jove de celo fuisse deiectum, et ob id ad Inferos descendisse, et conventis Furiis orasse, si quid unquam eorum votis suus labor posset in posterum voluptatis afferre, irent et sua venena quiescentibus Ventis inicerent, ut Furiis infestati, Jovis regnum infestarent, atque quietem; que evestigio tendentes, cum eos pacifice sedentes in domo patria invenissent, non solum furias sed odia immisere, adeo ut in regiones suas abeuntes, confestim unus in alterum discursum facere, et omne celum terramque concutere incepere. Quibus perterritus primo Juppiter, deinde commotus, eis non absque labore captis et cavernis Eoli inclusis, eos sub eius esse iussit imperio. De quibus sic dicit Virgilius: Nymborum in patriam, loca feta furentibus austris, Eolyam venit. Hic vasto rex Eolus antro Luctantes ventos tempestatesque sonoras, Imperio premit ac vinclis et carcere frenat. Illi indignantes magno cum murmure montis Circum claustra fremunt, celsa sedit Eolus arce Sceptra tenens mollitque animos et temperat iras. Ni faciat,

maria ac terras celumque profundum Quippe ferant rapidi secum
verrantque per auras. Sed pater omnipotens speluncis abdidit atris,
Hoc metuens molemque et montes insuper altos Imposuit,
regemque dedit, qui federe certo, Et premere et lapsas sciret dare
iussus habenas etc. Si predictarum fictionum volumus habere
sensus, ante alia necesse est ut Astreum horum patrem celum
credamus astrigerum, ita tamen ut unum sit celum quicquid inter
lune concavum et octave spere convexum continetur; nam motum
celi et planetarum tanquam a remotiori tantum paululum causa
causari arbitror. Si autem Astreum hominem Ventorum patrem
voluerimus, iam supra dictum est eum imperasse locis, ex quibus
multi orirentur venti, et hinc dictus est Ventorum pater. Aurore
autem ideo dicuntur filii, quia ut plurimum appropinquante aurora
consueverint venti oriri; quod nautarum approbat autoritas et
consuetudo; illa enim hora eos surgere dicunt, et ob id eadem hora
ut plurimum sua navigationes incipiunt; et hinc Aurore filii
nuncupati sunt. Eos autem a Junone in Jovem armatos fuisse, ideo
fictum est, quia a terra emitti creduntur, que Juno est, et quadam
terre respiratione impelli, et cum alibi nequeant preter in aerem
inpingi, cum aer Juppiter sit, in Jovem armatos fictum est, id est
impetuosos. Quod autem Litigium opere Furiarum eos et inquietare
regnum Jovis et inter se hostes fecerit, hoc a motu eorum et opere
sumptum est; nam si ab oriente ventus surrexerit, et itidem ab
occidente, ut et per aerem et in se concurrant necesse est, ex quo
videntur hostes et regnum inquietare Jovis. Eos autem sub imperio
Eoli religatos in cavernis ideo dictum est, quia Eolydes insule quibus
olim prefuit Eolus, et ab eo denominate sunt, plene sunt
cavernarum, caverne autem plene sunt aeris et aque, cuius motu
causatur calor, et ob calorem surgunt ex aqua vapores, quos calor
ipse resolvit in aerem; qui cum in loco non capaci consistere
nequeat, egreditur, et si arctus sit agressus, de necessitate

impetuosior et sonerior et diuturnior exit, et sic cum generati venti ex cavernis Eolidarum insularum exeant, fictum est eos in cavernis Eoli religatos atque suo sub imperio positos. Sed Virgilius sub hac fictione longe aliud sentit, quod quoniam non spectat ad propositum non appono. Est preter fictiones horum pregrandis potentia; sunt distincte regiones et nomina; sunt insuper secundum quosdam pauciores, secundum vero alios plures, nec eisdem nominibus ab omnibus nuncupati sunt; de quibus antequam ad singulorum sermonem veniamus, pauca dixisse non erit incongruum. Dicit ergo de eorum potentia et regionibus atque nominibus sic Ovidius: Et cum flaminibus facientes frigora ventos, His quoque non passim mundi fabricator habendum Aera permisit: vix nunc obsistitur illis, Cum sua quisque regat diverso flamina tractu, Quin lanient mundum, tanta est discordia fratrum. Eurus ad auroram Nabatheaque regna recessit Persidaque et radiis iuga subdita matutinis, Vesper et occiduo, que litora sole tepescunt, Proxima sunt Zephyro; Scithiam septemque triones Horrifer invasit Boreas, contraria tellus Nubibus assiduis pluvioque madescit ab Austro etc. In quibus carminibus, et si multum dictum sit, est tamen eorum tam grandis violentia, ut non dicam pregrandes naves pondere honustas multiplici per maria tensis evehat velis, seu annosas quercus, evulsis e solo radicibus, in regionem alteram deferat, quin imo celsas turres arcesque sublimes perpetuo solidatas saxo impetu evertat suo, et montium altos vertices tanta concutiat rabie, ut mundum omnem, si rerum pateretur natura, extra veteres terminos videatur posse transferre. Hos duodecim esse dicit Ysidorus Ethymologiarum libro, eosque sic disponit et nominat: Qui ab oriente verno in occiduum tendit ideo dicitur Subsolanus, quia sub ortu solis nascatur. Huic duos collateralis adnectit, Eurus scilicet a sinistris, quem sic ait vocari, eo quod ab Eoo spiret, id est ab oriente estivo; a dextris vero dicit esse Vulturum, sic dictus quod alte tonet. Austrum inde a

meridie flantem sic dicit dici, quod aquas hauriat, eumque grece appellari Nothum. A dextris eius dicitur esse Euroastrum, inde dictum quod inter Eurum sit et Austrum. Sic et qui a sinistris est Austroaffrum, quia inter Austrum sit et Affrum. Sic et idem Lybonothus vocatur, eo quod inde Lybs et hinc sit illi Nothus. Zephyrum autem subsequenter ab occiduo flantem dicit, eo sic appellatum quod flores et gramina eius vivificentur spiritu, atque eundem vocari Favonium latine, quod his faveat que nascuntur. Cuius a dextra Affricum seu Lybim a regione unde spirat denominatum. A leva vero chorum, eo quod ventorum circumclaudat et quasi chorum faciat. Antea tamen dicit Caurum nominatum, et a nonnullis Argeston. Septentrionem inde dicit dictum, eo quod a circulo septem stellarum consurgat. Cui ponit a dextra Circium, a vicinitate Chori sic denominatum. A sinistra vero Aquilonem cuius nominis causam dicit, quia aquas extinguat et dissipet nubes. Eumque dicit et Boream nominari, quod ab Yperboreis montibus egredi videatur. Scribit preterea Ysidorus, his XII designatis, alios etiam esse ventos, quos ego eosdem puto, sed aliis nominibus appellatos, ut puta Ethesyas, quas ait statuto anni tempore a Borea in Egyptum efflare. Sic et Auram et Altanum. Auram vero ab aere dictam, quod lenis, quasi agitat leniter aer. Altanum in pelago fieri et ab alto denominatum. Turbonem insuper a terra dictum dicit; est enim ventorum circumvolutio quedam perniciose per sepe. Fragorem a fractarum rerum sonitu denominari ventum ait. Sic et procellam dictam, eo quod cum pluvia flans evellat. Vitruvius autem, ubi de Architectonica scripsit, XXIII esse ventos ostendit. Dicit enim Austri collaterales Leuconothum et Altanum, Affrici Lybonothum et Subvesperum, Favonii Ergastes et Ethesias, Cauri Circium et Chorum, Septentrionis Tracias et Gallicum; Aquiloni Supernas et Cecias, Solano Curbas et Orinthias, Euro Circias et Vulturnum. Alibi autem dicit idem Vitruvius eos VIII

tantum esse, scribens, Andronicum Cirrestem ad demonstrationem opinionis huius, Athenis turrim octogonam construxisse, et singulis lateribus sculptam eius venti ymaginem, cui illa facies muri esset adversa, posuisse, et tandem metha marmorea super turrim imposita, ereum trionem super imposuit illi dextra virgam porrigentem. Qui cum circumageretur a ventis, virga designabat, quis esset qui flaret, et sic dicit compertum inter Solanum et Austrum Eurum, inter Austrum et Favonium Affricum, inter Favonium et Septentrionem Caurum seu Chorum, inter Septentrionem et Solanum Aquilonem. Quam descriptionem tanquam optimam atque veram Mediterranei maris naute omnes servant, et potissime Januenses, qui profecto ceteros nautice artis excedunt ingenio.

CAP. LV.

De Subsolano vento et Vulturno et Euro et collateralibus suis, filiis Astrei.

Expedito de ventis in generali, de unoquoque secundum Ysidori descriptionem in particulari pauca dicenda sunt; et primo de Subsolano orientali vento. Hic, ut Beda dicit, calidus est et siccus, sed temperate et ideo calidus, quia diu sub sole moretur. Siccus autem, quia cum Oceanus orientalis multum distet a nobis, ex quo humiditatem summere creditur, eam omnem veniendo dimittit. Sed absit ut credam ridiculum istud, omnem scilicet ventum, qui ad nos ab orientis plaga venit, oriri in oriente extremo, cum certissimum habeatur multos apud Eolidas oriri, ut predictum est, ex quibus nonnulli in nos efflant quos nos orientales et merito dicimus; quam ob causam, salva semper reverentia Bede, frustra dictum puto eos ob longinquitatem originis sue ad nos mutata complexione venire. Huic eiusdem complexionis sunt a destris Vulturnus omnia desiccans, a sinistris vero Eurus nubes aggregans seu generans.

CAP. LVI.

De Notho vento et Euroastro atque Austroaffro collateralibus eius, filiis Astrei.

Nothus australis est ventus, naturaliter frigidus et siccus, verum dum per torridam zonam ad nos veniens transit, calorem assumit, et ab aquarum multitudine in meridie existente sumit humiditatem. Et sic mutata natura ad nos venit calidus et humidus, et calore suo poros terre aperit, et humorem ut plurimum multiplicare, et nubes et pluvias inducere consuevit. Huius formam sic describit Ovidius: Madidis Nothus evolat alis, Terribilem picea tectus caligine vultum: Barba gravis nymbis, canis fluit unda capillis, Fronte sedent nebule, rorant penneque sinusque etc. Huic eiusdem complexionis a dextris est Euroaster, qui tempestates in mari generat, eo quod, ut Beda dicit, ab imo sufflet. A sinistris autem Austroaffer, quem aliqui dicunt calidum et temperatum.

CAP. LVII.

De Septentrione vento et Circio collateralis eius, filiis Astrei.

Septentrio ventus est a plaga in qua oritur nuncupatus. Nascitur enim in locis aquosis et congelatis et excelsis montibus, ex quibus ad nos usque purus flat, eo quod in locis, per que transitum facit, nullus ob intensum frigus resolvitur vapor. Hic aerem serenum facit, et quas exciverat Auster pestes, repellit et purgat. Complexione autem cum collateralibus frigidus est et siccus. Qui enim a dextris est, Circius appellatur, nivium grandinumque productor. A sinistris autem Aquilo est, seu Boreas, de quo latior sermo sequitur.

CAP. LVIII.

De Aquilone seu Borea vento, Astrei filio et collateralis Septentrionis.

Boreas seu Aquilo ventus collateralis est Septentrionis, et natura sua habet nubes dissipare et aquas ligare gelu; de quo sic Ovidius in persona eiusdem dicit ad ostendendas vires eius: Aptam mihi vis est, qua tristia nubila pello Et freta concutio nodosaque robora verto,

Induroque nives et terras grandine pulso. Idem ego cum fratres celo sum nactus aperto, Nam michi campus is est, tanto molimine luctor, Ut medius nostris concursibus insonet ether, Exiliantque cavis elisi nubibus ignes. Idem ego, cum subii convexa foramina terre, Supposuique ferox imis mea terga cavernis, Sollicito manes totumque tremoribus orbem. Hac ope etc. Ex hoc plures dicuntur fabule. Nam Servius dicit eum amasse Yacintum puerum, qui etiam ab Apolline amabatur, et quoniam cerneret amorem pueri in amorem Apollinis magis quam in se flecti, iratus disco ludentem interemit. Preterea dicit Ovidius, eum amasse Orythiam Erichthonii regis Athenarum filiam, ac eam in coniugem postulasse; que cum non daretur, indignans se disposuit ad rapinam, nec distulit quin imo: Excussit pennas, quarum iactatibus omnis Afflata est tellus latumque perhorruit equor. Pulvereamque trahens per summa cacumina pallam Verrit humum, pavidamque metu caligine tectus Orythiam amans fulvis amplectitur alis. Et sic illam rapuit, et ex ea Zethum et Calaym filios suscepit. Insuper dicit Omerus in Yliade inducens Eneam Achilli loquentem in pugna: Boream pulcherrimas Dardani adamasse equas et ex eis equos XII velocissimos suscepisse. A quibus si corticem fabularum amoverimus, advertemus primo Boream Yacinthum, qui flos est et ideo puer, quia nullus diu vivit flos, amare; hac in forma, quia forte flabat sepissime per prata plena yacintis, quasi visurus quos diligebat, uti et nos crebro visuri vadimus quos amamus. Qui Yacintus et ab Apolline, id est a sole, amabatur, nam et ipse productor talium et spectator, amator etiam dicitur, et quia talium fotor est, et ideo a Yacinto amari dicitur, quia una queque res id amare videtur, per quod ad esse deducitur et perseverat in esse; nam flores et alia sole agente nascuntur et vivunt, quam diu vivunt. A Borea autem ideo occisus dicitur, quia Boreas horriditate sui flatus cuncta humore privat atque desiccat. Amasse eum Orythiam hystoria est. Dicit enim Theodontius Boream

iuvenem fuisse Tracem nobilem et animosum, qui tractus fama matrimonii contracti a Thereo, qui Pandyonis filiam habuerat in coniugem, cum audisset Orythiam Erichthonii Atheniensium regis formosissimam puellam esse, cupidine captus eius petiit coniugium, quod cum illi negaretur, ob incestum commissum a Thereo in Phylomenam, quasi similis illi Boreas futurus esset, iratus, captato tempore, illam rapuit, anno regni Erichthei VIII, et filios ex ea suscepit, et sic fabule locum nomen iuvenis et regio adinvenit. Equos autem Dardani a Borea genitos ideo dici arbitror, quia possibile fuit Dardanum fama bonitatis equorum eius regionis tractum, misisse ibidem, et proletarios assumpsisse, quibus iunctis equabus suis optimos atque veloces suscepit equos, quorum successores eius prolem semper post modum servavere; et hinc sumptum eos Boree filios extitisse.

CAP. LIX.

De Zetho et Calay filiis Boree.

Zethus et Calays filii fuerunt Boree et Orythie, ex quibus quoniam que leguntur communia sunt, ut de ambobus invicem scriberem necesse fuit, de quibus sic Ovidius: Illic et gelidi coniunx Orythia tyranni Et genitrix facta est, partus enixa gemellos, Cetera qui matris, pennas genitoris habent. Non tamen has una memorant cum corpore natas, Barbaque dum mtulis aberat subnixa capillis, Implumes Calaysque puer Zethusque fuerunt. Mox pariter penne ritu cepere volucrum Cingere utrumque latus, pariter flavescere mali etc. Hos insuper testatur Ovidius cum Jasone et aliis Argonautis ad Colcos ivisse. Verum ut dicit Servius, cum a Phyneo rege Archadie, qui eo quod suasionem nove coniugis filios cecaverat, a diis cecatus et ipse fuerat, eique ut escas fedarent atque surriperent, arpye obscene aves fuerant apposite; suscepti hospitio remunerationis gratia ad expellendas aves Zethus et Calays, quoniam alati erant, missi sunt. Qui cum illas strictis gladiis persequerentur, ex Archadia pulsas

usque ad insulas, que Plote appellantur, persecuti sunt. Ibi vero monitu Yris ut desisterent Jovis canes ulterius persequi, ad socios redierunt. Que iuvenum conversio nomen immutavit insulis, et ubi Plate dicebantur, Strophades dicte sunt, nam strophe grece, latine conversio dicitur. Hec ego de istis legisse memini; quid autem habeant sub velamine fictiones, detegendum est. Dicit ergo Ovidius hos post pueritiam pennas habuisse, pro quibus ego intelligo barbam et velocitatem, que in adolescentia hominibus veniunt. Circa autem allegoriam pulsarum ab his arpiarum, dico quod divino munere omnes boni nascimur, et sic prima mortalium coniunx bonitas, seu innocentia est. Sed tandem grandiores effecti ut plurimum obiecta innocentia depravamur, et tunc secunda superinducitur uxor, cum quis concupiscibilis appetitus iudicio se trahi permittit, quod in quam perniciosos deducat saltus, Phyneus testis est. Qui auri cupidine occupatus, dum avaritie credit, que secunda illi uxor fuit, filios privat luminibus. Filii autem nostri laudabiles actus sunt, quos tunc privamus lumine, cum illos obscenis operibus deturpamus. Quid enim turpius agere possumus, quam bonam mentem abicere, ut divitias acquiramus? Quod teste Seneca phylosopho, facete Demetrius potenti cuidam libertino dixit, Facilem scilicet sibi esse ad divitias viam, quo die penituisset bone mentis. Sic et nos ceci efficimur, quando ob census desiderium nimium in rapinas et turpia lucra delabimur. Apponuntur enim talibus arpye fede volucres atque rapaces, quas ego mordaces avarorum curas et sollicitudines intelligo, a quibus ideo avaris surripi dicuntur dapes, quia dum talibus detinentur cogitationibus, avari in tam grandem sui oblivionem veniunt, ut etiam aliquando cibum sumere efficiantur immemores, seu dum auri cumulum augere satagunt, sibi ipsis cibos extenuant et sua miseria fedos faciant. Argonaute qui apud hunc hospitantur, quoniam illustres omnes iuvenes fuere, et virtute conspicui, loco salubrium consiliorum summendi sunt, que et si egre

suscipiantur a talibus, suscipiuntur tamen aliquando, et suscepta, loco muneris retribuunt boni inquisitionem, que secundum Fulgentium pro Zetho et Calay intelligitur. Hec autem boni, id est veritatis inquisitio agit, ut canes Jovis, id est mordaces cure et alienis bonis continue inhyantes pellantur usque ad Strophades id est usque ad conversionem animi perquirentis bonum. Que conversio esse non potest, nisi omissis viciis et concupiscentiis in virtutem quis egressus dirigat suos, et tunc remanet a sordibus desideriorum turpium immunis mensa Phynei. Sane Leontius longe brevius huius sensum expedit. Dicit enim hystoriam hanc fuisse talem: Phyneum ditissimum fuisse regem Archadie et avarum, et mortua Steneboe coniuge, ex qua Palemonem et Phyneum suscepit filios, superinduxit Arpalicem Boree filiam et sororem Zethi et Calay, cuius precibus ipse filios excecavit; quod scientes pyrrate, qui Plotas insulas incolebant, quasi in destitutum auxiliis et odiosum suis ob scelus commissum in filios venere, et obsederunt eum, et machinis erectis usque in regiam putrida sordesque iaciebant; tandem venientibus Zetho et Calay, vocatis cum longis navibus, eum liberaverunt obsidione, pyrratasque usque ad Strophades repulere.

CAP. LX.

De Arpalice Boree filia et Phynei coniuge.

Arpalices, ut dicit Leontius, filia fuit Boree, ex qua matre non dicit. Hec Phyneo regi Arcadie nupta fuit, ut supra proximo patet, et infesta privignis.

CAP. LXI.

De Zephyro vento et Affrico et Choro collateralibus, filiis Astrei.

Zephyrus ventus est occiduus, qui a latinis vocatur Favonius, complexione frigidus et humidus, temperate tamen. Hyemem autem resolvit et germina floresque producit, et dicitur Zephyrus a Zephs grece, quod latine vita sonat. Favonius autem eo quod faveat

germinantia vel faveat germinibus; flat enim suaviter et placide a meridie usque in noctem, a principio veris usque ad estatis finem. A dextris eius Affricus ponitur, qui tempestuosus fulmina et tonitrua generat. A sinistris autem eius Chorus, qui, ut Beda dicit, in oriente nubilosum aerem facit, cum serenum faciat in occiduo. De Zephyro talis recitatur fabula. Nynpham fuisse scilicet nomine Clorim, a Zephyro dilectam, et in coniugem assumptam, eique ab eo in munus amoris atque violate pudicitie omne ius in flores concessum, eamque ex Clora Floram vocavit. Preterea refert Omerus in Yliade hunc Tyellam compressisse Arpyam, et ex ea Xanthum et Badium Achillis equos suscepisse. Harum fabularum intensio talis esse potest. Dicit Lactantius in libro Institutionum divinarum Floram feminam magnas ex meretricio quesisse opes, quarum moriens Romanum populum scripsit heredem, parte servata, que sub annuo fenore prestaretur, ex quo scilicet fenore voluit, ut suus natalis dies singulis annis editione ludorum celebraretur. Qui ludi Florales et sacra Floralia a Flora nuncupata sunt, quod quia senatui tractu temporis flagitiosum visum est, cum timore plebis retractare non posset, ab ipso meretricis nomine argumentum summi placuit, ut rei pudende dignitas adderetur, et inde finxerunt Floram floribus preesse, eam oportere ludis placare, ut fruges cum arboribus aut vitibus bene prospereque florerent. Quem colorem secutus Ovidius, nynpham non ignobilem Zephyro nuptam et dotalitio munere, ut floribus presseet, accepisse a sponso. Qui ludi, ut dicit Lactantius, memorie meretricis conveniunt; nam omni lascivia et verborum licentia, quibus omnis obscenitas effunditur, positis flagitante populo a meretricibus vestimentis, que ludis in illis mymorum fungebantur officio, celebrantur. Ex Tyella autem Arpya equos suscepisse, nescio quid velit Omerus, nisi id forte, quod apud Olisbonem extremum Hyspanie in Occiduum oppidum equas facere consuevisse apud Plinium Secundum legimus. Quas dicit Plinius in concupiscentiam prolis suscipiende venientes

hyulco gutture consuevisse flantes Zephyros suscipere, et ex eis concipere et parere velocissimos equos brevi tamen evo valentes. Sic forsā ex equa cui nomen erat Thyella, quae impetus seu procella interpretatur, factum est, vel ut supra de equis Dardani ex Borea conceptis diximus.

CAP. LXII.

De Aloo Tytanis X filio.

Alous, ut ait Theodontius, filius fuit Tytanis et Terre, cui coniunx fuit, ut etiam Servius asserit, Yphymedia. Quam cum violasset Neptunus, duos ex eo peperit filios, Othum et Ephyaltem, quos Alous educavit ut suos, et cum novem digitis, ut dicit Servius, singulis mensibus crescerent, parantibus Gigantibus bellum adversus Superos, nec ob senium Alous ad illud posset accedere, hos misit geminos adiutores, de quibus ubi de filiis Neptuni dicemus.

CAP. LXIII.

De Pallene XI Tytanis filio, qui genuit Minervam.

Pallenem seu Pallantem unum fuisse ex filiis Tytanis dicit Paulus, insulamque in Egeo mari tenuisse, et a se denominasse Pallenem, hominem immanem et Superis adversum plurimum, cuius Lucanus meminit dicens: Pallenea Jovi mutavit fulmina cyclops. Hunc dicit idem Paulus a Minerva in bello adversus Jovem facto occisum, et ob id eam Palladem cognominatam. Et alibi dicit idem Paulus eum ob eius sevitiam ante bellum a Jove fulminatum. Sane Theodontius ei dicit fuisse filiam, nomine Minervam, a qua, cum illi conaretur virginitatem surripere, occisus est.

CAP. LXIV.

De Minerva Pallenis filia.

Minerva, ut supra proximo patet iuxta Theodontium, filia fuit Pallantis, a se ob virginitatem tutandam occisi. Hec, ut Tullius dicit, ubi de Naturis deorum, inter plures alias Minervas V fuit, eique ait ab

antiquis pinnata apponi talaria, seu quia occiso patre velox fuerit ad fugam, seu ob aliam causam factum sit.

CAP. LXV.

De Runco et Purpureo XII et XIII filiis Tytanis.

Runcus et Purpureus, ut asserit Priscianus in maiori volumine, filii fuere Tytanis et Terre, quorum ait Nevium poetam meminisse aientem: Inerant signa expressa quomodo Tytani bicorpores Athlantes Runcus atque Purpureus filii terras pro terre etc. Et Oratius in Odis ait: Aut qui minaci Porphyryon statu. De his autem aliud legisse non memini.

CAP. LXVI.

De Lycaone XIII Tytanis filio, qui genuit Calystonem.

Lycaonem Arcadie regem dicit Theodontius, quod nusquam alibi legi, filium fuisse Tytanis et Terre, seu ob splendorem regium, seu ob insigne aliquod facinus, seu quod potius credo, quia nequam fuit homo et deorum spretor atque vilipensor, sicut plurimum legimus fuisse Tytanes. Ex eo autem talem refert Ovidius fabulam. Cum ascendisset in celum mortalium clamor quoniam omnia male agerentur in terris, voluit Iuppiter experiri presentia, et forma hominis sumpta devenit in regiam Lycaonis, egitque ut adverterent populi, quia deus esset in terris, qui cum sacris operam darent, a Lycaone risi sunt omnes. Qui tamen ut experiretur, nunquid ut dicebantur hospes suus Iuppiter esset, conspirassetque in nocturnam eius necem, nec peregissee potuisset, ad aliud facinus repente intendit animum, et occiso ex obsidibus Molossorum uno, undis partim, partimque prunis excoqui iussit, et illum comedendum Jovi apposuit. Qui cum cognovisset scelus sprevissetque cibum, ignem in regiam Lycaonis iniecit et abiit. Lycaon autem territus abiit in silvas, et in lupum versus morem rapine pristinum servare cepit, in greges seviens sanguinis aviditate. Sub hac fabula hystoriam esse talem

dicebat Leontius. Fuit olim inter Epyros, ex quibus aliqui postea a Molosso Pyrri filio Molossi dicti sunt, et Pelasgos, qui postea Archades, controversia, de qua cum in concordiam itum esset, petiit Lycaon, qui tunc preerat Pelasgis, ut sibi in robur inite concordie daretur saltem obses unus ab Epyris, eo quod ab eis fuisset primitus exorta discordia. Cui a Molossis usque ad certum tempus iuvenis unus ex nobilioribus concessus est. Qui cum non remitteretur in termino a Lycaone, per legatos gentis sue requisitus est. Lycaon autem, seu quia superbe requisitus videretur, seu ob aliam causam turbatus, eo quod pessimus esset homo et inflati animi, respondit legatis se in sequenti die obsidem redditurum, iussitque ut mane sequenti secum in convivio essent, et clam obside occiso atque decocto legatis aliisque convivantibus iussit apponi. Erat forte inter eos epulans iuvenis adhuc Lysanias, is qui postea Juppiter dictus est, homo ea tempestate apud Arcades existimationis permaxime, qui cum membra humana novisset, eiectis mensis turbatus atrocitate facinoris, prosilivit in publicum et in Lycaonem sibi faventibus popularibus omnibus evestigio conspiravit, et congregatis viribus eum traxit in pugnam, superatumque regno fugavit. Lycaon autem deiectus exul et inops cum paucis fugit in silvas, et cepit itineribus insidiari et raptu vivere, quod fabule locum dedit, quod in lupum versus sit. Nam si rite velimus inspicere, nulli dubium esse debet, quin quam cito ad avaritiam et rapinam mentem apponimus, humanitate exuti, lupum e vestigio induamus atque tam diu perseveramus in lupum, quam diu talis appetitus perseverat in nobis, humana tantum reservata effigie. Dicebat insuper Leontius alios affirmare Lycaonem in verum lupum fuisse conversum, asserentibus talibus in Arcadia lacum fore, quem si quis transnatasset, illico transformabatur in lupum, et si a carnibus abstinuisset humanis, et anno nono transacto lacum eundem iterum transnatasset, ei forma pristina reddebatur. Quod sciens Lycaon et plurimum Jovis iram

timens atque suorum, et ob suam perfidiam ignorans quo satis tutam posset habere latebram, ad expectandum absque suspitione vite rei exitum, lacum transnavit et verus lupo effectus, inter alia eiusdem speciei animalia, abitavit in silvis, relicta filia unica virgine Calistone. Preterea scribit Plinius in libro Naturalis hystorie, bellorum indutias huius Lycaonis inventum fuisse, ludorumque gimnicorum in Archadia.

CAP. LXVII.

De Calystone filia Lycaonis et matre Arcadis.

Calysto filia fuit Lycaonis, ut satis per Ovidium patet. Hec, ut scribit Paulus, iam patre fugato inter rerum tumultum adhuc virgo, clam regiam exivit et aufugit ad nemora, ubi se virginibus Diane dicatis sociam iunxit, apud quas a Jove, in habitu transformato Diane, oppressa est. Et cum turgescente utero appareret crimen, pulsa peperit Arcadem. De quibus ambobus plene infra ubi de Arcade dicetur, et ea potissime, que a Leontio de fictione relata sunt. Sane hec pluribus est appellata nominibus. Nam grece Arthos dicitur, quod latine sonat ursa. Preterea et Elyce dicitur a giri circumitione, nam grece elyaci dicuntur giri. Nuncupatur etiam Cynosura, quod nomen ante duo fuerunt nomina, cynos scilicet quod sonat latine canis; nam ymago celestis, que postea ursa dicta est, canis dicebatur, et forte adhuc apud quosdam dicitur, et uros, quod latine silvestris bos sonat. Nam et eodem nomine dicta est, propter elevatam caudam ad semicirculi formam, quod magis ad silvestrem bovem spectat, quam ad canem faciat, aut ursam; nam sic ut dicitur, fert silvestris bos caudam elevatam, ut semicirculum facere videatur. Appellatur et Phenix, sic volente Thalete inventore, qui Phenix et ipse fuit, seu quia Phenices, qui instructissimi fuere naute, ea in navigatione primi sint usu. Dicitur et Septentrio quod etiam Archadi, seu maiori urse nomen est, eo quod a septem denotetur stellis, nam tryon seu teron stella interpretatur.

CAP. LXVIII.

De Gigantibus ex sanguine Tytanorum procreatis et Terra.

Gigantes, ut Paulus et Theodontius testantur, nati sunt ex sanguine Tytanorum et Terra, quod etiam testari videtur Ovidius, dicens: Obruta mole sua cum corpora dira iacerent, Perfusam multo natorum sanguine Terram Immaduisse ferunt calidumque animasse cruorem, Et ne nulla sue stirpis monimenta manerent, In faciem vertisse hominum, sed et illa propago Contemptrix superum seveque avidissima cedis Et violenta fuit: scires de sanguine natos etc. Hos Theodontius dicit pedes anguium habuisse et bellum movisse Jovi, ut patres fecerant; verum nil ausus, donec Egla speciosissima mulierum et coniunx Panis a Terra matre eorum celaretur in specu. Qua occultata extemplo in deos fecere impetum atque eos adeo terruere, ut in Egyptum usque formis mutatis expellerent. De quibus sic dicit Ovidius: Emissumque ima de sede Tiphea terre Celitibus fecisse metum, cunctosque dedisse Terga fuge, donec fessos Egyptia tellus Ceperit et septem discretus in hostia Nylus. Huc quoque terrigenam venisse Typhea narrat, Et se mentitis superos celasse figuris. Duxque gregis, dixit, fit Juppiter, inde recurvis Nunc quoque formatus Lybie est cum cornibus Amon. Delyus in corvo, proles Semeleia capro, Phele soror Phebi, nivea Saturnia vacca, Pisce Venus latuit, Cyllenius ibidis ales etc. Verum in aliquibus Theodontius et Ovidius dissentire videntur, cum Theodontius dicat a Gigantibus hoc factum, et Ovidius dicat Typheum ex imo terre venisse atque fecisse. Preterea et in formis deorum. Nam dicit Theodontius Jovem in aquilam versum, Cybelem in merulam, Venerem in anguillam, Pana autem se in fluvium fere totum deiecisse; superiorem vero partem que remansit in ripa in hyrcum mutatam dicit, que intravit fluviam in piscem, ex qua figura postea Jovem capricornii signum fecisse dicit. Tandem Jovem asserit oraculo habuisse, si victoriam vellet, clipeum ex Egla Panis coniuge tegetet, et caput suum Gorgone. Quo

facto presente Pallade, fugati sunt atque obruti Gigantes et apud Inferos a Jovi detrusi. Multa his dictis superdicenda veniunt, si fictionum velimus ambages resolvere. Sed ante alia non omnino fictum est fuisse Gigantes, idest homines forma, seu statura ultra modum ceteros excedentes, imo constat esse verissimum et liquido his diebus apud Drepanum Sicilie oppidum fortuitus demonstravit eventus. Nam cum in radicibus montis, qui supereminet Drepano, haud longe ab oppido, nonnulli agrestes ad construendam pastorem domum fundamenta foderent, apparuit caverne cuiusdam introitus, quem cum visuri, quidnam intus esset, faculis incensis fossore intrassent avidi, antrum summe altitudinis atque amplitudinis invenere. Per quod incedentes in oppositum introitus ingentis magnitudinis sedentem viderunt hominem, ex quo terrefacti repente fugam arripientes exivere antrum, nec ante tenere cursum, quam in oppidum devenissent occurrentibus quid viderant nuntiantes. Mirabundi autem cives visuri quidnam mali hoc esset, incensis funalibus armisque sumptis, quasi in hostem unanimes exivere civitatem, et ultra trecentos intravere specum, videruntque non minus quam primi stupidi quem retulerant villici. Tandem proximiores facti, postquam non vivum esse hominem norunt, viderunt sedentem quendam in sede, et sinistra manu innixum baculo tante altitudinis atque grossitie, ut excederet quemcunque pregrandis navigii malum. Sic et hominem invise atque inaudite amplitudinis, nulla ex parte corrosum aut diminutum. Et cum ex eis unus porrecta manu tetigisset stantem malum, evestigio malus solutus in cinerem corruit, remansit quasi veste nudatus baculus alter plumbeus ad manum usque tenentis ascendens, et ut satis adverterunt, plumbum erat ad augendam gravedinem malo infusum, quod postea ponderantes asserunt, qui viderunt, fuisse ponderis XV chintariorum Drepanensium, quorum unusquisque ponderis est librarum comunium<centum>. Demum hominis statura

tacta eque corruit, et in pulverem fere omnis versa est. Quem cum non nulli tractarent manibus, tres dentes adhuc solidi comperti sunt monstruose granditie, ponderis autem erant trium rotulorum, id est centum comunium unciarum. Quos Drepanites, in testimonium comperti gigantis et sempiternam posteritate memoriam, filo alligavere ferreo, et suspendere in quadam civitatis ecclesia in honorem Adnuntiate Virginis edita, et eiusdem titulo insignita. Preterea et partem cranei anteriorem invenere firmissimam adhuc, et plurium frumenti modiorum capacem. Sic et os alterius cruris, cuius et si ob annositatem nimia pars in putredinem devenisset, perceptum tamen in reliquo est ab his, qui totam hominis altitudinem ad mensuram cuiuscunque minimi ossis novere, eum fuisse magnitudinis ducentorum cubitorum vel amplius. Suspiciatumque est a quibusdam ex prudentioribus hunc fuisse Ericem, loci potentissimum regem, Butis et Veneris filium, ab Hercule occisum et in eodem monte conditum. Quidam autem arbitrabantur Entellum, qui olim in funeribus ludis ab Enea pro Anchise patre editis pugno taurum occiderat. Alii vero unum ex ciclopibus, et potissime Poliphemum, de quo multa Homerus. Post quem de eodem sic scripsit Virgilius: Vix ea fatus erat, summo cum monte videmus Ipsum inter pecudes vasta se mole moventem Pastorem Poliphemum et litora nota petentem, Monstrum horrendum<informe>ingens cui lumen ademptum. Trunca manu pinus regit et vestigia firmat; Et post pauca sequitur: Dentibus infrendens gemitu graditurque per equor Jam medium, nec dum fluctus latera ardua tinxit. Et alia plura que ad magnitudinem Ciclopum designandam tendunt, et potius ad veritatem rei spectantia quam ad yperbolem, qua multi eo ibidem uti arbitrantur. Fuere igitur ingentes stature Gigantes, quod et sacra testatur pagina, ex quibus et si non huius tam mirande magnitudinis fuerint, duo saltem in eadem nuncupantur, Nembroth scilicet, qui turrim in deum

excogitavit, et Goliath Phylisteus a Davit funda et lapidibus superatus. Hos tales Josephus, vir alias circumspectus et eruditus, existimavit, ut ipse in libro Antiquitatis Judaice scribit, ab Angelis Dei mulieribus mortalibus coeuntibus procreari; quod edepol ridiculum est, cum ingentium corporum causa sint sydera ceterique revolutio certa, qua etiam evo nostro factum est, quod aliqui fere caput omne, vel amplius proceritate excederent etiam magnos corpore viros. Sane de his ego poetas non puto locutos, si mites fuerunt homines et humane viventes. Sed de his de quibus videtur intelligere in Saturnaliorum libro Macrobius, ubi dicit: Gigantes autem quid aliud fuisse credendum est quam hominum quandam impiam gentem deos negantem, et ideo extimatam deos pellere de celesti sede voluisse? horum pedes in draconum volumina desinebant, quod significat, nil eos rectum, nil superum cogitasse, totius vite eorum gressu atque processu in inferna mergentes etc. Huiusmodi ergo homines ex sanguine Tytanorum et Terra productos fuisse, non debet extraneum apparere homini erudito, cum persepe similis oriatur ex simili, et ob hoc Tytanorum superbiorum hominum rite superbos omnes, si non ex sanguine saltem ex moribus seu vitio filios possumus nuncupare. Quorum etiam nulla rectius dici mater potest quam Terra, iam a Macrobio ratione monstrata, tales scilicet nil superum, id est celeste, nil sanctum, nil iustum cogitant, omnis vite eorum progressus ad terrena et inferiora demergitur. Attamen hos tales, seu quos tales appellamus, bellum habuisse cum Jove homine Cretensium rege non omnino fabulosum est. Constat enim ex hystoriis antiquis, Jovem duo insigne gessisse bella, primum cum Tytanis, ut parentes vinculis detentos liberaret, secundum cum ipso patre suo Saturno, mortem eius, testante Lactantio, moliente et hoc Giganteum bellum dictum est, et secundum quosdam apud Flegram Thesalie agrum conflictum est, et victus atque fugatus Saturnus. Quod autem oraculo Egle corio clipeum tegere illi imperatum sit, et

caput suum Gorgone et Egles a terra in specu abscondita, intelligo quia subsidio gregum et armentorum, in quibus consistebant substantie veterum, que per Eglam, que idem sonat quod capra, intelliguntur et agrorum fructus, quos occipio pro Gorgone, sumptus bellorum maximi sustentati sint; et sic Jovis clipeum tectum, id est defensionem habitam, et caput coopertum, id est consiliis ad oportuna fulcitum. His autem cessantibus scilicet fructibus substantiarum Egles dicitur abscondita, et tunc audent hostes in hostem insurgere quasi adversus inermem. Tantum his existentibus et Pallade, que pro militari disciplina intelligenda est hic, in victoriam itur. Quod autem in Infernum mersi sint, humiliari atque deici superborum proterviam ostendere voluere fingentes. Huic tamen bello Gigantum multa superadduntur hic non apposita, eos scilicet montes montibus imposuisse, ut in celum ascenderent, et alia quedam fecisse, que referenda sunt ad actus bellantium. Erigunt quidem arces et inponunt montibus turres, ut celum, id est regnum hostis occupent, que omnia tandem a victore deiciuntur, ut a Jove factum est. De hoc Gigantum bello atque Superum videbatur Varro aliter opinari; dicebat enim hoc fuisse cum cessasset diluvium, dicens aliquos in diluvio cum utensilibus omnibus confugisse in montes, qui laccessiti postea bello ab aliis, qui de aliis descenderant montibus tanquam superiores venientes facile repellebant; unde fictum est, superiores deos esse, inferiores vero terrigenas; et quia ex vallibus ad summa scandentes premissa pectore, quasi reptare viderentur more serpentum, dictum est eos serpentum habuisse pedes. Quod autem metu Typhei in Egyptum mutatis formis aufugerint dii, aliud sentit quam hystoria vel moralitas. Nam pro Thyphoeo, qui Terre fuit filius, terra ipsa intelligenda est, et potissime ea pars, que a nobis septentrionalibus incolitur, a qua dii, id est sol, per quem, ut Macrobio placet in libro Saturnaliorum, reliqua deorum multitudo intelligenda est, tunc fugiunt quando ab equinoctio autumnali versus

antarticum polum sol incipit declinare, quia tunc elongatur a terra sol, scilicet a regione nostra qui septentrionales sumus, et tendit in Egyptum, id est in austrum, seu ad regiones australes. Deos autem formas mutasse, forte potius ad ornatum fictionis appositum est, quam ob aliam causam. Nam, ut dicit Augustinus, ubi De civitate dei: Non omnia que gesta narrantur, aliquid etiam significare putanda sunt, sed propter illa que aliquid significant, et ea que nichil significant attexuntur. Solo enim vomere terra proscinditur, sed ut hoc fieri possit, etiam cetera aratri membra sunt necessaria; et soli nervi in citharis atque huiusmodi vasis musicis aptantur ad cantum, sed ut aptari possint insunt et cetera in compagibus organorum que non percutiuntur a canentibus, sed ea que percussa resonant huic connectuntur. Hec Augustinus. Et ob id esto ad intentum minime spectet, ne videamur evitasse laborem, quid in illis formis sensisse potuerint, annectamus. Dicit ergo Ovidius, Jovem mutatum in Arietem, ut in hoc Jovis naturam demonstret. Est autem aries mansuetum et benignum animal, nemini si in quiete permictatur sua infestum. Preterea utile plurimum, nam ad procreandam prolem maxime pecudum gregi solus sufficit, et insuper non solum vir gregis est, sed dux etiam; nam si absit pastor ipse, se pastorem pecoris previum offert, illudque itinere recto reducit in caulas. Que Jovi convenire videntur inter alia multa. Est autem planeta benignus et mitis, nisi coniunctione alterius depravetur; est similiter utilis, quia maturos fetus mulierum movet ad exitum et emittit in lucem, omnesque iuvat ut ipsum nomen sonat; sic et dux gregis, id est rex, et dominus deorum, ut omnis gentilitius error affirmat. Solem autem ideo in corvum versum reor, ut eque ex proprietatibus solis demonstretur una; corvum enim habere vim quandam presagiendi credidere veteres, et ideo quia sol divinationis dictus est deus, ut ubi de Apolline dicetur, eidem corvum consecravere, qui, ut dicit Fulgentius, solus inter aves habet LXIII vocis mutationes, quam ob

causam auguribus antiquis erat in auguriis captandis avis gratissima. Bachum in caprum mutatum, hyemali tempore convenit, nam vinum, id est Bachum, a frigore hyemis coactum, in se vires colligit suas; et cum minoris virtutis videatur quam sit, agente frigore facilius potatur a stultis; verum postquam potatum est, calore auctum stomaci extenditur, et more hyrci ad sublimiora tendit agitque, ut calefacti homines animosiores efficiantur, et ad celsiora contendant. Quod autem luna in Phelem, id est in dammam mutata sit, ut eius designetur velocitas dictum est, cum sit damma velocissimum animal, nec illi ad defensionem sui telum aliud quam fuga concessum sit a natura, et sic luna inter planetas velocissima est. Junonem autem in candidam mutatam vaccam ideo voluere, quia vacca fertile sit animal, et sic terra, quam Junonem aliquando volunt; et ideo candida, quia hyeme nivibus tegatur. Quod Venus piscis effecta sit, eius grandis humiditas, seu quod humiditate vigeat Venus ostenditur. Mercurius autem ybis factus dicitur, eo quod ciconia sociabilis avis sit, ex quo Mercurii convenientia cum omnibus designatur, et uti serpentum hostis ciconia est, sic astutiarum dissipator Mercurius. Secundum autem Theodontius Juppiter in aquilam versus est, ut per aquilam, que altius ceteris avibus volat, eius sublimes intelligantur effectus. Cybelem vero in merulam ideo versam puto, quia cum Terra sit, et merula sit avis volans continue circa terram, ut Terra per merulam designetur. Per anguillam autem in quam Venerem versam dicit, eius Veneris lubricum accipiendum est. Per Pana autem in hyrcum in superiori sui parte versum, et in piscem in inferiori, intelligo orbem totum cui natura rerum, id est Pan, preest, et qui in superiori parte id est terra, que aqua superior est, et yrcos et animalia cetera pascit in inferiori autem parte, id est aqua, ideo piscis fingitur, quia pisces producat et nutriat. Sed cum iam omnis Tytania proles expedita sit, libello huic finem etiam faciemus.

Genealogie deorum gentilium liber IIII explicit.

LIBER QUINTUS

GENEALOGIE DEORUM GENTILIUM SECUNDUM JOHANNEM
BOCCACCIIUM DE CERTALDO LIBER QUINTUS INCIPIT FELICITER.

In arbore signata desuper ponitur in radice Celi, eo quod pater fuerit Jovis secundi, cuius proles et si non omnis, nam Dardanus in librum alium hunc sequentem reservatur, in hac arbore tam in ramis quam frondibus describitur.

Prohemium

Nondum plene finieram superbam Tytanis prolem in medium trahere, et ecce, qui adeo circa principium impetuose ab imo usque commoverant equora, quasi in antrum Eoli revocati imperio abiissent, venti quievere omnes, et turgidum hactenus velum, languidum exahustumque adhesit malo. Quod ego prospectans, adverti illico, quia esset paululum quiescendum. Nec mirum! Quid, si fulminando Juppiter fatigatus est, de me scribendo scelesti generis elatos mores poterit arbitrari discretus? Progredior ergo in litus, conscendo tumulum, visurus, quonam me vehemens liquisset spiritus; dumque in circum oculos volvo, Atticum sub pedibus habere solum cognovi, avidusque in circumitu cuncta passim videre, non ordine certo intuebar, quin imo, ut memoria representabat preterita, sic nunc huc nunc illuc oculos impellebam. Et summos primo aliquandiu Arcadum montium consideravi vertices et nemorosa declivia, mecum dicens: Hos incoluit Mercurius puer, per illa ducebat Diana choros, discurrebat Athlas, et parvus adhuc Parthenopeus consuevit agitare cervos, in illis Calysto latuit virgo. Inde repente revolutus in litus, aspexi non dicam Athinas, sed earum dum fere consumptum parvumque vestigium intuerer. Risi nostre mortalitatis insana iudicia, quibus decepta vetustas, dum illas futuras perennes arbitraretur, primo deos in litem nominis imponendi

traxit, inde eas vocavit eorum sententia immortales; nunc, paucis elapsis seculis, ruinis suum finem venisse testantur. In mortem profecto nos et nostra corruunt omnia celeri passu. Attamen, quantumcunque exinanita civitas imo potius civitatis bustum esset, memorari cepi quanta phylosophorum atque poetarum luce, quanto studiorum omnium decore, quanta regum ducumque gloria, quanta insignis potentia, quanto victoriarum fulgore splendida iamdudum fuerit, et exhorruui videns omnia sub turpi ruinarum tam templorum quam edium tumulo deiecta iacere. Ab hac tandem me consideratione retorsit biceps fere in conspectu positus Parnasus, plurimo celebris carmine et vatum redolens laureis, atque vetustissimum et suave Musarum hospitium; quem dum quadam mentis veneratione conspicerem et deserto fonti Castalio compaterer, vidi antiqui hostis decipulam veterem, antrum scilicet Apollinis Delphyci, ex quo prodeuntes ambages et perplexa responsa in se, tanquam in Caribdim cuncta sorbentem, et in baratrum perditionis perpetue dimittentem, tam diu gentilium infelices animas contraxere; tamen mutum et elinguem, non aureis ornatum statuis, non preciosis coruscum lapidibus, sed varia fere totum serpentium radicum circumplexione contectum, sic sacro volente lumine, quod non implicitis vocibus, sed sanctorum qui, a seculo sunt, prophetarum eius, futuris sacra misteria expectate salutis eleganti patefecit eloquio. Ab hinc in Thebas Boetias haud longinquas a loco se flexit intentio, quas apud, dum inter ruinarum tumulos, et ingentia veterum edificia, turpi lapsu squalentia, Bachi et Herculis oculo mentis exquiro cunabula, tetrus odor tabis illisi in saxum Learci, truncati Pentei, discerpti Actheonis et germanorum vulnerum me in partem impulit alteram, et in Lacedemonam usque protendens aciem, nedum Agamenonias arces et execrabilem decorem Helene sacrasque Lygurgi leges cernerem et imperii pregrandis insignia, sed vix locum, ubi consederit oculus alter

Grecie, cognoscere potui. Et ob id in excedentem fere sydera Corinthiam arcem oculos dedi, Lacedemonis memor et Sysiphi. Sed quid multa? Dum sic distrahor, clementissime princeps, sensi restaurari vires, quas pridianus labor obtuderat, et me ad ceptum revocari iter ab aura tenui. Quam ob rem, omisso tumulto, quasi futuri itineris premonitus, parvam reintravi naviculam, et eius invocato nomine, qui iam dudum in suave vinum insipidas vertit aquas in Chana, secundi Jovis insignem scripturus prolem, flatibus velum dedi.

CAP. I.

De Jove secundo Celi nono filio, qui genuit filios quindecim, quorum prima(Diana), II Apollo, III Titius, IIII(Bachus), V Amphyon, VI Zethus, VII Calatus, VIII Pasithea, IX Egiales, X Euprosinne, XI Lacedemon, XII Tantalus, XIII Hercules, XIII Minerva, XV Arcas.

Supra de Celo libro tercio dictum est, cuius fuisse filium Jovem secundum testatur Tullius in libro de Naturis deorum, eumque dicit in Arcadia natum, ex qua tamen matre non dicit. Huius et si credam grandia fuisse facinora, absque quibus non potuisset tam insigne meruisse cognomen, pauca tamen ad nos usque fama, seu veterum monimenta duxere, et si qua forsitan pervenere, non satis certum est, an sua, an potius primi vel tercii fuerint Jovis. Verum que pauca huius fuisse Theodontius asserit, explicabo. Vult igitur Theodontius hunc insignem fuisse hominem, primo apud suos, et ibidem ob opposita a Lycaone Arcadum rege in convivio humana membra, Lycaonem vicisse prelio, regnoque privasse, et tunc primo cepisse vocari Jovem ob iustam de iniquo rege ultionem sumptam. Hunc tamen Leontius Lysaniam supra, ubi de Lycaone, vocat, quem primum fuisse Jovem et Atheniensium regem diximus; et ob id quid dicam non habeo, nisi ut istas adeo inter se discrepantes opiniones prudentior me, si queat, in concordiam redigat. Post hec dicit Theodontius, hunc se Athenas transtulisse et ibidem in culmine

fuisse permaximo, et ob stupratam Latonam adversus Ceum ingens habuisse bellum, eoque superato maxima cum gloria, Athenas rediisse, Jovique primo bovem immolasse, et multa ad laudabilem civilitatem spectantia apud Athenienses instituisse; quibus agentibus causis, Juppiter communi hominum consensu vocatus est. De tempore non constat. Sunt tamen qui credant eum Cycropem Atheniensium regem primum fuisse, sed ab hoc vulgata discordat opinio, cum Cycrops fuerit Egyptius, et Juppiter Archas. Alii vero antiquiorem dicunt, nec tamen ullus precisum tempus apponit, et ideo omittamus.

CAP. II.

De⟨Diana⟩prima Jovis secundi filia.

Diana, omnium fere testimonio poetarum, Jovis et Latone fuit filia, et eodem partu cum Apolline edita, ut supra ubi de Latona monstratum est. Hanc veteres insignem virginitate perpetua voluere, et quoniam spreto hominum consortio silvas inhabitaret, venationibusque vacaret, eam arcu pharetraque accintam describere, et nemorum montiumque dixere deam, curruque uti voluere a cervis tracto, et nynpharum societate atque officiis et obsequio uti. De qua sic Claudianus ubi de laudibus Styliconis: Dixit et extemplo frondosa fertur ab Alpe Trans pelagus, cervi currum subiere iugales, Quos, decus esse dee, primi sub lumine celi Roscida fecundis concepit luna cavernis, Par nitor intactis nivibus, frons discolor auro Germinat, et spatio summas equantia fagos, Cornua ramoso surgunt procera metallo. Opis frena tenet etc. Et paulo infra sequitur: Sexum nec cruda fatetur Virginitas, sine lege come, duo cingula vestem Crure tenus pendere vetant; precedet amicas Flava Leonthademe, sequitur nutrita Lyceo Neuopene telisque domat que Menala thoro, Ignea Cretea properat Bythomartis ab Yda, Et cursu Zephyris nunquam cessura Lycaste. Iungunt se gemine metuenda feris Agapente, Et soror optatum numen venantibus Opis, Progenies

Scythye, divas nemorumque potentes Fecit Yperboreis Delos delata pruinis. He septem venere duces, exercitus alter Nynpharum incedunt, acies formosa Diana etc. Ait et hic idem: Opis frena tenet, fert retia rara Lycaste, Auratasque plagas etc. Hanc insuper viarum voluere presidem, et una cum luna multis vocavere nominibus. His igitur premissis, advertendum est que per ea sentienda sint. Fuit hec profecto femina Jovis hominis et Latone filia, et possibile est eam viraginem quandam fuisse, ut nonnulli sunt, omnino hominum abhorrentem consortium, et sic virginitate perpetua claruisse, et venationibus dedisse operam. Et cum hec lune convenire videantur, que suo frigore habet venereas frenare concupiscentias, et nemora montesque nocte suo lustrare lumine, ei ad lunam spectantia, tanquam si ipsa luna esset, iniunxere, seu ipsam potius insipidi credidere, eo modo quo supra sepius de quibusdam aliis dictum est. Et quoniam de his, ubi de luna nil fere dictum fuit, paululum latius prosequemur. Accingitur ergo Diana arcu et pharetra, ut per hoc intelligatur luna et ipsa radiorum iaculatrix, qui loco sagittarum intelligendi sunt, et ideo sagitte, quia non nunquam nocui atque pestiferi. Nemorum montiumque ideo dea dicta est, quia lune videatur esse plantas herbasque suis humiditatibus fecundare, et in virorem servare, et etiam incrementa prestare. Currus autem ideo illi additur, non solum ut ex hoc celi circumitio assumatur quam etiam velocius ceteris planetis peragit, quin imo ut et montium atque nemorum circumitiones venantium designentur. Qui a cervis idio trahi dicitur, eo quod a silvestribus animalibus venantium desideriam trahi videatur. Candidi autem ideo apponuntur, quia albedo inter colores lune a physicis tribuatur. Quod nynphas habet socias, accipi debet pro humiditate continua, qua habundat, cum nil aliud nynpha sit quam aqua, aut complexio humida, ut infra ubi de nynphis clarius apparebit; quod nynphis sint officia attributa, ad decorem fictionis appositum est, seu velimus dicere humiditates

obsequium prestare influentiis lune. Viarum vero presidem ideo voluere, quia lumine suo nocturnas vincens tenebras illas reddit viatoribus expeditas, seu quia vie sint Diane virginis in sterilitate similes. Dianam vero vocari voluere, ut dicit Rabanus in libro de Origine rerum, quasi duanam, eo quod nocte et die appareat, et sic deservire videtur ambobus. Sed Theodontius aliter, ut alias dictum est; luna enim planeta iste vocatur quando de sero lucet, Diana autem, dum luce sua tendit in diem, et tunc est venationibus aptior et viatoribus; et virgo ille tunc dicitur, quia post excursum medium celi circulum, plantis nec affert nutrimentum validum, nec de novo plantatis prestat utile incrementum, uti facit dum in oppositum fertur discedens a sole. Cinthia autem dicta est a Cinthio monte, in quo precipue colebatur; de reliquis alibi dictum est.

CAP. III.

De Apolline II Jovis secundi filio, qui XVI inter filias et filios genuit, quorum hec sunt nomina: prima Lapitha, II Eurinomes, III Mopsus, IV Lynus, V Phylistenes, VI Garamas, VII Brancus, VIII Phylemon, VIII Orpheus, X Aristeus, XI Nomius, XII Auctous, XIII Argeus, XIII Esculapius, XV Psyce, XVI Arabs.

Apollo eque Jovis et Latone fuit filius et eodem enixus cum Diana partu, ut prehabitu est, ubi de Latona. De hoc multa narrantur, que forsitan non minus aliena fuere quam sua, cum preter eum tres alios fuisse Apollines scribat Cicero. Verum quoniam in hunc omnes sese inclinant poete, quasi solus ipse fuerit Apollo, et ob id que aliorum fuerint, non satis apparet, in hunc omnia deferre necesse est. Dixere ergo post nativitatis sue fabulam, hunc divinitatis et sapientie deum et medicine artis repertorem. Preterea dicunt eum Cyclopes interemisse, et ob id, aliquandiu privatum divinitate, armenta Admeti regis Thesalie pavisse. Voluere insuper, cum illi cytharam donasset Mercurius, eum Elyconicis preesse Musis, ut eo scilicet lyram tangente Muse canerent. Similiter et imberbem dixere, atque

laurum arborem, et Yperboreas gryphes, et corvum, et buccolicum carmen illi sacrum fecere. Multisque illum vocavere nominibus, et plures illi filios ascripsere; longa fictionum series hec est, quarum si velimus sensum excerpere, ante alia advertendum est, quoniam aliquando eum hominem, ut fuit, aliquando solem intelligamus necesse est. Fuit igitur hic homo et secundi Jovis filius ex Latona, ut sepius dictum est. Verum Tullius, ubi de Naturis deorum, dicit eum Jovis Cretensis fuisse filium, et ab Hyperboreis montibus venisse Delphos. Et si sic esset, multa frustrarentur ex dictis supra. Verum, salva semper Ciceronis reverentia, ego istud non credo, cum dicat Eusebius in libro Temporum Apollinem et Dianam ex Latona natos, regnante Argis Steleno, regnique eius anno IIII, qui fuit annus mundi III dcc xi, cum longe post per eiusdem Eusebii scripta comprehendatur Jovem Cretensem fuisse. Theodontius vero dicit istum Jovis secundi fuisse filium, et apud Arcades regnasse, eisque novas adinvenisse leges, et Nomium fuisse vocatum, et ob severitatem nimiam legum a subditis regno fuisse pulsum, et ad(Admethum)regem Thesalie confugisse, atque ex concessione Admeti quibusdam secus Amphrisium flumen populis imperasse, ex quibus nata fabula est, quod ob occisos Cyclopes divinitate privatus Admeti paverit armenta. Sane dicit idem Eusebius Apollinem ex Latona natum, non eum fuisse a quo consueverunt antiqui responsa suscipere, sed eum qui servivit Admeto, et sic ille, ut dicit Tullius, qui Delphos ex Hyperboreis venit, filius potuit esse Jovis Cretensis. De nativitate autem huius et contingentibus circa eam, multa in precedentibus, ubi de Latona, dicta sunt, et longe plura legi possent per Macrobius in libro Saturnaliorum scripta, que profecto utilia sunt, nec tamen multum a scriptis desuper discrepantia; et ideo non apposui. Fuit insuper hic, ut Theodontius asserit, primus qui vires herbarum noverit, et ad oportunitates hominum earum virtutes adaptaverit, et ob id non solum medicine repertor habitus est, sed

deus, cum egrotantes plurimi ex suis remediis sanitatem consequerentur. Et quoniam ipse pulsorum hominum concordantias repperisset, illi a Mercurio numerorum atque mensurarum principe cytharam concessam dicunt, volentes intelligere, uti per diversas cythare voces ex diverso fidium tactu surgentes una fit melodia, si rite tangatur, sic ex diversis pulsuum motibus, si rite ordinati sint, quod ad medicum spectat, una fiat sanitatis bene dispositi corporis concordantia. Et quoniam, visis egritudinum signis, multis mortem, et multis etiam sospitatem prediceret, divinationis illi deitas attributa est. Et sic illi laurus et corvus dicati sunt, cum ut alias dictum est, si lauri frondes dormientis capiti alligentur, somnia eum visurum vera predicent, que divinitatis est species. Sic et corvum, ut etiam dictum est, habere LXIII vocum mutationes, ex quibus optime augures futura se comprehendere asserebant, quod etiam ad divinationem designandam apponitur. Albericus insuper dicebat ob id fictum eum occidisse Phitonem, quia Phyton fidem auferens interpretetur, que oblatio fidei tunc de medio tollitur, cum veritatis claritas referatur, quod per solis lumen efficitur. Sed tunc planeta est, non homo, per quem etiam, ut mathematici asserunt, multa futura mortalibus demonstrantur. Sapientie autem ideo deus est habitus propter consilia, que salubria circa morbos dabat poscentibus, preterea quia ubi de sole intelligatur, lumine suo vitanda demonstrat ac etiam imitanda, quod sapientis est. Imberbem autem solem planetam dicunt, quia semper iuvenis tanquam omni die novus exoriens. Lyra canere et Musis preesse eum ideo voluere, quia putaverint eum celestis melodie moderatorem et principem, et inter VIII sperarum circumitiones varias, tanquam inter VIII Musas notitia et demonstratione earundem modulos exhibentem. Nunc de nominibus. Dicitur Apollo, quod, ut ait Fulgentius, perdens interpretantur, et ideo Ethyopum quidam sunt populi, qui eum surgentem totis affectibus execrantur, eo quod fervore suo nimio

apud eos cuncta disperdat; et hinc est, ut dicit Servius, quod Porphyrius, in eo libro quem Solem appellat, dicit, Triplicem esse Apollinis potestatem, eum scilicet apud Superos esse Solem; Liberum patrem in terris, et Apollinem apud Inferos, et inde tria, insignia simulacro eius ab antiquis apposita, lyram scilicet, pro qua celestis armonie ymaginem voluere, clipeum quo eum terre numen intelligi sensere, et sagittas quibus infernorum deus et noxius iudicatus est; et ob id Omerum dixisse videtur eundem tam pestilentie quam salutis autorem. Quod etiam sensisse videtur Oratius in Carmine seculari, dum dicit: Condito mitis placidusque telo Supplices audi pueros, Apollo etc. Vocatur et insuper Nomius, quod latine pastor sonat, inde sumptum quod pastor fingatur Admeti; et ideo tanquam pastori buccolicum illi carmen consecratum est, quia pastorale carmen est. Cynthius autem dicitur a Cynthio, in quo diligentissime colebatur.

CAP. IV.

De Lapyta prima Apollinis filia.

Lapyta, ut Ysidoro placet in libro Ethymologiarum, filia fuit Apollinis, esto Papias virum fuisse testatur. Ab hac autem, ut Rabanus asserit, Lapyte populi Thesalie dominati sunt. Indicium quidem est non parvi momenti, hanc scilicet insignem fuisse mulierem, postquam ab ea egregii denominati sunt populi. Quod autem Apollinis fuerit filia verum esse potest, tanquam hominis, si autem tanquam solis, ob formositatem, vel sapientiam, vel augurandi peritiam fictum arbitrari potest.

CAP. V.

De Eurimone Apollinis secunda filia.

Eurimonem Paulus Perusinus affirmat Apollinis fuisse filiam, eamque Thalaoni nuptam, ac eidem Adrastum Argivorum regem, et Euridicem Amphyrai postea coniugem peperisse.

CAP. VI.

De Mopso III Apollinis filio.

Mopsus, dicit Theodontius, filius fuit Apollinis et Ymantis, Iasoni summa atque fida amicitia iunctus, ut testatur Statius: Sepius in dubiis auditus Jasone Mopsus. Hic, ut placet Lactantio, divinandi peritissimus fuit et Gryneo nemori, ubi Apollinis oraculum erat, prefectus, ut ait Servius. Fuit enim homo evo suo venerabilis adeo, ut illi post mortem templa dicata sint, et ex eorum abditis a petentibus accepta responsa. Paulus autem dicit non Ymantis fuisse filium, sed Manthonis, filie Tyresie Thebani. Hunc preterea dicit Pomponius Mela Phaselim civitatem in finibus Panphylie condidisse; nec multo post asserit idem Pomponius Manthonem fugientem Thebarum victores, Clarii fanum apud Lybedos Yonas statuisset, Caystro flumini proximum. Nec longe ab eo Mopsum eiusdem filium Colophonem condidisse. Eusebius autem dicit Mopsum apud Cilices regnasse, regnante Agamennone Mecenis, et ab eo Mopsicrene et Mopsistie dicti. Dicentibus Manthonem huius fuisse matrem, adversantur dicentes Manthonem post Thebanum bellum in Ytaliam transmigrasse, et in Cisalpinam Galliam devenisse.

CAP. VII.

De Lyno IIII Apollinis filio.

Lynus, ut scribit Lactantius, ex Psamata filius fuit Apollinis, ex quo talem recitat fabulam. Quod cum interfecisset Apollo Phytone serpentem, et perquireret cedis acte piacula, a Crotopo rege Argivorum in domum susceptus est, ubi clam cum Psamata virgine et eiusdem Crotopi filia concubuit. Que cum concepisset et tempore debito secus Nemeum flumen occulte peperisset, filium illum Lynum appellavit, eumque, ut placet aliquibus, exposuit, et sic repertus a canibus devoratus est. Alii vero dicunt, quia illum pastori cuidam alendum tradidit, tamen dum quadam die incuria pastoris

parvulus iaceret in herba, a canibus devoratus est. Quod Statius testari videtur dicens: Irradiant medio Lynus intertextus acanto Letiferique canes etc. Apollo autem iratus filium fuisse a canibus devoratum, regioni monstrum immisit, cuncta devastans, quod postmodum Corebus occidit. Arbitror fictioni huic causam dedisse aliquod pestiferum animal, quod forte eo tempore apparuit, quo puer iste a canibus discerptus est; quod cum impium visum sit, eo dictum monstrum immisum. Fuit insuper et alter Lynus, qui Apollinis filius fuit, et in musica mirabilis habitus est, de quo Virgilius: Non me carminibus vincet nec Treycius Orpheus nec Lynus etc.

CAP. VIII.

De Phylistene V Apollinis filio.

Phylistenes, ut Servio placet, Apollinis ex Cantilena filius fuit, quem ait Oaxem oppidum in Creta insula condidisse, et ex suo nuncupasse nomine, unde Varro: Quos magnos Cantilena partus adducta dolore Et genitus cupiens dolorem Oaxida palmis Scindere etc. Si ergo Oaxidem suo nomine appellavit binomius de necessitate fuit. Ego existimo eum cantu valuisse, et inde tam Cantilene quam Apollinis filium a poetis fictum.

CAP. IX.

De Garamante VI Apollinis filio.

Garamas, ut Rabanus ait in libro de Originibus rerum, filius fuit Apollinis, et ab eo, ut idem ait, Garamantes Ethyopie populi nuncupati sunt, et Garama oppidum apud Ethyopas constructum. Hunc ego ideo Apollinis filium fictum reor, quia ibidem imperavit, ubi profecto nimio estu sol omnia fere perimat, quas quia sedes elegit tanquam sterilitate et estu delectatus, filius Apollinis habitus est.

CAP. X.

De Branco VII Apollinis filio.

Brancus, ut ait Lactantius, Apollinis fuit filius, ex filia Joucis et Sucronis coniuge susceptus. Cuius talis est fabula, secundum Varronem, in libro Rerum divinarum. Cyus quidam Decimus ab Apolline genus ducens, cum peregrinando pranderet in litore, ac deinde forte minus sobrius proficisceretur, oblitus, Sucronem filium puerum dereliquit. Qui Sucron, patre perduto, errans pervenit in saltum cuiusdam Joucis, receptusque cepit cum pueris illius capras in pascua ducere; contigit eos cignum capere, quem cum veste texissent, pueri pugnabant inter se, quisnam illum patrono muneris loco deberet offerre. Tandem fatigati certamine, reiecta veste, loco cigni compererunt mulierem, quo eventu territi, cepere fugam, verum revocati ab ea moniti sunt, Jouci patrono suo dicerent, ut Sucronem puerum coleret. Illi vero et que contigerant, et que audiverant patrono recitant; tunc Joucis miratus, Sucronem habere loco filii cepit, eique filiam suam locavit uxorem, que, cum pregnans esset, vidit per quietem solem per fauces suas intrasse et exisse ex ventre. Post hec editus est filius, quem Brancum vocaverunt, qui cum Apollinis malas deosculatus fuisset, ab eo captus coronam accepit et virgam, cepitque vaticinari, et subito nusquam comparuit. Post hec illi templum ingens constructum est, quod Branchiaden nominatur, et Apollini Phylesio ob hanc rem consecrata sunt templa, que ab osculo Branchidis, sive certamine puerorum Phylesia nuncupantur. Alibi vero scribit Lactantius Brancum fuisse Thessalum adolescentem ab Apolline dilectum, quem interfectum acriter dolens sepulcro sacravit, et templo et ibidem Branchiades Apollo dicitur. In precedenti fabula pueri, idest ignari, cignum capiunt, id est futuri vatis augurium; nam cignus avis soli dicatus est, eo quod propinquam sibi mortem precognoscat et suavissimo cantu predicet. Ex augurio autem sumpto in loquacitatem itur, et ideo in mulierem, que loquax animal est, cignum versum fingitur; ex hac loquacitate fit,

ut Sucron carior efficiatur patrono, eiusque deveniat gener, videatque in somnis coniunx pregnans solem per guttur eius intrantem, id est celestem influentiam ad producendum procreatum aptum vaticinio, quod per solem intelligitur, qui demum ventrem egreditur, dum nascitur, qui Apollinis tunc mala deosculatur, dum delectatione absque qua nil perficitur, adheret studio vaticinandi, et tunc coronam et virgam ab Apolline suscepit, dum eruditus insignia doctoratus assummit. Nam per coronam, que capitis ornamentum est, preminetia designatur, quam quis perquesitam studiis scientiam consequitur. Per virgam autem potestas intelligitur exercendi, que studio quesita sunt. Eum autem nusquam comparuisse, eo factum est, quia morte de medio sublatus est.

CAP. XI.

De Phylemone VIII Apollinis filio.

Phylemon Apollinis et Lychionis, ut testatur Ovidius, fuit filius. Nam, ut ipse refert, Dedalion Luciferi filius habuit speciosissimam filiam, quam cum Apollo et Mercurius eodem tempore dilexissent, et in eius ivissent concubitum, ex ambobus concepit et Apollini peperit Phylemonem, qui carmine clarus fuit et cythara. Quod autem hic fictum est, ab eventu sumptum puto; nam Lychion uno partu duos enixa est, quorum alter fuit insignis fur, quem dixerunt genuisse Mercurium, eo quod circa talia videatur astrologis operari Mercurius; alter vero cytharista fuit egregius, circa quod solem arbitrantur operam dare, et ideo Apollinis filium vocavere.

CAP. XII.

De Orpheo Apollinis filio VIII.

Orpheus Calyopis muse et Apollinis fuit filius, ut dicit Lactantius. Huic, dicit Rabanus, Mercurius lyram, nuper a se compertam, tradidit, qua tantum valuit, ut ea movere silvas et flumina sistere et feras mites facere posset. De hoc Virgilius talem recitat fabulam.

Eum scilicet amasse Euridicem nympham, quam cum suo cantu in suam traxisset gratiam, eam sibi iunxit uxorem. Hanc cepit amare Aristeus pastor, et die quadam, dum secus ripas Hebri cum Dryadibus spatiaretur, eam capere voluit, que fugiens pede serpentem inter herbas latitantem pressit, qui revolutus in eam venenato morsu interemit. Quam ob causam gemebundus Orpheus descendit ad Inferos et lyra adeo dulciter canere cepit, orans ut sibi restitueretur Euridices, quod non solum ministros inferni in sui pietatem traheret, sed et umbras in oblivionem penarum suarum deduceret; ex quo factum est, ut illi a Proserpina Euridices restitueretur hac lege, ne illam, nisi perdere vellet, respiceret, donec devenisset ad superos; qui cum iam proximus esset, nimio videndi Euridicem suam desiderio tractus, oculos in postergantem flexit; ex quo factum est, ut evestigio dilectam iterum perderet. Quam ob causam diu flevit et celibem deducere vitam disposuit. Et ob id, ut ait Ovidius, cum multas suas nuptias postulantes reiecisset, aliisque hominibus celibem vitam ducere suaderet, mulierum incidit odium, et a celebrantibus matronis orgia Bachi secus Hebrum, rastris atque ligonibus cesus atque discerptus est; et eius caput in Hebrum proiectum cum cythara in Lesbon usque delata sunt; ubi cum serpens quidam caput devorare vellet, ab Apolline in saxum versus est. Lyra autem, ut dicit Rabanus, in celum assumpta et inter alias celestes ymages locata est. Pulchre equidem et artificiose fictiones he sunt, et ut incipiamus a prima, cur Apollinis et Caliopis dicatur filius videamus. Dicitur autem Orpheus quasi aurea phones, id est bona eloquentie vox, que quidem Apollinis, id est sapientie, et Caliopis, que bonus interpretatur sonus, filia est. Lyra autem illi a Mercurio data est, quia per Iyram diversa vocum habentem discrimina, debemus intelligere oratoriam facultatem, que non una voce, id est demonstratione, conficitur, sed ex multis, et confecta non omnibus convenit, sed sapienti atque eloquenti, et bona voce valenti;

que cum omnia in Orpheum convenirent, a Mercurio mensuratore temporum eidem concessa dicuntur. Hac Orpheus movet silvas radices habentes firmissimas et infixas solo, id est obstinate opinionis homines, qui, nisi per eloquentie vires queunt a sua pertinacia removeri. Sistit flumina, id est fluxos et lascivos homines, qui, nisi validis eloquentie demonstrationibus in virile robur firmentur, in mare usque defluunt, id est in perpetuam amaritudinem. Feras mites facit, id est homines sanguinum rapacesque, quos sepissime eloquentia sapientis revocat in mansuetudinem et humanitatem. Hic insuper Euridicem habet in coniugem, id est naturalem concupiscentiam, qua nemo mortalium caret; hanc per prata vagantem, id est per temporalia desideria, amat Aristeus, id est virtus, que eam in laudabilia desideria trahere cupit; verum ipsa fugit, quia naturalis concupiscentia virtuti contradicit, et dum fugit virtutem a serpente occiditur, id est a fraude inter temporalia latente; nam apparet minus recte intuentibus temporalia virere, id est posse beatitudinem prestare, cui apparentie si quis credat, se in perpetuam deduci mortem comperiet. Sed quid tandem? Cum naturalis concupiscentia ad Inferos, id est circa terrena, omnino lapsa est, vir prudens eloquentia, id est demonstrationibus veris, eam conatur ad superiora, id est ad virtuosa, reducere. Que tandem aliquando restituitur, et hoc dum appetitus ad laudabiliora dirigitur; sed redditur pacto, ne retro suscipiens respiciat, donec ad superos usque devenerit, id est ne iterum in concupiscentiam talium relabatur, donec, cognitione veritatis et Superum bonorum intelligentia roboratus ad damnandam scelestorum operum spurcitiam, oculos possit in concupiscentiam flectere. Quod autem ob id Orpheus ad Inferos descenderit, debemus accipere prudentes viros non nunquam ratione contemplationis in perituras res et hominum ignavias oculos meditationis deflectere, ut, dum que damnare debeant viderint, que appetenda sunt ferventiori desiderio

concupiscant. Fulgentius autem longe aliter sentit; dicit enim dilecte ac perditae et demum reassume Euridicis esse musicae designationem, cum Orpheus dicatur quasi orenphone, quod interpretatur vox optima. Euridices autem profunda diiudicatio, et ideo cum in musicis aliud sit armonia ptingorum et aliud effectus tonorum virtusque verborum etc. ut ubi de Mitologiis. Sed ut ad ea veniamus, quae ad Orphei videntur spectare mortem, est sciendum, ut dicit Theodotus, Orpheum primo Bacchi sacra comperisse, et ea iussit apud Traces choris Menadum, id est mulierum patientium menstruum, ut illas illo tempore auferret a commixtione virorum, cum non solum abominabile sit, sed etiam perniciosum viris. Quod cum mulieres post tempus advertissent, et existimassent hoc adinventum ad turpitudinem earum viris detegendam, in Orpheum coniuravere, illumque nil tale suspicantem interfecere ligonibus, et in Hebrum fluvium deiecere. Lactantius autem, in libro Divinarum institutionum, dicit de eo sic: Sacra Liberi patris primus Orpheus induxit in Greciam, primusque celebravit in monte Boetiae Thebis, ubi Liber natus est, proximo; qui cum frequenter cythara cantu personaret, Cytheron appellatus est. Ea sacra etiam nunc Orphica nominantur, in quibus ipse postea dilaceratus et carptus est etc. Quod caput eius et cythara Lesbos delata sint, dicebat Leontius fabulam non esse, quia sic fama ferebat, Lesbium quendam ex auditoribus eius ea secum devotionis causa Lesbos usque portasse. Quod autem serpens, qui caput Orphei devorare volebat, in lapidem versus sit, intelligo pro serpente annorum revolutiones, quae caput, id est nomen Orphei, seu ea quae ingenio Orphei composita sunt, cum in capite vigeant vires ingenii, consumere, ut reliqua faciunt, conate sint; sed in saxum ideo versus dicitur serpens, ut ostendatur nil illi posse tempus obsistere; quod quidem huc usque non potuit egisse, quin adhuc famosus existat cum cythara sua, cum ex poetis fere antiquior reputetur. Preterea sunt qui velint, et inter hos Plinius in

libro Hystorie naturalis, huius inventum fuisse auguria ex ceteris animalibus sumi, que primo tantum ex avibus summebantur. Equo modo opinati sunt quidam eum primum cytharam excogitasse, quantumcunque Amphioni aut Lyno attribuant alii. Fuit enim ex gente Cycona Tracie natus, que, ut Solinus de Mirabilibus mundi affirmat, in evum usque suum, in maximum sui decus sumebat. De tempore eius non videtur ambigi. Multi enim testantur quod inter Argonautas Colcos cum Iasone accesserit, ut Statius. De hoc tamen scribit Lactantius in libro Divinarum institutionum. Et fuit per eodem fere tempora quibus Faunus, sed quis etate processerit potest dubitari. Si quidem per eosdem annos Latinus Priamusque regnarunt, item patres eorum Faunus et Laomedon, quo regnante Orpheus cum Argonautis ad Yliensium litus accessit. Hec Lactantius. Eusebius autem in libro Temporum dicit eum fuisse regnante Athenis Egeo. Que quidem satis convenire videntur. Leontius autem dicebat hunc non eum fuisse, qui orgica adinvenit, cum illum assereret longe antiquiorem.

CAP. XIII.

De Aristeo Apollinis X filio, qui genuit Atheonem et Yolaum.

Aristeus filius fuit Apollinis et Cyrenis, filie Peney fluminis, ut testatur Virgilius in persona Aristei in Georgicis dicens: Mater, Cyrene mater, que gurgitis huius Ima tenes, quid me preclara stirpe deorum, Si modo, quem perhibes, pater est Tymbreus Apollo, Invisum fatis genuisti? etc. Quod etiam Iustinus in Epythomate Pompei Trogi confirmat, talem hystoriam recitans. Quod Cyrus, scilicet rex Coramis insule, filium habuit, cui nomen Bathos propter lingue obligationem. Verum cum Cyrus ad oraculum Delphos propter dedecus adoloscantis filii deprecaturus venisset, habuit in responsis Bathos Affricam petere, Cyrenem urbem condere, et ibidem lingue usum accepturum; quod ob solitudinem Coramis insule omissum est, quasi non haberent unde colonos in Affricam

deducerent. Tandem tractu temporis peste compulsi adeo paucos misere, ut vix navis compleretur una. Hi in Affricam venientes, montem Cyrum, loci amenitate et ubertate fontium capti, occupavere. Ibi Bathos, solutis lingue nodis, dux eorum loqui primum cepit. Quam ob rem oraculi promissis certi urbem condidere Cyrenem. Porro sic a posteris fictum est, Cyrenem eximie pulchritudinis Virginem a Pelio monte Thesalie ab Apolline raptam, perlatamque in eius montis iuga, cuius collem occupaverant qui filium secuti sunt, et ab eo repletam IIII, peperisse filios: Aristeum, Nomium, Auctoum et Argeum. Fictio autem hec ab hystoria non recedit. Nam ab Apolline ideo rapta dicitur nynpha, quia eius mandato, dum responsum dedit oratus, seu eius opera, dum pestis invasit insulam, in Cyrum montem delata est, ibidem et si non omnes peperit, quia iam Bathos dux itineris fuerat, sed in etatem, sub fervido sole, id est Apolline, virilem forte deduxit. Verum a Speo Thesalie rege, qui apud Peneum fluvium regnum habuit patre Cyrenis, missi sunt qui perquirerent quonam abiisset filia. Qui, ea comperta, a loci amenitate detenti, in iisdem terris aiunt cum Cyrene remansisse. Ex his tantum pueris tres aiunt adultos in Thesalian rediisse et avita regna recepisse. Inter quos dicunt Aristeum in Arcadia late regnasse, eumque primum apis et mellis usum et lactis coagulum tradidisse, atque trapetis oleas premere, oleum educere et eius usum ostendisse, ut refert Plinius de Historia naturali. Preterea sciens factus, syderis solstitialis ortus primum invenisse. Quibus consideratis, non absurde Virgilius fabulam Aristei, de recuperatione apium, in fine Georgicorum descripsit. Hunc insuper volunt Auctonoem Cadmi filiam in coniugem accepisse, et ex ea suscepisse Actheonem. Sane, ut Salustio placet, matris consilio relictis Thebis, in Cheam insulam illo usque ab hominibus inhabitatam abiit, eamque tenuit, esto reliquerit postea, et cum Dedalo in Sardiniam abierit, in

qua, ut dicit Solinus de Mirabilibus, urbem Caralim condidit. Quid inde ex eo contigerit legisse non memini.

CAP. XIV.

De Actheone filio Aristei.

Actheon filius fuit Aristei ex Auctonoe coniuge, Statio teste: Nec dum ille habitus aut verse crimina forme Mutat Aristeo genitus fraus aspera cornu Tela manu reicitque canes in vulnus Hyantes. Hic etiam, ut ait Ovidius, Yanthius appellatus est; scribit enim: Cum iuvenis placido compellat Yanthius ore. Et sunt qui dicant hoc illi nomen a puella sepulta eo in loco in quo natus est. Hic, ut ostendit idem Ovidius, venator fuit, et cum die quodam venatione fessus in valle Gargaphie descendisset, eo quod in ea fons esset, recens et limpidus, et ad eum forte potaturus accederet, vidit in ea Dianam nudam se lavantem. Quod cum egre Diana tulisset, sumpta manibus aqua, in faciem eius proiecit dicens: Vade et dic si potes. Is autem repente in cervum conversus est, quem cum canes eius vidissent, confestim irruerunt in eum, illumque in mortem coactum atque dentibus laceratum comederunt. Circa quod figmentum sic scribit Fulgentius: Anaximenes, qui de picturis antiquis disseruit, ait libro II venationem Actheonem dilexisse, qui cum ad maturam pervenisset etatem, consideratis venationum periculis, id est quasi nudam artis sue rationem videns, timidus factus est. Et paulo post: Sed cum venandi periculum fugeret, affectum tamen canum non dimisit, quos inaniter pascendo, pene omnem substantiam perdidit. Ob hanc rem a canibus suis devoratus dicitur. Hec Fulgentius.

CAP. XV.

De Yolao Aristei filio.

Yolaum dicit Solinus de Mirabilibus filium fuisse Aristei, et post eum in Sardinia dominium tenuisse. Supra autem dixit in suo volumine

Yolaum filium fuisse Yphyclei, filii Anphytrionis, et eque in Sardinia imperasse, nescio an idem sit vel alius.

CAP. XVI.

De Nomio Apollinis XI filio.

Nomius, ut scribit Iustinus in Epythoma, filius fuit Apollinis et Cyrenis. Hunc dicit Leontius Apollinem nominatum, quicquid supra dixerit Theodontius, eumque Arcadibus imperasse, eisque leges dedisse, quae quoniam quosdam ex optimatibus viderentur offendere, orta seditione inter Arcades, Aristeo favente, pulsus est, et loco eius regnavit Aristeus. Is autem ad Admethum Thesalie regem confugit, et eius armenta VII annis pavit, tandem viribus reassumptis, Aristeum fugavit et Archadum verum obtinuit principatum, cum abiisset Aristeus in Ceam insulam; et quoniam armenta pavisset, Nomius appellatus est, quod apud Arcades pastor sonat. Et hinc dicit fictionem traxisse locum, Apollinem scilicet ob occisos Cyclopes divinitate spoliatum, Admeti regis armenta pavisse. Ego autem nescio quid credam potius, cum et vetustate et ignavia librariorum adeo periire codices, ut subtractum sit, posse de quam plurimis veritatem cernere, et hinc amplissimus vagandi locus mendacio relictus est, cum scribat de antiquis unusquisque quid libet.

CAP. XVII.

De Auchthoo XII Apollinis filio.

Auchthous filius fuit Apollinis et Cyrenis, ut supra monstratum est. Hunc sunt qui dicant, discedentibus fratribus ex Affrica, et in Greciam venientibus, Cyrene remansisse, et his imperasse, qui una secum ibidem remansere.

CAP. XVIII.

De Argeo XIII Apollinis filio.

Argeus, ut supra a lustino monstratum est, Apollinis fuit filius et Cyrenis. Hic de se, quod ego noverim, nil preter nudum nomen posteritati reliquit.

CAP. XIX.

De Esculapio XIII Apollinis filio, qui genuit Macaonem.

Esculapius, ut fere prisci testantur omnes, Apollinis et Coronidis nynphe fuit filius. Dicit enim Ovidius hanc ex Laryssa fuisse et Flegie filiam; quam cum summe Apollo diligeret et in eius ivisset concubitus, pregnans effecta est; porro corvus Apollinis avis ad Apollinem detulit, quia comperisset eam iuveni cuidam Hemonio commisceri; quam ob causam turbatus Apollo eam sagittis occidit, et facti tandem penitens, cum remediis suis illam nequiret ab Inferis revocare, secto eius utero, conceptum ex se eduxit infantem, eumque Esculapium appellavit, et, ut fertur, Chyroni centauro tradidit educandum. Quem cum vidisset Alchyroe Chyronis filia, vaticinii docta, vaticinata est: Quia mortuum hominem ab Inferis revocaret in vitam, et ipse fulminatus deiceretur ad Inferos. Quod effectu non caruit. Aiunt enim hunc arte sua cum eximius evasisset medicus, Diane precibus, Ypolitum, membris collectis undique, in vitam revocasse et pristinae restituisset sanitati; quam ob causam turbatus Iuppiter, eum fulmine interemit, ut liquido testatur Virgilius dicens: Peoniis revocatum herbis et amore Diane. Tum pater omnipotens, aliquem indignatus ab umbris Mortalem infernis ad limina surgere vite, Ipse repertorem medicine talis et artis Fulmine Phebigenam Stygias detrussit in undas etc. Que huc usque dicta sunt, ut satis patet, hystoria mixta poeticis est. Ast ut pura consistat hystoria, excutiende sunt fictiones. Et ideo corvum accusasse Coronidem sic accipiendum arbitror, Apollinem scilicet augurandi peritia fornicationem novisse Coronidis, et iratum interfecisse pregnantem. Quod autem Ypolitum, seu ut placet Plinio, Castorem Tyndari filium, ob raptas Lynceo et Yde sponsas a Lynceo seu Yda occisum, in vitam herbis et

arte revocaverit, taliter contigisse puto. Hos, seu eorum alterum, non mortuos, quia a morte in vitam aliquem revocare solius Dei est, sed vulnerum immanitate, et ob perditum sanguinem mortuos existimatos, quos cum arte et sollicitudine sua in sanitatem revocasset pristinam, dictum est eum illos ab Inferis in vitam retraxisse. Quod autem ob id a Iove fulminatus sit, non est credibile, sed ideo fictum credo, quia possibile est ob eam curam eum laborasse plurimum in exquisitione herbarum et aliarum oportunitatum, et sic propter vires fatigatus in febrem incidisse, que profecto letale fulmen et ignitum est, et ex ea febre defecerit; seu forte casu fulminatus est, et opinatum ab ignaris hoc illi contigisse ob revocatos ab Inferis mortuos, et hinc fabule datum principium. Sane Theodontius negat Apollinem dilexisse Coronidem, et ex eo Esculapium fuisse conceptum, asseritque eum ex Hemonio iuvene et Coronide natum, sed Apollinis filius dictus est, altera ex duabus causis, seu quia matre mortua ante partum et eius secto utero eductus est, quod non absque opere medici sit, per quem fingitur Apollo, quia medicine repertor; et sic Apollinis filius, quia Apollinis opere natus sit. Seu quia qui sic nascuntur, Apollini sacros fore voluere veteres, eo quod, ut dictum est, Apollinis opere lucem sortiti videntur; et ob id aiunt Cesarum familiam sacra Apollinis observasse, quia primus eorum, qui ex familia Iulia Cesar dictus est, ob eam causam cognomen adeptus est, et factus Apollini sacer, quia execto matris utero in lucem venerit. Preterea potuit Apollinis haberi filius, quia clarissimus evaserit medicus. Theodontii autem opinio aliququaliter dictis roboratur Lactantii, qui de Esculapio in libro Divinarum institutionum dicit sic: Hunc Tarquitiu, de illustribus viris disserens, ait incertis parentibus ortum, expositum, et a venatoribus inventum, canino lacte nutritum, Chyroni traditum, didicisse medicinam. Fuisse autem Messenium sed Epydauri moratum etc. Post hec dicit Lactantius, hunc enim fuisse, qui

Ypolitum curavit. Ceterum ne ob diversitates relatorum, ubi minime oportunitum est, mendaces credantur scriptores, est advertendum, ut placet Tullio De naturis deorum, quia tres fuere Esculapii. Quorum primum dicit ipse filium fuisse Apollinis, eumque speculum invenisse, et primum obligasse vulnus, et hunc ab Arcadibus asserit summe coli. Secundum vero dicit fratrem fuisse secundi Mercurii ex Valente patre atque Coronide matre natum, eumque percutsum fulmine interisse, et Cynosuris humatum. Tercium vero filium fuisse dicit Asyppei et Arsynoe, eumque primum alvi purgationem et dentis evulsionem comperisse, eiusque sepulcrum esse in Arcadia, non longe a Lusio flumine, circa quod et lucus ostenditur eius. Et sic erit possibile ex his aliquem ex matris utero cesum, aliquem ex incerto patre natum atque expositum, nec obstat omnium parentes a Tullio nominari. Vidi ego in patria et nonnunquam ex principibus patrie hominem, qui infans fuit expositus, et demum a nutritore tanquam a patre cognominatus. Sed quid multa? Qualiscunque seu quicunque fuerit ex istis, tanta veneratione apud Epydauros habitus est, ut etiam Romani iam fere omni Ytalia occupata, pestilentia egretudinum agitati, quasi pro singulari et certo subsidio legatos ad Epydauros mitterent, orantes, ut illis de oportuno remedio subvenirent, permetterentque ut Esculapium tanquam salutare subsidium Romam deferrent, concessumque in forma serpentis, dyabolo operante, Romam in navi deveherent, illique templum insigne in insula Tyberis construerent, et loco salutaris dei diu colerent, dato illi impune Dyonisius Syragusanus novacula auream abstulerit barbam. Esculapius autem dure agens interpretatur, quod forsan nomen labori suo circa curam Ypoliti conforme fuit.

CAP. XX.

De Macaone Esculapii filio, qui genuit Asclepio.

Macaon, ut dicit Papias, filius fuit Esculapii, evo suo insignis medicus, quod ego utrum credam nescio, eum saltem fuisse

medicum, cum scribat Ysidorus post fulminatum Esculapium interdictum fuisse medendi exercitium, et ut ait Plinius ubi de Hystoria naturali: cum claruissent opera Esculapii temporibus Troianis sequentia eius in nocte densissima latuere usque ad Peloponnesiacum bellum, et tunc ea revocavit in lucem Ypocrates etc. Quod tempus, ut dicit Ysidorus, fuit annorum fere quingentorum. Hinc ego sumptum puto quod fictum est, Solem ob fulminatum Esculapium noluisse aliquandiu lucis currum ducere, ut ostenderetur Solis inventum, scilicet medicinam, eclipsim passum per secula plura, et tandem in lucem revocatum. Ego hunc Machaonem autoritate Papie non apposuissem, cum eum in multis circa talia minus curiosum sepissime invenerim scripsisse dissona veritate, sed ut ponerem me traxit solertia Pauli, qui non solum Macaonem Esculapii filium scribit, sed et Asclepium quendam Macaonis filium fuisse confirmat.

CAP. XXI.

De Asclepio(Macaonis)filio.

Asclepius, ut dicit Paulus, fuit filius Macaonis, credo, Augustinum secutus, qui hunc Esculapii nepotem videtur dicere, scribens, ubi de Civitate dei, Hermetem Trimegistum Asclepio loquentem sic: avus enim tuus, o Asclepi, medicine primus inventor, cui templum consecratum est in monte Lybie, circa litus Cocodrillorum, in quo eius iacet mundanus homo, id est corpus; reliquus vero, vel potius totus in sensu vite melior remeavit in celum, omnia etiam nunc hominibus adiumenta prestans, infirmis numine nunc suo, que solet medicine arte prebere. Et paulo infra idem sequitur Augustinus: Ecce duos deos dicit homines fuisse Esculapium et Mercurium etc. Verum ego librum hunc Hermetis Trimegisti, quem de Ydolo intitulat, vidi, nec tamen, qualiter Esculapius fuerit Asclepiadis avus, per verba Hermetis precedentia atque sequentia dictis ab Augustino percipere

queo, certus tamen quoniam potius ingenium deficiat meum, quam accusari possit animadversio Augustini.

CAP. XXII.

De Psyce XV Apollinis filia.

Psyces, ut dicit Martialis Capella in libro, quem De nuptiis Mercurii et phylologie scripsit, filia fuit Apollinis et Endilichie. Ex qua Lucius Apuleius, in libro Methamorphoseon, qui, vulgariori vocabulo, Asinus aureus appellatur, longisculam recitat fabulam talem: Regem scilicet fuisse et reginam, quibus tres fuere filie, quarum due maiores natu, etsi forma spectabiles essent, iunior, cui Psyces nomen erat, in tantum pulchritudine ceteras excedebat mortales, ut non solum admiratione teneret spectantes, sed infigeret animis ignaris rei miraculo credulitatem, ut Venus esset que descendisset in terris, et fama longe lateque vulgata invise formositatis egit, ut non solum cives sed exteri ad visendam Venerem et sacris honorandam accederent, templis vere Veneris neglectis. Quod egre Venus ferens, in Psycen accensa, Cupidini filio iussit, ut eam amore ferventissimo hominis extreme sortis incenderet. Interim pater de nuptiis virginis Milesium Apollinem consuluit. Qui respondit, ut illam in vertice montis deduceret, ibique divina stirpe creatum, esto pessimum et vipereum, nancisceretur virgo maritum. Quo responso parentes affecti, cum lacrimis et merore totius civitatis, virginem in predestinatum deduxere culmen, ibique solam liquere. Que et si solitudine et incerto timore futuri coniugis anxiaretur, non tamen diu perstitit, et venit Zephyrus mitis, et suavi spiritu eam summens, in floridam detulit vallem; in qua cum aliquali somno lenisset erumnam, surgens vidit gratum oculis nemus et argenteis undis manantem fontem, atque palatium non solum regium sed divinum, miris ornatum divitiis; quod cum intrasset et ingentes invenisset thesauros absque custode, et miraretur plurimum, obsequentium vocibus absque corporibus auditis, intravit lavacrum, invisus sibi

assistentibus obsequiosis. Inde cena divinis conferta dapibus sumpta, cubiculum intrans, conscendit genialem thorum, et soporate maritus affuit. Qui cum eam sibi fecisset coniugem, veniente luce invisus abiit; et sic sepius magna Psycis consolatione continuans, factum est ut sorores, eiusdem audito Psycis infortunio, e domibus maritorum ad lugubres parentes accederent, et una cum eis sororis infelices nuptias deflerent. At Cupido presentiens quid invidia sororum pararetur Psyci, eam premonuit, ut earum omnino flocci faceret lacrimas, nec in suam perniciem pia atque credula esset. Quod cum spopondisset Psyces, se cepit deplorare captivam et quod sorores videre et alloqui non posset, et venientem atque redarguentem Cupidinem precibus in eam sententiam traxit, ut cum eis loqui posset, Zephyroque iuberet, ut eas ad se leni deferret flatu. Qui cum fecisset, concessit etiam ut ex thesauris, quos liberet, asportare permetteret, sed earum suasionibus nullo modo crederet, nec suam videre formam alicuius consilio exoptaret. Tandem complorata domi Psyce a sororibus, scopulum conscendere, et ululatu femineo redintegrato a Psyce audite sunt, atque paucis consolate verbis, et postremo illas Zephyrus Psycis imperio in vallem detulit amenam. Ibi a Psyce festiva caritate suscepte, divinum nemus et regiam, thesaurosque mirate, et lavacro atque cibo refecte, percontari scrupulose cepere, quisnam eius vir ac tantarum rerum dominus esset. Illa autem memor precepti coniugis, iuvenem finxit venationibus intentum; et concessis eis que vellent ex thesauris, a Zephyro illas in summitate montis iussit deferri. Que, post longas infortuniorum suorum querelas, felicitati Psycis invidentes, celatis thesauris fictisque lacrimis ad parentes rediere, et inde inito de perniciem Psycis consilio abiere ad viros. Psyces autem iterum premonetur a viro, ut sororum evitaret insidias, et nullius consilio eum videre conetur. Revertuntur interim sorores invidere, et obsequio Zephyri ex vertice montis deferuntur ad Psycem, et letanter suscepte

felicitati et pregnationi congratulantur sue; captamque verbis mellifluis aggrediuntur venenosis colloquis, inquirentes iterum quisnam vir eius esset. Psyces autem pridiani oblita mendacii, in fictionem alteram devertit, eumque dixit mediocris etatis hominem et vacantem negotiationibus, datisque muneribus iussit illas Zephyro reportaret. Que cum advertissent eam, non ea forma qua pridie dixisset, virum designasse, illum ab ea invisum, et perconsequens arbitrate deum sunt, et sic acrius exarsere. Et inde die redeuntibus sequenti, affectu pio verbis se maximam salutis eius curam gerere monstrare, asseverantes post multa se pro comperto habere a circumvicinis incolis, non hominem, sed serpentem tortuosum illas edes incolere, eiusque virum esse, nec illum aliud expectare quam maturitatem eius quem gerebat in utero, ut ex ea illoque se ampliori sagina saturaret. Quibus terrefacta Psyces et eis ultro aures prebens, eo quod ille adeo se videri recusaret, eis remissis ad scopulum, consilio earum novaculam paravit, et lucernam abscondit sub modio, nocte sequenti visura, quisnam esset is cuius uteretur concubitu, et ut illum perimeret si verbis, responderet forma, sororum. Intrat igitur more suo lectum Cupido, et in somnum solvitur. Psyces vero, aperto lumine, vidit illum mira formositate conspicuum iuvenem, alis pernicipibus insignitum, et ad eius pedes arcum et pharetram sagittis confertam; e quibus cum unam mirabunda eduxisset, expertura aciem, adeo digito impressit suo, ut aliqualis scaturiret e vulnere sanguis. Quo facto, miro dormientis adhuc amore flagravit. Dumque illum mirabunda conspiceret, favillula ex lucerna prosilivit in dexterum dormientis humerum; quam ob rem expergefactus Cupido repente fugam arripuit. Verum Psyces cum illum cepisset crure atque fortiter teneret, tam diu ab eo per aerem delata est, donec fessa, eo dimisso, caderet. Cupido autem in vicinam cupressum evolans, longa querela eam redarguit, seipsum damnans, quod a matre missus, ut illam extremi hominis amore incenderet, et

ipse se ipsum ob eius pulchritudinem vulnerasset; et inde evolavit. Psyces vero postquam illum videre non potuit, se in propinquum deiecit fluvium mortem cupiens. Fluvius autem aspernatus eam deduxit in ripam, ubi a Pane deo verbis solata aliquantisper est. A quo tandem discedens in civitatem venit, in qua altera sororum nupta; quam cum convenisset illi casum suum recitavit omnem, verum vindicte avida, in perniciem sororis consultricis astutule mentita est circa extremum verborum Cupidinis, asserens eum dixisse: abi hinc et res tuas affer, postquam imperium meum servare nequisti, ego autem sororem tuam, teque nominavit, meis nuptiis coniugabo, et me fecit inde confestim a Zephyro deferri in culmen ex quo sustulerat. Quod cum audisset illa, confestim evolavit in montem, et alio flante vento inquit: Accipe Zephyre dominam tuam meque deducito in viri cubiculum, et cum verbis sumpto saltu maximo, se in ingens precipitium dedit, quassatoque corpore toto, alitibus esca effecta est. Psyces inde equo modo et aliam sororem misit in saltum. Demum cum primo cereris inde Iunonis precibus exquisisset subsidium, et ab utraque repulsam habuisset, audissetque, iubente Venere, Mercurium voce preconia mortalibus cunctis iussisse, ut nemo eam occultaret, et dona indicanti preponeret, se ad fores Veneris presentavit. A qua obiurgata diu et capillis tracta, sollicitudini et tristitie ancillis suis ut excruciaretur tradita est. A quibus cum esset verberibus laccessita, eidem a Venere cumulus segetum multiplicium appositus est, iussumque ut in sequenti vespere grana seminum omnium discreta representaret eidem. Quo iussu, abeunte Venere, obstupefacta Psyces riguerat, sed advenientibus formicis ab eis confestim iussa Veneris peracta sunt. Secundo autem Venus precepit eidem, ut floccum aurei velleris ostensi pecoris eidem portaret; quod Psyces, secuta monitum palustris arundinis, cum obtinuisset, imperanti reportavit. Tercio Venus, urnulam tradidit iussitque, ut plenam ex undis Stigiis ei

deferret confestim. Que cum locum videret inaccessibilem, aquile volantis subsidio mandatum dire socrus implevit. Quarto Venus, data ei pixide, iussit illi ad Inferos descenderet Proserpineque, sua ex parte, paululum sue formositatis exposceret. Que cum iret ad turrim se precipitatura, ab eadem monita descendit ad Inferos, et legationi peracta, pixidem plenam atque coopertam assumpsit, et ad superos remeavit, sed immemor mandatorum turris, sumptura aliquantulum divine formositatis, ut amanti suo pulchrior videretur, aperuit pixidem ex qua prosilivit somnus infernus, qui in eam iniectus, eam non aliter quam corpus mortum soporavit. Sed Cupido iam convalescens a vulnere, casum sue Psycis advertens, per fenestram cubiculi evolavit ad dormientem, detersoque ab ea somno et in pixidem redacto, redarguit eam presumptionis adversus monitus habite, dixitque ut mittenti deferret, quod et factum est. Cupido autem impatiens infelicitatum et laborum puelle a se dilecte, Iovem oravit, ut pateretur illam sibi coniugem fore. Qui precibus annuens, congregatis diis, eorum in presentia iussit ut Psyces coniunx esset perpetua Cupidinis. Quam Mercurius Iovis iussu devexit in celum et ibidem, immortalis effecta, nuptie celebrate sunt. Ipsam autem Cupidini peperit voluptatem filiam. Serenissime rex, si huius tam grandis fabule ad unguem sensum enucleare voluerimus, in ingens profecto volumen evaderet, et ideo cur Apollinis, et Endilichie filia dicatur Psyces, que eius sorores, et cur Cupidinis dicatur coniunx, cum paucis ex contingentibus dixisse satis sit. Psyces ergo anima interpretatur. Hec autem Apollinis, id est solis, filia dicitur, eius scilicet qui mundi vera lux est deus, cum nullius alterius potentie sit rationalem creare animam, nisi dei. Endelichia autem, ut dicit Calcidius super Tymeo Platonis, perfecta etas interpretatur; cuius ideo rationalis anima dicitur filia, quia et si in utero matris illam a patre luminum suscipiamus, non tamen eius apparent opera, nisi in etate perfecta; cum potius naturali quodam instinctu usque ad

etatem perfectam feramur, quam iudicio rationis; etate vero perfecta agere incipimus ratione; ergo bene Apollinis et Endelichie filia dicitur. Sunt huic due sorores maiores natu, quarum una est anima vegetativa, altera vero sensitiva, sed Psyces pulchritudine illas excedit, et hoc ideo quia vegetativa anima communicamus cum plantis, sensitiva autem cum brutis, rationali quidem cum angelis et Deo, quo nil pulchrius. Psyces vero ideo dicitur iunior, quia longe ante eam vegetativa conceditur fetui, et inde tractu temporis sensitiva, postremo a deo rationalis infunditur. Ille ante nubunt, quod ideo dictum est, quia corporeis sunt annexe virtutibus. Huius autem coniugium divine stirpi servatur, id est amor honesto, seu ipsi Deo, cuius inter delicias a Zephyro, id est a vitali spiritu, qui sanctus est, defertur et matrimonio iungitur. Hic coniugi prohibet, ne eum videre cupiat, ni perdere velit, hoc est nolit de eternitate sua, de principiis rerum, de omnipotentia videre per causas, que soli sibi nota sunt; nam quotiens talia mortales perquirimus, illum, imo nosmet ipsos deviando perdimus. Sorores autem non nunquam ad methas usque primas deliciarum Psycis deveniunt, et ex thesauris eius reportant, in quantum penes rationem viventes melius opus suum vegetatio peragit, et sensitive virtutes clariores sunt, et longius perseverant. Sane invident sorori, quod minime novum est sensualitatem cum rationem discordem, et dum illi blandis verbis suadere non possunt, ut virum videat, id est velit naturali ratione videre quod amat, et non per fidem cognoscere, eam terroribus conantur inducere, asserentes eum immanem esse serpentem, seque eam divoraturum; quod quidem totiens sit, quotiens sensualitas conatur rationem sopire, et ostendere anime contemplationes incognitarum rerum per causam, non solum delectationes sensitivas auferre, sed labores maximos et angores minime oportunos ingerere, et nil demum placide retributionis afferre. Anima autem, dum minus prudens talibus demonstrationibus fidem adhibet, et quod negatur

videre desiderat, occisura, si voto non conrespondeat forma, videt effigiem viri pulcherrimam, id est extrinseca Dei opera, formam, id est divinitatem, videre non potest, quia Deum nemo vidit unquam; et cum favillula ledit et vulnerat, id est superbo desiderio, per quod inobediens facta, et sensualitati credula, bonum contemplationis amittit, et sic a divino separatur coniugio. Tandem penitens et amans, perniciem sororum curat astutia, easque adeo opprimit, ut adversus rationem nulle sint illis vires, et erumnis et miseriis purgata presumptuosa superbia atque inobedientia, bonum divine dilectionis atque contemplationis iterum reassumit, eique se iniungit perpetuo, dum perituris dimissis rebus in eternam defertur gloriam, et ibi ex amore parturit Voluptatem, id est delectationem et letitiam sempiternam.

CAP. XXIII.

De Arabe XVI Apollinis filio.

Arabs, ut placet Plinio in libro Naturalis hystorie, Apollinis et Babillonie fuit filius, quem medicine artis dicit etiam repertorem. Puto ego hunc seu Babilonem fuisse hominem, et ibidem medicinam ostendisse prius, seu apud Babilonios didicisse, et ad Arabes primum detulisse; et hinc Apollinis filius dictus, quia medicus, et Babillonis, quia in Babillonia natus vel eruditus sit.

CAP. XXIV.

De Tytio filio Jovis tertio.

Postquam Apollinis longa posteritas expedita est, ut ad Iovis filios revertamur ordo postulat. Ex quibus sese ante alios Tytius offert. Quem dicit Leontius filium fuisse Iovis ex Hellare Orcomeni filia, quam pregnantem Iuppiter, iram Iunonis timens, occultavit in terram, ex quo factum est, ut nascens puer ex terra natus videretur, ut Servius asserebat. Que quidem terra postmodum eum enutrivit, et sic non mater, sed nutrix. Is tamen cum ad integram venisset etatem,

Latonam Apollinis matrem amavit, eamque de stupro interpellavit. Quam ob rem turbatus Apollo eum sagittis occidit, et apud Inferos religavit, atque eius iecur vulturibus laniandum apposuit hac lege, ut consumptum restauraretur illico, et sic nunquam vultures a discerpendo cessarent, nec ipse a patiando. Restat nunc huic fictioni velum eripere, ut quod contegat videamus. Dicit enim primo Iovem pregnantem in terris abscondisse; nil enim occultius tegitur, quam quod infoditur, et ideo debemus intelligere hanc secretissime fuisse servatam, et hoc timore Iunonis, id est maioris potentie, cum dea regnorum sit Iuno. Terram autem aluisse Tytium non est novum, cum omnes alamur a terra. Quod Latonam Apollinis matrem amaverit, ingentem eius demonstrat animum, celsitudinem enim appetiit, que claritatis mater est, sed ab Apolline, id est a regio splendore, deiectus est apud Inferos, id est apud plebeios, quos penes semper curarum plenus fuit, qualiter posset in gradum, ex quo deciderat, reascendere. Recitat ex isto Tytio Leontius brevem hystoriam, et dicit hunc apud Boetios magnum fuisse hominem, et viribus temptasse ex Delpho Apollinem eicere, a quo ipse eiectus est, et fere ad privatam vitam redactus. De pena autem illi apposita dicit ubi, de Somnio Scipionis Macrobius sic: Vulturem iecur immortale tondentem, nichil aliud intelligi volentes, quam tormenta conscientie obnoxia flagitio viscera interiora rimantis, et ipsa vitalia indefessa admissi sceleris admonitione laniantis, semperque curas, si requiescere forte tentaverint excitantis, tanquam fibris nascentibus inherendo, nec ulla sibi miseratione parcentis, lege hac, qua se iudice nemo nocens absolvitur, nec de se suam potest vitare sententiam. Hec Macrobius.

CAP. XXV.

De Bacho secundi Iovis IIII filio, qui genuit Hymeneun, Thyoneum et Thoantem.

Bachus Iovis filius et Semeles ab Ovidio et reliquis omnibus poetis dicitur. Ex cuius origine talis recitatur fabula. Cum amaret Iuppiter Semelem Cadmi filiam, et ipsa concepisset ex eo, accessit ad eam Iuno, formam gerens Beroe Epydaurie anus, et inito cum(ea)colloquio, perquisivit, numquid diligeretur a Iove. Cui dixit Semeles arbitrari se diligi; tunc Iuno: non potes, filia, nisi uno modo cognoscere, scilicet si, Stygis interposito iuramento, promittat tecum eo pacto coniungi, quo Iunoni iungitur. Semeles experientie avida, venienti iuramentum et inde munus poposcit. Iuppiter autem dolens, eam, ne adversus iuramentum ageret, fulminavit et mortue filium traxit ex utero, suoque apposuit femori, donec tempus perficeretur, quod eum esse in ventre matris oportunitas exigebat. Hunc primo clam nutrit Yno matertera eius, postmodum nynphis tradidit, que etiam ei alimenta dederant, ut ait Ovidius: Furtim illum primis Yno matertera cunis Educat, inde datum nynphe Nyseides antris Occuluere suis lactisque alimenta dedere. Et alibi. Nysiadas nynphas, puerum querente noverca, Hanc frondem cunis apposuisse ferunt, scilicet ederam; que, ut idem dicit Ovidius, fuit postea gratissima Bacho. Huic insuper alumnum dicunt fuisse Sylenum, qui captus a rusticis, a Myda Bacho restitutus est, ut ait Ovidius. Rex venit et Iunoni Sylenum reddit alumno. Hunc preterea curru et sociis honorant; de quibus sic refert Statius: Promovet, effrene dextra levaque sequuntur Lynces, et uda mero lambunt retinacula tygres. Post exultantes spolia armentalia portant, Seminecesque lupos, scissasque Mimallones ursas. Nec comitatus iners, sunt illic Ira Furorque Et Metus, et Virtus et nunquam sobrius Ardor, Succiduique gradus et castra simillima regi etc. Dicuntur insuper eum primum vitem plantasse, ut ait Accius in Bachis: o Dyonise, pater optime, vite sator, Semela genitus euhia. Et hinc vini deum asserunt. Ederam ei sacram et vannum et Marsyam in tutelam eius ascribunt. Eique Adryanam Mynois filiam coniugem copulant. Baculum ab eo

reperitum atque denominatum affirmat Rabanus, ut eo homines vino graves uterentur. Multis et illum nominibus vocant, de quibus Ovidius: Tura dabant, Bachumque vocant Bromiumque Lyeum Ignigenamque, satumque iterum, solumque bimatrem. Additur his Nyseus intonsusque thyones, Et cum Leneo genialis consitor uve, Nictiliusque Eleusque parens et Yacus et Euan, Et que preterea per Graias plurima gentes Nomina, Liber, habes, tibi enim(in)consumpta iuventa est, Tu puer eternus et formosissimus alto Conspiceris celo, tunc cum sine cornibus astas etc. Addit etiam alia nomina Albericus, vocatumque dicit: Euchium, Bryseum et Bassareum. Lactantius etiam eum vocari dicit Dytirambum. Dicit insuper Servius, Orpheum dicere hunc a Gigantibus membratim discerptum. Quod Albericus affirmat, addens quod ab eis ebrius sit inventus, eumque dicit sepultum et postea surrexisse integrum. Pingebant etiam eum antiqui in habitu muliebri, et nudum atque puerulum, ei nocturno tempore tibiis, et cymbalis, et clamore sacrum, quod orgia vocabant, celebrantes. Preterea hec alia etiam recitantur, sed quoniam non comperta sunt omnia que queruntur, que videri possunt de apposis videamus. Primo igitur, et ante omnia, pro constanti videntur tenere hystoriographi Dyonisium hominem ex Iove et Semele natum, adeo, ut de tempore inter antiquos plurima fuerit varietas. Ex quibus alii Dyonisium, alii Liberum patrem vocant; et quoniam non constat cuius Iovis fuerit filius, ego secundo ascripsi Iovi, eo quod eius evum melius videatur convenire cum secundo, quam cum aliquo aliorum. Dicit enim Eusebius in libro Temporum, a quibusdam arbitrari, Danao Argis regnante, Dyonisium in Yndia Nysam condidisse, et suo nomine nuncupasse, et eodem tempore eum in Yndia militasse, et eius in exercitu fuisse mulieres Bachas cognominatas ob furorem potius quam ob virtutem; quod quidem fuit circa annos mundi IIIIdccxxviii. Paulo post idem Eusebius dicit, regnante Danao Argis, Cadmus regnavit Thebis, ex cuius filia Semele natus est Dyonisius, id

est Liber pater, quod secundum eius annorum descriptionem comprehenderetur fuisse circa annos mundi IIIIdcclxvi. Nec multo post dicit anno XXXV Lycei regis Argivorum, Dyonisius, qui latine dicitur Liber pater, nascitur ex Semele, quod contigisse videtur anno mundi IIIIdcccxi. Inde subsequitur, Acrisio regnante Argivis, Dyonisius qui et Liber pater, adversus Yndos dimicans, Nysam urbem iuxta Yndum flumen condidit, quod factum colligitur anno mundi IIIIdcccclxx. Quanta hec sit temporis diversitas, ab Eusebio ex comentariis veterum collecta, facile comprehendi potest; nostrum autem est per coniecturas arbitrari, quod verius potuerit ex dictis tempus attribui evo Bachi. Ego autem, omissis causis me moventibus, arbitror Bachi dies fuisse circa antiquius horum tempus, seu saltem quod de proximo sequitur, eumque ea tempestate natum egisse que ab eo gesta narrantur. Sed his curiosioribus derelictis, ad figmenta tendamus. Fulminatam Semelem a casu sumptum credo, eam scilicet a fulmine, seu ab ignita febre in mortem deductam, quarum utramque a Iove, id est ab elemento ignis, emissam non mirabitur eruditus. Evulsum ab utero mortue matris fetum, et Iovis femoribus applicitum, notissimum obstetricibus officium designatur; necesse enim est, ut caloribus extrinsecis, qui per Iovem debent intelligi, faveatur qui ante tempus intrinsecis aufertur. Sed cum sit hec expositio physica, hystoricam recitat Pomponius Mela in Cosmographia, dicens: Urbium quas incolunt Yndi, sunt autem plurime, Nysa est clarissima et maxima, montium Meros Iovi sacer, famam hinc precipuam habent in illa genitum, in huius specu Liberum arbitrantur esse nutritum, unde Grecis autoribus, ut femori Iovis insitum dicerent, aut materia ingessit aut error. Hec ille. Albericus autem addit, dicens a Remigio affirmari apud Nysam Liberi patris haberi crepundia in testimonium quod ibidem altus sit. Quod si sic est, autumo de altero intelligendum sit, quam de eo, qui ex Semele natus est; ex quo etiam sequi posset temporum

diversitates a diversis Dyonisiis exortas esse. De hoc enim, si is fuit, dicit Orosius sic: Subactam Yndiam Liber pater sanguine madefecit, cedibus opplevit, libidinibus polluit, gentem utique nulli hominum unquam obnoxiam, vernacula tantum quiete contentam. Ceterum, ut ad sensus physicos tectos sub fabula redeamus, dico, quod nonnulli volunt pro Bacho vinum intelligi, et sic Semeles pro vite sumetur; que ex Iove, id est ex calore, in altum humorem terre immixtum per(vitis)poros trahente se pregnantem, id est turgidam facit, et in palmites botrosque sucos, tanquam in conceptum fetus emittit, tunc autem fulminatur, cum adveniente autumnali calore non in ampliorem maturitatem, sed potius in corruptionem et putredinem fructum conceptum deduceret, ut auferatur necesse est, et femori Iovis, id est calori altero, applicetur. Quod quidem sit, dum pressum ex uvis vinum aut igni ipsismet pressis bulliendum concedimus iterum, donec defecatum tali bullitione reddatur potui aptum. Deinde Yno, id est vas, illud servat occultum, id est contectum, ne a Iunone inveniatur, id est ne ab aere corrumpatur. Seu pregnantem tunc Semelem dicimus ex Iove, cum vitem agente calore turgidam cernimus vere primo; verum tunc fulminatur, dum estivo calore preter consuetum exurit; tunc autem apertis poris conceptum emittit in botros, quod femori Iovis, id est diurno calori, applicatur, ut quam ex matre non habuerat, a patre maturitatem accipiat; et tunc Yno illud servat occulte, dum a pampinis tegitur, ne ab aere nimis calido offendatur; et illud tunc nutriunt nynphe, dum nocturnis humiditatibus restauratur, quod calore diurno fuerat exhaustum. Sylenus senex eius alumnus dicitur, eo quod senes fere potu magis quam cibo sustententur. Qui illi a Myda avarissimo homine ideo restituitur, quia avarus potationibus non delectatur. Curru et sociis uti ideo a poetis dictum est, ut nonnulli ex suis demonstrentur effectus. Nam pro curru ebriorum volubilitas assumenda est. Lynces autem illi attribuuntur, ut intelligatur vinum moderate sumptum

vires, audaciam et perspicaciam augere. Tigres autem ideo currum trahunt, ut ebriorum ostendatur sevitia. Nemini enim parcit onustus vino. Sunt preterea temulenti temerari adeo, ut in quodcunque periculum inconsiderate irruant, quod per semineces lupos, et scissas ursas, que in predam Bachi deportantur intelligo. Quod irascantur facile et inde veniam in furorem, satis liquido patet, et sic non sobrio comitantur ardore. Meticulosi etiam sunt vinolenti, quia perduto recto rationis iudicio sepiissime non timenda pavescent. Virtus autem, cur currui Bachi iungatur, pretactum est, ubi de lyncibus diximus. Succidui gradus ideo inter Bachi numerantur comites, ut ebriorum titubantia designetur, qui adeo titubando incedunt, ut cadere credantur continue. Superadditur Bacho castra esse simillima regum, nec immerito; nam si cernamus tabernas meritorias, ibidem tabernacula frondium, cupidinarios, lurcones et edulia, potationes hinc inde, atque tumultuantes rixantesque videbimus, que castris regum simillima sunt. Bachum autem apud Grecos primum plantasse vitem, seu vineam, et vinum fecisse, possibile est, cum longe ante apud Hebreos id fecisse Noe certissimum habeamus. Dicunt tamen aliqui Bachum vitem non plantasse, sed incognitum Thebanis vini usum introduxisse, atque illud variis liquoribus immiscuisse, ut amabilius foret; quod quoniam mirabile visum est, deus vini apud rudes primo creditus est. Ederam preterea Bacho sacram dicunt, credo quia vites, edere tramites luxuriantes plurimum, et botros uvarum imitentur corimbi, nec non quia vireat viriditate perpetua, per quam ostenditur vini iuventus continua; nunquam enim quantum ad vires senescit vinum. Hac etiam poete coronari consuevere, eo quod Bacho ob facundiam sacri sint, et ad perpetuitatem carminum demonstrandam. Vannus autem illi sacer est mistica ratione. Ait autem Servius Liberi patris sacra ad purgationem anime pertinere, et sic homines eius misteriis purgabantur, sicut vanno frumenta purgantur. Fuere tamen qui

voluere hec purgamina viventibus hominibus fieri per extremam ebrietatem, que sacrum Bachi est; asserentes, si quis in tantam ebrietatem procederet, ut in vomitum usque veniret, post preteritum cerebri stuporem, animum, exutis curis tediosis atque eiectionis, remanere tranquillum; cui opinioni Seneca philosophus in libro, quem De tranquillitate animi scripsit, adhesisse videtur. Marsiam in suam tutelam positum ideo voluisse reor, quia audax imo temerarius in Apollinem fuit, per quam temerarietatem, vinolentorum loquacitatem in quoscunque tendentem intelligo, qua in conspectu rudium sepe prudentes ab ignavis confundi videntur, non advertentium, quia nullo talium oratio incedat ordine, sed more satyri, uti Marsias fuit, huc illuc saltitando procedat, tandem in conspectu eruditorum nudatus Marsia, id est patefacta calefactorum presumptione, in flumen vertitur, id est in lapsum, quasi nil dixerint talium sermo solvatur. Quod ad Adrianam coniugem pertinet, in sequentibus, ubi de ea scribetur. Hunc autem a Gigantibus fuisse discerptum et inde sepultum, ideo dictum reor, quia ab Eusebio in libro Temporum scribitur, quod regnante Athenis Pandione, anno scilicet mundi IIIIdcccxcvi, Marco Varrone poeta teste, hic Liber pater adversus Perseum pugnans in prelio occisus sit, eiusque videri sepulcrum apud Delphos, iuxta Apollinem aureum; et hoc quantum ad hystoriam dictum sit. Sed fictioni superadditur a quibusdam, eum scilicet quantuncumque discerptum sepelierint, integrum surrexisse; quod ego arbitror debere intellegi, quod ex pluribus ingurgitationibus ab elatis calore vini bibionibus factis, una consurgat ebrietas, per quam Bachum vivere et aliquid satis patet. Dicebat tamen circa hoc Albericus Bachum animam mundi intelligendum, que quamvis membratim per mundi corpora dividatur, tamen se reintegrare videtur de corporibus emergens, et se reformans, et semper una eademque perseverans, nullam simplicitatis sue patiens sectionem. Hec ille. Ast ego puto hunc Bachum Alberici, Solem

intelligendum Macrobiani, in quem ipse Macrobius transfert deorum omnium deitates. Pictus autem in habitu muliebri est, quia in expeditione adversus Yndos secum habuit mulieres, ut predictum est, vel quia continue potationes, debilesque reddant ad ultimum potatores. Nudus vero ideo fingitur, quia ebrius omnia pandat secreta, vel quia multos iam ad inopiam et nuditatem deduxerit, vel quia calorem potationis ingerant. Puer quidem dicitur, quia non aliter sint lascivi ebrii quam pueri, quibus nondum integer est intellectus. Restat nunc de nominibus videre. Dicitur igitur primo Bacchus, quod idem sonat quod furor, eo quod vinum et potissime novum tam ferventis furoris est, ut nullo queat claustrum continere, et immoderate sumentes, ut predictum est, facit etiam furiosos. Dicitur etiam Bromius a bromin, quod est consumere; modesta quidem boni vini potatio consumit superfluitates ciborum, et digestionem adiuvat, ut physicis placet, sed intemperate sumptum humiditatem bonam desiccat, et nervorum hebetat vires, adeo ut plurimum ingurgitatores tremulos effetosque reddat. Vocatur insuper et Lyeus a lyen, quod est tractus, tractim enim bibitur. Vel dicitur Lyeus a ligo ligas; modeste autem sumptum dispersas vires colligit augetque, immoderate sensus ligat et rationem. Vel secundum Fulgentium Lyeus dicitur, quia lenitatem prestat; sumus enim post aliqualem potationem magis exorabiles. Nuncupatur et Ignigena, seu quia ex igne genitus sit, seu quia ignem, id est calorem generat; videmus enim capita potantium fumantia, eosque ob calorem vestimenta quandoque deponere. Appellatur etiam Satus iterum, et ob id eum vocari Dytirambum, quod idem sonet, dicit Lactantius; quia autem iterum natus sit, supra monstratum est, et inde merito bimater. Nyseus preterea a Nysa civitate, in qua colitur, vel a Nysa, uno ex verticibus Parnasi eidem consecrato, vocatus est. Thyoneus quod intonsus sonat, ideo dicitur, quia vites ex quibus oritur longas habent palmites; vel quod melius puto, ad suam pueritiam ostendendam,

quia intonsi sint pueri. Consitor uve dicitur a vite a se primo plantata. Nictilus vero vocitatur, quia noctem, id est tenebras sensibus ingerat. Eleus ab Ellea civitate, in qua potissime colebatur. Yacus autem ea de causa nominatus est, quia homines hyare faciat. Euan interiectio laudantis Bachum est, et sonat bonus puer. Briseus ideo dictus, ut ait Albericus, quia primus vinum ex uva pressit; vel Briseus, quasi hyrsutus, id est superbus. Hinc aiunt eum apud veterem Greciam duas habuisse statuas, unam hyrsutam Briseim vocatam, alteram vero lenem, Lenei vocitatam. Bassareus autem appellatus est a specie vestium, quibus ministre eius utebantur in sacris, et ab eisdem ministre Bassarides nuncupate. Liber autem pater dicitur, quia hominibus libertatem videatur inferre; nam potati servi, etiam ebrietate durante, arbitrantur se fregisse vincula servitutis; liberat preterea a curis, et in agendis securiores facit, pauperes ab oportunitatibus reddit immunes, deiectos extollit etiam in sublime. Et dicit Albericus, quod, cum inter initia condendarum civitatum, diis ceteris pro auspiciis ceptorum fierent sacra, Libero patri fiebant, ut libertatem future patrie conservarent. Preterea civitates imperantibus orbi Romanis aut stipendiarie erant, aut federate, aut libere; in liberis autem civitatibus in signum libertatis simulacrum Marsie habebatur, quem supra diximus in tutelam esse Liberi patris. Insuper mos fuit Romanis liberam togam adolescentibus in festis Liberalibus exhibere, ad significationem liberioris vite in posterum concesse. Cuius quidem sacra dicit Servius a Julio Cesare Romam primum translata, in quibus hyrcus immolabatur, et hoc ideo, quia aliquando capelle palmites vitium crescentes vastassent. Dicit enim M. Terentius Varro, ubi de Agricultura, eidem tanquam repertori vitis hyrcos immolari, ut penas capite pendant. Ego autem huius sacra non puto a Iulio primum in Romam translata, sed eius Liberi patris, de quo intellexisse videtur Tullius, dum ubi de Naturis deorum dixit: Hunc dico Liberum Semele natum, non eum, quem

nostri maiores auguste sancteque censent Liberum etc. Quem ego arbitror iuxta sententiam Macrobiani Solem, quem arbitrati sunt rerum omnium patrem, et hinc Liberum patrem dictum. Et sic etiam intellexisse Virgilium puto dum dixit: Vos, o clarissima mundi Lumina, labentem celo que ducitis annum; Liber et alma Ceres etc. Non enim Bacchus labentem annum celo ducit, sed sol; et hec equidem ea duo fuerunt numina, que Etrusci potissime coluerunt. Sed quicumque hic fuerit Liber, ostendit Augustinus in libro de Civitate dei, ei a priscis obscena celebrata sacra, et inter alia dicit quod eius in honorem pudenda virilia colebantur in patulo adeo ut festis diebus Liberi membrum virilem elevatum ex compitis deferretur in urbem, verbis(flagitiosissimis)omni concessa licentia, inde per forum transvectum, et in locum eidem deputatum depositum, oportebat, ut honestissima omnium mater familias illi coronam imponeret. Insuper et Dionysius appellatur Bacchus, de quo ubi de Dionysio.

CAP. XXVI.

De Hymeneo filio Bachi.

Hymeneum dicit Albericus filium fuisse Bachi et Veneris, et sequitur autoritate Remigii ob id habitum, quia ex nimia petulantia libido soleat excitari. Hymen autem grece dicitur membrana, que est proprie muliebris sexus, in qua puerperia fieri dicuntur, inde Hymeneus nuptiarum deus dictus est. Sane Lactantius ab hystoria tractum dicit, scribens quia Hymeneus puer fuerit Atheniensis mediocri genere natus, qui cum annos puerilis etatis excederet, nec dum virum posset implere, ea pulchritudine fuisse peditum dicitur, ut feminam mentiretur. Istum cum una ex civibus suis virgo nobilis adamasset, is quia nuptias desperabat, puellam tamen versa vice diligebat extreme, et animo saltem aspectu satisfaciebat suo. Cumque nobiles femine cum virginibus sacra Cereris Eleusine celebrarent, subito adventu pyrratarum rapte sunt, inter quas etiam Hymeneus,

qui illo a se dilectam secutus fuerat. Cum igitur per longinqua maria predam pyrrate vexissent, ad quandam tandem regionem devoluti, et ibi somno oppressi, ab insequentibus interempti sunt omnes. Hymeneus autem, relictis virginibus, evolavit Athenas, pactus a consaguineis dilecte sue nuptias, si illis filias nuper raptas restitueret, quas ubi pro voto restituit, exoptatam accepit uxorem. Quod coniugium quia felix fuerat, placuit Atheniensibus nomen Hymenei misceri nuptiis. Sunt tamen, qui dicant eum die quadam nuptiarum ruina oppressum, et piationis causa id adinventum, ut nomen eius celebraretur in nuptiis. Quod omnino Servius damnat. Ego autem eum ob id Bachi et Veneris filium dictum reor, quia propter duo fiant nuptie, seu duo interveniunt in nuptiis, festum et carnalem copulam. Per festum Bachus intelligendus est, ut per Virgilium patet, dum dicit: Assit letitie Bachus dator etc. Per Venerem autem carnalem copulam, cum ad eam spectare videatur ad procreandam prolem marem et feminam copulare, et ex his duobus conficiuntur nuptie, seu Hymeneus, qui pro nuptiis intelligendus est.

CAP. XXVII.

De Thyoneo Bachi filio.

Thyoneum Bachi filium dicit Ovidius, et de eo brevem recitat fabulam. Dicit enim, quod cum bovem fuisset furatus, et ob id opprimeretur a rusticis, invocato forte patris auxilio, factum est, ut a Bacho Thyoneus in venatorem converteretur, et bos permutaretur in cervum. Arbitror ego hunc fuisse furem, et potatis optime rusticis, bovem suum repetentibus facile ostendisse eis, et se venatorem et bovem cervum fuisse.

CAP. XXVIII.

De Thoante Bachi filio, qui genuit Ysiphilem.

Thoantem Bachi fuisse filium carmen demonstrat Ovidii dicentis: Tum primum sese<trepidus>sub nocte Thyoneus Detexit nato

portans extrema Thoanti Subsidia etc. Paulus autem eum ex Adriana Minois susceptum testatur. Sed miror qualiter hoc fieri potuerit, cum Thoas, ut infra monstrabitur, genuerit Ysiphylem, que tempore Thebani belli nutrix Opheltis Lygurgo Nemeo serviebat. Et Adriana antequam Bacho nupserit, a Theseo rapta est, post Ypolitum susceptum, qui paulo ante initium suscepti belli Thebani in Ytaliam abiit; et sic longe antiquior fuit Theas quam Adriana. Is quidem, ut testatur Statius, iam senex, cum Lemniades, apud quos rex fuit, a seminis sui communi consilio occisi sunt, a filia Ysiphyle ficto rogo salvatus est, et in Chyum insulam nocte transmissus.

CAP. XXIX.

De Ysiphyle Thoantis filia.

Ysiphyles filia fuit Thoantis, teste Statio, dum dicit: Cui regnum genitorque Thoas et lucidus Euan Stirpis avus etc. Hec autem, ut idem refert Statius, cum adhibuisset consensum in publico mulierum Lemniadum consilio de occidendis masculis suis, et suis legibus vivere, ea nocte, qua scelus a ceteris feminis perpetratum est, Thoantem patrem navi imposuit, eumque Bacho patri commendavit, et in insulam Chyum transmisit, et constructo in regia rogo, se patrem interemisse monstravit, eiusque loco homicidis mulieribus imperavit. Qua regnante, ut altisono carmine ostendit Statius, factum est, ut tendentibus cum Iasone Argonautis in Colcos ad Lemni litus applicarent, et seu qui non reciperentur, seu quia ultores criminum accessissent, vi insulam cepere, et sic suscepti inter alios Iason ab Ysiphyle receptus est, et eius amicitia usus, sociis orantibus et exigente tempore reditu promisso, navem conscendens, eam pregnantem reliquit, que postea geminos peperit, Thoantem scilicet et Euneum; et cum minime reverteretur Iason, et casu cognitum foret a Lemniadibus eam Thoanti pepercisse patri, regno pulsa est, et a pyrratis capta in litore in servitium regis Nemeae deducta est. Qui eidem Opheltem parvum filium suum alendum

exhibuit. Que dum operi vacaret, venientibus Argivis in Thebanos in Nemea silva siti pereuntibus, ab his qui aque exploratores venerant, seu ab ipso Adrasto rege comperta et interrogata est. Que evestigio Langiam fluvium ostendit, ubi sitim posuere reges, et qui illos sequebantur populi, et cum quenam esset explorassent, et ea casus recitasset suos, contigit ut medio ex agmine Thoas et Euneus iuvenes filii eius prosilirent, matre cognita, eiusque solarentur dolores; sed dum ipsa fortunas suas recitat, alumni oblita, quem inter herbas floresque ludentem liquerat, infelici eventum contigit, ut is a serpente caude percussione occideretur; quam ob rem turbatus exercitus est. Vere Lygurgus egre filii necem ferens, dum in eam impetu ageretur, ab Adrasto reliquisque regibus, et a filiis suis servata est. Quid tandem ex ea contigerit nusquam legisse memini.

CAP. XXX.

De Amphyone rege Thebarum, V Iovis secundi filio, qui VII genuit filios et totidem filias.

Anphyon filius fuit Iovis et Anthiope, ut in Odissea testatur Omerus. Ex cuius creatione, ubi de Anthiopa scribitur, fabula recitatur. Dicit tamen Ovidius quod ibidem non scribitur, a Iove in taurum verso oppressam Anthiopam et gravidam factam. Et alibi dicit: Addidit et satyri celatus imagine pulchram Iuppiter implevit gemino Nigteida fetu etc. Omerus preterea, ubi supra, dicit Iovem tres ex Anthyopa suscepisse filios, Anphyonem scilicet et Zethum, atque Calathum. Hos preterea volunt expositos a matre, pulsa a Lynceo rege Thebarum, ob stuprum cum Epapho, seu Iove commissum, et grandes tandem a pastore quodam nutriti, insurrexisse in Lynceum et eum occidisse, atque Dyrceem coniugem eius, et demum, pulso Cadmo sene, apud Thebas regnasse. Ex istis autem, secundum Servium, Anphyon musice artis adeo peritus fuit, ut iuxta Lactantium a Mercurio cytharam meruerit, cum qua Thebanos muros construxit, ut Seneca poeta in tragedia Herculis furentis dicit:

Cuiusque muros natus Anphyon Iove Struxit canoro saxa modulatu trahens etc. Eumque Lydios modulos invenisse scribit Plinius. Huic insuper coniunx fuit Nyobes Tantali filia, ex qua, secundum Omerum in Yliade, XII suscepit filios, secundum vero latinos poetas, et Ovidium potissime, suscepit XIII. Quos cum ob superbiam Nyobis ab Apolline et Diana vidisset occisos, se ipsum gladio interemit. Nunc autem declarande fictiones veniunt. Dicunt igitur hunc a tauro Iove, seu satyro conceptum, quod fictum puto ad fervorem libidinis opprimentis demonstrandum, cum scribatur alibi Anthiopam violenter oppressam. Theodontius tamen dicit Anphyonem et fratres non Iovis sed Epaphi fuisse filios ex Anthyopa, et ob hoc a Lynceo Thebarum Egyptiorum rege Anthiopam repudiatam, in quem Lynceum iam adulti iuvenes insurgentes, eum interfecere, et aufugerunt in Greciam, et a Cadmo suscepti eum senem regno privaverunt, et se Iovis dixere filios. Floruit enim, ut dicit Eusebius in libro Temporum, in musicis, Lynceo regnante Argis. Eum autem cythara movisse saxa in muros Thebanos construendos dicit Albericus, nil aliud fuisse, quam melliflua oratione suasisse ignaris, atque rudibus et duris hominibus, et sparsim degentibus, ut in unum convenirent, et civiliter viverent, et in defensionem publicam, civitatem menibus circundarent, quod et factum est. Quod autem a Mercurio cytharam suscepit, est quod eloquentiam ab influenza Mercurii habuerit, ut mathematici asserunt.

CAP. XXXI.

De XIII filiis Amphyonis.

Anphyoni ex Nyobe VII fuere filii, et filie totidem, quorum hec fuere nomina: Archemorus, Anthegorus et Tantalus, nec non et Phadimos, Sypilos et Semarcus atque Epynithos. Demum filie sic dicte sunt: Asticratia, Pelopia et Cheloris, et post has Cleodoxe ac Ogune et Phythia atque Neera. Horum ludentes masculi, dicit Ovidius, ob

superbiam Nyobis in Latonam obloquentem ab Apolline occisi sunt; femine autem a Diana, Niobe matre vidente. Sane Ovidius discrepat in aliquibus nominibus a Lactantio; nam pro Archemoro, Anthegoro, Xemarco atque Epynitho, ponit Ovidius Ismenum, Alphenorem et Damasyconem et Ylioneum. Ex his autem omnibus nescio quem Omerus vocabat Amaleam. Qui hos dicit sic occisos novem annis sepulcro caruisse; tandem conversis a Iove populis in lapides, eos contexisse, esto alibi dicat eos in Sypilo monte conditos extitisse. Quod autem isti tam repente perierint peste factum credo, cum sit exterminator Apollo; et hinc contigisse deficientibus hominibus deficisse qui illos sepelirent, qui mortui homines, et in lapidem, id est pulverem conversi, eos etiam resolutos texere, aut texisse creditum. Vel, quod melius dictum puto, populos lapideos factos, id est malis duratos, illos adinventis urnis, ut ait Homerus, apud Sypilum sepelisse; non enim aliquando ob pietatem nimiam possumus, quod debemus.

CAP. XXXII.

De Zetho secundi Iovis filio VI, qui genuit Ythilum et Thyim.

Zethus filius fuit Iovis et Anthyope, ut ubi de Anphyone satis dictum est. Hunc dicit Lactantius super Achilleide, et Servius similiter, rusticum fuisse hominem, esto cum fratrem regnaverit.

CAP. XXXIII.

De Ytilo et Thyi filiis Zethi.

Ytilus et Thyis, ut testatur Omerus in Odissea, filii fuerunt Zethi regis ex Aydona coniuge. Ythilum autem per errorem nocte Aydona mater interfecit, putans eum Amalea Anphyonis filium; invidabat quidem uxori Anphyonis, eo quod sibi sex essent filii masculi. Que, ut ait Leontius, crimen suum cognoscens, optavit mori; miseratione tamen deorum in carduelem versa Ythilum deflet. De Thyi autem nudum superest nomen.

CAP. XXXIV.

De Calatho secundi Iovis filio VII.

Calathus filius fuit Iovis et Anthiope, ut Omerus in Odissea describit. De quo nil preter nomen legisse memini.

CAP. XXXV.

De Pasythea et Egyale et Euprosyne gratiis secundi Iovis filiabus.

Pasythea, Egyales et Euprosyne, que Gratie seu Carites appellantur, ut placet Lactantio, Iovis et Authonoy fuere filie. Has dicunt Veneris esse pedissequas, affirmantque quia se lavent in Acydalio fonte, qui in Orcomeno Boetie civitate est, et inde nudas incedere, et invicem iunctas; ac ex eis duas facie ad nos esse conversas, cum tergum tercia vertat. Quid autem in hoc senserint veteres, excutiendum est. Cum enim gratia semper in bonum sonet, merito Iovis dicentur filie, cuius effectus semper in bonum tendunt. Et cum coniunctionum omnium ex attributa potentia causatrix Venus sit, ut supra dictum est, illi merito obsequuntur, cum semper videatur, aliquali Gratia precedente, quis in unionem seu amicitiam ire alterius, ut puta ratione benefici inpensi, vel complexionis et morum conformitate, seu studiorum similitudine et huiusmodi. Et ideo, ut placet Fulgentio, Pasythea, que Gratiarum prima est, interpretatur attrahens, eo quod ante alia quacunque moveamur causa, ad aliquam rem desiderandam attrahimur. Secunda autem Egyales interpretatur demulcens, et hoc ideo, quia nisi delectaret in processu, quod appetivimus ante, non iretur in perseverantiam amicitie, imo dissolveretur illico, et id circo, ut demulceat et delectet necesse est, quod attraxerat ante. Tercia autem Euprosynes appellatur, quod retinens sonat, ut per hoc intelligatur in vacuum quis in dilectionem alicuius rei attrahi, atque se attractum delectari, nisi quis opere suo teneat quod attraxerat et delectat; et hinc potes advertere duas in te Gratias venientes; terciam vero a te in illas euntem, et sic due in nos

faciem, tertia tergum vertit. Vel aliter, si quid enim in hominem gratum miseris, ab eo in te duplum, seu maius redire videbit, et ob id dicit Ylioneus Didoni: Nec te certasse priorem peniteat, quasi velit intelligi, si nobis boni aliquid feceris, et vivat Eneas, duplicatum ab eo recipies. In Acidalio autem fonte ideo balneari dicuntur, quia acida grece latine cura est, et hoc ideo fictum, ut sentiamus quia, dum trahimur, dum mulcemur, dum retinere conamur, variis curis angimur. Nudas autem eas incedere non ob aliud voluere, nisi ut videremus, quia in captandis amicitiiis, nil fictum, nil fucatum, nil palliatum intervenire debeat, quin imo simplici et pura mente, atque aperta in hoc debemus incedere; nam qui aliter exquirunt, amicitiarum mercatores potius quam factores dici possunt.

CAP. XXXVI.

De Lacedemone XI secundi Iovis filio, qui genuit Amiclatem.

Lacedemon, ut scribit Ditis Cretensis eo in libro, quem de Expeditione Grecorum in Troianos composuit, filius fuit Iovis ex Taygeta, filia Agenoris Phenicum regis, esto Eusebius in libro Temporum dicat eum filium fuisse Semeles, patre non nominato, eumque, Crotopo Argivis regnante, Lacedemonem condidisse civitatem.

CAP. XXXVII.

De Amiclate filio Lacedemonis, qui genuit Argulum.

Amiclas, ut predictus Ditis asserit, filius fuit Lacedemonis, esto sint libri in quibus legatur Lacedemonam feminam fuisse, et ex ea Amiclatem natum. Ego tamen hominem fuisse puto.

CAP. XXXVIII.

De Argulo filio Amiclatis, qui genuit Oebalum.

Argulus, ut idem Ditis dicit, filius fuit Amiclatis, quem Theodontius dicit primum iunxisse apud Acheos quadrigam, sed timeo ne similitudine fere nominis deceptus sit. Is enim, qui primus

quadrigam iunxit in Grecia, Arogilus dictus est, et id adinvenit, regnante Argis Phorbante, qui diu ante Argulum fuit.

CAP. XXXIX.

De Oebalo Arguli filio, qui genuit Tyndarum et Ycarum.

Oebalus, ut dicit Ditis et Theodontius, filius fuit Arguli, quem regnasse dicit Paulus apud Laconas, quos a se Oebalos nominavit. Huic duos fuisse filios comperimus, Tyndarum scilicet et Ycarum.

CAP. XL.

De Tyndaro Oebali filio.

Tyndarus, ut Ditis scribit et Theodontius, filius fuit Oebali, illique successit in regno, ex quo, et si nil aliud habeamus, hoc saltem legimus, eum Ledam habuisse coniugem, que, si non ex eo, ex Iove tamen eius in regia Castorem et Pollucem et Helenam et Clitemestram peperit, dato sint, qui Castorem et Clitemestram non Iovis, sed Tyndari filios dicant. Ego omnes quattuor Tyndari fuisse arbitror, sed absit ut auferam tam pudicissimo deo filios, quos illi liberalis dicavit antiquitas.

CAP. XLI.

De Ycaro Oebali filio, qui genuit Erigonem, Ypthimam et Penelopem.

Ycarus, ut dicit Leontius, Oebali fuit filius. Hunc Lactantius dicit comitem fuisse Liberi patris, et ab eo accepisse, uti vinum exhiberet mortalibus. Qui cum pastoribus seu, secundum alios, messoribus suis exhibuisset, et hi, seu quia ultra debitum, seu quia insueti potassent, ebrii facti, et inde existimantes sibi venenum exhibitum, Ycarum apud Marathonem venationi vacantem interemerunt. Quem dicit Servius a cane suo diu servatum; tandem, ut dicit Theodontius, cum canis fame impulsus domum redisset, eique Erigones virgo, Ycari filia, panem dedisset, et ipse illico ad cadaver reverteretur domini, Erigones eum secuta, patrem occisum comperit. Cuius tandem

precibus in celum Ycarus assumptus est, et in Bootherum conversus, et cum eo canis, qui Assyrius nuncupatur. Possibile est, cum in VIII spera ab antiquis astrologis multe sint ymagine, quadam stellarum designatione figurate ex his aliquas in consolationem remanentium post Ycarum nomine Ycari et canis sui denominatas. Verum ego non credo hunc eum Ycarum fuisse, qui Oebali filius fuit aut Penelopsis pater.

CAP. XLII.

De Erigone filia Ycari.

Erigones filia fuit Ycari, ut Lactantius affirmat et Servius. Que cum Bacho placuisset, ab eo in specie uve, ut dicit Ovidius, decepta atque oppressa est. Hec tamen, ut dicit Servius, cum ductu canis in Marathoniam silvam patrem a rusticis occisum comperisset, flevissetque diu; tandem doloris impatiens in arborem laqueo se suspendit. Sed seu corporis pondere nimio, seu laquei vel rami debilitate factum sit, in terram cecidit. Cuius tamen miserti dii eam inter sydera transtulerunt, feceruntque ex ea in zodiaco signum illud, quod adhuc Virginem appellamus. Tractu tamen temporis, cum secundum Lactantium umbra eius regionem illam infestaret, ad eius iram mitigandam compertum est ex cera humanam formare speciem, et in eadem arbore appendere, et a pastoribus canibusque diem illam celebrem facere, ex quo Virgilius: Tibique Oscilla ex alta suspendunt mollia pinu. Sane Servius aliter; dicit enim, quod cum post aliquantum temporis Atheniensibus morbus esset immissus talis, ut etiam virgines furore quedam compellerentur ad laqueum, essetque ab oraculo responsum, sedari posse pestem illam, si requirerentur Erygonis et Ycari cadavera. Qui illa quesivere diu, et cum reperiri non possent, ad ostendendam devotionem suam Athenienses, quasi in elemento etiam alieno querere viderentur, suspendebant in arboribus funes, ad quas se tenentes homines hac atque illac agitabantur, ut quasi per aerem illorum cadavera petere

viderentur. Sed quia plurimi cadebant, invenere formas ad sui oris similitudinem, et eas pro se suspensas movebant; unde oscilla dicta sunt ab eo, quod in his cillarentur, id est moverentur ora, et eo modo pestis purgata est. A Bacho autem eam in specie uve deceptam, ideo dictum credo, quia possibile fuit insuetam, dum uvas comederet, ebrietatem incidere.

CAP. XLIII.

De Yphtima filia Ycari.

Yphtima filia fuit Ycari, ut in Odissea testatur Omerus dicens: Iphthime koure megaletoros d' ehikto gunauki Ten Eumelos opuie Pheres.⟨Que latine sonant⟩: Yphtime puelle magnanimi Ycari que Eumilo nupsit Feris.

CAP. XLIV.

De Penelope filia Ycari et uxore Ulixis.

Penelopes filia fuit Ycari, ut in Odissea testatur Omerus, dum dicit: koure Ikarioio periphron Penelopeia etc.⟨Que latine sonant⟩: Filia Ycari Penelope puella. Hec quidem, ut satis vulgatum est, nupsit Ulixi, et ex eo Thelemacum filium peperit. Postea cum ivisset Troiam Ulixes, et inde diu post Troiam deletam errasset, multa passa est, tam ob pudicitiam suam tutandam, quam procatores plurimi sollicitabant assidue, quam ob timorem insidiarum adversus Thelemacum a procatoribus positarum, et dolorem non redeuntis Ulixis. Tandem eis servatis, virum rehabuit, in quem tandem finem iverit, non satis certum habeo. Dicit tamen Leontius Lycophronem grecum poetam dicere, Penelopem concubitus omnium procantium passam, et ex uno eorum genuisse quendam filium, cui Pana nomen fuit. Quod cum in reditu cognovisset Ulixes, statim abiit ad insulam Gortinam, et ibidem abitavit. Quod absit, ut credam pudicitiam Penelopsis, a tot tamque egregiis celebratam autoribus, ab aliquo fuisse maculatam, quicquid Lycophron loquatur maliloquus.

CAP. XLV.

De Tantalo XII Iovis secundi filio.

Lacedemonis expedita prosapia, ad reliquos Iovis secundi filios redeundum est, ex quibus duodecimum Tantalum scilicet dicit Leontius Iovis fuisse filium, non eum tamen qui Pelopis pater fuit, sed alium. Fuit enim hic antiquissimus Corynthiorum rex, et pius homo, atque deorum mensis sepe accubuit. Quod ideo fictum puto, quia celsissima sit arx Corinthiorum, adeo ut, si quis eam ascendat, in celum videatur conscendere et esse cum Superis.

CAP. XLVI.

De Hercule XIII, secundi Iovis filio, qui Cartaginem genuit.

Hercules hic a Cicerone, in libro de Naturis deorum cognominatur IIII, et ab eodem dicitur Iovis filius ex Asterie sorore Latone susceptus. Hunc preterea summe a Tyriis coli dicit, et ex eo Cartaginem filiam genitam.

CAP. XLVII.

De Cartagine, quarti Herculis filia.

Cartago, ut proxime supra monstratum est, Herculis quarti filia fuit; quam ego mulierem fuisse non credo, sed eam civitatem quam nos Cartaginem nuncupamus, que ideo Herculis filia dicta est, quia a Phenicibus, qui Herculem summe colebant, posita Herculis dei sui auspicio.

CAP. XLVIII.

De Minerva, secundi Iovis filia XIII.

Minerva, non ea cui cognomen Trytonia fuit, Iovis secundi fuit filia, ut scribit Tullius de Naturis deorum; quam idem Tullius inventricem asserit fuisse bellorum atque principem, et ob id a nonnullis Bellona appellata est; et soror Martis et auriga, ut testari videtur Statius dicens: Regit atra iugales Sanguinea Bellona manu, longaue fatigat Cuspide etc. Nec ea fuit hec, quam veteres virginem et sterilem

asseruere, quin imo, ut idem dicit Tullius, ex Vulcano, Celi filio antiquissimo, Apollinem primum peperit. Preterea, ut dicit Leontius, hec est, quam armis insignem finxere, oculis torvam, hastamque gerentem longissimam cum cristallino clipeo, et hoc magis ad ostentationem inventi a se belli, quam ob aliquod aliud significatum. Quod ego non credo, quin imo insignia illa ad aliquod misterium ostendendum apposita omnia puto. Nam cum omnes assiduis infestemur bellis, armatam fingi puto, ut doceamur providos viros semper in armis consistere, id est consiliis, quibus ad emergentia possit obsistere. Quod oculos abeat torvos, ostendit sapientem defacili capi non posse, cum ut plurimum exterioribus actibus longe aliud se ostendat agere, quam gerat animo, uti torvus alibi respicit quam intuentes eius faciem arbitrentur. Hasta autem idio illi dicatur longissima, ut noscamus prudentem virum etiam longinqua cognoscere, et ex longinquo ictus infigere, atque a se insidiantes repellere. Cristallinum autem ideo illi clipeum attributum esse, ut appareat in transparenti cristallo atque solido corpore sapientem virum eque simul et hostis videre opera, et se ipsum remediis oportunis protegere. Huic insuper dicit idem Leontius, cum Neptuno de impositione nominis civitati Athenarum fuisse certamen, illudque presentibus diis in Ariopago agitatum, actumque eorum sententia, ut quis eorum terra percussa laudabiliorem produxisset effectum, is civitati nomen imponeret; ob quam rem Neptunus, percusso tridente solo, equum produxit. Minerva autem, hasta proiecta, produxit olivam. Que quoniam utilior visa sit equo, Minerva deorum iudicio civitatem ex suo nomine nuncupavit Athenas; nam Minerva a Grecis Athena vocitata est. Quod hic figmenti est, sic Albericus exponit. Dicit enim Cicropi conditori, qui et huic Minerve contemporaneus fuit, et, iusta Theodontium, pater, fuisse aliquandiu ambiguum, an illa a commoditate maris, qua plurimum valebat, an a commoditate terre qua etiam pluribus habundabat, denominaretur;

quam maris commoditatem per equum designare voluere, quia et mare vekat ut equus, et equus ut mare velox sit, et non nunquam impetuosus et furore nimio plenus, ut mare. Terre vero olivam, seu quia locus olivarum abundans sit, seu quia pingue sit solum et fertile. Tandem dum cerneret circumspectus homo maris commoda variis ex causis posse subtrahi, et terrestria qualiacunque esse continua, a terrestribus perpetuis denominanda censuit, eamque vocavit Athenas, quod latine immortales sonat. Ego autem puto, cum maritima civitas sit Athene, dissensionem hanc inter nautas et mechanicos fuisse homines, ostendentibus nautis rem plurimum augeri navigiis, que per equum intelligenda sunt. Mechanici autem contra, artibus et agricultura civitates sustentari et augmentari, que per olivam demonstrantur, cum eius sit liquor mitis et ampliativus; quam ob rem a diis, id est a iudicibus, in hoc datis pro mechanicis, sententia lata est, et hic pro nautis optime Neptunus inductus est, pro mechanicis autem Minerva, que artium omnium fere repertrix fuit. Posset hic quis obicere Iovem primum regem Athenarum dictum longe antiquiorem Cicrope, et hic Cicropem conditorem dicimus Athenarum; hanc objectionem paucis absolvit Leontius. Dicit enim non de novo edificatas Athenas a Cicrope, sed mari propinquiores factas, et hac tempestate sponte sua olivam in arcem natam.

CAP. XLIX.

De Arcade XV filio secundi Iovis, qui genuit Yonium.

Arcas Iovis fuit filius et Calistonis nynphe, ut clare testatur Ovidius. Huius enim mater post Lycaonem patrem e regno pulsum a Iove, ut refert Paulus, se choris Diane sociavit, et in venationibus vitam agens, eum etate valeret et forma, a Iove dilecta est, et, ut dicit Ovidius, ab eodem sub specie Diane inter umbras nemorum decepta et oppressa est. Que cum concepisset, et iam excresceret uterus, a puellis sociis ad lavacrum evocata est, se lavante Diana. Hec autem timens, ne crimen appareret suum, si vestimenta poneret, lavari

renuebat; tandem a virginibus nudata, cum turgidum ventrem Diana vidisset, confestim eam a consortio suo reppulit, que postea Arcadem peperit. Quod facinus cum cognovisset Iuno, irata in eam, illam diu traxit crinibus, et tandem transformavit in ursam. Archas autem cum iam grandis esset, eam sibi incognitam et ad se venientem voluit occidere. Ast ipsa pavida, ut ait Theodontius, in Iovis templum, cuius semper erant aperte ianue, nec illud propterea aut fera aut avis intrabat ulla, aufugit, in quod et Arcas secutus est. Quos cum vellent incole occidere, a Iove prohibiti sunt, et mutato eque in ursum Arcadem, ambos in celum transtulit, et circa polum articum locavit. Calisto autem ursa minor dicta est, ubi maior vocatus est Arcas. Iuno autem ex hoc turbata, quod pelex in celum suscepta esset una cum filio, accessit ad Thetydem magnam nutricem suam, oravitque, ne has ursas more aliorum syderum suis in undis lavari pateretur, quod Thetis ultro se facturam promisit, et servat usque in hodiernum. Sub hac fictione ut plurimum latet hystoria. Nam, superato a Iove Lycaone, Calisto filia aufugit ad virgines Pani Lyceo sacras, et, cum his emisso perpetue virginitatis voto, contigit, ut audita a Iove eius formositate caperetur, et incideret in desiderium potiundi, et cum se in habitum sociorum transformasset, clam noctu accessit ad illam, et, cum variis suasionibus in suum desiderium traxisset, eam vitiavit atque pregnantem fecit. Postremo cum partu crimen appareret Calistonis, evestigio cum maximo dedecore suo, nil ulterius timore Iovis audentibus virginibus sacris, una cum filio claustris exclusa est. Que ob ruborem clam secessit in silvas, et in eis latuit diu incognita. Sane cum adolevisset filius, essetque ingentis animi, nec posset perpeti matris imperium, eam voluit occidere. Que timore percita silvas linquens confugit ad Iovem. Qui eam in gratiam filii reconciliavit, permisitque ut in patrium possent redire regnum, iuvitque. Quam ob rem cum Arcas ferox iuvenis Pelagos in dicionem redegisset suam, Arcades illos ex suo nomine appellavit.

Arcades autem Calistonem, quam mortuam putabant, ob diuturnam latebram ursam appellavere, cum ursus, ut aiunt physiologi, certam anni partem in cavernis moretur dormiens, et a nomine matris ursum filium etiam vocavere. Quos ambos postea, in gratiam Arcadis, poete in celum translatos dixere, et ex canibus eis in locis, in quibus hos locaverunt, diu ante ab Egyptiis figuratis fecere ursos. Quod autem a Thetide Iunonis alumna lavari oceano non permittantur, sumptum est ab elevatione poli, qui in regione nostra adeo elevatus est, et hec sydera adeo illi propinqua, ut circumitione celi, sicuti relique que occidendo mergi videntur oceano, oceano mergi non possint, imo earum circa polum integram circumitionem videmus. Hunc Arcadem scribit Eusebius subegisse Pelasgos anno mundi IIIIdccviii.

CAP. L.

De Yonio filio Arcadis, qui genuit Nycostratam.

Yonius fuit, ut ait Theodontius et post eum Paulus, Arcadis filius ex Selene nynpha susceptus. Homo evo suo bellica arte et potissime navali peritissimus adeo, ut litora fere omnia Peloponensia, et usque ad mare Syculum sue dicioni subigeret, et a suo nomine Yonas et Yonium cognominaret mare. Qui in tam grandem venere preminentiam, ut sibi totius Grecie quartam partem subesse diceretur, et Yonicis licteris atque grammatica uti cogèrent. Sane Leontius negat hoc cognomen genti marique inditum ah Yonio rege, affirmans diu ante illis fuisse et ab Yone Ynaci filia, cui maximum in partibus illis fuit imperium appositum, quod etiam alibi ipsemet testatur Theodontius. Fuit ergo Yonio, ut Theodontius dicit et Leontius, filia unica nomine Nycostrata.

CAP. LI.

De Nycostrata filia Yonii et matre Evandri.

Nycostrata, Theodontio et Leontio asserentibus, filia fuit Yonii Arcadum regis. Que cum, secundum predictos, Pallanti, cuidam Arcadi viro nobili, nupsisset, seu secundum alios eius nurus existeret, ex Mercurio postea Evandrum Arcadie regem concepit; et cum Grecarum licterarum esset doctissima, adeo versatilis fuit ingenii, ut ad vaticinium usque penetraret vigilantibus studio, et famosissima vates evasit. Et cum querentibus non nunquam expromeret futura carmine, Nycostrate abolito nomine, Carmenta nuncupata est. Que cum Evander putativum patrem seu verum potius occidisset casu, ut quidam volunt, seu ut aliis videtur, seditione suorum e regno pulsus avito, magna filio fugienti vaticinio promittens, cum eo ad Ytaliam devenit, et hostia Tyberis intrans, in Palatino monte consedit. Et cum silvestres comperisset incolas, novos licterarum characteres adinvenit, eosque earum coniunctiones sonosque edocuit. Que et si ab initio XVI tantum fuerint, aliis a posteris superadditis, eis in hodiernum usque utimur. Cuius rei admirati rudes, non hominem sed deam potius arbitrati sunt. Et cum eam adhuc viventem divinis celebrassent honoribus, mortue sub infima Capitolini montis parte, ubi vitam duxerat, sacellum suo nomini condidit. Et ad eius perpetuandam memoriam a suo nomine loca adiacentia Carmentalia vocare. Quod quidem nec Roma iam grandis abolesse passa est, quin imo ianuam civitatis, quam ibi exigente necessitate cives construi fecerant, Carmentalem per multa secula vocare. Supererat, ut omnis Iovis secundi posteritas esset apposita, Dardanum, qui ex filiis eius unus fuit, et omnem ipsius prosapiam apponere; verum quoniam volumen hoc quintum finem poscere videbatur, et illam esse longiusculam, visum est hic terminum figere, et Dardanum prolemque suam sequenti volumini reservare.

Genealogie deorum gentilium liber V explicit.

LIBER SEXTUS

GENEALOGIE DEORUM GENTILIUM SECUNDUM IOHANNEM
BOCCACCIIUM DE CERTALDO LIBER SEXTUS INCIPIT FELICITER.

In arbore precedenti, cuius in radice ponitur Dardanus, XVI filius Iovis secundi, omnis eiusdem Dardani proles describitur tam in ramis quam in frondibus.

Prohemium

Defecerat in faucibus Tyberis levis cimbule impetus, ubi, dum ociosus et novas vires et novos expectarem pariter flatu, quadam loci veneratione tractus, cepi adiacentia cuncta conspiciere. Erat ibi videre Laurenti veteris Laviniique ruinas et priscorum Latinorum cunabula; inde Longam Albam, a feta sue denominatam, silvis obsitam atque vepretis, nullum fere de se preter nomen prestantem vestigium. Ast ulterius paululum aurea olim Roma fulgebat, veteri potius splendore quam lumine novo. Quam dum toto intuerer animo, in mentem prisci venire reges, venire et proceres sublimesque duces, insignes virtute plurima et militari disciplina, atque sanctissima paupertate spectabiles, venire triumphis conspicui subactaque undique nationes et gloria singularis imperii, qua sola mortales ceteros superavit, et ob quam orbis totius et frena regere et vocari meruit caput. Dumque mecum mirabundus perquirerem, quisnam tante molis genitor, quis dici primus potuerit parens, Terra an Tytanus vel Neptunus potius, educere ingentia corpora consueti, Tuscus Dardanus subintravit memoriam, eumque victoriosi populi vetustissimum avum memini. Nec ex longinquo videbatur litus, ex quo navem solverat, iturus in Asiam usque, tam inclite posteritatis semina proiector. Quam ob rem, ne omissa videatur proles tanta claritate conspicua, Tusci fluminis relictis hostiis, veterem secutus aque sulcum, ut oculata fide maiorum monimenta cognoscerem, Zephiro favente, in litus usque Meonium contendere, ut ab inde, eo prestante, qui aquas seiunxit ab arida, tam grandis tamque admirabilis imperii per suas successiones avos vetustissimos

recenserem, et in ultimum usque inclite posteritatis deducerem successores.

CAP. I.

De Dardano XVI Iovis secundi filio, qui genuit Ericthonium.

Ostensum est in precedentibus Iovem secundum Celi fuisse filium, cuius posteritas, quoniam series in precedenti volumine fere omnis designata est, solo reservato Dardano, in hoc libello eius sobolem describemus, eo preassumpto, quem veteres Iovis testantur filium ex Eletra Atlantis filia, et Corithi regis coniuge susceptum, ex quo de Fastis ait Ovidius: Dardanon Eletra quis nescit Athlantide natum; Scilicet Eletram concubuisse Iovi etc. Hunc aiunt prisci inter ceteros filios Iovem precipue dilexisse. Sed quid velit fictio paucis advertamus. Constat autem, sententia Pauli, Dardanum Corithi regis fuisse ex Eletra coniuge filium, sed ad nobilitandam posteritatem Iovi attributum, cui etiam moribus erat conformis; nam natura mitis homo fuit et religiosus, ut idem ait Paulus. Huic Iasius fuit frater, esto sint qui addant Ytalum et Sycanum atque Candaviam sororem; et cum Coritho sola civitas Corithus esset de suo nomine dicta, et ea erat que hodie opinione Pauli aliquibus additis licteris vulgo Corneto vocatur, venerunt eo mortuo de successione in discordiam fratres natu maiores, Dardanus et Iasius, qua commotus Dardanus, qui tempore potior erat, Iasium interemit. Quam ob causam cum turbatos cives cerneret, cum parte populi navem conscendit, et longa actus navigatione, primo in Samotraciam, que tunc Samos erat, sedes habuit, ut testatur Virgilius dicens: Arruncos ita ferre senes, his ortus in agris Dardanus Ydeas Frigie penetravit ad urbes Treyciamque Samum, que nunc Samotracia fertur. Hinc illum Corithi Tyrena a sede profectum etc. A Samo autem eam in Asye partem abiisse, que Hellesponto contigua est mari, et eam quam occupavit oram de suo nomine Dardanium nuncupasse, quam apud regnavit, oppido eiusdem nominis constructo. Quod contigisse visum est Eusebio

circa XXXV Moysis annum, regnante Argivis Steleno; qui mundi fuit annus IIIIdccxxxvii. Ibidem autem, cum annis regnasset quinquaginta, ut idem dicit Eusebius in libro Temporum, Erictonio filio relicto superstite diem clausit.

CAP. II.

De Ericthonio Dardani filio, qui genuit Troyum.

Ericthonius filius fuit Dardani. Hunc Paulus arbitratur ex Candavia Dardani coniuge et sorore natum. Hic autem Dardano patri successit, et cum regnasset annis XLVII, Troio filio derelicto, defunctus est.

CAP. III.

De Troyo Ericthonii filio, qui genuit Ganimedem, Ylioneum et Assaracum.

Tros seu Troius filius fuit Ericthonii, ut carmine patet Ovidii: Huius Ericthonius, Tros est generatus ab illo. Hic patri succedens, cum vir esset armorum, ampliato regno, ex suo nomine regionem, que usque tunc Dardania dicebatur, appellavit Troiam. Huic bellum fuit adversus Tantalum Frigie regem ob raptum sibi ab eo Ganimedem filium, quem preter Ylionem et Assaracum genuit, quibus superstitibus diem obiit.

CAP. IV.

De Ganimede Troy filio.

Ganimedes Troi regis fuit filius, speciosissimus adolescens, de quo sic Virgilius: Intextusque puer frondosa regibus Yda Veloces iaculo cervos cursuque fatigat, Acer, anelanti similis; quem prepes ab Yda Sublimen pedibus rapuit Iovis armiger uncis; Longevi palmas nequicquam ad sydera tendunt Custodes sevitque canum latratus ad auras etc. Ovidius autem post Maronem dicit: Rex superum Frigii quondam Ganimedis amores Arsit; et inventum est aliquid, quod Iuppiter esse, Quam quod erat, mallet. Nulla tam alite verti Dignatur, nisi que poterat sua fulmina ferre. Nec mora, percusso mendacibus

acte pennis Accipit Yliadem, qui nunc quoque pocula miscet, Invitaque Iovi nectar Iunone ministrat etc. Fabula que de Ganimede narratur, satis bene percipi potest ex carminibus dictis, hoc addito quod Aquarii signum factus sit. Huius intentum Paucis iudicio suo Fulgentius explicat dicens: Iovis pugnantis navali certamine, existentisque in navi, cuius aquila erat insigne, bellicam predam fuisse Ganimedem. Eusebius autem, in libro Temporum, non a Iove raptum, sed a Tantalo Frigie rege dicit, quod scriptum asserit a Phandro poeta, et ob hoc ortum bellum inter Troium et Tantalum; et hinc videtur frustrari superior fabula. Sane secundum Leontium non frustratur. Dicit enim Tantalum ad Iovis Cretensis gratiam promerendam, quem impudicissimum cognoscebat, sub signis aquile venantem adolescentulum rapuisse, eumque Iovi dono dedisse. Quod autem deorum pincerna factus sit, ideo dictum est, quia inter celi ymages figuratus forsan ad suorum solatium eam esse dicunt, quam vocamus Aquarium, in quo existente sole, terra maximis ymbribus irrigatur, quarum humidis vaporibus sydera Pasci non nulli voluere, et sic deorum pincerna factus est. Fuit autem regnante Argivis Prito.

CAP. V.

De Ylione filio Troy, qui genuit Laomedontem.

Ylion, ut Omerus in Yliade, ubi omnis genologia Troianorum usque ad Hectorem et Eneam explicatur, ait, filius fuit Troili regis Troianorum. Hic, ut dicit Eusebius in libro Temporum, regnante Athenis Cicrope, Ylionem civitatem, illam inclitam Omeri carmine, condidit et suo nomine nuncupavit. Hec enim est, que decennalem Grecorum obsidionem passa est, et ab eis deleta. Condita autem est circa anni mundi III dccc xcv. Ylioni autem unicum legimus fuisse filium Laumedontem, quem superstitem moriens dereliquit.

CAP. VI.

De Laumedonte Ylionis filio, qui inter mares et feminas octo genuit filios, quorum hec sunt nomina: Antigona, Hesyona, Lampus, Clition, Icetaon, Tyton, Bucolion et Priamus.

Laumedon rex Troie filius fuit Ylionis, ut scribitur in Yliade ab Omero. Hunc dicunt veteres voluisse Ylionem muris circumdare, et cum Apolline et Neptuno convenisse, ut ipsi muros facerent, mercede promissa et observandi iuramento prestito. Qui cum fecissent, nec sibi promissum servari cernerent, omnis Troia a Neptuno aquis repleta est, et Apollo insuper misit pestem. Quam ob rem anxius Laumedon de remedio oraculum consuluit, cui responsum oportere quotannis virginem Troianam ceto marino, scilicet monstro, exponere. Quod forte apud Troianos fiebat. Tandem Hesyoni Laumedontis filie fors contigit. Que cum in scopulo religata monstrum expectaret, advenit Hercules, qui cum Laumedonte pactionem fecit, videlicet si liberaret a monstro filiam, ipse sibi equos divino semine procreatos, quos constabat Laumedontem habere, largiretur. Attamen cum Hercules virginem liberasset, noluit Laumedon servare promissum. Quam ob rem, seu ut aliis placet, quia dum Ylam puerum perditum quereret, a Laumedonte portu Troiano prohibitus est, et ideo cum amplioribus copiis veniens Ylionem expugnavit, et Laumedontem occidit, et omnia eius vertit in predam. His apposis, quid sibi velit fictio videamus. Volunt enim apud Troianos pecuniam fuisse in sacra Neptuni atque Apollinis reservatam, quam Laumedon iureiurando prestito se non solum eandem restitutum, sed insuper ex propria largitum in predictis sacris, in edificationem murorum civitatis expendit, nec tandem petentibus pecuniam restituere voluit. Sane adveniente postea aquarum inundatione, et post eam non satis a sole digestam, ut fit, aer infectus aquarum putredine pestem intulit; que duo quoniam ad Neptunum et Apollinem pertinere viderentur, adinventum est ea ob periurium a deceptis diis inmissa. Quod

virgines monstro apposite sint responso oraculi, cum sic illos deciperet persepe dyabolus, possibile puto, et hinc hystoriam habere cetera arbitror. Fuere huic filii filieque plures, quanquam solus Priamus esset in regno successor.

CAP. VII.

De Antigona Laumedontis filia.

Antigonam filiam fuisse Laumedontis testatur Servius. Quam dicit, eo quod formosissima esset, ausam se pulchritudine preferre Iunoni, ob quam causam irritata Iuno eam vertit in ciconiam. Cuius figmenti talis potest ratio reddi. Dicit Leontius, quod capto ab Hercule Ylione, et occiso Laumedonte, omnes Laumedontis filii, exceptis Hesyona et Priamo, qui capti fuerunt, clam aufugerunt, quo illos fortuna detulit; Antigona autem inter arundineta Camandri latuit pluribus diebus, et hinc ego fabule locum datum puto, quia que superbia sua se, regnante patre, preferebat pulchritudine ceteris, a fortuna regnorum domina vices vertente, eo deducta sit, quo consuevere ciconie victum querere; et sic ipsa, donec ibidem fuit, quasi in ciconiam versa visa est.

CAP. VIII.

De Hesyona Laumedontis filia et Teucris matre.

Hesyona filia fuit Laumedontis, que cum primo, ut supra dictum est, fuisset a monstro marino ab Hercule liberata, postmodum ab eodem Hercule, deiecto Ylione, et occiso Laumedonte, capta est, vet Thelamoni, quoniam primus muros conscendisset civitatis, in partem prede concessa est. Qui eam Salaminam detulit, et cum frustra sepius a Priamo repetita esset, Thelamoni Teucrum filium peperit.

CAP. IX.

De Lampo, Clitione et Icetaone filiis Laumedontis.

Lampus, Clition et Icetaon filii fuere Laumedontis, ut in Yliade dicit Omerus sic aiens: Laomedon d' ara Tithonon teketo Priamon te Lampon te Klution th Ihketaona t' oxon Areos (Que latine sonant): Laomedon vere Tytonon genuit Priamumque Lampumque Clitionem Icetaonemque ramum Martis. Ex his tamen tribus nil preter nudum nomen habemus.

CAP. X.

De Tytone Laumedontis filio, qui genuit Mennonem.

Tyton, ut supra proximo Omeri carmine monstratum est, filius fuit Laumedontis. Qui cum esset forma decorus iuvenis, ut dicit Servius, ab Aurora dilectus et raptus est, ex qua filium aiunt Mennonem suscepisse, et cum longissimam optasset vitam et obtinisset, postremo in cicadam versus est. Hunc autem ab Aurora raptum, nil aliud puto, nisi quia desiderio captus, auditis forsitan per que sperabat imperium posse nancisci, patria dimissa, ad orientales migravit populos, a quibus nobis aurora consurgit, et ex eis subegit plurimos, eisque imperavit. Quod autem in cicadam versus sit, cur fingatur, non nulle possunt rationes ostendi. Prima quarum est, quia uti rore matutino, qui in aurora cadit, cicade aluntur; sic et iste sumptibus orientalium populorum, qui sub aurora sunt, alebatur. Preterea quia cicade nigre sunt, cum virides nascantur, sic et iste qui albus natus est, agente fervore solis, eius regionis, ad quam transitum fecerat, incolarum ritu niger effectus est. Postremo quia senex audita morte Mennonis filii, et suorum desolatione in querulam senectutem lapsus sit, et inde mortuus, uti cicade faciunt, que potius conqueri quam cantare videntur, et demum post longam querelam crepantes obeunt.

CAP. XI.

De Mennone Tytonis filio.

Mennon, Ovidio teste, filius fuit Tytonis ex Aurora susceptus. Hunc dicunt cum maxima orientalium populorum copia subsidio venisse Priamo, et in pugna ab Achille occisus est. De quo fabulose dicit Ovidius, quod dum rogo impositus ureretur, oratione Aurore matris, a Iove in avem mutatus est, et cum eo multe aves ex favillis pyre prodisse, que cum ter pyram cum ingenti clamore circumissent, sese divisere, et tam diu inter se decertavere, donec mortue occubuere. Quas aves Mennonias appellatas dicit Ovidius. Hec fictio a consuetudine quadam circa pyram Mennonis servatam a suis, et a quadam contingencia mirabili sumpsit originem. Vetustissimus mos orientalium fuit, cariores amicos regi mortuo velle cum cadavere regis comburi, et ad hoc, seu adversum se concurrentes, ut circa Mennonis corpus factum puto, seu aliter in mortem vadunt et regio imponuntur rogo. Preterea dicit Solinus De mirabilibus mundi sic: At iuxta Ylium Mennonis stat sepulcrum, ad quod ex sempiterno ex Ethyopia catervatim congregata aves advolant, quas Ylienses Mennonias vocant. Cremutius autor est: has easdem anno quinto in Ethyopia catervatim congregari, et undique versum, quousque qua sint, ad regiam Mennonis convenire. Hec ille. Sunt preterea qui dicant a Mennone Susim, insigne oppidum Persie, quod Sure fluvio imminet, fuisse constructum.

CAP. XII.

De Bucolione Laumedontis filio, qui genuit Esipium et Pidasum.

Bucolion filius fuit Laumedontis, ut in Yliade testatur Omerus, dum dicit: Boukolion d' en uhios agauou Laomedontos(Que latine sonant): Bucolion autem filius fuit gloriosi Laumedontis. De hoc autem nil habemus ulterius, nisi quod genuerit filios duos, Esypium et Pidasum.

CAP. XIII.

De Esypio et Pidaso filiis Bucolionis.

Esypius et Pidasus filii fuere Bucolionis, ut in Yliade scribit Omerus, sic dicens: Be de met' Aioepon kai Pedason, ouhs pote numphe Neis Abarbaree tek' amumoni Boukolioni etc. (Que latine sonant): Que autem ad Esipium et Pidasum, quos quondam nymphea Niis Avarvarea genuit laudabili Bucolioni. Hi quidem strenui iuvenes in pugna adversus Grecos fuere, sed tandem ab Eurialo quodam Greco pugnante occisi sunt ambo, ut idem testatur Omerus.

CAP. XIV.

De Priamo Laumedontis filio, qui ex Ecuba coniuge XVIII genuit inter filios et filias, et ex aliis mulieribus inter mares et feminas genuit XXXI, ex quibus quinquaginta, nomina tantum XXXVIII cognovimus, que hec sunt: prima Creusa, II Cassandra, III Yliona, IIII Laodices, V Licastes, VI Medesicastes, VII Polixena, VIII Paris, VIII Hector, X Helenus, XI Caon, XII Troylus, XIII Deyphobus, XIII Polydorus, XV Polydorus, XVI Lycaon, XVII Esacus, XVIII Anthisus, XVIII Ysus, XX Teucer, XXI Dimocoontes, XXII Echemon, XXIII Cremenon, XXIII Gorgiton, XXV Cebrion, XXVI Phorbas, XXVII Doriclon, XXVIII Pammon, XXVIII Anthyphon, XXX Agaton, XXXI Hyppotous, XXXII Aganon, XXXIII Lacoontes, XXXIII Mistor, XXXV Yphates, XXXVI Thestorius, XXXVII Timootes, XXXVIII Polytes.

Priamus Laumedontis regis fuit filius, adeo notus inter mortales, ut vix usquam notior alter sit. Eo quidem adhuc puero esistente ab Hercule Ylion civitas deleta est, et occisus Laumedon, et ipse cum multis aliis captus. Quem Hercules vicinis pretium, pro eo dantibus, illis restituit, et a redentione Priamus appellatus est, ut Servio placet. Hunc tandem semidirutam patriam restaurasse constat, voluntque scriptores multis eam adversus hostiles impetus vallasse. Nam dicit Servius eum sic egisse, ut pro rato haberetur secundum Plancum, tribus stantibus rebus, eam capi non posse: vita scilicet Troyli, Palladii conservatione et Laumedontis sepulcro integro, quod in porta Scee

fuit. Secundum autem alios longe plura ad eam capiendam oportuna Grecis fuere: ut scilicet de Eaci gente aliquis interesset, unde Pyrrus admodum puer ad bellum vocatus est; ut Rhesi regis equi tollerentur, antequam Xanti aquam gustassent; et ut Herculis interessent sagitte, quas misit Phylouthetes, cum ipse non posset afferre morte preventus. Priamus ergo Laumedonte mortuo regnavit. Cui cum cuncta pro votis succederent, capta Ecuba filia Cipsei regis Tracie in coniuge, et ex ea multis susceptis filiis, et ex aliis mulieribus etiam quam pluribus, in tam grandem regnum suum ampliavit splendorem, ut non solum Troie rex, sed totius Asye videretur. Sane dum Paris filius eius, pro rapta Eryone sorore Priami ab Hercule, Helenam Menelai coniugem rapuisset, et deduxisset in Troiam, nullisque posset induci suasionibus, ut illam repetentibus Grecis restitueret, eos cum mille navibus in litus Troianum descendentes vidit, et Ylionem etiam obsidentes, et circum igne ferroque cuncta vastantes, et persepe filios suos et naturales et legitimos, et auxiliares reges occidentes, et postremo cesum vidit Hectorem et curru Achillis trahi, ad cuius redimendum cadaver dicit Omerus in Yliade circa finem, nocte Mercurio duce ivisse, et flexis genibus Achillem orasse. Esto dicat Servius longe aliter fuisse; eum scilicet nocte ad tentorium Achillis accessisse, eumque dormientem invenisse, adeo ut eum occidere potuisset, sed excitasse potius voluisse, atque orasse et obtinuisse petiit, et ab Achille usque Troiam post modum persecutum; sed hec ab Omero oppressa, ne qui laudum Achillis erat preco, videretur dedecorum suorum recitatur. Vidit preterea Priamus Palladium subtractum, equos Rhesi eductos, Troilum cesum et Paridem, et ultimo Ylium capi, et filias captivas deduci, et igne cuncta cremari, et in regiam usque suam, post Polytem filium fugientem Neoptholemum penetrantem, et in sinu suo infelicem filium occidentem, seque obiurgantem transfodi gladio. Sane dicit Servius de morte Priami varie opinari. Cum dicant alii eum a Pyrro in domo

regia captum, et ad tumulum usque Achillis tractum, ibique confossum et busto caput abscisum atque pilo impositum et circumlatum. Alii dicunt ad Hercei Iovis aram, ut diximus, quod opinari videtur Virgilius. Fuerunt enim huic, ut ipsemet Achilli narrat in ultimo Yliadis libro, filii quinquaginta, inter mares et feminas, ex quibus dicit se XVIII ex coniuge suscepisse, reliquos vero ex mulieribus aliis in atriis suis commorantibus.

CAP. XV.

De Creusa prima filia Priami et Enee coniuge.

Creusa filia fuit Priami ex Hecuba, ut testatur Servius, fuit Enee coniunx ut sepius per Virgilium patet; eique filium peperit Ascanium. Hanc in excidio Ylionis ab Enea cum patre et filio fugiente perditam dicit Virgilius. Sed non nulli eam ab ipso ex pactione cum Grecis facta occisam volunt, ne quis in sua libertate ex semine Priami superesset. Quod satis caute tetigisse videtur Virgilius, ubi Eneam exquirentem eam describit, et illius umbram loquentem Enee inducit atque dicentem: Non ego Mirmidonum sedes Dolopumque superbas Aspiciam, aut Graeis servitum matribus ibo, Dardanis et dive Veneris nurus. Sed me magna deum genitrix his detinet oris etc. Et sic patet, postquam a nemine captam se dicit, sed detineri a matre deum, quae terra est, eam ibidem mortuam derelictam atque infossam.

CAP. XVI.

De Cassandra II Priami filia.

Cassandra filia fuit Priami et Hecube, formosa virgo. Quam cum amaret Apollo, eiusque concubitum peteret, petiit Cassandra munus, quod illi Apollo se daturum iuramento fermavit. Petiit ergo ut vates fieret, et facta est. Volens autem Apollo quod petierat, ipsa negavit. Quam ob rem turbatus Apollo, cum auferre nequiret quod dederat, egit ut nulla prestaretur fides vaticiniis suis, et sic factum est. Nam

cum ex raptu Helene quid futurum esset Troianis prediceret, non solum non credita, sed a patre et fratribus sepissime verberibus castigata est. Hec autem Corebo Migdonio iuveni desponsata fuerat, ut per Virgilium patet dicentem: Iuvenisque Corebus Migdonides; illis ad Troiam forte diebus Venerat insano Cassandre accensus amore Et gener auxilium Priamo Frigiisque ferebat etc. Tandem cum nondum nuptias celebrasset, capto Ylione, et ipsa infelix a Grecis capta est, ut idem dicit Virgilius: Ecce trahebatur passis Priameia virgo Crinibus a templo Cassandra aditisque Minerve Ad celum tendens ardentia lumina frustra, Lumina, nam teneras arcebant vincula palmas etc. Verum Ylione diruto, et preda inter principes divisa, misella in sortem contigit Agamenoni. Que passa secum tempestates maris, Agamenoni, que illi fata servarentur a coniuge, predixit, ut Seneca poeta testatur in tragedia Agamenonis. Sed more solito, nil sibi creditum est; ex quo, ut in Odissea testatur Omerus, factum est, ut in convivio ab Egysto et Clitemestra Agamenon occideretur, et ipsa, iubente etiam Clitemestra, perimeretur. Quod autem de Apolline fictum est, ab eventu sumptum videtur. Studuit enim virgo, ut vaticinio instrueretur, et eo quod optime proficeret, ab Apolline divinationis deo diligere visa est, dictumque illi ab eo concessum, quod labore quesiverat, et quoniam fides dictis eiusdem non prestabatur, quod figmenti superest additum est.

CAP. XVII.

De Yliona III Priami filia et Polymestoris regis Tracie coniuge.

Yliona, ut Servio placet, filia fuit Priami, et, ut asserit Paulus, ex Hecuba. Hec ratione veteris ospitii, et insignis amicitie, ut dicit Servius, Polymestori regi Tracie matrimonio iuncta est.

CAP. XVIII.

De Laodice IIII Priami filia, Helicaonii coniuge.

Laodices Priami fuit filia, et Helycaonio, filio Anthenoris regis Tracie, nupta, quam vocabant Troiani Laodicem Galoo. Hec autem testatur Omerus in Yliade dicens: Ten Antinorides eikhen keion Elikaon, Laodiken Priamoio thugatron eidos aristen etc. (Que latine sonant): Quam Anthinorides habebat rex Helicaon. Laodicem Priami filiarum specie optima Hanc Hecube ego filiam fuisse puto.

CAP. XIX.

De Lycaste V Priami filia et coniuge Polidamantis.

Lycastes, ut asserit Paulus, filia fuit Priami, pulchritudine insignis adeo, ut, captus ex ea Polydamas, Anthenoris et Theano sororis Hecube filius, illam ex concubina susceptam summeret in uxorem.

CAP. XX.

De Medesicasti VI Priami filia et Polyippi coniuge.

Medesicastis filia fuit Priami naturalis, nec habetur ex qua matre. Que quidem nupsit Polyippo Mentoris filio, ut in Yliade testatur Omerus, ubi dicit: Naie de Pedaion prin elthein uias Akhaion, Kouren de Priamoio nothen ekhe, Medesikasten etc. (Que latine sonant): Habitabatque Ipideon antequam venirent filii Achivorum, filiam autem Priami, notham habebat Midesicastin. Huius Midesicastis virum, scilicet Polyippum, in certamine a Theucro, Thelamonis filio, occisum dicit Omerus.

CAP. XXI.

De Polysena VII Priami filia.

Polysena virgo filia fuit Priami et Hecube, ut persepe testatur Euripides in tragedia, cui Titulus Polydorus. Hec inter ceteras Troianas formosior fertur; ob quam formositatem infortunio suo ab Achille dilecta est. Quo amore in mortem fortissimi iuvenis Hecuba proditorie usa est, non existimans per Achillis vulnera sanguinem innocue virginis se fusuram. Hanc quidem post Ylionem eversum, ut Seneca tragicus testatur in Troade, Pyrrus Achillis filius ad placandos

patris manes poposcit, eique post longum iurgium, sic suadente Calcante vate, concessa est. Quam ornatam ritu virginum nuptias celebrantium ad Achillis tumulum truculentus deduxit iuvenis, et quonam ab ymagine Achillis petitam dicebant, ut dicit Euripides in prealligata tragedia, ibidem interemit.

CAP. XXII.

De Paride VIII Priami filio, qui genuit Daphnidem et Ydeum.

Paris, qui alio nomine Alexander dictus est, filius fuit Priami et Hecube. Ex quo talis ante alia recitatur hystoria. Dicit enim Tullius, ubi De divinatione scribit, Hecube pregnant, ea scilicet pregnatione, ex qua postea natus est Paris, per quietem visum facem parere Troiam omnem comburentem atque dissipantem. Ob quod somnium anxius Priamus Apollinem consuluit. Qui respondit, nascituri filii opera Troiam omniam perituram. Quam ob rem Priamus Hecube nasciturum iussit exponi. Hecuba autem cum speciosissimum filium peperisset, miserta tradidit eum quibusdam, qui illum pastoribus regiis alendum traderent; et sic sub Yda a pastoribus educatus est, et cum adolevisset Oenonis nympha Ydee contubernio usus, duos ex ea suscepit filios; preterea cum inter quoscunque litigantes esset equissimus, in maximam iustitie famam evasit, adeo ut litigantibus de formositate Pallade, Iunone et Venere propter aureum pomum, a Discordia eis in convivio proiectum, in quo digniori detur erat inscriptum, a Iove ad eum pro sententia remisse sint. Que, ut aiunt, illi se sub opacis nemorum umbris, loco, cui Mesaulon dicebatur, remotis vestibus Paridi monstravere; eique dixit Pallas, si eam ceteris pulchriorem diceret, illi rerum omnium cognitionem daturam. Sic et Iuno regnorum et divitiarum dominium; Venus autem pulchriorem orbis mulierem spopondit. Qua tractus concupiscentia, silvanus iudex Veneri deberi pomum iudicavit. Tandem, ut dicit Servius, hic Paris, secundum Troica Neronis, fortissimus fuit, adeo ut in agonali certamine, quod

agebatur Troie, superaret omnes, et ipsum etiam Hectorem. Qui cum iratus, quia vinceretur, in eum stringeret gladium, pastorem putans, dixit se esse germanum, quod allatis crepundiis probavit, cum adhuc sub habitu lateret pastorali. Et sic videtur quod cognitus receptus fuerit in domum patriam. Inde compositis XX navibus, a Priamo, sub specie legationis, ad repetendam Hesyonam in Greciam missus est. Ubi, ut aliqui volunt, et hos inter Ovidius, ut in Epistolis eius patet, a Menelao hospitio susceptus et honoratus est. Alii vero arbitrantur eum in Greciam venisse, absente Menelao, et ad famam pulchritudinis Helene tractus Sparten petiisse civitatem, et eam expugnasse anno regni Agamenonis primo, non existentibus ibi Castore et Polluce, qui ad Agamenonem perrexerant, et secum Hermionam Helene et Menelai filiam duxerant. Et sic civitate capta Helenam renitentem rapuisse, et omnes thesauros regio abstulisse. Quod satis eleganter tangit Virgilius, dum dicit: Me duce Dardanius Spartam expugnavit adulter etc. Et ob hoc volunt, qui hanc opinionem tenent, Helenam post captum Ylionem meruisse a viro recipi. Ex qua rapina bellum decennale Grecorum adversus Troianos suscitatum est. In quod refert Omerus Paridem ab Hectore fratre increpitum descendisse semel, et singulare certamen adversus Menelaum sumpsisse; in quo cum apertissime vinceretur, a Venere eum prelio subtractum dicit, adiciens, impulsu Minerve, Pandarum in Menelaum sagictasse, atque eum vulnerasse, et sic quod erat singulare, in universale certamen devenit. Postremo iam Hectore et Troilo peremptis ab Achille, cum ipse arcu a sagictis, quibus plurimum valebat, Achillem fraude Hecube ad desponsandam Polyxenam in templum Tymbrei Apollinis nocte et solum evocatum occidisset, et ipse a Pyrro, Achillis filio, occisus est. Paucis quippe fictionibus hec hystoria interlita est. Quas enucleare volentes, primo iudicium Paridis videamus, in quo sententia Fulgentii, meo iudicio, sequenda est. Dicit enim tripartitam mortalium vitam esse, quarum

prima theoretica dicitur, secunda pratica, tertia phylargica, quas nos vulgatoribus vocabulis contemplativam, activam et voluptuosam nuncupamus. De quibus Aristotiles uti de ceteris optime facit, disserit in primo Ethycorum. Has Iuppiter, id est deus, ne videatur aliquam reprobando arbitrium liberum cuique surripere, ad iudicium Paridis, id est cuiuscunque hominis, remittit, ut ei liceat quam maluerit approbare, et sibi sumere. Quid autem sumentis voluptuosam sequatur, exitu Paridis demonstratur. Quod autem pugna a Venere subtractum sit, ad eius declarandam ignominiam dictum est, ut appareat, quod iners tantum vacaret venereis. Pandarum autem a Minerva impulsum ideo dictum est, ut ostenderetur astutia Troianorum, qui videntes deficere Paridem, ut eum morti subtraherent, non servatis pactionibus in Menelaum fecerunt insultum.

CAP. XXIII.

De Daphnide et Ydeo filiis Paridis.

Daphnis et Ydeus, ut Paulus affirmat, filii fuere Paridis ex Oenone nynpha Ydea seu Pegasea, cuius amicitia usus, eos, dum pastor esset, suscepit. De quibus nil memoratu dignum comperisse memini.

CAP. XXIV.

De Hectore Priami filio VIII, qui genuit Astianactem.

Hector pre ceteris corporea virtute insignis, vatum omnium carminibus celebris, iuvenis fama inclita, in novissimum usque diem forte victurus, filius fuit Priami regis et Hecube. Hunc in coniugem sumpsisse Andromacam filiam Iectionis Thebarum Cilicie domini testatur Omerus. Ex qua, iam exorto Grecorum bello, filium suscepit nomine Astianactem, esto ipse Camandrum appellaret. Huic igitur, etsi militaris discipline plurimum inesset, tam grandis erat animi audacia et corporis robur, ut post occisum Prothesilaum, primum in litus Troianum ex Grecis e navibus prosilientem, Troianorum aciem

persepe presentia sua non solum adversus Grecos ad subsistendum patientem faceret, sed ad insiliendum redderet audacem; et quod mirabilis erat, ipse solus sepissime Grecorum turmas aggredi ausus est, et vi disgregare falanges, adeo omne agmen cogere, ut solus esset terror Achivis omnibus. Hic adversus Aiace Thelamonium, ut ait Omerus, singulari pugnavit certamine, nox tamen superveniens, non minus Ayaci grata quam sibi, diremit duellum, a quo more prisco cum discederet, gladium illi dono dedit, quo se Ajax postea interemit, et ab eo suscepit baltheum, quo ornatus ab Achille occisus est, et post currum tractus, ut ait Servius. Tandem cum multos etiam principes Grecorum morti dedisset, Patroclum Achillis amicum et suis insignem armis occidit, Achillem existimans superasse, et armis nudatum insignibus, pompa inclitus ingenti, Troiam intravit, sue necis irritamento gloriosus. Nec multo post cum Achille congressus, seu fessus esset Hector, seu multum prevaleret Achilles, ab Achille superatus occubuit, et non solum armis ornatuque reliquo a victore spoliatus est, verum et curru cum baltheo ab Aiace concessio tractus circa Ylionem, Priamo etiam prospectante, est, et ad naves usque Grecorum devectus. Quas penes severus iuvenis, nondum posito amici occisi dolore, nudum cadaver per dies XII insepultum servavit, donec noctu redempturus miserabilis pater Priamus veniret, ut scribit Omerus. Verum, eodem Omero teste, iussu Iovis ab Apolline cadaver insigne, ne corrumpetur, ante funus sacris liquoribus perlutum est. Priamo autem restitutum Yliadum lacrimis et merore publico, et solemni cerimoniarum veterum pompa tumulatum est, eiusque cineres aurea in urna servati. In hac hystoria nil fictum est, preter quod ab Apolline sit cadaver curatum; quod factum esse a medico iussu Achillis dicebat Leontius; et hoc non honorificentie causa, sed expectatione pecunie, qua expectabat cadaver redimi, si integrum servaretur, uti factum est; multis enim susceptis muneribus poscenti Priamo reddidit. Huic unum tantum legisse filium memini,

Astianactem scilicet; verum iudicio aliorum plures fuere; cum dicant Eusebius et Beda, unusquisque eorum in libro quem Temporum scripsere, Hectoris filios post lapsum temporis Ylium recepissee, Heleno eis subsidium prestante, ac posteros Anthenoris ex Ylione pulsos, regnante Latinis Ascanio, Enee filio. Insuper Vincentius Gallicus hystoriographus velle videtur, Francorum reges hodiernos a filiis Hectoris antiquissimam originem habuisse, aiens a Francone quodam, Hectoris filio, cum in extremam Germaniam aufugisset, Sycambriam civitatem conditam, et tractu temporis huius Franconis successores ripas observantes Danubii in occiduum descendisse, et in partes Turingie consedissee, ac Marcomanno Priami filio et Samione ex posteris Anthenoris ducibus, Gratiani Cesaris Augusti tempore, transvadato Rheno, eas in partes venisse, quas semper postea tenuere, sibi que ex his ducibus reges constituere, et in posteritatem longam atque fulgidam devenere. Quod etsi multum non credam, absit ut omnino negem, cum omnia sint possibilia apud deum.

CAP. XXV.

De Astianacte Hectoris filio.

Astianactes, ut sepissime in Yliade testatur Omerus, et Seneca poeta in Troade tragedia, unicus fuit Hectoris filio, ex Andromaca natus eidem post inchoatum bellum inter Troianos et Grecos, ut facile comprehenditur ex verbis Andromace apud Virgilium, ubi Ascanium cum Enea vidit in Epyro, dum dicit: Accipe et hec, manuum tibi que monimenta mearum Sint, puer, et longum Andromace testentur amorem Coniugis Hectoree. Cape dona extrema tuorum, O michi sola mei super Astianactis ymago: Sic oculos, sic illi manus, sic ora ferebat Et nunc equali tecum pubesceret evo etc. Constat enim Ascanium hac etate fuisse adolescentulum, cum iam VIII annis vel amplius errasset cum patre; ergo si equus illi erat etate Astianactes, puer erat dum periit. Quod etiam ex tragedia Senece prealligata colligitur, ubi dum ab Ulixee quereretur in mortem, ut parvulorum

mores est confugit ad matrem. Sed tandem vi agente Grecis exposcentibus redditus, antequam naves a Sygeo solverent, ut quidam volunt, e turri deiectus est, ut alii saxo illisus, et sic mortus, ne ulla Priami generis libera super esset posteritas. Hunc, Omero teste, Hector ut plurimum vocabat Camandrum.

CAP. XXVI.

De Heleno X Priami regis filio.

Helenus Priami fuit filius et Hecube, vaticinio insignis, ut de eo loquens testatur Virgilius, dicens: Troiugena, interpretes divum, qui numina Phebi, Qui tripodas, Clarii lauros, qui sydera sentis Et volucrum linguas et prepetis omina penne, Fare age etc. Huic sunt qui dicant a Grecis indultum, quia captus eis oportuna ad Troiam capiendam revelasset. Ipse tamen Ylione deiecto, Pyrro Achillis filio navigationem prohibuit predixitque futuram pestem navigantibus; quam ob rem non solum a Pyrro vita reservatus est, sed ab eo in Epyrum deductus, et ibidem illi regni parte concessa, cum Hermionam rapuisset Horesti, Andromacam olim Hectoris coniugem quam loco uxoris tenuerat, illi iunxit coniugio. Et tandem cum Pyrrus ab Horeste occisus fuisset in templo Apollinis ut dicit Servius, Molossum, Pyrri filium, quem illi Andromaca pepererat, et eius regnum servavit. Quod etiam Virgilius in parte ostendit, dum dicit: Priamidem Helenum Graias regnare per urbes, Coniugio Eacide Pyrri sceptrisque potitum, Et patrio Andromacam iterum cessisse marito etc. Qui quidem Helenus cum regnum suum Caoniam de nomine fratris appellasset, ibidem ad instar Troie civitatem edificavit, in qua Eneam profugum suscepit et honoravit, et donatis muneribus interceptum dimisit. Quis tamen illi fuerit finis, non legi.

CAP. XXVII.

De Caone Priami regis filio XI.

Chaon, ut dicit Servius, filius fuit Priami, ex qua matre non dicit. Hunc insuper ait ab Heleno in venatione inadvertenter occisum, et ob id, quasi in perditioni fratris solatium, regni portionem, que Heleno fuerat a Pyrrho concessam, ab eodem Heleno Caoniam nominatam.

CAP. XXVIII.

De Troilo XII Priami regis filio.

Troilus fuit Priami regis et Hecube filius, ut satis absque testimonio notum est. Hic autem adhuc adolescentulus, ausus adversus Achillem pugnam arripere, ab eo occisus est, scribente Virgilio: Parte alia fugiens amissis Troilus armis, Infelix puer atque impar congressus Achilli, Fertur equis curruque heret resupinus inani, Lora tenens tamen, huic cervixque comeque trahuntur Per terram, et versa pulvis inscribitur hasta etc.

CAP. XXIX.

De Deyphobo XIII regis Priami filio.

Deyphobus filius fuit Priami ex Hecuba. Qui cum multa in hostes egisset, dum se tutum arbitraretur, occubuit. Nam inter tumultum capti Ylionis, dormiens, insidiis Helene, quam post mortem Paridis coniugem duxerat, occisus et turpiter laceratus fuit, ut apud Virgilium refert Eneas, qui illum insignia vulnerum apud Inferos servantem describit, dicens: Atque hic Priamidem laniatum corpore toto Deyphobum vidit, lacerum crudeliter ora, Ora manusque ambas populataque tempora raptis Auribus et truncas inhonesto vulnere nares etc. Post hoc autem ipsemet Deyphobus, apud eundem Virgilium, qualiter perierit, ostendit, dicens: Sed me fata mea et scelus exitiale Lacene His mersere malis; illa hec monimenta reliquit. Namque ut supremam falsa inter gaudia noctem Egerimus, nosti, et nimium meminisse necesse est. Cum fatalis equus saltu super ardua venit Pergama et armatum peditem gravis attulit alvo, Illa chorum simulans ovantes orgia circum Ducebat Frigias; flammam media ipsa

tenebat Ingentem et summa Danaos ex arce vocabat. Tum me confectum curis somnoque gravatum Infelix habuit talamus pressitque iacentem Dulcis et alta quies placideque simillima morti. Egregia interea coniunx arma omnia tectis Emovet et fidum capiti summoberat ensem. Intra tecta vocat Menelaum et limina pandit, Scilicet id magnum sperans fore munus amanti Et famam extinguere veterum sic posse malorum. Quid moror ? irrumpit thalamo comes additur una Hortator scelerum Eolides. Dii, talia Graiis Instaurate, pio sic penas ore reposco etc.

CAP. XXX.

De Polydoro XIII Priami filio.

Polydorus ego duos fuisse Priami filios comperio. Nam unum ex Hecuba suscepisse in tragedia, que Polydorus intitulatur, plenissime asseruit Euripides, eumque dicit a Polynestore Traciae occisum, quod et Virgilius et Ovidius approbant. Alterum vero ex Lathoy filia Alcyonae suscepisse dicit Omerus in Iliade, eumque in pugna ab Achille occisum. Nos autem de primo prosequamur. Fuit ergo iste Priami filius et Hecuba, quem, ut dicit Euripides, Priamus filiis ad futuros eventus providens, cum maximo auri pondere misit in Traciam ad Polynestorem regem antiquum hospitem et amicum atque generum suum, ut eum aleret, et cum auro servaret. Sane cum iam in Graecos letiori vultu prospicere videretur fortuna, cum illa Polynestor animum vertit, et auri cupidus Polydorum in litore spatiantem telis aggreditur, et frustra fidem implorantem occidit. Cadentique tumulum superingessit; sic describit Virgilius: Hunc Polydorum quondam cum pondere magno Infelix Priamus furtim mandat alendum Treicio regi, cum iam diffideret armis Dardaniae cingique urbem obsidione videret. Ille, ut opes fractae Teucrum et fortuna recessit, Res Agamemónicas victricisque arma secutus Fas omne abrumpit, Polydorum obtruncat et auro Vi potitur etc. Dicit etiam Virgilius Eneam profugum in id devenisse litus, atque in eo civitatem

fundasse, quam de suo nomine Eneam nuncupavit, et sacrum conficiens, dum frondibus aras tegere vellet, forte ignarus ad tumulum devenit Polidori, et cum viribus virgulta quedam evulsisset, vidissetque sanguinem ex fracturis virgultarum erumpere obstupuit, et longe magis dum sanguini voces subsequi audivit quas huiusmodi fuisse demonstrat Virgilius: Quid miserum, Enea, laceras, iam parce sepulto, Parce pias scelerare manus; non me tibi Troia Externum tulit, haud cruor hic de stipite manat. Heu fuge crudeles terras, fuge litus avarum, Nam Polydorus ego; hic confixum ferrea textit, Telorum seges et iaculis implevit acutis etc. Quibus Eneas certior factus atque premonitus, celebrato ei officio funebri et litore relicto, ad ulteriora progressus est. Euripides autem et post eum Ovidius dicunt tumulum hunc ab Hecuba matre repertum. Sane et Euripidis dictum, et Virgilii, diversis temporibus potuit esse verum. Sed videndum superest, quid sub fictione apposita sentiendum sit. Testatur hystoria sepulture Polydori superimpositum tumulum, cui supercrevisse virgulta mirtea mirum non est. Consuevit quidem ociosa tullus, sponte sua, germina atque virgulta emittere, et ea potissime, quibus habundat adiacens regio, que, habundasse mirtetis credibile, cum litoralis esset. Mirtus autem longas rectasque vermenas emittere consuevit aliquando; ex quo accidente facile dictum Polydorum et iacula, quibus confossus est, in virgulta mirtea versa. Excerpta autem ab Enea, iudicio meo, volunt ostendere relata ab aliquo conscio perpetrati sceleris, ex quibus sanguis sequutus est, id est occisionis facte representatio, a qua demum occisi voces, id est consilium sumptum non permanendi, cognita perfidia atque avaritia presidentis.

CAP. XXXI.

De Polydoro XV et Lycaone XVI filiis Priami regis.

Polydorus hic, alter a superiori, et Lycaon filii fuerunt Priami et Laothoy, ut satis apud Omerum Lycaon ostendit, Achilli dicens: Te

precor, Achille, miserere mei, iturus enim tuus servus sum quo miseris; te penes in convivio fui, dum me in viridario cepisti, et in Lemnon transmisisti, XII dies abiit postquam ad Ylionem redii, et in tuas manus iterum reduxit me deus, me iuvenem vides quem genuit Laothoy filia Althay senis, qui Beletessi dominabatur. Huius autem filiam Priamus habebat et alias, ex ista autem duo nati sumus, tu autem ambos iugulabis? Certe primum inter pedestres domuisti Polydorum deo similem et percussisti lancea; nunc autem michi infortunium paras, tuas effugere manus non possum, sed hoc in animo ponas, queso, ne me interficias; non enim ex uno ventre cum Hectore sum, qui tibi socium interfecit etc. Verum Achilles, nil iuvantibus precibus, eum ignominiosis obiurgans verbis, in Camandrum flumen impulit, et in eodem misere periit. Pater ergo ex verbis huius, Polydorum hunc alium a primo fuisse, qui, ut testatur Omerus, plurimum diligebatur a Priamo, eo quod iunior filiorum esset, et ob id non permittebat illum in pugnam descendere; vincebat enim pedum celeritate quoscunque coetaneos, et mirabilem de se prebebat indolem. Verum die quadam, nescio Priamo, armatus descendens in hostes incidit in Achillem, qui lancea eum percussit, et fractis obstaculis armorum, infelicem evisceravit. Sed ipse visceribus manu collectis, dum abiret debilitatus occubuit, nec potuit Hector, in eius salutem veniens, eum e manibus mortis subtrahere.

CAP. XXXII.

De Esacho XVII Priami filio.

Esacus filius fuit Priami et Alysioe Dimantis filie, ut dicit Ovidius: Quamvis est illum proles enixa Dimantis, Esacon umbrosa furtim peperisse sub Yda Fertur Alyxioe etc. Hic ante bellum Troianum diu natus est, et mortuus paulo ante initium, ex quo talem recitatur Ovidius fabulam. Erat huic civitas exosa, et libens nemora colebat, et rura, contigit die una ut videret Hesperiem virginem capillos pectentem suos atque siccantem, et eius caperetur formositate.

Quem cum vidisset Hesperies ad se accedentem, confestim fugam arripuit: hic vero dum illam ferventer sequeretur, et contigisse ut virgo fugiens ab angue inter herbas latente morderetur, et moreretur ex morsu, acri dolore concussus in desiderium mortis incidit, et ex scopulo proximo se in mare precipitem dedit. Cuius miserta Tethis, eum mutavit in mergum, nondum sic vocitatum; ipse tamen vitam spernens, dum sepe mergeretur moriturus in undas, mergi nomen fortius est. Hunc Priamus et filii, ficto illi tumulto flere diu, eo quod si vita mansisset, Hectore non videbatur futurus inferior viribus. Eum autem ideo in mergum verum dicit Theodontius, quia vivus descendit ad ima, et ab aquis mortuus in altum reductus est. Ego autem puto ideo in mergum verum creditum, seu dictum, eo quod qui nare non norunt, si in aquas cadunt antequam moriantur, et merguntur, et in altum sepius redeunt more mergi. Seu forte sic contigit ut dum in aquas cecidisset Esacus, et remansisset in fundo, mergus qui ante aquas intraverat, tunc eas exiens evolavit, et hinc sumptum Esacum in mergum verum.

CAP. XXXIII.

De Anthipho XVIII et Yso XVIII filii Priami.

Anthiphus et Ysus Priami fuere filii. Verum Anthyphus ex Hecuba susceptus est, cum naturalis Ysus existeret, ut autoritate constat Omeri, qui in Yliade sic de ambobus ait: Autar oh Be rh' Ison te kai Antiphon ampho Ein eni diphro eontas oh men nothos ehniokheuen Antiphos ai parebaske etc. (Que latine sonant): Filios duos Priami nothum et legitimum ambobus, in uno curru existentibus, sed nothus frena regebat, Anthyphus autem transibat etc. Restat ergo quod Ysus erat Nothus, qui frena regebat. Hi tamen ambo, ut erant, ab Agamenone in pugna, una hora occisi sunt, et ob id iunctos apposui.

CAP. XXXIV.

De Theucro XX Priami filio.

Theucer, ut affirmat Barlaam, filius fuit Priami ex nymphea susceptus Anthydona. Nec est hic is a quo Teucris appellantur Troiani; nam ille longe fuit antiquior, et filius Scamandri Cretensis, qui, ob penuriam frugum, relicta Creta, venit in Frigiam, et cum Dardano et Erichthonio regnavit. Hunc tamen dicit Barlaam bello non interfuisse, cum paulo ante, dum in Bebritiis silvis venaretur, ab ingenti urso laceratus fuisset.

CAP. XXXV.

De(Dimocoonte)Priami XXI filio.

Dimocoontes filius fuit Priami, ex qua tamen matre non habetur, sed naturalem fuisse satis per Omerum apparet in Yliade dicentem de eo sic: all' ouhion Priamoio nothon Bale Demokoonta etc.(Que latine sonant): Sed filium Priami nothum percussit Dimocoontem. Hic ab Ulixo occisus est in pugna, ut in testu sequitur Omeri, et hoc in vindictam Leuci socii Ulixidis occisi ab Anthyphane filio Priami.

CAP. XXXVI.

De Echemone XXII et Cromenone XXIII filiis Priami.

Echemon et Cromenon Priami fuere filii naturales, de quibus in Yliade sic dicit Omerus: Enth' uias Priamoio duo lobe Dardanidaoin eni diphro eontas, Ekhemona te Khromenon te etc.(Que latine sonant): Postea filios Priami duos cepit Dardanidis in uno curru existentes Echemona et Cromenonem. Hos enim duos, ut satis per sequentia Omeri verba patet, Dyomedes peremit in pugna.

CAP. XXXVII.

De Gorgitione XXIII Priami filio.

Gorgition ex Castimira Priami fuit filius, ut in his testatur Omerus: Kai tou men rh' apharmart', oh d' amumona Gorguthioan Uion thun Priamoio, kata stethos Balen io etc.(Que latine sonant): Et hunc certe fefellit; hic irreprehensibilem Gogothiona filium amplum

Priami per pectus percussit telo. Hunc, ut postea sequitur in textu, Priamus ex Castiamira, in esimia civitate propinqua Troie, suscepit. Qui postea in certamine apud Troiam a Theucro Thelamonis filio confossus occubuit.

CAP. XXXVIII.

De Cebrione XXV Priami filio.

Cebrion filius fuit Priami, ut per Omerum apparet in Yliade dicentem: Kebrionen, nothon agakleos Priamoio etc. (Que latine sonant): Cebrionem nothum filium gloriosi Priami. Iste Cebrion, ut idem Omerus in Yliade dicit, in pugna penes Troyam a Patroclo saxo ictus interiit.

CAP. XXXIX.

De Phorbante XXVI Priami filio, qui genuit Ylioneum.

Phorbas filius fuit Priami et Epythesie filie Stasyppi Migdonii, ut dicit Paulus, quem adeo senem tempore belli fuisse scribit, ut potius frater quam filius Priami videretur, et ob insitam armorum virtutem, non obstantibus annis, etiam prohibente Priamo, in certamen sepius descendit, et tandem a Menelao gladio obtruncatus est, esto dicat Servius, et in testem inducat Omerum, hunc Phorbantem nunquam pugnasce, quin sibi favisset Mercurius, quod ego miror in Yliade non invenisse, dato credibile sit non omnes, qui in certaminibus illis pugnavere, ab Omero positos. Quis autem huic fuerit finis legisse non memini.

CAP. XL.

De Ylioneo Phorbantis filio.

Ylioneus Phorbantis fuit filius, ut asserit Paulus, quod etiam testatur Servius. Quantus vel qualis hic in armis fuerit apud Troiam, non legi; verum, ut per Virgilium patet, eloquentia plurimum valuit. Nam ipse fuit qui, secutus Eneam post Ylionis excidium, Didonem pro salute

sua atque sociorum oravit et eloquio placavit, et cum iam in Ytaliam venisset Eneas, ad Latinum regem princeps legationis fuit.

CAP. XLI.

De Doriclone Priami filio XXVII.

Doriclon, teste Omero, naturalis Priami filius fuit, dicit enim in Yliade sic: Aias Troessin epalmenos eile Doruklon Priamiden, nothon uhios etc. (Que latine sonant): Aias Troianis insultans accepit, id est occidit, Doriclonem Priami nothum filium.

CAP. XLII.

De Pammonem XXVIII, Anthyphone XXVIII, Agathone XXX, Hyppothoo XXXI et Aganone XXXII filiis Priami.

Pammonem, Anthyphonem, Agathonem, Hyppothoum et Aganonem filios fuisse Priami, his carminibus in Yliade demonstrat Omerus: Sperkhomenoio gerontos, iot' uhiasin oisin ohmokla, Neikeion Elenon te Parin t' Agatona te dion Pammona t' Antiphonon te kai Boen agathon Politon Deiphobon te kai Ippothoon kai dion Aganon etc. (Que latine sonant): Irato sene, hic autem filios proprios clamabat iniurians Hellenum Parimque Agathonemque gloriosum, Pammonem Antiphonemque et voce bonum Politon, Deyphobumque et Hyppotoum, et divum Aganonem. Hos quidem omnes, ut hac in parte dicit Omerus, iturus nocte Priamus ad Achillem redempturus cadaver Hectoris, iratus clamabat ad preparandos sibi currus et alia opportuna. Ex quibus concepti matribus, seu quid ex eis post modum contigerit, nec dicit Omerus, nec alibi memoratos invenio.

CAP. XLIII.

De Lacoonte XXXIII Priami filio.

Lacoontem filium Priami fuisse et Apollinis sacerdotem, undecunque habuerit, Papias affirmat. Ex quo quidem mentionem facit Virgilius dicens: Primus ibi ante omnes, magna comitante

caterva, Laocoon ardens summa decurrit ab arce etc. Dicitque idem Virgilius, quod is percussit hasta equum paratum a Grecis, et ob id a duobus draconibus duos filios suos parvulos devoratos, et ipse demum ab eisdem captus et circumflexus, tamen utrum fuerit occisus non satis apparet, nec aliud inde dicit.

CAP. XLIV.

De Mistore XXXIIII Priami filio.

Mistor filius fuit Priami, ut in Yliade ostendit Omerus, ubi conqueritur Priamus, quod omnes filii sui, qui optimi erant in armis, occisi sunt, et inter alios nominat istum Mistorem.

CAP. XLV.

De Yphate XXXV et Testhorio XXXVI filiis Priami.

Yphates et Testorius, ut dicit Paulus, filii fuerunt Priami, quos illi uno partu Perivia Ydea nynpha enixa est, quam ipse furtim iuvenis in venatione compresserat. Cuius quidem rei testimonio utitur Omeri, esto quo libro non scripserit, addit insuper eos ineuntes una acriter pugnam apud Ylionem ab Anthiloco Nestoris filio trucidatos.

CAP. XLVI.

De Thimoete XXXVII Priami filio.

Thimoetem dicit Servius Priami et Arisbe fuisse filium, ubi advertendum Thimoetem, ut testatur Ephorion, vatem fuisse. Qui cum dixisset die quadam nasci puerum per quem Troia posset everti, contigit ut, ea die que a Thimoete predicta fuerat, parerent eque Thimoetis coniunx et Hecuba; quam ob rem ad evitandum presagium Priamus Thimoetis natum filium uxoremque iussit occidi. Et hinc tractu temporis factum est, ut Thimoetes iniurie memor adversus patrem sentiret in proditione civitatis. Quod satis videtur ex verbis Virgilii concipi dicentis: Pars stupet innupte donum exitiale Minerve Et molem mirantur equi; primusque Thimoetes Duci intra muros hortatur et arce locari, Sive dolo seu iam Troie sic

fata ferebant etc. Alii vero volunt Thimoetem filium non fuisse Priami, sed Arisbe virum, ex qua Priamus filium suscepit, quem mox cum matre fecit occidi, ut supra dictum est, et Thimoetes postea tam ob mortem coniugis quam ob perpetratum in ea a Priamo adulterium, adversus Priamum cum Grecis sensisse.

CAP. XLVII.

De Polyte XXXVIII Priami filio, qui genuit Priamum.

Polites filius fuit Priami, ut carmine Virgilii summitur, ubi dicit: Ecce autem elapsus Pyrri de cede Polytes, Unus natorum Priami etc. Nec multo post, si quis leget, advertet facile Hecube etiam fuisse filium. Hic autem Polytes cum multa egisset in bello pro patrie defensione, tandem civitate capta, a Pyrro Achillis filio in sinu Priami patris, spectante Hecuba, infelix occisus est.

CAP. XLVIII.

De Priamo Polytis filio.

Priamus filius fuit Polytis, secundum Virgilium, in Eneida dicentem: Una acies iuvenum, ducit quam parvus ovantem Nomen avi referens Priamus, tua clara, Polyte, Progenies, actura Ytalos etc. Hunc Eneas parvulum ex excidio secum deduxerat Ascanii filii socium.

CAP. XLIX.

De Assaraco Troyli regis Troye filio.

Infelici Laumedontis, Troili regis filii, prole in finem usque deducta, ut ad Assaracum eiusdem Troili regis filium retro trahamus calamum necesse est, ut vetustissimos Romani nominis proavos, et Dardani prolem integram designemus. Fuit igitur Assaracus Troili regis Troie filius, ut ubi de Fastis testatur Ovidius dicens: Huius Erichthonius, Tros est generatus ab illo; Assaracum creat hic etc. Gestorum huius Assaraci nulla extant monimenta, sic omnia vetustas absorpsit, sed propagate sobolis claritas non minus illum reddit illustrem, quam infortunium ingens deiecti Ylionis reddiderit. Nam

uti ex audacia nimia Ylioniadum generis desolatio subsecuta est; sic ex humanitate prolis Assaraci Roma rerum domina constructa, et Cesarum familia propagata, fulgentis apud mortales glorie testimonio sempiterna.

CAP. L.

De Capi filio Assaraci, qui genuit Anchisem.

Capim Assaraci fuisse filium etiam ubi supra testatur Ovidius: Tros est generatus ab illo. Assaracum creat hic, Assaracusque Capim etc. Et huius Capis sicut et Assaraci facinora eque abolevit antiquitas, in lucem tantummodo reservato, quod Anchisem genuerit, generose successionis gentis Iulie parentem inclitum et inclite pietatis filii testimonium sempiternum.

CAP. LI.

De Anchise filio Capis, qui genuit Hyppodamiam et Eneam.

Anchises filius fuit Capis, ut idem Ovidius, ubi supra, genealogiam Enee continuans dicit sic: Assaracum creat hic, Assaracusque Capim; Proximus Anchises. Hunc, sunt qui dicant, ante Troianum bellum, civitate relicta, nemora et solitudines coluisse armentis intentum et gregibus, circa que ut plurimum fuere divitiae antiquorum. Quibus cum apud Symoentem fluvium vacaret, a Venere dilectus est, et eius est amicitia atque concubitu usus, adeo ut ex illa susciperet Eneam filium. Constat tamen et coniugem habuisse, cum ex ea dicat Omerus filias suscepisse. Eum preterea cecum fuisse dicit Servius, et ob id Troianorum consiliis non interfuisse. Cecitatis causam nonnulli dicunt fuisse, quia se cum Venere concubuisse iactasset, et inde ab eadem luminibus fuisse privatum. Que iuventutis sue, preter que dicta sunt, acta fuerint, non habentur. Capto autem Ylione et incenso, volente eum secum trahere Enea, ut testatur Virgilius, potius quam obire vellet, constat mori dispositum. Verum dum flammulam absque lesione capiti Ascanii insidentem vidisset, capto omine fausto,

filio obtemperasse legitur. Male tamen conveniunt opiniones Virgilii et Servii, quorum alter cecum dicit, alter flammulam vidisse asserit. Abiit autem cum fugiente filio, ab Enea ipso humeris per ignes et mille volantia tela subtractus, et navibus usque Drepanum Sycilie oppidum devectus est, et ibidem senio mortuus, et in monte Ericis sepultus, et hoc secundum Virgilium. Alii tamen aliter sentiunt. Nam Cato in Ytaliā usque venisse confirmat. Sed Servius dicit Varronem dicere, ossa Anchisis, iubente oraculo, a Dyomede diruta et asportata, demum cum multa mala perferret ab eodem Dyomede cum Palladio restituta. Quod quidem Virgilius ipse tangit, dum iratam Didonem adversus Eneam loquentem describit atque dicentem: Anchise cineres manesve revelli etc. quasi velit dicere, non ego hoc feci, sicut Dyomedes. Preterea videtur velle Servius hanc ob causam a Virgilio in persona Enee dictum: Iterum salvete recepti Nequicquam cineres animeque umbrequē parentis etc. Quasi semel ex Troia suscepti sint, et a Dyomede iterum. Ubi tamen per hec mortuus sit, comprehendere non potest, sed videntur verba Servii eo pendere, ut apud Troiam ante captam urbem obierit. Suscepisse autem Anchisem ex Venere filium, qualiter intelligam, infra ubi de Enea servandum duxi. Quod autem ob iactationem ab ea cecatus sit, sic intelligendum existimo. Consuevere non nulli iuvenes inter precipuas felicitates suas frequentes enumerare coitus, et plurium mulierum amicitias, quasi ex hoc velint quod eorum formositas veniat commendanda, eo quod a multis aut desiderentur, aut suscipiantur feminis, sic et robur extollatur, quod in coitum valentes perseverantesque appareant; ex quo quidem crebro coitu persepe egritudines oriuntur, et plurimum virtutes debilitantur corporee, et visiva potissime. Nam certissimum est non nullos non solum in brevem visum, sed in cecitatem integram ob coitum devenisse, et precognito ob iactationes defectu dicuntur et merito a Venere obcecati. Sic et Anchisi contigisse potuit, quia veniens in defectum visus ob iactatos coitus evenisse dictum sit.

Sane ne videatur Servium a Virgilio discrepare, potuit in Anchise esse visivam virtutem debilitatam adeo, ut aut non discerneret que in conspectu essent, aut non nisi ex proximo videre posset, quos tales veteri quadam consuetudine loquendi cecos dicimus; esto et solis radios et ignis videant flammam; et sic potuit Anchises cecus esse, ut dicit Servius, et flammulam videre nepotis, ut dicit Virgilius. Huic preter Eneam fuere ex coniuge filie, ex quibus sola Yppodamia nominatur.

CAP. LII.

De Yppodamia Anchisis filia.

Yppodamia, ut in Yliade placet Omero, filia fuit Anchisis, et antiquior filiarum, ut appareat eum alias habuisse filias. Hec formosa plurimum fuit parentibus dilectissima, que tamen fuerit mater, non habetur. Eam tamen in coniugem tradidere Alchataoni Troiano, qui postea ab Ydomeneo Cretensi in pugna apud Troiam occisus est. De reliquis autem filiabus nec Omerus ipse, nec alter, quam ego legerim, aliquid refert.

CAP. LIII.

De Enea Anchisis filio, qui genuit Iulium Ascanium et Silvium Postumum.

Eneam filium fuisse Anchisis et Veneris et poete veteres predicant et moderni. Hic autem et si plurimum extollatur Homeri carmine, tanta tamen carminis Virgilii veneratione armis et pietate cantatur insignis, ut non solum barbaris, sed Latinis ceteris preponatur et Grecis. Sic fert fortuna rerum; habuit Achilles Omerum, et Eneas Virgilium, tanta potentes eloquentia, ut respective illaudati ceteri videantur mortales, esto evo nostro tertius exurgat Scipio Africanus non minori gloria, maiori tamen iustitia delatus in ethera versu viri celeberrimi Francisci Petrarce, nuper Rome laurea insigniti; tanta enim facundia et lepiditate sermonis in medium trahitur, ut fere ex

tenebris longi silentii in amplissimam lucem deductus videatur. Eneas igitur, ut paulo ante scriptum est, ex Anchise et Venere apud Symeontem fluvium natus est, et iam etate provectus Creusam Priami et Hecube filiam uxorem habuit, ex qua filium suscepit Ascanium. Et, ut quidam scribunt, Paridi eunti in Greciam et in raptu Helene socius fuit. Tandem cum iam Greci obsidione Ylionem cinxissent et illum crebris certaminibus expugnare conarentur, sepe in pugnam descendit. Sed inter alias vices semel adversus Achillem congressus, cum esset in discrimine maximo, ut in Yliade dicit Omerus, allocutus est Neptunus deos, et deprecatus ut Eneam morti subtraherent, ne omnis Dardania proles occumberet. Quod a Iunone, que plurimum erat Troianis adversa, ut ipse faceret concessum est. Et sic Neptuno tunc agente, Eneas e manibus Achillis subtractus est, et ut ibidem tangit Omerus, Ytalie reservatus. Qui, et si multa clara facinora apud Troiam egerit, secundum tamen quosdam prodictionis patrie macula notatus est, et inter alia trahitur in argumentum, quod incolumis cum filio et navigiis et parte copiarum abire permissus sit, cum fere in ceteros sit sevitum. Alii tamen dicunt hoc illi permissum loco muneris, quia legatorum Grecorum ad Priamum venientium hospes fuerit assiduus, et quia semper in consiliis Troianorum damnosum dixerit Helenam detineri, suaseritque restitui. Sed qualitercunque factum sit, Virgilius dicit, quod capta Troia, cum ipse frustra in defensionem patrie aliquandiu laborasset, sumptis diis penatibus, sibi ab Hectore per quietem commendatis, et patre sene, et filio parvulo, matre dea monstrante viam, devenit ad litus, et ibi XX navibus sumptis, cum quibus iamdudum Paris in Greciam iverat, intravit mare, et in Traciam traiecit, ubi a Polydoro, cuius in litore tumultum invenit, monitus ut avarum litus fugeret, condidit civitatem quam de suo nomine nuncupavit Eneam. De qua Titus Livius, libro XL Ab urbe condita dicit, Eneam civitatem propinquam Thessalonice ab Enea Troiano olim conditam. De qua ipse idem

Titus sic: Proficiscuntur a Thessalonica Eneam ad statutum sacrificium, quod Enee conditori cum magna cerimonia quotannis faciunt etc. Et inde cum naves iterum reintrasset, oraculo vetustissimas avorum sedes petiturus, in Cretam abiit, et ibidem pulso iam Ydumeneo rege a Cretensibus, quasi ad sedes venisset avorum, eo quod inde Theucer Scamandri filius fuerit, qui una cum Dardano imperaverat Dardaniis, constitit. Verum et inde peste pulsus, factus certior, quia Dardanus fuisset Ytalus, Ytaliam petere disposuit, et inde in Caoniam venit, et ab Heleno vate de futuris edoctus Syciliam petiit, et apud Drepanum, ut Virgilio placet, Anchisem perdidit. Et reascensis navibus, tempestate in Affricam delatus est, ut ait Virgilius, cum alii negent, ubi a Didone regina susceptus cum septem iam errasset annis, cum qua aliquandiu fuit, eius amicitia usus et lecto, si in hoc Virgilio credendum est. Inde autem Superum monitu discedens iterum, venit in Syciliam ad Acestem, et ludis Anchisi anniversarium celebravit magnifico sumptu, et Acesta civitate condita et parte suorum ibidem derelicta, dum Ytaliam peteret, Palinurum magistrum classis perdidit. Inde venit in Bayanum sinum, et ductu Sybille descendit ad Inferos, et ad Elysios usque campos penetravit, et comperto patre Anchise, omnem suam posteritatem eo monstrante cognovit. Inde ad superos rediens, persolutis Meseno tubicini funeralibus, Caietam navigavit, ubi Caieta nutrice defuncta civitatem posuit, eamque nutricis nomine appellavit. Porro in Ytaliam, id est ad hostia Tyberis, appulit, usque quo dicit Servius illi non defuisse Veneris visionem. Quam cum amplius non vidisset, arbitratus est se ad predestinatum locum venisse, et debere consistere. Ubi primo Evandri regis amicitiam habuit, et inde Latini regis Laurentum, qui illi Laviniam filiam, Turno Rutulorum regi promissam, iuxta responsum oraculi dedit in coniugem. Quam ob causam a Turno grandi bello lacesitus est, fultus tamen auxiliis Evandri Arcadis et Tuscorum, in odium

Mezentii regis Agellie, regnum obtinuit coniugis. De morte autem eius diversimode opinati sunt antiqui, cum dicat Servius Catonem dicere iuxta Laurolavinium, cum Enee socii predas agerent, prelium commissum, in quo Latinus occisus est ab Enea, qui tamen Eneas in ipso prelio non comparuit, Ascanius postea Mexentium interemit. Alii dicunt, quod victor Eneas, cum sacrificaret super Numicum fluvium, lapsus est, et eius nec cadaver inventum est. Quod Virgilius eleganter tangit, ubi Didonem morituram eum execrantem inducit atque dicentem: At bello audacis populi vexatus et armis, Finibus extorris, complexu avulsus Iuli Auxilium imploret videatque indigna suorum Funera, nec, cum se sub leges pacis inique Tradiderit, regno aut optata luce fruatur, Sed cadat ante diem mediaque inhumatus harena. Hec precor etc. Preterea sunt qui dicant eum occisum a Turno, voluntque a Virgilio sub artificiosa fictione describi, ubi medio in ardore certaminis ostendit Iunonem mortem Turni timere, et inde ut illum e pugna subtrahat, effigiem dicit Enee sumpsisse, in quem confestim dicit Turnum conversum, et Eneam fugientem dicit in naves, que in Numico erant flumine, et in eas usque secutum a Turno. Quod volunt secundum hystorie veritatem non Iunonem fuisse in Eneam mutatam, sed ipsum Eneam, qui arma Turni fugiens ab eodem apud Numicum occisus est. Quod et in superioribus carminibus pro parte patet, nec alibi potuit tacuisse Virgilius, dum in eodem libro Venerem inducit orantem Iovem atque dicentem: Incolumem Ascanium, liceat super esse nepotem. Eneas sane ignotis iactetur in undis Et, quamcunque viam dederit fortuna, sequatur etc. Ubi si inspiciamus, cum iam non sit amplius Eneas, Venus que huc usque de eo fuerat sollicita, orat nunc pro nepote Ascanio. Et Ovidius in maiori volumine istud idem tenere videtur, dum dicit: Litus adit Laurens, ubi tectus arundine serpit In freta flumineis vicina Numicius undis. Hunc iubet Enee quecunque obnoxia morti Abluere et tacito deferre sub equora cursu: Corniger exsequitur Veneris

mandata, suisque Quicquid in Enea fuerat mortale, repurgat etc. Et hoc idem arbitrari videtur Iuvenalis dum dicit: Alter aquis alter flammis ad sydera missus etc. Intelligit enim de Enea et Romulo, quia Eneas in aquis periit, ut predictum est; Romulus autem apud Capream paludem fulminibus et turbine subtractus est. Qui ambo apud Romanos precipua deitate honorati sunt. Nam et ipse Eneas, quocunque modo subtractus sit, ab indigenis deus habitus et Iuppiter indigetes appellatus est. Huius quidem hystoria aliquibus figmentis immixta est, quorum videre rationem ordo exigit. Eneam igitur Veneris fuisse filium non equo modo ab omnibus acceptum est. Quidam enim volunt in nativitate Enee Venerem celi dominam fuisse, et ad eam demonstrationes futurorum successuum pertinuisse, et huius domini operum multa Enee contigisse, quae ex industria a Virgilio sub figmentis abscondita sunt, quae ad presens elucidare non est incepti huius intentio. Alii vero volunt eum natum ea hora, qua Venus in oriente matutino tempore surgit, et ideo eius dictum filium volunt, quasi videatur eum in lucem, dum surgeret, eduxisse. Alii vero adeo formosam fuisse matrem eius existimant, ut perditio proprio nomine Veneris nomen adepta sit. Ex quo dixisse Virgilium putant: Coniugio, Anchise, Veneris(dignate)superbo. Alii autem in turpiorem declinantes opinionem, arbitrantur ideo eum Veneris dictum filium, quia non ex coniugio, sed ex concupiscibili coniunctione natus sit, summentes incongruum videri tanti hominis incognitam matrem fore, si Anchisis extitisset coniunx, sed ad illecebram celebris viri notam contegendam, deam illi veteres finxisse matrem. Ego quidem verum puto matrem eius ob aliquid meritum Venerem cognominatam, ut quosdam arbitrari predixi, nec obstat eius verum nomen fore incognitum; nam nec Priami, qui tantus fuit rex, nec etiam Agamenonis, nec multorum aliorum insignium regum atque virorum. Et absit ut credam, quod spurio pastoris Priamus tam grandis rex filiam Creusam dedisset in

coniugem. Quod autem Neptuni precibus ex Achillis pugna subtractus sit, non, quod aiebat Leontius, verum credo, scilicet quod agente constellatione contigerit, quin imo potius puto, quia circa navalia, que ad Neptunum spectare videntur, in quantum deus dicitur maris, potuerit aliquid contigisse, propter quod exigente oportunitate revocatus Achilles Enee certamen omisit. Quod autem a Iunone Neptuno hoc permissum sit, arbitror ad futura prospexisse fingentem, eo quod Ytalico regno reservaretur Eneas, et ob id regnorum dea salutem futuri regis curari permisit. A Polydoro autem in litore sepulto ideo monitus dicitur, quia eius infortunio inspecto cognovit, si consisteret Traces illi futuros hostes, et ideo inde fugiendum fore. Quod autem Venus usque in agrum Laurentum se lumine suo ducem illi exhibuerit, et eo ibidem existente non comparuisse ulterius constellationi agenti in concupiscibilem appetitum attribui potest; nam tamdiu navigando processit, quamdiu distulit invenire quod placuit, quo invento cessavit impellentis ducatus. Quod ad Inferos iverit, intelligendum puto eum egisse quod olim fere familiare fuit maxime gentilium regibus, velle scilicet ab immundis spiritibus per scelestum illud nigromantie sacrum de futuris certificari. Quod quidem in sinu Baiarum apud lacum Avernum, qui talibus erat aptissimus locus, facturus accessit, et occiso Meseno, suo sanguine litasse Inferis et cerimoniis aliis detestandis egisse, ut aliquis ex infandis spiritibus vi cantaminum provocatus ad superos veniens, et sumpto fantastico corpore coram comparuerit, et ad interrogata responderit, et forte illi non nulla de futurorum successu predixerit. Deificatio autem sua nil aliud est quam insipientum ridenda fatuitas. Credo enim eum in Numico flumine nectum, et in mare devolutum, et Tuscis piscibus escam fuisse seu Laurentibus.

CAP. LIV.

De Ascanio Enee filio, qui genuit Iulium Silvium et Rhomam.

Ascanius, ut Virgilio placet, non solum Enee filius ex Creusa susceptus fuit, sed et fuge et laborum in regno querendo socius, ut ipse per omnem Eneidam diffuse testatur. Sane Titus Livius, cui ad veritatem hystorie cura fuit impensior, non plene affirmat Creuse an Lavinie fuerit filius, cum dicat: Nondum maturus imperio Ascanius Enee filius erat, tamen id imperium ei ad puberem etatem incolume mansit, tantisper tutela muliebri, tanta indoles in Lavinia erat, res Latina et regnum avitum paternumque puero stetit. Haud ambigam, quis enim rem tam veterem pro certo affirmet? Hiccine fuerit Ascanius, an maior quam hic, Creusa matre Ylio incolumi natus comesque inde paterne fuge, quem Iulum eundem Iulia gens autorem nominis sui nuncupat? Is Ascanius ubicunque et quacunque matre genitus, certe natum Enee constat etc. Hec Titus. Eusebius vero, in libro Temporum, Ascanium Creuse filium arbitratur, et alium, ex Lavinia natum, Silvium Postumum appellat. Ascanius autem apud Troiam matrem perdidit, et cum patre adversus hostes, ut per Virgilium late patet, strenue se gessit; eique plura fuere nomina, ut Servius asserit. Nam preter Iulum et Ylum, quibus vocatus est, ut dicit Virgilius: At puer Ascanius, cui nunc cognomen Iulo Additur, Ylus erat, dum res stetit Ylia regno etc. hic etiam Dardanus et Leondamas appellatus est ad extintorum fratrum solatium. Et sic patet Eneam alios ex Creusa preter Ascanium suscepisse filios. De nominibus tamen huius dicit Servius sciendum hoc primum Ascanium ab Ascanio Frigie flumine dictum, ut transque sonantem Ascanium; deinde Ylum dictum a rege Illo, unde et Ylium; postea Iulum, occiso Mezentio, a prima barbe lanugine, que in tempore victorie nascebatur. Hic tamen Ascanius, ut paululum Virgilium sequamur, adhuc parvulus futuri imperii portentum suscepit. Nam disceptantibus patre et avo de futura fuga, flammula quedam nullam inferens lesionem eidem in vertice capitis constitit, etiam parentibus illam extinguere conantibus. Demum, ut

dictum est, fuge comes multos cum patre labores tulit. Et cum Eneas rebus esset absolutus mortalibus, et ipse successor regnum sumpsisset, bellum a patre inchoatum victoria terminavit. Nam alii illum occidisse Turnum, alii Mezentium dicunt. Verum dicit Servius secundum Catonem hystorie hoc habet fides: Eneam cum patre ad Ytaliā venisse, et propter invasos agros contra Latinum Turnumque pugnassee, in quo prelio periit Latinus. Turnum postea ad Mezentium confugisse, eiusque fretum auxilio bella renovasse quibus Eneas Turnusque pariter rapti sunt. Migrasse postea in Ascanium et Mezentium bella, sed eos singulari certamine dimicasse, et occiso Mezentio Ascanium Iulium ceptum vocari, ut paulo ante dictum est. Hic autem, ut ait Eusebius, cum XXX regnasset annis apud Lavinium, Albam condidit et Silvium Postumum fratrem suum summa pietate educavit. Alii amplius hoc recitant, asserentes eum ab amicis redargutum quod Laviniam novercam, que ob timorem eius, mortuo Enea confugerat in silvas, in exilium detinere videretur, quam ipse revocavit, eique paternum restituit regnum, cum ipse iam ad Albam transitum facere disposuisset. Ipse tamen procreavit filium, quem, eo quod casu in silvis natus sit, Iulium Silvium appellavit, a quo familiam Iuliam ortam non nulli volunt. Tandem cum inter Lavinium et Albam, quam condidit, XXXVIII regnasset annis, in mortem veniens, quia filium propter etatem parvulam regendis civibus non cerneret aptum, Silvium Postumum fratrem suum regni reliquit heredem.

CAP. LV.

De Iulio Silvio, Ascanii filio.

Iulius Silvius, secundum Titum Livium, filius fuit Ascanii, et quia in silvis casu natus sit, Silvius cognominatus est, et ab eo Iulia gens processit, cum patre Ascanio in regno successerit. Eusebius tamen in libro Temporum eum Ascanii fuisse filium dicit, sed quoniam eo

moriente parvus esset, nec regno videretur ydoneus, Silvio Postumo, fratri suo, regni successionem reliquit.

CAP. LVI.

De Rhoma Ascanii filia.

Rhoma filia fuit Ascanii, ut scribit Solinus De mirabilibus mundi, dicens: Agathodem scribere nomen urbis Rome ab hac Roma Ascanii filia et Enee nepte initium habuisse, cum scriberet Heraclides, quod cum, capta Troia, quidam Achivi, ubi nunc Roma est, devenissent, et ibidem captive, cui Rhoma nomen erat, consilio sedes sumpsisse, et ab eadem locum denominasse.

CAP. LVII.

De Silvio Postumo Enee filio, qui genuit Eneam Silvium.

Silvius Postumus, secundum Virgilium Enee ex Lavinia fuit filius, de quo sic scribit idem Virgilius: Ille, vides, pura iuvenis qui nititur hasta, Proxima sorte tenet lucis loca, primus ad auras Ethereas Ytalo commixtus sanguine surget, Silvius, Albanum nomen, tua postuma proles, Quem tibi longo sermone Lavinia coniunx Educet silvis regem regumque parentem, Unde genus Longa nostrum dominabitur Alba etc. Hic, ut satis Virgilii carmen ostendit, post mortem Enee natus est, et ideo Postumus, quod est generale nomen nascentium post humatum patrem. Silvius autem, ut placet multis, dictus est, eo quod Lavinia, mortuo patre Latino atque Enea viro, et occupato ab Ascanio regno, eius metuens imperium in silvas pregnans secessit, et ibidem latuit atque peperit, et ideo natum in silvis Silvium appellavit. Sane ut supra dictum est, Ascanius revocata noverca in patrium regnum, fratrem Silvium fraterna educavit affectione, et cum moreretur, existente Iulio Silvio parvulo adhuc, eundem Silvium fratrem suum regni reliquit heredem. Qui Eneam Silvium genuit. Porro Britones eorum puto barbariem nobilitare cupientes, huic filium unum addunt, dicentes eum Brutum quendam

etiam genuisse ex nepte Lavinie matris sue, cuius in nativitate aiunt mathematicum predixisse, quia occideret utrumque parentem; ex quo factum est, ut partu suo moreretur mater, et ipse tandem cum adolevisset, in venatione patrem inadvertenter occidit. Quam ob causam pulsus Ytalia aiunt eum in Leogreciam insulam Grecie abiisse, et responso accepit sibi deberi extremi occidui insulam. Qui Pandrasii regis Greci filia in coniugem sumpta, cum sociis per triennium navigans una cum Corniveo Troiano, superato Gopherio Aquitanorum rege, Albionam insulam, quam incolebant Gigantes, superasse, eamque ex suo nomine Britanniam nuncupasse et a Corniveo Cornubiam, et inde aiunt eum Brutum alium genuisse cognomento Viridescutum, et hinc alium insule regem genitum, et inde alium, et in innumerabilem procedunt prolem. Que quoniam michi nec vera nec verisimilia visa sunt, omittenda censui. Postumus autem, cum annis XXXVIII regnasset, Enea Silvio superstite filio derelicto, diem obiit.

CAP. LVIII.

De Enea Silvio, Silvii Postumi filio, qui genuit Latinum Silvium.

Eneas Silvius, Silvii Postumi, tercii Latinorum regis filius, patri successit. De quo quidem Virgilius meminit dicens: Et qui te nomine reddet Silvius Eneas, pariter pietate vel armis Egregius, si unquam regnandam acceperit Albam. Hic Latinum Silvium genuit, et cum annis XXXI regnasset expiravit.

CAP. LIX.

De Latino Silvio, Enee Silvii filio, qui genuit Albam Silvium.

Latinus Silvius, ut dicit Titus Livius, Enee Silvii fuit filius, et mortuo patre Albanis imperavit, et ab eo colonie deducte sunt eorum, qui Prisci Latini nuncupati sunt. Cumque annis quinquaginta regnasset, genuissetque Albam Silvium, quem liquit superstitem, diem obiit. Eusebius vero in libro Temporum dicit se apud aliam hystoriam

invenire Latinum Silvium quintum apud Albam regnasse, eumque filium fuisse Lavinie et Melampodis, et uterinum fratrem Silvii Postumi. Qui Latinus in ordine regum hic ponitur quartus.

CAP. LX.

De Alba Silvio, Latini Silvii filio, qui genuit Athim Silvium.

Alba Silvius Latini Silvii fuit filius, et patri successit in regno. Cumque regnasset annis XXXVIII, Athi relicto filio, rebus humanis subtractus est.

CAP. LXI.

De Athi Silvio filio Albe, qui genuit Capim Silvium.

Athis Silvius Albe fuit filius, quem Eusebius aliquando Egiptium Silvium vocat. Hic cum annis XXIII regnasset, Capi filio derelicto, diem clausit.

CAP. LXII.

De Capi Silvio filio Athis, qui genuit Carpentum Silvium.

Capis Silvius Athis fuit filius. Sunt qui velint ab hoc Capuam olim insignem Campanie civitatem conditam; qui cum annis XXVIII regnasset, Carpento filio moriens regnum liquit.

CAP. LXIII.

De Carpento Silvio filio Capis, qui genuit Tyberinum Silvium.

Carpentus Silvius filius fuit Capis, et cum annis XIII regnasset, Tyberino filio derelicto, decessit.

CAP. LXIV.

De Tyberino Silvio Carpentii filio, qui genuit Agrippam Silvium.

Tyberinus Silvius Carpentii fuit filius, et Agrippam Silvium genuit. Cumque annis VIII imperasset Albanis, amnem quem ante Albulam vocitabant incole, terminum inter Latinos et Etruscos traiciens, in eum cecidit et mortuus est. Quam ob rem in hodiernum usque, veteri abolito nomine, a demerso rege Tyberis nuncupatus est fluvius.

CAP. LXV.

De Agrippa filio Tyberini, qui genuit Romulum Silvium.

Agrippa Silvius a Tyberino genitus, summerso patri successit in regno, et cum XL regnasset annis, moriens Romulum filium regni reliquit heredem.

CAP. LXVI.

De Romulo Silvio Agrippe filio, qui genuit Iulium Silvium et Aventinum Silvium.

Romulus seu Aremulus Silvius Agrippe fuit filius. Hic autem presidia Albanorum inter montes posuit, ubi postea Roma condita est, quod ea tempestate impie factum existimatum est, et ob id existimavere illius evi homines eum iuste fulmine ictum atque exanimatum, cum iam XVIII regnasset annis, et ex eo Iulius et Aventinus filii fuere superstites.

CAP. LXVII.

De Iulio Silvio Romuli filio.

Iulius Silvius, ut scribit Eusebius, minor natu fuit Romuli filius, et proavus Iulii Proculi, qui cum Romulo Romam transmigravit, et ibidem fundavit familiam Iuliam, ex qua Cesaes effluxere.

CAP. LXVIII.

De Aventino Silvio Romuli Silvii filio, qui genuit Procam Silvium.

Aventinus Silvius Romuli Silvii filius fuit, eique fulminato successit in regno; et cum XXXVII regnasset annis, Proca relicto filio, mortuus est; et eo in monte Rome, qui postea de suo nomine semper Aventinus vocitatus est, sepultus.

CAP. LXIX.

De Proca Silvio filio Aventini, qui genuit Amulium et Numitorem.

Procas, secundum Titum Livium, Aventini filius fuit, et loco patris regnavit annis XXIII, Numitorique filio moriens regnum liquit.

CAP. LXX.

De Amulio Proce filio.

Amulius, teste Tito Livio, minor natu fuit ex filiis Proce. Hic per vim et nephas Numitori, qui tempore potior erat, regnum surripuit. Dicit Plinius De viris illustribus, Procam patrem eorum liquisse, ut ambo annuis vicibus regnarent, et cum ad Amulium pervenisset regnum, fratri, transacto anno, restituere noluit, quin imo cum Numitori pepercisset, Lausum filium eius interemit, et Rheam eiusdem filiam ad subtrahendam spem prolis, sub specie honoris, Veste perpetuam eius virginitatem dicavit. Sed cum iam septem regnasset annis, Rhea geminos peperit, quos ipse in Tyberim deici iussit, et Rheam vivam infodi. Verum nequeuntibus ministris ad alveum fluminis, eo quod pridianis ymbribus tumuisset, devenire, illos in ripa posuere, qui a Faustolo pastore comperti et nutriti, cum adolevissent Amulium interfecere, et Numitori avo regnum reddidere.

CAP. LXXI.

De Numitore filio Proce, qui genuit Lausum et Yliam et Rheam.

Numitor filius fuit Proce, et, ut iam dictum est, a fratre proiectus e regno, qui dum rure privatus senesceret a nepotibus Romulo et Remulo, occiso Amulio, in regnum restitutus est. Quid inde ex eo successerit, non habemus.

CAP. LXXII.

De Lauso Numitoris filio.

Lausus, ut predictum est, Numitoris fuit filius, et ab Amulio patruo impie trucidatus occubuit.

CAP. LXXIII.

De Ylia Numitoris filia, que peperit Romulum et Rhemulum.

Ylia, que et Rhea Numitoris fuit filia, et ab Amulio inter vestales virgines trusa. Que, ut ait Ovidius, dum aquam pro sacris quereret obdormivit, et in somnis illi visum est a Marte opprimi, et sic

geminos concepisse, quos cum peperisset, viva infossa est legis imperio. Fictio quod secum Mars concubuerit, ubi de Romulo et Remulo declarabitur. Et quoniam qui ex Iulio Silvio nati sunt ordine non habemus, genealogie posterorum Dardani finem facere necesse est. Hoc uno appposito, quod ab his natus sit orbis et urbis fulgor, Gaius Iulius Cesar dictator.

Genealogie deorum gentilium liber VI explicit feliciter.

LIBER SEPTIMUS

GENEALOGIE DEORUM GENTILIUM SECUNDUM JOHANNEM BOCCACCIIUM DE CERTALDO LIBER SEPTIMUS INCIPIT FELICITER.

In precedenti arbore, cuius in radice scribitur Oceanus, omnis eiusdem Oceani tam in ramis quam in frondibus posteritas ordinate apponitur, de qua in sequenti septimo libro dicetur.

Prohemium

Qui ab Elsa, Certaldensi fluvio, et Arno Tusco, eminentissime rex, paulo ante in altum vela concesseram, et per ceca impulsus Syrthium vada, Aquilone stridense sevo, et inde per late patentia scabraque Asye promontoria et crebros Euripos Egei maris, impellente Lybico, nec non et vertiginosum Sycilidum fretum, atque inter sonantia tam Yllirici quam Tyreni maris litora, spirante Notho, non minori persepe timore quam admiratione circum actus sum, tegentibus poetarum atris nubibus, hinc Phebi splendidum iubar, inde Arthoi sydus immobile, dum minus crederem, a Vulturno raptus, postergatis Ligurum Gallorumque et Hyspanorum litoribus, et Calpe Abylaque promontoriis omissis, ad limen usque Oceani delatus sum. Et, dum circa eius ingressum constitisset cortex, quasi deliberandi prestaretur spatium, in conterminum polis pelagum oculos dedi. Dumque intuerer pregrande corpus, et incomprehensibile monstrum, preruptos aquarum in celum montes, earumque atra opacitate

speluncas horrendas metirer animo, et indomitas vires, quibus terras concutit, ac incognitos scopulos, et immanes eiusdem beluas, cogitareque eum fluviorum omnium hospitem, horrui fateor, et steterere crines, et timore quodam insolito(occupatus), vix labantia membra continui; nec multum, quin memet ultro in litus, potius quam ad ulteriora progrededer, naufragum dederim, ludum iocumque existimans per respectum iras fore Mediterranei maris. Sed is, qui profecto certa spes et infallibile suffragium rite in se credentium atque sperantium est, vocatus affuit illico, et, igne sue caritatis, noxio frigore pulso, prostratum suscitavit animum, et in vires ampliores solitis revocavit adeo, ut parvo cortice ingenti tamen pectore auderem immensum intrare gurgitem, et insueta sulcare maria. Et expedita in precedentibus fere omni Celi prole, calamum ad longam Oceani posteritatem scribendam arripui, gubernaculo tenuissime cymbe illi commissio, qui arcam Noe ab aquis universalis diluvii servavit incolumem.

CAP. I.

De Oceano Celi et Veste filio, qui genuit XXIII inter filios et filias, quorum hec sunt nomina: Prima Eurinomi. II Persa. III Etra. IIII Pleyon. V Climenes. VI Triton. VII Doris. VIII Protheus. VIII Corusices. X Nereus. XI Achelous. XII Ynacus. XIII Peneus. XIII Nylus. XV Alpheus. XVI Crinismus. XVII Tyberis. XVIII Axius. XVIII Asopus. XX Cephysus. XXI Meander. XXII Phyllira. XXIII Sperchius. XXIII Sol.

Oceanum Celi et Veste fuisse filium voluerunt theologi, qui arbitrati sunt ex Celo, seu ex Terra, seu ex ambobus omnia a primevo producta. Quod nec credidit, nec tacuit Yonicorum phylosophorum princeps Milesius Tales, apud priscos autoritatis non minime, quin imo eidem Oceano, non minus insipide quam reliqui fecerint, divinam mentem esse insitam, et ab eo cuncta producta, seu eo causam dante, existimavit, eo forte motus, quia in omnibus, cessante

humiditate, cerneret et vitam de necessitate cessare, et equo modo absque humore nil penitus gigni vel nasci posse. Et sic non genitum Oceanum, sed patrem deorum rerumque omnium asserebat. Cui aliquando adhesisse videtur Omerus, et potissime, ubi in Yliade introducit Iunonem dicentem: Okeanon te theon genesin kai metera Tethun etc. (Que latine sonant): Oceanum deorum nationem et matrem Thetim. Et sic etiam non nunquam hos secutus Virgilius ait: Oceanumque patrem rerum. Plinius autem ubi De hystoria naturali, elementum istud aquarum extollens dicit: Quippe hoc elementum ceteris omnibus imperat, terras devorant aque, flammam necant, scandunt in sublime et celum sibi quoque vendicant, ac nubium obtentu vitalem spiritum strangulant, que causa fulmina elidit ipso secum discordante mundo. Quid esse mirabilius potest aquis in celis stantibus, at ille ceu parum sit in tantam pervenire altitudinem rapiunt fluvios cum piscium examine. Sepe etiam lapides subvehunt portantes aliena pondera. Eadem cadentes omni terra nascentium causa fiunt, prorsus mirabili natura si quis velit reputare, ut fruges gignantur, arbores fruticesque vivant, in celum migrare aquas, animamque etiam vitalem inferre inita confessione, omnes quoque terre vires aquarum esse beneficii etc. Hec Plinius. A quo Vitruvius ubi De architectura non discrepat, aiens: Ex eo etiam qui sacerdotia gerunt moribus Egyptiorum, ostendunt omnes res e liquoris potestate consistere etc. Ridiculum quippe est aquas rerum credidisse principium. Sed quid ego succenseam talibus, si circa invisae rerum initia erraverint, cum adversus ea, que in oculis sunt stolidè credant? Viderunt Egyptii Ysidem morientem, et conati sunt animis suis infigere eam, et si non omnipotentem, potentissimam fuisse et esse deam, non mortalem feminam. Cretenses ipsum quem, sepeliverant ipsi, libidinosissimum hominem Iovem non erubere celi et terre predicare deum. Sic igitur cecitate mentis obducti credidere hos esse maiores, qui aliquando facti fuerant, quam qui

illos fecerat aliquando. Sed de hoc alias. Qui autem Oceanum rerum putavere patrem ab eo genealogiam cepere deorum; quem cum constet secundum alios habuisse patrem iuxta cepti operis ordinem locavimus eum. Cui ne inter pregrandes deos inhonoratus incederet, currum, ut dicit Theodontius, statuere, eumque a balenis trahi per ingentia maria finxere. Sic et illi Tritones tribuere tibicines atque precursores. Et maximos etiam illi phocarum fecere greges sub custode Protheo. Eique maximas nynpharum cohortes socias obsequiosasque fecere, et designavere prolem amplissimam filiorum, et eum nominibus pluribus vocavere. Sed exenterande fictiones sunt. Curru quidem trahi Oceanum, eius circa terre rotunditatem describit ambitum, qui ideo a balenis duci dicitur, quia a balenis undique discurratur. Tritones autem eius ob causam tibicines precursoresque dicuntur, quia sui nominis significatum incessabiliter operetur; nam triton, secundum quosdam, idem sonat quod terram terens, quod assidue peragit mare, dum sese continuo impellens in litora motu terras terit; et quoniam istud absque sono non fiat, tanquam sonans tibicina nuncupatus est. Et ideo dictus precursor, quia vehementiori impulsus motu sonus in litus prenuntius est future tempestatis certissimus. Eum habere phocarum greges ideo dictum est, quia phoce ex anteriori parte speciem habeant vitulorum, et armentorum more pascuntur in terris turmatim. Pastorem autem Protheum dixere, eo quod harum phocarum habundantissimum sit mare Carpatium, quod olim fuit sub ditione Prothei. Nynpharum autem illi iuncta et obsequens cohors nil aliud est, ut arbitror, quam multiplices aquarum proprietates seu accidentia continue aquis iuncta, eisque agentibus, seu in eas impressio alia, una sese cum eis quasi obsequiosa mutantia. Vocatur insuper preter Oceanum Nereus, Neptunus, et Mare. Que nomina, quoniam cum nominibus aliorum numinum conveniunt, ubi de illis sermo fiet, convenientius exponemus. Oceanus autem

quod illi proprium est, ut dicit Rabanus a Grecis et Latinis ideo dicitur, eo quod in modum circuli orbem ambiat. Item quia ut celum purpureo colore nitet. Ego autem a Cyanes, quod latine nigrum sonat, denominatum puto, tante enim profunditatis est, ut nulla possit in eo aquarum transparentia apparere.

CAP. II.

De Eurinomi Occeani filia I.

Eurinomi Occeani fuit filia, ut asserit Omerus in Yliade dicens: Eurunome thegater apsorro Okeanoio etc. (Que latine sonant): Eurinomi filia retro fluentis Occeani. Interpretatur autem fluctuationis seu ventorum pastor. Nam aqua maris semper fluctuat, ut videmus, et ideo ab exercitio aquarum denominata est, et Occeani dicta filia. Seu secundum alios, qui ex aquis oriri ventos volunt, aqua ventos pascit, id est materiam prebet, ex qua et creantur et vigent, et sic hec rite dicitur filia Occeani. Preterea ubi de hac Omerus loquitur, inducit Vulcanum loquentem Thetidi pro Achille arma poscenti, et ut se paratum ostendat, dicit quod cum a matre de celo proiceretur, quia claudus, ab ipsa Eurinomi et Thetide susceptus atque nutritus est. Ubi vult intelligamus ignem per humidum et spiritum ali, qui si deficient, ut exstinguatur necesse est.

CAP. III.

De Persa Occeani filia II.

Persa filia fuit Occeani, ut in Odissea placet Omero, ubi dicit eam a Sole dilectam, eumque ex eius concubitu Oetam Colcorum regem atque Circem suscepisse, sic aiens: Autokasignete ohloophronos Aietao Ampho d' ektegaten phaesimbroti Eelioio Metros t' er Perses, ten Okeanos teke paida etc. (Que latine sonant): Soror sagacis Oete. Ambo autem orti fuerunt a lucente mortalibus Sole, matreque a Persa quam Oceanus genuit filiam. Hanc autem Persam dicit Leontius ab Etyodo Hecathen appellatam; que cum apud nos luna

sonet, satis possumus arbitrari Oetam, apud suos clarissimum regem, illud idem fecisse, quod Saturnus egerat, qui Uranium patrem Celum nuncupari iussit, et Vestam matrem Terram, ut nominibus egregiis originem ampliaret suam, sic et Oeta patrem Solem et matrem Lunam. Que ideo Occeani filia dicta est, quod a litoralibus ex Occeani fluctibus oriri videatur. Seu forsitan ipsa Persa ab Oceano patri Oete venerat, et ideo Occeani filia dicta, vel imperium habuit penes Oceanum.

CAP. IV.

De Ethra III Occeani filia et coniuge Athlantis.

Ethra filia fuit Occeani, ut carmine confirmatur Ovidii, asserentis, eam ex Athlante Hyadem atque sorores peperisse, dum ubi De fastis legitur: Hunc stirps Occeani maturis nixibus Ethra Edidit et nynphas etc.

CAP. V.

De Pleyone IIII Occeani filia et Athlantis coniuge.

Pleyon filia fuit Occeani et coniunx Athlantis secundum Paulum, quod etiam confirmat Ovidius in libro Fastorum, dum dicit: Hinc sata est Plyone cum stellifero Athlante Iungitur ut fama est Plyiadesque parit etc. Pleyas enim idem est quod pluvia, que eo quod ex vaporibus humidis ex Oceano in altum consurgentibus causetur, ideo filia Occeani dicta est, uxor autem Athlantis, eo quod huiusmodi vapores humidi ex aquis consurgentibus ut plurimum circa culmen Athlantis et aliorum montium volvantur, et insidant incolis pluvias prenotantes.

CAP. VI.

De Climene V Occeani filia et matre Phetontis.

Climenes, ut Theodontio placet, filia fuit Occeani et Thetidis. Que cum forma valeret, Soli placuisse volunt, in cuius ipse concubitus veniens ex ea Phetontem suscepit et sorores. Paulus autem dicit eam

fuisse Meropis Egyptii coniugem, et apud extremos Egyptios Ethyopibus imperasse cum viro, et ex eo Eridanum, qui et Pheton dictus est, et sorores concepisse. Leontius autem eam dicit filiam fuisse Minyi et Eurianassis, et ex Merope viro peperisse Yphiclum et Phylacem, et Phetontem cum sororibus. Circa quas varietates advertendum est, quod in quantum Oceani dicitur filia, et a Sole dilecta, potest intelligi humiditas; nam Climenes interpretatur humiditas, et sic Oceani tanquam omnium humiditatum fontis merito dicetur filia. Que a sole diligitur, eo quod, ut Tullius recitat, ubi De naturis deorum, sol et astra reliqua de humiditate pascuntur. Seu et melius eo quod solis calor in humiditate agens suscitatur nebulas, que Phytonem conficiunt, ut ubi de Latona dictum est, et arbores etiam quasdam ex locis palustribus elicit, de quibus infra ubi de Phetonte et sororibus latius. Eam autem fuisse feminam et Meropis coniugem si velimus, tunc eam nobilem aliquam in littore Oceani dominam fuisse dicemus, et exinde filiationem huiusmodi consecutam, nec aufertur ob hoc quin Minii et Eurianassis in partibus forsitan illis imperantibus fuerit filia, sed a loco tanquam a nobiliori parte denominata.

CAP. VII.

De Tritone VI Oceani filio.

Tritonem Oceani et Thetidis filium dicit Theodontius. Servius autem eum Neptuni filium dicit et Salatiae coniugis eiusdem. Paulus autem eum Tritonam vocat, et feminam asserit. Tandem seu masculus, seu femina sit, omnes in hoc conveniunt, eum scilicet esse seu Oceani, seu Neptuni Tibicinem, sed cum magis in Neptunum videantur inclinari, credo Neptunum et Oceanum unum et idem existimantes, in testimonium Ovidium trahunt dicentem: Nec maris ira manet, positoque in cuspide telo Mulcet aquas rector pelagi, supraque profundum Extantem atque humeros innato murice tinctum Ceruleum Tritona vocat, concaque sonanti Inspirare iubet,

fluctusque et flumina signo Iam revocare dato. Cava bucina sumitur illi Tortilis, in latum que turbine crescit ab imo, Buccina, que medio concepit ubi(aera)ponto, Litora voce replet sub utroque iacentia Sole. Tunc quoque ut ora dei madida rorantia barba Contigit, et cecinit iussos inflata recessus, Omnibus audita est telluris et equoris undis, Et quibus est undas audita, coercuit omnes etc. In his autem apparet Tritonis officium et quod masculus sit, ut dicebat Theodontius. Quod autem Oceani seu Neptuni sit filius, satis in hoc ostenditur, quod ab eorum sonoro motu causetur; intellexerunt autem theologi pro Tritone ipsum estuantis maris et in litora ferientis clamorem, cum Triton sonus secundum quosdam interpretetur. Alii vero bene voluerunt Tritonem maris sonum, sed non eum quem dum se ipsum in se frangit, sed illum tamen quem facit litora percutiens, et ideo dixere Tritonem quasi terras terens, et inde tam secundum primos quam etiam secundum sequentes, voluere ex illo sono comprehendere futurum maris maiorem solito estum, ut sono illo adventantem maiori cum impetu dominum suum ostendat Triton, uti et tibicines imperatorem de proximo advenire designant tibiatarum cantu. Sane Plinius ubi De naturali hystoria videtur arbitrari Tritones, non solum ficto nomine poetis deservire, sed etiam veros Oceani pisces existere, dicens de eis sic: Tyberio principi nuntiavit Olisipolentium legatio ob id missa, visum auditumque in quodam specu conca canentem Tritonem, qua nascitur forma. De hoc etiam Lucanus ait: Torrentem Tritones adit inlesa paludem. Hanc ut fama deus quem toto litore pontus Audit ventosa perflantem murmura conca etc.

CAP. VIII.

De Dori VII filia Oceani et Nerei coniuge.

Doris secundum Paulum et Theodontium, filia fuit Oceani, Thetidis, et Nerei fratris sui coniunx, atque nynpharum mater, ut dicit Servius. Huius Virgilius in Buccolico carmine meminit, dicens: Sic tibi, cum fluctus subterlabere Sycanos, Doris amara suam non

inter misceat undam. Hanc aliqui volunt munus interpretari, eo quod aqua opportunissima mortalibus loco muneris a deo illis exhibita sit. Alii vero dicunt amaritudinem intelligi, et id circo Nereo marino deo nuptam, quia amarum sit mare, ut appareat uti viro perpetuo iuncta coniunx est, sic et aque marine amaritudo coniugio stabili iuncta sit. Oceani autem ideo filia dicta, quia ex aqua Oceani, sole agente, amaritudo nascatur, que postea mari miscetur Mediterraneo, in quo Nereus deus est.

CAP. IX.

De Protheo sene VIII Oceani filio, qui genuit Melantonem et Ydotheam.

Protheus marinus deus, et insignis, ut aiunt, vates, ut Theodontio placet, filius fuit Oceani et Thetidis. Quod autem vates fuerit, post Omerum in Odissea, testatur Virgilius in Georgicis, dicens: Est in Carpatio Neptuni gurgite vates Ceruleus Protheus, magnum qui piscibus equor Et iuncto bipedum curru metitur equorum. Et paulo infra: Novit namque omnia vates, Que sint, que fuerint, que mox ventura trahantur; Quippe ita Neptuno visum est, immania cuius Armenta et turpes pascit sub gurgite focas etc. Hunc ait Omerus a Menelao ab excidio Troie redeunte et percontante quidnam de sociis perditis contigisset, vi coactum ad vaticinium reddendum. Sic et Virgilius dicit ab Aristeo de restauratione apium exquirente. Verum Menelaum docuit Ydothea filia Prothei, ubi a(Cyrene)matre instructus fuit de agendis Aristeus. Et, ut Omerus dicit, eum ante responsum varias dum cogitur sumere formas, ut dimictatur, sic et Virgilius: Fit enim subito sus horridus atraque tygris Squamosusque draco et fulva cervice leena Aut acrem flamme sonitum dabit atque ita vinclis Excidet, aut in aquas tenues dilapsus abibit. Hunc Theodontius origine ex Pallene insula seu monte fuisse dicit, et apud Egyptios regnasse, eique Helenam adhuc virginem a Theseo raptam et commendatam, atque ad eum tempestate impulsum, post

excidium Troianorum Menelaum cum eadem Helena divertisse. Senem atque circumspectum virum, et rerum experientia doctissimum, et eo quod animadversione sua nedum presentia nosceret, et integram preteritorum haberet memoriam, sed per coniecturas etiam preteritorum non nunquam, ut sepe faciunt sapientes, de futuris predicebat eventum. Et hinc fabule locum datum, quod vates fuerit Protheus, arbitrabatur. Formas vero, quas eum sumere consuetum aiunt, et abicere, eas existimo passiones, quibus anguntur homines, eius rei similitudinem gerentes, cui possunt merito similari. Que passiones, ut amoveantur ab eo, cui consilium poscimus, si recte velit prestare consilium, necesse est, ut tranquillus remaneat animus ad interrogata. Potest insuper hec fictio aliter aperiri, Protheum scilicet accipi loco divinationis ydromantice, et tunc quod Oceani Thetidisque sit filius, poterit non inconvenienter exponi, cum talis divinatio fiat in aqua, ut ipsum sonat nomen ydromantia, ab ydros quod est aqua, et mantia divinatio, et omnis aqua ex Oceano et Thetide est. Quod autem varias sumat formas, eo potest dici, quia fit sacrilegium istud circa flumina, que sui cursus murmure plurimas imitantur formas. Seu fors in hac operatione ad habendum quod queritur, est de necessitate aquas moveri, quo in motu et murmur aliquod auditur, et varie videntur forme, quibus in quietem positis vaticinium sumitur. Quod autem eum pastorem Neptuni seu Oceani dicunt, causa supra ostensa est, ubi de Oceano. Currum illi attribuunt ad designandas aquarum illius maris circumvolutiones. Quod autem ab equis bipedibus trahatur, ideo dictum est, quia mare illud habundat phocis, quibus et pedes et caput et totum fere corpus ab umbilico supra est ad instar vituli, deorsum vero pisces sunt, et sic cum tantum duo sint illis pedes, bipedes equos vocant.

CAP. X.

De Melanthere filia Prothei.

Melantho, ut Theodontius asserit, filia fuit Prothei senis. Cui consuetudo fuit, positis vestibus, delphynes inequitans vagari per maria patris. Que cum formosa esset, in gratiam venit Neptuni, qui in delphynem mutatus, illi applaudens, eam in consensum sui traxit, et transportatam etiam violavit. Asserit Barlaam rei huius veritatem fuisse, puellam hanc in gratiam suam allexisse delphynem, et eam solitam non nunquam dorso eius insidere, atque ab eo per mare deferri, et demum ad locum ubi conscenderat ad ultimum referri, tamen quacunque ex causa factum sit, eam in mari necatam. Miraberis forsitan, serenissime rex, feminam a delphyne illesam ferri, atque referri, quod ne fabulosum putes, de quibusdam libet apponere. Legimus enim, Plinio gravissimo viro scribente, in Affrico litore apud Ypponem Diarutim delphynem fuisse ex hominum manu cibum sumentem, seque tractandum manibus prebentem, et nautibus alludentem, atque conscendentes portantem, et a Flaviano proconsole Affrice unctum unguentis, odore quorum novitate sopitum aliquandiu more exanimis fluctuatum, ac deinde expergefatum, quasi iniuriam passum per menses aliquos secessisse. Qui cum demum rediisset, et fere omnis provincia ad hoc miraculum spectura concurreret, ab Ypponensibus venientium amicorum sumptibus gravatis, occisus est. Preterea et Alexandri Macedonis evo fuit in Asye litore puer adeo a delphyne uno dilectus, ut eo discedente eum sequeretur in litus, et in harenam usque invectus expiravit. Similiter, ut scribit Iaso Egesidemus, puerum Hermem nomine delphynem super maria equitantem, quem cum repentina procella fluctibus exanimasset, a delphyne mortuus in litus reductus est, qui cum liquido se mortis pueri causam fuisse fateretur, non in maria retrocessit, sed in litore expiravit. Quid multa dicam? non est novum neque inusitatum delphynes cum hominibus amicitias habuisse. Sed redeuntes unde divertimus, sunt qui dicant, quod Melantho albedo interpretetur, que ex assidua maris

fluctuatione oritur, et supra delphynes piscesque alios fertur, et a Neptuno, id est a mari violatur, quia ingurgitur, et denuo restauratur. Ego autem unde hoc ab his sumptum sit nescio, cum sciam melan grece nigrum sonare latine.

CAP. XI.

De Ydothea Prothei filia.

Ydothea Prothei senis fuit filia, ut in Odissea testatur Omerus, dicens: Proteos iphthime thugater ahlioio genontos, Eidothee etc. (Que latine sonant): Prothei fortis filia marini senis Ydothea. Et paulo infra ubi eam de Protheo patre suo loquentem Menelao regi introducit atque dicentem: Athanatos Proteus Aiguptios os te thalases Pases Benthea oide, Poseidaonos uhpodmos Ton de t' emon phasin pater emmenai ede tekesthai etc. (Que latine sonant): Immortalis Protheus Egyptius, qui maris totius profunditates scit, Neptuni famulus, hunc autem meum fantur patrem esse, atque genuisse me. Hanc dicit Omerus obviasse Menelao in insula Pharos, que in conspectu Egyptie Alexandriae est, in qua ventorum contrarietate invitatus detinebatur, et ei consilium primo dedisse, ut ad Protheum accederet, et quid ageret deberet ostendisse; demum eum sub coriis phocarum, antro Prothei cum tribus sociis abscondisse. Ydothea, ut quidam volunt, formosa interpretatur dea, per quam maris tranquillitatem intellegi volunt, ea enim tranquillitate factum est, ut posset Menelaus accedere ad Protheum.

CAP. XII.

De Corufice Oceani filia VIII.

Corufices, ut Ciceroni placet, fuit filia Oceani, quam ipse asserit ab Arcadibus Corion nominari, affirmans preterea eam placuisse Iovi, et Iovem ex ipsa suscepisse Minervam, eam scilicet que quadrigarum fuit inventrix. Cur autem Oceani dicatur filia, quod nonnunquam

de aliis dictum est, responderi potest, nobilem scilicet fuisse mulierem natam circa litora Oceani. Seu velimus, quod etiam possibile est, Oceanum hominem insignem fuisse, ob aliquam Oceani similitudinem sic nuncupatum.

CAP. XIII.

De Nereo X Oceani filio. Hic genuit<nynphas>, que multe sunt, verum quoniam nisi de quattuor sit singularis mentio, earum tantum nomina apponam; genuit ergo Cymodocem, Tethim minorem, Galatheam et Arethusam et alias.

Nereum marinum deum Oceani et maioris Thetidis filium prisci gentilium voluere theologi; eique Dorim sororem suam iunxere coniugio, ex qua volunt nynpharum agmen suscepisse. Is enim aqua est, vulgo enim grece neros aqua dicitur. Oceani et Thetidis filius, eo quod omnis aqua progrediatur ex illo. Quod autem alio nomine vocetur, ab illo potest esse causa, quia sinus sit maris, et sic est, non eo evo factus, quo Oceanus factus est. Refert enim Pomponius Mela, Herculis opus fuisse Abylam Mauritanie promontorium a Calpe Hyspanie monte olim separatum, cum perpetuo essent iugo coniuncti, et tunc medias in terras Oceanum intrasse, et sic Oceanus Mediterraneus factus nova potuit quesisse nomina. Introductus autem Nereus cum Doride coniuge, id est aquarum amaritudine, multas apud nos genuit nynphas, id est humiditates, que forsitan ante non erant.

CAP. XIV.

De<nynphis>in generali.

Nynphe generale nomen est quarumcunque humiditatum, quod ideo dico, quia humiditates secundum diversitatem rerum, quibus deserviunt nomina diversa accipiunt, ut in sequentibus apparebit. He, ut dictum est, Nerei et Doridis filie dicte sunt. eo quod a mare omnis derivetur humiditas. Harum quidem alie sunt marine, et

appellantur Nereides a Nereo patre. Ex his Omerus in Yliade nominat XXXIII, quas ad concussam Tethidem ob mortem Achillis filii sui convenisse dicit. Quarum hec sunt nomina: Glaucis, Thalia, Cimodoci, Nisea, Spio, Thoi, Cimothoi, Actei, Liminoria, Meliti, Iera, Amphytoi, Agavi, Doto, Proto, Pherusa, Dinameni, Dexa, Meni, Amphynomi, Callianira, Doris, Panopi, Galathia, Nimertis, Apsedis, Callianassa, Climeni, Ianira, Dyanassa, Mera, Orithia et Amathia. Preterea et alias superesse dicit. Harum si quis haberet significata nominum, credo adverteret facile eas proprietates aquarum maris, et accidentia circa eas demonstrari. Sunt et alie que dicuntur fluminum, et he vocantur Nayades, eo quod nays interpretetur fluctus vel commotio, et ideo Nayades dicte, quia fluant flumina et in motu continuo sint. Ex his Virgilius in Georgicis XVIII nominat, videlicet Climenes, Drimo, Xancto, Logea, Phyllodoce, Nisea, Espio, Talia, Cimodoce, Cidippe, Lycoras, Clio, Beroe, Ephyre, Opis, Deyopea, et Arethusa et Achao. Quas ego existimo fluviorum varias designare proprietates. Nec obstat his immixtas esse, vel aliis aliquas ex nominatis inter Nereidas. Cum debeamus credere in nonnullis proprietatibus mare et flumina convenire. Sunt et alie que dicuntur fontium, et he appellantur Napee, quasi Naptee, id est aquarum fomites; nam napta apud Persas fomes est, et si non sit aquarum transumptive aliquando vocabula apponuntur. Sunt enim fontes fluviorum continuum nutrimentum. Ex his enim numerantur VIII, quibus Castalius fons dicatus est; quarum nomina non apponam, quoniam Muse vocantur, et de eis alibi fit sermo prolixior. Sunt et alie quas nemorum dicunt, et he Dryades vocitantur, eo quod dryas arbor seu quercus sit. Ex his Claudianus, ubi De laude Stilliconis VII nominat, has scilicet: Leontadome, Nenopene, Thero, Bithomartis, Lycaste, Agaperte et Opis. Quas ego non dubitem, quin arborum proprietates in generali interpretate describant. Sunt et alie, quas arborum dixere, easque Amadriades vocavere, quasi in speciali

arbores, non in generali nemora amantes. Alie vero sunt montium, quas dixere Orcades, quasi Oroncades; nam Oron grece latine mons dicitur. Sic etiam et alie Hymnides appellantur, ut placet Theodontio, quas dixit pratorum atque florum nynphas existere. Has autem omnes aliquando mori et deficere dicit Aristotiles, sicuti Panes faciunt Faunique. Sane Plinius in libro Naturalis hystorie, Nereidas non simpliciter aquas, seu aquarum proprietates esse consentit, quin imo eos habere vera corpora et animalia esse asserit, dicens: Et Nereydum falsa opinio non est, squamis modo hypsido corpore, etiam in quo humanam effigiem habent. Namque hec in eodem litore, scilicet Olisipolentium, spectata est, cuius morientis etiam cantum tristem accole audivere longe; et divo Augusto legatus Gallie complures in litore apparere exanimes Nereidas scripsit. Hec Plinius. Ad quam opinionem fortius roborandam subdit et ipse Plinius: Autores habeo in equestri ordine splendentes; visum ab his in Gaditano Oceano marinum hominem toto corpore, absoluta ascendere similitudine navigia nocturnis temporibus, statimque degravari quas(insiderit)partes, et, si diutius permaneat, etiam mergi. Tyberio principe, contra litus insularum Lugdunensis provincie trecentas amplius beluas reciprocans destitutas Oceanus mire varietatis et magnitudinis, nec pauciores in Sanctonum litore, interque reliquas elephantos et arietes candore tantum et cornibus assimilatis, Nereydas vero multas. Hec Plinius. Quod et si claro homini atque erudito plurimum credi possit, non sic propterea deliris mulierculis et agrestibus ignaris asserentibus absque rubore vultus se ex fontibus formosissimas mulieres, quas ipse Lammias vocant, prodeuntes vidisse. Sunt preterea, ne nos nimis artemur a significato vocabuli, et alie nynphe, ut sepissime vocavere poete, ut puta Cyrces, Calisto, Climenes, et alie huiusmodi multe, que vere fuere mulieres, pro quibus nulla superior fictio intelligenda est. Quin imo tales seu pro talibus accipiende et intelligende sunt puelle

virgines atque nobiles, et thalamorum colentes umbras, ideo nynphe dicte, quia ex flegmatica complexione, qua vigent, tanquam humentes, molles et delicate sunt et tenelle, et in eas tanquam in res aqueas facile omnis potest impressio. Agrestes autem femine ut plurimum exhauste laboribus atque fervore solis humide, hispide sunt et dure cutis, et ideo Nynpharum nomen merito perdidere. Et in hoc in generali de Nynphis dictum sit.

CAP. XV.

De Cymodoce filia Nerei.

Cymodoce nynpha ex filiabus Nerei una est, quam dicit Servius cursus fluctuum interpretari.

CAP. XVI.

De Tethide minore Nerei filia et matre Achillis.

Tethis minor, nynpharum una fuit, de qua dicit Ovidius, quod cum consulisset Protheum de sucessibus suis, sic illi fuisse responsum. Protheus: dea, dixerit, unde, Concipe: mater eris iuvenis, qui fortibus armis Acta patris vincet maiorque vocabitur illo. Tandem, cum esset speciosissima virgo, a Iove dilecta est, qui tamen a responso territus, ne forsitan ex eo ipsa conciperet filium, qui eum regno pelleret, abstinuit. Ipsa autem Pelleo filio Eaci regis nupsit, et ex eo concepit et peperit Achillem filium, quem Chyroni centauro nutriendum tradidit, eique existenti in Troiano bello cum arma perdidisset in morte Patrocli amici sui, a Vulcano nova impetravit. Cuius fabule et potissime responsi Prothei evidens fortitudo Achillis causam dedit, cum post factum vaticinium adinventum sit. Hanc dicit Leontius Chyronis fuisse filiam et Thetyos insule cultricem, nec tantum ob habitatam insulam maris filiam habitam, et Thetidem appellatam, quantum a moribus filii, eo quod furiosus et impius more maris fuerit, et ideo Thetidis, id est furentis dictus est filius, et inde nomen ipsa sortita est post filii furiam, cum aliud haberet ante.

CAP. XVII.

De Galathea Nerei filia.

Galathea ex nymphis una Nerei filia fuit, ut paucis ostendit Ovidius in persona eius, dicens: At michi cui pater est Nereus, quam cerula Doris Enixa est etc. Ex qua talis extat fabula: Acis pulcherrimus adolescens Syculus a Galathea dilectus est, cum illam summe diligeret Polyphemus Cyclops. Qui cum non diligeretur, Acimque die una Galathee vinctum cerneret, iratus illum saxo illixit, atque occidit, quem Galathea in fluvium Syculum sui nominis transformavit. Cuius fabule allegoria potest esse talis. Galathea albedinis dea est, per quam albedinem undarum sese frangentium intelligo. Acim autem amat, id est fluvium suscipit, quia flumina omnia in mare volvuntur. Theodontius autem dicit sub hac fictione hystoriam latitare, asserens Polyphemum immane fuisse Syclie tyrannum, et cum Galatheam singularis pulchritudinis puellam amaret, eamque per vim constuprasset, contigit ut adverteret hanc cum Aci Syculo adolescente misceri, quam ob causam indignatus, iuvenem iussit occidi, et in fluvium deici, cuius nomen fluvio postea datum ab incolis est. Galathee autem amore non permittente nil egit.

CAP. XVIII.

De Arethusa Nerei filia.

Arethusas fuisse duas comperi, quarum altera Nerei et Doris fuit filia. De qua talis fertur fabula. Dicunt enim hanc Elydis fuisse nympham et Diane comitem, quam cum fessam et vestimentis nudam, ac se in Alpei undis lavantem Alpheus Elydis fluvius vidisset, confestim desiderio sui captus, illam tenere voluit, verum ipsa territa cepit fugam, et cum sequeretur illam fluvius, nec iam sibi videretur posse evadere, oravit Dianam dominam suam, ut illi opem ferret; que illam nube textit, quam cum circumiret fluvius, Arethusa timore sudans, in fontem versa est; cuius undis cum suas miscere conaretur

Alpheus, ipsa a terra absorpta est, et in Ortigiam usque insulam delata, et inde in Syciliam, usque quo etiam Alpheum eam secutum dicunt. In qua fabula monstrum designatur apparens. Nam certum est Alpheum Elydis fluvium esse, et apud Syragusas Sycilie habere exitum. Quod probare videtur Seneca phylosophus, ubi De questionibus naturalibus sic dicens: Quidam fontes certo tempore purgamenta eiectant, ut Arethusa in Sycilia, quinta quaque estate per Olympia, inde opinio est Alpheon ex Achaya eo usque penetrare, et agere sub mare cursum, nec antequam in Syragusano litore emergere, ideoque his diebus quibus Olympia sunt, victimarum stercus secundo traditum flumini, illic redundare. Hec Seneca. Ab hoc igitur eventu fabule locus adinventus est. Ovidius tamen agit carmine suo, ut maius videatur miraculum, dum dicit in eodem Arethusa: Pars ego nynpharum, que sunt in Achaide, dixit, Una sui etc. Verum hanc, etsi absorptam a terra ostendat, non in Syciliam venisse dicit, sed in Orthygiam insulam erupisse; qualiter autem postea in Syciliam venerit non habetur, sed qualitercunque fuerit, vel venerit hanc eandem videtur esse, que se fatetur in Elyde ab Alpheo dilectam; et sic per subterraneos meatus in Syciliam devenisse, ut etiam testari videtur Virgilius illi dicens: Sic tibi, cum fluctus subterlabere Sycanos, Doris amara suam non intermisceat undam. Et sic fons et inde fluvius ex Elyde in Syciliam venit, et ob insecutionem fluminis amor fluminis in fontem presumptus est. Altera vero Arethusa in Ytachia insula fons est, de qua sic dicit Omerus: Par Koracos petre epi te krene Arethouse etc. (Que latine sonant): Penes Corachi petram ac fontem Arethusam. Leontius vero ex hac Arethusa refert: Quendam fuisse in Ytachia venatorem, cui Corax nomen, qui furore impulsus ex petra quadam precipitem sese dedit in mare, et ob id petra illa ab eo Corax denominata est. Mater autem eius, cui Arethusa nomen, hoc videns dolore percita in vicinum petre fontem se proiciens enecta est, et sic de se nomen fonti dedit, et sic

duo sunt fontes Arethusa vocati. Solinus autem ubi De mirabilibus mundi tertium addit, asserens apud Thebas fontem esse, cui etiam Arethusa nomen, sed apud quas Thebas non dicit.

CAP. XIX.

De Acheloo flumine Oceani XI figlio, qui genuit Syrenas.

Achelous fluvius, ut dicit Paulus, filius fuit Oceani et Terre; Servius vero dicit eius matrem fuisse Tethidem; Theodontius eum Solis et Terre filium vocat. Omerus autem in Yliade non tantum Acheloum, sed omnes fluvios dicit Oceani filios, sic aiens: Ouhde Badurreitao mega sthenos Okeanoio, Ex ou per pantes potamoi, kai pasa naousin etc. (Que latine sonant): Neque profundissimi magna potentia Oceani, aquo omnes fluvii et totum mare et omnes fontes et putei longi fluunt. Terram autem fluviorum matrem esse per Virgilii carmen in Georgicis comprehendi potest, dum dicit: Iamque domum mirans genitricis et humida regna Speluncisque lacus clausos lucosque sonantes Ibat et ingenti motu stupefactus aquarum, Omnia sub magna labentia flumina terra, Spectabat diversa locis, Phasimque Lycumque Et caput, unde altus primum se erumpit Enipheus, Unde pater Tyberinus et unde Aniena fluenta Soxosusque sonans Ypanis Misusque Caycus Et gemina auratus taurino cornua vultu Eridanus etc. Cum ergo in ventre terre ante ortum consistent flumina, et eius ex ventre affluent, bene Terra mater dicitur fluviorum. Quod autem dicebat Theodontius ratione non caret. Volunt enim physici a tractu solis non nullas aquas in terre cavernas deduci per humiditatem vaporum solis calorem sequentium, qui in frigidis terre visceribus evaporantes in aquam vertuntur, que per occultos meatus in superficiem veniens, erumpit in fontem, et quandoque fluvium conficit. Quod autem de origine huius dictum est, de reliquis etiam intelligatur necesse est, ne oporteat replicare quotiens de aliquo flumine sermo fieret. Is autem fluvius, ut ait Ovidius, gemino cornu olim erat insignis tandem ob petitam

Deyaniram Oenei regis Calidonie filiam, in coniugium Herculi desponsatam, cum eo in certamen devenit, et cum sese in varias transformasset figuras, ad ultimum victus et spe coniugii et uno cornu privatus est. Primumque preterea Lactantius et Servius dicunt hunc fuisse qui vinum poculis miscuerit. Quod etiam testatur Virgilius: Poculaque inventis Acheloia miscuit uvis. Eumque Syrenarum patrem esse voluerunt. Quid per hoc sentiendum sit exquirentes, sciendum Acheloum fluvium e Pindo monte fluere, ut scribit Plinius, et ut Vibius Sequester de fluminibus asserit, primus fuit qui terram erupit, et, ut idem Plinius ait, Acarnaniam ab Etholia dividit et per fines Perebiorum affluens in Maliacum sinum effunditur, hostio obiectas habens insulas Thynnidas, ex quibus assiduo terre invectu continenti quasdam iunxit. Certamen autem eius et Herculis, quoniam in gloriam Herculis cessit, ubi eiusdem labores in sequentibus scribemus, ut dabitur, exponemus. Vinum autem poculis miscuisse, nil aliud intellexisse veteres puto, nisi quia primo penes eum in Grecia vinee plantate sunt, que in usu ante non erant, et sic ex eo loco primo vinum propinatum est. De Syrenis autem dicetur in proximo.

CAP. XX.

De Syrenis filiabus Acheloi.

Syrenas tres fuisse Servius et Fulgentius asserunt, et Acheloi atque Caliopis muse filias, cantantesque dicunt alteram voce, alteram cythara, et tibiis tertiam. Leontius vero illas dicit fuisse quattuor sic nuncupatas: Aglaosi, Telciepi, Pisinoi et Iligi; easque filias Acheloi et Thersicoris muse, quartam timpano canere superaddens. Has dicit Ovidius socias fuisse Proserpine, eamque raptam diu quesisse, quam cum non reperissent, in marina monstra fuisse conversas, ora virginum habentia, et corpus ad umbilicum usque femineum, abinde infra pisces existentia, quos elatos Albericus dicit, et eis gallinacios pedes addit, et retenta modulationis doctrina, qua ante mutationes

utebantur, dulcissimam canunt melodiam. Eas preterea dicit Servius iuxta Pelorum Sycilie promontorium primo, deinde ad Capream insulam secessisse. Plinius vero dicit, Neapolim Calchidiensium, et ipsam Parthenopem a tumultu Syrenis appellatam. Et sic iam quinque Syrenas habemus. Deinde paulo post dicit idem Plinius: Nuceria, Surrentum cum promontorio Minerve, Syrenum quondam etc. Aristotiles autem, ubi De mirabilium auditu, dicit: In extremo Ytalie ubi Pelorus scissus ab Appennino iter Tyreno mari in Adriacum prebet, Syrenicas autem insulas residere, eisque ibidem sacrum consistere templum, in quo plurimum ab indiginis sacrificiis honorantur. Que cum tres sint, non absurdum est nominum meminisse. Una ex his igitur Parthenopia appellatur, secunda Laucosia, tertia Ligia nuncupatur. Hec ille. Has autem insuper aiunt sui cantus dulcedine nautas in somnum trahere, sopitos mergere, mersos ultimo devorare, quam ob rem in pratis inter occisorum ossa illas pingebant veteres. Eas nonnulli mortuas dicunt dolore, quod ad se Ulixem pretereuntem trahere nequiverint, ut in Odissea describit Omerus. Hec de his legisse memini, in quibus quid fingentes senserint advertendum est. Palefatus ante alios in libro Incredibilium scribit has meretrices fuisse, solitas decipere navigantes. Et Leontius asserit vetustissima haberi fama apud Etholos prima Grecorum fuisse meretricia, et tantum lenocinio facundie valuisse, ut fere omnem Achayam in suam vertissent predam; et ex hoc arbitrari fabule originis Syrenarum locum fuisse concessum. Et sic illis Etholie fluvius pater est dictus, eo quod eum penes primo sua scelestas cepere servitia; et ut intelligamus per labentem fluvium patrem, lascivam et effluentem concupiscentiam meretricum. Quibus ob blandam fere omnium facundiam Caliope, id est bona sonoritas, mater ascribitur. Demum prima vocatur Parthenopia a parthenos, quod est virgo. Consuevere quidem meretrices docte volentes externos irretire, virginum seu pudicarum matronarum

mores fingere, oculos scilicet in terram deicere, verba pauca facere, erubescere, tactum fugere, petulcis etiam gesticulationibus ludere, et huiusmodi, ut ex his arbitrentur insipidi hostem honestatis hospitem esse, et incognitum appetant, quod erat cognitum fugiendum. Secunda dicitur Leucosia a leucos, quod est album; ex quo sumendum reor oris formositatem, et corporis decentiam, atque vestium et ornamentorum splendidam apparentiam, quibus compte incedunt illecebres; nam si desint ista cum ab ignaris per exteriora iudicentur intrinseca, non facile devenient ad intentum, cum de sui natura turpes vilipendantur et pauperes. Tercia dicitur Ligia ab iligi, quod est circulus, seu girum, ex quo insipientis captivitas assumenda, que adeo irretitos tenet astrictos, ut etiam si noverint scelestissimas esse quas amant, nequeant volentes vincla dissolvere. Harum autem cantus voce, fidibus et tibiis, quid aliud putandi sunt, nisi melliflua verba, blanditie, gannitus, risusque lascivi et petulantie, quibus carcerati naute, id est exteri, trahuntur in somnum a talibus, id est in sui oblivionem se ipsos, spe stolidi decipientes, donec his ligurrientibus mercimonia omnia, facultates et navigia dederint; et sic demersi non in mare, sed in sterquilinio obscene libidinis, devorentur ab his marinis imo infernalibus monstris, que, eis nudatis atque repulsis in pratis, id est in deliciis, ossibus miserorum, id est exinanitis memoriis nudatorum insident, seu eosdem infami servitute premunt. Ab umbilico autem infra ideo pisces esse dixere, ut cognoscamus ad decorem eo usque virgineum corpus, id est pulchrum atque decens mulieribus esse concessum, ut appareat homo; in umbilico autem omnem libidinosam mulierum concupiscentiam esse credunt, cui soli, quod corporis deorsum restat, deservit, ex quo non absurde piscibus simulantur, qui animalia sunt lubrica et facile in aquis huc illuc discurrentia; sic et meretrices cernimus in coitum discurrere variorum, quod per alas etiam designatur. Eas autem habere gallinacios pedes ideo voluere, quia

prodige et inconsiderate credentium eis dispergunt substantias. Socias autem has fuisse Proserpine ideo fictum puto, quia pro Proserpina Sycula habundantia rerum summenda sit, ex qua ut plurimum libidinis pruritus subsequitur, et ciborum ociorumque delicie ministrantur. Hec autem dum subtrahitur, ut fit, remanente ob consuetudinem appetitu, dum perquiritur, nec invenitur, et ob penuriam appetitus acuitur, fit ut a multis in lupanar usque queratur. Dicunt insuper has incolere insulas et litoralia loca, quod ideo dictum est, quia sic sit; nequeunt enim huiusmodi femine ubi cognite aucupium facere, et ideo he ex proposito incolunt loca, ad que crebro forenses adveniant, ut illos possint incognite laqueare. De his quidem Syrenis deo plenus Ysaïas dixit: Syrene et demonia saltabunt in Babilone; quod forsitan evo nostro in nova Babilone contigisse vidimus. Sunt autem Syrene dicte a seiron, quod est tractus; trahunt enim ut premonstratum est.

CAP. XXI.

De Ynaco fluvio XII filio Oceani, qui genuit Yonem, Phoroneum et Phegeum.

Ynacus Achaye grandis est fluvius, irrigans, ut ait Pomponius, Argolicos campos. Hic, ut ceteri, Oceani et Terre dicitur filius. Pro quo sentiatur, volunt veteres, de Ynaco rege Sycionorum, a quo denominatus est. Qui, ut ait Eusebius, regnavit, regnante apud Assyrios Balameo seu Xerxe, eirca annos mundi III ccc xlvii, qua tempestate Jacob natus est.

CAP. XXII.

De Yone Ynachi filia et matre Epaphi.

Yo, ut dicit Ovidius, filia fuit Ynachi, ex qua talem recitat fabulam. Quod cum esset formosissima virgo, a Jove dilecta est, qui illam a paternis undis redeuntem atque iam fugientem, orantemque tenebris superinductis detinuit, et oppressit; et cum Juno ex alto

vidisset tenebras, suspicata descendit in terras, et tenebras solvit. Quod Juppiter videns ne pateret crimen, puellam transformavit in vaccam, eamque laudanti atque deposcenti Junoni egre dono concessit, que illico Argo filio Aristidis, cui centum erant oculi bini et bini dormientes vicissim, servandam tradidit. Cui compatiens Juppiter misit Mercurium, ut illam custodia liberaret. Qui, pastoris sumpta forma, Argo iunctus est. Cui dum redderet fistule rationem, eum tetigit caduceo, et in profundissimum somnum omnes una oculos eius astrinxit, et inde dormientem gladio interemit. Quod videns Juno, Argi oculos summens, illos caude pavonis avis sue apposuit, et vacce immisit oestrum, quo infestata cursum rapuit, et peragratis locis plurimis, non ante destitit quam ad Egyptios perveniret, ubi quievit, et prece Jovis a Junone eidem forma pristina restituta est; et, ut volunt plurimi, Jovi peperit Epaphum, nupsitque Api nepoti suo, et ex Yone ab Egyptiis Ysis dicta est. Huius fabule duplicem esse sensum puto, naturalem scilicet et hystoriographum; quorum talem naturalem existimo, ut hic iuxta Macrobianam sententiam pro sole Juppiter accipiendus est; qui Sol Ynaci fluvii filiam amat, id est humani seminis vitalem humiditatem, ut in eam agat fiatque, quod ait Aristoteles: Homo hominem generat et sol; quam quidem humiditatem Ynaci, iuxta fictionem, filiam tunc tenebris circumdat, cum in utero matris suo opere conceptum fetum auget et conservat; quas quidem tenebras tunc Juno, id est luna, ad quam spectat meatus ampliare corporum, resolvit, cum invocata more veteri, eo quod dea parturientium haberetur, illum iam maturum deducit in lucem, quem iam sol in vaccam transformaverat, id est ex humiditate humani seminis concreta animal fecerat. Et ideo in vaccam transformatus dicitur homo, quia uti vacca laboriosum et fructuosum sit animal, sic et homo; qui quidem, uti ad volatum avis, sic et ipse nascitur ad laborem; quorum autem fructuosus sit labor, deus ipse cognovit. Demum hic iam natus Argo servandus

committitur, id est rationi, cui profecto multa sunt lumina semper, et in salutem nostram vigilantia. Sane Mercurius, id est blande carnis astutia, caduceo, id est suasuonibus pessimis, in somnum rationem deducit atque interimit, eaque superata atque deiecta, Juno, id est regnorum preminentiorum atque divitiarum concupiscentia, vacce, id est humano appetitui, summittit oestrum, id est sollicitudinis acquirendi stimulum; hinc miseri cursum rapimus, vagamur, et circum agimur fluctuantes, quietem eis in rebus querentes, in quibus ne dum sit quies, sed continuus labor inest talis, ut anxios nos ad ultimum deducat in Egyptum, id est in tenebras exteriores, ubi fletus et stridor dentium; et ni nobis divino munere suffragium prestetur, Ysis effici efficimur, id est terra, sic enim Ysis interpretatur, et a cunctis, tanquam res vilis atque deiecta calcamur. Et hec quantum ad naturalem et mysticum sensum dicta sint. Ad hystoriam autem videntur sufficere que supra de Yside Promethei filia dicta sunt, si hanc potius quam illam Egyptiam Ysidem esse velimus. Theodontius vero et Leontius apertissime negant hanc Yonem in Egyptum transfretasse, aut unquam Ysidis habuisse nomen, quin imo dicit alter eorum eam apud Yonas regnasse, eosque de suo nomine nuncupasse. Quibus et si multum Ovidii ostet autoritas, multum tamen fidei affert inconvenientia temporum. Eusebio enim teste in libro Temporum, Ynacus apud Argos regnavit circa annos mundi III ccc xlvii, eumque annis quinquaginta regnasse dicit Eusebius idem, infra quod tempus Yonem natam necesse est. Potuit hac tempestate Jovem Etheris filium esse, ex quo et Nyobe Phoronei filia, natum Apym non Epaphum; reliqui vero Joves diu fuere post istum, ex quibus secundus Ysidi Promethei filie contemporaneus est; nam regnante Argivis Phorbante, Ysis ipsa Promethei filia floruit etate, et eadem tempestate constat Argum fuisse cuncta cernentem. Inde idem Eusebius et in eodem libro, anno mundi III dc xlvii, regnante Cecrope Athenis, dicit Yonem Ynachi fuisse filiam, eidemque Jovem

immixtum, et eam anno regni Cecropis xlviii in Egyptum transfretasse. Subsequenter adhuc Eusebius, et in eodem libro, dicit anno mundi III dcc xxviii Danaum regem Argivorum fuisse, et eius filiam Ypermestram et eandem Ysidem seu Yonem esse. Postremo in eodem volumine asserit, anno mundi III dcclxxiii, regnante Lynceo Argis et Athenis Pandione, Ypermestram, quam Ysidem vocavere, fuisse. Quod quidem tempus satis competit Jovi Cretensi, qui Juppiter III fuit. Quibus tam diversis hystoriograforum opinionibus fere stupefactus, quid teneam de hac Yside nescio. Hoc tamen scio, quia temporis conformitas Ysidis Promethei cum Jone et hystoria, que si non vera est, vero tamen similis est, me magis quam ad aliquam aliarum trahit. Sane, ut ad aliqua circa allegoriam huius Yonis per alios dicta revertar, aliis omissis, dicunt hanc ideo in vaccam fingi mutatam, quia in navi, cuius erat insigne vacca, in Egyptum transfretasset. Que postmodum diu, ut dicit Fulgentius, ab Egyptiis in summa reverentia habita est, et ibi licteras Egyptiis tradidisse, qui primo signis loco licterarum utebantur, eosque terre docuisse culturam, et, ut placet Martiano, lini usum sementemque primam ibidem adinvenisse, atque seri fecisse, et multa eis etiam commoda demonstrasse. Esto Augustinus, in libro De civitate dei, dicat quosdam scribere eam ex Ethyopia in Egyptum venisse reginam, Preterea eam Api nepoti suo, qui post eam, et aliqui ante eam dicunt, in Egyptum etiam transfretavit, nupsisse. Eusebius vero eam cuidam nupsisse Telegono scribit, et ex quocunque habuerit seu ex Jove, seu ex Api vel Telegono, Epaphum filium peperisse volunt. Hec insuper propter concessa commoda doctrinis suis Egyptiis ab omnibus dea habita est, et dum viveret omni divino cultu honorata, et post mortem, ut ait Augustinus, ubi supra, adeo fuit illis grata, ut capitali crimine reus fieret, si quis eam fuisse hominem diceret.

CAP. XXIII.

De Phoroneo Ynaci filio, qui genuit Egyaleum et Nyobem.

Phoroneus, ut Eusebius in libro Temporum scribit, filius fuit Ynachi et secundus apud Argos tenuit regnum, Beloco regnante Assyriis, et Sycioniis Leucippo. Fuit quippe homo insignis industria et sapientia conspicuus, cuius tempore primo legum et iudiciorum Argos clarior facta est. Nam ab hoc iuris civilis periti dicunt eum locum, quem forum dicimus, in quo scilicet petentibus iura redduntur, denominari. Cuius preterea filios Egyaleum atque Nyobem fuisse dicit Eusebius. Asserit insuper Lactantius hunc primo Junoni sacrificasse.

CAP. XXIV.

De Egyaleo Phoronei filio.

Egyaleus, ut testatur Eusebius, Phoronei fuit filius. Huic Apis, quem Phoronei filium quidam dicunt, quod etiam velle idem videtur Eusebius, dato dicat eum ex Nyobe filia Phoronei Jovis filium primum, ex mortali femina susceptum fore, postquam Argis regnasset, in Egyptum transiturus Achaye regnum liquit, sed cui imperaverit regioni non dicit. Eusebium autem in se discordantem de Api, quem et Jovis et Phoronei dicit filium, ut verum scripsisse videatur, est possibile duos fuisse quibus nomen idem, quorum alter Jovis, alter Phoronei fuit filius, et sic identitas nominis veritatem hystorie intricavit. Quod autem duo fuerint per Eusebium apparet, quorum unus, ut ipse ait, Sycioniorum rex fuit, circa annos mundi III cc xxviii. Alter vero apud Egyptios deificatus est anno mundi III ccc lxvii, et hunc idem dicit Eusebius regem Argivorum fuisse anno mundi III cccc lvii et cum Egyaleum fratrem suum regem fecisset Achaye, ad Egyptum navigasse. Preterea, idem Eusebius scribit, anno mundi III cccc xiii Jovem Nyobi filie Phoronei immixtum, et ex eo concubitu natum Apim, quem postea Serapim Egyptii vocavere. Deus rei huius videat veritatem, ego quidem has intricaciones non intelligo, nedum explicare queam.

CAP. XXV.

De Nyobe filia Phoronei que peperit Apim.

Nyobes, ut Eusebio placet, fuit filia Phoronei, esto Gervasius Tileboriensis in libro Ociorum imperialium asserat hanc matrem Phoronei, non filiam, quod quidem non est impossibile idem nomen avie et nepti fuisse. Cum hac autem dicit Eusebius, et post eum Lactantius, immixtum Jovem, cum ante mortalium nulli fuisset immistus, et ex ea suscepisse Apim, qui post Phoroneum regnavit Argivis, et ab Egyptiis postmodum Serapis dictus est.

CAP. XXVI.

De Phegeo Ynaci fluminis filio.

Phegeus, si Augustino credimus, Ynaci fuit filius. Qui cum adhuc iuenculus moreretur, ad eius tumulum templum constructum est, et sacra ordinata, ut tanquam deus etiam coleretur. Primus quidam sacella diis instituerat, et honores divinos impenderat, docueratque regni sui rudes homines tempora per menses et annos distinguere. Quibus meritis a suis deus habitus est.

CAP. XXVII.

De Peneo flumine XIII Oceani filio, qui genuit Cyrenem et Danem.

Peneus Thesalie fluvijs est, eque Oceani sicuti et reliqui filius, celebris quidem poetarum carminibus et hystoriographorum licteris. Cui due fuere filie Cyrenes et Danes.

CAP. XXVIII.

De Cyrene Penei filia, que peperit Aristeum et fratres.

Cyrenes, teste Virgilio, filia fuit Penei fluminis; dicit enim: Cyrene soror ipse tibi, tua maxima cura, Tristis Aristeus Penei genitoris ad undam etc. Hanc dicit Justinus ab Apolline raptam, et ei Aristeum et fratres peperisse. Huius autem, que secundum rei veritatem spei regis apud Peneum regnantis fuit filia, et fabula et hystoria plene habetur in precedentibus, ubi de Aristeo dictum est.

CAP. XXIX.

De Dane Penei filia.

Danem Penei fluminis fuisse filiam vulgatissima fama est, et fere delire iam anicule, eam et speciosissimam virginem, et a Phebo dilectam novere, eumque dum fugeret, miseratione deorum in laurum fuisse conversam, et inde ab Apolline ad suas cytharas et pharetras ornandas assumptam. Qua fabula, ni fallor, ratio tegitur naturalis. Pro Dane quidem humiditas, que circa Penei ripam ex ipso Peneo procedit, summenda est, quam ideo Apollinem dixere diligere, eo quod illam fervore radiorum suorum in sublime trahat, eamque non nunquam resolvit in aerem, et ob id humiditas, ut natura fit, quia una queque res fugit et renuit id, per quod de esse ad non esse trahatur, sese ad intrinseca terre trahit; ibi autem cum eam in altum trahere nequeat Apollo, agit in eam, et cum habundet regio illa semine laurorum, et licit lauros, et sic Danes, id est humiditas, Penei filia in laurum versa videtur. Sed ratio videnda est, cur huius frondes suis citharis et pharetris dicarit Apollo, que potest esse talis. Mos Grecorum vetustissimus fuit, secundum qualitates agonum, quos varios in suis solemnitatibus peragebant, inter alia munera sertis frondium honorare victores, et cum inter ceteros tanquam dignior Phitius celebraretur agon, qui in memoria superati Phitonis ab Apolline, cura solertioris fieret, victori eiusdem laureum decernebatur sertum. Equo modo et poetis, his potissime, qui heroyco carmine gesta maiorum perpetue commendabant memorie; videbantur enim hos non posse absque Apollinis facundia tam sublimes versus componere, et sicuti per pharetram Apollinis pugiles et athletas designare volebant, sic per cytharam demonstrari poetas, et hinc tractum Apollinis cytharas et pharetras ornari lauro. Qui mos postmodum cum universali rerum gloria ad Romanos delatus est, tanteque apud eos fuit existimationis, ut nisi quibus decerneretur triumphus, decerneretur et laurea, poetis exceptis, qui, superato

laudabili labore, meriti viderentur. Quod vir inclitus Franciscus Petrarca, cui iam quidem fuit honor iste delatus, in Epistulis testatur dicens: Florea virginibus sunt laurea sarta poetis Cesaribusque simul, parque est ea gloria utrisque. Nec erat decernere cuiquam lauream vulgate autoritatis. Solius senatus fuit ista potestas, quam sibi postea ut reliqua surripuere principes. Que autem ratio tam exquisiti moris inventores moverit, non latet. Dicunt enim Ysidorus et Rabanus, quod laurus a verbo laudis dicta sit, cum prisco tempore laudus vocaretur, et inde quia victores, per quos et servabatur et augebatur respublica, et poete per quos hominum merita miris extollebantur laudibus, frondium laudem significantium ornabantur. Viret preterea arbor hec perpetuo, ut ostendatur per eius viriditatem bene meritorum perpetuo virere famam, et quoniam sola non fulminetur, sic talium glorie viriditatem ab invidie fulmine ledi non posse. Sacra insuper hec arbor Apollini ideo est, eo quod occultam quandam divinationis videatur habere virtutem. Nam aiunt, si guis huius frondes capiti dormientis supponat, eum vera visurum somnia, et ideo Apollini divinationis deo dicata est.

CAP. XXX.

De Nylo flumine XIII Oceani filio, qui genuit Minervam, Herculem, Dyonisium, Mercurium et Vulcanum.

Nylus fluvijs est meridionalis, Egyptum ab Ethyopia separans, Oceani et Terre filius. Huic secundum quosdam latine nomen est Melo, eumque nostri theologi in sacris libris appellari Geon dicunt. De hoc multa et mirabilia referuntur. Composuit enim ex eo libellum Aristotiles, et Seneca phylosophus ubi De questionibus naturalibus multa dixit, et post eum Lucanus, sic et ego ubi De montibus et fluminibus; de quo quoniam hic preter simplex nomen ponitur, si quis amplius videre desiderat prealligata volumina querat. Nos autem de filiis eidem attributis prosequamur.

CAP. XXXI.

De Minerva Nyli filia.

Minerva alia a superioribus, ut dicit Tullius De naturis deorum, filia fuit Nyli, eamque, ut ipse idem testatur, Egyptii Salette colunt. Credo ego hanc prudentia et artificio insignem fuisse mulierem, ideo Nyli filiam dictam, quia penes eum forte gessit imperium.

CAP. XXXII.

De Hercule Nyli filio.

Hercules a superioribus alius, ut placet Tullio, Nyli fuit filius. Hunc aiunt licteras Frigiis conscripsisse. Eumque dicit Theodontius, qui cum Antheo luctam egit. Quem arbitror illustrem aliquem fuisse virum, Nyli accolam, et inde ille in filium attributum.

CAP. XXXIII.

De Dyonisio Nyli filio.

Dyonisius, ut dicit Cicero, Nyli filius fuit, non tamen idem cum reliquis, cum dicat eum Nysam interemisse; que autem hec fuerit Nysa, ego non repperi. Sunt tamen qui velint hunc eum esse Dyonisium, qui adversus Yndos habuit bellum et a Perseo superatus et occisus est. Hunc preterea non nulli putant eum esse, qui cum Antheo pugnavit, et ob victoriam habitam Herculis meruisse cognomen.

CAP. XXXIV.

De Mercurio IIII Nyli filio, qui genuit Mercurium quintum et Daphnim.

Mercurius a superioribus quartus Nyli fuit filius, ut legitur apud Tullium De naturis deorum. Hunc dicit Theodontius Hermetem Trimegistum fuisse, pium quidem hominem, et plurimis imbutum doctrinis, et, tanquam gentilis homo, de vero Deo mirabiliter bene sentit eo in libro, quem De ydolo ad Asclepium scripsit. Hic apud Egyptios in maxima veneratione fuit, adeo ut apud eos nephas fuerit ipsum proprio nomine nuncupare. Credo ob reverentiam numinis,

ne forte internominando de eius humanitate et mortalitate sermo contingeret, et sic videretur deitati eiusdem in aliquo derogari. Nyli autem filius dictus est ad extollendam fluminis et eius gloriam. Volentes eum insuper quosdam seu genitos, seu attributos habuisse filios.

CAP. XXXV.

De Daphni Mercurii IIII filio.

Daphnis, ut Servius asserit, filius fuit Mercurii, utrum huius an potius alterius ignoro; ego autem quoniam sub hoc appositum comperi, sic apposui. Fuit quidem iuvenis forma speciosissimus et, ut aiunt, primus in silvis pastor.

CAP. XXXVI.

De Mercurio V, filio Mercurii IIII, qui genuit Noracem.

Mercurius qui a primo quintus est, ut dicit Theodontius, Mercurii filii Nyli fuit filius, et cum a patre Cath fuerit nominatus, ob insignem eius et artificiosam scientiam meruit cognominari Mercurius atque coli. Huic enim ceterorum Mercuriorum ascribuntur insignia, ac insuper a Theodontio gallus illius apponitur cingulo. Qui dicit eum, cum illi videretur a fama proavi atque patris locum preripi, in extremum occiduum abiisse, et ibi in maxima occidentalium extimatione fuisse; et cum illos multa docuisset ad mercimonia spectantia, et mensuras, et pondera mercatorum, deum ab eis nuncupatum fuisse. Cuius nominis interpretatio a preclaro viro Francisco Petrarca facta optime convenit cum titulo deitatis; dicit enim in libro Invectivarum in medicum sic: Unde et Mercurium, quem sermonis deum vocant, inde dictum volunt, quod mercatorum Kyrius hoc est, dominus esse videatur. Hec ille. Gallum autem illi addidisse, ut omittamus reliqua, ut nocturnam mercatorum solertiam designaret, qua eo tempore potissime utuntur in componendis mercimoniis, in revidendis rationibus, in itineribus

peragendis, et huiusmodi. Hunc eundem Trophonum, id est conversibilem, appellant, quod aptissime mercatorum est, se scilicet ad mores quarumcunque nationum, ad quas vadunt vertere, et negocia sua omnia quadam astuta sermonis circumvolutione peragere, et ingenio et sagacitate tractare. Et quoniam ad occiduos abierit, ab Egyptiis et Grecis eum abiisse sub terras fictum est. De hoc Julius Celsus in libro Belli gallici a Cesare confecti, dicit sic: Hunc Galli maxime colunt, et multarum inventorem artium volunt, et viarum atque itinerum ducem dicunt, et ad questum pecunie et mercaturas habere vim maximam arbitrantur. Cicero autem ubi De naturis deorum, hunc Mercurium, qui Trophon appellatus est, filium dicit fuisse Valentis et Coronidis. Leontius autem addit, dicens eum uterinum fratrem fuisse Esculapii medici fulminati, et ob dolorem fraterne mortis ad occiduos secessisse. Eusebius vero in libro Temporum cum Theodontio concordat, dicens eum fuisse filium Trimegesti, et, regnante Argis Steleno, floruisse.

CAP. XXXVII.

De Norace Mercurii quinti filio.

Norax, ut dicit Theodontius, filius fuit Mercurii quinti ex Oschyra nynpha Pyrenei filia. Quod etiam testari videtur Solinus ubi De mirabilibus mundi, qui, eque cum Theodontio, dicit hunc Noracem a Tharsaso Hyspanie oppido venisse Sardiniam, ubi cum Sardus Herculis filius universam insulam ex suo nomine dixisset Sardiniam, ipse oppido constructo Nore de suo nomine nuncupavit.

CAP. XXXVIII.

De Vulcano Nyli filio, qui genuit Ethyopem et Solem.

Vulcanus, non is qui prefuit Lemno, sed alter, ut Cicero De naturis deorum scribit, filius fuit Nyli. Hunc Opim Egyptii appellant, eumque esse custodem Egypti volunt. Et cum nil aliud de eo legerim, credo eum aliquem insignem fuisse virum circa fabrefactiones et

architectonicam, et secus Nylum imperium habuisse, et ob id Nylo in filium attributum.

CAP. XXXIX.

De Ethyope Vulcani filio.

Ethyops, ut Plinio placet in libro De hystoria naturali, filius fuit Vulcani, et ut ipse idem ait, cum omnis gens eius regionis, que postea Ethyopia dicta est, appellaretur Etheria, et deinde Athlantia, postremo, ab isto Ethyope, Ethyopia nuncupata est, non parvum equidem argumentum, eum potentissimum fuisse hominem.

CAP. XL.

De Sole Vulcani filio, qui genuit Phetontem, Phethusam, Lampethusam et Iapetiam.

Sol, ut scribit Tullius, Vulcani Egyptii fuit filius, et ut idem dicit Cicero, Egyptii volunt eius urbem fuisse Elyopolim, nam grece elyos, sol dicitur. Theodontius autem dicit eum in ea civitate regnasse, et splendidissimum fuisse regem, et Meropem vero nomine nuncupatum et in coniugem Clymenem habuisse, et ex ea Eridanum, quem Phetontem vocavere, et alios filios suscepisse. Leontius vero putabat eum idem cum Ethyope fuisse, et, ob splendorem occupate Ethyopie, Solem ab amicis et subditis nuncupatum.

CAP. XLI.

De Phetonte solis filio, qui genuit Lygum.

Pheton filius fuit Solis Egyptii et Clymenis, ut carmine patet Ovidii in persona Clymenis dicentis: Per iubar hoc, inquit, radiis insigne coruscis, Nate, tibi iuro, quod nos auditque videtque, Hoc te, quem spectas, hoc te, qui temperat orbem, Sole satum etc. De hoc talem recitat Ovidius fabulam. Contigisse scilicet, quod non cedente Phetonte Epapho Jovis et Ysidis filio, ab illo illi dictum sit, eum Solis non esse filium, quam ob causam Pheton matri conquestus, ab ea in

regiam usque Solis deductus est, ubi a patre benigne susceptus, petiit quod iam se daturum iuraverat donum, scilicet ut lucis currum illi ducere permetteret; quod cum illi Sol diu frustra dissuasisset, instanti concessit; ipse vero, non sufficientibus viribus ad regendum equos, territus visione Scorpionis dimisit habenas, quam ob causam equi, omisso consueto itinere, nunc in celum ascendentes, nunc versus terram etiam declinantes, omnem illam celi regionem exuxerunt et fere terram omnem multis desiccatis fontibus et fluminibus incenderunt, quo incendio Terra commota oravit Jovem ut auxiliaretur ei, quibus precibus motus Juppiter fulminavit Phetontem, qui in Padum cecidit, ibique a sororibus defletus atque sepultus est, et sepulcro appositum epythaphium tale: Hic situs est Pheton currus auriga paterni, Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis. Fictio hec iudicio meo subspisso cortice hystoriam et naturalem rationem tegit. Creditum enim ab antiquis est, ut in libro Temporum asserit Eusebius et post eum Orosius presbyter in Cronicis suis, incendium quoddam permaximum in partibus Grece et orientis fuisse, regnante Cecrope primo Atheniensium rege, nec hoc humano opere factum, sed corporum supercelestium infusione emissum, et id omnes incendium vocavere Phetontis. Huius enim longe lateque vagantis opere factum est, ut desiccarentur fontes et flumina multa, sata omnia redigerentur in cineres, arescerent silve, et arbusta quecunque, relinquerentur ab incolis urbes et a populis regiones, et mare fere fervere videretur omne; et cum mensibus perseverasset pluribus, contigit ut circa medium autumnii, cadentibus immensis imbribus, extingueretur. Que sub figmento tali ratione ponuntur. Pheton ante alia, ut ait Leontius Thessalus, latine sonat incendium; hic ideo Solis dicitur filius, quia sol caloris fons et origo sit, et sic cum a Sole causare videatur calor omnis, non incongrue incendii pater fictus est. Climenes autem grece, latine sonat humiditas, que ideo Phetontis mater dicta est, quia non possit

perseverare calor, nisi congrua subsistat humiditas, et sic ab humiditate tanquam a matre filius ali videtur, et in esse perseverare. Quod autem Pheton petat a patre, ut lucis currum ducat, nil aliud sentire debemus quam innatum quoddam etiam insensibilibus creaturis permanendi et augendi desiderium, ut de insensibilibus tanquam de rationalibus loquar; quod etiam de Terra orante dicere possumus. Quod autem inseritur, eum viso Scorpione timuisse atque habenas equorum liquisse, et in eos ultra solitum ascendisse, et celi partem, illam exussisse, et terram equo modo descendentes incendisse, ad ordine nature continuo suntum est. Est in Zodiaco spatium XX graduum, a XX scilicet gradu libre usque ad X scorpionis, quod phylosophi viam vocavere combustam, eo quod singulis annis, gradiente sole per spatium illud, omnia in terris videantur exuri; nam arescunt herbe, frondes albescunt et decidunt, aque ad interiora terre retrahuntur, nec aliquid penitus ea tempestate gignitur, et sic ab effectu celi pars illa denominatur. Preterea Phetontem circa medium autumnii fulminatum fingunt, quia eo tempore ex opposito Scorpioni occidente sole surgunt in oriente cum signo Tauri Pliades, Orion et Eridanus astra, habentia provocare pluvias et exundationes aquarum, a quibus extinguuntur incendia; quas pluvias videmus ut plurimum cadentes circa medium autumnii, vel ante, et diu perseverare, et sic eorum opere omnis terre superficialis calor extinguitur. Eum autem in Eridanum cecidisse sic sentiendum puto. Dicit enim Iginus in libro De astrologia poetarum, Eridanum a non nullis nuncupari Nilum, et ab aliis Oceanum, pro quibus ingentem aquarum copiam debemus accipere, et sic intelligere incendia in ingenti aquarum copia cadere, id est estingui, et sic non in Padum simpliciter, ut non nulli minus advertenter arbitrantur. Quod autem a Jove fulminatus sit, sic intelligendum reor. Intelligunt enim poete non nunquam pro Jove ignem et aliquando aerem, qui hic pro aere accipiendus est, in quo

ascendentes vapores humidi conglomerantur in nubes; que, si impulsu alicuius venti extollantur usque ad frigidam aeris regionem, confestim vertuntur in aquas, quas cadentes pluvias dicimus; et sic fulminatus est, id est extinctus a Jove, id est ab aere causante pluvias. Possemus insuper dicere, omissa historia veteri, estivum calorem a temperie supervenientis autumnus extingui, et in imbres deici. Asserit tamen Paulus Perusinus secundum nescio quem Eustachium, quod, regnante Sparto apud Assirios, Eridanus qui et Pheton Solis Egyptii filius, cum copia suorum, duce Nylo navigiis devenit in mare, et ventis adiutus in sinum, quem Lygustinum dicimus, venit; ibi, cum suis longa fatigatus navigatione, descendit in litus, et cum suasionibus suorum in Mediterranea pergeret, Genuinum ex sociis suis unum, nausea maris debilitatum, cum parte suorum navium custodem liquit in litore; qui iunctus accolis loci, silvestribus hominibus oppidum condit, et Genuam de suo nomine nuncupavit; Eridanus autem, superatis montibus, cum in amplissimam atque fertilem devenisset planiciem, hominesque rudes et agrestes feroces tamen comperisset, ratus se ingenio superaturum ferociam, secus Padum consedit, et, ut idem refert Paulus, videtur Eustachium velle Taurinum oppidum suum fuisse opus, sed Eridanum nuncupatum. Ibidem autem cum aliquandiu regnasset, relicto Lygure filio, in Pado periit, a quo Padus Eridanus appellatus est. Quem veteres Egyptii in memoriam compatriote sui inter celi ymages locavere. Et sic aliquid videntur arbitrari hoc fabule dedisse causam, et potissime, quod fulminatus sit Pheton et in Padum deiectus. Addebat huic Leontius fratres duos, Yphyclum scilicet et Phylacem, eosque natu maiores Phetonte, de quibus quoniam nil aliud, illos apponere non curavi.

CAP. XLII.

De Lygo seu Lygure filio Phetontis.

Lygus, ut ex dictis patet, filius fuit Phetontis, eique mortuo successit; qui, quos habuit in ditione populos, Ligures de suo nomine nuncupavit.

CAP. XLIII.

De Phetusa, Lampethusa et Iapetia filiabus Solis.

Phethusa, Lampethusa et Iapetia, ut ait Ovidius, filie fuere Solis, et secus Padum mortem Phetontis flentes, in arbores verse electrum lacrimantes sunt. Cuius figmenti si causam exquiramus, non arbitror has fuisse feminas, quin imo diversas arborum species circa Padi palustria agente sole sua sponte nascentium, et circa estatis extremum, dum incipit solis fervor, decrescere, sudantium humorem croceum in modum lacrimarum, qui si colligantur, arte solidatur in electrum, et quia, ut dictum est, agente sole nascuntur in locis humidis, Solis et Climenes, id est humiditatis, filie dicte sunt, et a Sole Elyades nuncupate.

CAP. XLIV.

De Alpheo fluvio Oceani filio XV, qui genuit Orsilocum.

Alpheus Oceani et Terre fuit filius, quem Servius fluvium Elydis esse dicit, eo quod apud Pisam Elydis civitatem effluat. Hunc autem amasse Arethusam nympham, que in fontem versa est, eamque in Sicilyam usque secutum dicit Virgilius: Sicanio pretenta sinu iacet insula contra Plenurium undosum, nomen dixere priores Ortigiam. Alpheum fama est huc Elydis amnem Occultas egisse vias subter mare, qui nunc Ore, Arethusa, tuo Syculis confundit undis etc. De hoc supra ubi de Arethusa satis dictum est; verum Servius amoris huius flammam, his aperit verbis: Elis et Pisa civitates sunt Archadie, in qua est fons ingens, qui ex se duos alveos creat, Alpheum et Arethusam, unde fit ut fingatur coniungi in exitu quos origo non iunxit. Huius autem filium dicunt fuisse Orsilocum.

CAP. XLV.

De Orsiloco filio Alphei fluvi, qui genuit Dyocleum.

Orsiloco filius fuit Alphei fluminis, ut liquido testatur Omerus in Yliade, dicens: genos d en ehk potamoio Alpheiou, os t' eurru rheel Pulion dia gaies, Ohs teket' Orsilokhon poless' andressin anakta Orsilokhos d' ar etikte Dioklea megathumon, Ehk de Diokleos dudumaone paide genethen, Krethon Orsilokhos te, makhes ei eidote passes etc. (Que latine sonant): Generatio autem erat a fluvio Alpheo, qui ample fluit per terram Pylon. Qui genuit Orsilocum multorum virorum regem. Orsilocus autem genuit Dyoclea magnanimum. A Dyocleo gemelli filii nati sunt Crito Orsilocusque, omnis pugne bene scientes. Hunc Orsilocum dicit Omerus in Phiri civitate, que secus Alpheum est, habitasse, ex quo satis patet que sit huius filiationis causa.

CAP. XLVI.

De Dyocleo filio Orsiloci, qui genuit Crithonem et Orsilocum.

Dyocleus, ut satis per Omerum ostensum est, filius fuit Orsiloci, ex quo preter nomen et genus, et quod Crithonem et Orsilocum filios genuerit, nil habeo.

CAP. XLVII.

De Crithone et Orsiloco filiis Dyoclei.

Critho et Orsilocus, ut ostensum est, fuerunt filii Dyoclei. Hii quidem insurgentibus Grecis adversus Troianos, una cum reliquis Grecorum principibus coniurantes, venere ex Phryi civitate ad exterminium Ylionis. Ibi autem cum ingentis essent animi, et plurimum in corporeis viribus confiderent, die quadam, inito certamine, ausi sunt adversus Eneam armis insurgere, aquo ambo occisi sunt, et maximo Menelai et Anthiloci Nestoris filii labore, e manibus hostium eorum cadavera subtracta sunt, et concessa sepulcro.

CAP. XLVIII.

De Criniso fluvio XVI Oceani filio, qui genuit Acestem.

Crinismus fluvius Oceani et Terre fuit filius. Is quidem per Syciliam fluit, et ex eo talem refert Servius fabulam. Nam cum Laumedon promissam Neptuno et Apollini mercedem pro edificatione murorum Ylionis non persolveret, et Neptunus iratus Troie cetos immisisset, ut eam vastarent, consultus Apollo etiam, indignatus, dicunt contraria respondisse, scilicet obiciendas esse puellas nobiles belue; quod cum fieret, Yppotes Troianus quidam nobilis, cum cerneret Hesyonom, Laumedontis filiam, non absque seditione religatam, timens ne sic Egeste filie sue contingeret, clam illam navi imposuit, fortuneque commisit, volens potius ut, se non vidente, a fluctibus sorberetur, quam se coram devoraretur a belua. Hec autem ventorum vi in Syciliam delata est, ubi Crinismus fluvius, eius forte formositate captus, in canem seu in ursum versus eam cepit atque oppressit, et ex ea Acestem filium suscepit. Huius fabule medium hystoria est. Quod autem circa principium fictum legitur, ubi de Laumedonte exponitur. Quod autem in fine est, dicit Theodontius per coniecturas oportere summi, cum nil traditum inveniat ab antiquis. Et idcirco dicit possibile fuisse hanc virginem minis alicuius potentis circa Crinismum, ubi devenerat, pavefactam eius in amplexus venisse; nam minantium boatus latratibus canum simillimi sunt, seu audaci alicuius complexu, quod ad ursum spectare videtur, virginem captam atque oppressam fuisse.

CAP. XLIX.

De Aceste filio Crinisii fluminis.

Acestes filius fuit Crinisi fluminis ex Egesta Troiana, ut in Eneida testatur Virgilius dicens: occurrit Acestes, Horridus in iaculis et pelle Libistridis urse, Troia Criniso conceptum flumine mater Quem genuit(Veterum)non immemor ille parentum etc. Hic iam senex primo Anchisem et Eneam Ytaliam petentes suscepit hospitio, et mortuum Anchisem una cum Enea in Erice monte Sycilie sepelivit. Demum iterum a Cartagine discedentem Eneam, quo illum venti

impulerant suscepit. Ubi Eneas condita invalidis sociis civitate, eam a matre Acestis vocavit Egestam, que postea Segesta vocata est, et sub dominio reliquit Acestis; quem tam ab Enea relictis, quam indigene regem suum vocavere.

CAP. L.

De Tyberi fluvio Oceani XVII filio, qui genuit Citheonum.

Tyberis seu Tybris Oceani et Terre filius. Hic ex Appennini latere dextero effluens, Tuscos ab Umbris atque Campanis, urbem etiam Romam dividens, separat. Cui eo quod contigerit rerum dominium intueri erga se, tanto orbi et carminibus poetarum celeberrimus factus est, adeo ut Xantum atque Symoim, Grecorum memoria illustres, superaverit. Cui multa fuere nomina que, si quis appetit, videat ubi De montibus et fluminibus scripsi. Placuit preterea priscis hunc Citheonum filium genuisse.

CAP. LI.

De Citheono Tyberis filio.

Citheonus filius fuit Tyberis fluvii et Mantonis, filie olim Tyresie Thebani vatis, ut in Eneida testatur Virgilius, dicens: Ille etiam patriis agmen Citheonus ab oris, Fatidice Manthos et Tusci filius amnis, Qui muros matrisque dedit tibi, Mantua, nomen etc. Hunc Servius dicit in Buccolicis Bianorem vocari a Virgilio. Sane Pomponius in Cosmographia de hac Mantho seu Manthone aliter sentire videtur, sic dicens, Asyaticum litus describens: Ibi Lybedos, Clarii que Apollinis fanum, quod Mantho Thyresie filia, fugiens victores Thebanorum Ephygenos, et Colophon, quam Mopsus eiusdem Mantos filius fuit etc. Ex quibus patet non in occiduum, sed in orientem solem hanc fugientem sumpsisse iter. Est tamen possibile eam tractu temporis in Ytaliam venisse, quod et si minime probetur, quis tam claro vati fidem deneget circa sue civitatis originem?

CAP. LII.

De Axio fluvio, XVIII Oceani filio, qui genuit Pelagonium.

Axius fluvius Oceani et Terre fuit filius, de quo Omerus in Yliade: Telothen ex Amudonos, ap' Axiou euru reontos, Axiou, ou kalliston uhdor epikidnatai aian. Paphlagonon etc. (Que latine sonant): Procul ab Amidona, ab Axio amplifluctus, Axio, cuius pulcherrima aqua spargitur per terram Paphlagonum. Hunc dicit Omerus amasse Perhibiam antiquiorem ex filiabus Achessomenii, et eam oppressisse, et ex ea Pelagonium suscepisse.

CAP. LIII.

De Pelagonio Axii filio qui genuit Asteropium.

Pelagonius filius fuit Axii fluminis et Perhibie, ut Omerus in Yliade testatur, ex quo nil aliud legisse memini, nisi quod Asteropium filium genuit.

CAP. LIV.

De Asteropio Pelagonii filio.

Asteropius, ut testatur Omerus, filius fuit Pelagonii. Qui audax iuvenis atque robustus cum Peonibus auxilio venit (Troianis), et dum nimis ex viribus suis confideret in XI die postquam ad Troiam venerat, Achilli irato ob occisum Patroclum occurrere ausus est, et primo verbis eum lacescere, et inde armis contendere, a quo misere cesus interiit.

CAP. LV.

De Asopo fluvio Oceani XVIII filio, qui genuit Hypseum et Eginam.

Asopus fluvius, ut aiunt, Oceani et Terre fuit filius. Hic per Boetiam fluit, ut ait Lactantius, et in Epydagmon effluit, ut ubi de fluminibus asserit Vibius. Hunc preterea patrem asserunt fuisse Ypsei et Egyne, et cum rescisset Egynam a Jove viciatam, adeo egre tulisse, ut furore commotus undis in astra bellum moveret, ut ait Statius: Namque ferunt raptam patriis Egynam ab undis Amplexu latuisse Jovis, furit

amnis, et astris Infensus bellare parat, nondum ista licebant Nec superis, stetit audaces effusus in iras, Conseruitque manum, nec quem imploraret habebat etc. Jovem autem commotum eum fulminasse aiunt. Quod idem testatur Statius dum dicit: Donec vi tonitru summotus et igne trisulco Cessit, adhuc ripis animosus gurgēs hanelis Fulmineum cinerem, magneque insignia pene Gaudet, et Ethneos in celum efflare vapores etc. Fictio fabule huius talem contegit veritatem. Dicit Leontius Asopum regem fuisse Boetie, et ab eo flumen denominatum, cui cum Iuppiter Archas Egynam surripuisset filiam, convocatis viribus, bellum adversus eum movit, et ab eo victus atque fugatus est. Quod autem fulminatus fuerit non pertinet ad regem, sed ad flumen; quod cum per sulphureos campos transitum faciat, et undis suis ex illis fumum suscitāt, apud veteres iram fulminis causavit.

CAP. LVI.

De Ypseo Asopi fluminis filio.

Ypseus filius fuit Asopi fluminis, ut carmine probatur Statii, dum dicit: Sed potius celsos vibrantem hunc aspice late Ypsea quadriiugos, clipei septemplīce tauro Leva, ter insuto servant ingentia ferro Pectora; nam tergo nunquam metus, hasta vetustum Silvarum decus, emisse cui pervia semper Armaque pectoraque et nunquam manus irrita voti. Asopos genuisse datur dignusque videtur Tunc pater, arreptis cum torrentissimis exit Pontibus, aut nate tumidus cum virginis ultor Flumina concussit, generum indignata tonantem etc. Hic autem, ut idem ostendit Statius, auxilium tulit Ethiocli adversus Polinīcem.

CAP. LVII.

De Egyna filia Asopi, quae peperit Eacum.

Egyna filia fuit Asopi fluminis, ut supra dictum est. Quam Iuppiter amavit, ut dicit Ovidius: Aureus ut Danen Asopida luserit ignis etc.

Nam in ignem versus eam decepit et oppressit, et ex ea suscepisse Eacum volunt, qui postea, ut idem ait Ovidius, insulam Enopiam, in qua regnavit, de nomine matris vocavit Egynam, que in hodiernum usque nomen servat. Quod in ignem versus sit Juppiter, dum cum Egyna concubuit, arbitror potius a virtute subsecute posteritatis, quam aliunde sumptum; enim ignei vigoris homines fuerunt Eacides, ut in Achille, Pyrro et aliis descendentibus satis videre possumus.

CAP. LVIII.

De Cephyso flumine Oceani XX filio, qui genuit Narcissum.

Cephus filius Oceani fuit et Terre, et per Boetiam labitur, ut ostendit Lucanus: Boetii coiere duces, quos impiger ambit Fatidica Cephus aqua, Cadmeiaque Dyrce etc. Huius dicunt filium fuisse Narcissum, et quod cum cede Zephyri prostratus esset, Apollinis miseratione sanatus sit, ut dicit Lactantius. Circa que primo aquas Cephusi ideo vocari fatidicas credo, quia penes eum fuerit olim templum Themis, ad quod, cum nondum essent oracula Phebi, Deucalion et Pyrra consulturi deam iverunt, et quia ibi darentur responsa, et quid fato futurum esset demonstraretur, sumpsit aqua cognomen, et quod dee templi erat, aque etiam appropriatum est. Et forsant precedentia sacra responsa instituto veteri absque aqua fluminis fieri non poterant; et sic aliquid videbatur aqua illius false divinitatis habere. Quod nece Zephyri prostratus sit, posset esse intentio hec. Dicit Augustinus in libro De civitate dei, Mesappum regem Sycioniorum nonum fuisse, qui et Cephus appellatus est. Cuius forte regia in parte erat, in qua estivo tempore, flante Zephyro, sanitas erat incolis, eo vero cessante, ut sit, et aliis supervenientibus ventis corrumpebatur aer, et sic factum est, ut nece Zephyri Cephus infirmitatem inciderit, a qua beneficio Apollinis, id est medicine, quia medicine deus appellatus est Apollo, relevatus sit

Cephysus, et sanitati restitutus. Et si hec regi attribuere volumus, attribuere possimus regioni, per quam labitur Cephysus.

CAP. LIX.

De Narcisso filio Cephysi.

Narcissus filius fuit Cephysi et Lyriopis nynphe, ut satis ostendit Ovidius, dum dicit: Prima fidem votisque dare tentamina sumpsit Cerula Lyriope, quam quondam flumine curvo Implevit clauseque suis Cephysus in undis Vim tulit. Enixa est utero pulcherrima pleno Infantem nynphe qui tunc quoque posset amari, Narcissumque vocat etc. Ex hoc eodem Narcisso satis notam fabulam Ovidius ipse refert. Dicit enim quod, nato Narcisso, ad Tyresiam vatem delatus est, ut de successu vite ipsius haberet responsum. Qui respondit percontantibus puerum victurum quam diu se videre differret. Quod quidem vaticinium primum ab audientibus risum est, sed tandem effectum non caruit. Nam cum in formosissimam adolescentiam excrevisset, venator factus a Nynphis pluribus amatus est. Sed ab Echo Parnasi nynpha potissime. Sed cum esset inexorabilis, et flocci faceret omnes diligentes se, orationibus nynpharum impetratum est, quod infra modicum temporis contigit. Nam die quadam, cum tam labore venationis quam estu temporis fessus in recentem vallem secessisset, sitiens se in limpidum reclinavit fontem, et viso ydolo suo, quod ante non viderat, existimans fontis nynpham, repente pulchritudinem probavit et captus est, et cum non posset quod arbitrabatur posse contingere, cum se ipsum stulta concupiscentia ligasset, post longam querelam sui oblitus ibidem inedia periit, et in florem sui nominis miseratione Nynpharum versus est. Hac ex fictione moralis excerpitur sensus. Nam per Echo, que nil dicit nisi post dictum, famam ego intelligo, que unumquenque mortalium diligit, tanquam rem, per quam consistit. Hanc multi fugiunt et parvi pendunt, et in aquis, id est in mundanis deliciis, non aliter quam aqua labilibus se ipsos, id est suam gloriam, intuentur et adeo a suis

voluptatibus capiuntur, ut spreta fama post paululum tamquam non fuissent, moriuntur; et si fors aliquid nominis superest, in florem vertitur, qui mane purpureus et splendens est, sero autem languidus factus marcescit, et in nichilum solvitur. Sic et huius modi ad sepulcrum usque aliquid videntur habere fulgoris, sepulcro autem clauso evanescit, et in oblivionem perditur una cum nomine.

CAP. LX.

De Meandro flumine Oceani XXI filio, qui genuit Cyanem.

Meander fluvijs Oceani et Terre fuit filius et genuit Cyanem nynpham. Hunc dicit Titus Livius in summa Cylenarum arce nasci, et mediam per urbem effluere, inde per Carias et Yonas in sinum maris deferri, qui inter Priennem et Miletum est, de quo sic Ovidius: Non secus ac liquidis Frigijs Menandrus in undis Ludit, et ambiguo lapsu refluitque fluitque, Occurrensque sibi venturas aspicit undas, Et nunc ad fontes, nunc ad mare versus apertum Incertas exercet aquas etc.

CAP. LXI.

De Cyane filia(Meandri.)

Cyane Meandri filia, a Mileto Solis filio et dilecta et oppressa, ei peperit Caunum et Biblidem, ut Ovidius ait: Biblida cum Cauno prolem est enixa gemellam etc.

CAP. LXII.

De Phyllira XXII filia Oceani.

Phylliram Oceani fuisse filiam dicit Paulus, et a Saturno dilectam, ei Chyronem centaurum peperisse.

CAP. LXIII.

De Sperchio XXIII Oceani filio, qui genuit Mnesteum.

Sperchius fluvijs Oceani et Terre fuit filius. Hic, ut ait Omerus, ex Polidori filia Pellei et Borionis coniuge genuit Mnesteum. Et, ut ait

Pomponius, in sinu Pegaso effluit, eique devoverat Achilles comas, ut ait Lactantius, si sospes ab expeditione Troiana remeasset in patriam.

CAP. LXIV.

De Mnesteo filio Sperchi.

Mnesteus, ut ait in Yliade Omerus, filius fuit Sperchii fluminis et Polidoris filie Pellei. Qui, cum egregius esset iuvenis, Achillem ad obsidionem Troianam comitatus est.

CAP. LXV.

De Sole XXIII Occeani filio.

Solem alium a superis in libro Naturalis hystorie dicit Plinius, autoritate Gellii, Occeani fuisse filium, matre non expressa. Et hunc dicit medicine et mellis fuisse inventorem; quod pluribus hactenus attributum est, nec propterea admirandum; possibile enim est talium multos variis in locis repertoires fuisse, cum ubique ingenia meditationesque valeant; et sic quod apud Grecos credimus Apollinis opus aut Aristei, non aufertur quin possibile fuerit apud Oceanios nasci aut advenisse, qui tantundem valuerit ingenio, et eadem experientia comperisset, quem loci incole ad extollendum nomen eius et genus Solem vocavere, et Occeani, per quem forte navigio venerat, dixere filium. Nos autem, quoniam omnis Occeani proles explicata est, finem faciamus volumini septimo.

Genealogie gentilium deorum liber VII explicit.

LIBER OCTAVUS

GENEALOGIE DEORUM GENTILIUM SECUNDUM JOHANNEM BOCCACCIIUM DE CERTALDO LIBER OCTAVUS INCIPIT FELICITER.

In arbore autem precedenti, cuius in radice Saturnus Celi filius ponitur, describitur tam in ramis quam in frondibus pars posteritatis eiusdem Saturni, cum reliqua omnis in<quinque>sequentibus describitur libris, sub Iunone et Neptuno atque Iove, filiis eius.

Prohemium

Offuscari nebulis celum, et solis preclarum deficere iubar, turbari ventis aera, crebras coruscationes aperiri, audiri sibila, mugire solum et quodam modo in cavernis tumultuari, in summum cete maris et monstra reliqua efferri, terrisque misceri undas, querulis volucris taciturnitatem imponi, et in umbras impelli nemorum, et in latebras silvestres abire feras, ac omnia repente tristari ceptum est. Ego autem mirari primo, demum, tam grandi rerum permutatione exterritus, in mediis Sperchii faucibus Solis adhuc inventa prospiciens, quod in Oceano minime timueram, timere cepi, ne in antiquum chaos omnia verterentur, nec, quid agerem, stabat consilium. Tandem, dum sic in pendulo essem, et ecce ex orientali Oceano quasi sese ab Inferis in altum efferens, tardum atque nubilum sydus visum est, Stygia velatum caligine. Quod dum nebulis immixtum intuerer, memor preceptorum venerabilis Andalo, odiosum atque nocuum Saturni astrum fore cognovi. Cuius dum perniciosos mores in mentem reducerem, cessit illico repentine mutationis pavor et admiratio, et quasi eo apparente suarum miseriarum a nova rerum immutatione premonitus, cum ex Celi filiis secundum cepti operis ordinem esset extremus, ad explicandam eius splendidam prolem, non uno quidem volumine, pregrandis quidem est, sed sex istis sequentibus proximo evocatum me novi. Sane cum Laberintos quatuor fuisse hystorie testentur veterum, Etruscum scilicet, et Egyptiacum, Cretensem, atque Lemniacum, ex his qui errorum et circumvolutionum plenior fuit, non dubitem quin facilius intranti atque progredienti prestiterit exitum, quam prestature sint infelices grandevi senis, cuius sermonem intraturi sumus, ambages. Nam, cum in eum fere omnis vetusti erroris inclinetur et gentilitatis insania, non erit leve ad exitum deduxisse diversitates opinantium, ac dissonantias errantium, et antiquorum relationes ambiguas, et in propositum pulsum, ac devium exulem, atque agricolam revocasse

regem. Non ergo absque horrore quodam Oceani litora prolemque relinquo, inter asperos scopulos et profundos ad inferos usque hyatus aquarumque vertigines plurimas directurus fragilis navigii proram, et potissime cum nondum satis, etiam si per fuscum aerem oculos inpingam, quorsum evasurus sim, advertere possim. Spero tamen is, qui luridas Ditis domos et terribiles eterna fuligine pervias factas victor evacuavit, in optatum exitum aperiet equor immensum.

CAP. I.

De Saturno XI Celi filio, qui X genuit filios, scilicet primum Cronim, II Vestam, III Cererem, IIII Glaucam, V Plutonem, VI Chyronem, VII Picum, VIII Iunonem, VIIII Neptunum, X Iovem tertium. Sane de Iunone, Neptuno et Iove non in hoc libro, sed in sequentibus quinque libris scribitur.

Saturnus Celi et Veste fuit filius, ut in libro Divinarum institutionum scribit Lactantius. Cui ante alia veteres Opim sororem suam sacro vinxere connubio, eique ex ea susceptos plures ascripsere filios. Quos aliqui ferunt devorasse omnes, et evestigio evomisse. Nonnulli servatum Iovem Opis fraude, et illi, loco eius, addit lapidem presentatum, quasi illum peperisset Opis. Volunt preterea illum Celo patri virilia abscidisse falce. Quod illi a Iove factum dicunt alii. Inde quidam eum regno pulsum scribunt a Iove. Alii vero apud Inferos religatum. Sunt insuper qui illum senem, mestum, sordidum, capite obvolutum, inertem, segnemque et armatum falce describant. Cur Celi Terreque dictus sit filius, rationem ostendit Lactantius, ubi in libro Divinarum institutionum, in testem Minutium Felicem inducens, ait: Saturnum, cum fugatus esset a filio in Ytaliamque venisset, Celi filium dictum, quod soleamus hos, quorum virtutem miremur, aut eos, qui repentine advenerint, de Celo cecidisse dicere; Terre autem, quod ignotis parentibus natos Terre filios nominemus. Sunt hec quidem similia veri, non tamen vera, quia constat etiam tum cum regnaret ita esse habitum. Potuit sic argumentari

Saturnum, cum potentissimus rex esset, ad retinendam parentum suorum memoriam, nomina eorum celi terreque indidisse, cum hi aliis vocabulis appellentur, qua ratione et montibus et fluminibus nomina scimus imposita. Hec Lactantius. Qui alibi dicit: Emnius quidem in Evemero non primum dicit regnasse Saturnum, sed Uranium patrem. Et alibi idem: Apparet ergo non ex Celo natum esse, quod fieri non potest, sed ex eo homine, cui Urano nomen fuit; quod esse verum Trimegistus autor est, qui cum diceret admodum pauco extitisse, in quibus esset perfecta doctrina, in his Uranum, Saturnum, et Mercurium nominavit cognatos suos etc. Quem Uranum Celum a Saturno vocitatum idem testatur Lactantius dicens: legi in sacra hystoria Uranum potentem virum Vestam habuisse coniugem, et ex ea Saturnum atque Opem et alios suscepisse. Qui Saturnus cum regno potens efficeretur, patrem Uranum Celum appellavit et matrem Terram, ut hac mutatione nominum fulgorem sue originis ampliaret etc. De Opi autem coniuge multa supra dicta sunt. Eum devorasse filios et evomisse demum, duplicem tegit sensum, hystoriam scilicet, et naturalem. Nam in Sacra legitur hystoria, ut alias dictum est, quia Saturnus ut retineret regnum, cum Tytano fratre pactionem habuit occidendi omnem masculinam prolem, que a se gigneretur; verum qui nascebantur masculi clam ab eo a coniuge servabantur, eique presentabantur femine, et sic absumpti videntur filii quantum ad Saturnum, et tunc emisse cum in ultionem suam adversus Tytanum comparuere. Circa autem naturalem rationem dicit sic Cicero: Saturnus autem est appellatus, quod saturetur annis; edere enim natos fingitur, quia consumit etas temporis spatia, annisque preteritis insatiabiliter expletur etc. Et hoc quantum ad devorationem filiorum dictum; de emissionem autem dicetur, de fructibus annuis e terra susceptis; nam producte in tempore fruges ex terra, esto devorentur, omnes in tempore, ab eodem tempore, agente deo, anno sequenti redduntur. Ob hanc

fictionem ab ignaris minime intellectam, a nonnullis creditum est detestabilem illum sacrorum ritum apud quosdam barbaros nationes exortum, quo scilicet Saturno quidam, nedum alios, sed natos immolabant proprios, quasi ad instar illius acturi. Macrobius autem dicit in libro Saturnaliorum, quod Hercules, Gerione superato, sacrum hoc apud Ytalos immutavit, iussitque loco humanorum capitum, quibus conficiebatur, oscilla, ad humanam effigiem ex cera composita, Saturni aris accensis luminibus imponent; quod postea diu observatum est. Dicunt insuper, nato Iove, loco eius Saturno a coniuge lapidem ostensum; de quo dicit Theodontius, eum ipsum lapidem fuisse Iovem, sed monstratum Saturno Iovem non suum, sed alterius hominis fuisse filium et Lapidem nuncupatum, quod forsitan sic est. Dicit enim Eusebius, Danao Argis regnante, Lapidem quendam Cretensibus imperasse, quo tempore iam Cretensis Iuppiter secundum quosdam poterat regnare cepisse. De abscisione genitalium, quam quidam a Iove Saturno factam volunt, satis supra, ubi de secunda Venere dictum est. Saturnum a Iove regno pulsum certissimum hystoriographi arbitrantur, facinoris causam Sacra declarat hystoria, in qua legitur, quod cum Iuppiter Saturnum et Opim a Tytanibus captos liberasset, comperit forte Saturnus quod regno pelleretur a Iove, et ideo ad evitandam sortem Iovi insidias tetendisse, ut illum occideret; quod cum Iuppiter comperisset, contractis copiis, arma in eum sumpsit. Qui cum nequiret resistere, et ut volunt quidam in Flegra victus, aufugit. Quod autem apud Inferos religatos fuerit a Iove falsum esse Sacra demonstrat hystoria, in qua sic scriptum est: Deinde Tytan, postquam rescivit Saturno filios procreatos atque educatos esse clam se, seducit secum filios suos, qui Tytani vocantur, fratremque suum Saturnum atque Opem comprehendit, eosque muro circumegit, et custodiam his apposit. Et post hec paululum subditur: Iovem ad ultimum, cum audisset patrem atque matrem custodiis circumseptos atque in vincula

coniectos, venisse cum magna Cretensium multitudine, Tytanumque atque filios eius expugnasse, parentes vinculis exemisse, patri regnum reddidisse, atque ita in Cretam rediisse. Hec ibi. Pro quibus, dicit Lactantius, liberatur Iuppiter summi sceleris crimine, quod, patrem iunxisse compedibus, perhibetur. Si vero eiusdem Lactantii velimus opinionem sequi, qui super Thebaide Statii dicit, Saturnum religatum a filio apud Inferos, tunc dicemus, quod cum Saturnus a Iove pulsus, ut dicetur, in Italiam abierit, quae a Grecia inferior est, id est occasui propinquior, apud Inferos descendisse videtur, et ibidem ideo religatus, quia in regnum redire nequibat, sic et exules etiam non nunquam dicimus religatos. Quod autem mestus senex obvolutus capite, tardusque et sordidus sit, atque ornatus falce, et planete et homini conveniunt omnia. Albumasar autem, in suo maiori introductorio, dicit Saturnum complexionem frigidum esse et siccum, melanconicum et fetidi oris, quae ad mestum hominem spectare videntur. Dicit praeterea eum comestorem pregrandem, avarum, pauperem ad inopiam usque, malitiosum, invidum, ingenio valentem, seductorem et in periculis audacem, et conversationis pauca, superbum, simulatorem, iactatorem, et cogitationis quam plurime, atque profundi consilii, tardum ad iram, sed irrevocabilem fere, bonum, nemini cupientem, populatoremque locorum. Est praeterea significator operis ad agriculturam spectantis, mensurationum terrarum atque divisionum, peregrinationum longarum ac laboriosarum, carcerum, tristiarum atque merorum, et involutionum animorum, fraudum, et afflictionum, destructionum, amissionum mortuorum et eorum reliquiarum, vituperationum ac latrociniorum, effossorum etiam sepulcrorum, et vispilionum, magorum, et vilium hominum et spadonum. Quae omnia quam conformia sint Saturno homini attributis, quoniam facile videbit oculatus homo, et pro parte insequentibus etiam tangentur, non appono. Sed videre superest quantum Saturno, de quo sermo,

conformia sint. Mestus autem fingitur, ut melanconica complexio et exilii tristitia ostendatur. Senex, et quia tunc erat dum pulsus est, et quia turpis faciei sint senes, et ut plurimum fetidioris, et quia consilio et astutia, qua summe valent annosi, valuit ipse. Obvolutum autem capite ideo voluere, ut fuscum syderis Saturni aspectum et fugientis habitum, et occultam Saturninorum sagaciam, cogitationes, atque simulationes designarent. Tardum autem dixere, quia ob gravitatem membrorum tardi sunt senes ad incesum, tardi ad iram, tardum et ipsum planete corpus motu; nam fere in XXX annis cursu suo orbem zodiaci perficit, quod in longe minori spatio temporis ceteri faciunt. Sordidum vero ideo fictum puto, quia impuros habeat Saturnus prestare mores. Seu quia more veteri regno pulsus, et in miseria constitutus ad Janum susceptorem suum sordidatus accessit, id est vestibus miseriam pretenditibus indutus. Seu ut ostendatur agriculturam exercentes laute vivere non posse. Falce autem ideo insignitus est, ut intelligamus, quia per ipsum omnis agrorum cultus primo Ytalis traditus sit; erat enim apud nos ante adventum eius incognitus. His igitur explicatis libet apponere, quid illi pulso contigerit, quid vivens egerit, quid etiam mortuo a superstitibus impensum sit. Cum ergo superatus atque fugatus, ubique persequeretur a filio, ad ultimum in Ytaliam fugit, ut testatur Virgilius dicens: Primus ab ethereo venit Saturnus Olympo, Arma Iovis fugiens et regnis exul adeptis etc. In Ytalia autem, ut dicit Macrobius, a Iano susceptus est. Et: genus indocile ac dispersum montibus altis Composuit legesque dedit Latiumque vocari Maluit, his quoniam latuisset tutus in oris. Aurea que perhibent illo sub rege fuere Secula: sic placida populos in pace regebat etc. Apud Ytalos enim receptus multa ostendit ante non cognita, et inter alia cum eo usque ex pellibus pecudum duratis igne pecunia conficeretur, ipse primus era signavit, et nomen signatis apposuit, numo infigans ex parte una Iani susceptoris sui caput bifrons, ex altera vero navim, eo

quod venisset in navi fugiens, et hoc fecit, ut eius adventus memoria perseveraret in posteros. Hec in libro Fastorum testatur Ovidius, esto non ab eo, ut Macrobius ait, sed a posteris era signata dicat, sic: Causa ratis superest, Tuscum rate venit in amnem Ante pererrato falcifer orbe deus. Hac ego Saturnum memini tellure receptum, Celitibus regnis a Iove pulsus erat. Inde diu genti mansit Saturnia nomen. Dicta quoque est Latio terra, latente deo, At bona posteritas puppim formavit in ere; Hospitis adventum testificante dei etc. Aiunt insuper cum concors una cum Iano regnaret, et vicina communi opere constructa haberent oppida, Saturniam scilicet et Ianiculum, aurea fuisse secula, eo quod libera tunc esset omnibus vita, nemo servus, nemo alteri obnoxius, nullum etiam fertur in eius finibus furtum factum, nec sub illo fuit aliquid alicuius privatum. Nec signare solum aut partiri limite campum fas erat, in medium querebant. Quam ob rem respectu secutorum seculorum illa aurea dicta sunt. Et Romani apud edem Saturni erarium publicum esse voluerunt, ut apud eum locaretur pecunia communis, sub quo fuissent cunctis universa communia. Insuper ignaros docuit arva colere, semina terris dare, matura colligere, et suo tempore stercoribus agros fecundare, ex quo cum ex reliquis officiis nullum esset consecutus cognomen, Sterculius appellatus est. Deo tanto atque tali profecto splendidum et insigne nomen. Demum cum in multis hominum vitam in melius redegisset, contigit ut repente nusquam compareret. Quam ob causam excogitavit Ianus, ut Macrobius asserit, honorum eius augmentum, ac primum terram omnem dicioni sue parentem Saturniam nominavit. Aram deinde cum sacris tanquam deo condidit, que Saturnalia appellavit, iussitque eum observari maiestate religionis, quasi vite melioris autorem. Cuius rei simulacrum eius indicio est, cui falcem, insigne messis, adiecit. Huic deo insertiones surculorum pomorumque educationes et omnium huiusmodi fertilium tribuunt disciplinas. Et, ut idem dicit

Macrobius, hunc una cum coniuge nonnullis persuasum celum et terram esse, Saturnumque a satu dictum, cuius causa de celo est, et terram Opem cuius ope humane vite alimenta queruntur, vel ab opere, per quod fructus frugesque nascuntur. Huic dee sedentes vota concipiunt, terramque de industria tangunt, demonstrantes ipsam matrem terram esse mortalibus appetendam. Et sic non deum solum esse Saturnum, sed etiam Celum una cum coniuge agentem volunt. Phylocorus insuper, ut appareat non solum Ytalorum hanc fuisse insaniam, dicit Saturno et Opi primo in Attica statuisset aram Cecropem, eosque deos pro Iove terramque coluisse, statuissetque ut patres familiarum et frugibus et fructibus inchoatis passim cum servis vescerentur. Sic et Apollopheanes comicus dicit in epyco carmine, Saturnum quasi sacrum num, nus enim grece sensus dicitur, aut satorem num, quasi divinum sensum creantem omnia etc. Romani autem quibus plurimum cure fuit nil absque significato componere, cum huic deo templum construxissent eius in fastigio Tritonas sculpsere cum bucinis et terris earum caudas immersere, volentes per hoc intelligi, quod ab eius commemoratione in nostrum usque evum hystoria clara sit atque vocalis, que ante eum muta et obscura atque incognita est, quod per infixionem caudarum intelligunt. Et hec de Saturno dicta sint.

CAP. II.

De Croni I Saturni filia.

Cronis, secundum Barlaam, filia fuit Saturni. Lactantius vero non feminam sed marem dicit et latine Serpentarium appellari, et ab Egyptiis inter sydera collocatum. Sed cum sonet latine tempus, ne videatur quod tempus nascatur ex tempore, pro certa temporis dimensione accipiendam puto. Et quoniam Greci a Croni cronicas vocant libros gestorum, quos nos vocamus annales, hanc dimensionem Cronim veteres annum intellexisse puto, quod etiam anni vetus Egyptiorum descriptio, Serpentarius scilicet, satis videtur

ostendere. Est enim Serpentarius homo serpentem manibus tenens in se in modum circuli adeo revolutum, ut devorare ore caudam videatur. Hoc enim signo pro anno utebantur Egyptii, ante quam eius licterarum caractheres traderentur ab Yside vel Mercurio; et sic Cronis erit illa temporis dimensio, quam annum vocitamus. Ad hunc annum designandum Censorinus, in libro quem De natali die scripsit ad Cerellum, longam describit hystoriam intercalationes annorum atque mensium et dierum diminutiones additionesque plurimas apponens et diversorum insuper phylosophorum opiniones, quas ego curiosis exquirendas omittam, ut brevitati obsequar, oportuna summens tantummodo. Est igitur annus duplex, vertens scilicet atque magnus; vertentem olim Egyptii habuere bimenstrem, trimestrem Archadas, decem mensium inequalium veteres habuere Romani sub Romulo rege primo, cui Numa Pompilius duos addidit, ut XII esset mensium, dierum vero CCCLIII, qui antiquissimus Hebreorum fuit annus, et ab Ysraelitis in hodiernum usque servatur. Sane cum multas intercalationes annus talis exquireret, ne ferie messium hiemales esse contingeret, aut sacra hiemalia efficerentur estiva, Gaius Iulius Cesar, consulatu suo III, annum ad solis cursum equavit, eumque dierum CCCLXV cum quadrante esse constituit, eo quod comperisset hoc in spatio solem fere zodiacum omnem circumnisse. Et quoniam quadrantem illum singulis apponere annis videbatur difficile, instituit ut quarto anno annus esset semper dierum CCCLXVI, diem illam Februario mense addens, hac in forma, ne auctus videretur, ut VI Kal. Martii bis diceretur, scilicet duobus continuis diebus in quibus venire contingeret, et hic bisextus est. Hunc autem annum Romani a mense Martio incepere ob Martis reverentiam, a quo mensis ille denominatus est, alii vero aliter. Magnus autem annus is est secundum Aristotilem, quem sol et luna ceterique planete in eundem punctum, unde iuncti omnes discesserint, invicem redeuntis conficiunt, ut si omnes sint in

principio Arietis, et inde cursum ceperint, quodcumque contingat eosdem omnes in principio Arietis invicem repperiri, annus tunc magnus erit perfectus. Hoc fieri diversimode putaverunt antiqui, ut idem Censorinus ostendit. Dicit enim Aristarcum putasse hunc annum confici ex annis vertentibus II cccclxxxiiii, Arethem vero Dyracinum ex vdlī, Heraclitum et Lynum ex xcccc, Clionem ex xccccclxxxiiii, Orpheum ex cxx, Cassandrum ex tricies sexies centum milibus. Hec ille. Tullius quidem arbitrari videtur ex XV annis confici. Sed Servius ex duodecim milibus nongentis quinquaginta quattuor. Senex autem venerabilis Andalo et Paulus geometra Florentinus, astrologi ambo insignes, ex XXXVI expleri dicebant. Ex his quippe, apud quosdam exortus est error, asserentibus eis si contingat supercelestia corpora in eundem locum, unde alias cursum cepere, reverti et reassumere cursum, eosdem de necessitate productura effectus, quos alias produxere, et sic nos iterum et iterum et infinitum usque, hanc in vitam redituros, quod quidem credere ridiculum est.

CAP. III.

De Vesta Saturni II filia.

Vestam Saturni et Opis Ovidius fuisse filiam dicit: Ex Ope Junonem memorant Cereremque creatam Semine Saturni tertia Vesta fuit etc. Et sic due fuere Veste, Saturni mater et filia. De his confuse loquuntur autores, non nunquam unam ponentes pro altera. Et ideo dicentes Vestam terram esse, quia floribus et herbis vestita est, de matre Saturni dictum sumendum est. Quando autem eam dicunt virginem, Saturni filia designatur, quam ignem esse voluere, ut ait Ovidius: Nec aliud Vestam, quam vivam intellige flammam, Nataque de flamma corpora nulla vides. Jure igitur virgo est, que semina nulla remittit, Nec rapit etc. Hanc dicit Albericus nutricem fuisse Jovis, exponens quod ex igne inferiori celestis alatur ignis. Ego autem contrarium credo, elementatum scilicet ab elemento, quod sublimius

est nutrir. Jovem autem a Vesta nutritum ad hystoriam pertinere reor, cum ut supra dictum est, Jovem natum Saturni aspectui subtractum et Veste avie sue commendatum et ab ea clam nutritum. Dicunt et hanc a Priapo, ortonum deo, fuisse dilectam, quod credibile est, cum dicat Ovidius: Nitimur in vetitum cupimus semperque negatum. Vestam enim virginem volunt, et virgines obsequio suo deputavere Romani, quas semper eo quod cautiore servarentur custodia, libidinosi appetivere. Seu quia absque igne, id est calore, iaceat Priapus. Huius preterea nunquam visam dicunt effigiem, quod dicunt, eo quod incognita sit; nam si flammam videamus, quam illi dicemus esse effigiem? Dicit insuper Augustinus veteres non nunquam et Vestam dixisse Venerem, quod et si inhonestum videatur virginem deturpare meretricis nomine, potuit hec fictio rationis aliquid habuisse. Dicimus enim in Venerem, seu libidinem venientes, in ignem incurrere, ut Virgilius. In furias ignesque ruunt, id est luxuriam; ergo et hic calor a similitudine Vesta vocari poterit, nec omnino erit a toto sensu fictionis huius extraneum, cum Vestam dicamus Saturni filiam, id est saturitatis, ex qua saturitate non minus oritur venereus ignis, quam virgineus pudor. Hanc Romani summe coluerunt, et eius in templo obsequentibus virginibus perpetuum servabant ignem, quem semper summa celebritate die prima Martii innovabant, et sacrum istud inter alia a Troianis habuerunt.

CAP. IV.

De Cerere III Saturni filia et matre Proserpine.

Ceres altera a superiori, et notissima dea frugum est, et Saturni filia atque Opis, ut ab Ovidio supra monstratum est. Hanc aiunt Jovi fratri suo placuisse, et ex eo concepisse Proserpinam. Quam cum rapuisset Pluto, nec reperiretur a Cerere, dicunt eam accensis facibus et maximo cum ululatu per universum orbem exquisitam; demum apud paludem Cyanis irata, cum rastros et aratra et cetera ruralia instrumenta, que ad culturam terre invenerat, fregisset, filie

cingulum comperit, et ab Arethusa nynpha certior facta est, quoniam illam apud Inferos vidisset. Que cum Jovi Plutonis accusasset audaciam, ab eo eidem primo suasum est, ut papavera comederet. Que cum fessa fecisset, in soporem soluta est, et cum expergefata astitisset Jovi, ab eo habuit se filiam rehabere posse, si nil apud Inferos comedisset, sed, accusante Ascalapho, compertum est eam tria grana mali punici ex viridario Plutonis gustasse. Qua propter Juppiter ad Cereris mitigandam tristitiam sancivit, ut sex mensibus anni Proserpina cum viro esset, et totidem apud Superos cum matre. Narrant insuper, et inter alios Lactantius, quod cum perquirens Ceres filiam ad Eleusium regem pervenisset, cuius erat uxor Hyonia, et ea peperisset parvulum nomine Tryptoleum, querereturque illi nutricem, ultro se Cererem altricem infantulo obtulisse, et cum suscepta esset volens alumnum facere immortalem, interdum lacte divino nutriebat, noctu clam igne obruebat, itaque preter quam soliti erant mortales crescebat puer. Quod cum miraretur pater, clam nocturno tempore observavit, quid in puerum nutrix ageret, et cum vidisset eum igni obrui, exclamavit, ex quo irata Ceres Eleusium exanimavit, ac Triptolemo eternum contulit beneficium; nam fruges ei propagandas et currum draconibus iunctum dedit. Quibus ille victor orbem terrarum frugibus obsevit. Postquam autem domum rediit, Cepheus rex eum tanquam emulum occidere conatus est, sed, re cognita, iussu Cereris Triptolemo regnum tradidit, qui ibidem oppidum constituit, quod ex patris sui nomine appellavit Elusium, et Cerere sacra primus instituit, que thesmophoria Greci nuncupavere. Ovidius vero dicit Triptoleum infirmum fuisse puerum, et cuiusdam pauperis mulieris filium, quem Ceres in retributionem beneficii illum curavit, et demum illi currum tradidit, et cum frumento misit. Postremo in Scithia a Lynceo rege fere occisus est. Quem Ceres in animal sui nominis transformavit. Sunt insuper qui dicant, et Omerus potissime in Odissea, Cererem Iasionem quendam

amasse, et sese illi amicitia et lecto iunxisse. Et Leontius addebat Cererem ex Iasione Plutonem filium peperisse, et tandem Iasionem a Jove invidia fulminatum. Recitantur preterea et alia, nos autem sensum eliciamus ex dictis. Est igitur Ceres aliquando Luna, aliquando Terra, et nonnunquam terre fructus, et persepe femina, et ideo quando Saturni et Opis dicitur filia femina est, et Sycani Sycilie regis coniunx, ut Theodontius asserit, quando autem ex Jove Proserpinam parit, tunc Terra est, ex qua primo Proserpina, id est luna nascitur, secundum opinionem eorum, qui ex terra omnia creata arbitrati sunt, seu potius ideo credita est Luna Terre filia, quia, dum ab inferiori hemisperio ad superius ascendit, visum est priscis eam ex terra exire, et sic illam Terre dixere filiam. Hanc rapit Pluto, qui et terra est, sed inferioris hemisperii, quando post diem XV incipit sole cadente non apparere, et hinc fit ut appareat eam tantundem esse apud hemisperium inferius quantum apud superius, ex quo sumptum est fabulosum illud, Jovem sanxisse ut anni medium apud Inferos cum viro esset, et tantundem apud Superos cum matre. Seu aliter. Est quidem Proserpina loco frugis habenda, que ex iacto sulcis semine, nisi celi temperies agat, incrementum habere non potest, et nisi eiusdem iuvetur calore, in maturitatem venire non posset. Juppiter autem et celi temperies est, et calor, cuius opere suis temporibus et crescunt segetes, et maturitatem suscipiunt; et sic ex Jove et Cerere Proserpina nascitur. Que tunc a Plutone, id est terra rapitur, quando semen sulcis iniectum non redditur, quod aliquando contingit ob nimium frequentatam sationem, ex qua adeo terra bono humore emungitur, ut exhausta nequeat dare iniectis seminibus nutrimentum. Hinc turbata Ceres, id est agriculatores, qui terrei dici possunt homines, strumenta frangit ruralia, id est frustra operata cognoscit et negligit, et ululatu femineo, id est agricultorum querela, incensis facibus, id est exustione agrorum, per quam humores adversi, qui sunt circa terre superficiem, exalant, et utiles

ab inferiori terra evocantur in altum; et suadetur a Jove Cereri ut papavera comedat, id est ut in quietem vadat, habent enim papavera somni quietem prestare, per quam quietem intermissio culture intelligenda est, ut possit terra ob intermissionem emunctos humores reassumere. Redire autem ad Superos rapta Proserpina, id est habundantia frugum, non potest incontinenti, quia grana mali punici gustaverat, per que intelligenda sunt vegetative vite principia, que tunc initiantur, quando ex humore terre humectatur et calefit semen iniectum, et inde putrefactum prosilit in radices, quarum opere segetes vegetantur. Que principia ideo per grana mali punici designantur, ut intelligatur, quia sanguini similia sint, sicut sanguis nutrimentum est animalis sensitivi, sic et illa principia vegetativi, et uti, ut placet Empedocli, in sanguine vita consistit animalium sensitivorum, sic et segetum in humore terrestri. Sed Iovis sententia, id est celi dispositione, agitur, ut post sextum mensem, qui anni dimidium signat, ad Superos redeat Proserpina, id est segetum habundantia, eo quod a die sationis seu a mense in mense septimo incipiant spice segetum apparere et grana suscipere, et in maturitatem etiam devenire, que grana usque ad sationis nove tempus apud superos commorantur. Theodontius ex Cerere ista vetustissimam refert hystoriam, ex qua videtur multum cause fictionis superioris assumptum, et dicit: Cererem Saturni filiam Sycani regis fuisse coniugem, et Sycilie reginam, ingenio clarissimo preditam. Que cum per insulam cerneret homines vagos glandes et mala silvestria comedentes, nec ullis obnoxios legibus, prima in Sycilia terre culturam excogitavit, et adinventis instrumentis ruralibus boves iunxit, et terris semina dedit, ex quo homines cepere inter se campos dividere, et in unum convenire, et humano ritu vivere; ex quo ab Ovidio dictum est: Prima Ceres unco terram dimovit aratro, Prima dedit fruges alimenta que mitia terris, Prima dedit leges: Cereris sunt omnia munus etc. Proserpinam vero dicit

speciosissimam fuisse virginem Cereris regine filiam, et ob insignem eius pulchritudinis famam, ab Orco Molossorum rege raptam et in coniugem sumptam. Quod etiam testatur in libro Temporum Eusebius. Verum de hoc infra prolixior fiet sermo. De Triphtholemo autem scribit Phylocorus vetustissimum fuisse regem apud Atticam regionem. Qui cum tempore ingentis penurie occiso a concursu populi patre Eleusio, quia, pereunte fame plebe, filium aluisset habunde, aufugit, et longa navi, cuius serpens erat insigne, abiit ad exteras regiones, et quesita frumenti copia in patriam rediit, ex qua pulso Celeo, qui terram occupaverat, seu secundum alios, Lynceo Trace, in regnum paternum restitutus est, et non solum restitutus alimenta tribuit subditis, sed illos docuit, facto aratro, terram colere, ex quo Cereris alumnus est habitus. Sunt tamen qui velint non Triphtholemum, sed Buzigem quendam Atheniensem Atticis bovem et aratrum comperisse. Dicit tamen Philocorus Triphtholemum multis seculis ante fuisse quam fuerit Ceres regina Syculorum. Quod autem Ceres Iasonium amaverit, dicit Leontius etiam hystoriam fuisse talem, cum tempore diluvii Ogigii, Iasonius quidam Cretensis multum frumenti congregasset, illud patientibus peniuriam ob diluvium pro libito vendidit, et sic ex frumento maximam conflavit pecuniam, et hinc locus fabule datus, quod ex Cerere, id est ex frumento, Plutonem divitiarum deum, id est divitias suscepit. Iasonius autem a Jove invidia fulminatus dicitur, quia ab amicis, quibus oportunus erat, visum est, quod ante tempus subtractus sit.

CAP. V.

De Glaucia IIII Saturni filia.

Glaucia Saturni et Opis fuit filia, et, ut Sacra narrat hystoria, uno partu cum Plutone edita, et Saturno sola presentata, clam Plutone servato atque nutrito, que adhuc parvula diem clausit.

CAP. VI.

De Plutone V Saturni filio, qui genuit Venerationem.

Pluto, qui latine Dispater dicitur, Saturni filius et Opis uno eodemque partu, ut supra dicitur, cum Glauca editus est, et clam a Saturno servatus. Hunc veteres Infernorum finxere regem, eique civitatem dedere Ditem, de qua sic Virgilius: Respicit Eneas: subito et sub rupe sinistra Menia lata videt, triplici circumdata muro, Que rapidus flammis ambit torrentibus amnis, Tartareus Flegeton, torquetque sonantia stagna. Porta adversa ingens solidoque adamante columnne. Vis ut nulla virum, non ipsi excindere ferro Celicole valeant; stat ferrea turris ad auras, Thesiphoneque sedens, palla succincta cruenta, Vestibulum exomnis servat noctesque diesque etc. Eius inde aulam atque maiestatem sic describit Statius: Forte sedens media regni infelicis in arce, Dux Herebi, populos poscebat crimina vite, Nil hominum miserans, iratus omnibus umbris, Stant Furie circum, varieque ex ordine Mortes, Sevaque multisonans exercet Pena catenas. Fata ferunt animas, et eorum pollice damnant: Vincit opus. Iuxta Minos cum fratre verendo Jura bonus meliora monet, regemque cruentum Temperat, assistunt lacrimis atque igne timentes Cociton Flegetonque et Stix periuria divum Arguit etc. Currum illi insuper trium rotarum statuere, qui triga dicitur, trahique illum a tribus equis voluere, a Metheo scilicet, et Abastro, et Novio. Qui ne celebs viveret, sic uxorem sibi quesisse dicit Ovidius. Nam cum die quadam ingentibus viribus tentasset Typheus superimpositam sibi Trinacriam abicere, visum est Plutoni si hoc contingeret, possibile ad eum usque lucem diei penetrare; quam ob rem consenso curru exploraturus qualia essent Trinacrie fundamenta, exivit Infernum et dum insulam circumiret, haud longe a Syragusis vidit Proserpinam cum virginibus sociis legentem flores. Que cum Veneris sperneret ignes, factum ut repente Pluto sua pulchritudine caperetur, et ob id flexo curru virginem nil tale timentem rapuit, et ad Inferos detulit, et sibi coniugio copulavit.

Huic insuper Venerationem seu Reverentiam filiam fuisse dicunt, et Tricerberum canem regni custodem attribuunt. Quem aiunt tricipitem fuisse et inaudite ferocitatis, et cuncta vorantem. De quo sic tragedus Seneca, in tragedia Herculis furentis: Post hec avari Ditis apparet domus: Hic sevens umbras territat Stigius canis, Qui terna vasto capita concutiens sono Regnum tuetur. Sordidum tabo caput Lambunt colubre, viperis horrent iube Longusque torta sibilat cauda draco. Par ira forme etc. Hec ego sic intelligenda existimo, cum iuxta Fulgentium Pluto latine sonet divitias, et ideo Dispiter, quasi divitiarum pater a latinis appelletur, et divitias perituras in terris consistere, aut ex terris effodi clarum sit, et terra vocetur Opis, ut supra sepius dictum est, merito Pluto Opis dicitur filius. Verum quoniam divitie prime pro parte ex cultura terre patuere, nondum auro comperto, et Saturnus terram colere docuerit, Plutonis dictus est pater. Divitiis ferrea civitas et custos Thesiphon ideo datur, ut ferreas avarorum mentes et truculentias eorundem circa custodiam et tenacitatem earum cognoscamus. Hanc civitatem intrare neminem iustum dicit Virgilius: Nulli fas casto sceleratum insistere limen etc., ut appareat aut querere aut servare divitias absque iniustitia non posse. In hac civitate scribit Dantes noster obstinatis inferri supplicia, quibus nulla proximi caritas, nullusque fuit amor in Deum. Per aulam autem atque circumstantes multiplicium curarum anxietates, et augende rei labores execrabiles, atque perdendi formidines, quibus anguntur in divitias hyulco tendentes gutture, intelligendi sunt. Currus autem circumitiones optantium ditari designat triplici vectus rota, ut labor circumeuntium periculum et futurorum incertitudo monstretur. Sic et equi trahentes tres esse dicuntur. Quorum primus Metheus dicitur, qui interpretatur obscurus, ut per eum intelligatur insana deliberatio acquirendi, quod minime opportunum est, qua trahitur seu impellitur cupidus. Secundus Abaster dictus est, qui idem quod niger sonat, ut appareat

discurrentis meror et tristitia circa incumbentia fere semper pericula et pavores. Tertius Novius nuncupatur, quem intellexere sonare tepentem, ut per eum advertamus, quoniam ob timorem periculorum ardor ferventissimus acquirendi tepescat aliquando. Coniugium vero Proserpine quam supra habundantiam diximus, nulli dubium est cum divitibus fieri, et potissime iudicio prospectantis vulgi, cuius sepe falsa est extimatio; arbitratur quidem sepe dum divitis intuentur horrea plena, ibi habundantiam fore, ubi fames est, et peniuria, avaritia procurante. Ex hoc quippe coniugio nil gignitur, laudabile scilicet aut memoratu dignum. Cerberus, ut nonnulli arbitrantur, verus fuit canis, triceps dictus, eo quod esset latratu sonorus, mordax nimium, et in tenendo fortissimus. Senserunt tamen veteres, ut reor, sensus alios hac sub veritate repostos, eo quod custos fingatur Ditis, et ideo cum pro Dite divitie intelligende sint, ut premonstratum est, nullum earum rite dicemus custodem preter avarum; et sic pro Cerbero avarus intelligendus est, cui ideo tria descripsere capita, ut triplicem avarorum denotarent speciem. Sunt enim qui aurum cupiunt, et in omne lucrum etiam inhonestum volentes irruunt, ut quesitum dissipent et expendant, qui si divitiarum custodes dici non possint, perniciosi tamen et damnosi sunt homines. Sunt qui maximo labore atque periculo suo congregent undique et quomodocunque, ut teneant, servant atque custodiant, nec ex quesitis sibi prosint vel aliis, et hi hominum genus inutile. Sunt qui nullo suo opere, sed maiorum quesita sudoribus tam studiosa vigilantia servant, ut non aliter quam alienum depositum contingere audeant; et hi segnes atque tristissimi sunt et Ditis custodis certissimi. Serpentes vero Cerbero additi, tacite atque mordaces avaritiae cure sunt. Plutonem hunc insuper vocavere Orcum, ut in Verrinis Cicero, dum dicit: Ut alter Orcus venisse Ethnam, et non Proserpinam, sed ipsam Cererem rapuisse videbatur etc. Quem ideo sic vocari dicit Rabanus, quasi receptorem mortium,

quia recipiat quacunque morte morientes. Februum preterea dictum volunt, non a febre, ut multi stolide arbitrantur, sed a lustrum quodam sacro a veteribus ei constituto, per quod Manes purgari credebantur, et hoc in mense Februarii fiebat, et inde mensis ille nomen sortitus est, quod a Macrobio in libro Saturnaliorum dicitur sic: Secundum dicavit Februo deo, qui lustrationum potens creditur; lustrare autem eo mense civitatem necesse erat, quo statuit ut iuxta diis Manibus solverentur etc. His prelibatis, quid hec fictio hystorie tegat apponendum est. Refert ergo Lactantius de Plutone in libro Divinarum institutionum sic: Ergo illud in vero est, quod regnum orbis ita partiti sortitique sunt, ut orientis imperium Jovi cederet, Plutoni, cui cognomen fuit Agesilao, pars occidentis obtingeret, eo quod plaga orientis, ex qua lux mortalibus datur superior, occidentis autem inferior videatur etc. Theodontius autem paululum plenius de hoc inquit: Saturno scilicet Jovem, Neptunum et Plutonium fuisse filios, qui eo mortuo cum eius partirentur imperium, contigit Plutoni iuniori in occidentem regni partem regnare, apud ea loca, in quibus postea mansere Molossi, secus inferum mare, et is a circumadiacentibus regno suo populis Orcus appellatus est, eo quod sevis et receptator scelestorum esset hominum, et quod ingenti cani suo, quem Cerberum appellabat, consuetus esset vivos homines trucidandos apponere. Hinc Proserpinam virginem Syculam, cum intercepisset, rapuit et in regnum deportavit suum, eamque sibi coniugem copulavit. Hec ille. Eusebius autem in libro Temporum hunc appellatum Aydoneum ait et, tempore Lyncei regis Argivorum atque Ericthei Atheniensium, regnasse.

CAP. VII.

De Veneratione Plutonis filia et Honoris coniuge.

Venerationem filiam fuisse Plutonis Servius affirmat. Theodontius autem hanc Reverentiam vocat, dicens venerari deos oportere, maiores autem homines revereri; et quoniam ea, que hominibus

exhibetur et non diis, Plutonis fuit filia, ideo Reverentia non Veneratio appellari. Ex qua autem concepta sit matre non habetur, cum Proserpinam sterilem fuisse omnes affirmant. Hanc Honori nuptam Paulus et Theodontius dicunt, et ex eo peperisse Maiestatem, ut supra monstratum est. Ego ex hoc figmento id sentio quod intuor; diximus supra Plutonem divitiarum deum, e quibus divitiis oriri reverentiam satis cernimus, cum reverentia solis exhibeatur divitibus, etiam si inertes, degeneres, inscii, privatique sint homines, tante sunt apud mortales existimationis divitie.

CAP. VIII.

De Chyrone VI Saturni filio, qui genuit Ochyroem.

Chyronem centaurum Saturni et Phyllare filium voluere. Lactantius tamen dicit eum ex Pelopea conceptum; cuius originis talis extat fabula. Saturnum scilicet venustate Phyllare captum eam interceptisse, et dum eius, ut ait Servius, uteretur concubitu, interveniente Opi coniuge, confestim se vertit in equum, ne cognosceretur in culpa. Phyllara autem ex eo concubitu Chyronem concepit, peperitque animal, ab umbilico supra hominem, ab inde vero infra equum. Qui cum excrevisset, in silvas abiit, easque coluit. Huic aiunt a Thetide Achillem puerum commendatum, quem ipse nutrit et docuit, et similiter Esculapium. Postremo cum eum visitasset Hercules, casu factum est, ut una sagittarum eius Lerne veneno perlita super pedem eius caderet; attamen cum a parentibus fuisset genitus immortalis, ut Ochyroes filie vaticinium impleretur, quo predixerat eum optaturum esse mortalem, gravi vexatus morbo mori cupiens, oravit Superos ut illi mori concederent. Quo concesso, ab eisdem in celum translatus est, et in zodiaco locatus et Sagittarius appellatus; et quoniam valuerit auspicio, eo coram celestis ara apposita est. Ex his fictionibus Theodontius et Barlaam sensum exprimebant huiusmodi. Chyronem ideo Saturni filium dictum, quia circa agriculturam plurimum valuerit, et quia ortorum

adaquationem invenerit, Phyllare dictus est filius, quasi Phyllidros, id est aque custos vel amator, eo quod ad irrigationem ortorum plurima uteretur. Quod autem in conceptione eius Saturnus a coniuge repertus verteretur in equum dictum est, eo quod causam suam apud turbatam coniugem iustificaverit, dicens, quod ob id aliarum mulierum concubitus quereretur, si forte filios masculos suscipere posset, cum sibi prolem melioris sexus ex ea conceptam ob promissum Tytano factum servare non posset, et sic ob hoc eque agere visum est, et inde equus, id est iustus. Alii vero volunt fabulam a precedentibus causam habuisse. Nam cum vidissent illum mortales, ut dicit Ysidorus, hominum pariter et iumentorum medicinam invenisse, hominis et equi filius dictus est, et Chyron denominatus, ut intelligeretur quia cyrugiam non physicam reperisset, que levi doctaque manu operatur; nam chyros grece manus est. Quod a sagitta Herculis vulneratus sit, hystoriographum dicunt, et cum letalem morbum arte sua aliquandiu curasset, visum est amicis eum immortalem creatum, quem veneni vis non occideret. Tandem cum venisset in mortem, ob meritum virtutis sue, quia iustissimus fuerit homo, ut in Yliade dicit Homerus, ad perpetuam sui nominis memoriam ab antiquis inter astra locatus est.

CAP. IX.

De Ochyroe filia Chyronis.

Ochyroe filia fuit Chyronis ex quadam nynpha Cayci fluminis suscepta, ut ait Ovidius: Ecce venit rutilus humeros protecta capillis Filia Centauri, quam quondam nynpha Cayci Fluminis in rapidis ripis enixa vocavit(Ochyroem), non hec artes contenta paternas Edidicisse fuit: fatorum arcana canebat etc. Hec Esculapium orbi toto profuturum predixit, et patrem optaturum mortem, et se equam futuram. Que omnia evenere. Rei huius significatum potest esse, cum dicat Theodontius eam Thetim Achillis matrem fuisse, ideo in equam versam dici, quia genuerit equum, id est hominem

bellicosum, uti achilles fuit, a furore cuius et ipsta Thetis, ut dicit Leontius, aquarum dea nuncupata est. Equi autem ubique apud antiquos bellorum erant presagium, ut Virgilius dicit: Quattuor hic, primum omen, equos in gramine vidi Tondentes late campum, candore nivali. Et pater Anchises: bellum, o terra hospita, portas: Bello armantur equi, bellum hec armenta minantur etc.

CAP. X.

De Pyco VII Saturni filio, qui genuit Faunum et Sentam Faunam.

Pycus, Auxonie rex, Saturni fuit filius, ut asserere videtur Ovidius, dum dicit: Pycus in Auxoniis, proles Saturnia, terris Rex fuit, utilium bello studiosus equorum etc. Et Virgilius: Accepimus; Fauno Pycus pater isque parentem Te, Saturne, refert, tu sanguinis ultimus autor etc. Hunc dicit Servius a Pomona, pomorum dea, dilectum ac eius sortitum coniugium. Demum, ut ait Ovidius, cum die quadam venaretur, a Circe, Solis filia, visus et adamatus est, quam cum ipse parvipenderet, ab ea irata in avem sui nominis versus est. Sane Ovidius a Servio discrepat, Pycum virum fuisse Cyrcis dicens, eumque dilexisse Pomonam, et ob id Cyrces, zelo commota, aurea illum tetigit virga et in pycum avem mutavit. Huius autem fictionis effectus talis a Servio arbitrari videtur, Pycum scilicet regem eo in pycum avem mutatum dici, quia augur fuerit, et domi pycum habuerit per quem futura prenosceret, et sic in pontificalibus libris haberi. Nonnulli dicunt hunc Pycum Cyrcis fuisse virum et, cum ob singulare studium domandorum equorum alias rudis esset homo, ab ea doctus eloquentissimus factus est. Qua eloquentia in commodum suum multos traxit agrestes, eosque sibi fecit obsequiosos, et ob id fictum eum in avem sui nominis fuisse conversum. Est enim pyco avi inter alias proprietates hec, ut cum habeat longissimam linguam, estivo tempore exquirat loca formicarum plena, et emissa inter eas lingua, patitur eas illam conscendere, et morsu prehendere; tandem cum illam formicarum plenam sentit, retrahit et adherentes una

secum formicas, ex quibus sic pastus evolat. Sic Pycus rex, lingua, id est eloquentia, trahebat agrestes, qui formicis similes sunt, et in suum, ut dictum est, vertebat commodum. Augustinus autem, ubi De civitate dei, dato que ad hystoriam spectant, quasi poeticam fictionem floccifaciat incipit: Exortum est Laurentum regnum, ubi Saturni filius Pycus regnum primus accepit. Et paulo post sequitur: Sed hec poetica opinentur esse figmenta, et Pyci patrem Stercen potius fuisse asseverent, a quo peritissimo agricola inventum ferunt, ut fimo animalium agri fecundarentur, quod ab eius nomine stercus dictum est. Hunc quidam Stercutium vocatum ferunt, qua autem ex causa eum Saturnum appellare voluerunt. Certe tamen hunc Stercen seu Stercutium, merito agriculture fecerunt deum, Pycum quoque similiter eius filium etc. Et sic videtur per Augustinum ostendi Pycum filium non fuisse Saturni. Sane cum Pyci plures esse potuerint, et Augustino credimus Pycum quendam Stercen fuisse filium, et alium Pycum filium fuisse Saturni. Huius insuper inventum lusoriam pilam in libro Naturalis hystorie Plinius asserit fuisse.

CAP. XI.

De Fauno Pyci filio, qui genuit Faunos, Satyros, Panes et Silvanos, Acim et Eurimedontem et Latinum et, secundum quosdam, Sentam Faunam, quam alii eius volunt sororem fuisse et coniugem.

Faunus Pyci fuit filius, ut Virgilii testimonio patet, dicentis: Accepimus; Fauno Pycus pater etc. Hic etiam patri successit in regno. De quo dicit Lactantius(in)libro Divinarum institutionum primo: Quod ut Pompilius apud Romanus institutor ineptarum religionum fuit, sic ante Pompilium Faunus in Latio, qui et Saturno avo nepharia sacra Constituit, et sororem suam Sentam Faunam eandemque coniugem consecravit. Quam ut Crispus Clodius in eo libro, quem grecescripsit, dicit, eo quod contra mores decusque regum clam vini ollam ebiberat, et ebria facta erat, virgis mirteis ad mortem usque

cecidit, postea facti penitens, cum desiderium eius ferre non posset, illi sacros detulisse honores. De Fauno vero hoc, et Fauna quod dii facti sunt videtur testari Servius sic: Quidam deus est Fatuclus, huius uxor est Fatua; idem Faunus, et eadem Fauna dicti autem sunt Faunus et Fauna a vaticinando, id est fando, unde et fatuos dicimus inconsiderate loquentes; ergo faune et fatue nomen quasi asperum etc. Hec ille.

CAP. XII.

De Senta Fauna Pyci filia et coniuge Fauni seu filia.

Senta Fauna, ut proximo supra dictum est, filia fuit Pyci regis et coniunx Fauni, fratris sui, Lactantio teste. Et quicquid Crispus Clodius minus honestum de ea scribat, Gabius Bassus dicit eam Fatuam nominatam, quod mulieribus fata canere consuesset, ut Faunus viris. Eandem Varro scribit tante pudicitie fuisse, ut nemo illam, dum vixerit, preter suum virum, mas viderit, nec nomen eius audierit; et ideo mulieres illi in operto sacrificare consueverant, et Bonam appellare Deam. Sed de hac Macrobius Saturnaliorum libro, autoritate Cornelii Labeonis, hanc Maiam dici dicit; eique sub nomine Bone Dee edem Kal. Maias dedicatam, eandem terram esse, et id occultiore sacrorum ritu doceri. Demum eam Opem, Bonam, Faunam et Fatuam pontificum libris appellari. Bonam quod bonorum omnium ad victum causa sit, Faunam quod omnibus animantibus faveat, Opem quod eius auxilio vita constet, Fatuam a fando, eo quod non ante infantes partu editi, vocem edant, quam terram attigerint. Et quia, cum regali sceptro figuretur, sunt qui dicant eam Junonis habere potentiam. Et alii eam arbitrari Proserpinam, eo quod illi porca ob depastas segetes sacrum fiat. Preterea eam non sororem et coniugem Fauni, ut quidam dicunt, sed filiam, eumque in amorem eius lapsum, et ob id, quod etiam oppressa vino, nolisset eius parere desiderio, ab eo virgis mirteis cesam; tandem eo in serpentem verso, cum ea concubisse creditum;

et ob id in templo eius haberi virgam mirteam nephas esset, et extentam supra caput eius vitem videri, eo quod pater vino illam decipere tentasset. Quod in templo eius, suo nomine, non consuevit inferri, sed vas in quo vinum esset inditum mellarium nominari, et vinum nuncupari lac. Et serpentes in templo eius innocuos et impavidos apparere, et alia plura, quasi velit hanc Faunam terram esse. Quas quidem ego ambages et circumitiones detestor et omitto libens.

CAP. XIII.

De Faunis, Satyris, Panibus et Silvanis filiis Fauni.

Faunos, Satiros, et Panes, atque Silvanos dicit Theodontius Fauni fuisse filios. Leontius vero dicebat Saturni. De quibus eo quod nullius nomen sciatur proprium, seu opus, invicem tractare de omnibus necesse est. Faunos ergo et Satyros nemorum dicebant deos, et, ut ait Rabanus, voce non signo ostendebant futura paganis exigentibus. Panes vero agrorum deos, et Silvanos silvarum, sed inproprie a poetis persepe unus pro altero assumpti sunt, ut Virgilius facit: Et vos, agrestum presentia numina, Fauni etc. Hos etiam semones, seu semideos vocari veteres voluere, ut scribit Ovidius: Sunt michi semidei, sunt rustica numina, Nynphe, Et Fauni, Satyrique et monticole Silvani: Quos, quoniam celo nondum dignamur honore, Quas dedimus certe terras habitare sinamus etc. Hos ego nec Fauni, nec Saturni filios credam, cum homines isti, illi vero quodam modo animalia bruta sint, sed possibile forsitan est circa Saturni tempora vel Fauni, ex eis ortus est error, et de eis primo recitationes inter mulierculas haberi cepte. De quibus tamen ab insignibus autoribus quedam miranda narrantur. Nam Pomponius Mela ultra Athlantem, Mauritanum montem, dicit noctu lumina visa, et strepitus cimbalarum atque fistularum auditus persepe, nec die repertus quisquam, atque pro constanti habitum, hos Faunos esse atque Satyros, et huiusce generis animalia. Preterea dicit Rabanus Satyros

homuntiones esse, et habere uncas nares, et cornua in frontibus, pedesque caprarum similes, et ex his unum a beato Antonio per solitudines Thebaidis, Paulum sanctissimum virum heremiticam agentem vitam exquirente, visum, atque ab eodem interrogatum respondisse, se mortalem et ex accolis heremi, unum ex his, quos stolido errore lusa gentilitas Faunos Satyrosque colit. Alii silvestres homines putant appellantque Incubones seu Ficarios. Ex quibus sic scribit Martianus, ubi De nuptiis Mercurii et phylologie: Ipsam quoque terram, que hominibus invia est, referuntur longevorum chori, qui habitant silvas, nemora, lucos, lacus, fontes atque fluvios, appellanturque Panes, Fauni, Fones, Satyri, Silvani, Nynphe, Fatui, Fatueque vel Fantue, vel etiam Fane, a quibus fana dicta, eo quod soleant divinare. Hi omnes post prolixum evum moriuntur, ut homines, sed tamen et presciendi, et incursandi, et nocendi habent promptissimam potestatem. Hec Martianus. Hos autem dicit Aristotiles post annorum milia et Nynphas et Satyros perire. Nonnulli autem gentilium inter alias stultias suas in hanc devenere, ut se horum mallent filios quam hominum dici, arbitantes, dum matrum meretricia accusarent, sue nobilitati plurimum splendoris iniungere, ex quibus pauci apponuntur.

CAP. XIV.

De Aci Fauni filio.

Acis filius fuit Fauni et nynphe Symetridis, ut clare scribit Ovidius: Acis erat Fauno nynphaque Semetryde cretus etc. Ex hoc talis ab Ovidio fertur fabula. Quod scilicet Galatheam nynpham Syculam amaverit, et ab ea amatus sit, quam cum etiam diligeret Polyphemus ciclops, nec se diligi cerneret, eosque die quadam misceri invicem viderit, iratus in eos cursum rapuit; sed Galathea se mersit in undas impune, quia nynpha, Acis autem minus velox a Ciclope captus atque dilaceratus est. Verum precibus Galathee in flumen sui nominis miseratione deorum versus est. Cui fabule Theodontius

talem tribuit sensum. Dicit enim Ciclopem tyramnum apud Syculos fuisse, cui maximum erat pecus, lacte cuius plurimum eius augebantur substantie, et ideo Galatheam, id est lactis deam, amasse dicitur. Verum Galatheam ideo amasse Acim dicit, quia ex humiditate lac procreetur. Sed cum aque Acis fluminis hanc habeant proprietatem, ut desiccent ubera potantium pecudum, non solum Ciclops ob id a flumine illo certo anni tempore amoveri greges iubebat, sed non nunquam per rivulos illud exinanire atque desiccare conatus sit, frustra tamen. Leontius vero dicebat Acim nobilem fuisse iuvenem diligentem Galatheam amasiam tyramni, et a tyramno captus in flumine necatus est, et sic dedit flumini nomen; Galathea autem, cum intrasset navim, aufugit. Ego autem non credo hunc Fauni regis fuisse filium, sed forsitan alicuius alterius nobilis viri sic vocati, seu unum ex his fuisse, qui Faunorum filios dici maluere quam hominum.

CAP. XV.

De Eurimedonte Fauni filio, qui genuit Periviam.

Eurimedon filius fuit Fauni, ut placet Statio in Thebaide, ubi dicit: Proximus Eurimedon, cui pastoralia Fauni Arma patris, pinusque iubas imitatur equinas, Terribilis silvis: reor et Mavorte cruento Talis erit etc. Hunc ego, ut de Aci dixi, non arbitror Fauni Laurentum regis fuisse filium, sed quoniam in silvis conversaretur, ad extollendam progeniem suam, se Fauni finxit filium. Fuit enim hic, ut idem Statius ostendit, in bello thebano partibus favens Ethioclis.

CAP. XVI.

De Perivia Eurimedontis filia, et Nausithei matre.

Perivia filia fuit Eurimedontis, ut in Odissea scribit Omerus, dicens: Nausithoon men prota Poeidamon enosikhthon Geinato kai Periboia, gunaikon eidos ariste, Ohplotate thugater megaletoros Eurumedontos(Quae latine sonant): Nausitheim quidem prius

Neptunus terram movens genuit. Et Perivia feminarum specie optima, iunior filia magnanimi Eurimedontis. Dicit autem Leontius Eurimedontem Gigantum fuisse dominum, et cum eis perisse; et sic esto in tempore cum eo, de quo dictum est, convenire possit, non tamen eum credere cum patre Perivie idem esse, quae Neptunus peperit Nausitheim, ut per Omerum monstratum est.

CAP. XVII.

De Latino Laurentum rege, Fauni filio, qui genuit Laviniam et Prenestem.

Latinus Laurentum rex, Fauni regis et Marice nymphae Laurentis fuit filius, ut carmine patitur Virgilii dicentis: Rex arva Latinus et urbes iam senior longa placidas in pace regebat. Hunc Fauno et nympha genitum Laurente Marica accepimus etc. Justinus autem non Fauni filium, sed nepotem dicit ex filia. Scribit enim, redeunte Hercule ex Hispania, Gerione superato, Fauni filiam vitiasse, et ex eo concubitu suscepisse Latinum. Servius autem refert secundum Eschylum eo in libro, quem Aspidopiam vocat, Latinum Ulixis et Cyrcis fuisse filium, quam nonnulli Maricam vocant; et inde de eo dicit dixisse Virgilium: Solis avi specimen etc., eo quod Solis Cyrces fuerit filia; verum dicit Servius, quia temporum ratio non procedit; et ideo illud accipiendum esse Hyginii, qui ait Latinos plures fuisse, ut intelligamus poetam abuti, ut solet, nominum similitudine. Sed quicquid dicant alii, cum universalis fama Virgilio faveat, Latinum scilicet Fauni fuisse filium carmini eius obtemperandum est, credendumque Latinum Fauni fuisse filium. Est insuper et de matre Marica opinio varia. Servius autem de ea dicit: Est autem Marica dea litoris Miturnensium iuxta Lirim fluvium. Oratius: et innantem Marice litoribus tenuisse Lirim. Quod si voluerimus accipere uxorem Fauni Maricam, non procedit; dii enim topici, id est locales, ad alias regiones non transeunt; sed potest dictum esse per poeticam licentiam Laurente Marica, cum sit Miturnensium. Dicunt alii per

Maricam Venerem intelligi debere, cuius fuit sacellum iuxta Maricam, in quo erat scriptum PONTIE APHRAITE; hec Servius. Hoc tamen dubium paucis potest absolvi. Plures enim potuerunt esse Marice, ut supra de Latino etiam dictum est. Hic autem Latinus Laurentibus rex fuit, eo tempore quo Troia deleta est, habuitque Amatam Dauni regis Ardee sororem in coniugem, ut per Virgilium patet. Varro autem eo in libro, que De origine lingue latine scripsit, dicit Palantiam Evandri filiam eius fuisse uxorem, eumque volunt profugum suscepisse Eneam, et, uti ex responso suscepit, Laviniam filiam iam Turno filio Dauni promissam, dedisse uxorem. Quam ob rem bellum ingens inter Eneam et Turnum exortum est, in quo Latinum cecidisse dicit Servius.

CAP. XVIII.

De Lavinia filia Latini et Enee coniuge.

Lavinia filia fuit Latini regis et Amate secundum Virgilium, quam cum, Turno regi promissam, Latinus pater daret in coniugium Enee Troiano, ingens exortum est bellum, et, ut ait Servius, in primo fere concursu Latinus occisus est; et sic patris dotata sanguine advene coniugio iuncta est. Et cum virum in eodem conflictu apud Numicum fluvium perdidisset, timens victoris privigni insolentiam, ex Enea pregnant aufugit in silvas, et, ut dicit Servius, apud Tyrum pastorem divertit, ibique peperit filium, quem Julium Silvium Postumum appellavit, eo quod post patris funus in silvis natus esset. Hanc Ascanius postea revocavit in regnum patrium, cum ipse secessisset in Albam a se conditam. Quod quidem cum regia indoles generoso mulieris in pectore ob adversas res in nullo fracta esset, adeo integre conservavit, ut, adulto Silvio, auctum quam diminutum potius resignaret. Eusebius autem in libro Temporum dicit hanc post Enee mortem Melampodi cuidam nupsisse, et ex eo concepisse filium, quem Latinum Silvium nominavit, qui etiam Latinus, Julio Silvio mortuo, imperavit.

CAP. XIX.

De Preneste Latini regis filio.

Preneste Latini regis fuit filius, ut Solinus, ubi de Mirabilibus mundi scribit, videtur asserere, et hunc ait Preneste etiam civitatem fecisse, et a suo nomine nuncupasse. Dicit enim sic: Preneste, ut Zenodotus, a Preneste Ulixis nepote Latini filio etc. De eo autem nil amplius legi. De Junone, Neptunno et Jove, Saturni filiis et eorum prosapiis insequentibus scribitur, ut huic octavo libello finis imponatur.

Genealogie deorum gentilium liber VIII explicit feliciter.

LIBER NONUS

GENEALOGIE DEORUM GENTILIUM SECUNDUM JOHANNEM BOCCACCIIUM DE CERTALDO LIBER NONUS INCIPIT FELICITER.

In precedenti arbore, cuius in radice Juno est, describitur tam in ramis quam in frondibus omnis eiusdem Junonis tantum posteritas.

Prohemium

Mitiori iam celo partem posteritatis Saturni, quam cepissem, in Laurentum litus peregeram, et ecce, seu maris estu factum sit, seu occiduo impellente flatu, repente in Egeum usque mare delatus sum, et in conspectu Samos, iamdudum splendide insule, quasi iniectis ancoris, serenissime rex, firmatum me comperi. Ibi dum partim in celum usque delata vetustissimi templi semesa fastigia cernerem, et partim disiectas in frusta columnas mirabiles, evulsas e sedibus bases, dirutas testudines, equatas fere solo parietum longissimas alas, humo infixos tholos, et omnem ingentis, imo monstruosi edificii solutam compaginem atque ruinarum demersam cumulis, vepribus atque silvestribus arboribus, sua sponte nascentibus, muscoque occupatis turpi, mirabundus intuerer, mecumque perquirerem, cuius ob obsequium tam grandis potuerit evo suo moles extolli, sumptusque veterum magnificos laudarem, venit in mentem Samiam fuisse

Junonem, et a Samiis pre ceteris deitatibus honoratam, et evestigio comprehendi templum illud, olim inter cetera orbis mirabile et vetustissima fama celebre, eidem Junoni ab incolis fuisse constructum. O quam grandes diuturnique labores exhausti, quot architectorum emuncta ingenia, quot pontificum instituta sacra, quot ingentium virorum matronarumque ornatus appositi, ut dyabulo prestaretur obsequium, periere? Et hinc in cogitationem longiusculam perseverans, emisso e profundissimo pectoris arcano suspirio, mecum inquit: Erubescant miseri Christiani, quibus hac tempestate facillimum est, ut rem domesticam augeant, montium terebrare viscera, maris et fluminum alveos uncis piscatoriis radere, Arthoas transire nives, Ethyopum experiri soles, Yperboreas fallere gryphes, Hyrcanas cursu superare tygres, Lybicos sopire serpentes, Marmaricos leones excludere, Oceanum sulcare ratibus, elephantos Yndos prostrare, et, si daretur iter, in celum usque transcendere! Heu, miser, quid defleo? Aliqua forte cum honestate possunt hi labores assummi; sed quid dicam, cernens pyrratica infestare maria, itinera obsidere, ianuas infringere, falsas signare tabellas, venena porrigere, bella iniusta movere, iustum sanguinem fundere, fidem frangere, insidias tendere, et in cunctos, dum modo suppetant vires, tyrannidem et violentiam exercere, ut ampliusculam possimus facere substantiam perituram. Ingemiscendum equidem est, et compatiendum cecitati nostre! Quid, queso, si detur cumulasse, quod cupimus, refert palatia erigere, thalamos ornare, equos ministrosque parare, convivia festosque dies ducere, auro, gemmis et purpura illustres apparere, alea ludere, possessiones amplissimas facere, viridaria lacusque componere, in lasciviam ire et inepte Veneri maximos sumptus impendere, si noster honor, nostrum decus, nostra gloria ab indignoribus occupatur? Potuere gentiles in suam famam Junoni tam ineffabile templum construere, Christiani Deo vero et Redemptori suo debitum persolvere negligunt. Si classem in

mare trahere, arma summere, naves conscendere, bellum hostibus catholice fidei movere, imo inferre, vitam vulneribus mortique supponere, et salvatoris nostri Christi Jhesu parvulum terre spatium, in qua passus mortuusque brevi iacuit tempore, effeminati recuperare, colere, venerari ingrati inertisque nolumus, saltem templum, quod excederet cetera, ad quandam singularem honorificentiam impendendam, si christo pusillanimes nolumus, extolleremus Virgini genitrici. Heu christiani nominis inexprabile dedecus! Potuerunt insule unius et parve incole e montibus columnas excidere, ingentia evellere saxa, et in amplissimum opus deducere, architectos undique evocare precipuos, thesauros erogare suos, sudores impendere, ut in suam perniciem sempiternam Junoni, scelestissimi hominis coniugi, plurimis inmixte lasciviis mulieri, iracunde impatientique femine, inhonestorum hominum matri, templum insigne construerent, Christiani autem et miseri et tristi, avaritia perdit, sacre virgini, Jhesu matri, cui nulla fuit libido, nulla peccati labes, viciium nullum, cui semper integra et illibata virginitas, humilitas vera, incomparabilis sanctitas, et honestas laudanda pre ceteris, cui soli contigit divina dispositione auribus celeste verbum, angelo nuntiante, concipere, immaculato utero illud idem, carnem factum, in partum usque servare, mammis intactis et suis in ulnis, quem absque dolore peperat, virgo educare, ignavia et avaritia obsistente, nequeunt utiles fructuososque labores impendere, quibus gentilium superemus opera. Non inficiar grande satis atque splendidum templum esse cor contritum et humiliatum; quod si sufficeret, frustra tot parvas fecissemus ecclesias. Nec equidem hoc suadeo tanquam gloriose Virgini oportunum ipsa enim a dextris filii, agminibus angelicis circumdata, celi regina perenne solium habet in celis, sed ut nostra solum monstraretur affectio erga tam bene meritam matrem, erga mortalium spem certam et unicam, erga humani generis patronam, erga gratiarum pietatisque inexhaustum

fontem, cuius profecto precibus adiuvamur, a periculis eripimur et in bona dispositione servamur; et postremo confidentes in eam in eternam usque gloriam evocamur et ducimur, si meremur. Sed quid verbis forte superfluis auras verbero? Segnes puniet Deus, et avaros divites dimittet inanes! Nos autem in propositum revertamur. Dum igitur ruinas inspicio, nequeuntes auferre adhuc loci veterem maiestatem, quin imo sua inextimabile magnitudine servantes, satis adverti a delatrice fortuna moneri, quoniam Jovis atque Neptunni, quos ex prole Saturni ex proposito in finem servaveram, sermonem paululum differendum, ut Iunonis fabulosam progeniem in medium traherem, in qua et belligeri Martis omnis profusa continetur prosapia. Cuius inter strepitus atque furores queso, me mitis deus, qui Davit docuit manus ad bellum, sua pietate deducat in pacem.

CAP. I.

De Junone VIII Saturni filia, que absque viro concepit et peperit Hebem et Martem.

Iuno, errore gentilium regina deorum, Saturni et Opis fuit filia, ante Jovem nata, eodem tamen partu. Fuit preterea et Jovis coniunx, ut dicit Ovidius: Si genus aspicitur Saturnum prima parentem Feci Saturni sors ego prima fui etc. Inde dicit Virgilius: Junonem interea compellat Juppiter ultro: O germana michi atque eadem gratissima coniunx etc. Et alibi: Ast ego, que divum incedo regina, Jovisque Et soror et coniunx etc. Educatam autem illam a Thetide dicit Servius. Eamque Neptunnum educasse asserit Albericus. Sic Martianus illam dicit nutrisse Mercurium, Maie filium. Eam preterea regnorum atque divitiarum faciunt deam. Sic et coniugii, ut scribit Virgilius: Junoni ante omnes, cui vincla iugalia cure. Et alibi: Devenient; adero et, tua si michi certa voluntas, Coniugio iungam stabili propriamque dicabo etc. Preterea et parturientibus preesse volunt, ut per Plautum patet in Aulularia dicentem: Perii mea nutrix obsecro te uterum dolet Juno Lucina tuam fidem etc. Sic et in Adelphis Terrentius

parturientem ait dicere: Miseram me differor doloribus, Juno Lucina fer opem, serva me obsecro etc. Illi insuper insignem currum et arma attribuunt, ut in Yliade demonstrat Omerus. Et ne deorum regina sola procedat, pedissequas illi XIII nymphas ascribunt, ut in persona eius ait Virgilius: Sunt michi bis septem prestanti corpore nymphe etc. Inter quas illi Yris precipue famulatur. Avem etiam pavonem in tutelam eius dixere, caude cuius, eam, Argi pastoris sui, occisi a Mercurio, oculos apposuisse dicit Ovidius. Vocant etiam illam preter Junonem et reginam nominibus multis, ut puta Lucinam, Matronam, Curitim, Deum matrem, Fluoniam, Februam, Interducam, Domiducam, Unxiam, Cinthiam, Soticenam, Populoniam, et Proserpinam. Eamque dicunt comestis lactucis silvestribus Hebem filiam concepisse. Sic et percusso flore Martem. Ex Jove vero viro suo peperisse Vulcanum. Et alia de ea referunt plurima. Circa predicta, sicuti multa sunt, sic et multa dixere diversi. Dicit autem Barlam Junonem Saturni et Opis filiam arbitratos, qui Saturnum rerum opificem esse, et Opim materiam, et Junonem terram credidere, vel aquam. Sic et Macrobius, ubi De somnio Scipionis, illam Jovis dicit esse sororem, quia ex eisdem seminibus, quibus Juppiter, producta sit, cum Jovem celum asserat, et aerem dicat esse Junonem. Quam ideo ante Jovem natam dicunt, quia cum Juppiter ignis sit, et hec aer, non videtur apud nos quod absque spiritu, qui aer est, ignis deduci possit in flammam, nec sublato aere usquam vivere, et ideo oportunum aerem esse si ignem velis, vel quod ignis motu aeris accendatur, ut in silvis locisque palustribus sepe vidimus contigisse; et sic aer natus ante quam ignis. Eam autem educatam a Thetide ideo fictum est, quia humiditate aque restauratur quicquid aeris extenuati in ignem vertitur. Eam autem educasse Neptunum et Mercurium, ubi de eis fiet mentio exprimetur. Jovis autem coniunx ideo dicta est, quia sic aer celo seu igni supponitur. Servius autem dicit Jovem aliquando pro igne et

aere, et non nunquam, pro igne tamen summi. Sic et Junonem pro terra et aqua, et aliquando pro aere solo, et ideo quando pro igne et aere accipitur Juppiter, et Juno pro terra et aqua, merito coniuges dicuntur, cum ignis et aer habeant agere, et terra et aqua pati; et sic superioribus in inferioribus agentibus suffragantibus supercelestibus corporibus apud nos cuncta gignuntur. Quando vero, ut idem Servius ait, Juppiter pro igne tantum et Juno pro aere ponitur, tam ratione contiguitatis, quam etiam tenuitatis et levitatis, similitudine fratres esse dicuntur. Theopompus vero in Cipriaco carmine, et Ellanicus in Dyospoltichia, dicunt Junonem a Jove vinctam cathenis aureis, et depravatam incudibus ferreis. Quos nil aliud sentire voluisse arbitror, nisi aerem a frigiditate et duricie terre depravatum, cathenis aureis, id est, per continuatas lucis successiones igni iunctum esse. Tullius vero dicit circa hanc materiam sic: Aer autem, Stoyci disputant, interiectus inter mare et celum Junonis nomine consecratus, que est soror et coniunx Jovis, quod et similitudo est etheris, et cum eo summa coniunctio. Effeminarunt autem eum Junonique tribuerunt, quidem nichil est mollius etc. Reginam et deam regnorum atque divitiarum insuper dixere Junonem, quam Fulgentius velato et capite et sceptrum manu tenentem designat, nil aliud, ut ipse, credo, volentes ostendere quam, qua in parte regna consistant et divitie. Diximus enim Junonem terram esse, in qua regna mundi consistere satis patet. Ergo si ipsa in se regna tenet, regnorum regina est; quod quidem per sceptrum demonstratur. Et hac eadem ratione divitiarum est dea; nam autem in visceribus metalla omnia et preciosas lapides tenet, quod per velatum caput ostenditur, aut in superficie segetes fructusque omnes et pecora, in quibus profecto consistunt divitie terrenorum, ostendit et prebet. Coniugiorum autem deam volunt, eo quod ut plurimum dote media eatur in coniugium, que dos iuris Junonis est. Preterea Junonem in aliquibus lunam esse credidere, eamque circa humanos actus multa

posse, et potissime circa motus de loco ad locum, et hinc arbitrati sunt Junonem puellas nubentes et de domibus parentum ad sponsores euntes per iter ducere, et inde Interduca vocitata est. Seu alia ratione, quia veteri more nocte virgines ad sponsores mittere consuevere, eis erubescens ire palam virginitatem deponere; et quoniam luna dum luceret, ducatum prestare videretur itineris, Interduca dicta est. Et quoniam hoc ducatu illas primo in domos virorum videtur deducere, etiam Domiduca dicta est. Et quoniam virgines sub ducatu Junonis venientes ad limina sponsores, ritu veteri variis unctionibus postes ungebant, Juno ab unctionibus illis Unxia appellata est, et sponse deinde vocitate unxores; et deinde, ut dicit Albericus, eo ventum est, ut dicantur uxores. Parturientium autem deam ideo illam dixere dicit Fulgentius, quia divitie, quibus ipsa preest, semper de se alias pariant, quod quidem non est simpliciter verum de omnibus et semper; quin imo parturientibus dea dicta est, quia luna, quam idem cum Junone voluere a parturientibus sub Lucine et Junonis nomine invocari consuevit, et eius muneris esse dicebant, ut ait Macrobius, distendere et laxare rimas corporum, et meatibus viam dare, quod est ad accelerandos partus salutare, et tunc vocitatur Artemia Grece, quasi aerem secans Latine. Currus illi ideo attributus est, ut per eum designetur circumitio aeris continua circa terram. Arma vero ideo illi data sunt, quod bellantibus et maxime divitiarum et regnorum causa ea suadere aut prestare et preparare videatur. Nymphas illi obsequiosas dicunt esse XIII, ut noscamus totidem in aere accidentia variis ex causis generari, ut puta Serenitas, Ventorum impetus, Nubes, Pluvia, Grando, Nix, Pruina, Ros, Coruscatio, Tonitruum, Yris, Cometes, Vapores incensi, et Nebula. Non nulli tamen alias describunt esse, dementes ex dictis aliquas et alias superaddentes, que terre videntur contingencia, ut terremotus, exalantia ex terris incendia, et huiusmodi. Porro ex his que Junoni famulantur familiarior describitur a poetis Yris, quam Taumantis

fuisse filiam voluere, id est admirationis, eo quod sit coloribus et apparitione mirabilis. Hanc enim Junoni divitiarum dea ideo attribuunt, ut per eius picturatam variis coloribus curvaturam opum ornamenta designent, que quidem fulgore suo admiranda sunt, sic descendunt ut ascendunt, et uti hec tam pulchra repente dissolvitur, sic et divitum splendores in momento resolvuntur in nichilum. Voluntque eam Yrim dici, quasi erim, quod certamen est, eo quod propter divitias multa oriantur certamina. Et hinc aiunt quidam Yrim semper missam ad discordiam excitandam. Pavonem vero illi in tutelam tribuunt, ut qualitates ostendantur divitum. Est enim clamosa avis pavo, in quo clamores, elatas voces, iactantiam, boatusque intelligunt divitum. Incolit et pavo tecta et edificiorum semper celsiora conscendit, ut appareat divites preminentias omnes appetere, atque si non dentur arripere. Picta insuper penna nitet undique, et laudibus delectatur, et ad ostentationem sui adeo trahitur, ut erecta in girum oculata cauda, nuda atque turpia posteriora relinquat. Per que purpura divitum, et vestis aurea, et inanis gloria, et futilis pompa, aures adulationibus patule designantur, in quas quotiens minus advertentes incurrunt, evenit ut, quod forsitan sordidum latere poterat, detegatur, et appareat splendore sub illo cor miserum, curis anxiis lacessitum, ignavia, stultia, morum ineptia, viciorum spurcicies, et non nunquam cadavera turpi marcentia tabo. Superest de nominibus et potissime de his, de quibus nil dictum est, ponere rationem. Vult igitur Tullius eam vocari Junonem, quasi iuvans omnibus, quod proprium Jovis est. Rabanus autem dicit Junonem, quasi ianonem, id est ianuam pro purgationibus feminarum, eo quod quasi portas matris natis pandat et nubentium maritis. Leontius autem dicit quod Juno Grece dicitur Ere, quod quidem venit ab era, quod est terra et fit mutatio E in E, et fit Era, cui mutata alpha in E fit Ere. Unde proprie Juno terra est. Sotigena vero appellatur, eo quod mares societ iungatque

connubio feminis. Sic et Populonia ob id quod ex coniunxionibus hominum atque mulierum a se factis populi procreentur. Et inde Cinthia, quod lune nomen est, Cynthia dicebatur, quod ipsa a virginibus cingulum castitatis, dum viris iungerentur, exolveret, quod, quicquid dicant isti, Veneris hoc officium puto, quam, Alberico teste, dicebant Junonem Domiducam in nuptiis sequi, eo quod Junonis esset officium primo ad matrimonium spectantia agere. Veneris vero virum et virginem in coitum iungere, et cingulum virginitatis solvere, quod ipsi Veneri tribuunt, et ceston vocant. Matrona vero dicitur, quia his tantum presit mulieribus, que viris mature sint, aptisque conceptui, que et ipse etiam si non nubant matrone sunt, aut dici possunt, eo quod secundum etatem matres esse possint. Curitim vero dicit Albericus eam vocari, quasi regalem, vel fortem, vel potentem, vel, iuxta Servium, a curru, eo quod bellantes curribus uterentur, quibus illam ratione cause bellorum preesse volunt. Deum etiam matrem vocant, eo quod illam terram intelligant omnium matrem. Fluoniam autem dictam dicit Albericus a fluoribus seminum, seu quod feminas in partu liberet. Ego autem a menstrualium mulierum fluxu, qui a luna causari a nonnullis creditur, dictam puto Fluoniam. Sic et a purgationibus Februam, quod feminas post partum secundis exeuntibus purget, et idem in menstruis; nam februo idem est quod purgo. Dicta sunt ea que sub aliquo figmento poetico quantum ad naturalem sensum abscondi posse visum est. Restat dicere quid sub parte fictionum secundum hystoriam tectum sit. In hystoria quidem sacra legitur Junonem ex Saturno rege et hominum genitam, et ab Ope Saturni coniuge uno et eodem partu cum Jove, prius tamen, editam, eamque, ut scribit Varro, apud insulam Samum prius Partheniam appellatam atque educatam. Et cum ibi adolevisset, Jovi nuptam, et ob id Sami nobilissimum et antiquissimum fuisse templum, et in eo simulacrum

Junonis in habitu nubentis puellae figuratum, eiusque sacra anniversaria nuptiarum ritu celebrari consueta.

CAP. II.

De Hebe Junonis filia, et iuventutis dea, et Herculis coniuge.

Hebes, ut ait Theodontius, filia fuit Junonis, cuius rei talem idem Theodontius recitat fabulam. Apollinem scilicet Junoni noverce in domo Jovis patris sui parasse convivium, eique inter alia apposuisse lactucas agrestes, quas cum comedisset cum desiderio Juno, illo usque tunc sterilis evestigio pregnans effecta est, et ex eo conceptu peperit Hebem. Quae, quia formosa esset, a Jove ad officium pincernatus assumpta est, et dea iuventutis effecta. Tandem cum ipse una cum ceteris diis apud Ethyopes commensaturus ivisset, contigit quod, ministrante eis, Hebes, pocula, perque lubricum minus caute incedente, caderet, et casu, vestimentis amotis omnibus, in casu obscena Superis monstraret, quam ob causam factum est, ut illam ab officio pincernatus Juppiter removeret, et loco eius Ganimedem Laomedontis regis Troiae fratrem substitueret. Postremo Herculi Oeteo iam in numerum deorum assumpto illam iungere coniugem. Omerus autem in Odissea eam ex Jove conceptam dicit. Sane quoniam a Latinis poetis eam tantum Junonis absque patre filiam habitam invenio, Jovi non ascripsi. Quid autem ex fictione hac summendum sit, hoc arbitror. Dicebat venerabilis Andalo Jovi, quem patrem Apollinis aiunt, inter signa Zodiaci duo attributa, quae eius astrologi dixerunt domicilia, Sagittarium scilicet atque Pisces. Verum Sole, id est Apolline, in Sagittario existente, Jovis domo, instante iam hyeme, Junoni, id est terre, lactuce apponuntur silvestres, id est frigus intensum; nam lactuce silvestres, ut aiunt physici, frigidissime sunt; frigus autem circa terrae superficiem agit, ut condensatis terrae poris calor terrae immixtus agat circa intrinsecam terrae, et terrae humiditate calefacta, radices graminum atque plantarum aperire faciat, et humore repleat, ex quo turgescunt et pregnant

efficiuntur. Et sic Sole intrante Sagittarium ob frigus intensum terra efficitur pregnans, que in autumnno sterilis videbatur. Tandem adveniente tempore partus, id est vere novo, Hebem parit, id est iuventutem et rerum omnium renovationem, frondes, flores, et germina omnia ea emittuntur tempestate. Sic primo adveniente vere, quod calidum est et humidum, diis, id est supercelestibus corporibus, que, ut alias dictum est, secundum quorundam opinionem ex humiditate vaporum a terra surgentium pascuntur, pocula, id est humectationes, porrigere dicitur. Tandem adveniente autumnno, in quo Sol incipit versus solstitium hyemale tendere, id est ad Ethyopes, qui versus antarticum sunt, virentia omnia cessare, et frondes arborum cadere incipiunt, et sic Hebes, dum deteguntur que occultaverant frondes nudari dicitur, et obscena monstrare, et a pincernatu etiam removetur, et Ganimedes substituitur, qui Aquarii signum dicitur, eo quod eo tempore pluviosa sit hyemps et habundanter humidos propinet vapores syderibus. Quod autem Herculi iungatur coniugio ideo fictum credo, quia iuventus, id est viriditas perpetua, semper iuncta sit clarorum virorum operibus, nec illa nedum in mortem, sed nec in senium cadere permittat.

CAP. III.

De Marte Junonis filio, cuius XV fuere filii, quorum nomina sunt hec: Primus Cupido, II Enomaus, III Thereus, IIII Ascalaphus, V Ialmenus, VI Parthaon, VII Zesius, VIII Flegias, VIIII Brictona, X Euannes, XI Hermiona, XII Hiperius, XIII Etholus, XIIII Remus, XV Romulus.

Martem sunt qui velint Jovis et Junonis filium, sed Ovidius, ubi De Fastis, eum Junonis absque patre filium tantum esse demonstrat. Dicens, quod Juno turbata, eo quod Juppiter ex se ipso tanto, nullo mulieris adhibito obsequio, Minervam procreasset, Oceanum querebat, sumptura consilium, qualiter et ipsa absque viri commixtione posset filium concipere atque parere, et cum fessa

secus fores Flore deae coniugis Zephyri quievisset, a Flora quorsum pergeret interrogata, narravit. Cui Flora, si Jovi esset occultum, promisit auxilium salutare, eamque, cum iurasset per undas Stygias se nemini dicturam, docuit in campis Oleneis florem esse, quo tacto, confestim absque viro conciperet. Quod experta Juno, illico absque viro concepit et peperit filium, quem Martem appellavit. Alii vero dicunt quod Juno, percussa vulva, Martem concepit. Hunc omnes ferocissimum deum et armigerum dicunt, et ob id bellis armisque preesse asserunt. Describit illi Statius in Thebaide regionem, domum atque ministros, sic dicens: At Tracum Cylenius arva subibat; Atque illum hyberne labentem cardine porte Tempestas eterna plage pretentaque celo Agmina nymborum primique aquilonis hyatus In diversa ferunt: crepat aurea grandinem ultra Palla, nec Arcadii bene protegit umbra galeri. Hic steriles delubra notat Mavortia silvas. Horrescitque tuens etc. Et designata non absque misterio regione, domum describit atque familiam, dicens: Ubi mille furoribus illi Cingitur adverso domus immansueta sub Hemo. Ferrea compago laterum, ferro arta teruntur Limina, ferratis incumbunt tecta columnis. Leditur adversum Phebi iubar, ipsaque sedem Lux timet, et durus contristat sydera fulgor. Digna loco statio: primis salit Impetus amens E foribus cecumque Nephas Ireque rubentes, Exanguesque Metus, occultisque ensibus instant Insidie, geminumque tenens Discordia ferrum. Innumeris strepit aula Minis, tristissima Virtus Stat medio, letusque Furor, vultuque cruento Mors armata sedet, Bellorum solus in aris Sanguis, et incensis qui captus ab urbibus ignis. Terrarum exuvie circum et fastigia templi Capte insignibant gentes, celataque ferro Fragmina portarum bellatricesque carine, Et vacui currus protritaeque curribus ora, Pone etiam gemitus: adeo vis omnis et omne Vulnus; ubique ipsum, sed non usquam ore remisso Cernere erat, talem divina Mulciber arte Ediderat; nondum radiis monstratus adulter Feda catenato luerat conubia lecto etc.

Preterea eius dicunt Bellonam fuisse sororem, quam currui eius attribuunt aurigam, ut idem Statius testatur, dicens: Ipse subit curru, diraque aspergine latos Mutat agros, spolia a tergo, flentesque caterve: Dant silve nixque alta locum, regit atra iugales Sanguinea Bellona manu longaue fatigat Cuspide etc. Et ut incessus eius ferocitas ostendatur omnis, dicit et alibi Statius idem: Comunt Furor Iraque cristas, Frena ministrat equis Pavor armiger; at vigil omni Fama sono, varios rerum succincta tumultus Ante volat currum, flatuque impulsa gementum Alipedum trepidas denso cum murmure plumas Excutit: urget enim stimulis auriga cruentis Facta, infecta loqui, curruque infestus ab alto Terga comasque dee Scithica pater increpat hasta etc. Hunc insuper tam dirum tamque cruentum deum amantem fuisse volunt, et inter alias ab eo dilectam Venerem Vulcani precipue dicunt, et eius usum concubitu. Ex quo talem fabulam Omerus VIII recitat Odissee. Dicit enim Martem supreme Venerem dilexisse, et cum ei aliquando misceretur, a Sole visus, Vulcano Veneris coniugi accusatus est, qui clam catenas invisibiles circa lectum suum apposuit, finxitque se Lemnum ire, quod arbitratus Mars accessit ad Venerem, et cum nudi lectum intrassent, et se fallaciis Vulcani iam captos adverterent, rediit Vulcanus ex composito. Qui cum ob illatam iniuriam clamaret, advenere dii, et inter alios Neptunus, Mercurius et Apollo, dee vero ob verecundiam non venerunt, et cum omnes riderent, captos nudosque videntes, solus Neptunus pro captivis interpellavit, ac tam diu oravit, donec Vulcanum in suas preces flecteret, et captos liberari faceret. Huic insuper tam acri deo lupum attribuunt in tutelam, et ex avibus picum. Sic etiam ex herbis gramen. Multa etiam de hoc recitantur, que suis servata locis nunc omittere censui, ut quid contegant que dicta sunt deducamus in medium. Veteres Jovem Martis patrem ideo voluere, ne adeo filius degener videretur a patre, mitem quippe atque benignum Jovem sepe diximus, ubi Mars

crudelis atque immitis est. Junonem autem Oceanum petere, et Flore consilium summere, ad colorandam originis rationem quam ob aliud positam reor, et ideo florem Olenium seu in campis Oleneis natum menstruum existimo, quod solum femine patiuntur, eiusque feditatem ipse vocabuli pulchritudine conantur tegere, florem vocantes suum, quem ex Oleneis arvis ideo dicit Ovidius, seu quia olidus sit, seu quod ex olido manet loco. De quo sic scribit Ysidorus: Mulier solum animal menstruale est, cuius cruoris tactu fruges non germinant, acescunt musta, moriuntur herbe, amittunt arbores fetus, ferrum corrumpit rubigine, nigrescunt era, si qui canes ederint, in rabiem efferantur, glutinum aspalti, quod nec ferro, nec aqua dissolvitur, cruore ipso pollutum dissolvitur etc. Cuius igitur si sane considerentur effectus, ex alia nulla materia tam seivum animal tam immane creari poterat, ut cum genitore genitum conveniret. Marte, id est bello furente, nedum non germinant fruges, sed nec seruntur; ubi bellicus personet furor, vineta negliguntur, et sic in acetum versa videntur, moriuntur herbe presse discursibus, fructus arborum pereunt omnes, agentibus violentiis atque rapinis, ferrum iniquo attritum usu consumitur, era decolorantur et arva sanguine occisorum, castra sequentes in nimiam occupandi rabiem efferantur, dissolvuntur, aut seiva pugna aut longis obsidionibus menia civitatum, oppida et arces excelsae, et quicquid hominum seu etiam nature arte munitum est; bene ergo convenit cum semine fructus. Seu alia ratione Junonis dicetur filius, quam sepe terram diximus et regnorum atque divitiarum dominam, cum ambitione hominum insatiabili circa talia litigia, iurgia, dissensiones oriantur et bella. Si autem ad percussione[m] genitalium Junonis intueri voluerimus, dicemus tunc illa percuti, quando appetitus ad superflua excitatur, ex quo questio sepiissime oritur, per quam et in bellum non nunquam itur, et sic Mars nascitur. Is igitur sic genitus quod apud Bystonas Tracesque habitet, ut describit Statius, evidenti ratione cognoscitur.

Sub Arthoo quidem cardine, eo quod frigidissima sit regio, qui ibidem nascuntur sunt homines sanguine pleni, nec hoc a natura discretissima frustra factum; exangues enim frigori non possent obsistere; sunt hi sanguine abundantes obtruncatores ciborum, vini ingurgitatores immoderati, consilio segnes, fraudibus copiosi, in precipitia faciles, clamosi, furiosi, nil nisi per certamen optantes, sanguinis prodigi, et ridentes vulnera, que omnia Marti competunt; quam ob rem apte apud tales eius regia descripta est; tempestatum agminumque nymborum, et stridentium aquilonum et grandinum circumdata, ut sentiamus impetus, furores, rabiem, atque rumores et tumultus vacantium bellis. Preterea ferrea describitur domus, ut locorum munitiones, circa que bellum geritur, sentiamus, que ferree sunt, id est armatorum hominum plene, et gladiorum atque telorum; que quidem, eo quod in malum ut plurimum agantur, solis contristant iubar, quia in bonum lux creata sit. Insuper radiorum solis ab armis reflexorum aliquantulum livescit splendor, ex qua livedine aurea solis lux tristari et offuscarı paululum videtur. Demum ex ministris Martis primus ex regia prosiliens Impetus est, quo impatientes miseri postquam verbis semina belli videntur iniecta, ad arma discurremus, et hunc cecum sequitur Nephas, eo quod dum furioso agimur impetu, aufertur omnis rationis animadversio, qua sublata inconsiderate itur in homicidium, in incendium, in dispersionem bonorum et ruinas urbium; et sicuti rotatus ignis in ampliorem deducitur flammam, sic et inchoatum facinus, iras acuit et accendit male agentium animos; quos ideo rubentes describit, quia facies irati hominis ignea videatur, seu quia ex incenso sanguine oriantur. Sunt preterea hac in domo Martis, que ubicunque bellum geritur intelligenda est, exanguis Metus, quos ideo exangues dixit, quia consueverunt pallere metuentes, eo quod sanguis totus revocatus ad cor metuentis, liquerit partes exteriores exangues. Qui quidem metus, cum dubius sit eventus belli, non

solum segnes occupat, sed aliquando strenuos pugiles atque duces variis agentibus causis. Sunt et ibidem Insidie, ideo tectos gerentes gladios, ut intelligatur insidiatis fraus; circa has plurimum artis oportet habere duces, cum nil palam nisi maximo suo commodo insidiantes faciant. Dicit et inter Martis ministros esse Discordiam duplici gladio accinctam, ut sentiamus cum in hoc veniunt homines, ut non eque sentiant, sed in diversas tendant sententias, ab hac animorum diversitate unicuique parti arma suaderi et bellum in reliquam. Sunt et ibi innumerabiles Mine, que inflatorum hominum tela sunt, adeo ut non nunquam his tantum conficiantur bella, cum sepe minus faciunt homines qui magna minantur. Sic et ibidem tristissima Virtus est, quod ideo dicit, quia esto homo bellorum sit oculatus plurimum, sit robustus, et valens, sit audax et adversus incumbentia fortis, et constans, quoniam he virtutes in effusionem sanguinis, in dirutiones urbium, in predam tendunt, tristes esse videntur, eo quod in aliorum tristitiam operantur. Est cum aliis et letus Furor, et hoc ideo, quia sepius bellis interveniat, quem letum dicit, eo quod inter plenos cibo et potu et hinc letos, oriri consueverit. Raro enim ieiuno stomacho furentes cernimus. Mors etiam inter hos armata est, et cruento vultu, volens per hoc intendere crebras occisiones que in bellis fiunt, et sanguinis amplam effusionem, dum illam armatam et cruento vultu describit. Superest et ornatus templi, qui omnis tendit ad ostendendam victorum miseriam et triumphantium gloriam, qui quoniam satis patet omittendus est. Sic et Bellona de qua satis supra dictum est, ubi de Minerva armigera. Superest de incessu Martis pauca dicere, cuius initium a furore et ira, qui eius comunt cristas, esse videtur, quod his urgentibus absque impetu esse non potest, et hoc supra descriptum est, sed hos ideo Martis comere, id est ornatas reddere cristas, id est arma, dicit, ut intelligamus quod cum arma ad inferendam et peragendam pugnam facta sint, tunc splendida videntur cum

impetuose operantur. Nam in segni et miti milite flere dicuntur. Pavorem autem dicit equos Marti parare, et eius esse armigerum, eo quod seu advenientium hostium, seu circa strepentium timore equos summamus et arma. Fama autem equos Martis, id est advenientis belli, precedit, fere semper facta et infecta referens, que omnia a timidis expectantibus creduntur facile et augentur. Hunc tam immanem trucemque virum amore Veneris fuisse implicitum volunt, seu velint armigerorum morem, seu naturalem huius passionis vim, seu hystoriam sub fictionis huius fabule tegere, de quibus omnibus tangentes expediemur paucis. Bellicosos homines hac urgeri peste multos legimus. Centauri volentes Perithoi coniugem rapere, bellum cum Lapithis habuere. Nessus ob dilectam nimium Deyaniram ab Hercule occisus est. Et Hercules ipse monstrorum domitor amoris Yolis succubuit. Sino Jovis ineptias potius quam amores. Initium discordie Agamenonis et Achillis subtracta ab Agamenone Achilli Briseida causa fuit. Pyrrus ob nimium dilectam Hermionem Horestis gladio periit. Sanson victus amore Dalile orbatus est et in servitutem redactus. Davit ob amorem Bersabee Dei oblitus adulterium commisit et homicidium. Salomon ob Egyptiam, cultu veri Dei omisso, ydolis immolavit. Cleopatra Antonium funditus depravavit. Quid multa ex antiquis referam ? Vidi ego duces bellorum plures, dummodo suaderet etas adeo mulierum quarundam amore deperditos, ut fere videretur monstrum, tam grandem muliebris amoris mollitiem inter tam continuas et asperas bellorum curas in eodem pectore simul posse consistere, quod volentes veteres sub fictione velare hunc fabulam bellorum patris et lasciviarum matris condidere. Si autem acutius velimus sensum huius fictionis excutere, arbitror intelligi posse pro Venere concupiscibilis appetitus, Vulcano ignis deo, id est, calori naturali, matrimonio, id est indissolubili vinculo alligatus; hic more ignis dum in maius incendium nititur, Martem tanquam ferventissimum amare

dicatur, et ab eo tanquam sibi simile amatur, et in idem desiderium iunguntur lascivientes, quod a Sole, id est a sapiente viro dum cernitur redarguitur, et excedens iusto calori accusatur. Verum dum in contrarium, fervor inordinate concupiscentie fertur, fit ut occultis vinculis, id est cogitationibus atque delectationibus lascivis artius alligetur insipiens, a quibus effeminatus solvi non possit, et iam palam factis obscenis commixtionibus a sapientibus rideatur. Neptunus autem qui solus pro captivis interponitur, lascivio fervori contrarius effectus est. Quo uti ab aqua ignis, sic ignominiosus amor extinguitur, et dum velit qui patitur catenata ratio relaxatur. Leontius dicebat Omerum non solum hos intellectos habuisse, quin imo cum illis hystoriam etiam recitasse. Vulcanum scilicet Jovis et Junonis filium et Lemni dominum Venerem Dyonis filiam speciosissimam mulierem habuisse coniugem; qui cum esset forma turpis homo et speciosissimum iuvenem haberet armigerum, quem dicit opinione quorundam Neptunni fuisse filium, contigit ut a Venere coniuge diligeretur, et in eius iret concubitus. Quod cum clam ad aures pervenisset Vulcani, voluit ante videre quam credere, et dum se longe iturum finxisset, incautos invicem cepit amantes. Sed armiger claudi manus fugiens evasit facile. Ipse autem cum perditum amaret coniugem, in eam sevi aliquid agere ausus non est, a querelis tamen nequivit desistere. Quas Neptunus patruus intuitu filii longa persuasione sopivit. Huic his explicitis ideo attribuitur currus, quia more veteri pugnantes curribus uterentur. Lupus vero ob id illi dicatus est, quia rapax et ingluviosum sit animal, ad insatiabilem voracitatem sequentium castra monstrandam. Cui ideo picus attribuitur avis, quia ut plurimum bellorum homines auguriis et auspiciis intenti sint, et quia ex quibuscunque contingentibus confestim omina summant. Seu quia, uti rostro picus assidua percussione etiam robora penetret, sic et armigeri continua demolitione aut certaminum continuatione, menia penetrent

civitatum. Gramen autem illi ideo sacrum dicit Albericus, quia hec herba, secundum Plinium, ex humano sanguine procreetur, et inde ut idem dicit, Romani rem bellicam agentes, Marti sacrum facturi aram construebant gramineam; quod ego ridiculum reor, ut gramen ex sanguine tantum humano oriatur, sed aliunde illud Marti dicatum habuisse originem puto; nam cum consueverint belligeri homines in expeditis locis libentius castra locare, et ob id ut plurimum in locis gramineis, que ex consulto ab agricultoribus non coluntur, eo quod in se gramen omnem terre humorem attrahat, et satis nullum vel modicum linquat, a Romanis et forsitan a priscis inventum est, ad ostentationem virtutis benemeriti pugnatoris, eos herba graminea coronare, qui armorum vi castra primi intrassent hostium. Martem preterea et aliis vocavere nominibus, ut Mavortem, et Gradivum ob id, ut ait Rabanus in libro De origine rerum, quia per viros bellatur, ut sit mas martis; et paulo post dicit: item Martem quia effectorem mortium; nam a Marte mors nuncupatur. Gradivum ideo quod gradatim bello inferantur qui pugnant aut quod impigre gradiuntur etc. Mavortem autem sunt qui dicant eum dictum, quasi magna vertentem, quia ob bellum maxima conterantur. Sane ut appareat poetas suis in fictionibus philosophos imitari, libet apponere quid de Marte senserint olim astrologi, et is potissime qui maximi apud eos nominis fuit Albumasar. Est autem Mars iuxta huius sententiam natura igneus, calidus et siccus repentinus, laudis et glorie cupidus, iracundus, iniqui iudicii, depredator, callidus, scelestus, impius, incostans, improvidus, preceps, incompositus in loquendo atque obscenus, in respondendo festinus, ferox, incontinens, protervus, ornamentorum dilector, religionum spreter, infidus, mendax, periurus, malorum operator assiduus, dissipator bonorum, instabilis, et obstinate pertinacie, inverecondus, laboriosus, impiger, derisor, fornicator, et fedi coitus appetitor. Significat iuventutem, fortitudinem, ignem, combustiones, militiam et societates regum,

instrumenta bellica, latrocinia, ruinas, abscisiones viarum, torturas, captivitates, timores, iurgia, iniurias, curatores vulnerum, magisteria ferri, effosores sepulcrorum, nudatores cadaverum, et similia. Ex quibus facile comprehenditur, quantum poesis cum phylosophia conveniat. Que quidem, rex inclite, nolo propter te putes apposita; iam diu auditu cognovi, quoniam astris familiarissimus esses et eorum optime nosceris proprietates, sed ut his obsequerer, qui, te preter, hec forsani lecturi sunt.

CAP. IV.

De Cupidine I Martis filio, qui genuit Voluptatem.

Cupido, ut ait Tullius in libro De naturis deorum, Martis et Veneris fuit filius. Quem insipide veteres modernique ingentis potentie deum volunt. Quod satis patet carmine Senece tragedi, qui de eo in tragedia Ypoliti sic dicit: Et iubet celo Superos relicto Vultibus falsis habitare terras: Thessali Phebus pecoris magister Egit armentum, positoque plectro Impari tauros calamo vocavit. Induit formas quotiens minores Ipse qui celum nebulasque ducit: Candidas ales modo movit alas etc. In quibus satis, quam grandis sit Cupidinis potentia, designatur. Nec minus ostenditur ea in fabula, quam de eo refert Ovidius; dum illum dicit ob Danis pulchritudinem Apollinem Phytonis victorem aurea vulnerasse sagitta et Danem plumbea, ut amaret ille hanc, illa autem hunc haberet odio. Eius autem formam sic describit Servius: Etate puerum, nudum, et alatum, et accinctum pharetra, arcum sagittasque gestantem. Rabanus addit et facem. Franciscus autem de Barbarino non postponendus homo, in quibusdam suis poematibus vulgaribus, huic oculos fascea velat, et gryphis pedes attribuit, atque cingulo cordium pleno circumdat. Apuleius autem, ubi De asino aureo, eum describit formosissimum dormientem sic: Cum videlicet capitis aurei genialem cesariem, ambrosiam temulentiam, cervices lacteas, genasque purpureas, pererrantes crinium globos decoriter impeditos, alios ante pendulos,

alios retropendulos, quorum splendore nimio fulgurante et ipsum lumen lucerne vacillabat per humeros volatilis dei, penne roscide micanti flore candicant, et quamvis alis quiescentibus eximie plumule tenelle ac delicate tremule resultantes inquiete lasciviunt, ceterum corpus glabellum atque luculentum, et quale peperisse Venerem non peniteret etc. Refert preterea Auxonius ex hoc fabulam satis longo carmine scriptam, quam pictam ait Treviris in triclinio Zoyli; Cupidinem scilicet inter myrteta Herebi casu evolasse, quem cum cognovissent Heroides mulieres, eius ob causam dira supplicia, et inhonesta desideria atque mortes passe, facto agmine confestim in eum surrexere, et frustra conantem exercere vires, eum cepere, atque in excelsam ibidem myrtum cruci affixere, suas inde pendenti ignominias inicientes, quas inter dicit et advenisse Venerem increpantem eum eique Vulcani catenas impropertem, et supplicia seva minantem; quibus commotis aliis, remissis suis iniuriis, a Venere veniam illi impetravere, eumque sustulere de cruce, et ipse evolavit ad Superos. Referuntur et insuper plura, quibus omissis, dictorum perscrutandus est sensus. Fuisse enim Cupidinem Martis et Veneris filium et insignem pulchritudine lascivique moris satis possibile reor. Verum de hoc minime sensere fingentes, et id circo quis talis ex his oriri potuerit inter opiniones maiorum investigandum est. Est igitur hic, quem Cupidinem dicimus, mentis quedam passio ab exterioribus illata, et per sensus corporeos introducta et intrinsicarum virtutum approbata, prestantibus ad hoc supercelestibus corporibus aptitudinem. Volunt namque astrologi, ut meus asserebat venerabilis Andalo, quod, quando contingat Martem in nativitate alicuius in domo Veneris, in Tauro scilicet vel in Libra reperiri, et significatorem nativitatis esse, pretendere hunc, qui tunc nascitur, futurum luxuriosum, fornicatorem, et venereorum omnium abusivum, et scelestum circa talia hominem. Et ob id a phylosopho quodam, cui nomen fuit Aly, in Commento

quadripartiti, dictum est, quod quandocunque in nativitate alicuius Venus una cum Marte participat, habet nascenti concedere dispositionem phylocaptionibus, fornicationibus atque luxuriis aptam. Que quidem aptitudo agit, ut quam cito talis videt mulierem aliquam, que a sensibus exterioribus commendatur, confestim ad virtutes sensitivas interiores defertur, quod placuit; et id primo devenit ad fantasiam, ab hac autem ad cogitativam transmittitur, et inde ad memorativam; ab istis autem sensitivis ad eam virtutis speciem transportatur, que inter virtutes apprehensivas nobilior est, id est ad intellectum possibilem. Hic autem receptaculum est specierum, ut in libro De anima testatur Aristotiles. Ibi autem cognita et intellecta, si per voluntatem patientis fit, in qua libertas eiciendi et retinendi est, ut tanquam approbata retineatur, tunc firmata in memoria hec rei approbate passio, que iam amor seu cupido dicitur, in appetitu sensitivo ponit sedem, et ibidem variis agentibus causis, aliquando adeo grandis et potens efficitur, ut Jovem Olympum relinquere, et tauri formam summere cogat; aliquando autem minus probata seu firmata labitur et adnichilatur; et sic ex Marte et Venere non generatur passio, sed, secundum quod supra dictum est, homines apti ad passionem suscipiendam secundum corpoream dispositionem producuntur; quibus non existentibus, passio non generaretur, et sic large summendo a Marte et Venere tanquam a remotiori paululum causa Cupido generatur. Sane in excusationem sue imbecillitatis hanc pestem mortales miseri pressi passione hac potentissimum finxere deum, quos in Ypolito Seneca poeta tragicus detestatur, dicens: Deum esse amorem turpi servitio favens Finxit libido, quoque liberior foret Titulum furori numinis falsi addidit, Natum per omnes et celerem terras vagum Ericina mittit; ille volans per celum Proterva tenera tela molitur manu Regnumque tantum minimus in superis habet. Vana ista demens animus ascivit sibi Venerisque numen finxit atque arcus dei. Quisquis secundis rebus

exultat nimis Fluitque luxu etc. Hunc insuper puerum fingunt, ut etatem suscipientium passionem hanc et mores designent; iuvenes enim ut plurimum sunt, et more puerorum lasciviunt, nec satis sui compotes, quo passionis impellit impetus, potius quam quo ratio iusserit, efferuntur. Alatus preterea dicitur, ut passionati instabilitas demonstretur; facile enim credentes cupientesque de passione in passionem evolant. Arcum atque sagittas ideo ferre fingitur, ut insipientium repentina captivitas ostendatur; nam in ictu fere oculi capiuntur. Has aureas esse dicunt et plumbeas, et aureis amorem, plumbeis autem odium inferri, ut amantium ostendatur opinio. Volunt enim nonnulli ob passionem hanc iuvenes alias torpentes et exotici, in virtutem moresque claros conari, facetiis et urbanitatibus vacare, lautos comptosque incedere, cantu et choreis delectari, liberales effici, et huiusmodi que ad splendorem vite videntur spectare, et ideo auream hanc, quia splendidum aurum sit, et vice versa plumbum, eo quod grave et quodam modo iners metallum videatur et obscurum, habet odium procreare, ex quo tristitia et animorum afflictio nascitur, et iuvenum torpor, eo quod intra limen teneantur, metu seu cogitationibus graventur noxiis, et huiusmodi. De gestis autem reliquis in Phebum et Danem, ubi de Dane supra dictum est. Facem autem id illi superaddunt, ut ostendatur quia hec passio non nunquam tanto fervore incendat patientium animos, ut illos non solum ad suspiria cogat, sed etiam in anxietatem exustioni similem impellat. Oculos vero illi fascia tegunt, ut advertamus amantes ignorare quo tendant, nulla eorum esse iudicia, nulle rerum distinctiones, sed sola passione duci. Pedes autem gryphis illi ideo apponuntur ut declaretur quoniam tenacissima sit passio, nec facile inerti impressa ocio solvitur. Eum cruci affixum, si sapimus documentum est, quod quidem sequimur, quotiens animo in vires revocato, laudabili exercitio molliciem superamus nostram et,

apertis oculis, prospectamus quo trahebamur ignavia. Quod si ceperimus nec perficiemus, erit error novissimus peior priore.

CAP. V.

De Voluptate filia Cupidinis.

Voluptas, ut ait Apuleius, Cupidinis atque Psycis filia fuit, cuius generationis fabula supra, ubi de Psyce, latissime dicta est. Cuius figmenti ratio aperietur facile. Cum enim contingit nos aliquid optare, et optato potimur, procul dubio obtinuisse delectamur; hanc delectationem prisci voluptatem vocavere.

CAP. VI.

De Enomao II Martis filio, qui genuit Hyppodamiam.

Enomaus rex fuit Elydis atque Pise, et, ut Servio placet atque Lactantio, Martis fuit filius. Sane ego bellicosum fuisse hominem arbitror, et ob id fictum Martis filium. Constat enim eum adversus Pelopem bellum habuisse, et a Pelope superatum, et cum secum venisset in pacem, eidem Hyppodamiam filiam suam concessit in coniugem.

CAP. VII.

De Hyppodamia Enomai filia et Pelopis coniuge.

Hyppodamiam dicit Servius filiam fuisse Enomai regis, et cum formosissima peteretur a multis, essentque Enomao velocissimi equi, ut qui ex ventorum flatu creati fuerant, ab Enomao petentibus talis apposita condicio est, ut scilicet curule deberent inire certamen, et superati necarentur, victor autem potiretur optato. Et cum iam multos in mortem dedisset, advenit Pelops Tantali regis filius, clara floridus iuventute, petiitque coniugium virginis, dispositus subire certamen. Hyppodamia autem cum vidisset Pelopem, formositate eius capta, Myrtilum aurigam patris pactione primi coitus corruptit. Alii vero dicunt clam a Pelope fuisse hac eadem pactione corruptum. Myrtilus autem axem currus fecit ex cera, et sic, dum essent in

stadio, fracto axe currus Enomai Pelops victor evasit; et sic coniugio Hyppodamie potitus est. Dicit Barlaam in annalibus Grecorum legisse Pelopem ob negatam sibi Hyppodamiam, adversum Enomaum inisse bellum, et Enomaum fraude Myrtili prefecti sui superatum. Qui Myrtilus cum precium fraudis postularet a Pelope, ab eodem in mare deiectus periit. Hec Pelopi viro suo peperit Atridem, Thyestem, Phystenem et alios.

CAP. VIII.

De Thereo III Martis filio, qui genuit Ythim.

Thereus rex Tracum fuit, et, ut ait Theodontius, filius fuit Martis ex nynpha Bystonide per vim ab eo oppressa, quod in parte scribit Ovidius dicens: Quem sibi Pandion opibusque virisque potentem Et genus a magno ducentem forte Gradivo Connubio Progne iunxit etc. Ex hoc talis hystoria cum fabuloso fine narratur. Cum fatigasset Thereus bello Pandionem Athenarum regem, et in pacem tandem venisset, ut firmior esset, Prognem eius filiam, natu maiorem, sumpsit in coniugem. Que cum iam illi Ythim filium peperisset, venissetque in desiderium videndi Phylomenam sororem suam, oravit ut mitteretur Athenas, aut ab Athenis accersiretur Phylomena. Thereus autem Athenas vadens a Pandione impetravit, ut Phylomenam ad Prognem duceret. Quam speciosissimam virginem cum adamasset Thereus, eam in pastoralis domo violenter oppressit; et minitanti se eum accusaturam Progni linguam abscidit, et in domo illa clausa servavit, et veniens sordidatus ad Prognem Phylomenam maris nausea mortuam dixit. Phylomena vero, carceris affecta tedio, in tela que sibi contigissent omnia acu scripsit et per ancillulam sorori misit. Que cum ficta letitia dolorem occultasset suum, instantibus orgiis Bachi, noctu, nam eo tempore a Bystoniis mulieribus celebrabantur, tyrsis et pellibus ornata intravit silvas, et Phylomenam eque ornatam eduxit in regiam, et accensa furore, cum multa excogitasset in virum, in Ythim parvulum filium illi

applaudentem evomit iras, eumque secto iugulo interemit, et coctum viro mane de more epulanti apposuit. Qui cum sepius rei inscius illum vocasset, eique respondisset continue Prognēs: adest; nec intelligeret ille, antequam a mensa consurgeret, Phylomena ex conclavi exiens illi in hoc servatum filii caput apposuit. Qui repente hinc inde commotus, dum illas insequeretur gladio, factum est miseratione deorum, ut Prognēs in irundinem verteretur, et pullo in habitu propria tecta servaret. Altera vero, in avem sui nominis mutata, silvas petiit quas nocte reliquerat. Thereus autem upupa factus est; et sic omnis regia transformata. Sensus autem fictionum, secundum Barlaam sententiam, talis est. Fuit Thereus homo impius et ferox, nil nisi per bellum cupiens aut summens, et ob id Martem meruit in patrem, cum filius fuit Astogiri Bystonidum principis. Qui quidem cum ob suum facinus nil auderet in coniugem, et ipsa ob ruborem perpetrate sevitie nunquam in regiam descendisset, sed nigra tecta veste in sublimiori domus parte suum defleret scelus, et sororis infortunium. Huius mutationis causam dedit, sicuti et Phylomena tam nomine quam reditu in silvas. Thereum autem ideo in upupam versum dixere, quia et cristata sit avis, et ululare cantus eius sit, et stercora cibus, ut per cristam insigne regii capitis designetur, et per ululatum filii perditī lamentationes, et per fetidum cibum aspernanda atque fastidiosa memoria comesti nati.

CAP. IX.

De Ythi Therei filio.

Ythis Therei et Prognēs fuit filius, cuius etas et infortunium satis supra scriptum est. Aiunt enim eum in aviculam quam carduelem vocant mutatum, et hoc potius ab habitu infantie sue sumptum credo, quam aliunde; picta quidem avis est carduelis, uti et picturatas acu vestes ferre videmus infantes nobilium.

CAP. X.

De Ascalapho IIII et Jalmeno V filiis Martis.

Ascalaphus et Jalmenus fratres, filii fuerunt Martis ex Astochia, ut in Yliade placet Omero dicenti sic: Ton erkh' Askalaphos kai Ialmenos, uies Areos, Ouhs teken Astuose domo Aktoros Axeidao, Parthe aidioie, uhperoon eisanabasa, Arei kratero oh de parelexato lathre etc. (Que latine sonant): Illis dominabatur Ascalaphus et Jalmenus, filii Martis, quos genuit Astiochi in domo Actoris Azidao virgo venerabilis: Palatium cum ascendit Mars fortis, hic autem cum ipsa iacuit clam. Hos autem dicit Omerus, ubi supra, dominos fuisse Asplidonis et Orcomeni, ac Mimionis civitatibus, et cum Grecis Troiam venisse cum XXX navibus. Ego autem, ut de reliquis dictum est, pugnaces fuisse iuvenes arbitror, et ideo Martis filios habitos ab antiquis.

CAP. XI.

De Parthaone VI Martis filio, qui genuit Agrium et Melam e Thestium et Oeneum.

Parthaon, ut ait Theodontius, filius fuit Martis ex Meroe, patremque eius alio nomine Meleagrum appellatum, et Calidonie regem. Paulus autem dicit hunc Martis fuisse filium ex Sterope filia Athlantis. Lactantius autem dicit hunc non Martis fuisse filium, sed Meleagri Martis filii. Tandem Theodontius dicit verum esse Parthaonem filium fuisse Meleagri ex Merope Ethola virgine, sed quoniam Meleager primus armis sibi occupaverit Calidoniam atque tenuerit, cum Jovis Archadis filius fuerit, Mars a rudibus incolis et creditus et appellatus est, et inde Parthaon Martis filius dictus. Huius quidem genologiam Omerus in Yliade, introducens Dyomedem loquentem, designat, ostenditque Parthaonem tres filios habuisse, Agrium, Melam, et Oeneum, sed Theodontius his superaddit quartum, Testium scilicet, ab Omero minime nominatum.

CAP. XII.

De Agrio et Mela filiis Parthaonis.

Agrius et Melas, ut supra dictum est, Omero teste, fuerunt filii Parthaonis. De quibus nil preter nudum nomen ad nos usque pervenit.

CAP. XIII.

De Testio Parthaonis filio, qui genuit Thoseum et Plexippum et Alteam.

Testius, ut dicit Theodontius, filius fuit Parthaonis ex Calidone nynpha. Paulus vero dicit ex Altea, et Alteam filiam sic dictam, quia dum nasceretur ipsa, labore partus mortua mater sit, nec de eo preter hoc habetur ulterius, nisi quod Alteam genuerit et Thoseum et Plexippum.

CAP. XIV.

De Thoseo et Plexippo Thestii filiis.

Thoseus et Plexippus Testii fuerunt filii, ut predictum est. Qui quidem cum iuvenes essent robusti, etate valentes et animo, una cum reliquis nobilibus iuvenibus Grecie in venationem apri Calidonii cuncta, ut refert Ovidius, vastantis venere; ibique, cum post longum laborem beluam interemissent, cernentes quod Meleager Oenei regis filius eorum nepos et venationis princeps caput apri Athlanti virgini, quia prima vulnerasset illum, dedisset, ut tanquam prima feriens ritu venantium precipuo venationis decoraretur honore, illud illi indignantes, quod tanti laboris inter tot nobiles iuvenes femina primo insigniretur honore, eripuerunt. Quam ob causam turbatus Meleager in illos irruens, subtracto capite, eos interemit renitentes, et virgini sublatum honorem restituit.

CAP. XV.

De Althea filia Testii et matre Meleagri.

Altea Testii fuit filia, et de matris nomine pereuntis, dum eam pareret, nuncupata est, ut satis predictum est. Hec Oeneo regi

Calidonie nupsit, cui cum inter alios filios Meleagrum peperisset, eo nato vidit audivitque Fata circa ignem dicentia: tam diu natum victurum quam diu stipes unus, qui tunc ardebat in igne, permaneret inconsuptus ab igne; quo dicto discedentibus Fatis, Altea, e lecto surgens, confestim subtraxit ab igne atque servavit. Porro cum sacrificans ob onorem Meleagro ex venatione consecutum, et interim audisset ab eodem fratres occisos, furore percita, in vindictam se dedit precipitem, et arrepto fatali stipite, quem caute illo usque servaverat, igni comburendum exhibuit, quo consumpto, filius Meleager occubuit. Quod cum audisset infelix, facti penitens, in gladium irruit, et vitam miserrime terminavit. Stipitem hunc ego radicalem humidum arbitror, nature lege factum, ut eo durante vita nascentium perseveret, qui a matre, id est a rerum natura, igni, id est siccitati impositus, ut pereat natus necesse est.

CAP. XVI.

De Oeneo Parthaonis filio, qui genuit Deyaniram, Gorgem et Meleagrum et Tydeum ac Menalippum.

Oeneus Calidonie rex, ut supra dictum est, Parthaonis filius fuit, longe magis apud nos filiorum opere quam suo cognitus. Huic coniunx fuit Altea, et plures illi fuere nati, sed utrum ex Altea omnes non satis michi notum est, cum de alio quam de Meleagro legisse non recolam.

CAP. XVII.

De Deyanira Oenei filia, et Herculis coniuge.

Deyanira Oenei regis fuit filia, ut in morte Meleagri testatur Ovidius, dicens: Quas postquam Oenie tandem Latoida clade Exatiata domus preter Gorgemque nurumque Nobilis Alcmene etc. Hec virgo prestantissime forme fuit, adeo ut multi illam in coniugem exoptarent atque peterent; tandem cum Acheloo flumini promissa fuisset, et postremo Herculi poscenti desponsata, ortum ob ipsius

nuptias certamen est, et superato Acheloo, Herculi cessit. Hec preterea a Nesso centauro summe adamata, et in transitu fluminis rapta, ut clarius ubi de Nesso. Qui cum sagitta ab insequente Hercule letaliter vulneratum se sciret, in amoris premium vestem Deyanire venenato sanguine respersam dilecte dedit, asserens vestimento vim esse revocandi Herculem a quibuscunque amoribus. Que cum credula clam servasset, capto amore Yolis Herculi transmisit induendum, ut illum ad se revocaret; attamen cum illud Hercules induisset et sudore siccum cruorem resolvisset, porisque hausisset apertis, vi urgente veneni, in rabiem versus, sese dimisit in ignem, et mortuus est. Et sic Deyanire uxoris munere interiit. Theodontius dicit bellum habitum cum Acheloo huiusmodi fuisse, quod cum desideraret Hercules Deyaniram, et Achelous fluvius Calidoniam duobus alveis fere omnem aliquando irrigaret, et sata omnia secum traheret, ab Oeneo Herculi petenti hac sub condicione concessam, si Acheloum in unum cogeret alveum, et illum sepiet aggeribus; quod cum non absque maximo labore fecisset Hercules, Acheloo superato, Deyaniram obtinuit.

CAP. XVIII.

De Gorge Oenei filia.

Gorgem Oenei fuisse filiam testimonio Ovidii premonstratum est. Theodontius vero dicit Gorgem non feminam, sed hominem fuisse, et in bello Thebano occubuisse.

CAP. XIX.

De Meleagro Oenei filio, qui genuit Parthenopeum.

Meleager filius fuit Oenei regis Calidonie et Altee, in nativitate cuius refert Ovidius Parcas tres ab Altea iam labore partus soluta visas, circa ignem stamina nentes, et cum flammis ligni stipitem posuissent, dixere: O nunc nate, erit equa tibi cum hoc stipite vita. Quod cum audisset Altea, eis discedentibus, surgens stipitem igni

subtrahit, illumque ne combureretur cum diligentia servavit. Fuit hic Meleager iuvenis insignis, et evo suo fama clarissimus; et eodem Ovidio referente contigit, quod Oeneus pater ex susceptis frugibus cunctis Superis sacro instituto honores impenderet, Diana tantum, seu indignatione seu oblivione omissa. Que adversus eum turbata, aprum immanem agris Calidoniis immisit cuncta vastantem. Ad quem conficiendum, cum vocatu Meleagri convenissent omnes adiacentium civitatum insignes iuvenes contigit ut et Athlas virgo Cenei filia, seu secundum alios Jasii regis, forma et etate conspicua, et venationum experta etiam advocata veniret. Quam cum extemplo Meleager adamasset, factum est, ut inita venatione, cum omnes in aprum irruerent, hec ante alios omnes illum iaculo vulneraret. Qui postquam captus et occisus est, Meleager venationis princeps seu amore ductus, seu quia sic expetebat usus, Athlanti, que illum prima vulneraverat, apri caput transmisit; Lactantius addit et pellem, qui precipuus apud venatores habebatur honor. Quod egre ferentes Plexippus et Thoseus, seu ut dicit Lactantius, Agenor, fratres Altee, eidem Athlanti caput oblatum abstulerunt, seu auferre conati sunt. Quam ob rem iratus Meleager in eos irruit et illos occidit. Ceterum cum Calidones ob mortem apri festum ingens celebrarent, et dona portarent templis, et inter eos Altea tam ob mortem hostis quam ob gloriam filii letabunda incederet, audita fratrum cede, repente turbata est, et in vindictam potius quam in lacrimas irruens, fatali sumpto stipite, eum in flammam iniecit. Quo consumpto et Meleager consumptus occubuit. Omerus in Yliade, ea in oratione, in qua Phenix conatur persuadere Achilli, ut arma capiat adversus Troianos, longum de Meleagro Oenei filio sermonem facit, et dicit, quod, cum ob homicidium avunculorum suorum plurimum ab Altea matre obsecraretur, indignatus, cum venirent hostes usque in vallum Calidonie civitatis nollet arma summere, sed cum Cleopatra Marsippe Ydei Eiunei filia, quam etiam Alcionem vocant, eo quod

Alcionem aviam suam persepe ploraret, delectabatur inclusus thalamo, que post mortem fieri non poterant. Attamen ex his, qui eum ob cedem avunculorum mortuum putant, sunt qui credant eum non stipite consumpto, sed matris conspiratione occisum. Barlaam ab ea fuste dum dormiret occisum dicit. Paulus vero casu eum post gloriam interempti apri mortuum putat, et inde fabule locum adinventum fatati stipitis, quem dicit radicalem humidum arbitrari, quo deficiente, deficit et vita. Quacunque tamen morte, vel quandocunque absumptus sit ab omnibus, arbitrari videtur eum Athlantis amicitia usum, et ex ea Parthenopeum filium suscepisse. Fuit enim Meleager et venatio hec famosa, ut testatur Eusebius in libro Temporum, Atreo et Thieste regnantibus Micenis anno mundi IIIIi.

CAP. XX.

De Parthenopeo Meleagri filio.

Parthenopeus filius fuit Meleagri et Athlantis. Quam dicit Theodontius filiam fuisse Jasii regis Archadie, et cum esset acris propositi virgo, coniugiumque renueret, Dianam in venationibus secuta est, tandem probitate victa Meleagri eius usa contubernio, illi Parthenopeum peperit, quem eo quod diu celaverit sic appellatus a matris putata virginitate; nam Grece parthenias virgo seu virginitas sonat. De pulchritudine huius et matris eventu, re cognita, sic scribit Statius: Pulchrior haud illi triste(ad)discrimen ituro Vultus et egregie tanta indulgentia forme; Nec desunt animi, veniat nunc fortior etas, Quas non ille duces nemorum fluviisque dicata Numina, quas magno non impulit igne Napeas? Ipsam, Menalia puerum cum vidit in umbra, Dianam, tenero signantem gramina passu, Ignovisse ferunt comiti, Dicteaque tela Ipsam et Amicleas humeris aptasse pharetras etc. Huic autem cum plus esset animi quam virium, adolescentulus nondum pubes, plurimo belli succensus amore, audiens Argivos duces in Thebas ituros, ignara matre, convocatis populis cum

Adrasto rege reliquisque in obsidionem Thebarum venit, et ibidem in pugna vulneratus occubuit. Ceterum de isto longe aliter sentit Servius. Dicit enim eum Melanippe et Martis, sive Melamonis fuisse filium et Arcadie regem, et puerum admodum Thebana bella secutum, ut dictum est.

CAP. XXI.

De Tydeo Oenei filio qui genuit Dyomedem.

Tydeum Oenei regis fuisse filium Statius clare confirmat, dicens: Sanguis hebet luctu, magni de stirpe creatum Oeneos et Marti non degenerare paterno Accipies etc. Hoc etiam ceteri videntur asserere, sed de matre quidam dissentiunt. Nam Lactantius eum filium fuisse dicit Altee. Servius autem Euriboe. De hoc insuper clara recitatur hystoria. Dicit ante alia Lactantius eum e Calidonia discessisse, quia Menalippum fratrem suum in venatione minus advertenter occiderat; et hinc sequitur Statius, quod multa iam nocte ymbribus atque procellis fatigatus in Argos civitatem venerit, ubi cum neminem nosceret, et refugium perquireret, quo pernoctare posset, ad regiam porticum venit, in quam paulo ante Polynices Thebanus, pactione cum Ethyocle fratre facta de annuo imperio successive, etiam madens devenerat, et equum suum locaverat, et cum non satis capax duorum videretur locus ob mansionem, non cedente Pollynice, in iurgium devenere, et inde in certamen. Quod cum audisset Adrastus, descendens eos pacificatos deduxit in regiam; et cum advertisset Pollynicem leonis pelle tectum, et Tydeum apri, confestim ambiguum oraculi responsum quod consuluerat de nuptiis filiarum intellexit. Acceperat autem se illas daturum alteram leoni, alteram vero apro, et ideo cum iam eos cognovisset, quasi sibi missos generos, Thydeo Deyphilem iunxit, Pollynici autem Argyam. Ipsi quidem, paulo ante hostes, non solum affinitate sed amicitia integra evestigio iuncti sunt, adeo ut, veniente tempore, quo secundum pactiones Polynices regnum a fratre debebat assumere,

neminem ire legatum preter se ad repetendum pro Pollynice regnum Tydeus passus est; cui cum denegatum fuisset preter ius et fas redeunti, ut ait Omerus, et post eum fere ad literam Statius, insidie Ethyoclis apposite sunt. Et cum nocte in incautum quinquaginta milites irruissent, nulla ex parte territus, expedito gladio in eos conversus est, et post longam atque cruentam pugnam multis saucius vulneribus, uno excepto, omnes occidit. Tandem cum Adrasto et Pollynice iam uno ex Deyphile suscepto filio Dyomede ad obsidionem venit Thebarum convocatis amicis. Ibi autem, tanquam rem suam ageret, acriter sepe pugnans, die una a quodam Menalippo sagitta in mortem vulneratus est. Quod cum impatienter ferret seque acerbitate vulneris in mortem trahi nosceret, fere in rabiem versus sociis eius, qui eum vulneraverat, postulavit caput. Qui postquam illud multo sanguine fuso obtinuerunt, eique detulerunt, ipse non aliter quam canis iam deficiens cervici dentes infixit, et illam dum bestiali ritu devoraret, occubuit. Hunc preterea, ut Lactantius refert, fuerunt qui ex Marte genitum dicerent, sumpta facie Oenei, nil aliud sentientes, quam Martem in nativitate Tydei adeo potentissimum significatorem fuisse, ut ei in gestibus suis simillimus appareret.

CAP. XXII.

De Dyomede Tydei filio.

Dyomedes, ut satis vulgatum est, filius fuit Tydei ex Deyphile. Hic Etolorum dux cum ceteris Grecis ad obsidionem Troianam accessit. Apud quam adeo se strenue gessit, ut post Achillem et Ayacem Grecorum omnium fortior haberetur et audacior. Nam preter occisos reges a se, et singulares pugnas adversus Hectorem et Eneam, aliosque insignes Troianorum principes, et captos Rhesi equos, atque Palladium Troianis subtractum, eo in bello Martem vulneravit, ut testatur Omerus in Yliade, sic et Venerem Eneam protegentem, ut Omerus primo, deinde dicit Virgilius. Tandem cum, obtenta victoria, in patriam remearet, dicit Leontius, quod ab Egyale coniuge, que

suasione Nauplii patris Palamedis alteri adheserat homini, minime receptus est. Servius quidem dicit, quod cum ipse cognovisset Egyalem cum Cyllabaro Steleni filio concubuisse, verecundia ductus domum noluisse reverti. Dicit insuper Leontius hoc illi imprecatum a Dyone fuisse, cum filiam vulneravit. Is tamen, indicto sibi exilio, ad partes Apulie sese contulit, et occupato Gargano monte, ut volunt aliqui, eius in radicibus Sypontum condidit civitatem; alii Arpum dicunt, et ibi cum multa passus fuisset, ut dicit Virgilius, socios in aves mutatos perdidit, et eo quod ossa Anchisis oraculo secum tulerit, dicit Servius eum ista perpeßsum, et ob hanc causam illa restituit. Aristotiles autem, ubi scribit De mirabilium auditu, dicit, Dyomedem ab Enea per dolum occisum, et loca quibus imperaverat occupata. Eo tamen mortuo, ut asserit Augustinus, ab incolis deificatus est, eique templum constructum in insula cui Dyomedia ab eo nomen est, et post eius mortem socios ob dolorem necis eius in volucres versos, eosque templum incolere atque circumvolare; quod etiam affirmat Servius, dicens hos aves a Latinis vocari Dyomedias, a Grecis vero Erodios, dicens insuper eas Grecis ad Ytaliã venientibus applaudere atque letas occurrere, cum Latinos fugiant vehementer, eo quod sue originis memores sint, et quod a Latinis dux eorum sit occisus. Theodontius vero dicit, eas Grecis applaudere et ceteris nationibus esse infestas, et singulis annis aquam rostris portantes templum Dyomedis perfundere. Sed quid sub fictionibus lateat videndum est. Dyomedem Martem vulnerasse ideo dictum puto, quia forsã cum Hectore pugnans, qui ob insignem militarem eius virtutem merito Mars dici poterat, illum vulneravit. Sic et Venerem, quia Eneam Veneris filium vulnerasset. Socios autem in aves mutatos dicit Theodontius ideo fictum, quia pyrrate effecti sint adeo veloci cursu remorum suffragio discurrentes maria, ut volare videantur, eosque Grecis servatis reliquis nationibus fuisse infestos.

CAP. XXIII.

De Menalippo Oenei filio.

Menalippus, ut Lactantio placet, Oenei regis fuit filius. Hic in silvis, dum una cum Tydeo fratre venaretur, ab eodem inadvertenter occisus est.

CAP. XXIV.

De Zesio VII Martis filio.

Zesius, ut dicit Theodontius, Martis fuit filius ex Hebe iuventutis dea susceptus, michi tamen omnino incognitus.

CAP. XXV.

De Flegia VIII Martis filio, qui genuit Coronim et Ysionem.

Flegias, ut dicit Lactantius, filius fuit Martis, homo nequam elatus et in Superos fastidiosus. Hic autem, ut ait Servius, filios habuit Ysionem et Coronidem nynpham. Quam cum sensisset ab Apolline viciatam, confestim ira percitus templum eius Delphys incendit. Quam ob rem iratus Apollo eum sagittis interemit, eiusque animam apud Inferos religavit, hac sub pena, ut sub ingenti sedeat saxo ruinam minante, et semper illud casurum suspicetur et timeat. De quo sic ait Virgilius: Flegiasque miserrimus omnes Admonet et magna testatur voce per umbras: Discite iustitiam moniti et non temnere divos etc. Flegiam combussisse templum Apollinis, ut dicit Eusebius in libro Temporum, contigit Danai regis Argivorum anno XXIII, anno vero mundi III dccli. Nunc quid veteres de impensa Flegie pena senserint videamus. Flegias autem dictus est a flegon, quod est flamma, et ideo Martis recte dicitur filius, quia calidus sit et siccus, et cui ardores et incendia competant. Quod autem apud Inferos(damnatus)sit, ea que dicta est pena, putat Lucretius, quod arbitrati sint veteres antequam ad corpora veniant apud Superos esse animas, et venientes in corpora, quoniam inferi sumus respective ad supercelestia corpora, eas descendere ad Inferos et ibidem varias habere penas secundum varias affectiones vel exercitia; et sic Flegias

in hac vita inter mortales vivens ad hanc penam damnatus est. Quam talem intelligit Macrobius, ubi De somnio Scipionis, sic dicens: Atram silicem lapsuram, et cadenti similem, illorum capitibus iminere, qui arduas potestates et infaustam ambiunt tyrannidem nunquam sine timore victuri et cogentes subiectum vulgus odisse, dum metuant, semper sibi videntur exitium excipere quod merentur.

CAP. XXVI.

De Coronide nympha filia Elegie et matre Esculapii.

Coronis nympha, ut ait Servius, filia fuit Flegie, que cum forma preclara esset placuit Apollini et ab eo viciata est, atque ex eius concubitu filium concepit, qui post modum Esculapius appellatus est. Hunc videtur arbitrari Tullius, ubi De naturis deorum, Valentis fuisse filium et secundi Mercurii fratrem. Quem ego existimo, quoniam in medicina clarus evasit, ideo Apollinis dictum filium, eo quod medicine deus Apollo dictus sit.

CAP. XXVII.

De Ysione filio Flege, qui genuit Centauros, quorum hec sunt nomina: Euritus, Nessus, Astilus, Ophionides, Grineus, Rethus, Orneus, Licidas, Medon, Pysenor, Taumas, Mermeros, Pholus, Menelas, Abas, Eurinomos, Yreos, Ymbrus, Ceneus, Aphydas, Elops, Patreus, Lycus, Cromis, Dictis, Phareus, Byanor, Nedianus, Lycetus, Ypason, Thereus, Rypheus, Demoleon, Plageon, Ylon, Ephynous, Damus Dorilas, Cyllarus, Yllonome femina, Pheo, Tomus, Theleboas, Pyretus, Ethodus, Ephydapus, Nesseus, Odites, Styphelus, Bromus,. Antimacus, Elymus, Pyramus, Latreus et Monicus, et alios. Et hos preter genuit Perithoum.

Ysion Flegie filius perhibetur a cunctis. Hunc aliqui volunt Jovis miseratione in celum assumptum et eius secretarium atque Junonis effectum; ubi elatus officio ausus est Junonem de stupro interpellare.

Que Jovi conquesta, eius iussu nubem in sui similitudinem exornavit, Ysionique loco sui apposuit. Qui cum ea iacens, ex illa Centauros genuit. Et cum a Jove de celo fuisset deiectus in terras, ausus est apud mortales gloriari se Junonis potitum concubitu; quam ob rem ictus fulmine apud Inferos rote volubili et plene serpentum alligatus, continue revolutioni damnatus est; unde dicit Ovidius: Volvitur Ysion et se sequiturque fugitque etc. Huius autem figmenti ratio potest esse talis. Ysion Thessalus fuit et Lapitarum dominus, regni preter modum avidus, adeo ut per tyrannidem occupare conatus sit. Iunonem nunc aerem nunc terram diximus, et reginam regnorum atque divitiarum. Que in quantum terra et regnum in terris et aliquid stabilitatis videtur protendere; et in quantum aer, qui lucidus est, splendoris aliquid videtur addere regnis, qui tamen fugitivus est, et in tenebras vertitur facile. Nubes autem solis opere ex vaporibus aqueis seu humentis terre surgentibus et in aere condensatis conficitur, natura sua caliginosa, visui sensibilis, manu autem incomprehensibilis, et nullis firmata radicibus, a ventis huc illuc leviter impellitur; et demum aut in aerem a calore resolvitur, aut in pluviam a frigore vertitur. Quid ergo ex dictis? Pro nube non regnum intellegimus, sed quoniam in Junonis effigiem apponitur id dicemus, quod in terris violentia possidetur, cui regni similitudo non nulla est, in quantum uti rex suis subditis dominatur, sic et is, qui violenter possidet, dum vires suppetunt, suis imperare videtur. Sed uti inter limpidum aerem et condensatam nubem grandis est differentia, sic inter regem atque tyrannum. Aer fulgidus est, sic et regium nomen, nubes obscura est, sic et caliginosa tyrannides. Regis amabile nomen, tyranni tetrum et odibile. Rex thronum conscendit suum regiis insignitus notis, tyrannus occupat dominium, armis horridis circumseptus. Rex per quietem et letitiam subditorum, tyrannus per sanguinem et miseriam subiacentium. Rex pacem augmentumque fidelium totis exquirat viribus, tyrannus rem suam curat per

exterminium aliorum. Rex in sinu amicorum quiescit, tyrannus, amicis fratribusque semotis, in satellitum scelestorumque hominum animam suam ponit. Quam ob rem cum in se, ut patet, diversissima ista sint, rex splendidus aer merito fingi potest, et ei est aliquid stabilitatis annexum, si quid dici potest stabile in caducis; ubi tyrannus respective turbulenta nubes est, nulle stabilitati annexa, et que facile resolvatur, seu a furore subiacentium, seu ob desidiam amicorum. His premissis arbitror quid sibi velit fictio absque difficultate videbimus. Assummitur ergo tunc in celum Ysion, cum celsa animo contemplamur, ut puta regum purpuras, splendores egregios, eximiam gloriam, potentiam inexhaustam et que stultorum iudicio regum infinita sunt commoda. Nec immerito Jovis atque Junonis videmur secretarii facti, dum quod ad eos attinet, quasi ex specula deitatis, presumptuoso speculamur animo, et tunc in Junonis desiderium trahimur, dum hos regios fastus, aliud quam sint, stolido iudicio arbitramur. Tunc autem Junonem de stupro interpellat Ysion, quando nulla previa ratione, nullo iusto suadente titulo in id privatus homo conatus exponit, ut regno violenter presit. Sed quid sit, si forsitan aliquid perinde queritur? Illi nubes Junonis effigiem habens apponitur, ex quorum concubitu, occupantis scilicet, et occupati imperii illico nascuntur Centauri. Fuere quidem Centauri homines armigeri, elati animi, et immoderati, ac in omne nephas proni, uti satellites cernimus, et stipendiarios, et ministros scelerum, ad quorum vires fidemque confestim recurrit tyrannus. Qui ideo ex nube nasci dicuntur, quia ex substantiis umbratilis regni, id est subditorum eorum emunguntur stipendia, ex quibus in eorum exterminium impii nutriuntur. Demum Ysion a Jove in terras e celo pellitur, id est a natura rerum; postquam enim cupidus intravit dominium, omissis cogitationibus splendorum, quibus spe blanda et fallaci existimatione oblectabatur, in anxias certasque trahitur curas, dum scilicet noscere incipit quibus laboribus, quantumcunque

continuis et amaris plenum sit imperium. Hic insuper quoniam se cum Iunone concubuisse iactasset, id est se regem dicere ausus est, fulminatur a Iove, eo scilicet fulmine quo exuruntur insipidi, qui, dum se somniantes alis in celum evehi arbitrantur, somno excussi repente se comperiunt precipitados in terris. Nam dum turgido spiritu elati quantumcunque violentia populorum imperium teneant, in se redeunt stolidi ambitionis somnum ab oculis pellunt, advertunt quos angores intraverint, quas ambages, quos timores, quasque incognitas ante perplexiones, qua animadvertentia non aliter quam ab ignito fulmine cruciantur. Qui cruciatus, si pacto aliquo eo tenente tyrannidem finirentur, non apud Inferos supplicio rote volubilis damnaretur, sed quoniam in pectore talis absque quiete aliqua circulari motu assidue circumvolvuntur, et veteres innovantur, et nove superadduntur, dum hinc huius insidias, inde vires illius, illinc dei iudicium timidus expavescit, rote infixus volubili dicitur, que ideo plena serpentum fingitur, quia curis non solum assiduus, sed etiam mordacibus agitur. Seu aliter et brevius. Nubem regni dicemus fore spem sumptam, quam nonnulli sibi male suis viribus mensuratis certissimam faciunt. Que ideo similis Iunoni fingitur, quia speranti iam speratum possidere videtur, nec aliter secum quam si possideret de re sperata disponit, et hinc fit ut ex hac tam certa spe, ut effectum consequatur, sperans sibi vires preparat, et sic agente spe, id est nube, Centauri oriuntur, id est preparantur, et cum ad consequendum opere, quod iam spe tenet insipidus, intrat labores adeo ut omittat cogitationes splendoras et in turbulentas deveniat necesse sit; et sic a Iove, id est a luce et splendore cogitationum, cadit seu deicitur in terras, et fulminatus vexetur in rota, ut dictum est. De hac autem rota aliter sensisse videtur Macrobius: Illos scilicet radiis rotarum pendere destrictos, qui nichil consilio previdentes, nichil ratione moderantes, nichil virtutibus explicantes, seque et omnes actus suos fortune committentes, casibus

fortuitis semper rotantur. Alii vero, ubi Ysion Jovis et Iunonis secretarius dicebatur, senserunt Ysionem augurem fuisse, eo quod in aere caperentur auguria, per que secreta, id est ea que futura sunt, solum a talibus cognosci credebantur. Quod autem ex nube genuerit Centauros, volunt nil aliud intelligi, quam quod precio satellitum fidem aucupent, que sic facile dissolvitur alio superveniente munere, ut nubes fit. Dicit preterea Fulgentius Dromocridem in Teogonia scribere, Ysionem in Grecia primum regni gloriam affectasse, et sibi centum equites primum omnium conquisisse, ex quo Centauri, id est centum armati. Sed ego miror Ysionem primum apud Grecos regnum optasse, cum constet ante tempora Ysionis multos fuisse Sycioniis et Argivis reges, qui et Greci sunt. Fuit enim Ysion, Danao imperante Argivis. Posset tamen hic responderi alios reges, qui eum precesserant sponte populorum quibus imperaverant, extitisse; Ysion autem primus fuit, qui per vim et tyrannidem regnum occupare conatus est.

CAP. XXVIII.

De Centauris Ysionis filiis in generali.

Centauri Ysionis et Nubis filii fuere, ut premonstratum est. Hos volunt quidam apud Thesaliam equos ante alios domuisse, et insignes evasisse equites; et quoniam centum convenere invicem, Centauri dicti, quasi centum armati, vel centum Martes, nam Grece arios Mars est, seu potius centum aure; nam sicut ventus velociter evolat, sic et hi centum velociter currere videbantur. Verumtamen hec Latina ethymologia est, quam Grece dictiones minime patiuntur. Ex eis talem refert Servius fabulam: Quod cum quidam Thessalus rex, bobus oestro exagitatis, satellites suos ad eos revocandos ire iussisset, et illi cum cursu pedestri non sufficerent, ascenderunt equos, et eorum velocitate boves consecuti, eos stimulis ad tecta revocarunt. Sic hi visi, aut cum irent velociter, aut cum eorum equi circa flumen Peneon potarent capitibus inclinatis, locum fabule

stulta credulitas adinvenit, qua arbitratum est unum esse animal ex equo et homine compositum, et sic semper postea pictum est. Hi tandem elati homines in nuptiis Perythoi cibo pleni vinoque madentes sponsam Perythoo auferre vi conati sunt, sed resistente Theseo superati. Virgilius autem eos dicit fuisse Lapytas. Eos autem superari atque deleri Mars passus est, eo quod illi sacrum non exhibuissent, cum diis ceteris adolessent. Quasi ex hoc velint, quia omissa Martis severitate, epulis et potationibus vacantes effeminati sint, et sic superati. Si quid preter hoc ex eis hic fictionis haberetur, satis supra ubi de Ysione declaratum est.

CAP. XXIX.

De Eurito Ysionis filio.

Euritus ex Centauris unus, ut refert Lactantius, in domum Oenei regis Calidonie veniens, Deyaniram, quam paulo ante Hercules petierat et fidem prestaverat se illam in uxorem ducturum, postulavit in coniugem. Oeneus vim timens spopondit, et constituto die, dum nuptias Euritius celebraret, supervenit Hercules, et inito cum Centauris ibidem existentibus certamine, eos occidit, et Deyaniram sibi matrimonio copulavit. Ovidius vero non sic, quin imo dicit quod cum Perithous duxisset Yppodamiam coniugem, et posuisset in antro mensas Centauris, et ipsi epulantes vino plurimo caluissent, in lasciviam venere et audaciam nimiam, et capiente Euritio Yppodamiam atque trahente eam, insurrexit Perythous atque Theseus, et turbati casu adversus eum et socios inivere pugnam, et cum abstulisset Theseus Yppodamiam Euritio, eum conantem manibus cratere sumpto interfecit.

CAP. XXX.

De Asthylo Centauro vate, Ysionis et Nubis filio.

Astilus ex Centauris fuit unus; et quoniam augurio valebat futura prenoscens, fratres monuerat ne bellum adversus Lapitas

assummerent. Tandem cum se una cum eis in nuptiis reperiret, videretque Dryantem acriter insistentem cedentemque misere quos contingere poterat, et ex suis plures etiam fugientes, timens illius virtutem et ipse fugam cepit, Nessoque Centauro fugienti dixit, ut dicit Ovidius: Astylus: ille etiam metuenti vulnera Nesso: Ne fuge, ad Herculeos, inquit, servaberis arcus etc.

CAP. XXXI.

De Nesso Ysionis et Nubis filio.

Nessus ex Centauris famosissimus fuit. Hic cum versutus homo plurimum esset, et fuga manus evasisset Lapytarum, in Calidoniam abiit, et secus Ebum eiusdem regionis fluvium moram trahens, Deyaniram filiam Oenei regis amavit. Tractu vero temporis contigit, quod eunte Hercule a Calidonia versus patriam una cum Deyanira coniuge, ab Ebeno fluvio pluviis turgidus detentus est. Cui Nessus, quasi obsequio prestaturus, obtulit se, si natans vellet, transvadere fluvium Deyaniram in ripam alteram delaturum. Quod Hercules annuit; verum cum transvadasset velociter Nessus, Hercule adhuc natante, ratus suo ardori concessum tempus, aura ocior cum Deyanira fugam arripuit. Hercules autem sumpto arcu, sagitta eum consecutus est. Qui dum se saucium cerneret et periturum agnosceret, ne inultus occumberet, novam commentus fraudem, confestim vestimentum sanguine suum perlitum exuit, et quasi munus amoris Deyanire dono dedit, hanc illi asserens esse virtutem, ut, si illotum servaretur, posset ab omni amore forensi in suum revocare Herculem, dummodo id ageret, ut illo indueretur Hercules. Quod credula Deyanira servavit, et post tempus, dum Herculem amore Yolis captum in suum revocare vellet, illum, ut latius in sequentibus exprimeretur, occidit. Nessus autem vestimento dato expiravit, ut vaticinium impleretur Astyli. Staius hunc Ebum fluvium ob mortem Nessi Centaurum cognominat. Et Lucanus de eo

dicit: Et Meleagream maculatus sanguine Nessi Ebenos Calidona secat etc.

CAP. XXXII.

De reliquis Centauris Ysionis filiis.

Phyonides, Grineus, Rethus, Orneus, Lycidas, Medon, Pysenor, Taumas, Mermeros, Pholus, Menelas, Abas, Eurinomus, Yreos, Ymbrus, Ceneus, Aphydas, Elops, Patreus, Lycus, Cromis, Dictis, Phareus, Byanor, Nedyanus, Lyceus, Ypason, Thereus, Rypheus, Demolcon, Plageon, Ylon, Ephynous, Damus, Dorylas, Cyllarus, Yllonome femina, Pheo, Thomus, Theleboas, Pyrethus, Ethodus, Ephydupus, Nesseus, Odites, Styphelus, Bromus, Anthimacus, Elymus, Pyramus, Latreus, et Monicus, omnes fuere Centauri Ysionis et Nubis filii, et in nuptiis Perythoi aut cesi aut fugati a Lapithis, ut late in suo maiori volumine testatur Ovidius.

CAP. XXXIII.

De Perythoo Ysionis filio qui genuit Polipitem.

Perithous non ex Nube apposita, sed ex coniuge fuit Ysionis filius, ut dicit Ovidius: Duxerat Hyppodamen audaci Ysione natus etc. Hic, ut fertur, amicitia integra Theseo Atheniensi iunctus fuit, et cum Yppocatiam secundum Lactantium, secundum autem Ovidium Yppodamiam duxisset uxorem, ut ait Servius circumvicinos populos convocavit ad festum; ex quo secutum est, cum in nuptialibus sacris ceteri onorarentur dii, solus Mars omissus est; quam ob causam indignatus Centauris indignantibus furorem inmisit, qui insurgentes adversus Lapithas in pugnam, ut supra dictum est, plures ex Centauris cesi occubuere. Lactantius vero dicit hoc in certamine Lapithas fuisse deletos, quod intelligendum est de his Lapithis qui Centauri erant. Perythoum insuper volunt seu Yppodamia morta, seu ea vivente et forte repudiata, cum Theseo amico suo convenisse, qui tunc forte celebs erat, se nisi ex Jovis genitis uxores sumpturos, et

cum iam Theseus Helenam rapuisset, que Jovis et Lede filia habebatur, nec altera nosceretur in terris ea tempestate a Jove genita preter Proserpinam Plutonis coniugem, cum in celum nequirent ascendere, ad Inferos eam rapturi declinaverunt; verum Cerberus adversus Perithoum insurgens, illum primo interfecit impetu, quem dum iuvare conaretur Theseus, in magno vite fuit discrimine et ultimo a Plutone detentus est. Tandem redeunte Hercule ab Hispania Gerione superato, et preda ingenti divite, audito Perithoi infortunio, et captivitate Thesei, a Trenaro specu descendit ad Inferos, ut tragedus testatur Seneca in tragedia Herculis Furentis; cui obvius Cerberus factus, ut in eadem tragedia plenius dicitur, ab Hercule victus, atque triplici ligatus catena, Theseo concessus est. Aliqui volunt Cerbero ab Hercule barbam decerptam; quem, liberato Theseo, per Trenaron ad superos triplici traxit catena etiam renitentem. Pomponius autem in Cosmographia scribit circa Euxisini sinus introitum haud longe ab Heraclea urbe Acherusiam specum esse, ad Manes usque, ut fama fert, pervium et ex eo ad superos aiunt incole Cerberum tractum. Sunt preterea nonnulli, qui ad augendam fabule fidem, cum venenosis herbis locus hahundet, dicant eas primo ex spuma tracti Cerberi natas, nec in processu a quoquam evelli potuisse; quod hac in historia fictum est, eque ad historiam pertinet. Nam cum clam latronum more non tanquam strenui iuvenes rapturi Proserpinam ivissent Perithous et Theseus nocte, a Cerbero cane Perithous, ut legitur, occisus est, et ab incursantibus detentus Theseus, pro cuius liberatione Hercules ad Inferos discendens, id est in regnum Molossorum, primo clava occurrentem et omnia audentem canem domuit atque ligavit, et Theseum sub interminatione belli Plutoni repetiit, qui illi concessus est, et sic cum cane in Atticam seu Beotiam rediere. Per barbam Cerbero evulsam audaciam atque robur debemus intelligere, quibus canis privatus est; nam expertus Herculis clavam, et visa viri

constantia, timidus atque mutus effectus se victum confessus est. Est enim hominibus barba a natura concessa in testimonium virilitatis, ut in Moralibus placet Gregorio; hanc enim quotiens tangimus aut videmus, nos esse viros meminisse debemus, et nobis ab his, que minime virum deceant, cavere monemur. De reliquis alibi dictum est.

CAP. XXXIV.

De Polypite Perythoi filio.

Polypites Perythoi fuit filius et Yppodamie, ut Omerus in Yliade, dum dicit: Ton auth' ehgemo noi eue meneptolemos Polupoites, Uhios Peirithooio, ton athanatos teketo Zeus, Ton r' uhpo Peirithoo teketo klete Ihppodameia etc.(Que latine sonant): Illos autem ducebat fortis bello Polypithes filius Perithoi, quem immortalis genuit Iuppiter. Hunc Polypithem Perithoo genuit gloriosa Yppodamia. Hic, ut per eundem Omerum patet in catalogo Grecorum, cum eis in Troianam expeditionem ivit.

CAP. XXXV.

De Brictona Martis VIII filia.

Brictona seu Bricton nympha fuit Cretensis, ut Lactantius asserit, Martis filia. Que cum virgo adhesisset Diane et, perpetue facto virginittis voto, venationibus vacaret, eo quod formosa esset, Minoi regi Cretensium placuit. Qui cum ei renuenti violentiam vellet inferre, nec aliunde virgini appareret effugium, se in mare dedit precipitem, et sic ab undis absorta est. Contigit postea, ut piscatorum retibus traheretur eius cadaver in litus. Porro seu Diane, seu Martis turbatione factum sit, pestis ingens insulis immissa est, quam, videbatur, cessare non possent incole, nisi Diane instituissent templum, et eam Dictimam appellarent, eo quod piscatorum retia, quibus in terram deductum est Brictone cadaver, dictia nominentur.

CAP. XXXVI.

De Evanne X Martis filia, et Capanei coniuge.

Evannes, ut Theodontio placet, Martis fuit filia ex Thebe Asopi fluminis coniuge suscepta. Que quidem Evannes coniunx fuit Capanei insolentissimi hominis, et ex eo filium peperit, quem Stelenium vocavere. Credo ego hanc ferocissimam fuisse feminam, et ideo Martis dictam filiam. Quam ferunt adeo Capaneum virum suum dilexisse, ut dum fulminatus apud Thebas eius funeralia exercerentur, ponereturque Capanei cadaver semiustum in rogam, ferre non potens tam ingentem animi dolorem, sese iniecisse flammis illud urentibus, et sic una cum viro exustam, et immixtis cineribus in urnam depositam.

CAP. XXXVII.

De Hermiona XI Martis filia et Cadmi coniuge.

Hermionam poete dicunt Martis et Veneris fuisse filiam, eamque, relictam Spyngem, a Cadmo Thebarum rege in coniugem ductam. Huic Vulcanum aiunt monile fecisse pulchritudinis insigne, sed infausti ominis portanti, et hoc ob odium in eam susceptum, quod ex adulterio coniugis nata sit. Ex hac insuper Cadmus IIII suscepit filias; et postremo, ut aiunt, in serpentes versi in mortem usque mansere. Cuius fictionis absconditum hoc esse potest. Primo Veneris filia fuit Hermiona quantum ad Cadmum, quia pulchritudine seu facetia sua potens fuit in Cadmum venereas immittere flammam, id est libidinosam flagrantiam, quod Veneris est; et hoc in quantum ob ipsius desiderium Spyngem pristinam coniugem abdicavit. Martis vero ideo filia dici potest, quia eidem Cadmo causa fuit belli; nam, ut dicit Eusebius, Palefatum inducens in testem, Spyngos propter zelum Hermione a Cadmo, cuius erat uxor, discessit, et confestim in eum bella commovit. Et sic Martis filiam, id est belli causam, Cadmus assumpsit uxorem. Monile autem infaustum a Vulcano

conditum accipi potest propter infaustum huiusce matrimonii exitum, eo quod ab Amphyone et Zetho regno privati et in exilium pulsi sunt. Quod autem in serpentem versa sit, potest intelligi, seu quia exul circa infima uti serpentes incedunt, se cum viro exercuit, ubi, dum regnaret, vacabat excelsis; seu quia per diversa post exilium nunc huc, nunc illuc erravere ut serpentes; seu quia affecti senio pectus in terram versum, uti serpentes faciunt, qui pectore gradiuntur, incessere.

CAP. XXXVIII.

De Hipervio XII Martis filio.

Hipervium Martis fuisse filium asserit in libro Naturalis hystorie Plinius fuisse. De quo nil aliud reperisse memini, nisi quod idem Plinius dicit, eum scilicet primum fuisse, qui occidit animal, et ob id puto, cum opus seivum visum sit, Martis filium dictum.

CAP. XXXIX.

De Etholo XIII Martis filio.

Etholus Martis fuit filius, ut Plinius in libro Naturalis hystorie testatur, eiusque fuisse compertum iaculum dicit. Credo ego hunc Etholum regem fuisse Etholie, et ab eo forsan denominatam fore regionem illam, in qua cum bellicosi plurimum populi sint, et ipse Etholus, ut inventum eius ostendit, cum bellicosus esset homo, ab ipsis Etholis Martis filius dictus est.

CAP. XL.

De Remo XIII et Romulo XV Martis filiis.

Remus et Romulus, seu Romus, ut veteres asseruere Romani, Martis fuere filii ex Ylia vestali virgine suscepti. Ex quibus, ubi De fastis, refert Ovidius. Quod cum Ylia urna sumpta iret aquam latura pro sacris, sub salice fessa consedit, et canentibus avibus in somnum soluta, a Marte visa et oppressa est; ei vero dormienti visum est se in conspectu ignium vestalium stare, et in focos victas laneas, quibus

obumbratum caput habebat, cecidisse, et ex eis duas consurgere palmas, quarum altera maior ramis totum occupaverat orbem. Quas cum moliretur patruus excidere, a pyco Martia ave et lupo tutate sunt. Que cum ex eo compressu, quem dormiens passa fuerat, geminos peperisset, iussu Amulii regis Albanorum patrui sui, ut proicerentur in Tyberim delati; cum intumuisset pridiani ymbris causa flumen, nequeuntes delatores devenire ad alveum, illos in ripam deposuere, ibi aliquandiu a pyco nutriti, advenit lupa, que catulos perdiderat, et admotis labellis eorum uberibus eos educavit. Figmenti huius ratio satis summitur ex Romanorum annalibus. Habetur enim pro comperto Yliam ex incognito patre uno partu Remum et Romulum peperisse, et sic vitte virginitatis testimonium ferentes in ignem decidere. Duo nati, duo fuerunt palme, quia victoriosi fuere iuvenes, sed alter magis, scilicet Romulus, qui Romanum fundavit imperium, per quod omnis orbis suis et suorum scilicet victoriis subactus est. In has sevre voluit patruus dum abici iussit. A pyco autem educatos ideo dixere, quia pycus formicis alatur, per quas agricole intelliguntur; sic et ipsi a Faustulo pastore regio, qui et agriculator erat, collecti et servati sunt, et a lupo nutriti etiam sunt, quoniam ab Acca Laurentia Faustuli coniuge lactati et maternali solertia gubernati fuere; quam lupam vocavere, eo quod nobile scortum fuit, et talis nuncupantur lupe ob avaritiam, causa cuius pudicitiam prostravere, et inde in odiernum usque cellule talium lupanaria appellantur. Quod autem ex Marte geniti sint ad contegendam conditorum tam inclite gentis infamem originem adinventum est, convenientibus etiam moribus iuvenum figmento; nam rapaces et predones et elati animi atque bellicosi fuere. De quibus dicit Titus Livius, quod cum Amulius Numitorem fratrem regno expoliasset, Lausum eius occidit filium, et Yliam, ad auferendam spem prolis, vestalem dicavit virginem, ex qua cum nati gemini, et iussu Amulii essent expositi, a Faustulo rerum conscio

educati, et ad etatem usque puberem deducti, cum rapinis et latrociniis vacarent, stirpis eorum facti consci et fraudis Amulii, ex composito cum captivus a sociis duceretur alter et alter, quasi accusator, cum consciis ad Amulium venissent. Quo consurgentibus, hinc accusatore, inde accusato in regem, eum occiderunt, et genus professi suum, avo eorum Numitori seni regnum restituere. Ipsi vero, ubi nunc Roma est, sibi condidere urbem. Et dum de se uterque nove urbi nomen vellet imponere, in hanc concordiam ex composito devenere, ut siquis faustius sumpsisset augurium ex diversis montibus, is nomen imponeret civitati. Ex quo secutum est, ut sex vultures videret Remus, XII Romulus; quam ob rem, quoniam plures vidisset, Romam a se nuncupavit urbem. Remus autem postea, quia sulcum loco muri signatum contra edictum Romuli superasset, seu aliam ob causam a Romulo iussum sit, a Fabio Romuli duce Remus cultro pastorali occisus est. Et sunt qui arbitrentur eum ibidem sepultum, ubi futuri muri vestigium transgressus est. Ostenduntque hodierni pyramidem in muro, saxis in altum egestam, cadaveri eius superedificatam.

CAP. XLI.

De Romulo tantum(XV)Martis filio.

Romulus Ylie et Martis fuit filius, ut supra proximo monstratum est. Esto dicat Servius hunc Romum appellatum fuisse, verum pro Romo Romulus blandimenti causa dictum, nam gaudent diminutione blanditie. Hic quidem primus fuit Romanorum rex, bellicosissimus homo adeo, ut merito Martis filius crederetur, nulla enim illi quies unquam fuit. Hic multos ex adiacentibus urbi populos armorum vi sui dicioni subegit. Et quoniam vir bellorum fuit, pauca sacra apud novum populum, quem ex fugitivis et latronibus asylo facto congregaverat, et Sabinas mulieres fraude captas congregatis concesserat, instituerat; sed inter alia Laurentalia intulit, hanc ob causam, ut dicit Macrobius, quia, ut Macer in Hystoriarum libro

refert, Faustuli coniugem Accam Laurentiam Romuli et Remi nutricem, regnante Romulo Carutio cuidam Tusco diviti nuptam auctamque premortui Carutii hereditate, Romulum, quem nutriverat, heredem liquisset, et sic ob id pietatis causa festum Laurentalium institutum. Non nulli aliter opinantur, dicentes non a Romulo, sed ab ipsa Acca Laurentia hoc introductum sacrum, et a Romulo continuatum. Que opinio roborari videtur autoritate Fulgentii, qui in libro Antiquorum sermonum dicit sic: Acca Laurentia Romuli nutrix consuevit pro agris semel in anno sacrificare cum XII filiis suis sacrificium precedentibus; unde dum unus mortuus esset, propter nutricis gratiam Romulus invicem defuncti succedere pollicetur; unde et ritus processit cum XII, et hi XII qui sacrificarent deinceps Arvales dicti sunt fratres, sicut Rutilius Geminus in libris pontificalibus memorat. Hic insuper annum primus Romanis ex decem mensibus ordinavit, quorum primum a Marte patre Martium appellavit. Preterea centum fore patres instituit, quos senatores nuncupavit, et qui ex his nascebantur, patricii vocabantur. Inde sedato Sabinorum ob raptum mulierum bello, populum divisit in curias, et equitum tres centurias descripsit, et alia multa fecit bellica potius quam pacis tempora prospectantia. Inde multarum insignis victoriarum, dum apud Capreas paludes ad recensendum exercitum concionem haberet, cohorta subito tempestate maximo cum fragore celi et tonitruorum strepitu, ingenti atque denso nymbo contextus est, adeo ut eius conspectus auferretur a plebe, nec ulterius postea in terris visus sit; creditumque est a patribus, eo quod plebi videretur favere nimis, trucidatum, et in paludem cadaver eius deiectum. Sed postquam plebs orbitatis metu aliquandiu tacuit, a nonnullis initio facto, deum deo natum regem parentemque urbis Romane salutare cepere, et vota exhiere. Quam stolidam opinionem unius nobilis viri consilio roboratam aiunt. Nam Julius Proculus, qui ex stirpe Enee creditus cum Remo Romuloque,

Alba relicta, Romam devenerat, et in civitate sollicita desiderio perditī regis in concionem prodiit: Romulus, Quirites, parens urbis huius, prima hodierna luce celo repente delapsus, se michi obvium dedit, cum perfusus horrore venerabundus astitissem, petens contra, ut intueri fas esset: Abi, nuntia, inquit, Romanis celestis ita velle, ut mea Roma caput orbis terrarum sit; proinde rem militarem colant sciantque, et ita posteris tradant nullas opes humanas armis Romanis resistere posse; hoc, inquit, locutus sublimis abiit. Ex quo factum ut, sub nomine Quirini, sic enim quia hastatus incederet, et hasta quiris Sabina lingua diceretur, appellatus et deus habitus sit. Plinius tamen, ubi De viris illustribus, dicit Romulum a Curibus, Sabinorum oppido, Romanos appellasse Quirites. Decessit quidem postquam annis VII et XXX regnasset, et regnare cepit anno mundi IIIccccxlv, natus annorum XV, ut scribit in libro Temporum Eusebius. Et quoniam ultimus ex compertis ex prole Martis est, libello nono secum libet finem imponere.

Genealogie deorum gentilium liber VIII explicit.

LIBER DECIMUS

GENEALOGIE DEORUM GENTILIUM SECUNDUM JOHANNEM BOCCACCIUM DE CERTALDO LIBER DECIMUS INCIPIT FELICITER.

In precedenti arbore, cuius in radice consistit Neptumnus, describitur in ramis et frondibus omnis eiusdem Neptumni successio.

Prohemium

Mediterraneum mare, Affrico et Asyatico atque Europo litore terminatum, mille conspicuum insulis, opere Herculis, regum inclite, inter Abilam et Calpem, occidentalia promontoria, que Pomponius columnas Herculis vocat, ad terras demissum nostras ex Oceano vetustissimi credidere homines. Ex quo, sic deo sua liberalitate

nostris oportunitatibus providente, ingens mortalibus commodum consecutum est. Quid enim spectare, divino prestante lumine, rates, humano escogitatas ingenio, et artificio fabrefactas, nunc remigio sulcantes undas, nunc velo tenso ventorum impulsas spiritu, quibus omne grande defertur onus? Quid eorum excogitare audaciam, qui se primo undis incognitis et inexpertis flatibus credidere? horror equidem est. Horum tamen, et si non semper, ut plurimum tanta fuit fides aut audentium fortuna, ut transfretantes peregrinatione longinqua non dicam cursu solum, sed volatu celeri delati, aurum metallaque cetera Eois, vestes purpureas et aromata, lapides preciosos et ebora occiduis, peregrinas aves et balsama, ligna nostris silvis incognita, gummas et sudores arborum reliquos, radicesque non omni solo familiares, ex quibus tam sanis, quam egris corporibus medicamina atque obliationes sequuntur innumere; et, quod non minimum humani generis reipublice bonum est, his agentibus navigationibus maris huius, factum est, ut Cymber et Celta altero orbis ex angulo non nunquam sentiant, qui sint Arabes, quid mare Rubrum, quid et Sabea nemora sudent. Hyrcanus et Tanays incola Athlanticos noscant Hesperidas, et eorum etiam gustent aurea mala. Ferventes Ethyopas et Nylum ac Lybicas pestes gelidus Yperboreus lustret et Sarmata. Sic et Hispanus Maurusque visitatus visitet Persas et Yndos et Caucasum. Et Tyles ultima calcet Taprobanis litora, et dum sua invicem permutant bona, mores non solum legesque et habitus mirentur, fit, quin imo qui se, dum alterum intuetur, ex altero quam sit mundo, nec uno eodemque se cum illo ambiri oceano arbitratur, ritus miscet, fidem mercimoniis comunicet, amicitias iungat, et, dum sua docent ydiomata, discunt etiam aliena, et sic fit, ut; quos fecerat distantia locorum extraneos, navigatio iungat faciatque concordēs. Sunt preterea et alia multa, quae, si tanta non sint admiratione conspicua, sunt forsā utilitate continua cariora. Prebet hoc mare lembis infinita piscationum

commoda, quibus fit, ut opipares divitum mense magnis atque sapidis piscibus onerentur et pauperes minoribus nutriantur. Hoc insuper prestante tranquillo, ex insulis fertilibus pecora, iumenta atque frumenta et oportuna quecunque victui in continentem et alterutrum deferantur; dat validis infirmisque lavacra, et sale suo valere facit insipida, humectat ad iacentes undique terras, eiusque meatu subterraneo fistulas implet, ex quibus fontes habemus et flumina, quorum nisi susceptor adesset, in convallibus maxima hominum peste marcerent. Quid multa referam? Hoc tam singulare bonum cunctis, ut prisci finxere poete, in divisione regni trium filiorum Saturni Neptunno contigit, et eius dictus est deus. Cuius quoniam prolem explicaturus sum, libuit me ipsum per eius beneficia circumagere paululum ut, si, dum aliorum navigans posteritates exquirens se absque periculo cimbule mee sulcare permisit, nunc exquirenti suam tranquillum se prebeat. Quod oro, ut ille faciat, qui illud in cataclismo infra litora revocavit.

CAP. I.

De Neptunno VIII Saturni filio, cui XXXV fuisse filios legimus. Quorum hec sunt nomina: primus Dorus, II Amicis, III Phorcus, IIII Albion, V Borgion, VI Tara, VII Polyphemus, VIII Tylemus, IIII Brontes, X Steropes, XI Pyragmon, XII Nasithous, XIII Melion, IIII Actorion, XV Aon, XVI Mesappus, XVII Busyris, XVIII Pegasus, XVIII Nicteus, XX Yrceus, XXI Pelias, XXII Neleus, XXIII Cignus, XXIII Grisaor, XXV Othus, XXVI Ephyaltes, XXVII Egeus, XXVIII Onchestus, XXVIII Pelasgus, XXX Nauplius, XXXI Celleno, XXXII Aello, XXXIII Occipite, XXXIII Sycanus, XXXV Syculus.

Neptunus Saturni et Opis fuit filius, et dum natus est a matre fuit absconditus, ne a Saturno occideretur, ut in sacra hystoria legitur. Hunc veteres maris dixere deum, quod ex carmine Maronis patet, dum dicit: Maturate fugam regique hec dicite vestro: Non illi imperium pelagi sevumque tridentem, Sed michi forte datum etc.

Neptumno scilicet. Quod forsitan ab Omero sumptum est, dum in persona Neptumni sic in Yliade dicit: Treis gar t' ek Kronou eimen eidelpheoi, ohus teketo Rhea, Zeus kai ego, tritatos d' Aides eneroisi anasson Trikhtha de panta dedastai, ekastos d' emmore times E toi egon elakhon polien ala naiemen aiei etc. (Que latine sonant): Tres enim a Saturno sumus fratres, quos genuit Rhea, Iuppiter et ego; tertius autem Dites mortuis dominans. Tripliciter autem omnia divisa sunt, cuilibet autem contigit honor, certe michi contigit antiquum fretum habitare semper etc. Huic preterea dicit Albericus uxorem fuisse nomine Amphitritem, et amplissimam, sed ex pluribus mulieribus, prolem. Et cum illi currum comitesque dederint, qualiter per regnum incedat suum, pulchre describit Virgilius, dicens: Iungit equos curru genitor spumantiaque addit Frena feris manibusque omnes effundit habenas. Ceruleo per summa levis volat equora curru; Subsident unde tumidumque sub axe sonanti Sternitur equor aquis, fugiunt vasto ethere nymphi. Tum varie comitum facies, immania cethe, Et senior Glauci chorus Ynosque Palemon Tritonesque citi, Phorcique exercitus omnis. Leva tenet Thetis et Melite Panopeaque virgo, Niseeque Eploque Talya Cymodoceque etc. Sed Statius aliter eius describit excursus, dum dicit: Qualis ubi Eolio demissos carcere ventos Dux pre se Naptunus agit magnoque volantes Inicit Egeo, tristis comitatus eunti Circum loca fremunt Nymbique Hyemesque profunde Nubilaque evulso terrarum sordida fundo Tempestas etc. Huic insuper de impositione nominis Athenis cum Minerva litigium fuit, quod, quoniam ubi supra de eadem dictum est, satis plene describitur, reiterasse supervacaneum duxi. Sic et de muris Troie ab eo et Apolline constructis, ubi de Laomedonte legitur, invenitur. Voluit eum insuper Iunonis fuisse alumnum, et loco sceptri gestare tridentem, et rerum illi fundamenta sacrata. Ex quibus quid senserit decepta vetustas, videndum est. Neptunus maris deus a fingentibus dictus est, eo quod sic in sacra

legatur hystoria: Iuppiter Neptuno imperium dat maris, ut insulis omnibus et que secus mare loca essent omnibus regnaret etc. Hinc poete postmodum ubi regem dixisset hystoriographus, deum fingendo dixere; que fictio adeo adolevit, ut etiam qui se prudentes arbitrabantur, infanda credulitate caperentur. Amphytritum autem illius ideo dixere coniugem, quia semper mari iunctus sit sonus, qui ubique in litus sit in circuita orbis proicientibus sese undis in terram; dicitur enim Amphytrites ab amphi, quod est circum, et tryton maris sonus, et sic circumsonans. Currus autem habet designare motum eius in superficie, qui cum revolutione et rumore fit ut currus faciunt rote. De eius incessu et comitiva, per quod a Virgilio scribitur redeuntis in tranquillitatem maris mos, seu natura ponitur. A Statio vero contrarium designatur, qualiter scilicet ex tranquillitate mare efficitur procellosum. Mare autem Iunonis fuisse alumnum ideo dictum est, quia aer ex aquis suscipit incrementum, ut ubi de Iunone dictum est. Tridens autem sceptrum illi concessum triplicem aque proprietatem ostendit; est enim labilis, nabilis et potabilis. Fundamenta vero illi ideo consecrata sunt, quia eius opere terra moveatur, et ob id ab Omero vocatur sepissime Ennosigeos, quod idem est quod terram movens; et propter hoc voluerunt insipidi, id quod sibi sacrum esset, ab eo deberi servari. O quam male legerant isti Daviticum illud: Nisi dominus edificaverit domum, in vanum laborant qui edificant eam; et hi potissime qui Neptunno fundamenta commodant, cum nil stabile sit, nisi fundetur in petra; petra autem Christus est. Vocant eum Neptunum, ut ait Rabanus et Ysidorus, quod nubat, id est mare terram tegat, vel, ut dicit Albericus, eum a nando dictum, quasi ob id moveatur quod in eo res innatent. Ridiculum est ab inopinato regis nomine velle regni qualitates expromere.

CAP. II.

De Doro primo Neptumni filio.

Dorus, ut dicit Servius, Neptuni fuit filius. Quem alii in parte Grecie regnasse volunt, ibique tante fuisse autoritatis, ut omnes, apud quos gessit imperium, ab eius nomine Dori nuncupati sint. Ysidorus vero ubi De ethymologiis, et Rabanus in libro De origine rerum dicunt: Dorus Neptuni et Elepis filius fuit, unde Dori nomen et originem ducunt. Sunt autem Grecie pars, ex quibus etiam cognominata tertia lingua Grecorum, que Dorica appellatur. Cur autem hic Neptuni dicatur filius, talis videtur ratio. Primo enim possibile est eum Neptuni regis fuisse filium, et tam virtute sua, quam autoritate patris in magnum devenisse nomen, ut fit, et de hoc satis dictum sit. Consuevere preterea veteres, et potissime qui generosi erant animi, a propriis sedibus ad alias transmeare, non nunquam motu proprio ob cupidinem glorie, et aliquando seditionibus pulsati, vel alia necessitate coacti. Qui eo quod nondum ubique pervii essent montes, et tenebrosa vetustate nemora complerent omnia, quia litora colerentur tantum, Mediterraneis fere neglectis locis, navigio ferebantur, et ubi applicabant, seu vi litore occupato, seu sponte incolarum suscepti essent, si videntium opinione erant vel efficiebantur insignes, dum nationes eorum alia non haberetur ab incolis rudibus notitia, quod per mare venissent, et ut etiam eius originis gloriam ampliarent, confestim Neptuno attribuebant, eumque Neptuni filium nuncupabant. Si forsitan huiusmodi homo terrestri advenisset itinere, Terre illum filium esse dicebant. Quod multis contigisse indocta testatur antiquitas. Et ne sepius reiterandus sit sermo, sic de reliquis Neptuni filiis, ni alia ratio demonstretur, intelligendum sit.

CAP. III.

De Amici vel Amico II Neptumni filio, qui genuit Buthem.

Amicis vel Amicus filius fuit Neptumni et Melites nynphe, secundum Servium, qui eum dicit a Polluce certamine superatum. Quod Lactantius apertius explicans dicit, quod, cum Pollux cum Argonautis

ad Bebritium nemus appulisset, et eum Amicus Bebritiorum rex ad cestuum provocasset certamen, haberetque semper hanc consuetudinem, ut insidiaretur intransitibus Bebritium nemus, et sub titulo evocationis in certamen, in illud advenas deduceret et occideret, contigit quod cum in eundem perduxisset Pollucem, et superatus ille vellet vim inferre, convocatis a Polluce sociis, ibidem occisus est ubi alios occidere consueverat. Theodontius vero hunc dicit ex Melanthe Prothei senis filia Neptuni fuisse filium. Verum ego magis Servio credam, cum dicat Leontius, eum ex Melita insula haud longe a Sicilia ibidem devenisset, et Bebritie regnum viribus occupasse. Est enim Bebritia regio, que postea Bithinia nuncupata est, proxima Troadi.

CAP. IV.

De Buthe Amici filio, qui genuit Erycem.

Buthes, ut asserit Theodontius, filius fuit Amici regis Bebritiorum. Quem dicit Leontius ob patris sevitiam, eo ab Argonautis cesso, regno pulsum, et cum Melitam avitum regnum repeteret, post aliquales errores, parvo navigio Drepanum in Syrcia devenisset, ibidem a Lycaste, nobili atque pulcherrima ea tempestate meretrice, hospitio susceptus est. Qui cum forma valeret et moribus et etate, a Lycaste facile adamatus est; cuius cum esset usus contubernio, ex ea filium suscepit, quem Ericem nuncupavit. Et quia Lycastes ob eximiam pulchritudinem et meretricium ab incolis Venus vocaretur, fabule datus est locus, Buthem, scilicet Ericem, ex Venere suscepisse.

CAP. V.

De Eryce Buthis filio.

Eryx, ut Theodontius dicit, filius fuit Buthis et Veneris. Servius autem dicit Neptuni et Veneris filium, et ex numero Argonautarum fuisse, et ait quod, cum Venus spatiaretur in litore Syculo, a Neptuno oppressa, Erycem concepit. Quod predictis male consonum est. Esto

dici possit Buthem hominem exterum et a mari vectum Neptunum dici. Hic Erix regnans in Sycilia, et viribus fidens, hospitibus legem posuerat, ut secum cestibus decertarent. Qui tandem ab Hercule ex Hyspania redeunte victus occubuit. Sane Theodontius, hystoriam continuans generationis eiusdem dicit, quod cum tam iure parentum, quam maximarum divitiarum meretricio quesitarum Lycastes amplissimum in eo Sycilie angulo dominium possideret, et viribus Buthis etiam ampliatus, ea moriente, Eryx tam thesauro quam egregio matris titulo, licet falso, elatus, se loci regem dixit, et in culmine propinqui Drepano montis templum ingens construi fecit, quod matri dicavit, et vocari iussit templum Veneris Erycine. Tandem insolens nimium ab Hercule occisus est, et in monte sepultus, ubi matri condiderat templum.

CAP. VI.

De Phorco III Neptumni filio, qui genuit Bathillum, Thoosam, Scillam, Medusam, Stennionem et Eurialem.

Phorcus, ut dicit Servius, Neptuni et Thoose nynphe filius fuit. Hunc dicit Varro regem fuisse Corsice et Sardinee, et ab Athlante rege navali certamine superatum, et cum magna exercitus sui parte obrutum. Quam ob rem socii, qui fuere superstites, in suam consolationem eum in marinum deum fuisse conversum dixere; et sic maris dictus est deus faventibus poeticis fictionibus desiderio attestantium. Et sic videtur ea demersione Phorcum sibi deum patrem et deitatem quesisse.

CAP. VII.

De Bathillo Phorci filio.

Bathillus, ut dicit Theodontius, filius fuit Phorci et marini monstri. De quo, et si quedam alia referat, licteris fere a lituris deletis legisse non potui, nec aliud usquam alibi vidisse memini.

CAP. VIII.

De Thoosa Phorci filia et matre Poliphemi.

Thoosam dicit Servius Phorci fuisse matrem. Verum Omerus in Odissea eiusdem Phorci dicit fuisse filiam sic: Antitheon Poluphemon, ohou kratos esti megiston Pasin en Kulopeon Thoosa de min teke nuophe, Phorkunos thugater ahlos atrugetoio medontos etc. (Que latine sonant): Anthiteum Polyphemum, cuius potentia est magna omnibus in Ciclopibus. Thoosa autem ipsum genuit nymphea Phorcinos filia mari sine fece predominantis. Et sic apparet hanc Phorci filiam fuisse, et ex Neptumno peperisse Polyphemum Ciclopem. Nec adversatur quod dicit Servius eam Phorci matrem, cum due potuerint esse eodem nuncupate nomine, quarum altera fuit mater, altera vero filia.

CAP. IX.

De Scylla filia Phorci.

Scylla, ut ait Servius, Phorci et Creteidos nympha filia fuit. Quam, ut ait Ovidius, Glaucus ex Antidone civitate marinus deus amavit, et quoniam illam Cyrci filie Solis, que illum diligebat, preponeret, irata Cyrces fontem, in quo consueverat Scylla lavari, venenis infecit, adeo ut, dum descendisset Scylla in eum more solito, pube tenus repente in varias est mutata formas; attamen cum suam deformitatem horreret, sese in propinquum precipitavit mare, et Glauci amantis sui opere dea marina facta est. Alii marinum monstrum effectam dicunt. Cuius formam sic describit Maro: At Scyllam cecis cohibet spelunca latebris Ora exertantem et naves in saxa trahentem. Prima hominis facies et pulchro pectore virgo Pube tenus postrema immani corpore pystrix Delphinum caudas utero commissa luporum. Prestat Trinacrii metas lustrare Pachini etc. Omerus autem longa carminum serie aliter in Odissea describit fere in hac sententia. Dicit enim eam latrantem et catuli vocem habere nuper geniti, aspectu horribilem, et pedes habere XII, cum sex capitibus, et in omne caput os ingens cum trinis ordinibus dentium, plenis nigra morte, eamque in spelunce

medio morantem capita extra mittere in profundissimum mare, piscarique ut delphynes capiat vel balenas. Leontius autem aliam a superiori de Scylla recitat fabulam. Dicit enim quod, cum Scylla misceretur Neptumno, Amphytrites eius coniunx commota zelo, sparsis in aquis farmacis, in quibus lavari consueverat, eam vertit in caninam feram, quam Hercules cum preda Gerione Hispano superato rediens, eo quod sibi boves abstulisset, occidit; verum illam pater eius revocavit in vitam. His premissis, quid contegant enucleandum est. Sunt ergo qui extiment olim in litore Calabro freto tenui a Syculo separato, advenam fuisse mulierem, summa pulchritudine et astu plurimo valentem, et cum ferventi ureretur pruritu, modestia morum et honestate oris, quibus virginem seu pudicissimam fingebat matronam, illectos hospites in concupiscentiam suam nudabat substantiis, et hinc datum fabule locum. Fulgentius autem de ea aliter sentit in moralem sensum eque fictionem trahens, et dicens sic: Scylla enim Grece quasi exquina dicta est, quod nos Latine confusionem dicimus; et quid confusio nisi libido est? Quam libidinem Glaucus amat; Glaucus enim Grece luscitius dicitur, unde et glaphcomata dicimus cecitatem. Ergo omnis qui luxuriam amat cecus est. Nam et Antedonis filius dictus est; Antedon enim Grece quasi antiidon, quod nos Latine contrarium videns dicimus; ergo lippitudo ex contraria visione nascitur, id est ex re contraria visui. Scylla vero in modum ponitur meretricis, quia omnis libidinosa canibus lupisque, id est immundis atque spurcidis et hiulcis hominibus inguina sua necesse est misceat. Iuste ergo lupis et canibus mixta. Quam Cyrces odisse dicitur. Cyrces manus diudicatio vel operatio nuncupatur, quasi Cyronere. Laborem enim manuum et operationem libidinosa mulier non diligit. Hec ille. Glaucus autem, supra ubi de Cyrce, pro maris spuma sumptus est, qua habundat Cyrces mons in radicibus suis ratione scopulorum, circa quos mare impulsus frangitur, et sic Scylle scopulus; tamen de

hoc satis ubi de Cyrce. Salustius autem dicit: saxum esse simile celebrate forme procul videntibus; canes vero et lupi ob hoc ex ea nati finguntur, quia ipsa loca plena sunt monstris marinis, et saxorum asperitas illuc imitatur latratus canum. Sed nos paululum figmentis explicatius adaptemus. Certissimum est ex parte Ytalie in conspectu litoris Tauromentani saxa esse ingentia, atque cavernosa et acuta, et cultrorum ritu secantia, et se in fretum Syculum protendentia; in quo eo motu, quo oceanus assidue agitur, fluxu scilicet et refluxu, adeo cursu velox et impetuosum fertur mare, ut nil celerius videatur aut potentius. Preterea flantibus ab Arthoo in Austrum ventis, et ab Austro in Arthoum tanto impetu eo in freto in se undas impellunt, ut percussionibus suis in celum usque videantur efferri; ex quo tam impetuoso motu fit, ut intrantibus undis cavernas Scylle rumor causetur ingens, qui hinc inde fractus, latratus canum ululatumque luporum imitatur; et quoniam in vacuum semper declinant aque, fit ut, eis descendentibus in cavernas Scylle, secum potentius impetus, si sint navigia, trahat; et sic ex veritate contingentium constat Virgilii fictio. Quod illi multa sint capita, ut dicit Omerus, nichil aliud est quam pluralitas scopulorum ibidem dum se retrahunt unde, caput in altum extollentium, quibus iuxta numerum ut pedes sint, id est fundamentum eorum oportunum est. Ora autem plura et dentium ordines, nil aliud quam crebros euripos inter secantia saxa discurrentes ostendunt, qui quidem nigra morte, id est mortis periculo, illos intrantibus pleni sunt. Quod delphinis piscetur, aut balenis, ideo dictum est, quia locus ille semper magnorum ac monstruosorum piscium habundans sit. Quod autem dicebat Leontius Scyllam misceri Neptumno evidens est; nam, ut patet, in mare protenditur saxum, et quoniam ibi sit tempestas et sonoritas assidua, ideo fictum ab Amphytrite est pharmaca fuisse iniecta. Quod autem illam occideret Hercules, dicit Theodontius ob id fictum, quia unius Cyclopis filius inter saxa Scylle perierit, quam

ob rem in ultionem suam Cyclops maximis molibus loco iniectis ora Scylle clausit, et invium fretum fecit, et ob id mortua Scylla dicta est; tractu tamen temporis omnia iniecta in se retrahens mare locum redegit in formam pristinam, et sic a Phorco suscitata est filia. Scyllam autem Phorci fuisse filiam dicit Theodontius a Phylocoro testari, eamque cum ex Sardinia Steleno Corinthio nobilissimo iuveni mitteretur in coniugem, ibidem perisse, et loco reliquisse nomen.

CAP. X.

De Medusa, Stennione et Euriale Gorgonibus et filiabus Phorci.

Medusa, Stennio, et Euriale Phorci filie et ex monstro marino susceptae fuere, ut Theodontius dicit. He quidem Gorgones appellate fuere, et, vetere testante fama, inter omnes tres unum tantum oculum habuere, quo utebantur vicissim; et, ut scribit Pomponius Mela in Cosmographia, insulas Dercadas tenuere, quas esse constat in oceano Ethiopico ex opposito Ethiopum Hesperidum. Quod etiam a Lucano testari videtur ubi dicit: Finibus extremis Lybies, ubi fervida tellus Accipit oceanum demisso sole calentem, Squalebant late Phorcinidos arva Meduse etc. His insuper hanc fuisse proprietatem aiunt, ut quoscunque eas intuentes in saxa converterent. Has duas tantum fuisse dicit Ovidius: Cuius in introitu geminas habitasse sorores Phorcidas, unius sortitas luminis usum etc. Et hec quantum ad omnes tres dicta sint. Nunc autem fictionum sensum libet inserere. Et ante alia has ego Phorci regis Sardinie, de quo supra, filias fuisse non puto, sed alicuius alterius Phorci apud insulas Dercadas ea tempestate regnantis. Monstri autem marini ideo filias dictas puto a similitudine. Monstrum enim marinum balena est, cuius inter proprietates dicunt hi, qui animalium exquisivere naturas, hanc esse, ut dum os aperit, tanto odore cuncta circum compleri, ut omnes ad eam propinqui conveniant pisces, ipsa autem quos vult capit, donec eius expleatur fames; et quia equo modo

Phorcinides mirabili pulchritudine sua ad se videndas omnes attrahebant homines, monstri filie dicte sunt. Eis unum tantum fuisse oculum ob id fictum videntur credere Serenus et Theognidus antiquitatum hystoriographus, eo quod unius et eque pulchritudinis essent. Ego autem reor eo quod ex eis intuentium omnium unum et idem esset iudicium. Quod autem prospectantes in saxa converterent, ob id fictum existimo, quia tam grandis esset earum pulchritudo, quod eis visis obstupescerent intuentes, et muti atque immobiles non aliter quam essent saxei devenirent. Gorgones vero dicte sunt, quia, ut dicit Theodontius, cum moriente patre ditissime remansissent, adeo rem curavere suam, ut auctis divitiis plurimum a suis hoc vocarentur cognomine, quod sonat terre cultrices; nam Grece georgi agriculatores dicuntur. Fulgentius quidem longe aliter sentit. Dicit enim tria esse terroris genera, que per nomina harum demonstrantur. Stennio namque debilitas interpretatur, id est timoris initium, quod tantum mentem debilitat. Euriale vero idem est quod lata profunditas, id est stupor vel amentia, que profundo quodam terrore mentem debilitatam spargit. Medusa autem oblivionem significat, que non tantum mentis turbat intuitum, verum etiam caliginem ingerit visus. Hec terror in omnibus operatur. Sed, salva semper Fulgentii reverentia, ista non videntur de mente fingentium, cum hec non terrorem, sed admirationem inferrent.

CAP. XI.

De Medusa Phorci filia in singulari.

Medusa filia Phorci, ut dictum est, cum spetiosissima mulierum esset, habuit inter alia sui decoris spectabilia, ut Theodontius asserit, crines non solum flavos, sed aureos, quorum splendore captus Neptumnus cum ea concubuit in templo Minerve, ex quo concubitu Pegasus equus natus est; quam ob rem turbata Minerva, ne ignominia templo iniecta remaneret inulta, crines Meduse mutavit in

angues, et sic ex pulchra monstruosa facta est. Cuius monstri cum fama volitaret undique, factum est, ut ad illud superandum veniret Perseus scuto Palladis armatus, qui ei caput abscidit, et cum volans remearet in patriam, caputque secum deferret Gorgonis, contigit quod cadentibus guttis sanguinis per solitudines Lybicas ex eis crearentur serpentes, quorum plenissima est Lybia. Medusam crines habuisse aureos ideo fictum reor, ut intelligamus eam fuisse ditissimam, cum per crines summantur substantie temporales, propter has autem substantias Neptunus, id est exterus homo, ut fuit Perseus, in concupiscentiam eius trahitur, et eam in templo Minerve opprimit, id est intra terminos prudentis consilii illam superat; quod etiam per scutum Palladis demonstratur, qui cristallinus erat, ut per eum summatur prudentis circumspectio; habet enim hoc cristallum, ut reddat oculis intuentis quicquid extra se geritur; sic et dux discretus consilio, quid possint hostes agere, intuetur, et sic se tutum facit, dum illorum a se previsa frustratur consilia. Ex compressu autem prudentis et exteri ducis oritur Pegasus equus, id est fama, ut in sequentibus, ubi de eo, patebit latius. Crines autem in serpentes vertuntur, quotiens quis ratione substantiarum suarum opprimitur; nam que consueverant splendoris esse causam, possidenti in mordentes sollicitudines curasque vertuntur. Caput enim tunc Meduse absciditur, cum substantiis spoliatur, per quas vivere et multa posse videbatur. Quod serpentes in Lybia ex sanguine capitis Meduse nati sint, ad roborandam figmenti speciem potius, quam ad aliquid significati tegendum dictum est. Testatur autem Eusebius in libro Temporum, hanc Medusam a Perseo preda divitiarum tracto superatam, atque regno divitiisque privatam, Cecrope Athenis regnante, dicitque a Dydimio scriptum in hystoria peregrina.

CAP. XII.

De Albione IIII et Borgione V filiis Neptumni.

Albion et Borgion, ut Pomponius Mela in libro Cosmographye testatur, filii fuere Neptuni. Ex quibus ipse idem talem recitat fabulam. Transeunte Hercule inter hostia Rodani et loca, que postea Mariana fossa dicta sunt, ei Albion et Borgion obvii facti sunt, eius impediennes transitum. Quam ob rem cum Hercules adversus eos inisset certamen, deficerentque ei tela, ab invocato patre eius Jove illi subsidium datum est, ymber scilicet lapidum, quorum adeo locus ille habundans est, ut facile pluisse existimes. Arbitror ego hos probos fuisse viros et advenas, cumque sibi ibidem sedes sumpsissent, timentes ne forte pellerentur, obviasse Herculi vel alteri venienti, a quo superati sunt, et iacentes passim lapides locum fabulose pluvie invenisse.

CAP. XIII.

De Thara VI Neptumni filio.

Tharam filium fuisse Neptuni Servius asserit, dicitque eum circa Sallentinorum confinia Tarentum olim inclitam civitatem condidisse, et a suo nomine nuncupasse. Esto Iustinus velle videatur a spuriiis Spartanorum conditam. Verum idem Servius ab eiusdem duce Phalanto non conditam, sed restauratam confirmat.

CAP. XIV.

De Polyphemo Cyclope VII Neptumni filio.

Polyphemus Cyclops, uti et reliqui Cyclopes omnes, filius fuit Neptuni ex Thoosa Phorci filia conceptus, ut in Odissea dicit Omerus: Antitheon Poluphemon, ohou kratos esti megiston Pasin en Kuklopeos Thoosa de min teke nuophe, Phorkunos thugater alos atrugetoio medontos etc. (Que latine sonant): Antitheum Polyphemum, cuius potentia est magna omnibus in Ciclopibus; Thoosa autem ipsum genuit nympa Phorcinidos filia mari sine fece predominantis. Constat enim hunc inter Cyclopes notissimum et potentissimum fuisse, quem Ovidius Galatheam Syculam nynpham

amasse describit, atque Acim eius amasium occidis. Preterea eum unicum habuisse oculum volunt et ingentis stature fuisse hominem, atque amplissimos in silvis Syculis servasse(greges), et postremo ab Ulixē privatum oculo. De quo Omerus in Odissea talem refert fabulam. Dicit enim, quod cum Ulixes vagus post Ylionis excidium, Lothophagis relictis, venisset in Syciliam, vidit ibi hominem villosum et hispidum greges mungentem, et ab antro suo solum amoventem lapidem, quem movere nequissent iuga boum XX; tandem cum antrum intrasset eius cum XII ex navalibus sociis, Polyphemoque percontanti narrasset, qui essent et unde venirent, orassetque eius in suis oportunitatibus favorem, a Cyclope superbe responsum est, cum diceret se Jovem non timere, eoque se meliorem; et cum rogasset quonam navim liquissent, Ulixes perfidiam Cyclopi sentiens, respondit se cum sociis naufragium fecisse. Post que Cyclops, videntibus ceteris, captis duobus ex eis, illos ritu belve discerpsit atque devoravit. Qua re commotus Ulixes cogitaverat eum occidere, sed advertens, quia tam ingentem molem ab hostio antri amovere nequisset, destitit. Cyclops autem, mane facto, duos alios comedit, et Ulixē cum reliquis in specu relicto, cum gregibus abiit. Ulixes autem clausus, ingentem baculum acuit, textitque fimo, et cum sero Cyclops rediens duos insuper ex sociis occidisset Ulixis, obtulit ei Ulixes optimi vini cadum, misericordiam orans. Cyclops potato vino promisit misereri, si vinum iterum propinaret; quod postquam factum est, cum tercio potasset, nomen petiit Ulixis. Qui illi se Utim vocari respondit, quod Latine sonat nullus. Cui Cyclops, loco muneris exhibiti poculi, te ultimum comedam. Tandem cum ob bibitum vinum Cyclops insuetus facile se solvisset in somnum, Ulixes sumpto stipite quem sepeliverat in fimum, eoque igne perusto, animatis in facinus sociis, incensum in oculum Cyclopi acri nisu impegere. Cyclops autem expectatus, ingenti clamori socios antro propinquos invocavit adiutores. Qui

circum antrum querentes, quisnam illum infestaret, cum Cyclopem Utim respondentem audissent, arbitrati quia naturali egritudine gravaretur, abeuntes dixere, ut Neptunum patrem pro sospitate precaretur. Cyclops autem tristis cum amovisset ab hostio antri molem, pretendissetque brachia nequis hostium exiret antrum cum gregibus, prescrutatis singulis pecudibus, emittebat. Ulixes autem cum sociis cum se occisorum arietum pellibus contegissent, exivere antrum quadrupedes et a Cyclope incogniti, qui deductis ex pecoribus Cyclopi, festini ad naves abiere. Quos cum sensisset Cyclops, eiecta mole ingenti fere navim attigit. Ulixes autem ex tuto illi nomen aperuit suum. Quod cum audisset Cyclops: Heu, dixit, in vaticinium Tylemi Eurimedis Cyclopi tandem deveni. Ulixes autem abiit. Virgilius vero eius tam formam quam domum, narrante Achymenide uno ex sociis Ulixis, longe breviori carmine designat, dicens: Immemores socii vasti Cyclopi in antro Deseruere; domus sanie dapibusque cruentis Intus opaca ingens, ipse arduus altaque pulsat Sydera, dii talem terris abvertite pestem, Nec visu facilis, nec dictu affabilis ulli. Visceribus miserorum et sanguine vescitur atro etc. His ex Polyphemo premissis, ad intellectum intrinsecum veniendum est, et primo videndum, quid Neptuni et Thoose filius dictus sit. Circa quod ego arbitror prestante causam matre, regis Sardinie filia, eum incognitum Syciliam advenisse; cuius cum occupasset partem seu forte totam incognitus, Neptuni dictus sit filius, et tyrannus insule factus, aliam ob causam patrem meruisse Neptunum; nam uti inexorabilis est Neptunus tempestate commotus, sic et inexorabiles sunt tyranni, ira aut cupiditate commoti. Et quod hic ingentis forme, id est magne potentie, dux gregum, id est populorum tyrannus fuerit, quod oculus unus illi tantum fuerit ostendit; solam enim suam rem tyranni curant, nil in deum, nil in proximum, nil in subactam plebem respiciunt; homines vivos eviscerant atque corrodunt, dum substantiis evacuant subditos,

dum exiliis damnant, dum innocuos cruciant. Hi tamen vino, id est blanditiis astutorum hominum sopiuntur, et oculo obcecantur, dum nudantur substantiis et dominio. De Aci autem et Galathea satis supra habitum est. Albericus autem de Polyphemo isto aliter sentire videtur, dicens hunc Polyphemum vocari quasi multe lucis hominem, ut cum Servio conveniat, qui dicit: multos dixisse Polyphemum unum habuisse oculum, alios duos, alios tres, sed totum fabulosum esse; quasi ipse velit unum tantum habuisse. Et ideo asserit hunc prudentissimum fuisse virum, et hunc in fronte oculum habuisse, id est iuxta cerebrum, sed ab Ulixē prudentia superatum; quod in Ulixis particularem laudem concedi potest, ut, superato donis sensu tyrannico, per polysenum eloquium et dolosas demonstrationes, oculati hominis atque violentiam parantis manus effugerit.

CAP. XV.

De Thylemo VIII Neptumni filio.

Thylemus Eurimedes ex Cyclopibus unus, ut in Odissea ostendit Omerus, et ut ceteri dicuntur, sic et hic Neptuni filius, ex qua tamen matre nisi ea fuerit ex qua Eurimedes denominatur, non habetur. Hunc dicit Homerus senem fuisse et inter Cyclopes vaticinio valuisse, atque predixisse Polyphemo, quia ab Ulixē oculo privaretur.

CAP. XVI.

De Bronte VIII, Sterope X et Pyragmone XI Cyclopibus et filiis Neptumni.

Brontes, Steropes et Pyragmon Cyclopes insignes fuere, et, ut dicit Theodontius, ex Anphytrite coniuge Neptuni fuere filii. Hos artificiosos fuisse homines constat, et acri labore duratos, quos Vulcano ignis deo attributos, ut sub eo apud Lyparam insulam Jovis conficiant fulmina volunt, ut Virgilius in Eneida plurimo describit carmine. Quorum si rite volumus causam originis eorum et officiis

demonstrare, pauca de necessitate premittenda veniunt; cum igitur Cycloporum due saltem videantur esse species, ne de una, quod de altera expositum est, intelligatur, veniunt distinguende. Prima est de qua supra ubi de Polyphemo, et illa, ut satis apparet, pessima. Secunda vero artificiosorum hominum est, ut apparebit in sequentibus. Et quoniam inter se discordes sunt, ut discordet interpretatio nominis gentilitii, quod commune habent, necesse est. Dicuntur igitur hi Cyclopes, qui artificiosi sunt homines, a ciclos, quod est circulus, et copis, quod est oculus, id est oculus circulatus. Seu ut brevius sententiam sequentes vocabulorum, circumspectus. Quod quidem artificem hominem esse oportet; nam si non sit, nequeunt congrue primis ultima respondere; et ideo consuevere circumspecti artifices antequam manum operi apponerent, mente et principium et medium et ultimum intueri, ut fini debita possent prestari initia, et sic opus inchoare. Papias autem dicit ciclides artes a Grecis nuncupari, eo quod origo illorum sicuti circuli initium latens sit. Ex quo vocabulo dici Cyclopes, tanquam ab arte artifex congrue dicere possumus. His premissis, cur Neptuni dicti sint filii videamus. Existimo quidem, eo quod ex mari seu aquis fere exemplaria rerum omnium artificiaturum sumpta videantur. A piscibus quippe sumptum volunt, quo ordine in pugnam acies deducantur. Ab eisdem, quo pacto homines equique ferro tegantur, squamis eorum inspectis. A spina excarnificati piscis in litore ad construendas longas naves doctrina sumpta est. A bivaro construende domus et solaria artificium demonstratum. A testudine consumptis carnibus cythare compositio ostensa est, et tectorum etiam documentum. A concis et spondilibus hostiorum atque valvarum flexuositates tradite, nec non et qualiter per circumflexos gradus in excelsas possimus turres ascendere. Sic ex quo pacto bucinas edere. In aquis preterea herbarum contextiones et productiones filorum exorte et interserere fila, telasque texere demonstratum. Aque ad varietates telarum

colore faciendas piscium sanguine prebuere prime. Motus earum primus musicam et tempora eius atque concentum meditantibus dedisse compertum est. Quid multa dicam? Innumerabilia sunt, que mare producit instruunt artificum ingenia, ex quibus fit, ut merito artificiosos homines Neptuni filios nuncupemus, Cyclopesque vocemus. Et quantumcunque Hesiodo placeat, Plinio teste in libro Naturalis hystorie, hos, qui Dactili vocati sunt, in Creta fabricam ferrarum invenisse; dicit idem Plinius a Cyclopibus atque Calibis ferrum fuisse compertum. Cur autem ex Anphyrite dicantur suscepti, puto a circumitione sonorum, cum undique perstrepat artificum sonus. Vulcani enim ideo traduntur obsequio, quia igne molliuntur dura ad usum artificis, et mollia solidantur, ut latius ostendetur, ubi de Vulcano tractabitur. Quod autem apud Lyparam fabrilis operentur, dictum est ad ostendendum, quoniam ab artificibus loca artificio convenientia summenda sint. Quid queso faciet faber ferrarius in palude? Quid piscator in monte? Quid agriculator in saxo? Quid in solitudine medicus? Nil equidem, et ideo in Lypara officinam fabrorum descripsit Virgilius, quia igneus locus sit, quo fabri molliunt era. Sed superest de nominibus rationem exquirere. Brontes enim, ut dicit Albericus, dictus est tonitru, quod fit tam sufflantibus foliis, quam etiam incudem verberantibus malleis. Sic et Steropes dicitur a fulgore, qui ex incendio nascitur. Piragmonem autem dicit ab incude calenti nomen sumpsisse, eo quod pyr ignis, agmon autem incus interpretetur. Et hec ideo his attributa sunt nomina, quia circa armorum artificium exerceantur; non enim talia darentur navim vel templum, seu palatium construendi. Voluit postremo, eo quod telum Jovi fecissent, quo Esculapius ictus est, hos ab Apolline interfectos. Quod ego intelligo cum Apollo interpretetur exterminans, et humoris expulsor sit. Quod ignis etiam facit opifices tales, si tale opus continent, cito

deficere, eo quod tam labore assiduo, quam igne continuo ante tempus desiccetur humor, et deficient.

CAP. XVII.

De Nausithoo XII Neptumni filio, qui genuit Rixinorem et Alcinoum. Nausithous Pheycum rex, ut in Odissea placet Omero, Neptuni fuit filius et Perivie nynphe, dequo et eius prole sic ipse idem scribit: Nausithoon men prota Poseidaon enosikhthon Geinato kai Periboia, gunaikon eidos ariste, Ohplotate thugater megaletos Euumedontos etc. (Que latine sonant); Nausithoum quidem primo Neptunnus terram movens genuit, et Perivia feminarum specie optima iunior filia magnanimi Eurimedontis. De hoc autem nil aliud reperitur, nisi quod Rixinorem et Alcinoum filios habuerit.

CAP. XVIII.

De Rixinore Nausithoi filio, qui genuit Arithim.

Rixinor filius fuit Nausithoi, ut in Odissea sic ait Omerus: Nausithoos d' eteke Rhexenora etc. (Que latine sonant): Nausithous autem genuit Rixinorem. Hic Rixinor, ut idem dicit Omerus, coniugem sumpsit, et suscepta ex ea filia unica, quam Arythim nominavit, ab Apolline percussus occubuit, puto febre exterminatus fuerit.

CAP. XIX.

De Arythi Rixinoris filia et Alcynoi coniuge.

Arythis, ut in Odissea scribit Omerus, filia unica fuit Rixinoris, quam Alcynous Rixinoris frater et Pheycum rex sumpsit in coniugem, et ex ea Nausytheam filiam et tres filios suscepit. Ad hanc Ulixes ductu et consilio Palladis, transformate in effigiem Calpis virginis, a Calystone nynpha veniens naufragus accessit, et multa illi interrogatus exposuit, et tandem honorifice ab ea susceptus est.

CAP. XX.

De Alcynoo filio Nausithoi, qui genuit Nausithaam et Laodamantem et Alyoum et Clitonium.

Alcynous rex Pheycum, ut in Odissea dicit Omerus, filius fuit Nausithoi regis et vir Arythis. Ad hunc autem in convivio sedentem venit Ulixes, naufragium passus, et ab eo honorifice susceptus est, eique coniugium Nausithee oblatum, demum data ingentia munera, et navis que illum in patriam reportaret parata, sociique navales prestiti.

CAP. XXI.

De Nausithaa(Alcynoi)regis filia.

Nausithaa filia fuit Alcynoi et Arytis, ut testatur Omerus. Que cum exisset civitatem cum pedissequis suis, ivissitque ad flumen lotura vestes, factum est, ut videret Ulixem naufragum nudum in litore et frondibus arborum circumtectum, et ab eo suppliciter exorata, ut illi cibum daret, et vestes postulata concessit, et inde illi suasit, ut ad patriam suam et ad regiam domum post se accederet, uti postea factum est; prout plene in Odissea narrat Omerus.

CAP. XXII.

De Laodamante et Alyoo et Clitomo filiis Alcinoi regis.

Laodamas, Alyos et Clitomus filii fuere Alcynoi regis et Arithis, Omero teste in Odissea. De quibus nil preter generales laudes inclite iuventutis eorum reperitur, et quod Ulixem una cum patre Alcynoo et matre eorum honoraverint, eique munera dederint.

CAP. XXIII.

De Melione XIII et Actoryone XIII Neptunni filiis.

Melion et Actorion Neptuni fuerunt filii, ut in Yliade scribit Omerus. Inducit enim Nestorem senem Patroclo dicentem se adhuc iuvene bellum habuisse adversus Arcades, et multos interemisse, et ni Neptunus Melionem et Actorionem filios suos caligine occultasset, eos eque cum aliis occidisset.

CAP. XXIV.

De Aone XV Neptunni filio.

Aon, ut dicit Lactantius, filius fuit Neptuni, et ab eo dictam affirmat Aoniam, que quidem pars est Beotie. Theodontius vero hoc idem asserit, Aonemque dicit ex Apulia factione suorum pulsum navigio venisse Euboeam et inde se in Boetiam detulisse, ibique rudibus adhuc populis in montanis imperasse, et illos Aonas una cum montibus ex suo nomine nuncupasse. A quibus Neptuni filius habitus est, cum Onchesti cuiusdam ditissimi hominis Apuli fuisset filius ex Parichia coniuge.

CAP. XXV.

De Mesappo XVI Neptunni filio, a quo Emnius poeta.

Mesappus filius fuit Neptuni, ut dicit Virgilius: At Mesappus, equum domitor, Neptunnia proles, Quem nec fas igni cuiquam nec sternere ferro etc. Hic enim, ut idem testatur Virgilius, Turno adversus Eneam auxilia duxit. Quem secuti sunt Fescennini, Equi, Falisci, et qui Soractis habitabant montem et Cimini silvas et lacus, et insuper Capeni. Hunc tamen dicit Servius per mare ad Ytaliā venisse, et inde Neptuni filium dictum. Eum autem invulnerabilem ferro, eo quod nunquam in bello perierit, ab igne vero immunem, eo quod Neptuni filius, quem deum constat esse aquarum. Ab isto dicunt Emnium poetam dicere se originem ducere, eumque equorum domitorem dictum, quia animalia sint a Neptuno producta.

CAP. XXVI.

De Busyri XVII Neptunni filio.

Busiris Neptuni fuit filius ex Lybia Epaphi filia susceptus, ut in libro Temporum ait Eusebius. Hic autem, ut dicit Augustinus in libro De civitate dei, regnante Danao Argivis, vel rex, vel potius tyrannus suis diis hospites immolabat. Quem Servius ab Hercule occisum dicit, eo quod cum apud illum divertisset, ut alios sic et eum voluisset occidere. Et idem Servius asserit huius Busiris laudes ab Ysocrate descriptas.

CAP. XXVII

De Pegaso equo XVIII Neptunni filio.

Pegasus equus alatus, ut testantur Servius et Lactantius, filius fuit Neptuni et Meduse, in templo Palladis conceptus, ut supra ubi de Medusa. Ovidius autem eum natum dicit ex sanguine cadente ab exciso Meduse capite, ut ubi De fastis dicit: Creditur hic cese gravido cervice Meduse Sanguine respersis prosiluisse comis. Quam Ovidii opinionem Fulgentius sequitur et Albericus. Hunc preterea non solum velocissimum sed volucrem aiunt fuisse eodem Ovidio teste: Huic supra nubes et subter sydera lapso Celum pro terra, pro pede penna fuit etc. Eumque dicunt pede Castalium Musis effondisse fontem, ut idem fert Ovidius: Fama novi fontis nostras pervenit ad auras Dum Medusei quem prepetis ungula rupit. Et paulo infra: Vera tamen fama est, et Pegasus huius origo Fontis, et ad latices deduxit Pallada sacros etc. Hunc insuper dicunt Bellorophontem adversus Chimeram monstrum euntem tulisse. Sic et Perseum dum ad Gorgones ivit. Anselmus vero, ubi De ymagine mundi, huic equo quedam addit, que ab alio nomine dicta comperi. Dicit enim illi cornua esse, eumque igneum habere anelitem et ferreos pedes, ut totus monstro sit similis. Illum postremo inter sydera locavere. Ovidio teste: Iamque indignanti nova frena receperat ore, Cum levis Aonias ungula fecit aquas. Nunc fruitur celo quod pennis ante petebat; Et nitidis stellis quinque decemque micat etc. Nunc his apposis, quid sensisse potuerint veteres, exquirendum est. Ego hunc equum famam rerum gestarum arbitror, cuius velocitas per cursum et volatum equi huius designatur. Qui ideo Neptuni et Gorgonis dicitur filius, quia ex gestis in mari et terra fama oriatur. Quod in templo Palladis conceptus sit, ideo fictum puto, quia ex discrete et consulte gestis recte fama oritur; ex fortuitis autem nemini iure fama debetur, ex temerarie factis potius debetur infamia. Quod huic equo pedes sint ferrei dictum puto, ut demonstretur quoniam in

circumendo nunquam fame deficiant vires. Cornua vero apponuntur ei, ut famosorum comprehendatur elatio. Sic et anelitus igneus, ut gerulonum fervens dicendi desiderium cognoscatur. Eum Castalium effondisse fontem satis manifeste declarat, quia cupidine fame atque glorie temporalis a non nullis affectio ponitur omnis, ex qua quotiens optatum consequitur, totiens fons Castalius, id est, habundans dicendi materia oritur, que quoniam poetarum est, Musis ideo dicitur consecratus hic fons. Eum autem Bellorophontem et Perseum gessisse ad assumptas expeditiones, eo dictum dici potest, quia cupidine glorie in id delati sunt, quod egerunt. Seu, ut quidam volunt, ad id delati sunt navibus, quibus alatus equus erat insigne. Albericus peregrinam de hoc equo scribit opinionem ex Fulgentii fonte sumptam. Dicit enim eum dictum Pegasus a pege Grecum, quod Latine fontem sonat, eumque esse fluviorum omnium commune nomen, et hinc vult flumen, id est pege, equum esse Neptuni, id est ex Neptuno genitum, cum ex mari omnia nascantur flumina, et per alas velocitatem fluminum designari, et a pege vult pagos dici, quos veteres iuxta flumina semper ponere consueverant; et inde pagani quasi ex uno pege, id est fonte vel flumine potantes; et sic fontem quem dicimus a Pegaso pede factum, a Neptuno procedere sentiemus. Sed quid circa hunc equum et fontem sentiat Fulgentius, qui latissime scripsit, paucis apponendum est. Dicit ergo Pegasus ex Meduse sanguine nasci, eo quod in figura fame constitutus sit; nam cum virtus terrorem decedit famam generat, quem ideo volucrem dicit, quia, ut dictum est, et fama volucris sit. Fontem autem Musis ungula aperuisse ideo fingitur, quia Muse ad describendam heroum famam, aut antiquorum gesta, aut priorum dicta sequantur. Preterea dicit idem Fulgentius Pegasus interpretari eternum fontem, quod arbitror, quia fama egregiorum hominum indeficiens sit.

CAP. XXVIII.

De Nictheo Neptuni XVIII filio, qui genuit Anthyopam et Nictiminem.

Nictheus, ut ait Lactantius, filius fuit Neptuni, et, ut Theodontius asserit, ex Cyleno filia Athlantis susceptus. Hunc dicit Lactantius Ethyopie fuisse regem, et Anthyopiam et Nictiminem filias habuisse, eumque secundum quosdam a Nictimine illecebri amore dilectum, cum qua cum opere nutricis concubisset ignarus, scelere cognito, eam voluit, ni aufugisset, occidere. Alii vero contrarium dicunt, eum scilicet infauste Nictinimem dilexisse, eamque, cum illi vim vellet inferre, aufugisse. Quod is Neptuni filius fuerit possibile est, cum fere contemporaneus evo Neptuni hominis videatur. Si autem non sit, ea ratione Neptuni filius dici potest, qua dicuntur et ceteri.

CAP. XXIX.

De Anthyopa Nycthei filia et matre Amphyonis et Zethi.

Anthyopam dicit Lactantius Nicthei regis fuisse filiam, cui Theodontius addit ex Amalthea Cretensi nynpha. Hanc, ut dicit Theodontius, Nictheus Lyceo Thebarum Egyptiarum regi dedit uxorem. Lactantius autem dicit eam vi ab Epapho Jovis filio stupratam. Alii dicunt a Jove. Quod cum sensisset Lyceus, ea abdicata, superinduxit Dyrce. Que ab eo impetravit ut illam in carcerem poneret. Verum cum tempus partus advenisset, miseratione deorum fractis vinculis aufugit in Cytheronem, et Amphyonem Zethumque peperit, et exposuit. Quos cum pastores educassent et iam eis pubescentibus cognoscerentur a matre, ab eadem sui generis certiores facti Lycum occidere et Dyrce indomito alligavere tauro, et matrem in suam dignitatem restituere. Hanc historiam abusus nominum implicuit, et quoniam in precedentibus ubi de Amphione latius dictum est, reiterare non curo.

CAP. XXX.

De Nictimine filia Nicthei.

Nyctimen Nicthei regis et Almathee fuit filia. Hanc aiunt seu patrem amaverit, seu ab eo amata sit, dum illius arma fugeret, miseratione Minerve in avem sui nominis versam et in eius tutelam susceptam; cuius figmenti talis potest esse ratio: Nictiminem prudenti usam consilio, seu sui criminis, seu paterni verecundia, nunquam post scelus in lucem comparuit, et inde noctua dicta est. Quod in tutelam Minerve venerit ubi de Minerva explicata ratio est.

CAP. XXXI.

De Yrceo XX Neptuni filio.

Yrceus, ut Theodontius dicit et Paulus, filius fuit Neptuni ex Alcione filia Athlantis susceptus, ex quo nil aliud memini me legisse.

CAP. XXXII.

De Pelya XXI Neptuni filio, qui genuit filias et Acastum.

Pelyas filius fuit Neptuni et Tyro nynphe filie Salmonei regis Salamine, ut in Odissea satis extense describit Omerus. Dicit enim hanc consuevisse circa ripas Enyphei fluminis delectari; quam ob rem Neptunus, Enyphei sumpta forma, virginem cepit, et cum ea concubuit, et ex eo concubitu geminos genuit Pelyam scilicet, et Neleum. Tyro autem postea nupsit Crythio. Pelye autem apud Thesaliam regnanti, ut dicit Lactantius, ab oraculo responsum est: tunc illi propinquam mortem fore, cum eidem Neptuno patri sacrificanti aliquis pede nudo superveniret in sacris. Cui annua sacra peragenti supervenit Jason nepos altero pede nudus; celeranti enim ad sacrum in limo fluminis calciamentum retentum est. Quod cum vidisset Pelyas, oraculi memor, confestim non tantum sibi, sed filiis timens propter egregiam Jasonis virtutem, eidem Jasoni suasit, ut expeditionem in Colcos ad gloriam sui nominis consequendam assumeret, existimans, ut fama ferebatur, arduum nimis et difficile aureum vellus posse surripere, et sic eum facile periturum. Qui cum assumpsisset, et preter spem Pelye cum aureo vellere et Medea

coniuge rediisset, eo itum est, ut opere Medee Pelyas a filiabus occideretur, filio Acasto superstite. Circa id quod fictum est, dicebat Leontius Pelyam Neptuni hominis fuisse filium, eumque secus Enypheum in specie iuvenis incole a Tyro dilecti, eam non resistantem atque similitudine forme deceptam oppressisse, et ex ea filios suscepisse duos.

CAP. XXXIII.

De filiabus Pelye.

Filias Pelye regi fuisse satis constat, Ovidio inter alios recitante, que tamen illis fuerint nomina a nemine dictum comperio. He quidem, ut moris est filiarum, senectuti Pelye patris eorum compatientes ei astabant continue. Quas aiunt Medeam fraude decepisse, adeo ut earum pietas in patrem in scelestum verteretur facinus. Nam cum cerneret Medea senectutem Pelye, ut dicebat Leontius, Jasonis obstare imperio, ficto cum Jasone iurgio secessit ad illas, et diu de iniquitate Jasonis quæsta, in detrimentum eius dixit se iuventutem Pelye herbis restituere velle, ut paulo ante Ensoni restituerat, et sic credulis filiabus Pelye suasit, ut omnem sanguinem frigidum atque veterem ex tremulo Pelye senis corpore cultris exhaurirent, ut novum atque floridum venis posset immittere. Quod cum fecissent puelle, expirassetque Pelya, ad Jasonem rediit Medea. Dicit Theodontius inter Pelyam et filias a Medea seminatam zizaniam, et ob eam puellas ferro in senem patrem insurrexisse, et illum occidisse.

CAP. XXXIV.

De Acasto Pelye filio.

Acastus, teste Seneca poeta in tragedia Medee, Pelye fuit filius; dicit enim sic: Terrore pavidum, quippe te pene expetit Letoque Acastus regna Tessalica obtinens. Senio trementem debili atque evo gravem Patrem peremptum queritur et cesi senis Discissa membra, cum dolo

capte tuo Pie sorores impium auderent nephas etc. Verba sunt Creontis ad Medeam.

CAP. XXXV.

De Neleo XXII Neptuni filio, qui genuit Nestorem, Periclimenonem, Cromium et Pyro puellam.

Neleus Neptuni filius ex Tyro, ut supra ubi de Pelya monstratum est. Qui, ut scribit Omerus, a Pelya fratre pulsus ex Thesalia Pylon condidit, et ibidem habitavit deorum cultor. Huic fuit coniunx Cloris Anphyonis Orcomeni regis filia, ex qua, ut idem dicit Omerus, suscepit Nestorem, Periclimenonem, Cromium, et Pyro feminam, et alios usque in XII, sed eorum nomina non habemus.

CAP. XXXVI.

De Nestore Nelei filio, qui genuit Anthilocum, Pysistratum, Trasymedem, Echephronem, Stratium, Perseum, Aritum et Polycastim feminam.

Nestor filius fuit Nelei ex Clori coniuge, ut dictum est. Cui XII fuere fratres, ut testatur Ovidius dicens: Bis sex Neleides fuimus, conspecta iuventus etc. Fuit enim homo hic etate longevus, ut ipsemet tempore Troiani belli fatetur apud Ovidium dicens: Spectatorem operum multorum reddere, vixi Annos bis centum, nunc tertia vivitur etas etc. Bellicosus preterea fuit; nam inter alia, vivente adhuc patre, eo existente iuenculo, bellum adversus Epyos gessit, et multos in pugna peremit, Omero teste in Yliade. Postea vero cum Theseo in nuptiis Perythoi fuit in certamine adversus Centauros. Et, ut de reliquis taceam, cum Grecis apud Troiam arma senex gessit, et sepe Troianis obvius fuit in pugna. Fuit insuper facundia celebris adeo, ut sepe principum mitigaret iras et in concordiam discordes reduceret. Huic Euridices filia Clymenii, ut dicit Omerus, coniunx fuit, ex qua septem filios et filiam unam suscepisse idem testatur Omerus. Quo tamen fine subtractus sit, legisse non memini.

CAP. XXXVII.

De Anthiloco Nestoris filio.

Anthilocus filius fuit Nestoris et Euridicis, ut apparet per Omerum in Odissea, qui scribit Pysistratum Nestoris filium in domo Menelai apud Lacedemoniam mortem eius flentem. Nam secutus patrem ad Troianum bellum, ibidem in pugna, dum viriliter ageret, a Mennone Aurore filio occisus est.

CAP. XXXVIII.

De Pysistrato Nestoris filio.

Pysistratus filius fuit Nestoris et Euridicis. Hunc autem Nestor dedit in socium Thelemaco Ulixis filio, volenti ire Lacedemoniam, interrogaturus Menelaum, nunquid aliquid de Ulixes patre sciret.

CAP. XXXIX.

De Trasymede Nestoris filio.

Trasymedes Nestoris fuit filius et Euridicis, quem secum Nestor, ut testatur Omerus, duxit in Troianum bellum.

CAP. XL.

De Echephrone, Stratio, Perseo et Aritho filiis Nestoris.

Echephron, Stratios, Perseus et Arithos filii fuere Nestoris et Euridicis. Quos ideo in unum iunxi, quia nil particulare de aliquo eorum legerim.

CAP. XLI.

De Polycaste Nestoris filia.

Polycastis filia fuit Nestoris et Euridicis, iunior ex filiabus Nestoris, Omero teste, et sic apparet eum alias habuisse, quarum ego nomina non cognovi, nec de ista aliud audivi.

CAP. XLII.

De Periclimenone Nelei filio.

Periclimenon Nelei filius fuit et Cloris, ut Ovidius testatur, affirmans huic a Neptuno avo concessum, ut posset se in quas vellet transformare figuras. Ex quo factum est, quod cum Hercules in ultionem Epyorum adversus Messanos atque Pylios et Elypios acridimicaret pugna, hic forte occisorum fratrum dolore commotus, in avem versus, Herculem uncis pedibus infestaret plurimum, et ut Hercules illum volitantem sagicta interemeret. Hunc vertibilem in quam vellet formam, nil aliud intelligo quam eius membrorum agilitatem, qua tanquam cervus saltabat, currebatque uti volasset avis et huiusmodi faciebat. Eum autem volitantem occisum credo volucricursu fugientem.

CAP. XLIII.

De Cromio Nelei filio.

Cromius Nelei fuit filius et Cloris, ut etiam affirmat Omerus. Qui quidem ea in pugna, quam Pylii et Messeni adversum Herculem gesserunt, cum decem fratribus suis occisus est, ut satis etiam demonstrat Ovidius in maiori volumine.

CAP. XLIV.

De Pyro Nelei filia et Biantis coniuge.

Pyro virgo Nelei et Cloris filia fuit, ut in Odissea scribit Omerus. Hec, ut idem asserit, adeo formosa fuit, ut illius fere omnes Grecorum nobiles optarent coniugium, eamque Neleo postularent. Qui nulli illam iungere voluit, ni sponderet ab Yphiclo matris Nelei patruo boves auferre, quos detinebat et dare negabat. Et cum nemo sponsionem hanc facere auderet, Melampus, vates ea tempestate clarus, Bye fratri suo ostendit post tempus fieri posse, ut ab Yphiclo deducerentur boves quos pascebat Neleus, suasitque illi sponsionem, ut tam spectabilis virginis coniugium consequeretur. Byas autem, fratri credens, spopondit Neleo quod petebat; et dum circa recuperationem boum conaretur, Yphicli iussu captus et carceratus

est. Post tempus autem dimissus boves reduxit, et Pyro habuit in uxorem. Hec fere in textu Omeri continentur. Ultra quem dicebat Leontius, quod cum Byas per annum in carcere servaretur, sensit trabes domus vermes fecisse, quos vulgo dicimus tarmos, concepitque ob viciatas trabes secuturam ruinam; quam cum prenuntiasset Yphiclo, meruit libertatem. Tandem cum interrogasset Yphiclus, filios non procreans, quid ad procreandos esset agendum, suasit illi, ut serpentis potaret venenum. Quo facto concepit uxor Yphicli et filium in tempore peperit. Quo beneficio ab Yphiclo illi restituti sunt boves. Quibus deductis, ut dictum est, Pyro deduxit uxorem, que illi peperit Anthyphatim et Manthyonem.

CAP. XLV.

De Cygno XXIII Neptuni filio.

Cignus filius fuit Neptuni, ut affirmat Ovidius: Jam leto proles Neptunia Cignus Mille viros dederat etc. Hic, ut idem dicit Ovidius, habuerat a patre ut ferro invulnerabilis esset, qua commoditate audax factus Troianis auxiliator, multis ex Grecis cesis, adversus Achillem inivit certamen. Qui cum illum gloriantem se cerneret, quod ferro vulnerari non posset, sumpto ingenti lapide in eum fessum atque iam crebris ictibus attonitum iecit. Cignus autem gravi impulsus ictu cecidit, quem confestim Achilles occupavit, et genu pectus eius premens, et manibus guttur in mortem ire coegit. Qui evestigio a patre in avem sui nominis mutatus, arma reliquit Achilli. Horum figmentorum talis expositio esse potest. Neptuni filius dictus est Cignus forsan ob candorem cutis et membrorum agilitatem, cum hi qui humidi sunt complexione, que a Neptuno humiditatis patre procedit, colore sint candidi, et ut pluma molles cute, cui humiditati si proportione debita immixtus sit calor, hi tales optima membrorum agilitate fruuntur; ex quo fit, ut docti in evitandis ictibus, ut quosdam vidimus, ferro feriri nequeant, et ut lassitudine vincantur necesse est, si sit qui tales superare velit. Quod autem avis

factus sit sui nominis, intelligendum, quod eo mortuo nil de eo apud mortales superfuerit preter volatile nomen.

CAP. XLVI.

De Grisaore XXIII Neptuni filio.

Grisaor, ut in libro De originibus rerum affirmat Rabanus, Neptuni fuit filius, nec de eo amplius.

CAP. XLVII.

De Otho XXV et Ephyalte XXVI Neptunni filiis.

Othus et Ephyaltes, ut asserit Servius, filii fuerunt Neptuni ex Yphimedia Aloy Tytanis coniuge, quam idem Neptunus oppressit, ut in Odissea testatur Omerus. Hanc tamen Yphimedium Paulus vocat Electrionem, Theodontius autem Epymeidam. Hi autem quoniam ex uxore Aloy nati sunt, ut plurimum Aloyde appellantur, sicut et sepe Herculem a victrico Anphytrionidem appellamus. Hi quidem VIII digitis singulis mensibus crescere videbantur; quam ob rem parvo in tempore mole ingentis corporis mirabiles facti sunt. Dicit enim Omerus his ideo tam grande incrementum fuisse, eo quod a terra nutrentur, eosque non amplius VIII annis vixisse, et, eorum designans magnitudinem, dicit novem brachiorum amplitudinem habuisse, longitudinem vero VIII passuum. His insuper dicit Omerus in Yliade bellum fuisse adversus Martem, eumque ab eis captum atque catenis vincitum et in carceribus XIII mensibus detentum, et ni Juno Mercurio iniunxisset, ut pro liberationem eius ageret, in carceribus defecisset. Qui Mercurius clam eum rapuit, et sic liberatus est. Quod Claudianus tangit ubi De laudibus Stilliconis, dum dicit: Cum gemini fratres genuit quos asper Alous Martem subdiderint vinclis etc. Hi preter ea ab Aloo victrico in gigomantiam, cum ipse gravatus senio ire non posset, missi sunt. Qui ibidem, ut quibusdam placet, cum reliquis a Jove fulminati periere, et Ephyalti Ethna mons superimpositus, Otho autem mons quidam Cretensis.

Alii vero dicunt, inter quos Omerus, eos ob magnitudinem corporis ausos montes montibus imponere celumque affectare; sed, ut in Odissea dicit Omerus, imberbes adhuc ab Apolline sagictis occisos. Quos Virgilius dicit apud Inferos detrusos, aiens: Hic et Aloydas geminos immania vidi Corpora, qui manibus magnum rescindere celum Aggressi superisque Jovem detrudere regnis etc. His predictis, fictionum sensus aperiendus est. Dicebat autem Barlaam hos duos fuisse fratres ingentis potentie Aloy filios, sed ideo Neptuni dictos, quia preter mensuram omnem humanorum corporum excreverant, quod ad Neptunum spectare volunt ingentia producere corpora, eosque tantum VIII annis regnasse; et ideo a Terra nutritos dicunt, quia maximos proventus ex his que possidebant assumerent, et adversus Jovem, in Olympo monte habitantem, bellum secundum hystorias habuisse, et in eo bello iuvenes defecisse egritudine pestifera ambo, et hinc sumptum eos ab Apolline sagictis occisos. Alii vero dicunt hos cum Saturno adversus Jovem fuisse, et non nullas arces extullisse, et ultimo viribus Jovis quando in Flegra pugnatum est, cum aliis multis cesos. De captivo Marte nil repperi. Arbitror ego sic explicari posse. Martem insignem aliquem fuisse virum militari disciplina instructum, et bellicosum atque robustum, horum hostem, qui et si potens esset, tamen ut sepe contingit maiores succumbere, et obtinere minores, ab eis captus et carceratus est; et cum liberationi eius nullus adinveniretur modus, Mercurius, id est fraus, quia furum deus, qui clam et fraude furantur, Junone iniungente, id est pecunia, qua forte corrupti custodes, astutia Mercurii Mars liberatus est.

CAP. XLVIII.

De Egeo XXVII Neptuni filio, qui genuit Theseum et Medum.

Egeus Athenarum rex, filius fuit Neptuni, Theodontio affirmante, et marinus deus. Huic, dicit Paulus, due fuere coniuges, quarum prima dicta est Ethra filia Pycthei regis(Trohezenis), ex qua Theseum suscepit. Secunda, ut testatur Ovidius, fuit Medea profuga, quam a

Jasone repudiatam atque fugientem, non solum suscepit hospitio, sed illam etiam sibi matrimonio copulavit, et ex ea, ut placet Justino, Medum filium suscepit. Successit quidem in regno Pandioni regi, quem Theodontius secundum veritatem dicit eius fuisse patrem, et, eo regnante, multa incommoda Atheniensibus evenere. Nam inter alia bellum Mynois regis Cretensium, quod in vindictam Androgei filii sui indigne occisi moverat, diu tulere; ultimo cum succubuissent, in has a Mynoe deducti sunt leges, ut, scilicet annis singulis, VII nobiles iuvenes ad Mynotaurum Cretam mitterentur. Qui tribus annis forte missi sunt, quarto autem sors cecidit in Theseum, qui maximo Egei patris dolore navem conscendit iturus, et cum omnia navigii ornamenta nigra essent, et navis velum, habuit in mandatis a patre, ut si contingeret in agendis eum felicem obtinere exitum, rediens navi album imposeret velum, amoto nigro, ut a longe fortunium suum nosceret. Theseus autem Adryane consilio victor, mandatorum immemor, non amoto nigro velo, redibat. Egeus excelsa turri prospectans, nigrum videns velum, Theseum mortuum arbitratus, ex turri se deiecit in mare, et mortuus ab Atheniensibus liberatis et Neptuni filius et maris deus in solatium Thesei consecratus est.

CAP. XLIX.

De Theseo Egei filio, qui genuit Ypolitum, Demophontem et Anthigonum.

Theseus inclitus Athenarum rex fuit Egei regis filius et Ethre. Ingentis atque generosi animi iuvenis plura memoratu digna peregit, adeo ut inter Hercules plurimos nominetur unus. Hic quidem ante alia cum Hercule ab Euristeo misso adversus Amazones expeditionem suscepit, ut dicit Iustinus, et cum multas occidissent atque cepissent, cepere inter alias Menalippem atque Ypolitem Anthyope regine sorores. Sed Hercules pro armis regine Menalippem sorori restituit. Theseus vero Ypolitem, que sibi in

sortem prede contigerat, sumpsit uxorem, ex qua Ypolitum filium suscepit. Preterea ingenti virtute, ut refert Statius, Creontis Thebani regis superbum retudit imperium, egitque que prohibebat officia funeralia, possent occisis in bello regibus exhiberi. Et taurum, ab Euristeo Attice terre immissum cuncta vastantem, apud Marathonem interfecit. Sic Scyronem latronem hospites suos, dum resideret in scopulo, aut lavare sibi pedes, aut se adorare cogentem, eosque incautos precipitantem in mare. Et Procustem eque latronem super Cephyso flumine habitantem, et nocte suos hospites trucidantem, superavit atque occidit. Helenam insuper Castoris atque Pollucis sororem virginem, celestis pulchritudinis insignem, in palestra ludentem rapuit. Minotaurum interemit et Athenas a turpi servitio liberavit. Adrianam atque Phedram Mynois filias patri surripuit, et Adriana relictā, Phedram sibi coniugio copulavit, ex qua quosdam filios suscepit. Athenienses per diversa passim vagantes in patriam revocavit, et in formam civium sparsos agresteque reduxit. Et, ut placet Plinio ubi De hystoria naturali, primus federa adinvenit. Adversus Centauros, in nuptiis Perythoi amici sui, egregie pugnavit, eosque superavit, illique comes ad Inferos usque ad rapiendam Proserpinam ivit, sed minus feliciter ex hoc illi successit; nam Perythoo a Tricerbero Orci cane trucidato, mortis ipse in periculo fuit, ni forte supervenisset Hercules, qui illum a discrimine liberavit et reduxit ad superos. Et Athenas rediens coniugem querulam accusantemque falso de stupri interpellatione Ypolitum comperit, quem fugavit, et quantum in eo fuit occidit. Postremo iam senex a civibus suis pulsus, exul apud Schyrum minorem insulam diem clausit, cum annis XXVIII Atheniensibus imperasset. Has eius laudes fere omnes Ovidius paucis testatur carminibus, ubi dicit: Ingenium faciente canunt: te, maxime Theseu, et infra per undecim versus.

CAP. L.

De Ypolito Thesei filio, qui genuit Virbium.

Ypolitus Thesei et Ypolites Amazonis fuit filius. Hic cum venationibus, celibem vitam ducens, vacaret, et omnino constanti animo mulieres sperneret, a Phedra noverca, absente Theseo, amatus est, desiderio cuius, cum obtemperare noluisset, Theseo redeunti ab ea accusatus est. Qui, in furorem versus, filii necem optavit. Verum Ypolitus timens, consenso curru, fugam cepit. Quo fugiente, fortuitu phoce, que in litus exiverant, audientes equorum strepitum, dum sese in mare fugientes precipitant, equos exterruere Ypoliti. Qui per scopulos adversus eius imperium viresque currum trahentes, atque vi eius conpagem dissolventes omnem, infelicem iuvenem loris implicitum adeo per abrupta traxere, ut pro mortuo a circumvicinis collectus sit. Esto poete omnes, et signanter Seneca in tragedia eiusdem Ypoliti, laceratum atque discerptum omnem asserant et occisum. Qui tandem opere atque subsidio Esculapii, quasi ab Inferis in sanitatem pristinam non absque longo labore revocatus est. Que quidem testatur Virgilius dicens: Namque ferunt fama Ypolitum, postquam arte noverce Occiderit patriasque explevit sanguine penas Turbatis distractus equis, ad sydera rursus Etherea et superas celi venisse sub auras, Peoniis revocatum herbis et amore Diane etc. Constat igitur ex eventu fabule locum datum, Theseum scilicet a patre habuisse, ut ter posset optare quod vellet, et quia nunc filium optasset occidi, phocas a patre emissas in litus. Ypolitus autem ne terciam patris experiretur iram, qui ante Ypolitem matrem eius occiderat, et nunc eo inaudito eum querebat in penam, Atticam terram liquit et in Ytaliam venit, haud longe a loco, ubi postea condita Roma, et, mutato nomine, se Virbium appellari iussit, quia bis vir fuisset, semel ante eventum, et iterum postquam beneficio Esculapii in vitam videbatur revocatus; et ideo dicit Virgilius: At Trivia Ypolitum secretis alma recondit Sedibus, et nyphe Egerie nemorique relegat, Solus ubi in silvis Ytalis ignobilis evum(Exigeret), versoque(ubi), nomine Virbius esset etc. Ibi autem dicit Theodontius

oppidum construxit, quod ex nomine sumpte coniugis Ariciam appellavit. Dicit preterea idem Theodontius falsum esse Ypolitum celibem vitam egisse, quin imo secreto amore Ariciam nobilem Attice regionis feminam adamavit, quam Dianam, eo quod venationibus vacaret, vocabat et se Dianam colere asserebat, et opere huius Aricie factum dicit, ut ab Esculapio sanaretur, cum mortuum illum arbitraretur Theseus.

CAP. LI.

De Virbio Ypoliti filio.

Virbius filius fuit Ypoliti et Aricie, post Ypoliti fugam ex Actica susceptus. Qui cum adolevisset, Enea Ylione deleta in Ytaliam veniente, a patre missus est in subsidium Turni, prout describit Virgilius: Ibat et Ypoliti proles pulcherrima bello Virbius, insignem quem mater Aricia misit, Eductum, Egerie lucis etc. De eo autem nil aliud habemus.

CAP. LII.

De Demophonte Thesei filio.

Demophon, ut Theodontius asserit, filius fuit Thesei ex Phedra. Hic quidem cum ceteris Grecis in bellum Troianum ivit. Ylione autem deiecto, dum rediret in patriam, tempestate in Traciam delatus, a Phillide Ligurgi regis filia hospitio et lecto susceptus est. Et cum aliquandiu secum fuisset, audito quod Mnesteus Athenarum rex, agitatus procellis, et nausea vexatus maris, appulisset ad insulam Melos, et ibidem clausisset diem, regni cupidine tractus, impetrata per tempusculum licentia a Phyllide, resarcitis navibus, Athenas rediit, et post XXIII annum paterni exilii, ut dicit Justinus, Athenarum regnum assumpsit, neque de reditu curavit ad Phyllidem; et cum annis XXXIII regnasset, mortuus est. Cui successit Osyntes; utrum hic eius fuerit filius incertum habeo.

CAP. LIII.

De Anthigono Thesei filio.

Anthygonus, ut dicit Theodontius, filius fuit Thesei et Phedre, et, ut dicit Barlaam, natu maior Demophonte, et post fugatum ab Atheniensibus patrem fere adhuc pubes ab Atheniensibus assumptus, et rex factus Mnesteusque vocatus. Qui Troiam vadens, non satis de ingenio Demophontis fidens, eum secum traxit. Hic rediens tempestate actus nimia apud insulam Melos expiravit.

CAP. LIV.

De Medo Egei regis filio.

Medus, ut Justinus tradit, Egei regis Athenarum et Medee fuit filius. Quam, idem Justinus dicit, cum privignum vidisset adultum, ab Egeo per divortium discessisse, et Colcos cum Medo filio abiisse. Ovidius autem dicit, ob paratum Theseo venenum, ut ubi supra de ea, eam aufugisse. Aiunt insuper aliqui eam Jasonis in gratiam rediisse, et cum eo e Thesalia pulso in Colcos rediisse, et hunc Medum inde ivisse in Asyam atque viribus plura sibi subegisse regna, sed eam tenuisse partem, quam Mediam appellamus, et de suo seu matris nomine nuncupasse.

CAP. LV.

De Onchesto XXVIII Neptumni filio, qui genuit Megareum.

Onchestus, secundum Lactantium, filius fuit Neptuni. Quem Servius et Lactantius dicunt Onchestam civitatem propinquam promontorio Micalesso constituisse, et suo nomine appellasse. Nec de eo aliud, preter quod Megareum filium genuerit, legi.

CAP. LVI.

De Megareo filio Onchesti, qui genuit Yppomenem.

Megareo filius fuit Onchesti, ut liquido testatur Ovidius, loquente sic Yppomene: Namque michi genitor Megareus Onchestis illi Est Neptunus avus, pronepos ego regis aquarum etc.

CAP. LVII.

De Yppomene Megarei filio.

Yppomenem Megarei fuisse filium satis ostensum est. De hoc Ovidius talem refert fabulam: Erat in Sciro civitate Athalas Cenei filia seu Jasii, virgo insignis pulchritudinis et perniciosissime velocitatis. Que ut plurimum deorum monitu habitabat in silvis. Hec cum a multis in coniugem peteretur, legem apposuit, ut scilicet cursus certamine peteretur, et, si qui superarentur ab ea, morte multarentur, victor autem eius potiretur connubio. Et cum iam plures magis audaces quam felices superati tam severa lege damnati essent, Yppomenes, ea nondum visa, talium ridebat stultitiam. Tandem cum casu contingeret, ut illam videret, miratus roseam faciem, sydereos oculos, os cinnameum, auream cesariem, pectus protensum, corpusque glabellum, et gestus placidos, confestim eius in ardorem incidit, qui ante damnaverat alios, nec dubitavit eius postulare coniugium, et severe legis subire discrimen. Virgo, autem, eius etati et formositati compassa, primo renuit, deinde sollicitata annuit. Yppomanes Veneris imploravit auxilium, que illi tulit ex viridario Hesperidum tria aurea mala, eumque docuit malorum usum. Porro cum cursum expediti intrassent, anteiretque virgo, iuvenis predoctus evestigio, vidente virgine, unum ex malis proiecit, fulgore cuius capta puella gradum collectura prevertit; et cum evolasset interim iuvenis, illa prestantior facile anteivit. Ille secundum eiecit, quod, dum illa collectura moratur, ille stadium arripit volucer. Sane illa pernici velocitate malo collecto parva mora currentem preterit. Ast ille, cum iam meta cursus esset propinqua, tertium proiecit, quo detenta virgo, antequam volucris evolasse potuerit, tenebat Yppomenes terminum. Quam ob causam superata virgo, eius in coniugium venit. Cum qua dum letus in patriam abiret Yppomenes, fervoris impatiens, et suscepti a Venere muneris immemor, in lucum Cybeles illam deduxit, et ibi cum ea concubuit. Ex quo seu Veneris,

seu matris deum indignatione, factum sit, amantes in leones versi sunt, et currui Cybelis additi. Qua sub fictione talis potest sensus abscondi. Primo mulierum si qua est obstinata duricies, auro et muneribus frangi posse, cum natura auri omnes et cupide et tenacissime sint mulieres. In leones autem ideo conversi dicuntur, quia in nemus Cybeles coiverunt, id est in deliciis mundanis habundaverunt, et ob id elati sunt, et sic in leones versi, quoniam leones superba sint animalia, et ideo versa vice currui Cybelis applicati sunt, id est in processu a rerum natura edocti, quoniam terrenis legibus omnes simus obnoxii, quia terrei vivimus, et quantumcunque superbientes, postremo in terram reducimur.

CAP. LVIII.

De Pelasgo XXVIII Neptunni filio.

Pelasgus, ut dicit Theodontius, filius fuit Neptuni. Ysidorus vero, ubi De ethymologiis, eum Jovis et Larisse filium dicit. Sane quoniam ex compertis apparet Theodontium talium solertissimum indagatorem fuisse, plus illi in talibus prestandum fidei ratus sum, et ideo Neptuni, non Jovis posui filium. Hic autem ea in parte Grecie regnavit, que postea ab Arcade Calistonis filio Arcadia dicta est, et ab eo denominata Pelasgia. Dicebat Leontius et in Asya esse Pelasgos, eosque adversus Grecos favisse Troianis, ut in Yliade testatur Omerus. Verum hi Pelasgi a Pelasga muliere Greca nomen sortiti sunt, quam aiunt ex Pelasgiis cum copiis in Asyam transmeasse et civitatem condidisse, et de suo nomine Pelasgiam nuncupasse, et inde Pelasgii, qui secus Lyciam sunt, appellati. Alii contrarium tenent Pelasgum regem fuisse in Asya, et ab eo Pelasgos et inde mulierem Pelasgam, ubi postea fuere Pelasgi, in Greciam ex Asya transfretasse, et ibidem occupata regione nomen imposuisse Pelasgis.

CAP. LIX.

De Nauplio XXX Neptunni filio, qui genuit Palamedem.

Nauplius Neptuni et Amimonis filie Danai regis filius fuit, ut testatur Lactantius, qui de eius origine fabulam recitat talem: Amimone Danai filia, dum studiose in silvis iaculo exercitaretur, minus advertens percussit Satyrum; quam cum vellet Satyrus violare, illa Neptuni imploravit auxilium. Neptunus autem, fugato Satyro, ipse eam compressit, ex quo compressu Nauplium suscepit. Hunc Nauplium apud Euboeam regnasse constat, et eius aiunt fuisse filium Palamedem, Grecorum factione occisum apud Troiam. Quod cum egerime ferret Nauplius, nec ad ultionem suppeterent vires, ad ingenium versus, stantibus apud Troiam Grecis, ut erat senex cepit omnem Greciam circumire, et regias intrare Grecorum principum, et ibi quibus poterat suasionibus, coniuges eorum in adulterium cum quibuscunque poterat trahere, arbitratus ex hoc in reditu Grecorum seditiones exorturas plures, eisque agentibus Grecos in suum sanguinem ruituros, et sic dum se invicem trucidarentur, immerito trucidati Palamedis mortem suis occisionibus expiarent. Creditumque est, ut Leontius asserebat, opere suo Clitemestram in amplexus Egysti venisse, ex quo Agamenon postea interemptus, et inde Egystus et Clitemestra. Sic et Egyaleam Dyomedis coniugem in Cyllibari Steleni filii concubitus, et ut de reliquis taceam, conatur Lycophron inclitam Penelopsis famam Nauplii consiliis maculare, volens eam cum uno e procatoribus suis non nullas insomnes noctes egisse. Preterea inplacabilem senem aiunt tam ferventi animo vindictam optasse, ut redeuntibus Grecis, Ylione consumpto, in patriam, et acri atque turpi tempestate agitatis, Caphareum conscendisse montem, et nocte accensa face, quasi in portum salubrem periclitantes acciret, in letiferos scopulos salutis avidos evocasse, et multis hoc facinore exitii exitisse causa; unde Virgilius: Sidus et Euboice cautes ultorque Caphareus etc. Amoti autem Satyri et oppresse Amimonis a Neptuno assignat Barlaam paucis verbis rationem, dicens: Satyrum virginis fuisse pedagogum, Neptunum

autem Lerneum quendam Egyptium insignem, cuius primo Amimone pellex fuit quam coniunx, et ab eo Lerneum fontem denominatum atque provinciam.

CAP. LX.

De Palamede Nauplii filio.

Palamedes Nauplii fuit filius. Qui, cum esset una cum Grecis circa Troiam, et hi adversus Agamenonis imperium insurrexissent, seditione dolosa Agamenoni potestate subtracta, loco eius dux belli factus est. Huic enim cum Ulixes similitudines erant, ut dicit Servius, eo quod Ulixes, insania ficta, conatus esset in bellum Troianum non ire, et ad eam simulandam, vinctis aratro dissimilibus animalibus, salem serebat. Cui ante aratrum ad experientiam summendam insanie, Palamedes apposuit Thelemacum puerum; quem cum vidisset Ulixes, illico suspendit aratrum. Preterea cum in Traciam frumentatum ivisset, et nil portasset, seque non comperisse diceret, Palamedes vadens reportavit affatim. Quibus indignatus Ulixes egre patiebatur illius gloriam. Quam ob rem dolo eius factum est, ut a servis Palamedis satis grande pondus auri infoderetur sub tabernaculo eius, et inde, nuntiis subornatis habitis cum fictitiis licteris, in consilio Grecorum Palamedem accusavit, quia cum Priamo de deditioe Grecorum haberet tractatum, eumque auro esse corruptum, et ad evidentiam prodicionis incepte iussit eius in tabernaculo fodi, quasi, si ibidem comperiretur aurum, licteris esset exhibenda fides et nuntiis. Quam ob rem auro comperto, quod ipsemet infodi fecerat, Ulixis accusatio vera credita est, et Palamedes tanquam noxius lapidibus est obrutus.

CAP. LXI.

De Celeno XXXI, Aello XXXII et Occipite XXXIII Arpiis filiabus Neptunni.

Celeno, Aello et Occipite arpye tres fuere, secundum Servium, Neptuni et Terre filie. Alii vero dicunt Taumantis et Elete. Harum formam describit Virgilius, dicens: Tristius haud illis monstrum nec seuior ulla Pestis et ira deum, Stigiis sese extulit undis. Virginei volucrum vultus, fedissima ventris Proluvies, unceque manus et pallida semper Ora fame etc. Hic etiam describit in quibus habitent locis et unde venerint, dum dicit: Accipiunt Strophades Graio stant nomine dicte Insule Yonio in magno, quas dira Celeno Arpyeque colunt alie, Phyneia postquam Clausa domus mensasque metu liquere priores etc. Ex his a Servio fabula recitatur, que supra ubi de Zetho et Calay plene scripta est, et quid per illam etiam sentiendum sit, et similiter de his dicta sunt quedam, ubi de Aleto et aliis Furiis supra scripsimus, et ob id pauca hic dicenda supersunt. Vult igitur Servius eas ideo Neptuni et Terre filias dictas, quia in insulis habitent, que terree sunt, et tamen(mari)circumdate. Ego vero eas Neptuni filias puto, quia monstruose sint ut per Virgilii carmen patet. Arpye autem secundum Fulgentium ideo vocantur, quia arpe Grece, Latine rapere est; et ideo earum prima dicta est Aello, quasi aellonaton, quod est alienum concupiscere. Secunda vero Occipite, quod significat celeriter auferre. Tercia que Celeno nigrum sonat, per quod rapine occultatio summenda est. Et sic primo concupiscitur, secundo aufertur, tercio occultatur. Virgineos autem vultos ideo habere dicuntur, seu quia, ut dicit Fulgentius, sterilis sit rapina; cui ego addam quantum ad eum cui rapitur. Esto aliter putem. Fures quippe more suo placidos mitesque se in conspectu hominum exhibent, ut hac possint arte ignaros fallere. Uncas autem raptores habere manus expositione non indiget. Quod ora illis sint pallida, nil aliud vult pretendere, quam fames assidua, insatiabilis appetitus habendi, qua miseri et in rapinam proni auguntur continue. Fedissima ventris proluvies raptorum est, in quantum ut plurimum rapinarum turpis est exitus. Itur enim ex rapinis in ludum

substantiarum consumptorem omnium et miseriarum patrem. Itur in luxuriam lasciviarum et ociorum marcentium matrem. Itur in gula crapularum et egritudinum cloacam turpissimam et damnosam. Arbitror quidem has ad pyrratas avarissimos atque immanes homines spectare, eo quod litora inhabitent. Addebat insuper dictis Arpyis Omerus Arpyam unam, quam Thyellam vocitat, et ex ea Zephyrum dicebat equos Achillis genuisse. Hanc dicebat Leontius venti impetum seu procellam interpretari, per quam etiam pyrratarum demonstratur velocitas ad rapinam.

CAP. LXII.

De Sycano XXXIII Neptunni filio.

Sycanus, ut dicit Theodontius, antiquissimus rex fuit Sycilie et Neptuni filius, et ab eo insula, que antiquiori nomine dicebatur Trinacria, Sycania nuncupata est. De quo Solinus, ubi de Mirabilibus mundi, dicit: Sycanie diu ante Troiana bella Sycanus rex nomen dedit, advectus cum amplissima liberorum manu etc. Ex his nec nomen alicuius ad me pervenit. Dicit tamen Theodontius, huius Cererem fuisse coniugem et Proserpinam filiam, quam Jovis dixere poete.

CAP. LXIII.

De Syculo XXXV Neptunni filio.

Syculus rex fuit Sycilie et Neptuni filius, ut Solinus de Mirabilibus mundi testatur. Regnavit autem, ut dicit Theodontius, post Sycanum, et ab eo Sycilia denominata est. Paulus hunc dicit filium fuisse Corithi et Eletre, et Dardani fratrem. Neptuni filium dictum, eo quod ex Tuscia in Syciliam transfretasset, et multa rudes homines docuisset.

Genealogie deorum gentilium liber X explicit.

LIBER UNDECIMUS

GENEALOGIE DEORUM GENTILIUM SECUNDUM JOHANNEM
BOCCACCIIUM DE CERTALDO LIBER UNDECIMUS INCIPIT
FELICITER.

In arbore precedenti, cuius in radice scribitur Juppiter, ponitur tam in ramis quam in frondibus pars posteritatis eiusdem Jovis, cum in sequentibus duobus libris residuum describatur.

Prohemium

Ex Achaya inter Pachinum, Trinacrie promontorium, et veteres Syragusas leni satis spiritu me Subsolanus detulerat. Ibi dum, iam in finem fere deducta omni Neptuni prole, vetustissimorum regum potius adventum in insulam quam gesta narrassem, et mecum omnia circumspectans excogitarem, ad quam celi plagam vertenda esset navicule prora, venit in mentem tantum nunc velo, nunc remis, nunc pedibus itum fore, ut ex filiis Saturni, senis infausti, nullus superesset, cuius non esset descripta soboles, preter Jovem, quem patrem dominumque regemque deorum et hominum voluere. Obstupui, fateor, serenissime rex, et animi cecidere vires, et, quasi itinere meo obstaculum insuperabile esset obiectum, desperans aiebam: Heu miser, potui amplissimum Oceani gurgitem intrare et fluctus in sydera usque surgentes modico conscendere lembo; potui vastum litus omne Mediterranei maris inter mille scopulos et sonantia saxa ambire, montes scabrosos abscondere, lubricas calcare valles, tenebrosa antra subire, perscrutari lustra ferarum et silvarum atque nemorum sepositas umbras, lustrare urbes et oppida, et, quod longe terribilius, ad Manes usque descendere, et Ditis opacas intrare domos, et terre viscera oculis terebrare, et sic aliorum deorum prolem etiam renitentem calamo tanquam cognitam in medium trahere. Nunc autem, si Jovem non videro, quo pacto eius, que amplissima est, posteritatem scripsisse potero? Si autem Jovem vidisse velim, in celum ire necesse est. Quo, infelix, ex sublimi saltu, quo ex monte celso in illud meme deiciam? Quis me eo ventorum

extollet impetus? Que deferet condensa nubes aut ipsius Jovis armiger ales? O utinam ab Inferis remearet Dedalus, qui solus homini pennas induere novit, et mortalibus insuetas celi vias ostendere; ipse forsán oportunitati huic posset prestare suffragium, quod nisi, undecunque venerit, detur, post tot exanclatos labores, tot victos timores, tot etiam obices superatos, infecto itinere incohato, non absque ignominia temeritatis mee subsistendum est. Optabam preterea celestium videre patriam, et quo ordine sanctissimi illi gentilium theologi templa, palatia, atria, domosque disposuissent celitum. Preterea et cum ipso Jove ipsius sublime videre solium, quo iure sacrum illud deorum consistorium conveniret in unum, quod in illos ipsius imperium, quis ordo sedendi, que presidentis maiestas, que leges darentur, que et quo ritu largirentur imperia, ut in finem debitum mundi gubernaretur mortalitas, et alia etiam tam pregrandis dei magnalia. Ceterum, dum hinc videndi desiderio celum ac perficiendi itineris angerer, inde desperatione premerer, et ecce ex litore Syculo, me etiam gubernaculum non regente, repentino impetu in Cretam usque delatus sum, quam cum circumspicerem, non ante Ydeum montem aspexi, quam, resoluta mentis caligine, et veri Dei illustratus lumine, proletarii Jovis cognovi cunabula atque fornices in circumitu, et, qua in parte eius cineres et ossa iacerent, memini, et sic eum non deum, celi thronum tenentem, fore perpendi, sed hominem, cuius acta, mores ut reliqua non maiori labore quam aliorum deorum gentilium poterant ex terrenis speculis intueri. Revocatis igitur viribus, ut eum eiusque numerosissimam prolem describam, iter, quod prepeditum rebar, intrabo, orans in optatum me terminum dirigat, qui futurum sibi dilectissimum populum per Rubrum mare eduxit sicco vestigio ex Egypto.

CAP. I.

De tertio Jove X Saturni filio, qui XXXVIII genuit filios, quorum hec sunt nomina: Prima Clio, II Euterpe, III Melpomene. IIII Thalya, V

Polymia, VI Eratho, VII Tersycore, VIII Urania, VIII Caliope, X Acheus, XI Venus, XII Amor, XIII Proserpina, XIII Castor, XV Pollux, XVI Helena, XVII Clythemestra, XVIII Paliscus, XVIII Paliscus, XX Jarbas, XXI Mena, XXII Mirmidon, XXIII Xantus, XXIII Lucifer, XXV Orion, XXVI Minos, XXVII Serpedon, XXVIII Radamantus, XXVIII Archisius. De his undetriginta tractatur in presenti libro XI. XXX Tantalus, XXXI Dyonisius, XXXII Perseus, XXXIII Aon, XXXIII Eacus, XXXV Pylumus, XXXVI Mercurius, XXXVII Vulcanus. De his vero octo scilicet a XXVIII citra, in XII libro tractatur. De reliquis duobus qui secuntur, scilicet de Hercule XXXVIII et Eolo XXXVIII, in libro XIII scribitur.

Jovem Cretensem, qui tercius in hoc opere est, Saturni et Opis fuisse filium omnis testatur antiquitas. Hic eodem partu cum Junone editus, ne a Saturno occideretur ob pactionem cum Tytano fratre factam, quam cito natus est, clam in Ydam Cretensem montem alendus ab Opi transmissus est, et, ut quidam volunt, Curetis populis commendatus, seu, ut alii dicunt, Ydeis Dactilis. Eusebius vero in libro Temporum dicit Creti regi Cretensium, et hunc illum in Hoson civitate, in qua matris eius est templum servasse atque nutrisse. Qui a Curetis dixere, addunt eum ab eisdem in antrum montis Yde delatum, ibique dum, ut parvuli faciunt, fleret, ne audiretur, cimbala et timpana et clipeos et arma pulsabant. Ad sonitum quorum, more suo convenientes apes, mella in os eius inferebant. Ob quod beneficium, postea deus factus, dedit eis, ut absque coitu generarent. Aliis vero placet eum Nynphis alendum datum, inter quas, ut Dydimus in libris Narrationis Pyndarice asserit, Mellisseo Cretensium regi duas fuisse filias Amaltheam et Melissam, que caprino lacte atque melle Jovem nutrierunt. Unde, dicit Lactantius in libro Divinarum institutionum, capellam Amalthee nynphe Jovem infantem uberibus suis aluisse; et ob id dicit Germanicus Cesar in Aratheo carmine: illa putatur Nutrix esse Jovis, si vere Juppiter infans

Ubera Cretee mulsit fidissima capre, Sydere que claro gratum testatur alumnum etc. Quod etiam testari videtur poeta celebris Franciscus Petrarca in Buccolicis, ea in egloga, cui titulus Argus est, sic dicens: teneris signata labellis Ubera te moveant, nisi forte oblivia lactis, Illius astrigere nectar tibi suggerit aule. De grege nempe fuit nutrix tua etc. Servius autem dicit non in Ydam, sed in Dicteum montem a matre transmissum, et ob idem nutritum. Junius autem Colummella De agricultura scribens, libro IX, sic de educatione Jovis infantis ait: Nec sane rustico dignum est sciscitari, fueritne mulier pulcherrima specie Melissa, quam Juppiter in apem convertit, an, ut Euhemerus poeta dicit, crabronibus et sole generatas apes, quas nynphe Frixonides educaverunt. Mox dicit eo specu Jovis extitisse nutrices, eaque pabula munere dei sortitas, quibus ipse parvum educaverant alumnum. Hec ille. Ex quibus sumitur Jovem melle tantum educatum. Hic tandem cum adolevisset, ob captos parentes bellum habuit cum Tytanis, liberavitque illos. Inde patrem regno expulit, eo quod comperisset eum vite sue insidiari, que supra ubi de Saturno latius dicta sunt; et hinc illi dicunt bellum cum Gigantibus consecutum, quos superatos supposuit montibus, ut premonstratum est. Deinde orbe subacto cum fratribus imperium partitus est, dato Plutoni Infernorum dominio, Neptuno autem maris, sibi Olympo servato. Et cum iam diu ante Iunonem sororem suam sumpsisset in coniugem, et rex potens factus, glorie avidus, cepit ambire, et non minus astutia quam viribus non solum humanas laudes, sed divinos etiam sibi quesivit honores, templa quidem, ut in Sacra legitur hystoria, in multis locis construxit et suo dicavit nomini, et in quamcunque regionem venerat, reges principesque populorum hospitio sibi comitate sua et amicitia copulabat, et cum ab eis digrederetur, imperabat sibi edificari fanum et suo hospitisque sui nomine insigniri, quasi ut ex hoc posset amicitie ac federis memoria conservari. Et hac astutia factum est, ut constituta sint templa Iovi

Ataburio, Iovi Labriando, cum Ataburius et Labriandus auxiliares eius fuerint in bello. Sic et Iovi Laprio, et Iovi Molioni, et Iovi Casio et que huiusmodi sunt, quod ille astutissime excogitavit, ut sibi divinum honorem et hospitibus suis perpetuum nomen acquireret cum religione connexum. Gaudebant autem illi, et eius libenter obsequebantur imperio, et nominis sui gratia ritus annuos et festa celebrabant. Et hoc modo religionem cultus sui per orbem terre Iuppiter seminavit, et exemplum ceteris ad imitandum dedit. Is insuper in Olympo monte habitavit, ut eadem Sacra testatur hystoria, ubi legitur: Ea tempestate Iuppiter in monte Olympo maximam partem vite colebat, et eo ad eum in ius veniebant, si que res in controversia erant. Item si quis quid novi invenerat, quod ad vitam humanam utile esset, eo veniebat atque Iovi ostendebat etc. Preterea quantumcunque homo hic circa honores occupandos ambitiosus esset et libidini deserviret, multa tamen bona et utilia humane vite adinvenit et introduxit et non nulla mala sustulit, et inter alia amovit a moribus hominum consuetudinem comedendi carnes humanas, quibus Saturni tempore vescebantur. Qui tandem dispositis rebus suis diem clausit, de exitu cuius testis est Ennius. Ipse quidem in Sacra hystoria, descriptis omnibus, que in vita sua gesserat Iuppiter, ad ultimum sic ait: Deinde Iuppiter postquam quinquies terram circumivit, omnibusque amicis atque cognatis suis imperia divisit, liquitque omnibus leges, mores, frumentaue paravit, multaue alia bona fecit, immortalem gloriam memoriamque adeptus, sempiterna monumenta suis reliquit, etatem pessime actam in Creta vitam commutavit, et ad deos abiit, eumque Curetes filii sui curaverunt, docoraveruntque eum et sepulcrum ei in Creta in oppido Aulatia, et dicitur Vesta hanc urbem creavisse, inque sepulcro eius scriptum antiquis lictis Grecis Zeus Kronou. Euemerus autem dicit eum in Oceania mortuum, sed bene in Aulatia oppido sepultum. Forsan et hoc nomen Oceanie Crete fuit antequam a

Creta nynpha Experidis filia, ut Plinius ait ubi de Hystoria naturali, dicta fuerit. Videsne, celeberrime rex, quanto ingenio, quanto fortune favore, quot antiqui hostis fallaciis longevum nomen, inanem gloriam et divinos honores sibi quesiverit homo iste? Miror equidem illius quantumcunque rudis evi insaniam, ut quem ex homine natum possibilem atque mortalem viderant deum et summum dominum tam inconsulte crederent. Scio possint esse qui dicant multo recentiores in hanc eandem inscitiam non minus fuisse proclives, cum legerimus a Luca medico scriptum apud Lystros Licaonie Barnabam et Paulum viros sanctissimos et divini dogmatis predicatorum, eo quod contortum a nativitate hominem in nomine Iesu Christi rectum ambulanti fecissent, a Lystris deos evestigio creditos, Barnabam Iovem, et Mercurium Paulum, eisque renuentibus certa et holocausta tanquam diis a pontificibus et populo preparata, de quibus ego minus miror, divinum enim opus fecerant ignorantibus Lystris, quoniam non suo, ut ipsi testabantur, sed Christi opere. Iuppiter autem quid unquam supra hominem facere visus est? Nil equidem. Victoriosus fuit homo, est non satis hoc, cum fortune opus sit, ut ob id deus et celi rex debeat a quoquam credi? Profecto vertibiles nimium in credulitatem erant illius evi mortales. Nos autem veteres in sua fatuitate sinamus, et ad omnia vertamus calamum. Postquam quae ad hystoriam spectant de Iove dicta sunt, quid de eo fingentes dixerunt prosequamur. Primo quidem eum patrem dominumque deorum et celi regem dicunt, eique loco sceptri trisulcum fulmen tribuunt. Eius praeterea arborem dixere quercum. Sic et eius in tutelam aquilam posuere. Nunc quid per haec sensisse potuerint videamus. Deorum autem pater et dominus ideo hic dictus est, quia, eo regnante, heroum tempora seu cepere seu florere, in quibus et poetarum seu theologorum gentilium cepit et floruit studium apud Grecos. Qui cum istum tanquam ea tempestate mortalibus ceteris prevalentem cernerent, eumque iam sibi ne dum

apud suos, sed et apud exterarum nationes adhuc viventi divinos honores quesisse et eorum patrem esse aut maiorem, qui iam eius intuitu fictionibus ad divinitatem extollebantur, et quod ei nomen etiam faveret Iuppiter, quod iam diu erat celebre, et vero deo attributum, faveretque illi locus habitationis Olympus, quo nomine celum etiam appellamus, eum deorum finxere patrem et celi regem. Nec suffecit attribuisse ille quod fecerit, quin imo multa ex his que ante eum per plura secula facta fuerant, et potissime eorum duorum temporibus, quos supra Ioves nuncupatos diximus, per nominum abusum in hunc revocata sunt, nec aliter quam suo evo facta eidem attributa. Et quod longe perniciosius fuit, multa ad verum Deum, vere deorum dominum spectantia, sub huiusmodi fictionis velo recondita, et demum enucleata ad potentiam et deitatem fictam huius hominis spectare ab ignavis credita sunt, tantumque inolevit hec inscitia, ut non solum Iovis esse que dei, sed Dei veri esse que Iovis erant crederentur, ut puta adulteria, proditioes et bella et huiusmodi. Sane quotiens pro isto Iove illustres viri Deum sensere verum, quod minus honestum de Iove scribitur, pro aliquo naturali actu opere nature naturate producto, que dei opus est, intelligi voluere; quod ego non laudo per illecebres fictiones divinam designari potentiam. Deorum insuper numerositatem non adinvenere, ut tot crediderint deos esse, quin imo prudentes voluere deitates illas multis ascriptas diis, potentie unius veri Dei officia esse, existimantes sic per ministros deum agere uti mortales agimus, quod clarissime in libro De dogmate Platonis ostendit Apuleius. Nos autem et bene secundum psalmistam credimus de Deo, quia dixit, et facta sunt. Nec tamen negamus Deo ministros esse, alios iustitie ut Demones, alios gratie ut Angelos, alios opportunitatum et victus, ut supercelestia corpora; sed de his alias. Per fulmen vero trisulcum loco sceptri Iovi additum, eo quod igneum sit, ostendere voluere fingentes, non nunquam eum pro elemento ignis et aeris

assummendum, ut asserit Servius, et tunc Iunonem eius coniugem terram et aquam esse volunt, eo quod ex eis omnia quorundam iudicio procreantur, et sic, secundum Varronem ubi De agricultura, duo dicuntur parentes magni, Iuppiter pater et Iuno mater. Puto ego hanc fictionem originem habuisse ab his, qui arbitrati sunt ignem rerum omnium causam, ac eo agente cuncta generari atque nutriri. Et sic dum ignis et aer est Iuppiter, eius opus est coruscationes et tonitrua, nubes congregare atque dissolvere, ventos excitare atque comprimere, fulmina emittere et huiusmodi, eo quod hec in regione aeris, igne agente conficiantur. Trisulcum autem ideo dixere fulmen, ut triplex fulminis designetur proprietas, est enim coruscum, et scindit, et urit, de quibus, si quis plene videre cupit, Senecam philosophum videat, ubi De questionibus naturalibus. Quercum arborem ideo attributam volunt, quia eius fructu primevi homines pascerentur, et ideo visum est eam arborem rite dici illius, ad quem spectat educare homines, quos ipse produxit, seu quorum gerit imperium. Hanc Ysidorus, ubi De ethymologiis, nucem videtur arbitrari, eamque dicit a Latinis iuglandem vocari, quasi Iovis glandem, eo quod Iovi olim consecrata fuerit, et sequitur eius fructus tantum habere virium, ut, si mittatur inter suspectos herbarum vel fungorum cibos, quicquid in eos virulentum sit exudent, rapiant et extinguant. Aquilam eius in tutelam esse asserunt, eiusque rei causam Lactantius ex alieno describet, dicens: Cesar quoque in Arato refert Aglaosten dicere Iovem, cum ex insula Naxo adversus Tytanos proficisceretur, et sacrificium faceret in litore, aquilam ei in auspiciu advolasse, quam victor bono omine acceptam tutele sue subiugarit. Sacra vero hystoria etiam ante consedis illi aquilam in capite, atque ei regnum portendisse, testatur. Cur infans a Saturno absconditus sit, cur cum Tytanis bellum, cur Saturnum fugaverit, satis plene, ubi de Saturno, monstratum est. De coniugio vero Iunonis, etiam ubi de Iunone est explicitum. Sic et de nomine satis

plene ubi de Iove primo. Et ex his que ibidem et hic scribuntur, si quis vellet, satis posset advertere, quantum homo iste cum proprietatibus Iovis planete convenerit, et quoniam ob id merito sit Iuppiter nuncupatus.

CAP. II.

De VIII Musis filiabus Iovis.

Muse vero novem sunt, Iovis et Memorie filie, ut ubi De ethymologiis placet Ysidoro, et Paulo Perusino. Theodontius autem Memnonis dicebat et Thespie, eo forsan quod Thespiades illas appellet Ovidius. Harum nomina sunt hec: Clio, Euterpe, Melpomene, Thalya, Polimnia, Eratho, Thersycore, Urania, et ultima Calyope. His dicunt cum filiabus Pyerii, numero totidem, bellum in cantu fuisse. Et quoniam victe sint a Musis, Pyerides in pycas mutate sunt et ob victoriam, Muse earum sunt consecute cognomen. Has preterea dicunt a quodam Pyreneo claustris clausas, easque ex claustris in detentoris perniciem evolasse. Insuper aiunt eis fontem Castalium et nemus Helycone consecratum, easque ad lyram Apolline pulsante canentes. Nos autem, his premissis, ad auferendum velum fictionibus veniamus. Placet Ysidoro christiano atque santissimo homini, has Musas appellatas a querendo, eo quod per eas, sicut antiqui voluerunt, ius carminum et vocis modulatio quereretur, et ob id per derivationem ab eis musica, que est moderationis peritia, denominata est. Et, ut idem dicit Ysidorus, quoniam ipsarum Musarum sonus sensibilis res est, et que in preteritum fluit, imprimiturque memorie, ideo eas a poetis Iovis et Memorie filias nuncupatas. Ego autem puto, cum a deo omnis sit scientia, nec solum ad eam concipiendam intellexisse sufficiat, nisi quis intellecta memorie commendaverit, et sic memorie servata expresserit, ut te quis scire noverit, ut ait Persius: Scire tuum nil est, nisi scire hoc te sciat alter etc. Quod Musarum officium est, et hinc illos Iove genitas et Memoria fictum sit. Nec non arbitror Musas a

moys, quod est aqua, dictas, causa in sequentibus ostendetur. Cur autem novem sint in commentario secundo super Somnio Scipionis plurimum Macrobius conatur ostendere, eas equiparans octo sperarum celi cantibus, nonam volens omnium celorum modulationum esse concentum. Superaddens post longam verborum seriem, Musas esse mundi cantum a rusticis etiam sciri, qui eas Camenas, quasi canenas, a canendo dixerunt. Attamen ex his reddit Fulgentius aliam rationem, dicens vocem fieri quattuor ex dentibus, quos lingua dum loquitur percutit, ex quibus si defecerit unus, potius quam vox sybilus emittatur necesse est. Insuper et ex duobus labiis velut verborum cymbalis commoda modulantibus. Sic et lingua que curvamine ac circumflexione quadam tanquam plectrum vocalem format spiritum. Inde et palato, concavitate cuius sonus profertur. Ultimo, ut novem sint, additur gucturis fistula, que tereti meatu spiritualem prebet excursum. Et insuper quoniam his a multis concinnens Apollo additur, non aliter quam servator concentus predictis ab eodem Fulgentio iungitur pulmo, qui velut erarius follis concepta reddit ac revocat. Et ne sibi in tam sepositum nature opus, tantummodo fidem velle prestari videatur, tam exquisite rationis testes inducit Anaximandrum Lampsacenum, et Zenophanen Heracleopolitem, quos suis in Commentariis, que dicta sunt, scripsisse confirmat. Asseritque hec et ab aliis eque illustribus philosophis affirmari, ut a Pysandro physico, et Euximene, eo in libro quem Thelegumenon nuncupavit. Porro idem Fulgentius quasi minus plene dilucidaverit, quod de Musis intendit, ut nominum et operationum singularum rationem deducat in medium, dicit sic: Nos vero novem Musas doctrine atque scientie dicimus modos, hoc est, prima Clio quasi prima cogitatio discendi; Clios enim Grece fama dicitur, et quoniam nullus scientiam querit, nisi in qua fame sue protelet dignitatem, ob hanc rem prima Clio appellata est, id est cogitatio querende scientie. Secunda Euterpe Grece, quod nos bene

delectans dicimus, quod primum sit scientiam querere, secundum sit delectari quod queras. Tercia Melpomene, quasi melempio eomene, id est meditationem faciens permanere. Ut sit primum velle, secundum delectare quod velis, tertium instare meditando ad id quod desideras. Quarta Thalya, id est capacitas, quasi si dicatur tythonlia, id est ponens germina. Quinta Polymina, quasi polium neemen, id est multam memoriam faciens, dicimus, quia post capacitatem est memoria necessaria. Sexta Eratho, id est euruncomenon, quod nos Latine inveniens similem dicimus, quia, post scientiam et memoriam, iustum est, ut aliquid simile et de suo inveniat. Septima Therpsicore, id est delectans instructionem. Ergo post inventionem oportet te iam discernere ac iudicare quod invenias. Urania octava est, id est celestis. Post enim diiudicationem eligis quid dicas, quid despuas; eligere enim utile, et caducum despuere celeste ingenium est. Nona Caliope, id est optime vocis. Ergo hic erit ordo. Primum est velle doctrinam, secundum est delectare quod velis, tertium instare ad id quod delectat, quartum est capere ad quod instas, quintum est memorari quod capis, Sextum est invenire de tuo simile ad quod memineris, septimum iudicare quod invenias, octavum eligere de quo iudices, nonum bene proferre quod elegeris. Hec Fulgentius. Vellem ego hos convenire, si possem, qui, erectis signis aciebusque compositis, in Musas impetum facere et eas, ab eis sumptis armis, exterminare, si possint, conantur insipidi, et dum male intellectis verbis Boetii se armatos existimant, in certamen inermes descendunt et, que succincte de Musis dicta sunt intuentes, dicant, nunquid has tam sublimes mulieres in lupanari viderint, nunquid eis abusi sint, nunquid credant Psalmistam, Ysaïam, Job, aliosque sanctissimos Dei viros illas e meretricio manu duxisse, ut inter sacra volumina collocarent? Scio negarent hos unquam his, quas indifferenter scenicas meretriculas dicunt, usos, ni testis michi facer divinarum licterarum interpret Ieronimus esset, cuius ne ab

eorum inscitia refringi possim, libet ut iacent in prohemio Eusebii Cesariensis verba describere. Dicit enim post multa Ieronimus sic: Quid psalterio canorius? Quod in morem nostri Flacci et Greci Pyndari, nunc yambo currit, nun achayco personat, nunc saphyco tumet, nunc semipede ingreditur? Quid Deuteronomii et Ysaie cantico pulchrius? Quid Salomone gravius? Quid perfectius Iob? Que omnia exametris et pentametris versibus, ut Iosephus et Origenes scribunt, apud suos composita decurrunt etc. Nesciebant puto tales Musarum officium esse vocum tempora ordinare, nesciebant circa scientiam Musas agenda disponere, nesciebant divinis viris ad maiestatem licterarum suarum augendam sua officia prestitisse. Taceant igitur et se ipsos rabidi mordeant, qui dum non intelligunt, alios mordere conantur, et nos omissum reintremus iter. Musis cum Pieriis fuisse de cantu certamen, hoc arbitror sensu summendum. Sunt non nulli tam inepte audacie, ut, cum nullam noverint disciplinam, suo tamen innitentes ingenio, audeant se disciplinatis preferre, nec dubitent disputationis inire certamen, quod dum in conspectu doctorum faciunt, non scientifici doctis apparent, sed potius stolidi quadam presumptione loquaces; et cum multa dicere ignaris videantur, nec aliquid tamen dicant rationi consonum, nec sese loquentes intelligant, lusi a prudentibus pice existimantur. Que quidem voces potius humanas, quam intellectum garriendo imitantur, et ob hoc tales a scientificis transformari in picas rite a poetis confictum est. Has autem voluisse Pyreneum includere, nil aliud puto, quam quosdam ad ostentationem sui impetuosos et avidos, qui, neglectis studiorum laboribus, postquam scrinea libris compleverint, et eorum fere tegmina viderint, tanquam omnia que in eis continentur cognoverint, sese audent extimare poetas, aut a circumspicientibus arbitrari. Verum cum evolaverint Muse, quas putaverant claustris clausisse, si in publicum sequi velint, id est ostendere se scire quod nesciunt, in precipitium confestim ruunt. Ex

quibus non nullos ego cognovi, qui librorum congerie cumulata se credidere magistros, et in conspectu scientium corruere. Est et Musis consecratus fons Castalius et alii insuper plures, et hoc quia habeat limpidus fons, non solum delectare intuentis oculos, sed eius etiam ingenium quadam virtute abscondita in meditationem trahere, et componendi desiderio urgere. Nemus autem ideo illis sacrum est, ut per hoc intelligamus solitudinem, qua uti debent poete, quorum est poemata meditari, quod quidem nunquam bene fit inter strepitus civitatum, aut compita etiam ruralia. Quin imo, ut Quintiliano placet ubi De oratoria institutione, in loco obscuro et quieto, ut puta nocturno tempore, quod per nemora demonstratur satis congrue, sunt enim opaca densitate ramorum, et quieta eo quod semota ut plurimum sint ab habitationibus hominum.

CAP. III.

De Acheo X Iovis filio.

Acheus, ut placet Ysidoro ubi De ethymologiis, Iovis fuit filius, et ab eo vult appellatos Acheos seu Achivos. His paucis verbis egregii hominis negotium pertransisse contentus. Attamen Theodontius, postquam eum Iovis filium dixit, addit eum antiquissimum Messeniorum fuisse principem, eique filiorum amplissimam fuisse manum, quorum opere, et quia pie apud Messenos vixerit, factum est ut totius provincie, quam hodie usque Achayam nuncupamus, aut societate aut imperio potiretur, et ab eis nomine diceretur Achaya. Asseritque ab hoc omnem Grecie nobilitatem habuisse principium, sed ex filiorum numerositate nullum nec nomine exprimit.

CAP. IV.

De Venere Iovis XI filia, que peperit Amorem.

Venus, Omero teste, Iovis fuit filia et Dyonis, et est hec, quam Tullius, ubi De naturis deorum, terciam vocat. Et coniugem dicit fuisse Vulcani. Hanc aiunt Martem amasse, de quorum adulterio et

captivitate supra ubi de Marte dictum est. Sic et Enee matrem dicunt, de qua etiam ubi de Enea scriptum est. Sic et ubi de Dyomede de vulnere ab eodem suscepto. Et eque ubi de Adone narratum est, qualiter a filio casu vulnerata Adonem dilexerit. Nec desunt qui credant de hac dici, quod legitur in Hystoria sacra Venerem scilicet instituisse meretricium questum. Quod Augustinus ubi De civitate dei videtur asserere, dum dicit: Huic oblata a Phenicibus esse dona de prostitutionibus filiarum antequam viris illas coniungerent. Huic preterea Claudianus ubi De laudibus Stylliconis apud tuam Cyprum, rex optime, deliciosissimum describit viridarium, in quo omnia facile possint enumerari spectantia ad suadendam lasciviam. Incipit enim sic: Mons latus Yonium Cypree rupis obumbrat etc. et perseverat infra per quadraginta sex versus, quos, quia prolixum nimis erat, non scripsi. Et hic idem viridario descripto quam grandis sit Veneri cura circa cultum et ornatum opponit dicens: Cesariem tum forte Venus subnixta corusco Fingebat solio, dextra levaque sorores Stabant Ydalie, largos hec nectaris ymbres Irrigat, hec morsu numerosi dentis eburno Multimodum discrimen arat, sed tertia retro Dat varios nexus, et iusto dividit orbes Ordine, neglectam partem studiosa relinquens. Plus error decuit, speculi nec vultus egebat Iudicio, similis tecto monstratur in omni, Et rapitur quocumque videt dum singula cernit, Seque probat etc. Quoniam supra ubi de Veneribus multa circa fictiones de Venere dicta sunt, esset hic replicare superfluum. Superest quod ambigitur ponere. Hanc enim Venerem quidam putant eandem esse cum Cypria. Ego duas fuisse arbitror, et hanc vere Iovis filiam fuisse et Vulcani coniugem. Aliam Syri et Cyprie seu Dyonis filiam et Adonis coniugem. Qui unam et eandem putant, dicunt eam Iovis et Dyonis filiam primo Vulcano nuptam, et inde Adoni, et ob eximiam formositatem celestem Venerem a Cypriis arbitratam, dea dicta est, et tanquam dea sacris honorata, eique apud Paphos templum et ara

fuit, eamque aram solo thure et floribus redolentem faciebant, eo quod Venus ex variis causis odoribus delectetur. Aiuntque cum hec viro fuisset superstes, tanto ferbuisse pruritu, ut fere in publicum declinaret lupanar, et ad suum palliandum scelus, dicunt eam Cypriis mulieribus suasisse meretricium, et instituisse ut facerent vulgato corpore questum, ex quo subsecutum ut virgines etiam ad litora mitterentur, Veneri virginitatis et future pudicitie libamenta dature, atque ex coitu advenarum sibi exquisitare dotes. Theodontius autem superaddit, dicens, tam scelestum facinus non solum in Cypro diu servatum, sed in Ytaliam usque deductum. Quod auctoritati Iustini firmatur, qui dicit apud Locros ex voto aliquando contigisse.

CAP. V.

De Amore XII Iovis filio.

Amorem Iovis et Veneris fuisse filium omnes volunt, quod ego non hominum credam sed planetarum. Sunt enim ambo complexione similes, calidi et humidi, sunt preterea benivoli ambo et equa luce splendidi, et ideo ex his amorem gigni, et eum potissime quo convivimus, quo amicitias iungimus, fictum est, ut intelligamus quoniam ex convenientia complexionum et morum inter mortales amor et amicitia generetur. Que quidem, vera preter inter virtuosos esse non potest, ut clare demonstratur Tullius ubi De amicitia. Et hinc arbitror potius ex his, quia ambo benivoli, natus dicitur, eo quod benivulus esse non possit quis, nisi sit virtuosus. De concupiscibili autem amore satis supra dictum est.

CAP. VI.

De Proserpina XIII Iovis filia et Plutonis coniugem.

Proserpina Iovis et Cereris fuit filia. Que quoniam Veneris despiceret ignes, a Plutone amata est, atque rapta et ad Inferos delata, et ibidem eius coniunx facta. Quam cum diu quesisset Ceres, et indicio Arethuse apud Inferos comperisset, eo quod tria grana mali punici

comedisset, eam rehabere non potuit. Sententia tamen Iovis factum est, ut sex mensibus cum viro, sex autem cum matre apud Superos moraretur. De hac Proserpina in precedentibus ubi de Cerere, quicquid sub figmento tegitur, explicasse memini, et idcirco preter quod ad hystoriam attinet, replicare non curabo. Arbitror igitur hanc Sycani regis Sycilie et Cereris fuisse filiam, eamque ab Orco Molossorum rege seu Aydoneo, vel Agesilao, secundum Phylocorum, anno XXVIII Erythei regis Athenarum raptam, eique coniugio copulatam. Hec tamen hystoria prolixius habetur ubi de Plutone.

CAP. VII.

De Castore XIII et Polluce XV filiis Iovis.

Castor et Pollux et Helena, secundum Fulgentium, filii fuerunt Iovis et Lede. Ex quorum conceptione talis fertur fabula. Cum Leda Tyndarei regis coniunx Iovi placuisset, ipse in cignum versus cepit canere, quo cantu illam ad se non solum audiendum, sed capiendum traxit. Qui, dum caperetur ab ea, eam ipse cepit atque oppressit, et ex eo coitu Ledam concepisse ferunt, et ovum peperisse unum, ex quo Castor, et Pollux, et Helena nati sunt. Alii vero volunt Pollucem et Helenam tantum, et Castorem fuisse mortalem Tyndari filium. Non nulli dicunt, inter quos Paulus, ex compressu illo duo esse nata ova, ex uno quorum Castor et Pollux nati sunt, ex altero vero Helena et Clytemestra. Sed de Helena et Clytemestra postea. Castorem ergo et Pollucem iuvenes fuisse insignes omnis testatur antiquitas, et ante alia legitur eos ex Argonautis fuisse, eisque redeuntibus a Colco Pollucem, Amicum Bebritiorum regem, ei volentem vim inferre, interemisse. Demum cum recuperassent Helenam sororem a Theseo raptam, cum eandem a Paride asportatam cum ceteris Grecis navibus irent illam repetituri, sunt qui dicant eos nec ad Troiam devenisse, nec in Lacedemonam rediisse, sed in celum raptos signum Geminorum fecisse. Tullius tamen scribit ab Omero dici eos Lacedemone fuisse sepultos. Et Ovidius ubi De Fastis dicit, quod

cum ipsi Phebem et sororem eius Leucippi filias rapuissent, Lynceo et Yde fratribus desponsatas, a sponsis bello repetitas, et in eo Castorem a Lynceo occisum, in quem cum curreret Pollux, eum interemit, occidissetque Ydas Pollucem, ni a Iove actum esset, ut eum nequiret ledere. Lactantius etiam in libro Divinarum institutionum dicit: Castor et Pollux, dum alienos sponsas rapiunt, esse gemini desierunt; nam livore iniurie concitatus Ydas, alterum gladio transverberavit etc. Aiunt insuper Castorem equo valuisse plurimum, Pollucem pugna. Et cum esset Pollux eternus, cerneretque fratrem mortuum, Iovi patri petiit, ut sibi cum fratre eternitatem partiri fas esset. Quod cum concessisset Iuppiter, ambo in celum assumpti sunt; et Geminorum fecere signum. Horum in tutelam equos esse voluere gentiles. Nunc quid ex fictionibus interpositis sentiendum sit, videamus. Placet quidem Tullio ubi supra, Castorem et Pollucem filios fuisse Iovis tercii et Lede, hominis quidem non cigni, neque dei, eosque esse ex his quos Dyoscortes appellavere Graii. Iovem autem in cignum versum ideo forsán finxit antiquitas, quia dulce canat cignus, quod possibile est et Iovem fecisse, et sui cantus dulcedine, ut sepe contigisse vidimus, in sui dilectionem atque concupiscentiam Ledam traxisse. Est enim cantus ex uncis Veneris unus. Seu forsán erat iam senex Iuppiter, et ob senium canus, quando Ledam amavit; et quia ob fervens desiderium querulus factus sit, fictum fore eum in cignum versum, qui canus est, et morti propinquans canorus. Quod autem ex eius concubitu ova peperit, non ob aliud dictum credo, nisi ne in fictione fetus videretur a genitore dissimilis. Aves autem ova gignere consueverunt. Seu quia pellicula quadam carnea circumvoluti ambo eodem partu nati sint, ut videmus non nunquam ova nasci panniculo nondum in nucleum solidato. Ydam prohibitum a Iove, ne Pollucem lederet, vim constellationis arbitrabatur Leontius. Quod alterna morte Pollux redimeret fratrem, videtur Alberico cum assumpti in celo

Geminorum signum fecissent, et in eo ita se habeant stelle, ut dum oritur una, altera adhuc latitet, eademque que latuerat post prioris occasum, adhuc aliquantisper apparet, et sic dum descendit ad Inferos unus, occidens scilicet primo tanquam mortalis, alter tanquam divinus apud Superos adhuc consistit; et econverso, dum ascendit unus ad Superos, divinus esse videtur, stante adhuc altero aliquantisper apud Inferos tanquam mortali. Pollucem solum immortalem fuisse a fulgore syderis existentis in capite Pollucis sumptum creditur, qui longe maior est, quam is qui ex sydere Castoris cernitur, qui aliquando ob vaporum grossiciem non videtur, cum Pollucis videatur continue. Paulus vero dicit, Castorem Pollucis opere a Lacedemonibus numero deorum additum, et sic immortalem factum; Pollux autem postea ob pietatem erga fratrem habitam, et quia insignis esset homo, etiam deificatus est et fratri coniunctus. Et sic alterna morte se invicem redemerunt. Nam primo Castor, ne Pollux occideretur, occisus est. Secundo Pollux, ut frater esset eternus, eum deum fieri fecit, et ipse remansit mortalis, data fratri deitate sua. Posuissem Fulgentii expositionem, sed quoniam per sublimia vadit, omisi. Equos, quos eorum in tutelam posuere ad ostendendam iuvenum delectationem et curam, dum vixerunt, potius quam ob rem aliam, quicquid Servius dicat, existimo.

CAP. VIII.

De Helena Menelai coniuge et XVI Iovis filia.

Helenam Iovis et Lede fuisse filiam vulgatissimum est, et proximo supra monstratum. Hanc aiunt inter ceteros mortales formosissimam fuisse, ut Tullius testatur in Arte veteri. Cuius quidem formositas Grecis atque Asyaticis populis eo evo plurimum damnosa fuit, et potissimum exitiosa Troianis. Volunt igitur hanc adhuc virgunculam et inter coevas in palestra ludentem a Theseo Atheniensium rege raptam; demum eo peregre profecto, ab eiusdem matre Castori et Polluci repetentibus restitutam. Inde vero Menelao

regi Lacedemonum coniugio iunctam. Tandem a Paride, ut placet aliquibus, sub specie legationis Hesyona reposcente, et Menelai hospite, eo etiam absente, pulchritudine et facetiis suis capto, hospitalitatis iure neglecto, cum omni supellectili regia, raptam, ea volente. Lactantius vero dicit eum classe Spartam quesisse, et cum postulata Hesyona non redderetur, ut habuerat a Priamo regionem bello infestasse, et vi Spartam cepisse et inde Helenam deduxisse Troiam. Quam postea Grecorum principes omnes, coniuratione facta, cum illam frustra sepius repetissent, sub ducatu Agamenonis cum ingenti exercitu secuti sunt, et pluribus peractis certaminibus post decennium, Ylione capto, illam Menelao restitutam, non absque labe prodicionis, cum sint qui dicant, occiso Paride a Pyrro, eam Deyphobo nupsisse, et querentibus Grecis prodicione perficere, quod armis non videbatur posse contingere, cum discessum ex composito simulassent, eam ex arce, dormiente Deyphobo, signum accensa face ad occupandam sopitam civitatem Grecos revocasse. Ob quod meritum asserunt eam in Menelai gratiam rediisse. Alii tamen dicunt a Menelao ultro susceptam, eo quod vi non sponte sua rapta fuerit. Sane per Omeri carmen patet eam apud Troianos fuisse annis viginti, cum longe minus arbitrentur plurimi, quod quidem in Yliade circa finem ostendit Omerus, dum eam cum Hecuba et reliquis matronis Troianis Hectorem occisum flentem introducit atque dicentem: Ehde gar nun moi tod eeikoston etos estin, Ex uu keithen eben kai emes apelelutha patres etc. (Que latine sonant): Iam certe nunc michi hic vigesimus annus, ex quo ab illinc veni, et a mea recessi patria. Eusebius autem dicit in libro Temporum eam anno primo regni Agamenonis ab Alexandro raptam, et eiusdem Agamenonis anno XV Ilionem captum atque deletum; et sic discordes sunt. Servius acrem facit questionem de etate Helene. Nam cum Argonaute fuerint fratres, illamque a Theseo raptam susceperint qui contemporaneus eorum fuerat, et inde a filiis Argonautarum

bellum Thebanum confectum fuisse, quorum filii in Troianam demum venire expeditionem ob Helene raptum, videtur ei valde mirabile, quasi existimet eam iam senem. Michi autem non sic. Nam, ut ex dictis Eusebii patet, Helena a Theseo rapta est anno regni eius XVI, qui mundi erat annus tria milia noningentesimus octogesimus quartus, et tunc erat Helena parvula puella. Postmodum a Paride rapta est anno primo regni Agamenonis, qui mundi fuit annus IIII vii, et sic inter primam capturam et secundam non amplius XXIII annorum spatium fuit. Et sic Helena esse potuit XXX annorum, vel circa, quando a Paride rapta est, qua etate mulieres nobiles et ingenio valentes speciosiore formositate suam faciunt, arte addentes, si quid forsitan provectior etas subtraxerit. Experientia quippe rerum doctiores facte sciunt mores componere, quibus non solum augetur pulchritudo, sed etiam non nunquam ad capiendum vires deformitati prestantur. Hec tamen, Ylione capto, Menelao suo restituta, tempestate maris circumacta primo in Egyptum delata est, Tuori rege ibidem regnante, quem Omerus in Odissea Polibum vocat. Inde in Lacedemoniam cum Menelao reversa est.

CAP. IX.

De Clitemestra XVII Iovis filia et coniuge Agamenonis.

Clitemestra secundum quosdam, ut supra dictum est, Iovis et Lede fuit filia, ex uno ovo cum Elena nata. Hec autem Agamenoni nupsit et ex eo plures filios peperit. Tandem cum ad Troianum bellum imperator ivisset, occiso iam Palamede a Grecis, ut Leontio placet, Nauplii senis suasionem in amplexus Egisti sacerdotis olim Thiestis filii venit, et cum iam Ylione deiecto victor Agamenon repeteret patriam, et secum, ut Seneca poeta in tragediis ait, traheret Cassandram Priami filiam, que illi ex preda contigerat, seu suasionem adulteri, seu consensu patris sceleris, seu ira superinducte pellicis mota, eo suscepto, ut quibusdam placet, illum in convivio sacrorum trucidari fecit. Seneca autem dicit ibidem, quod cum suasisset illi vestes

bellicas ponere, eique indumentum parasset, cui nullus erat capiti exitus, eum exquirentem et implicitum adultero tradidit occidendum, et Cassandram eque trucidare fecit. Quo ceso, regiam occupavit et cum septem annis una cum Egysto regnasset, ab Horeste filio cum sacerdote scelesto occisa est.

CAP. X.

De Paliscis XVIII, et XVIII Iovis filiis.

Palisci fratres fuere duo, et, ut Macrobius in Saturnaliorum libro asserit, Iovis filii et Thalie nynphe, de quibus talem recitat fabulam: In Sycilia Symetus fluvijs est; iuxta hunc nynpha Thalia compressu Iovis gravida, metu Iunonis, optavit, ut sibi terra dehisceret, quod factum est. Sed ubi venit tempus maturitatis infantum, quos alvo illa gestaverat, reclusa terra est, et duo infantes de alvo Thalye progressi emerserunt, appellatique sunt Palisci, quoniam primo in terram mersi, denuo inde reversi sunt, neque longe inde lacus sunt, sed in immensum profundi, aquarum scaturigine semper ebullientes, quos incole crateras vocant et nomine Dellos appellant, fratresque eos Paliscorum existimant, et habentur in cultu maximo, precipueque circa exigendum etc. Hec Macrobius. His quidem, ut satis per Macrobius potest intellegi, ara fuit atque sacerdos, eo quod miranda ibidem cernerentur. Nam Aristoteles, in libro quem scripsit De mirabilium auditu, dicit: In Palisco Sycilie X cubitorum aqua est, que sese duabus ulnis in altum efferens, a videntibus campus adiacens summergi putatur, verum decidens in statum pristinum conquiescit, et apparet ibidem sacrum quoddam. Nam si quis in tabella quot rerum voluerit iuramenta describat, et descriptum super aquam deponat, si iusta sint omnia, tabella natat, si iniusta demergitur. Periurus autem inflatur, adeo ut sacerdos loci nullam ab eo pro purgatione satisfactionem accipiat. Macrobius autem asserit, quod si furti vel alicuius alterius rei controversia esset inter aliquos, et accusatus diceret se apud crateras iuramento velle purgare, sumptis

vadibus accedebant, si is qui iurabat rite iurasset, essetque innocens, illesus abibat. Falsus autem iurator mox vita privabatur in lacu. Miranda quidam sunt, et grandis erat in tales hostis antiqui potestas. Cur autem Iovis dicti sunt filii et absorta sit mater, reddit talem Theodontius rationem. Dicit enim haud longe a Panormo ignobilem fuisse scrobem loco ubi dicebatur Thalya, in quam omnis aqua, que a plaga illa montis Ethne ob imbrem cadebat, mergebatur. Et quicquid tunc fuisset in cavernam deiectum, non multo post in lacus, seu fontes Paliscorum ebullientes, videbatur emergi, per quod apparebat imbrem, quam Iovis, id est aeris, opere natam volunt, eo in loco sub terras condi, et demum apud lacus Paliscorum iterum nasci. Et sic ex Iove nati Palisci.

CAP. XI.

De Iarba Getulorum rege XX Iovis filio.

Iarbas Getulorum rex filius fuit Iovis et Garamantidis nynphe, teste Virgilio, qui dicit: Hic Amone satus rapta Garamantide nynpha etc. Paulus vero dicit eum Iovis fuisse filium ex filia Bisalpis regis, quam dicit Iovem in formam arietis oppressisse. Sed huius rei fabulam sic narrabat venerabilis Andalo: Iuppiter a convivio Ethyopum rediens, cum vidisset in ripa Bragade fluminis Garamantidem nynpham speciosissimam lavantem pedes suos, ut erat in libidinem pronus, evestigio concubitum eius optavit, quem in se euntem cum virgo vidisset, territa voluit capessere fugam. Verum cancer quidam pedi nynphe propinquus, minimo pedis digito ore capto nynpham dolore tardavit, que dum remove eum conaretur, a superveniente Iove capta et oppressa est, et ex eo concubitu concepit et peperit Iarbam. Iuppiter autem ob impensum servitium cancrum in celo locavit, signumque Zodiaci fecit. Leontius dicit credi Iarbam Iovis vere fuisse filium, cum ipse mundum circumens loca omnia libidine sua fedaverit, et Garamantidem filiam fuisse Garamantis regis Garamantum, eamque ab eo in ripa Nyli captam atque violatam.

Quod ego arbitror factum tempore solstitii estivalis, et ob id fictum virginem penes fluvium calore detentam, a cancro moratam. Theodontius dicit Iarbam Garamantis regis fuisse filium, et Iovis ideo dictum quia Getulos ab extremis Ethyopie solitudinibus et harenis arentibus in Affricum litus eduxit, et eos in multis ad humanitatem pertinentibus instruxit. Preterea iam dictus Paulus longe aliter de hoc Iarba alibi scribit. Dicit enim se legisse Garamantidem speciosissimam atque nobilem regionis illius fuisse virginem, et cum ab estu estivo penes fluvium quendam detineretur, a Mezsetulio rege raptam atque oppressam, et ei peperisse Iarbam, ideo vetusto more ab incolis, quibus post patris mortem imperavit, Iovis filium dictum seu creditum, eo quod optimis institutis efferatos mores eorum in mitiores redegerit. Hic, ut Virgilio placet, Dydonem optavit in coniugem.

CAP. XII.

De Mena XXI Iovis filia.

Menam Iovis fuisse filiam, sed ignobilem testatur Augustinus ubi De civitate dei, dicens: Sed ibi est dea Mena, que menstruis fluoribus preest, quamvis Iovis filia, tamen ignobilis est etc. Hanc Papias dicit lunam esse. Esto Varro hoc officium Iunoni attribuat, ut ibidem Augustinus affirmat. Hanc Iovi in filiam attributam ideo reor, quia a Iove causatur. Men enim Grece, Latine defectus sonat, qui hac in parte mulierum est, quarum in utero natura provida in nutrimentum fetus purissimum servat sanguinem, qui infra mensem, non concipiente muliere, a calore naturali, per quem sumitur Iuppiter, corrumpitur et corruptus emittitur.

CAP. XIII.

De Mirmidone XXII Iovis filio.

Mirmidon, ut asserit Ysidorus ubi De ethymologiis, et post eum Rabanus, fuit Iovis filius et Corymose nynphe, et ab eo volunt

Mirmidones nominatos, eo quod eorum dux fuerit. Quem etiam Rabanus dicit post Cicropem regem atheniensium fuisse. Sane Servius aliud sentit de nomine Mirmidonum. Dicit autem in Attica regione fuisse puellam, cui nomen Mirmix erat. Que cum ob castimoniam et solertiam gratissima esset Minerve, contigit ut aratrum in odium Cereris a Minerva conditum hominibus ostenderet; quam ob rem turbata Minerva eam vertit in formicam, damnavitque ut nunquam a congregandis granis desisteret; que cum multitudinem procreasset, evenit quod, morientibus Thessalis, Eaco Iovis filio subdit ex formicis istis in homines transformatis restaurarentur, ex quo Mirmidones dicti, eo quod formice mirmices dicerentur a Mirmice puella in formicam versa. Mirmidonem autem puto aliquem insignem fuisse virum, cuius agentibus meritis sui eum Iovis dixere filium.

CAP. XIV.

De Xanto fluvio XXIII Iovis filio.

Xantus fluvius filius fuit Iovis, ut in Yliade testatur Omerus, dicens: Xanthou dineentos, ohn athanatos teketo Zeus etc. (Que latine sonant): Xanti revolventis, quem immortalis genuit Iuppiter. Hic quidem fluvius sub Ylione effluit et Symoi prope mare miscetur, et cum eo effluit. Est autem longe maior fama quam undis. Eumque magna fecisse fingit Omerus adversus Grecos. Sed mirandum est Omerum alibi dixisse omnes fluvios Oceani filios esse, et hic dicit Xantum Iovis esse filium. Quod profecto non inadvertenter factum est. Ferunt autem non nulli Xantum potius torrentem esse quam fluvium, inter quos Lucanus, dicens: Inscius in sicco serpentem pulvere rivum Transierat, qui Xantus erat etc. Et ideo cum ex ymbribus potius quam ex fonte tumesceret, non Oceani, sed Iovis est filius, cum in aere, qui Iuppiter est, causentur pluvie, ex quibus torrentes effluunt.

CAP. XV.

De Lucifero XXIII Iovis filio, qui genuit Ceim et Dedalionem.

Luciferum dicit Barlaam Iovis et Aurore fuisse filium, et Trachinam adamasse nynpham, et ex ea violata prolem geminam suscepisse, Ceym scilicet, et Dedalionem. Hunc ego speciosissimum et mitem fuisse hominem arbitror, et ob id Iovis dictum filium. Quod autem eius mater Aurora dicta sit, ob id puto, quia Venus, que dum mane solem procedens et auroram, Lucifer dicitur, ex sinu Aurore oriri videatur, et ideo a convenientia nominum tractum reor; et sicuti celestis Lucifer sic et iste Aurore dictus est filius. Et quia Trachinne provincie imperaverit, fictum est eum eam oppressisse et ex ea geminam suscepisse prolem.

CAP. XVI.

De Dedalione Luciferi filio, qui genuit Lychionem.

Dedalion Luciferi fuit filius, ut testatur Ovidius, dicens: Acer erat belloque ferox ad vimque paratus, Nomine Dedalion, illo genitore creatus, Qui vocat auroram celoque novissimus exit etc. De hoc idem Ovidius talem recitat fabulam. Quod cum huic filia esset nomine Lychione, et hec ob eius formositatem Phebo et Mercurio placuisset, elata in Dianam ausa esset obloqui, secutum est, ut ab ea sagittis confossa occumberet. Cui dum funeralia agerentur, voluit sepius se ob dolorem in ignem, in quo corpus filie comburebatur, inicere; quod cum ter detentus nequisset, quarta vice dum obstinatus ad ignem curreret, ante quam eo deveniret, in accipitrem versus evolavit, et quos mores habuerat homo, et avis etiam observavit. Theodontius huic fictioni velum amovens, hystoriam refert, dicens, Lychionem Peonio Epydaurensi nupsisse, et Dedalionem patrem eius rapacissimum hominem, et ob id a fratre Ceyo pulsum, a Peonio susceptum et summo honore habitum. Verum cum mortua esset filia, de affinitate desperans, in veterem rediens morem, in accipitrem versum dixere.

CAP. XVII.

De Lychione filia Dedalionis et Peonis coniuge.

Lychione filia fuit Dedalionis. Que cum decimum quartum attigisset annum, formosissima a multis in coniugem postulata, ut ait Theodontius, Peonio Epydaurensi nupsit. Inde redeunte Mercurio a Cylleno monte et Phebo a Delphis, et ea visa, eius pulchritudine capti, separatim petiissent concubitum; Apollo spem optati coitus traxit in noctem, Mercurius ferventius optans, non expectata nocte, virginem caduceo tetigit, et in soporem altissimum alligavit, dormientemque vitiavit atque discessit. Phebus autem, veniente nocte, anus formam assumpsit et intravit ad illam, atque oppressit. Et sic factum est, ut ex utroque conciperet, pareretque Mercurio Anthilocum, qui tractu temporis a patre non degenerans artificiosissimus fur effectus est; Phebo vero peperit Phylemonem, qui grandis carmine et cythara valuit. Sane cum hec ob tam generosam prolem, et quod tam splendidis diis placuisset, in superbiam extolleretur, ausa est pulchritudinem suam pulchritudini Diane preferre. Quam ob causam commota Diana sagittis tumidam interemit. Sub cuius fabule cortice quid absconditum sit, ubi de uno quoque eorum scribitur, supra adapertum est. Lychionem autem a Diana occisam, nil aliud arbitror, nisi agentibus humoribus frigidis eam diem clausisse.

CAP. XVIII.

De Ceo Luciferi filio.

Ceys Trachinne telluris rex, filius fuit Luciferi, unde sic Ovidius: Hic regnum sine vi, sine cede regebat Lucifero genitore satus, patriumque nitorem Ore ferens Ceys etc. Erat igitur, ut idem scribit Ovidius, formoso atque pio homini uxor Alciones, quam ipse diligebat summe, et plurimum diligebatur ab ea. Que, cum is vellet ire consulturus Apollinem Clarium, nec posset terrestre iter agere,

impediente Phorbantis bello, in quantum poterat obsistebat, ne mare ingrederetur. Verum Ceys suo desiderio magis quam consilio aut beneplacito coniugis credens, conscensa navi iter arripuit. Nec diu et tempestas ingens exorta est, qua nimium fatigatum navigium periclitatum est, et ipse infelix ab undis absortus interiit. Alciones autem domi die nocteque pro salute viri precibus atque sacris Iunonem honorabat. Que cum frivolas devote mulieris preces diu pati non posset, domum adivit Somni, egitque ut Morphea, ex ministris suis unus, cui erant vires diversas hominum induere formas, mitteret, qui quod contigerat in somnis Alcioni nuntiaret. Quod cum mesta vidisset per quietem, abeunte somno cucurrit ad litus, ad quod fortuitu maris estus Ceys cadaver impulerat. Quo viso, dum doloris, impatiens se undis dare precipitem conaretur, deorum et Luciferi miseratione, ambo tam mortuum corpus quam preceps Alcione in aves versi sunt, nomenque amantis mulieris tenent, et adhuc litora ac maria servant. De quibus dicit Ambrosius in Exameron: Id temporis habent deputatum et partubus, quando maxime insurget mare, litoribusque vehementior fluctus illiditur; et quod mirabile est, dicit quod, positis ovis in litore, confestim mitescit mare, et omnes cadunt ventorum procelle, donec septem diebus ova foveat Alciones sua, et nascuntur pulli, et post hec aliis septem diebus natos educat, et sic quattuordecim diebus mare quiescit avibus his, obsequiosum iubente deo, quos quidem naute Alcioneos dies appellant. Sic Ambrosius; si dixisset poeta, fabulosum putassem. Hanc Theodontius hystoriam affirmat, et quod circa finem figmenti est, asserit a casu et mulieris nomine fictum. Nam ea forte tempestate dum undis impulsus exanime corpus Ceys devenisset in litus, et Alcione dolore urgente mergeretur in mortem, aves ille, quibus nomen erat alcionis, astantibus apparuere, ex quo ab omnibus dictum est, mortuos in Alcionas aves fuisse mutatos.

CAP. XIX.

De Orione XXV Iovis filio, qui genuit Yppologum.

Orion Iovis, Neptuni et Mercurii fuit, secundum Ovidium, filius. Sane quia communia a digniori denominari consuevere, placet Theodontio, ut Iovis tantum filius appelletur. Attamen etsi de origine concordēs sint veteres, de processu vite et exitu discrepant. Nam ex eo ante alios Ovidius talem recitat fabulam. Scilicet quod terram peragrantibus Iove, Neptuno, atque Mercurio, factum est ut nocte superveniente nec aliud esset illis diversorium, Hyrei senis, parvi cultoris agelli, gurgustiolum intrarent. Qui cum illos incognitos comiter suscepisset, quam cito advertit deos esse, occiso bove eis sacrificium obtulit. Qua devotione motus Iuppiter, dixit ei ut peteret quod optaret. Qui dixit se non habere coniugem, et premortue promisisse se aliam non sumpturum, optare tamen filium. Iuppiter autem cum reliquis duobus diis, bovis occisi sumpsere corium, et cum in eo minxissent, iusserunt seni ut decem mensibus terra superiniecta esse permetteret. Qui cum fecisset, mense decimo prosiluit puer, qui Orion appellatus est. Qui grandis factus et in venatione Diane socius, sui fidens, dicere ausus est, nullam esse feram quam non superaret. Ex quo commotis diis factus est, ut terra breve emitteret animal ei obvium, scorpionem scilicet, a quo superatus occubuit. Latona autem satelliti filie miserta, eum in celum transtulit, et celeste signum secus Taurum constituit, et cum eo canem suum, quem Syrum vocabat, apposuit. Hec Ovidius. Servius autem hec Enopioni regi contigisse dicit, eumque grandem Diane concubitus exoptasse, a qua, Oratio teste, sagittis confossus est. Cui et Omerus assentit in Odissea, dum dicit quod deorum invidia a Diana apud Ortigiam sagittis occisus est. Lucanus autem dicit a Diana scorpione immisso eum occisum, et deorum miseratione in celum assumptum atque insigne tempestatum signum effectum. Sane Servius autem alibi longe aliter de eo sentit, dicens, quod Enopionis habitus filius cum ingentis esset stature, et venator permaximus

factus, Enopionis filiam vitiare voluit, quam ob causam ab Enopione oculis privatus est. Qui cum ab oraculo habuisset, si per pelagus ita adversus Orientem pergeret, ut oculorum concavitates solaribus radiis semper haberet oppositas, recuperare lumina posset. Quod ille facere conatus est, et audito strepitu Cyclopum fabricantium, sono duce ad eos devenit, et ex eis unum humeris suis imposuit, et eius ductu in solem vadens lumina reassumpsit. Hec autem tam vane recitata fabula, et physicam rationem contegit, et hystoriam. Credo igitur poetas circa venerationem Orionis initium nostre generationis ostendere, per Iovem et Neptunum intelligentes calidum et humidum humano semini annexum. Per bovis corium mulieris uterum, in quem postquam descendit hominis semen, nisi quedam naturalis frigiditas superveniat que et os uteri stringat et claudat, et semen in unum cogat, non stabit in matrice semen, quam frigiditatem per Mercurium intelligi voluere, qui complexione frigidus est. Ex corio autem terra tecto, id est corporea circumdato mole, post decimum mensem puer exit. Quod autem Dianam de stupro interpellaverit, potest intelligi, quia cum Orion celeste signum sit, et eo incipiente apparere, quod circa mensem Octobris fit, oriuntur pluvie et ventorum impetus, et tempestates, ex quibus inundationes fiunt, et maris motus, et sic videtur velle in hoc Lunam, id est Dianam, que causa motuum aquarum est, superare. Verum eius deficiente potentia et Lune perseverante, ab ea superatus apparet. Seu agente Lune motu fit persepe, ut Orionis frenentur impetus et coerceatur tempestas, et sic telis feriatur Diane. Quod a Scorpione emisso a terra victus sit, ratio talis est. Ymago Orionis ab antiquis astrologis secus signum Tauri locata est, et de mense Octobris surgit in oriente et tunc incipiunt tempestates, ut dictum est, quasi ipse secum afferat. Ymago autem Scorpionis ex opposita celi parte situata est, nec ante incipit in orientem ascendere, quam Orion occidat in occidentem; et quoniam circa eius ortum cessant ymbres et procelle,

et serenum tempus et ver primum apparet, dictum est Orionem a Scorpione superatum, qui ideo a terra emissus dicitur, quia ex terra oriatur, seu quia surgens ab oriente terram exire videatur. Quod luminibus ab Enopione privatus sit, et reliqua fabulosa, ad hystoriam pertinent, quam talem recitat Theodontius. Dicit enim Enopionem regem fuisse Sycilie, et Orionem eius fuisse filium robustissimum iuvenem, et venationibus deditum, eumque die quadam venatione fessum antrum subisse atque obdormuisse, eique per quietem visum sibi suaderi a Venere, ut primo sibi surgenti occursantis virginis uteretur concubitu. Qui experrectus, cum exisset antrum, obviam habuit Candiopem sororem suam eque venationibus vacantem, quam cum renitentem traxisset in antrum, oppressit, et ex ea filium suscepit, quem vocavit Yppologum. Quod cum rescisset Enopion, indignans eum in exilium abire iussit. Orion autem regni spe privatus, consuluit oraculum, a quo illi responsum est, si in orientem tenderet, decus regium recuperaturum. Qui sumptis navibus et Candiopem cum parvo filio docti naute opere in Traciam delatus est, que a Sycilia orientalis est provincia. Ibi autem cum virtute sua, favente celo, incolas subegisset, in magno fuit habitus precio, et Neptuni filius appellatus. Hac visa credo satis appareat fictionum intentio.

CAP. XX.

De Yppologo Orionis filio, qui genuit Driantem.

Yppologus, ut supra patet, Orionis fuit filius ex Candiopem. Ex quo nil penitus legisse memini, nisi quod Driantem genuerit.

CAP. XXI.

De Driante Yppologi filio, qui genuit Ligurgum.

Drias filius fuit Yppologi, ut testatur Statius, dicens: Horrendumque Drianta movet, cui sanguinis autor Turbidus Orion etc. Dicit Theodontius, mediante Yppologo, cuius fuit filius, hic in bello

Thebano fuit, et partibus favit Ethyoclis. Qui cum in pugna Parthenopeum letali ictu vulnerasset, ut Lactantio placet, a Diana sagittis occisus est. Fuit illi Clustimena Colchida coniunx, ex qua Lygurgum filium suscepit.

CAP. XXII.

De Lygurgo Driantis filio, qui genuit Angeum, Arpalicem, et Phyllidem.

Lygurgus, ut placet Omero, in Ylyade, filius fuit Dryantis; ait enim sic: Oude gar oude Druantos uhios krateros Lugourgos etc.(Que latine sonant): Neque enim nec Dryantis filius fortis Ligurgus. De hoc autem multa narrantur. Dicit enim Omerus ubi supra, quod cum hic persequeretur Bachi nutrices in Nysa latentes, et ipse Bachus timens fugisset in mare, Lygurgus odiosus factus Superis, oculis privatus est. Servius autem dicit, quod cum is Bachum contemneret, et vites eius se amputare crederet, sua sibi succidit crura. Lactantius autem eum Tracum dicit regem, et in mare precipitatum, eo quod primus aquam vino miscuisset, et rem haustu sinceram plurimis infecisset venenis. Que tam diversa sic in unum revocari possunt. Dicit enim Servius hunc abstemium fuisse, et hinc vini contemptorem, et ob id a diis orbatum, quod tam incliti liquoris moderate sumpti commoda ignorasset. Quem dum aspernaretur, et vites incideret, sibi ideo crura incidisse finxerunt, eo quod vini haustus ad omnia faciat homines proutiores. Quod autem in mare deiectus sit, nil aliud est, nisi eum sua simplicitate ad perpetuum aque potum fuisse damnatum a natura rerum, cum vinum omnino respueret. Seu aliter. Hunc ideo Bachi contemptorem volunt, quia ingurgitator maximus Bachi videbatur contemnere vires, et ob nimiam vini ingurgitationem oculos perdidisse, quod pluribus contigit. Quod autem illius se arbitraretur vites incidere, non vult aliud, nisi quia, potando multum, credebat se vini penuriam immittere, verum sibi crura concidebat, id est crurium vires

auferebat, ut contingere ebriis sepe videmus, dum onusti vino titubantes incedunt. Quod autem in mare proiectus sit dictum est, quia cum mare salsum sit, et salsedo habeat sitim afferre, et potatores huiusmodi quanto magis potant, magis sitiunt, in mare proiecti, id est in perpetuam sitim esse videntur.

CAP. XXIII.

De Angeo Lygurgi filio.

Angeus, secundum Lactantium, Lygurgi fuit filius et, ut dicit Statius: Cernimus Eacidam murisque immane minante Angeum etc. Videtur ex Argonautis fuisse, quam ob rem non huius fuisse filium arbitror, cum legamus Dryantem Lygurgi patrem in Thebano bello occubuisse, quod diu post fuit. Hunc preterea dicit Ysidorus ubi de Ethymologiis Samum condidisse. Ex quo constat eum longe antiquiorem Lygurgo.

CAP. XXIV.

De Arpalice Lygurgi filia.

Arpalicem dicit Papias Tracem fuisse et Lygurgi filiam ac venationibus deditam. De qua Virgilius: Vel qualis equo Treissa fatigat Harpalice, volucremque fuga prevertitur Hebrum etc. Theodontius dicit hanc patriam reliquisse, et ad Amazones abiisse, et ibidem imperasset. Servius autem scribit de hac, quod cum patrem senem a Gethis captum sensisset, collecta confestim multitudine, et celerius quam de femina existimari potuerit, illum armis et robore liberavit.

CAP. XXV.

De Phyllide Ligurgi filia.

Phyllis, ut ait Ovidius in Epistulis, filia fuit Lygurgi regis Tracie, ad quam cum deiecto Ylione tempestate actus venisset Demophon, ab ea et hospitio et lecto susceptus est, et cum ob mortem Mnestei regis Athenarum vellet in patriam redire, resarcitis navibus et obtenta ad

tempus licentia, illam dimisit. Que cum angeretur, eo in terminum non redeunte, ut non nulli volunt, laqueo vitam finivit. Alii dicunt, dum in mare se precipitem dare vellet, miseratione deorum in amigdalum versa est, et redeunte tandem Demophonte eius in adventu floruisse. Cuius figmenti talis potest esse ratio; amigdalus Grece phylla vocatur, in qua morientis Phyllidis remansit nomen. Hec, flante Zephyro, qui occidentalis est ventus, et in Tracas vadens, per Atticam regionem transitum facit, floret, cum ventus hic habeat plantis et graminibus adeo favere, ut floreant, et hinc fabule locus datus est, Phyllidam scilicet letari a florere redeunte ab Athenis amasio.

CAP. XXVI.

De Minoe Iovis XXVI filio, qui genuit Androgeum, Glaucum, Adryanam, Phedram et Deucalionem.

Minos Iovis et Europe dictus est filius, hac, ut aiunt, ratione genitus. Volunt Europam Agenoris filiam Iovi placuisse Cretensi, et opere Mercurii factum, ut virgo ex montanis pascuis veniret in litus, ubi transformatus in candidum taurum Iuppiter et regio immixtus armento, adeo se mitem virgini prebuit, ut sua mansuetudine delectatam puellam primo eum tractare manibus ausam, inde eius etiam conscendere dorsum. Iovem autem sensim se in litus trahere, et inde se in altum dare, virgine pavida se cornibus et dorso pro viribus innitente, et sic natantem taurum in Cretam usque detulisse, ibi reassumpta forma Iovis, illam oppressisse, et ex ea Mynoem, Radamantem, atque Serpedonem suscepisse. Minos autem etate provectus Pasyphem Solis filiam sumpsit uxorem, et ex ea filios filiasque progenuit. Inter quos Androgeus preclare indolis fuit. Hic ab Atheniensibus et Megarensibus invidia occisus est, eo quod ceteros in palestra superaret. In cuius ultionem iturus Mynos, petiit patri hostiam suis aris dignam; Iuppiter autem taurum pulchro candore nitentem apposuit illi. Quo delectatus Mynos, religionis

oblitus, eum maluit suis armentis preponere quam in hostiam cedere, et, ex alio confecto sacro, processit in bellum. In quo cum scelere Scille Nysi regis filie Megarenses subegisset, Athenienses inde bello superavit. Quos turpi servitio sibi fecit obnoxios, ut scilicet quotannis septem ingenuos pueros Cretam mitterent cessuros in premium victoribus in agone, quem in Androgei anniversario constituerat. Interim autem Iovis ira factum est et odio Veneris in sobolem Solis adimpletum, ut amaret Pasiphes servatum a Mynoe taurum, et opere Dedali cum eo concuberet, et filium ex eo semivirum pareret. Qua ignominia plurimum victoris Mynois gloria labefactata est. Qui cum Dedalum in laberinto a se facto clausisset una cum filio Icaro, advenit Theseus Egei regis filius sorte ab Atheniensibus missus. Qui, superato Mynotauro et liberatis Atheniensibus a turpi servitio, clam a Creta discedens, secum Adrianam et Phedram Mynois filias asportavit. Et Dedalus alia ex parte, alis sibi filioque compositis, in Syciliam e carceribus evolavit. Quem cum abiisse sensisset Mynos, armis adversum eum sumptis, illum secutus est. Verum apud Camarinum Sycilie oppidum, ut in Politicis Aristoteli placet, a filiabus Crocali occisus est. Cuius post mortem eum apud Inferos iudicem dixere poete, ut Virgilii patet carmine: Quesitor Mynos urnam movet, ille silentum Concilium que vocat, vitasque et crimina discit etc. Que tam multa cum hystoriis et fictionibus mixta sint, de eis serius advertendum est. Quod autem Iovis filius Mynos habitus sit, sunt qui velint verum et tunc Iovem hominem fuisse, et Cretensium regem, et Europam internuntio precaptam atque monitam, et ex Phenicum litore raptam, et non tauri dorso, sed navi, cuius esset vel nomen vel insigne taurus, in Cretam delatam, et ibidem Iovi iunctam regi, et Mynoem aliosque peperisse filios. Sunt qui velint eam raptam et vitiatam a Iove, et demum Asterio regi Cretensium nuptam, et ex eo quos diximus filios peperisse, ut in libro Temporum describit Eusebius. Et si sic sit, tunc

fictum est eum Iovis fuisse filium, seu ad eius gloriam ampliandam, seu quia ex suis operibus se Iovi planete similem exhibuerit. Fuit enim inter alia homo omnibus subditis equus et severus iustitia, legesque Cretensibus dedit, quas nondum habuerant, et ut a rudi populo acceptiores haberentur, solus secedebat in antrum, et cum quid videbatur oportunum composuisset, exiens, illud se a Iove patre reportare monstrabat; qua astutia et id forsitan consecutum est, eum arbitrari Iovis filium, et leges a se condite in maximo precio habite sunt. Eum autem Asterii filium fuisse nullo modo concedi videtur a tempore, cum constet Asterium in Creta regnasse, Danao regnante Argis, circa annos mundi III dccliii, cum bellum ab eo habitum adversus Athenienses fuerit, Egeo regnante, qui regnavit circa annos mundi III dcccc lx. Dedalum autem evolasse ideo dictum est, quia longis habitis navibus, que remigio maxime valent, clam tanquam evolaret abiit. Iudex ideo apud Inferos dictus est, eo quod apud mortales, qui, respectu habito ad supercelestia corpora, inferi sumus, componendo leges et ius exhibendo poscentibus, iudicis officium egit. Porro omittendum non est, quam varie de tempore huius scriptores senserint. Legitur igitur apud Eusebium Mynoem anno XXII Lyncei regis Argivorum apud Cretam regnasse, qui annus mundi fuit III dcc xcvi. Nec multum postea, regnante Acrisio Argis, a Cretensibus Europam raptam, anno mundi III dcccclxxviii, qui quantum a superiore distet, apparet. Subsequenter scribitur ibidem, Pandione Athenis regnante, Europam raptam, quod fuisse potuit circa annos mundi fere III dccccxvi, et id convenit longe melius, quam superiora tempora cum his, que de Mynoe leguntur. Nam, ut idem Eusebius dicit a Paradio memoratum, regnante Egeo Athenis, Mynos mare obtinuit, et leges Cretensibus dedit. Quod fuisse percipitur anno mundi III dcccc liii. Et esto ibidem legatur Platonem hoc esse falsum convincere. Conveniunt tamen cum his que de Theseo leguntur, et cum his que a Phylocoro in Attidis libro de

Minotauro recitantur, dato aliquantulum discrepent ab his, que postmodum ab Eusebio dicuntur. Qui asserit anno regni Atrei et Thiestis sexagesimo primo Mynoem in Sycilia adversum Dedalum arma corripuisse, quod, secundum supputationem annorum mundi, fuit anno IIII ii, qui annus plurimum distat a ceteris, dato possibile sit eum tam diu vixisse, nisi obstarent tempora successorum, ut in sequentibus patebit. Que autem ad taurum et ad Pasiphem spectant, supra ubi de Pasiphe explicata sunt.

CAP. XXVII.

De Androgeo Mynois filio.

Androgeus filius fuit Mynois et Pasiphis, iuvenis quidem egregie virtutis. Qui, cum Athenis in palestra superaret omnes, ab Atheniensibus et Megarensibus invidia occisus est. In cuius ultionem pater insurgens, occiso Nyso Megarensium rege, Athenienses acri bello superavit, sibique vectigales fecit.

CAP. XXVIII.

De Glaucio Mynois filio.

Glaucus, ut ait Servius, filius fuit Mynois, ex qua matre non ponit. Hic, ut idem Servius dicit, ad Ytaliam veniens sibi poscebat imperium. Quod ideo ille minime concessum est, eo quod nil prestaret incolis, sicut pater fecerat, qui zonam eis incinctis euntibus transmiserat. Quam ob rem is eis ostendit scutum, a quo et ipse Labicus dictus est, et populi Labici. Et sic videtur Mynoem apud Ytalos aliquando regnasse. Quod ego miror, et suspicor, ne corrupta vocabula hystoriam etiam faciant esse corruptam.

CAP. XXIX.

De Adriana filia Mynois et coniuge Bachi.

Adriana filia fuit Mynois ex Pasiphe, ut sepe testatur Ovidius. Hec Theseum ab Atheniensibus Cretam missum amavit, et eius clam usa contubernio sumpta fide, quod eam in coniugem et Phedram

sororem suam pro Ypolito asportaret, eum docuit, quo pacto laberintum posset intrare, et Mynotaurum superare, et filo duce laberintum exire. Qui cum perfecisset omnia, noctu Adriana et Phedra navi impositis, clam discessit, et in Chium insulam, ut dicit Ovidius, seu Naxum, ut ait Lactantius, nocte discedens dimisit Adrianam ibidem dormientem. Que expergefata, cum se derelictam cerneret, clamoribus et ululatu femineo cepit omnia complere litora. Verum Bacchus forte secus navigans, cum eam vidisset amassetque, in coniugem sibi iunxit, et ex ea, ut placet aliquibus, Thoantem Lemni regem suscepit. Sane cum superasset Bacchus Yndorum regem, et eius amasset filiam, et Adriana diu ob hoc quæsta esset, a Bacco amplexibus et blanditiis lenita, coronam eius, quam ante Vulcanus fecerat et Veneri dederat, et Venus Adriane concesserat, in celum sustulit, et novem stellis ornavit et inde a suo nomine Adrianam vocatam, Liberam eque secum in celum traxit, et celestem fecit ymaginem. Naxo seu Chios insule sunt optimo habundantes vino, quo captam Adrianam puto, et ob id a Theseo temulentam relictam; et quoniam potationibus vacasset, postea Bachi dicta est coniunx. Inde quoniam a vino mulieris honestas omnis dissolvitur, ei a Venere corona, scilicet libidinis insigne, donatur, quod in celum usque, id est in notitiam omnium fertur, et non solum detestabile infamie dedecus per ora virum fertur, verum, agente vino, mulier sese in amplexus quorumcunque dilabitur.

CAP. XXX.

De Phedra Mynois filia et Thesei coniuge.

Phedra filia fuit Mynois et Pasiphis, ut satis veteri fama vulgatum est. Hec cum Adriana sorore, superato Mynotauro, cum Theseo abiit, et Adriana, ut supra dictum est, relictæ, eius facta est coniunx. Et ex eo peperit Demophontem et Anthilocum. Tandem cum Theseus cum Perithoo rapturus Proserpinam descendisset ad Inferos, Ypolitum privignum amavit. Cuius libidini eum consentire nollet Ypolitus,

furore incensa, illum redeunti Theseo accusavit, quod illi vim voluisset inferre. Quam ob rem Ypolitus iram patris effugiens, fere ut supra dictum est ubi de Ypolito, ab equis distractus, occisus est; tamen cum eum occisum fama ferret, penituit eam false accusationis, et Theseo scelus confessa suum cum ense Ypoliti se ipsam transfodit. Servius autem eam dicit laqueo finisse vitam.

CAP. XXXI.

De Deucalione Mynois filio, qui genuit Ydumeneum.

Deucalion, ut in Yliade placet Omero, Mynois filius fuit, ex qua matre non habetur, eius tamen successor presummi potest, cum Ydumeneus eius filius rex Cretensium fuerit.

CAP. XXXII.

De Ydumeneo filio Deucalionis, qui genuit Orsilocum.

Ydumeneus Deucalionis fuit filius, Omero teste. Hic cum Grecis adversus Troianos bellum gessit. Sane, ut dicit Servius, dum Ylione deleto patriam navibus repeteret, tempestatem passus pro salute sua Superis vovit, si eum in regnum suum sospitem redire concederent, se illis sacrificium exhibiturum ex ea re, que illi prima occurreret. Qui, cum Cretense litus teneret, contigit, ut ante alios filius desiderio videndi patrem illi fieret obvius. Quem cum, ut aliqui dicunt, immolasset seu, ut aliis placet, immolare voluisset, ob eius immanitatem a civibus pulsus est. Quam ob causam cum naves reascendisset, Salentinum usque promontorium Calabrie vectus, statuissetque ibidem exilium agere, haud longe a litore sibi suisque Pitiliam condidit civitatem.

CAP. XXXIII.

De Orsiloco Ydumenei filio.

Orsilocus Ydumenei fuit filius, ut in Odissea scribit Omerus, ubi genologiam eius a Iove in eum usque describit. Hic patrem Ydumeneum in Troianam expeditionem secutus, cum per omne

bellum sibi successisset ad votum, in exitum rei ob eius insolentiam, dum obstaret totis viribus, ne ex preda capti Ylionis sors debita daretur Ulixi, ab eo occisus est.

CAP. XXXIV.

De Sarpedone XXVII Iovis filio, qui genuit Anthyphatem.

Sarpedonem Omerus dicit filium fuisse Iovis et Laodomie filie Bellorophontis. Cuius etiam Servius vestigia sequitur. Augustinus autem aliter sentire videtur, dicens: Per eos annos, scilicet regnante Danao Argivis, a rege Xanto Cretensium, cuius apud alios aliud nomen invenimus, rapta perhibetur Europa, et inde geniti Radamantus, Sarpedon, et Mynos, quod magis ex eadem muliere filios Iovis esse vulgatum etc. Alii dicunt hos Asterii fuisse filios. Et ob id ego istum non illum reor Sarpedonem esse, cum ille longe superior fuerit tempore. Sed quoniam de illo nil legitur, satis sit apposuisse nomen, et de isto que legimus prosequamur. Hic igitur rex Lycie fuit, et adversus Agamenonem et Grecos partes Troianorum secutus, insignis armorum vir fuit, et multa memoratu digna pugnans fecit, ut per Omerum scribitur in Yliade. Tandem a Patroclo occisus est, et iussu Iovis ab Apolline de medio pugnantium sublatum est corpus eius, et flumine lotum atque ambrosio respersum liquore, et regia indutum veste, suisque ad exequendum funus restitutum. Quod autem hic figmenti modicum est, nil aliud vult, nisi quod medici opere cadaver curatum sit, et unguentis ad conservationem eius unctum atque respersum.

CAP. XXXV.

De Anthyphate Sarpedonis filio.

Anthyphates filius fuit Sarpedonis, Virgilio teste, dum dicit: Et primum Anthyphatem, is enim se primus agebat, Thebana de matre nothum Sarpedonis alti etc. Hic Ylione subverso in Ytaliam Eneam

secutus est, et ibi adversus Turnum bellum gerens, ab eodem occisus est.

CAP. XXXVI.

De Radamanto XXVIII Iovis filio.

Radamantus Iovis fuit filius, et ut omnes volunt, ex Europa, et regnante Danao Argis, secundum Eusebium, rex fuit Lycie. Hic cum severus iustitie executor esset, eum apud Inferos finxere poete culpas explorare nocentum. De quo Virgilius: Gnosius hec Radamantus habet durissima regna Castigatque auditque dolos subigitque fateri etc. De huius origine et fictione sentiendum est, quod de Mynoe dictum est.

CAP. XXXVII.

De Archisio XXVIII Iovis filio, qui genuit Laerthem.

Archisius, ut testatur Ovidius, Iovis fuit filius. De eo enim Ovidius Ulixem loquentem atque suam nobilitatem explicantem adversus Ayacem paucis his verbis scribit: Nam mihi Laertes pater est, Archisius illi, Iuppiter huic etc. scilicet Archisio.

CAP. XXXVIII.

De Laerthe Archisii filio, qui genuit Cthimenem et Ulixem.

Laerthes, ut ostensum est, filius fuit Archisii. Hic Anthicliam Autolici filiam sumpsit uxorem, et ex ea suscepit Ulixem et sorores eius. Viditque Ulixem non sua sponte adversus Troianos euntem, tanque diu vitam fessam laboribus traxit, donec post longos errores redeuntem cerneret, et iniurias ulciscentem.

CAP. XXXIX.

De Cthimene Laerthis filia.

Cthimenis filia fuit Laerthis, ut in Odissea scribit Omerus, dicens: ama Ktimeni tanupeplo Thugater iphthime, ten ohplotaten teke paidon etc. (Que latine sonant): Simul cum Cthimeni longi pepli

filia venerabili, quam iuniorem genuit filiorum etc. scilicet Laerthes. Hanc, ut in eodem patet libro, parentes tradidere in coniugem cuidam, qui Samindis dictus est.

CAP. XL.

De Ulixē Laerthis filio, qui genuit Thelemacum, Thelegonum et Auxonium.

Ulixis incliti hominis apud veteres dubium genus est. Nam alii eum Sysiphi latronis filium fuisse dicunt. Servius enim dicit, Anthicliam eius matrem, ante nuptias, cum Sysipho Eoli filio concubuisse, et Ulixem concepisse. Quod illi apud Ovidium Ajax Thelamonius concionans obicit, dicens: Et sanguine cretus Sysiphio etc. Quod etiam Theodontius asserit, dicens: Anthicliam primo nupsisse Sysipho, et iam pregnant eo relicto ad Laerthem venisse, et ex conceptu Sysiphi Ulixem peperisse. Leontius vero dicit, quod cum nupsisset Anthiclia Laerthi, et ad oraculum consultura iret, a Sysipho latrone, qui postea a Theseo occisus est, capta et oppressa est, et pregnant effecta ex eo concubitu Ulixem peperisse. Alii autem eum Laerthis filium dicunt, inter quos Omerus et Virgilius, et inveterata seculorum plurium fama testatur. Quorum ego auctoritatem secutus, Ulixem Laerthis fuisse filium dico. Hic fuit homo sublimis consilii et pregrandis ingenii, fraude an virtute plus valens incertum. Hunc multimodum persepe vocat Omerus, quasi ad omnia habentem modum. Multa quidem perpessus, omnia mira fortitudine superavit. Hic Penelopem Ycari filiam iuvenis sumpsit in coniugem, virtute et corpore speciosissimam virginem. Et ex ea illico Thelemacum suscepit filium. Tandem rapta Helena a Paride, dum delectum Grecorum faceret Palamedes, ut dicit Servius, ire ad Troiam fugere conatus est, se insanum simulans, et veniente ad Ytachiam Palamede, animalia diversi generis iugo iunxit ad aratrum, et salem seminare compertus est. Verum Palamedes astutiam viri suspicatus, capto parvulo Thelemaco, ad explorandam ingenii sui fraudem, eum

aratro opposuit. Ulixes autem, viso Thelemaco, confestim dimovit aratrum, et sic cognitus in expeditionem ire coactus est. In qua Diomedis Etholi amicitiam summe perseverante obsidione servavit. Et cum Ephygeniam pro captandis ventis sub spem nuptiarum duxisset in sacris, cum reliquis venit Troiam. Ubi maxima cum solertia ad obtinendam cepti victoriam oportuna plurima operatus est. Nam, ut dicit Theodontius, suo opere factum est, ut Achilles, a matre apud filias Lycomedis in habitu virginali absconditus, inveniretur, et in obsidionem etiam duceretur. Suo opere sagigte Herculis, absque quibus Troiam capi non posse dicebant oracula, comperte sunt et a Phylothea etiam obtente, et ad Troiam etiam delate. Suo opere Laomedonteus cinis, qui super Scea porta Ylionis servabatur, caute sublatus est. Post hec ipse una cum Dyomede fatali Palladium ex Troia rapuit. Sic et Dolone perempto, eque cum Dyomede explorator factus, Rhesum Thracie regem obtruncavit nocte, et albos eius equos, ante quam Xantum gustassent, eduxit in castra Grecorum. Et non nunquam, ut dicit Servius, habitu tectus mendici hominis verbera volens passus est, ut Troiam explorator intraret, et comperta cum fide retulit, semel cognitus ab Helena. Preterea cum florida plurimum valeret eloquentia, inter Grecos et Priamum regem pro concordia legationis officium gessit aliquando. Nec non in mediis aciebus quantum valeret in armis ostendit sepiissime. Sic et in concionibus consilio Grecos persepe iuivit. Simultates habuit cum Palamede, eo quod invitum traxisset in bellum, et frumentum portasset ex Thracia quod ipse missus facere noluerat, quam ob rem mortem eius machinatus est fraude, ut supra ubi de Palamede dictum est. Ad ultimum creditur hunc prodicionem composuisse, qua, arte Synonis, seu alia via Ylion captus atque dirutus est. Capta deinde Troia pro armis Achillis in iurgium cum Ayace Thelamonio venit, et tandem illa adversus eum eloquentia sua obtinuit. Et Orsiloco regis Cretensium filio ceso, eo quod obstaret, ne

sibi prede Troiane pars daretur ut reliquis dabatur principibus, et Polysena occisa atque Astianacte saxo illiso, naves in patriam rediturus ascendit. Sed longe illi a voto contigit, multis quippe agitatus procellis, in longissimos errores atque peregrinationem decennem evector est. Primo autem procellarum impulsu, ut ipsemet in Odissea Alcioni Pheycum regi refert, ad Cycones delatus est. Quos cum expugnasset et Ysmarum civitatem omnem vertisset in predam, paucis ex sociis perditis, ad Lothophagos tempestate impulsus est, exploratoresque quos miserat, cum lotho gustato reditum non curarent, retraxit. In Syciliam inde delatus. Ubi antrum Polyphemi Cyclopi cum duodecim ex sociis intravit. Ex quibus cum sex devorasset Cyclops, obruto ei oculo, preusto fuste, arietum pellibus involutus cum superstitibus sociis antrum exivit Cyclopi. Inde delatus Eoliam, ab Eolo ventos in utrem coactos obtinuit. Et cum iam Ytachie proximus esset, soluto utre a sociis thesaurum credentibus, flante adverso vento in Eoliam repulsus est. Ex qua ab Eolo pulsus navigans die septimo devenit ad Lystrigonas. Quos cum haberet adversos, perditis navibus sociisque, cum sola nave sua fugiens devenit ad Cyrcem. Que cum exploratores eius mutasset in beluas, ipse a Mercurio suscepto pharmaco, ad illam accessit impavidus, et expedito gladio mortem illi minatus est, ni evestigio sociis primas redderet formas; quod cum fecisset, eius amicitia usus, anno iam transacto, et Thelegono ex ea suscepto filio, cum renuisset immortalitatem, ab ea eruditus de agendis, Alpenore ob vinolentiam casu mortuo derelicto, navem conscendit, et secundo vento impulsus nocte una ad oceanum usque devenit. Quo peractis sacris a Cyrce monstratis, ad Inferos habuit aditum, ubi et Anthicliam matrem, et Alpenorem nuper precipitatum inter alios invenit, et de multis futuris a Thyresia vate certificatus est. Inde reversus ad navem ad Cyrcem rediit, et sepulto Alpenore, et predoctus de futuris a Cyrce discedens, devenit ad insulam Syrenarum. Ad quas ne posset

divertere, sociorum aures cera obstruxit, et se malo navis alligare iussit, et sic eis canentibus loca earum preteriit. Inde Scyllam transivit atque Carybdim non absque ingenti periculo et pari omnium labore. Et cum ad ea loca venisset in quibus a Nynphis Solis greges servabantur, iussit ne quis eos violaret. Quod cum eo dormiente famescentibus sociis suasisset Eurilocus, et ex gregibus animalia plura sumpsissent, ei tempestatem intolerabilem impetravere. In qua cum fracta nave omnes deperissent socii, ipse solus et nudus, capto navis malo, novem diebus ab undis et vento agitatus est. Et tandem ad Ogigiam depulsus insulam a Calypsone nynpha susceptus est, et ab ea septem annis detentus. Tandem cum ab ea egre discessum impetrasset, et navem cum sociis obtinuisset, Neptunus infensus, eo quod Cignum eius filium occidisset in pugna, et Troiam quam ipse construxerat demoliri fecisset, et Cyclopem filium suum orbasset, ab impetu maris fatigatus plurimo, navi demersa nudum se iecit in undas. Cuius natantis miserta Leucotae velum illi prestitit suum, cuius subsidio cum die tertia devenisset ad litus, et hostia fluminis Pheycum intrasset, reiecto velo in mare inter frondes nemorum se nudum composuit. Ubi a Nausithea filia Alcinoi compertus vestes accepit, et inde Palladis opere usque ad Aritim Alcynoi regis coniugem deductus est, ubi meruit et dona suscipere, et navim et socios, qui eum usque Ytachiam reduxere, in qua dormientem cum donis deposuere. Excitatus autem, a Pallade premonitus de agendis, in mendicum seniculum transformatus, ad subulcos devenit suos, apud quos Thelemacum vidit, et allocutus est. Tandem a Sybotoe porcario in patriam deducitur incognitus, ubi in propria domo a procatoribus Penelopis ignominiosa quedam perpressus est. Et tandem ab Euriclia nutrice recognitus. Inde ex composito arma cum filio et duobus subulcis, confessus Ulixem, adversus procatores assumpsit, eosque gravi pugna omnes peremit. Esto Theodontius dicat eum illos oculis privasse, et in tantam

deduxisse miseriam, ut in triviis starent stipem querentes ob victum. Hinc visa Penelope, Laertem senem visurus accessit in villam. Postremo dicit Theodontius eum variis exterritum somniis, quorum cum interpretationem quesisset, habuit in responsis, ut sibi caveret a filio. Qui recedens in loca abdita, quantum potuit somniorum portenta vitavit. Tandem Thelegonus, qui ei natus fuerat ex Cyrce, cum eum querens venisset Ytachiam, a domo eius fuit prohibitus. Qui, ut erat robusti vigoris iuvenis, multos ex prohibentibus occidit, in finem Ulixes in eum letiferum immisit telum. Quod cum evitasset Thelegonus, eo reassumpto transmisit in patrem. Ex quo ictu cum se morituum nosceret Ulixes, quisnam esset interrogavit; et cum eius nomen audisset, et patriam et filium cognovisset, cum premonstrata nequisset effugere, diem clausit. Leontius vero dicit, eum casu a Thelegono eum querente, spina piscis venenosa tactum et inde mortuum. Longa equidem huius hystoria est, etiam succincte narrata, et non nullis immixta fictionibus, ex quibus pars maxima in precedentibus ostensa est. Et ideo videamus paucis que supersunt. Et primo videamus, quid velint per ventos in utre argentea cathena ligatos et solutos a sociis. Vult quidem Omerus in Odissea componere bonum virum, et inter alia volens ostendere, quid nobis nascentibus a divina bonitate dono datum sit, dicit ab Eolo, id est a deo ventos, id est concupiscibiles appetitus datos bovino in corio, id est in arbitrio virilis etatis, que fortis et constans esse debet, uti corium bovis est, et hi sunt argentea cathena ligati, id est famosa clare virtutis sonoritate, qua profecto non nulli longe magis firmatum corium servant, quam divini amoris intuitu. Hanc tamen catenam socii Ulixis, id est sensus humani corporis ignavia nostra rationi imperantes, solvunt, predam existimantes, id est arbitantes longe meliorem et dulciorem vitam in voluptatibus nulla coactis regula, quam eis ligatis in ratione solida. His tamen solutis, dum in hanc et in illam labimur lasciviam, insurgunt tempestates animo, id

est rubores, reprehensiones, conscientie redargutiones, fluctuationes animi, merores, inopia, egritudines, et mille malorum species, que nos a patria, id est a quiete amovent. Ivisse autem in oceanum, et ibidem illi ad Inferos iter apertum sit sacris, arbitror Ulixem ad lacum Avernum in sinu Bayanu nocte una navigasse, et ibidem occiso Alpenore obscenum illud peregrisse sacrum, quo Manes evocantur ad superos, et de quesitis habuisse ab immundis spiritibus responsum. Velum autem Ulixi naufrago a Leucotoe prestitum, nil aliud fuisse arbitror, quam spem immotam, quam evadendi forti servabat pectore; hec egit, ne desperando periclitaretur. Quam quidem spem, dum speratum obtinuisset, retro reiecit. Eum autem sepissime adiutum a Pallade est, quia ab animadvertentia sua instructus multa evitavit pericula, et multa egit sibi etiam oportuna.

CAP. XLI.

De Thelemaco Ulixis filio.

Telemachus Ulixis fuit filius parvulus Penelopi matri a patre relictus. Qui multa a procatoribus matris perpressus, tandem una cum patre sumpsit ex omnibus ultionem.

CAP. XLII.

De Thelegono Ulixis filio.

Telegonus Ulixis et Cyrcis fuit filius. Qui, dum grandis videre patrem quereret, eum incognitum occidit, et in Ytaliam rediens Tyburim condidit, ut ait Ovidius: Et iam Thelegoni, iam menia Tyburis udi Stabant, Argolice que posuere manus etc., Papias autem dicit eum edificasse Tusculum.

CAP. XLIII.

De Auxonio Ulixis filio.

Auxonius filius fuit Ulixis, ut scribit Paulus Longobardus, ea in hystoria, quam De gestis Longobardorum scripsit, dicens, ab eo omnem Ytaliam Auxoniam nuncupari. Titus Livius autem aliter

videtur in libro VIII Ab urbe condita, dicens, Miturnas et Vestinam civitates Auxonidum, M. Pello, et C. Sulpitio consulibus ab eisdem prodicione captas, et fere deletam Auxonidam gentem. Et sic illa Ytalie particula fuit Auxonia. Ego hunc Auxonium puto eum Latinum fuisse, quem Cyrcis et Ulixis volunt quidam fuisse filium, ex Marica nynpha susceptum dicentes, cum, teste Servio, Marica dea sit litoris Miturnensium iuxta Lyris fluvium. Nos autem etsi multi ex prole Iovis supersint, finem huic facientes libello, paululum quiescamus.

Genealogie deorum gentilium liber XI explicit.

LIBER DUODECIMUS

GENEALOGIE DEORUM GENTILIUM SECUNDUM JOHANNEM BOCCACCIIUM DE CERTALDO LIBER DUODECIMUS INCIPIT FELICITER.

In arbore precedenti, cuius in radice positus est Iuppiter tertius, describuntur in ramis et frondibus posteritates octo filiorum Iovis predicti, scilicet Tantali, Dionisii, Persei, Aonis, Eaci, Pylumni, Mercurii et . Vulcani.

Prohemium

Si post longum predestinati agri discursum, rex illustris, et si iter in finem non venerit, conceditur aurige discreto anelos equos curru dimovere, et illos aliquantisper vagos exonerare vesicam permittere, et recenti fluvio atque florido recreari prato, dum ipse apud mercennarium hospitem potu sibimet parcit et somno. Et aratori instructo, quanquam omnis ager vomere scissus non sit, parte adhuc diei superstite iugo boves solvere, et in quietem et pascua ire permittere, dum ipse, leni blandiente aura, fusca sub nemorum umbra iam satur cantu rudi duos conatur oblivisci labores. Nec non et egregio bellorum duci, posito in finem certaminis itum non sit, fessos et sanguine graves, dato signo, revocare milites, ut et a

periculo cladis retrahat, et, restauratis ocio viribus, eos alias in hostes acriores inmittat. Quis michi non esse fas dicet, esto in finem numerose prolis Cretensis Iovis non venerim, parte tamen maxima recitata, subsistere paululum, et, quasi ad certam venerim metham, resipiscere? Nemo arbitror iuste! Morem igitur aliorum secutus, non aliter quam si in certum et insignem terminum devenissem labore attritus in Auxonicum litus, quamvis inportuosum, substiti, arbitratus insuper, quod brevioribus distinguitur signis, facilius intellectu capitur, et tenacius memorie commendatur. Ibidem dum non fessos oculos in circumitu ducerem, cepi veterum prospectare vestigia rerum. Hinc enim veteres Cume, Calchidiensium opus, Dedali templum, et Meseni tumulus, atque Iulie aque admirationem tenebant animum, et ex opposito Inarime, vetus symiarum hospitium, et ex Inarime excussa Prochita distrahebant. Sic sonantes revolutionibus extuantium fluminum Vulturni fauces atque Lyris, Fucini nebule, et Linterni paludes, exilio et morte venerandissimi primi Scipionis Africani nobilitate; et in conspectu fere M. Scauri villula suo adhuc insignis nomine, atque Formarum fere deleta vestigia, et longiuscule in radicibus montium Calenus, Stelenates, atque Campanus agri mira fertilitate conspicui, et super eminentia agris oppida Suessa, Theanum, Sidicinum, Casilinum, Thelesie, et alia plura tam Romanorum operum quam Cartaginensium monimenta; nec non et multa, quarum longa magis quam utilis huic operi esset hystoria. Sed cum iam, brevi quiete recreatus, animus vires in laborem promitteret, reintravi volens mare velivolum, et in Frigiam usque devectus, sumpsi animum Tantali aliorumque quorundam ex filiis Iovis prolem exquirere atque describere. Quod ut peragam, ille faciat, precor, qui ad ictum virge servitoris sui Moysi sitienti populo aquas affluenter emisit ex rupe.

CAP. I.

De Tantalo XXX Iovis filio, qui genuit Nyobem et Pelopem.

Tantalus, ut dicit Lactantius, filius fuit Iovis ex Plote nympa susceptus. Hunc dicit Eusebius Frigum fuisse regem, regnante Eritreo Athenis. Et huic ob raptum Ganimedem bellum fuit adversus Troium Dardanie regem, et Ganimedis patrem. Volunt preterea hunc deos in convivio habuisse, eisque ut experientiam deitatis eorum assumeret, occiso filio, illum membratim discerptum coctumque apposuisse comedendum. Qui, cum abhorruissent cibum, non solum abstinuere, sed, collectis in unum membris, puerum in formam pristinam reduxere, et revocata per Mercurium ab Inferis anima, eam illi restituere. Sane cum adverterent humerum deesse puero, quem devoraverat Ceres, loco consumpti eburneum refecere. Tantalum autem deiecere ad Inferos talique damnare supplicio, ut fluvio ad os usque demersus siti vexaretur assidua, et dum os forte declinaret in potum, aque fluminis etiam declinarent in tantum, ne illas posset contingere. Desuper autem arbores pomis honustas addidere, que ad os eius usque descenderent, ipse tamen ingenti et continua percitus fame, dum illa carpere conaretur, se tam diu extollerent, quam ipse diu ut contingeret laboraret. Et sic factum est, ut inter poma et aquas positus fame sitique vivens depereat infelix homo. Nunc quid ex his sentiendum sit advertendum. Et concesso eum Iovis fuisse filium, seu verum, seu ob aliquam similitudinem attributum. Et que ad Ganimedem spectant, ubi de Ganimede posita sint. Dico eum ob id diis filium apposuisse dictum, quia cum avarissimus homo fuerit, et rem domesticam plurimum augere curaverit, frumenta, ex quibus popularem exhauriebat pecuniam, non aliter quam filium diligebat, que tunc diis apposuit dum cultis agris iniecit, iniecta quidem sulcis in conspectu superiorum corporum sunt, que eiusdem agentibus superis in frugem venientia pristinam reassumunt formam. Verum humerus, id est semen devoratus a Cerere, id est a terra consumptus, heburneus restauratur, dum in crescente segete nutrimenti robur

immittitur. Supplicium autem huius ostendit liquido avari hominis detestabilem vitam. Dicit enim Fulgentius Tantalum interpretari visionem volentem; quod optime unicuique competit avaro, non enim aurum et amplam suppellectilem congregat, ut eis utatur, quin imo ut illam intueatur, et cum pati non possit sibi, quid boni ex congestis divitiis facere eis immixtus fame periclitatur et siti.

CAP. II.

De Nyobe Tantali filia et Amphyonis coniuge.

Nyobes filia fuit Tantali et Taygete, ut apud Ovidium ipsa testatur, dicens: Michi Tantalus autor, Cui licuit soli Superum contingere mensas. Pleiadum soror est genitrix mea etc. Sed salva reverentia Ovidii, pater eius non fuit ille Tantalus, qui amicus deorum fuit. Nam ille fuit homo pius et Corinthiorum rex et tempore prior. Lactantius autem dicit hanc filiam fuisse Tantali et Penelopsis. Hec, ut placet Theodontio, nupta fuit Amphioni regi Theberum, ut faveret Amphyon partibus Pelopis bellum gerentis adversus Enomaum regem Elydis et Pise. Ex quo Amphyone ipsa peperit septem filios, totidemque filias; esto Omerus in Yliade tantum duodecim fuisse filios dicat. Hec elati spiritus mulier, sacrificantibus Thebanis iussu Manthonis filie Thyresie Latone, cepit eos acriter increpare verbis et se Latone preferre. Quam ob causam indignata Latona et filiis quæsta, factum est ut, ludentibus filiis atque filiabus in campis, Appollo filios et Diana filias sagictis occiderent, qui apud Syphilonem montem fuere sepulti. Niobes autem orbata viro et filiis apud urnas eorum in lapidem versa obriguit. De filiis et Amphione supra dictum est. Eam autem in lapidem versam Tullius, ubi de questionibus Tusculanis, fictum arbitratur, propter eius eternum in luctu silentium. Verum huic fictioni Theodontius addit, dicens, eius adhuc statuam in Syphilo apparere lapideam, et adeo tristem, ut lacrimis existimetur deficere, quod præter naturam non est. Potuere quippe veteres ad memoriam ingentis infortunii superbe mulieris in

Sypilo lapideam apposuisse flentis mulieris statuam, et cum frigide complexionis sit lapis, surgentibus in eum vaporibus ex terra humidis, lapidis frigiditate solvuntur in guttas aqueas ad instar lacrimarum, et hinc forsitan arbitrantur ignari Nyobem adhuc flendo deficere.

CAP. III.

De Pelope Tantali filio, qui genuit Lysidicem, Atreum, Thiestem et Phystenem.

Pelops filius fuit Tantali et Taygete et, ut ait Barlaam, homo bellorum fuit, et insignis plurimum. Qui cum apud Frigas regnaret, bellum habuit adversum Oenomaum regem Elydis atque Pise, quod quidem memorabile fuit et permaximum, ut scribit Tucchitides. Belli causam dicit Paulus fuisse Hyppodamiam Enomai filiam a Pelope dilectam, atque in coniugium postulatam et denegatam. Dicit enim Servius huius Hyppodamie multos fuisse petitores ob insignem eius pulchritudinem, quibus ab Enomao ea lex indicta est, et id inde secutum quod supra scribitur, ubi de Yppodamia. Sed Barlaam dicit non sic se negotium habuisse, quin imo cum Pelopi videretur inhumana condicio, adversus Enomaum arma movit, et magnis hinc inde convocatis subsidiis, fraude Myrtili prefecti armorum Enomai, astutia Pelopis corrupti eum superavit. Et sic Yppodamia et regno potitus, Myrtilum postulantem prodicionis premium deiecit in mare. Hunc dicit Eusebius in libro Temporum Hyppodamiam uxorem duxisse, regni Priti Argivorum regis anno decimoquarto, qui mundi fuit annus III dccc lvii et paulo ante dicit, regnante Lynceo Argis, Pelopem apud Argos regnasse annis quinquaginta tribus, et eos a suo nomine Peloponnenses denominasse. Dicit etiam, Acrisio regnante Argivis, Pelopem Olympiis interfuisse, et postea adversum Ylium arma movisse, eumque a Dardano expugnatum, anno mundi III dccc lxxxi, cum legatur diu ante fuisse Dardanum. Ego autem tam

discordantium opinionum veritatem ignoro. Huic ex Yppodamia plures fuere filii.

CAP. IV.

De Lysidice Pelopis filia et Electrionis coniuge.

Lysidicem dicit Lactantius ex Yppodamia filiam fuisse Pelopis et Electrioni nuptam, ac ex eo Alcmenam peperisse Herculis matrem.

CAP. V.

De Atreo filio Pelopis, qui genuit Alceonem, Melampum et Eviolum.

Atreus Pelopis et Yppodamie filius fuit. Qui, ut ex verbis Senecae poete in tragedia Thiestis percipi potest, una cum Thieste fratre apud Peloponnesum regnavit, alternis tamen vicibus. Sed tandem inter eos nata discordia est. Cuius talem dicit Lactantius fuisse causam. Constat enim, ut supra dictum est, a Pelope Myrtilum Mercurii filium in mare deiectum atque necatum, quod egre ferens Mercurius, inter Atreum et Thiestem tantum iniecit zizanie, ut hostes efficerentur. Insuper erat apud Atreum aries, de quo sic Seneca tragicus: Est Pelopis altis nobile in stabulis pecus Arcanus aries, ductor opulenti gregis. Huius per omne corpus infuso coma Dependit auro, cuius e tergo novi Aurata reges sceptrata Tantalici gerunt; Possessor huius regnat; hunc tante domus Fortuna sequitur; tuta seposita sacer In parte carpit prata, que claudit lapis Fatale sacro pascuum muro tegens etc. Hunc habere cupiens Thyestes arbitratus est posse per concubitus Meropis Atrei coniugis obtinere, nec defuit sceleris locus; nam ex ea et filios concepit, et illam eripuit viro, ex quo in bellum venere fratres, et pulsus regno Thyestes est. Sed Atreus non contentus fratris exilio, illum ficta gratia revocavit, et credulo tres filios decoctos in convivio apposuit, et eorum sanguinem poculis mixtum illi dedit in potum, repletoque tam scelesto cibo capita manusque natorum infelici patri iussit apponi, atque quid comedisset detegi. Quod cum fieret, aiunt solem surgentem in ortum

retrocessisse, scelus videre fugientem. Hunc tamen Atreum, ut dicit Lactantius, Egistus, Thyestis filius, interemit. Aureum vellus in hac hystoria fictum sic intelligendum arbitror, ut intellexisse videtur Varro ubi De agricultura, dum dicit: Pecudes propter caritatem aureas habuisse pelles, ut Argis Atreus, quam sibi Thyestem subtraxisse queritur etc. Vel potius pro ariete isto aurei velleris thesaurus intelligendus est, quo reges plurimum valent, et absque quo oportuni sumptus ad bella et ad splendorem regum sustentandum fieri non possunt. Sol autem in ortus suos revolutus eclipsim ea tempestate fuisse demonstrat, que cum esset hominibus incognita monstruosa visa est. Dicit tamen Lactantius hanc ab Atreo Mecenis predictam et primitus adinventam. Cuius cum cerneret approbari dicta, Thyestes invidens ex urbe discessit.

CAP. VI.

De Alceone, Melampo et Eviolo filiis Atrei.

Alceon, Melampus et Eviolus fuere fratres, et, ut asserit Cicero ubi De naturis deorum, Atrei fuere filii. Quos dicit apud Graios inter Dyoscortes numeratos; quam ob rem celebres fuisse viros credendum est, cum ex his fuerint Castor et Pollux. De eis autem nil amplius reperitur.

CAP. VII.

De Thieste Pelopis filio, qui genuit Tantalum, Phystenen, Arpagigem, Pelopiam et Egystum.

Thyestes Pelopis et Hyppodamie fuit filius, cui adversus fratrem Atreum, que dicta sunt supra, fuerunt odia. Qui cum iam dicta passus esset a fratre, vindicte avidus oraculum consuluit. A quo responsus habuit ex se et Pelopeia filia sua nasci posse, qui filiorum ulcisceretur mortem. Quod cum audisset, ut qui erat in scelera et potissime in libidinem pronus, confestim in amplexus filie venit, et ex ea filium

suscepit Egystum, qui postea interfecit Atreum, stupravit Clytemestram, et Agamenonem etiam interemit.

CAP. VIII.

De Tantalos, Phystene et Arpagige filiis Thyestis.

Tantalus, Phystenes et Arpagiges filii fuerunt Thyestis ex coniuge Atrei suscepti, ut per verba Senece poete in tragedia Thyestis comprehenditur, esto duos tantum nominet, Tantalum scilicet, dum dicit: Primus locus ne, deesse pietatem putes, Avo dicatur: Tantalus prima hostia est etc. Deinde nominat Phystenem, dicens: Tunc illi ad aras Phystenem sevis trahit, Adicitque fratri etc. Tertium puerum vocat, dum dicit: Ferrumque gemina cede perfusum tenens, Oblitus in quem rueret, infesta manu Exegit ultra corpus, ac puer statim Pectore receptus ensis a tergo extitit; Cadit ille etc. Tertium hunc puerum Theodontius dicit Arpagigem nuncupatum. Et sic ex eis preter patris crimen, et patris escam nil legitur.

CAP. IX.

De Pelopia Thyestis filia.

Pelopias, ut dicit Lactantius, filia fuit Thyestis, ex qua matre non dicit. Hanc, ut ipsemet Lactantius dicit, Thyestes, responso desuper dicto habito, oppressit, et ex ea filius natus est, quem ipsa rubore sceleris confestim feris exposuit. Et sic apparet ob luxuriam Thyestis non ob responsum oraculi a Thyeste in concubitum filie itum; responsum autem oraculi ad palliandam Thyestis ignominiam post cedem suorum ab Egysto factam compertum est.

CAP. X.

De Egysto Thyestis filio.

Egystus filius fuit Thyestis ex Pelopia eiusdem Thyestis filia, ut ipsemet testatur in tragedia Senece dicens: Coacta fati nata fert uterum gravem, Me patre dignum; versa natura est retro etc. Hic quam cito natus fuit a matre ob pudorem ignominiosi criminis in

silvas deiectus est, ut dilaceratus a beluis turpitudinis avi parentisque, atque matris pariter et sororis vivens, testimonium non prestaret. Sed aliter factum est. Nam seu beneficio pastorum, seu sic permittente deo, caprarum sponte, contigerit a capris ubera prestantibus in silvis nutritus est et inde dictus Egystus, ab ege, scilicet capra nutrice. Is tandem a suis cognitus et in regiam deductus, dum crevisset essetque in parvo precio, rerum preteritarum iam conscius, seu patre inpellente, quod magis creditur, ut Lactantio placet, Atreum occidit, cui Thiestes occupata regia successit. Tandem iam Thyeste mortuo cum regnarent Agamenon et Menelaus, et ob raptam Helenam in Troianum ivissent excidium, Egystus, ut Leontio placet, suasionibus Nauplii in amplexus optantis Clytemestre devenit, et postremo redeuntem Agamenonem a desolatione Ylionis, immane ausus facinus, illum favente Clytemestra trucidavit et regiam Pelopis septem tenuit annis. Ad ultimum, ab Horeste Agamenonis filio, una cum adultera Clytemestra, nullo remanente ex eo superstite, obtruncatus est.

CAP. XI.

De Phystene Pelopis filio, qui genuit Agamenonem et Menelaum.

Phystenes, ut ait Theodontius, filius fuit Pelopis et Yppodamie. Qui cum iuvenis moreretur, Agamenonem et Menelaum filios suos parvulos commendavit Atreo fratri suo; qui illos suscepit et in filios educavit, et ob id, abolita tractu temporis Phystenis memoria, Atrei filii habiti sunt, et Atrides ab omnibus appellati.

CAP. XII.

De Menelao Phystenis filio, qui genuit Hermionam et Megapentim.

Menelaus Lacedemonum rex, ut Theodontio placet, filius fuit Phystenis, et frater Agamenonis. Hos Seneca in tragedia Thyestis videtur omnino tenere filios fuisse Atrei, in cuius persona sic ait: Consilii Agamenon mei Sciens minister fiat, et patris cliens Menelaus

assit. Prolis incerte fides Ex hoc petatur scelere, si bella abnuunt Et gerere nolunt odia, si patrum vocant Pater est etc. Et sic Atrei ex Merope videntur filii; teneat quod mavult lector. Menelaus autem, ut Eusebius ostendit in libro Temporum, Atreo et Thyeste viventibus rex Lacedemonum dictus est, anno mundi III dcccc xcvii, cum Agamenon, qui Thyesti successit, secundum Omerum regnare ceperit Mecenis anno mundi IIII vii. Fuit huic Helena Iovis filia coniunx, quam anno primo regni Agamenonis, et secundum Eusebium, decimo Menelai, ut ait Dares Frigius, absente Menelao, qui ad Nestorem Pylon iverat, Paris legatus missus ad Castorem et Pollucem, rapuit ex insula Cytherea sub oppido Heleno, ea etiam consentiente, existentibus fratribus et Hermiona apud Agamenonem. Dites vero dicit illo tunc Menelaum cum Agamenone Cretam ivisse divisuros thesauros, quos ibi deposuerat Atreus. Hinc factum est, ut fratris consilio Menelaus conquereretur Grecis principibus. Verum cum frustra legationibus obsidione demum repetita est Helena, et post decennium fraude magis quam viribus capta Troia reassumpta est, et Menelao restituta. Qui cum, ut ceteri, navem intrasset patriam petiturus, tempestate actus, ut scribit Eusebius, ad Tuorim regem Egypti, quem Polybum appellat Omerus, cum ea devectus est, et a Protheo vate, ut per Omerum patet in Odissea, consilio sumpto, postquam octo annis errasset, in Lacedemoniam rediit, Agamenone diu ante cesso, et illis forte diebus Egysto. Quid tandem illi successerit, quo vel qua morte diem clausit, non inveni.

CAP. XIII.

De Hermiona Menelai filia, et Pyrri et inde Horestis coniuge.

Hermiona, ut Ovidius testatur in Epistolis, Menelai fuit filia ex Helena. Hec autem Horesti filio Agamenonis desponsata fuit; porro Pyrrus, cum, occiso Agamenone, regiam occupasset Egystus, et fugisset Horestes, Andromaca Olim Hectoris coniugem, quam a Troia captivam duxerat, Heleno concessa; hanc Horesti surripuit, et

sibi coniugio copulavit. Attamen, eo postea ab Horestē occiso, in eiusdem Horestis coniugium rediit, eique peperit Horestem filium.

CAP. XIV.

De Megapenti Menelai filio.

Megapentis dicit Theodontius filius fuit Menelai ex Lydia captiva susceptus post raptam Helenam. Quod Omerus in Odissea testari videtur, dum dicit: uhiei de Spartethen Alektoros egeto kouren, Os oi telugetos geneto krateros Megapenthei Ek doules Elene de theoi gonon ouket' ephainon, Epei le proton egeinato paid' erasteinen, Ermionen, eh eidos ekhe khruzes Aphrodites etc. (Que latine sonant): Filio autem a Sparte Alectoris accepit filiam. Qui ipsi unigenitus fuit fortis Megapentis a serva. Helene autem dii filium non dederant, postquam primo genuit Hermionam filiam desiderativam. Et sic per hos patet etiam Menelaum Megapenti coniugem dedisse filiam Alectoris Spartani. Cuius nuptias celebrantem Thelemacus Ulixis filius veniens ex Ytachia comperit.

CAP. XV.

De Agamenone Phystenis filio, qui genuit Ephygeniam, Crisothemim, Laodicem, Yphyassam, Eletram, Alesum et Horestem.

Agamenon Phystenis fuit filius, ut supra, et Atreo a patre parvulus derelictus. Fuit hic Micenarum rex et Thyestis successor, ut in Yliade etiam sentire videtur Omerus, ubi de sceptro Agamenonis multos describit versus, fere hoc dicentes: Apud Troiam in contione Grecorum presidens Agamenon sceptrum tenebat, quod Vulcanus artifex fecerat, illudque dedit Iovi Saturnio. Postea Iuppiter concessit Dyactoro Argyphonti. Ermias autem rex dedit Pelopi Plisippo, postea Pelops dedit Atreo, qui moriens Thyesti bellicoso reliquit. Qui Thyestes reliquit Agamenoni multis insulis et Argo omni imperanti etc. In quibus verbis non servatur genealogie descriptus ordo, quem

Latinorum auctoritatem describens secutus sum. Cepit autem regnare Agamenon, secundum Eusebium, anno mundi IIII vii, quo anno Helena rapta est, et Grecia omnis in Troianos incitata pari omnium consensu, congregatis in Aulide navibus et exercitu, imperator factus in bellum perrexit, Clythemestra coniuge relicta, ex qua iam plures susceperat filios. Et apud Troiam labores multos passus, quorundam etiam principum simultates pertulit, quibus agentibus imperio depositus est; et illi Palamedes suffectus, qui crimine Ulixis occisus, Agamenon maiori sua gloria in imperium reassumptus est, quam ignominia depositus. Sustinuit preterea indignationes Achillis ob Briseydam illi a se sublatam. Tandem capto Ylione atque diruto, cum illi cessisset in sortem cum preda plurima Cassandra Priami filia, naves in patriam rediturus ascendit. Verum tempestate actus fere per annum erravit, ut scribit Omerus antequam deveniret in patriam. Interim autem, ut idem testatur Omerus, Egystus, Thyestis filius, cum tacite omnia occupasset, positis per litus speculatoribus, et audito ab eis Agamenonis reditu, viginti ex amicis suis in insidiis posuit, et ipse cum comitatu reliquo ficta letitia illi obvius factus est, et ingens ei paravit convivium. In quo, Clytemestre consensu, illum cum sotiis epulantem occidit. Seneca autem poeta aliter de morte eius sentire videtur, ea in tragedia cui titulus est Agamenon. Dicit enim Clytemestram acri dolore agitatam, quod Cassandram Agamenon secum traheret. Ego autem credo commissi sceleris timore, et cum Egysto adultero, esto primo discorde, sed in concordiam ut percipitur revocato, ea die qua patriam intravit domum, parato a Clytemestra convivio, et ipse Agamenon dum picta veste sublimis iaceret, Priami superbas corpore exuvias gerens, ei detrahare cultus hostiles uxor iubet, et induere potius coniugis fide manu textos amictus; verum induta vestis exitum manibus negat, caputque laxi et invii claudunt sinus, et tunc haurit trementi semivir dextra latus Agamenonis, eumque interficit veste invia involutum.

CAP. XVI.

De Ephygenia Agamenonis filia.

Ephygenia Agamenonis filia fuit, ut in Agamenonis tragedia testatur idem Seneca. Hanc tamen alii Yphianassam vocant, ut Lucretius dicens: Aulide quo pacto Trivai virginis aram Ypianassai turparent sanguine fedi etc. Hec insignis pulchritudinis virgo fuit. De qua Servius talem refert hystoriam. Greci Troiam ituri cum ad Aulidem devenissent, Agamenon Diane cervum occidit ignarus, quam ob rem irata dea flatus ventorum removit, et ideo cum navigare non possent, et pestem insuper sustinerent, oracula consulta dixerunt Agamenonio sanguine Dianam esse placandam. Ergo cum ab Ulixē per nuptiarum simulationem adducta Ephygenia, et iam ut immolaretur esset altaribus admota, numinis miseratione sublata est, et cerva subposita. Unde Ovidius: Victa dea est, nubemque oculisque obiecit, et inter Officiumque turbamque sacri vocesque precantum Supposita fertur mutasse Micenida cerva etc. Virgo autem, ut Servius asserit, ad Tauricam regionem translata est, et Thoanti regi tradita, et inde Dictine Diane sacerdos effecta, et cum secundum statutam consuetudinem humano sanguine numen placaret, agnovit fratrem Horestem, quem diu non viderat, qui accepto oraculo carendi furoris causa cum amico Pylade Colcos petierat, et cum his occiso Thoante simulacrum sustulit absconditum falce lignorum, et sic ad Laonas Diana translata est, Ephygenia reportante. Quid deinde de Ephygenia secutum sit, nusquam comperisse memini. Quod supra fictum est Dianam loco Ephygenie posuisse cervam, humanum fuisse artificium credendum est, quod ut populus omnis Agamenoni esset obediens adinventum est, eum scilicet filiam immolasse, que medio in tumultu sublata, ne fraus aperiri posset, in longinquam regionem transmissa, et sub umbra sacerdotis servata est.

CAP. XVII.

De Crisotemi, Laodice et Yphianassa filiabus Agamenonis.

Crisotemis, Laodyces, et Yphianassa Agamenonis fuere filie et Clytemestre, ut arbitror, cum ex eis unam, quam mallet, Agamenon apud Omerum Achilli offert, dicens: Gambros ken moi eoi tiso de min ison Oreste, Ohs moi telugetos trephetai thalin eni polle. Treis de moi eisi thugateres en megaro eipekto, khrosothemis kai Laodike kai Iphianassa etc. (Que latine sonant): Gener michi erit, honorabo eum similem Horesti, qui michi unigenitus nutritur habundantia in multa, tres michi sunt filie in atrio bene facto Crisothemis et Laodices et Yphianassa. Leontius tamen dicit hanc Yphianassam Ephygeniam esse, quod ego non credo. Quomodo enim dixisset Agamenon Ephygeniam domi esse, quam sciebat in sacro pro ventis querendis, aut occisam, aut alibi clam delatam?

CAP. XVIII.

De Eletra Agamenonis filia.

Eletra Agamenonis et Clytemestre fuit filia, ut liquido patet per Senecam in tragedia Agamenonis, in qua percipitur, quia ab Agamenone Troiam eunte parva relictas domi. Hec, cum patrem occisum cerneret, Strophylus Phocensi Agamenonis amico clam commendavit Horestem, et inde matrem ob perpetratum scelus increpavit aspere; quam ob causam, Clytemestra iubente, in carcerem deducta est. Quid tandem ex ea secutum sit, legisse non memini.

CAP. XIX.

De Aleso Agamenonis filio.

Alesus filius fuit Agamenonis, ut satis clare dicit Virgilius: Hic Agamenonius, Troiani nominis hostis, Curru iungit Alesus equos etc. Ex qua tamen matre susceptus sit, in dubium vertitur. Nam alii dicunt eum ex Briseida natum, alii ex Cassandra, quod ego non credo; non enim ex Cassandra natus potuisset adversus Eneam favisse Turno, etate non patiente. Hunc Theodontius arbitrari

videtur cum Clytemestra sensisse adversus patrem, et ob id et Clytemestre filium et patria pulsum. Qui quacunque ex causa patriam liquerit, in Ytaliam venisse Virgilius asserit, et apud Massicum Campanie montem consedit, ac inde tanquam Troiani nominis hostis venit favitque adversus Eneam partibus Turni. Ovidius vero ubi de Fastis videtur existimare eum Faliscos condidisse, et ob id dicit: Venerat Atride fatis agitatus Alesus, A quo se dictam terra Falisca putat etc. Posteritatis autem eius nulla extat memoria.

CAP. XX.

De Horeste Agamenonis filio, qui genuit Thysamenem, Corinthum et Horestem.

Horestis Agamenonis et Clytemestre fuit filius, ut satis in precedentibus ostensum est. Huic dicit Theodontius Hermiona Menelai et Helene filia parvula adhuc desponsata est, cum et ipse parvulus esset. Hic tandem, occiso ab Egysto Agamenone, studio Eletre sororis sue a Strophilo Phocensi clam Mecenis subtractus et asportatus atque servatus est, querentibus eum in mortem matre atque Egysto. Qui cum tractu temporis excrevisset, captato commodo, Hermiona sibi iam a Pyrro subtracta, in ultionem paterne cedis surrexit, et Egystum adulterum, cum septem iam regnasset annis, una cum Clytemestra matre occidit. Quo facto aiunt confestim in furiam devenisse, cum sibi videretur imminere occise matris ymaginem, facibus et serpentibus armatam, et ei continuum minitantem exitium, ut dicit Statius: Armatam facibus matrem et serpentibus atris, Cum fugit, ultricesque sedent in limine dire etc. Cui Pylades Strophili filius, qui tempore paterne cedis eum transfugaverat, iunctus, promissa illi salute, cum eo ad aram Dictine Diane in Colcos confugit; et ibi resipivit Horestes, summovitque ab infestatione tali matrem. Et sorore cognita Ephygenia, que ibidem dee sacerdos erat, occiso Thoante rege, et simulacro dee rapto atque

in fasce lignorum delato, secundum quosdam in regnum rediit, et fraude Macharei sacerdotis Pyrrum Achillis filium in templo Apollinis interemit, et sibi Hermionem coniugem reassumpsit. Alii vero volunt eum antequam in regnum redisset in Ytaliam devenisse, et haud longe a Roma apud Ariciam Diane simulacrum collocasse, et impia statuisset sacra. Sed quandocunque hoc factum sit, eum post occisum Egystum regnasse annis XV affirmat Eusebius in libro Temporum, et anno XX regni Demophontis regis Athenarum occidisse Pyrrum. Solinus vero, in libro quem De mirabilibus scripsit, dicit eum post occisam matrem profugum Hermionam in omnes casus habuisse sociam. Quo autem diem clauserit, etiam in dubium vertitur. Cum dicat Servius ossa eius iam Roma condita ab Aricia Romam translata et sepulta ante templum Saturni, quod est ante clivum Capitolinum iuxta Concordie templum. Solinus autem ubi supra dicit, quod Olympiade l viii, ossa eius a Spartanis oraculo monitis Tegee inventa, et tante magnitudinis fuisse ut implerent longitudinem cubitorum septem.

CAP. XXI.

De Thysamene Horestis filio.

Thysamenis, ut scribit Eusebius, filius fuit Horestis et ei successit in regno.

CAP. XXII.

De Coryntho Horestis filio.

Corinthus filius fuit Horestis, ut dicit Anselmus eo in libro quem scripsit De ymagine mundi. In quo asserit eum Corinthum Achaye civitatem fecisse et de suo nomine nuncupasse. Et hoc idem affirmat Gervasius Thilliberiensis. Qui, esto novi sinti autores, non tamen parve sunt gravitatis. Preterea et Ysidorus in libro Ethymologiarum dicit, Corynthus in Achaya condidit Corynthus, Horestis filius. Ego autem conditam non credo, sed forte restauratam, cum scribat

Eusebius in libro Temporum, eam diu ante a Sysipho conditam et Ephyram appellatam.

CAP. XXIII.

De Horeste Horestis filio.

Horestes, ut Solinus De mirabilibus mundi testatur, filius fuit Horestis ex Hermione, et ab eo affirmat populos, qui Horestides appellantur, denominatos, dicens sic: Micenis profugus matricida cum abscessus longius destinasset, natum sibi in Emathia parvulum de Hermiona, quam in omnes casus sociam adsciverat, hic mandaverat occulendum. Adolevit puer, in spiritum regii sanguinis, nomen patris sui referens, occupatoque quicquid est, quod procedit in Macedonicum sinum, et Adriaticum salum, terram cui imperitaverat Horestiam dixit etc. De hoc ego nil ulterius legi, in longam tamen posteritatem devenisse suos creditum est, adeo ut affirmet Trogus Pompeius Pausaniam, Phylippi regis Macedonum occisorem, ab Horeste duxisse originem. Sed quibus mediis vetustate agente non reperitur.

CAP. XXIV.

De Dyonisio XXXI Iovis filio.

Dyonisius, ut in libro De naturis deorum scribit Cicero, Iovis et Lune fuit filius. Quem ego idem cum Bacho dicerem, si non essent in matre dissimiles, cum ipse idem Tullius ei fieri Orgia arbitretur. Possibile tamen est, ut sic sit, fictione mutata, dummodo utrumque pro vino non pro homine assumamus. Nam Iuppiter, id est calor die, et luna rore et humectatione nocte vites foveat, et ad incrementum atque maturitatem uvas deducunt. Et sic hic erit qui in culmine colitur Nyse, altero ex Parnasi montis verticibus Bacho, eo quod vinetis habundet consecrato, et dicetur Dyonisius quasi Nyse deus, nam dyos Grece, Latine deus sonat.

CAP. XXV.

De Perseo XXXII Iovis filio, qui genuit Gorgophonem, Stelenum et Eritreum et Bachemonem.

Perseus, quem veteres totius nobilitatis Grece patrem opinati sunt, Iovis et Danis Acrisii fuit filius, unde Ovidius: Non putet esse deum, nec enim Iovis esse putabat Persea, quem Danes pluvio conceperat auro etc. Qualiter autem ex Iove et Dane natus sit, ubi de Dane in precedentibus videri potest. Is autem iam grandis, ut dicit Lactantius, Polydecti regis imperio in Gorgonem expeditionem assumpsit, habuitque Pegasus alatum equum, et Palladis egyptem, et talaria enseque Mercurii, volatumque cepit ex Aphasanta monte, ut in his versibus a Statius designatur: Mons erat audaci seductus in ethera dorso, Nomine Lernei memorant Aphasanta coloni Gentibus Argolicis olim sacer; inde ferebant Nubila suspensio celerem temerasse volatu Persea, cum raptos pueri perterrita mater Prospexit de rupe gradus ac pene secuta est etc. Quam quidem Gorgonem pretenso egide pallanteo vidit impune atque consideravit, et vicit. eique caput abstulit, et Athlantiem regem sibi denegantem hospitium, ostenso Gorgonis capite, mutavit in saxum. Inde remeans in patriam, cum ex excelso vidisset in Syrio litore circa regna Cephei Andromedem virginem alligatam matris crimine et Amonis sententia scopulo, et sic monstro marino expositam flentesque parentes in litore, evolavit illuc, et cognita causa cum parentibus pactus est coniugium virginis, si illam a belua liberaret. Quod factum est. Nam venientem interemit. Inde, celebrante eo nuptias, cum Phineus Cephei frater, cui ante sententiam puella desponsata fuerat, eam repeteret, et vi conaretur tanquam suam auferre, bellum adversus eum inivit, et cum multos ex hostibus occidisset, reliquos capite Gorgonis ostenso convertit in lapides. Post hec, Pritum avi sui fratrem, qui Acrisium regno pulerat, transformavit in saxum, et regnum avo restituit. In Persas preterea bellum intulisse ferunt, et in eodem Liberum patrem adversum se consistentem in prelio

occidisse, subactamque nationem a se denominasse, ibique Persopolim regiam civitatem edificasse, quam postea, ut scribit Quintius Curtius, ubi De gestis Alexandri, Alexander Macedo, vino calens et epulis, demoliri fecit. Attamen Acrisium avum, ut dicit Lactantius, in lapidem commutavit. Et inde dicunt eum una cum Cepheo et Cassyopia atque Andromeda coniuge in celum fuisse assumptum, et inter celi sydera collocatum, ut De ymagine mundi testatur Anselmus, dicens: Huic coniungitur Cepheus rex, et Cassiopia uxor eius, cui associatur Perseus filius Iovis et Danes, habens iuxta se sydus Andromede etc. His apposis ad sensum fictionum veniendum est. Perseum equo Pegaso vectum fame cupidine tractum demonstrat. Alii tamen volunt eum ad transfretandum habuisse navim, cuius insigne vel nomen fuerit Pegasus. Scutum Palladis accipiendum reor pro prudentia, qua et hostium acta consideramus, et nos ipsos ab eorundem insidiis telisque protegimus. Mercurii Talaria velocitatem et vigilantiam in agendis significare reor. Sic et ensis recurvus et a parte exteriori acutus ostendit, quoniam bellorum tempore et predas hostium ad nos trahere debere, eosque a nostris amovere cedibus. De Gorgone autem et Athlante satis in precedentibus, ubi de eis dictum est. Liberasse autem Andromedem a bellua hystoriam reor, cum in Cosmographia dicat Pomponius: Est Ioppen ante diluvium, ut ferunt, condita, ubi Cephea regnasse eo signo accolae affirmant, quod titulum eius fratrisque Phrynei veteres clamare cum religione plurima retinent; quin etiam rei celebrate carminibus ac fabulis servateque a Perseo Andromede clarum vestigium marine beluae ossa immania ostendant. Hec ille. Preterea et Ieronimus presbiter in libro, quem De distantibus locorum composuit, dicit: Ioppe Oppidum Palestine maritimum in tribu Dan, ubi hodieque saxa monstrantur in litore, in quibus Andromeda religata Persei quondam viri sui fertur liberata fuisse subsidio. Hec Ieronimus. Plinius vero, inter scriptores

celeberrimus homo, scribit: Belue, cui dicebatur expositam fuisse Andromedam, ossa Rome apportata ex oppido Iudee Ioppe, ostendit inter reliqua miracula in edilitate M. Scaurus, longitudine pedum quadraginta, altitudine costarum Yndicos elephantos excedente, spine grossitudine sexquipedali etc. Perseum autem hostes et Pritum in saxa vertisse capite Gorgonis ostenso, nil aliud puto, nisi quia victos divitiis Gorgonis tacitos illos reddidit et imbelles. Acrisium autem avum constat per Eusebium in libro Temporum aliter saxeum effecisse; nam ab eo non sponte occisus est, et sic frigiditate perpetua lapidi similis factus est. Quod in celis a septentrionali plaga stellificatus luceat, sententiam Tullii, ubi De questionibus Tusculanis, sequendam puto, qui de eo et reliquis ait: Nec stellatus Cepheus cum uxore, genero, filia traderetur, nisi celestium divina cognitio nomen eorum ad errorem fabule traduxisset. Hec Tullius. Ceterum de tempore huius ambigitur, cum scribat Eusebius eum occidisse Gorgonem anno mundi III dcc xxviii. Inde hoc eodem anno, secundum alios, dicit eum cum coniuge in celum raptum. Paulo post dicit anno secundo regis Cycropis, qui mundi fuit III dccc lvii, eum Gorgone occiso adversus Persas dimicasse. Nec multo post scribit anno XXXV regni Cycropis Acrisium ab eo mortuum, et Argivorum regnum in Micenas translatum; quod ego verum puto, cum magis tempus conveniat rebus gestis.

CAP. XXVI.

De Gorgophone Persei filio, qui genuit Electrionem et Alceum.

Gorgophones, teste Lactantio, filius fuit Persei ex Andromede coniuge, ex quo nil aliud habemus, nisi quia genuit Electrionem et Alceum.

CAP. XXVII.

De Electrione Gorgophonis filio, qui genuit Alcmenam.

Electrion, ut Lactantio placet, Gorgophonis fuit filius, ex quo nisi Alcmenam filiam haberemus, nudum nomen nobis liquisset antiquitas.

CAP. XXVIII.

De Alcmena Electrionis filia, et Amphytrionis coniuge.

Alcmena, ut dicit Lactantius, filia fuit Electrionis. Quod et Plautus in Amphytrione testatur dicens: Qui cum Alcmena est nupta, Electri filia, etc. Hec quidem, ut ibidem dicit Plautus, nupsit Amphytrioni Thebano, et a Iove dilecta est, et in specie Amphytrionis viri sui ab eo oppressa, Herculem peperit, ut in sequentibus, ubi de Hercule dicetur latius.

CAP. XXIX.

De Alceo filio Gorgophonis, qui genuit Amphytrionem.

Alceus, ut ait Paulus, filius fuit Gorgophonis, magis filii fama cognitus apud nos, quam splendore suo; nam, ut aiunt, pater fuit Amphytrionis.

CAP. XXX.

De Amphytrione filio Alcei, qui genuit Yphicleum.

Amphytrion, ut Paulus ait, filius fuit Alcei, homo armorum insignis, ut Plautus in comedia eiusdem Amphytrionis ostendit. Huic coniunx fuit Alcmena, cum qua Thebis morabatur, ubi, dum ipse pro Thebanis adversus Theloboeos bellum gereret, Iuppiter eius in specie Alcmenam oppressit, et ex ea suscepit Herculem. Amphytrion autem eodem partu ex ea suscepit Yphycleum. Placet preterea Plinio, in libro Naturalis hystorie, huius fuisse inventum ostentorum atque somniorum interpretationes.

CAP. XXXI.

De Yphicleo Amphytrionis filio, qui genuit Yolaum.

Yphicleo, ut scribit Plautus in Amphytrione, filius fuit Amphytrionis et Alcmene, eumque cum Hercule uno partu editum dicit. Verum Yphicleus post nonum conceptionis mensem natus est, Hercules autem una secum natus, septimo non perfecto. Quod Augustinus ubi De civitate dei concedere non videtur, quod mulier possit in diversis temporibus diversos concipi pere.

CAP. XXXII.

De Yolao Yphiclei filio.

Yolaus, ut Solinus De mirabilibus mundi asserit, filius fuit Yphiclei. Hic, ut idem ait Solinus. Sardiniam ingressus palantes incolarum animos ad concordiam eblanditus, Olbiam atque alia Greca oppida extruxit. Yolenses ab eo dicti, sepulcro eius templum addiderunt, quod imitatus virtutes patris malis plurimis Sardiniam liberasset. Hec ille. Fuere tamen et alii Yphiclei.

CAP. XXXIII.

De Steleno Persei filio, qui genuit Euristeum.

Stelenus, ut placet Omero, Persei fuit filius et Andromede. Nam in Yliade Omerus describit Agamenonem concionantem, et Euristei genealogiam designantem, asserentemque Stelenum fuisse Persei filium et Euristei patrem. Is quidem, ut dicit Eusebius in libro Temporum, translato Argivorum regno a Perseo Micenis, post Perseum regnavit, quando non reperitur. Nam mortuo Acrisio, qui XXXI annis regnavit immediate sequitur initium regni Euristei, quinque tamen interpositis annis, eoque scilicet Euristeo regnante, scriptum comperio Stelenum quadraginta annis Micenis regnasse, ubi hi perdit sint, invenire non possum.

CAP. XXXIV.

De Euristeo Steleni filio.

Euristeus Steleni fuit filius, ut premonstratum est, de nativitate cuius talem refert Omerus fabulam. Cum die quadam Iuppiter apud

Superos dixisset die illa nasciturum hominem, qui omnibus circumvicinis dominaretur; Iuno id fecit iuramento firmari, confestim descendit in terras et retinuit Lythiam, quam nos Lucinam dicimus, deam parturientium, apud uxorem Steleni pregnantem iam septem mensium, et ex utero eius eduxit filium VII mensium, qui vocatus est Euristeus. Erat quidem ea die nasciturus Hercules, sed Alcmena ob retentam parturientium deam peperisse non potuit. Et sic factum est, quod de Hercule Iuppiter intelligebat verteretur in Euristeum, qui postmodum aliis et Herculi etiam imperavit, regnavitque Micenis annis xlv, et successorem moriens reliquit Atreum. Fabula autem hec ab eventu sibi locum vindicavit, cum viderent homines Euristeum Herculi fortissimo virorum imperantem.

CAP. XXXV.

De Bachemone Persei filio, qui genuit Achimenidem.

Bachemon, Lactantio teste, Persei fuit filius et Andromede, et ut ipse idem dicit apud quosdam Orientales populos imperavit, qui ab Achimenide eiusdem Bachemonis filio, ut dicit Theodontius, Achamenides postea nuncupati sunt. Qui Apollini sacrorum ritus invenisse se asserunt. Est enim apud eos Sol in speleo Persico in habitu cum thyra et utrisque manibus comprimens cornua bovis; puto ad immensam eius potentiam demonstrandam.

CAP. XXXVI.

De Achimenide filio Bachemonis, qui genuit Orcamum.

Achimenides, ut dicit Theodontius, filius fuit Bachemonis, esto sint qui velint eum filium fuisse Persei. Hic autem Achimeniis populis imperavit, eosque a suo nomine nuncupavit, et moriens successorem Orcamum filium dereliquit.

CAP. XXXVII.

De Orcamo filio Achimenidis, qui genuit Leucotoem.

Orcamus, ut supra a Theodontio dictum est, filius fuit Achimenidis, cui coniux fuit Eurimone speciosissima mulier, ex qua filiam unicam Leucothoem suscepit, quam quia Soli se diligenti paruerat, vivam infodit.

CAP. XXXVIII.

De Leucothoe Orcami filia.

Leucothoem filiam fuisse Orcami et Eurimonis his carminibus testatur Ovidius: Tempore, Leucothoe multarum oblivia fecit, Gentis odorifere quam formosissima partu Edidit Eurimone, sed postquam filia crevit, Quam mater cunctas, tam matrem filia vicit. Rexit Acamenias urbes pater Orcamus etc. Hanc Leucothoem, ut Ovidius in progressu demonstrat, summe dilexit Phebus, et in formam versus Eurimonis matris eius noctu accessit ad eam, et licentiatis mulieribus suis, tanquam secreta secum locutura, in formam propriam rediit et patientem compressit. Quod cum Clytie, que ante diligebatur a Phebo, ad aures devenisset, zelo percita confestim Orcamo accusavit. Qui iratus atque severus nimium vivam sepeliri iussit. Phebus autem cum illi vitam restituere nequiret, eam in virgam thuream vertit. Huius fictionis ratio talis a quibusdam redditur, puellam ob adulterium cum splendido iuvene perpetratum iure Sabeo vivam defossam, et cum eo in loco forte virga thurea nasceretur, quarum habundantissima regio est, solis virtute e sinu terre in altum deducta locum fabule adinvenit. Ego autem apud Achimenidas locum puto, cui sit nomen vel fuerit Leucothoe, qui, quoniam thure habundet, ab incolis a Sole diligi dicitur, qui, in matris formam transformatus, id est in complexionem ad enutriendas thureas virgas oportunam, ibi descendit, et humiditati terre iungitur adeo, ut qui vivas plantas ibidem apponat, confestim in altum educat.

CAP. XXX IX.

De Eritreo Persei filio.

Eritreus seu Eritra, ut placet Solino De mirabilibus mundi, filius fuit Persei et Andromede, et in confinio Rubri maris regnum habuit, esto sint qui dicant eum Egypti fuisse regem. De quo idem Solinus scribit sic: Ultra Pelusiacum enim hostium Arabia est ad Rubrum pertinens mare, quod Eritreum ab Eritra rege, Persei et Andromede filio, non solum a colore appellatum Varo dicit. Hec ille. Hic Eritreus apud Arabes maxime fuit autoritatis, adeo ut morienti in quadam Rubri maris insula ceteris famosiore insigne plurimum sepulcrum construerent, eumque loco dei colerent, et ab eo Rubrum mare denominarent Eritreum, quo nomine adhuc Greci vocant, scilicet Eritratalasson; nam talasson, Latine sonat mare. De posteritate eius nil habemus.

CAP. XL.

De Perse Persei filio.

Persen filium fuisse Persei in libro Naturalis hystorie testatur Plinius, de quo nil aliud comperi, preter quod idem Plinius asserit, eum scilicet primum sagittarum repertorem fuisse, quod forsan apud suos verum est, cum apud alias nationes illas longe antiquiores legerimus.

CAP. XLI.

De Aone Iovis XXXIII filio, qui genuit Dimanten.

Aon, ut Paulus ait, Iovis fuit filius ex nynpha Mnosyde, a quo dicit Boetiam Aoniam nuncupatam, quia ibi regnasset. Nos autem supra, Lactantii auctoritatem secuti, Neptuni filium scripsimus. Quem Theodontius factione suorum ex Apulia pulsum, et Onchesti fuisse filium, et in Boetiam venisse dicebat, et ibidem Neptunum in patrem quesuisse, et provinciam de suo nomine nuncupasse, nullum tamen illi filium designabant, ubi Paulus filium suum fuisse Dymantem asserit.

CAP. XLII.

De Dymante Aonis filio, qui genuit Asyum et Alyxiroem.

Dymas, ut dicit Paulus, filius fuit Aonis, et Asyi atque Alyxiroe pater, nec aliud de eo legi.

CAP. XLIII.

De Asyo Dimantis filio.

Asyus filius fuit Dymantis, ut in Yliade scribit Omerus, dicens: Asio, ohs metros en Ehktoros ippodamoio, Autokasignetos Ehkabes, uhios de Dumantos etc. (Que latine sonant): Asio qui avunculus erat Hectoris bellicosi frater Hecube, filius Dymantis. Hunc quantumcunque Omerus dicat fratrem fuisse Hecube et avunculum Hectoris, dicebat Leontius ex parte matris fuisse, quia ex eadem matre Asyus et Hecuba nati fuerunt, sed ex diversis patribus. Hic autem adversus Grecos Priamo favit.

CAP. XLIV.

De Alixiroe Dymantis filia et matre Exaci.

Alixiroe filia fuit Dymantis, ut testari videtur Ovidius, dum dicit: Quamvis est illum proles enixa Dimantis Exacon umbrosa furtim peperisse sub Yda Fertur Alixiroe etc. Hec igitur ex Priamo peperit Exacum, qui postea in mergum versus est.

CAP. XLV.

De Eaco XXXIIII Iovis filio, qui genuit Phocum, Thelamonem et Peleum.

Eacus Iovis filius fuit et E:gine, ut in Yliade dicit Omerus: Peleus Aikides ohd' ar Aikos ek Dios een etc. (Que latine sonant): Peleus Eacides, illi autem Eacus erat a Iove pater. Qualiter autem Iuppiter Egynam oppresserit, supra dictum est ubi de Egyna. Hunc insuper dicit Ovidius regnasse apud Enopiam, quam ipse ex nomine matris vocavit Eginam. In qua cum peste defecissent homines, et ipse in somnis vidisset quercum plena formicis, nunc sursum, nunc deorsum deambulantibus, sibi dormienti visum est orasse Iovem, ut omnes formice, quas videbat, homines efficerentur, quod et factum

est, et sic eius est restaurata civitas, et cives Myrmidones appellati; nam myrmex Grece, Latine formica est. Hunc preterea dixere veteres apud Inferos cum Mynoe et Radamanto culpas hominum excutere et pro meritis penas inferre. Sub his autem figmentis latet hoc. Primo civitas eius evacuata civibus peste, ex agricultoribus restaurata est, qui more formicarum estate messes ex agris et alia oportuna colligunt, ut hyeme fame non pereant. Hos autem ipse legibus instruxit, et vivere coegit, et hinc Iovis dictus est filius, et apud Inferos iudex. Nam per respectum ad supercelestia corpora mortales inferi sunt.

CAP. XLVI.

De Phoco Eaci filio.

Phocus Eaci filius fuit, ut per Ovidium scribitur, dum legitur: Expetit, occurrunt illi Thelamonque minorque Quam Thelamon Peleus et proles tercia Phocus etc. Hic a Peleo occisus est.

CAP. XLVII.

De Thelamone Eaci filio, qui genuit Ayacem et Teucrum.

Thelamon Eaci fuit filius, fratrum maior natu. Quem Servius ex Argonautis fuisse dicit et Herculis socium; et cum a Colco reverteretur, querereturque Hercules Ylam puerum perditum apud Mysios, et ad Troianum devenisset litus, prohibitus a Laumedonte, indicto illi bello, cum congregatis viribus adversus eum rediret, tanquam susceptae iniurie particeps Thelamon una secum venit, et Ylione expugnato atque Laumedonte occiso, eo quod primus civitatis muros ascendisset, illi ex preda capta Hysiona Laumedontis filia data est, ex qua cum iam ex alia suscepisset Aiacem, Theucrum suscepit. Hic enim seu pulsus, seu non susceptus in patria, in Cyprum abiit, et Salaminam ibi condidit civitatem.

CAP. XLVIII.

De Ayace Thelamonis filio.

Ajax, bellicosissimus homo, Thelamonis fuit filius. Hic cum aliis Grecis ad delendam Troiam arma sumpsit, et ut reliqua, que in certaminibus miranda fecit, omittam, singulare certamen adversus Hectorem arripere ausus est, et si Omero fides ulla prestanda est, ni illud nimis festina nox diremisset, victor Ajax, rediisset ad suos. Ea tamen superveniente cum illi vetusto more Hector donasset gladium, et ab eo baltheum suscepisset, recens Ajax et animosus discedens fessum Hectorem Troiam ire permisit. Hec dona secundum Servium nephasta fuere, cum eo se gladio postea interemit Ajax, et cum baltheo ab Achille occisus sit Hector. Ajax autem, Ylione capto atque diruto, de armis Achillis premortui adversus Ulixem ingens litigium habuit; tandem cum cerneret virtutem bellicam eloquentie cedere, in furorem versus, eo se, quem ab Hectore susceperat, gladio interemit, et, ut ait Ovidius, in florem sui nominis versus est. In quo nos docet antiquitas nostras vires caduci floris more in nichilum facile solvi.

CAP. XLIX.

De Theucro Thelamonis filio.

Theucer filius fuit Thelamonis ex Hesiona Laumedontis filia. Que non videtur Thelamonis fuisse coniunx, cum Omerus aliquando in Yliade dicat Theucrum fuisse Nothum. Hic tamen insignis homo fuit, et armorum valens, et una cum fratre Aiace ivit in Troianum bellum. Eo tandem peracto cum absque fratre redisset in patriam non susceptus, secessit in Cyprum, et ibidem Salaminam civitatem construxit, et vite residuum habitavit. Quod ego verius puto quam quod de Thelamone supra dictum est.

CAP. L.

De Peleo filio Eaci, qui genuit Polydorum et Achillem.

Peleus Eaci fuit filius, et magnis vivens interfuit rebus; nam cum Meleagro in venationem apri Calidonii accessit. Sic et cum Perithoo adversus Centauros pugnavit. Huic, ut refert Ovidius, coniunx fuit

Thetis aquarum dea, quam Iuppiter amavit, sed ideo concubitus eius neglexit, quia oraculo noverat ex ea filium nasciturum, qui maior esset patre. Ad hanc tamen obtinendam audacia viresque fuere oportune. Nam cum Peleus consilio Prothei senis eam die quadam cepisset, ipsa in varias mutata formas adeo eum exterruit, ut dimitteretur ab eo. Qui ad Protheum rediens, ab eodem sibi suavis est, ne mutationes illas timeret, quin imo in tenendo eam perseveraret, quia si fecisset, ipsa desiderio suo cederet. Peleus die sequenti cum dormientem eam in antro comperisset, cepit illam. Ipsa vero more suo in varias versa formas, cum eum tenentem sentiret, in propriam rediens, in coniugium eius consensit. Porro Iuppiter ad eorum nuptias omnes convocavit deos preter Discordiam. Que indignans, cum cerneret Iunonem, Palladem et Venerem invicem ex parte una sedentes, sumpto aureo malo, illud inter eas proiecit; dixitque digniori detur. Ex quo confestim inter eas seditio orta est, cum unaqueque se digniorem diceret. Et cum de hoc Iuppiter inter eas nollet ferre sententiam, ad Paridem, qui in silva Yda morabatur, misit eas. Is vero ob promissam sibi a Venere speciosissimam mulierem, spretis aliarum oblationibus, Veneri tanquam digniori tradidit. Que illi raptum Helene concessit, ex quo subsecutum est Troianum bellum, et occisus Achilles, qui ex nuptiis illis, ad quas vocata non fuerat Discordia, natus est; et sic expiata iniuria. Peleus igitur ex Thetide suscepit Achillem et Polydorum puellam. Demum cum Phocum fratrem occidisset, in exilium abiit, severa patris iubente iustitia. Et primo ad Ceym regem Trachinne aufugit, a quo amabiliter susceptus est. Inde postea discedens, ad Magnetam abiit, ubi ab Acasto fraterna cede purgatus est. Quid inde subsecutum sit, nescio. Nunc quid sentiendum sit ex fictionibus, advertendum est. Thetis nobilis fuit mulier, cuius in nativitate visum est ex ea nasciturum hominem, qui patrem virtute superaret, et ob id Chyron pater eius varia secum et plurima voluit consilia, cui nam

illam concederet, et his agentibus, petens eam Peleus, primo repulsus est, et sic consiliorum variationes mutationes formarum Thetidis fuere. Tandem cum iterum Peleus peteret, post multa patris consilia, illi concessa est. Eius in nuptiis, id est in procreatione Achillis, omnes convocantur dii, id est omnia supercelestia corpora, ad que spectat secundum diversas potentias suas in corpus iam creatum diversos effectus infundere, ut perfectum sit; Discordia autem non vocatur, ne disgreget ceptum opus et pereat. Ipsa autem postea sese miscet, dum homo incipit cogitare, que trium sit splendidior vita, aut contemplativa, que per Palladem designatur, aut activa, que per Iunonem intelligitur, aut voluptuosa, que per Venerem demonstratur, ex quibus noluit Iuppiter, id est deus, dare iudicium, ne viderentur relique sua(damnate)sententia, et homini iniecta necessitas. De his tamen tribus supra latius ubi de Paride.

CAP. LI.

De Polydori filia Pelei et coniuge Borionis.

Polydoris, ut in Yliade dicit Omerus, filia fuit Pelei et a Sperchio flumine dilecta atque oppressa, et sic Mnesteum peperit, qui Achillem in Troianum bellum secutus est. Hec autem cuidam Borioni Periirei nupsit.

CAP. LII.

De Achille filio Pelei, qui genuit Pyrrum.

Achilles Grecorum fortissimus, ut premonstratum est, Pelei et Thetidis fuit filius. Quem cum peperisset mater, continuo ad Inferos detulit, et, ut laborum patienter redderet, totum Stigiis undis immersit, excepto calcaneo, quo illum tenebat; demum Chyroni Centauro alendum tradidit. Qui illum educavit non eo ritu quo ceteri educantur, sed ex medullis tantum bestiarum ab eo captarum cibum confici faciebat, et hoc ut assiduo duraretur exercitio. Et hinc dicit Leontius eum Achillem nuncupatum, ab a, quod est sine, et chilos

cibus, quasi sine cibo nutritus. Hunc Chyron astrologiam docuit et medicinam, ac etiam lyram tangere. Tandem cum Thetis, rapta a Paride Helena, presagio cerneret bellum futurum, et in eo Achillem filium periturum, ad eius si posset evitandam mortem consilio, clam illum adhuc impubem ex antro Chyronis dormientem rapuit, et in Schyron insulam in domum Lycomedis regis detulit, et vestimentis puellaribus tectum atque predoctum, ne se masculum cuiquam demonstraret, quasi virginem inter filias servandum tradidit Lycomedi. Verum Deydamie virgini, Lycomedis filie, diu eum masculum fore, occultum esse non potuit, cum qua, tempore captato, concubuit, et propter amoris commodum ipsa etiam iuvenis sexum occuluit; ex eo tamen concepit et peperit filium, quem Pyrrum postea vocavere. Ceterum cum coniurassent in Troianos Greci, et responso accepissent absque Achille capi Troiam non posse, ad eum exquirendum Ulixes missus est. Quem cum audisset in muliebri habitu apud filias Lycomedis clam teneri, ne loco iuvenis virginem auferret, novam commentus est fraudem, dumque se mercatorem finxisset, et iocalia, quibus delectari se virgines consuevere, filiabus Lycomedis apposuisset, inter ea arcum posuit et pharetram, arbitratus Achillem, si illis immixtus esset, arcum sumpturum. Nec defuit cogitationi successus. Quem postquam arcum trahentem cognovit, facile suasionibus induxit, ut se sequeretur in bellum. In quod dum iret, habitu femineo posito, plures civitates hostium cepit, egitque predam ingentem, et inter alia virginem, sacerdotis Apollinis filiam, quam Agamenoni concessit, et Briseidam, quam eque ceperat, sibi reservavit. Sane cum iussu deorum oportuisset Agamenonem sacerdoti natam restituere, Briseidam illi surripuit. Quam ob rem indignatus Achilles diu stetit, nec arma adversus Troianos capere voluit ullius suasionem vel precibus. Tandem cum die una acriter a Troianis urgerentur Greci, a Nestore Patroclus deductus ad eum est, ut oraret, si nollet arma

summere, saltem permetteret, ut ipse loco sui sua indueret, et currum suum ascenderet, et Myrmidones ociosos in pugnam deduceret. Quod etsi egre pateretur Achilles, Patroclo tamen nil negaturus concessit. Qui cum processisset in prelium, Achilles ab omnibus creditus, multa mala Troianis intulit. Postremo Hector, qui pugnam adversus Achillem diu optaverat, eum putans advenit, et Patroclum labore modico superavit, armisque superatum nudavit, et quasi Achillem superasset, armis eius indutus, ingenti cum pompa patriam reintravit. Hoc casu summe turbatus Achilles amicum aliquamdiu flevit, eique officium funebre magnis sumptibus et mirabili honorificentia peregit. Inde a Thetide matre, que ad eius leniendas lacrimas venerat, novis reassumptis armis, que ipsa a Vulcano susceperat, armatus in ultionem amici perempti processit in bellum, et cum multos ex Troianis occidisset, Hectorem etiam interemit. Nec ad satiandas iras eum occidisse satis visum est, quin imo cum eius corpus currui alligasset suo, dedecorose Ylionem circumivit, Priamo etiam prospectante, ac inde apud tumulum Patrocli duodecim diebus nudum tenuit cadaver. Illudque tandem Priamo seni, ad eum venienti nocte orantique et maxima munera exhibenti, concessit. Post hec alia in pugna Troilum interfecit. Quo dolore commota Hecuba, superstitionibus timens et patrie, si longum vivat Achilles, astu femineo insidias in vitam eius tetendit. Noverat autem eum Polysenam diligere, eo quod illi induciarum tempore visa placuisset, et id circo per intermedium spopondit illi nuptias suas, si a prelio abstineret. Cui cum assensisset Achilles, in talem compositionem itum est, ut clam solus nocte veniret in templum Tymbrei Apollinis, quod fere secus muros Ylionis erat, et ibidem eam cum filia inveniret, eamque desponsaret. Quod amans et cupiens Achilles, credens iuxta compositum inermis et solus nocte templum intravit. In quem evestigio Paris ex insidiis prosiliens, cum esset arcu doctissimus, sagicta eius calcaneum petiit atque vulneravit,

eumque frustra gladio in hostes discursantem interemit, et tandem in Sygeo Troiano promontorio a suis sepultus est. In tam longa hystoria, paucis tamen recitata verbis, nil fictum est, preter Achillem Stigiis mersum undis excepto calcaneo, et quod eo vulnerato mortuus sit. Circa quod placet Fulgentio, hominem Stigiis undis immissum esse unumquenque laboribus duratum, cum Styges interpretetur tristitia, ut intelligatur neminem in letis durari sed laxari potius, si alias duratus esset. Quod autem talus immersus non sit, physicum tegit misterium; volunt enim physici quod vene, que in talo sunt, ad renum et femorum atque virilium rationem pertineant, et ideo per talum non mersum in Stigem, invictam in Achillem libidinem voluerunt, que per durationes alias sublata non est, ut satis apparet, cum libidine in manus iverit hostium, et ab eis occisus est.

CAP. LIII.

De Pyrro Achillis filio, qui genuit Peripeleum et Molossum.

Pyrrus, ut premonstratum est, Achillis et Deydamie fuit filius, sic vocatus, ut dicit Servius, a capillorum qualitate, cum Neophtholemus alio nomine vocaretur. Hic, Achille mortuo, vix pubes in Troianum bellum deductus est, animosus ad instar patris et acris ingenii iuvenis. Qui, et si circa finem belli venisset, non tamen ociosus fuit. Inter alios quidem iuvenes strenuos et audaces equum ligneum, quem Greci dolose construi fecerant, intravit, et in Ylionem tractus, dum nocte exisset, aliis venientibus a Tenedo stragem maximam Troianorum peregit, et usque in abditissimum penetral regie domus, Polytem filium Priami secutus, intravit, eumque patris in gremio interemit; et inde Priamum obiurgantem et in sevitiam eius obloquentem, ut sanguine suo fedaret, quas ipse sacraverat, aras irruit. Inde, Ylione deleta, Polysenam eximie formositatis virginem ad Manes placandos patrios apud Achillis sepulcrum occidit. Et cum ex Troiana preda illi Andromaca, olim coniunx Hectoris, contigisset, eam sibi iunxit uxorem. Que illi secundum quosdam duos peperit

filios, Peripeleum, et Molossum. Inde captus pulchritudine Hermionis filie Menelai, tradita Andromaca Heleno filio Priami cum parte regni, eo quod vates illum premonuisset, ne intraret mare sicut ceteri fecerant, Hermionam Horesti rapuit, et sibi coniugem fecit. Deinde seu paupertate coactus, seu ad predam, animi fervore impulsus, ut nonnullis placet, mare navibus infestavit. Que quidem navigatio infesta aliis ab eo pyrratica denominata est, et exercentes pyrrate, eo quod ipse primus exercuerit, ut dicit Paulus. Postremo cum Horestes ex Taurica regione, posita furia, rediisset in regnum, corrupto Macareo sacerdote templi Apollinis Delphyci, Pyrrum trucidavit in templo. Et hic finis fuit illius.

CAP. LIV.

De Peripeleo Pyrri filio.

Peripeleus, ut dicit Paulus, filius fuit Pyrri ex Andromaca. Theodontius autem dicit ex Hermiona, nec ex eo aliud ad nos usque devenit.

CAP. LV.

De Molosso Pyrri filio, qui genuit Polidettam.

Molossus filius fuit Pyrri et Andromace. Hic, patri mortuo succedens, partem Epyri tenuit, populosque ex suo nomine nuncupavit Molossos. Verum donec ad puberem deveniret etatem, apud matrem et vitricum fuit, et moriens Polidettam filium dereliquit.

CAP. LVI.

De Polydetta filio Molossi.

Polydetta seu masculus fuerit seu femina, non satis michi notum est, eum tamen filium vel filiam fuisse Molossi Paulus affirmat. Post quem successive ex Eacidibus neminem, nisi post plura secula, comperio, cum apud Grecos diu nulla sit habita progenies Eacidarum nobilior. Ex Eacidibus fuit Pyrrus rex Epyrotarum, qui adversus Romanos bellum gessit Tarentinorum opere. Sic et

Alexander Epyrota a Lucano satellite occisus, et Olympias clarissima Macedonum regina et Magni Alexandri mater, et alii plures virtutibus et titulis insignes.

CAP. LVII.

De Pylumno Iovis XXXV filio, qui genuit Daunum.

Pylumnus, ut dicit Paulus, filius fuit Iovis. Cui Servius fratrem fuisse Pytumnum dicit, et eos ambos fuisse deos. Horumque Pytumnum dicit usum stercorandorum agrorum invenisse, et inde Sterculinium dictum, esto Macrobius in libro Saturnaliorum Saturnum fuisse dicat; Pylumnum vero pinsendi frumenti, et ob id a pistoribus coli, et pilum ab eo denominatum. Ad hunc Theodontius dicit Danem, Acrisii filiam, patris iram fugientem delatam a pastore una cum parvulo Perseo, quam ipse genere cognito sumpsit uxorem, et unam cum ea, Apulia, in qua grandis erat, derelicta, eo quod opposita videretur Acrisio, ad Rutulos venit et ibidem cum Dane construxit Ardeam, ac ex ea suscepit Daunum.

CAP. LVIII.

De Dauno Pylumni filio et proavo Turni.

Daunus filius fuit Pylumni, et ut Theodontius asserit, ex Dane Acrisii filia susceptus. Huic regnum in Apulia fuit, et ab eo Daunia nuncupata. Et hunc dicit idem Theodontius avum fuisse patris Turni, qui et Daunus dictus est. De filio huius et patre secundi Dauni nil me legisse memini.

CAP. LIX.

De Dauno primi Dauni nepote, qui genuit Turnum et Iuturnam.

Daunus precedentis Dauni, secundum Theodontium, ex filio nepos fuit. Huius coniunx fuit Venilia, soror Amate coniugis Latini regis, ex qua constat plures suscepisse filios, inter quos ea fuit, quam Dyomedi profugo ferunt iunxisse coniugio. Paulus tamen dicebat, Daunum patrem Turni, filium fuisse Pylumni, eo quod dicat

Virgilius: Cui Pylum avus, cui diva Venilia mater etc., de Turno loquens. Verum ego magis credo Theodontio, cum dicat idem Virgilius alibi in persona Iunonis: Ille tamen nostra deducit origine nomen, Pylumque illi quartus pater etc. Quod esse non posset secundum Paulum, ubi secundum Theodontium eque respondet numero.

CAP. LX.

De Turno Dauni filio.

Turnus rex Rutulorum filius fuit Dauni ex Venilia coniuge, et cum armorum disciplina insignis fuerit evo suo iuvenis, tante fuit corporee fortitudinis, ut nulla in hoc fides antiquis prestanda videretur, ni recentiori testimonio firmaretur. Et inter alia eius roboris stantia argumenta de eo adversus Eneam in singulari certamine pugnante sic scribit Virgilius: Saxum circumspicit ingens, Saxum antiquum ingens, campo quod forte iacebat Limes agro positus, litem ut discerneret arvis. Vix illud lecti bis sex cervice subirent. Qualia nunc hominum producit corpora tellus. Ille manu raptum trepida torquebat in hostem etc. Quod Augustinus in libro Civitatis eterne XV ratum habere videtur. Preterea et Pallantes seu Pallas, Evandri filius, ab eo in pugna occisus multum fidei affert. Legimus enim, Henrico Cesare tercio imperante, eius corpus haud longe Romam a fodiente villico compertum integrum uti nuper sepultum, eductumque sepulcro altitudine seu proceritate Romana menia superasse, et in eo adhuc impressi vulneris a lancea Turni apparere hyatum, longitudinem quattuor pedum excedentem. Ex quibus quantus debuerit esse Turnus, quam fortis qui iuvenem tam grandem superaverit, qui telum pugnans tam pregrande tulerit, quod adeo grande vulnus impresserit, satis arbitrari possumus. Huic, carmine celebri ostendit in Eneida Virgilius, bellum ingens fuisse adversus Eneam, eo quod Latinus Laviniam filiam suam, quam Turno promiserat, Enee dedisset in coniugem. Et, ut idem ostendit

Virgilius, post multa, cum hic Pallantem Evandri filium occidisset, nudassetque baltheo, illudque ob insignem gloriam superati iuvenis ipse gestaret, cum ea die, que illi ultima fuit in terris, adversus Eneam ex composito singulari certamine pugnaret, et ab Enea superatus vitam oraret, impetratus erat, ni visus balteus Eneam in pietatem revocasset amici, et sic ab eo occisus est. Hoc secundum Virgilium in laudes Enee totis tendentem viribus dictum est, secundum autem alios aliter. Dicunt quidam non parve autoritatis homines Eneam a Turno superatum, et penes Numicum fluvium fugientem occisum, nec ulterius etiam corpus eius visum; et Turnum post hec ab Ascanio interemtum. De quibus latius supra ubi de Enea scriptum est.

CAP. LXI.

De Iuturna Dauni filia.

Iuturna Dauni fuit filia. Cui, ut dicit Virgilius, Iuppiter virginitatem abstulit, et in munus ablati decoris illi immortalitatem exhibuit; et Numici fluminis nympa facta est. Hec multa in subsidium fratris egit, que et si fictionibus varientur, in hoc unum egisse arbitror, ut interpositione Numici fluminis actum sit, ut ab hostibus Turni in agros Ardee et ipsum Turnum libere et expedite iri non potuerit. Verum dum Turnum deficere vidisset, mesta sese condidit undis. Sunt qui dicant hanc clam cum Latino rege amicitiam habuisse; quod cum palam fieret, erubescens in Numicum se sponte sua necavit, et sic a Iove, id est a rege oppressa, et nympa facta Numici.

CAP. LXII.

De Mercurio XXXVI Iovis filio, qui genuit Eudorum, Mirtilum, Lares, Evandrum et Pana.

Mercurius Iovis fuit filius et Maie Athlantis filie, ut satis vulgatum est. Fuere enim, ut in precedentibus patet, Mercurii plures, et esto fere omnes ab antiquis eisdem ornamentis insigniti sint, non tamen

omnibus eadem est deitas attributa. Nam alius medicine deus, alius mercatorum, alius vero furum, et eloquentie alius, quem Theodontius hunc Maie filium esse voluit; quid tamen illum moveat non describit, nec ego, postquam compertum non habeo, intendo investigare subtilius. Credo tantum quemcunque Mercurium eloquentie deum veteres voluisse, eo quod ad Mercurium planetam mathematici asserant spectare omne sonans organum, seu fistulam in corporibus nostris disponere, et hinc credant nonnulli eum deorum dictum nuntium et interpretem, quia per organa ab eo disposita cordis nostris pandantur intrinseca, que deorum secreta dici possunt, in quantum nisi exprimantur nutu vel verbis, nemo preter deum cognoscit, et in hoc interpret secretorum talium est, quia verba, que organizata sunt per organa, ab eodem disposita interpretantur et aperiunt, que ex nutu solo satis percipi non poterant. Deorum ergo nuntius et interpret est, et hinc eloquentie deus. Quod clarius et per officia attributa et per insignia illi apposita demonstratur. Galerio quippe tegitur Mercurius, ut ostendatur quod adversus invidie fulmina eloquentia valido tegumento servetur; quod nil aliud est quam gratia, quam eloquens a benivolis meretur auditoribus. Hoc in longum scripta veterum servat adversus mordaces et invidos, quod previdisse sibi videtur Ovidius, dum dicit: Iamque opus exegi, quod nec Iovis ira Nec ignis nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas etc. Alata autem fert Mercurius talaria, ut sermonis describatur velocitas, qui eodem in momento ex ore loquentis egreditur et in aures suscipitur audientis. Designant preterea oportunam nuntiis persepe velocitatem. Virgam defert, ut nuntiis officium denotet. Consuevere quidem nuntii quasi insigne quodam virgas ferre. Qua virga dicunt Mercurium animas ab Orco evocare, et non nullas in illum dimittere; et sic per illam eloquentis vires intelligere possumus, quibus iam plurimi e mortis faucibus subtracti sunt, et non nulli in easdem impulsii. Quis autem Orco

Milonem surripuit? Quis Popilium Lenatem, ut de reliquis taceam, nisi eloquentia Ciceronis? Quis in illum impegit Lentulum, Cethegum, Statilium aliosque eiusdem factionis homines, nisi Catonis eloquii vis acerrima? Hac preterea virga dicunt Mercurium incitare ventos, ut advertamus eloquentem posse furores immittere, ut in Cesarem apud Ariminum Curionis oratio. Sic et tranare nubila, id est turbationes auferre, ut pro Deyotaro Tullius, dum Iulii Cesaris in eum turgidum pectus placida oratione sedavit. Quod autem somnos hec eadem virga adimat et immittat, satis clarum est, eloquentia inertes sopitosque ad exercitium excitari, et in suum decus animosos nimium retrahere, componere et sopire. Serpente autem virga cingitur, ut a serpentis prudentia assumatur oportere eloquentem esse discretum circa electiones dicendorum, temporum, locorum, ac etiam personarum, ut eo quo cupit, auditores deducat orator.

CAP. LXIII.

De Eudoro Mercurii filio.

Eudorus, ut ait Homerus in Yliade, filius fuit Mercurii et Polymile filie Phylantis, de quo sic: Tes d'eteres Eudoros areios egemoneue Parthenios, ton etikte khoro kale Polumele, Phulantos thugater de gratus argeiphotes etc. (Que latine sonant): Atque secunde Eudorus martialis principabatur Parthenius, quem genuit in corea bona Polymili Phylantis filia, hanc fortis Argifontis, id est Mercurius etc. Huius Homerus prosequitur prolixiorem fabulam, dicens quod Mercurius videns Polymilem eleganter in chorea saltantem cum cantantibus in choro Diane, dilexit eam, et clam eius ascendens palatium cum ea concubuit, et genuit Eudorum velocissimum hominem atque bellicosum, qui cum Achille in Troianam expeditionem accessit.

CAP. LXIV.

De Myrtilo Mercurii filio.

Myrtilus, ut ait Lactantius, filius fuit Mercurii et auriga Enomai regis, cuius filiam Yppodamiam cum postularet Pelops in coniugem, dispositus cursus subire certamen, corruptit sponsione primi coitus Myrtilum, qui facto currui cereo axe, eoque in medio cursus fracto, optinuit Pelops victoriam et virginem; Myrtilum autem promissa poscentem deiecit in mare, in quo necatus mari nomen dedit, ut ab eo Myrtilum vocaretur. Huius autem Myrtili fraude, qui prepositus erat armorum Enomai, superatus bello Enomaus est, ut supra latius ubi de Pelope scribitur.

CAP. LXV.

De Laribus Mercurii filiis.

Lares fuere duo, Mercurii et Laris nynphe filii, ut dicit Ovidius. Lactantius autem in libro Divinarum institutionum eam dicit vocari Larundam, seu Laram. De origine tamen horum talem recitat Ovidius fabulam. Quod cum Iuppiter diligeret Iuturnam Tyberinam nynpham, et Turni regis sororem, reliquis loci Nynphis imposuit, ut eam fugientem retardarent, ne eo sequente ipsa mergeretur in undas. Lara vero filia Almonis, ut dicit Paulus, una Nayadum iussa Iovis Iuturne retulit et Iunoni. Quam ob rem Iuppiter indignatus Laram lingua privavit, iussitque Mercurio ut illam ad Inferos traheret, et ibi esset Stygia nynpha. Qui cum illam ducens aspiceret, in eius concupiscentiam incidit et in itinere oppressit. Que cum concepisset, peperit illi geminos, quos ipse de nomine matris Lares appellavit. Huius fabule fictio satis absconditum tenet sensum; Iuppiter enim calor est, Iuturnam nynpham, id est humiditatem in quam agat, appetens. Verum Lara, que hic mulieris nimius est calor, opus agentis ignis disgregat, sed Mercurius, id est frigiditas nature opere excitata, superfluo calore muliebri exinanito semen cogit in unum, et sic Lara lingua privata est, id est nocendi potentia. De hac tantum calcata caliditate, Mercurius, id est nature moderata

prudencia secundum gentiles, elicit Lares, non quidem recte ex ea, sed ea amata fit ut, secundum opinionem quorundam, Lares cum creato fetu nascantur, seu creantur, qui ea stante creari non poterant. De quibus Laribus non omnes eque sensere veteres. Extimavere autem antiqui, cum anima rationalis a Mercurio in corpus novum deducta esset, ut alias dixi, ideo a Mercurio deduci opinari, quia in sexto mense, qui Mercurio attribuitur, fetus animam credatur suscipere, deum seu deos nove anime venire custodes, quos aliqui Genium vel Genios vocavere, nonnulli dixere Lares, ut paulo ante dictum est. Et, ut Censorinus asserit in libro De natali die, ubi vult eum dici Genium, seu quia ut gignamur curat, seu quia una nobiscum gignatur, seu quia genitos semper tueatur, et eundem esse Genium et Larem dicit a multis veteribus affirmatum, et potissime a Gaio Flacco eo in libro, quem Cesari De indigitamentis scriptum reliquit. Et esto quod unum tantum dicat Genium seu Larem in subsequentibus adicit, opinione Euclidis Socratici, duplicem omnibus appositum genium, et sic duo sunt unicuique Lares opinione veterum. Quod satis firmare videtur autoritate Annei Flori scribentis in quarto Epythomatis sui sic: Ipsique Bruto per noctem, cum illato lumine ex more aliquo secum agitare, atra quedam ymago se optulit, et que esset interrogata, tuus, inquit, malus Genius. Hoc et sub oculis mirantis evanuit etc. Qui quidem non adiecisset malus, nisi et bonus alter esset; et sic duo. Cristiana veritas Angelos vocat, non cum nascente genitos, sed nato sociatos, quorum alter bonus in bonum semper urget quem servat, alter autem malus in contrarium nititur, et quasi bonorum malorumque nostrorum observatores et testes in mortem usque assistunt continui. Hos preterea Lares etiam privatorum domibus inesse credidere, ut in principio Aulularie ostendit Plautus; eosque familiares seu domesticos vocavere deos, et uti custodie corporis appposito diximus, sic et hos custodie domus, eisque in domibus locum communem

domesticis omnibus, ubi scilicet ignis area quam in medio aule veteres faciebant dedere. Ibique eos venerabantur sacris, ritu veteri. Quod quidem nondum apud nos abolitum est. Nam etsi error ille insipidus abierit, stant adhuc nomina, et quedam veterum sacrorum vestigium sapientia. Habemus autem Florentini et sic forsitan nonnullae aliae nationes, ut plurimum, in aulis domesticis, ubi fit communis ignis totae familiae domus, ferrea quedam instrumenta ad lignorum igni appositorum sustentationem apposita, quae Lares vocamus, et in sero precedente Kalendarum Ianuariarum die a patre familias omnis convocatur familia, et repleto lignis igne stipes magnus apponitur, cuius caput unum igne crematur, in reliquo insidet ipse pater familias ceteris circumstantibus, et vino sumpto bibit ipse pater primo, et inde capiti stipitis incensi superinfundit, quod vini superfuerat in calice, et deinde cum in circumitu potaverint ceteri, quasi perfecta solennitate ad officia consurgunt sua. Hec saepe puer in domo patria celebrari vidi a patre meo catholico profecto homine. Nec dubitem, quin adhuc celebrentur a multis, ratione potius consuetudinis a maioribus sumpte, quam aliqua ydolatria superstitione deceptis.

CAP. LXVI.

De Evandro Mercurii filio, qui genuit Pallantem et Pallantiam.

Evandar Arcadum rex, ut ait Paulus, filius fuit Mercurii ex Nicostrata. Homo fortitudine et ingenio insignis. Dicit enim Servius eum Ycerillum quendam immane hominem occidisse, uti Hercules Gerionem, eumque, ob eius singularem probitatem, unum inter multos Hercules numeratum. Et idem Servius dicit hunc Pallantis regis Arcadie fuisse nepotem, et cum patrem suum occidisset virum scilicet Nicostrate, suadente ipsa Nicostrata, quae vates erat, dimissa Arcadia in Italiam venit, et pulsas Aboriginibus tenuit ea loca, in quibus postea Roma condita est, et oppidum modicum in monte Palatino fundavit, ibique Herculem ex Hispania redeuntem cum

pompa superati Gerionis suscepit. Qui illum ab insultibus Cachi latronis liberavit. Inde post eversionem Troie Eneam novas sedes querentem recepit, et adversus Turnum iuvit, misso in bellum cum eo Pallante filio, quem senex a Turno occisum misere flevit. Mercurii autem ideo filius dictus est, quia esset inter ceteros eloquentissimus homo, ut asserit Theodontius.

CAP. LXVII.

De Pallante Evandri filio.

Pallantes Evandri regis fuit filius, ut sepissime in Eneida testatur Virgilius. Hic iuvenis celebri virtute, spectabilis Enee amicitia iunctus, congregatis auxiliis illum adversus Turnum secutus est, a quo in acie vulneratus occubuit, et ab infelici patre sepultus est. Huius autem corpus, ut refert Martinus, eo in libro qui Martiniana vocatur, imperante Romanis Henrico tercio imperatore, haud longe ab Urbe a quodam agricola altius solito fodiente agellum, compertum est adhuc adeo integrum, ut nuperrime videretur infossum, et statura adeo ingens, ut murorum civitatis altitudinem longitudine superaret; et quod longe magis mirandum refert, sic in illo hyatus illati a Turno vulneris apparebat permaximus, ut longitudinem quatuor pedum excederet, addens supra caput eius lucernam perpetuo igne ardentem compertam, nec ullo poterat exstingui spiritu vel liquore, tandem facto in fundo foramine extincta est. Insuper dicit sepulcro tale fuisse epythaphium scriptum: Filius Evandri Pallas, quem lancea Turni militis occidit more suo, iacet hic.

CAP. LXVIII.

De Pallantia Evandri filia.

Pallantia, ut dicit Servius, filia fuit Evandri, qui asserit hoc a Varrone narrari; quam, ait, Herculem viciasse, et ex ea genuisse Latinum

regem Laurentum. Hanc tandem, cum moreretur, dicit sepultam in monte, qui de suo nomine Palatinus appellatus est.

CAP. LXIX.

De Pane Mercurii filio.

Pan, non is qui Arcadie dictus est deus, sed alius, Mercurii fuit filius et Penelopis, ut in libro De naturis deorum scribit Cicero. Et dato dicat Lycophron Penelopem Ulixis coniugem cum procatoribus omnibus concubuisse, Ulixen non redeunte, et ex uno Pana filium suscepisse, sunt qui velint hinc fictioni locum datum, et intelligere contigisse alicuius eloquentia Penelopem in concubitus eius venisse, et ex eo filium peperisse. Qui, eo quod eloquentia quesitus videatur, Mercurii filius dictus est. Ego autem alias dixi, arbitrari non possum pudicitiam tam celebrem, uti Penelopis fuit, alicuius eloquio vel opere alio fedari aut flecti potuisse. Fuere quidem et alie mulieres nomine secum, sed forte non pudicitia coequales, et sic ex aliarum una nasci potuit Mercurio Pan filius.

CAP. LXX.

De Vulcano XXXVII Iovis filio, qui genuit Erictonium, Cachum, Ceculum et Tullium Servilium.

Vulcanus Iovis et Iunonis fuit filius, ut omnes fere poete testantur. Hic, eo quod claudus et deformis esset, quamcito natus est, a parentibus in Lemnum insulam est deiectus, et, ut ait Theodontius, a symiis educatus est. De hoc in Buccolico carmine dicit Virgilius: Cui non risere parentes, Nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubile est etc. Huic uxorem fuisse affirmant omnes, sed quae ea fuerit non eque demonstratur a cunctis. Cingius enim, ut Macrobius in libro Saturnaliorum refert, dicit Maiam uxorem fuisse Vulcani; Pyso autem dicit fuisse Maïestam. Omerus primo et inde Virgilius et poete Latini reliqui Venerem fuisse scribunt. Sane cum certum sit plures fuisse Vulcanos, possibile est hos omnes verum dicere, cum cuius

Vulcani fuerint coniuges Maia seu Maiesta non dicant. Quod autem Vulcani Lemnensis Venus fuerit coniunx, satis pro comperto teneri videtur. Hunc insuper Iovis fabrum dicunt, et apud Lyparas et Vulcanum insulas ad facienda fulmina et deorum arma Cyclopes obsequiosos et officinas habere testantur. Et ab eo quicquid artificiose compositum est factum volunt, ut Achillis et Enee arma, monile Hermionis, et corona Adriane, et huiusmodi. Hunc preterea dicunt, ostenso illi a sole adulterio Veneris coniugis sue et Martis, ambos invisibilibus catenis coeuntes alligasse. Vocant illum etiam Mulciberum, et filiorum plurium faciunt patrem. Volentes ergo ex dictis sensum elicere, sciendum est primo Vulcanum hunc Iovis et Iunonis fuisse filium, et apud Lemnum regnasse, et Venerem habuisse coniugem, eamque cum armigero comperisse iacentem, ut supra dictum est, ubi de Marte, et hoc quantum ad hystoriam. Quantum autem ad alium sensum, est ante alia advertendum apud nos duplicem ignem esse. Primus est elementum ipsum ignis, quod non videmus, et hoc persepe poete Iovem vocant. Secundus autem elementatus est ignis causatus a primo, et hic duplex est. Primus enim est qui in aere ob velocissimum circularem motum in nubibus accenditur, et hic, dum illas exeundo frangit, coruscationes et tonitrua facit, et maximo cum impetu in terras impellitur. Secundus autem is ignis est quo utimur, ex lignis aliisque combustibilibus a nobis ex silicibus duris eductus et fomentis educatus atque servatus. De his tribus hac in fictione sit mentio. Nam primus Iuppiter est, ex quo et rebus aereis et terreis, que pro Iunone intelligende sunt, duo reliqui oriuntur. Ex his uterque claudus est; nam si fractionem nubis inspexerimus, non recte gradientem ignem, sed nunc in partem istam, nunc in illam declinantem videbimus, et sic claudicantem dicemus. Equo modo et nostri ignis flammam nunquam equali sese in altum extollentes gradu videbimus, sed more claudi nunc altius nunc depressius appetunt altiora. Ex his primus de celo in terram, ut

premonstratum est deicitur, nec illi parentes arrident, quia, quam cito creatus est, eicitur. Et sic nec in mensa dignatus est. In Lemnum autem ideo deiectum volunt, quia persepe in insulam illam cadant fulmina. Quod autem dea non illum cubili dignata sit, paulo post ubi de(Eritheo)dicetur causa. A symiis autem nutritus est is, qui penes nos est. Est enim symia animal, hoc habens a natura, ut, quicquid videat hominem facientem, et ipsa conetur facere, et quoniam homines arte et ingenio suo in multis naturam imitari conantur, et circa actus tales plurimum oportunus est ignis, fictum est symias, id est, homines nutrisse Vulcanum, id est ignem fovisse. De quo, ut eius oportunitas cognoscatur, sic in libro Ethymologiarum scribit Ysidorus: Absque igne nullum metalli genus fundi estendique potest. Nichil enim pene quod non igne efficiatur, alibi enim vitrum, alibi aurum, alibi argentum, alibi plumbum, alibi mineum, alibi pigmenta, alibi medicamenta efficit; igne lapides in ere solvuntur, igne ferrum gignitur et domatur, igne aurum perficitur, igne cremato lapide cementa et parietes ligantur; ignis lapides nigros coquendo candificat, ligna candida urendo effuscat, carbones ex pruina fulgida nigros facit, de lignis duris fragilia, de putribilibus imputribilia reddit, stricta solvit, soluta restringit, dura mollit, mollia dura reddit. Hec Ysidorus. Volunt insuper hunc Iovis esse fabrum et aliarum rerum omnium artificiosarum compositorem, ut intelligatur quicquid artificiosum fit ignis suffragio fieri, qui, in quantum artificiosus, dicitur Vulcanus ab aliquo insigni artifice sic dicto denominatus. Officine autem eius cur apud Lyparam et Vulcanum insulas esse dicantur, liquido patet; insule enim ignem evomentes sunt, et earum nomen fictioni favet, Vulcanie quippe nuncupantur, sed non a Vulcano Iovis filio dicte sunt, quin imo a Vulcano quodam, qui in Emalio natus illas tenuit. Nec solum eum fabrum armorum aut iocalium ignem seu Vulcanum esse voluere, sed et hominum conventionibus et sermonis initio causam prestitisse volunt, ut in

libro De architectura Vitruvius videtur asserere, dicens: Homines veteri more in silvis et speluncis et nemoribus nascebantur, ciboque agresti vescendo vitam agebant. Interea quodam in loco a tempestatibus et ventis dense crepitantibus arbores agitate, et inter se terentes ramos ignem excitaverunt, et eo flamma vehementi perterriti, qui circa eum locum fuerunt, sunt fugati. Postea requie data propius accedentes, cum animadvertissent commoditatem esse magnam corporibus, ad ignis teporem ligna adicientes et id conservantes, alios adducebant, et nutu monstrantes ostendebant quas ex eo haberent utilitates. In eo hominum gressu cum profundebantur, aliter e spiritu voces cotidiana consuetudine vocabula ut obtigerant constiterunt. Deinde segregando res sepius in usu ex eventu fari fortuitu ceperunt, et ita sermones intra se procreaverunt. Ergo cum propter ignis inventionem conventus initio apud homines et consilium et convictus esset natus, et in unum locum plures convenirent, habentes a natura primum preter reliqua animalia, ut non proni, sed erecti ambularent, mundique et astrorum magnificentiam aspicerent, in manibus et articulis quam vellent rem faciliter tractarent, ceperunt in eo ceti alii de frondibus facere tecta, alii speluncas fodere sub montibus, nonnulli yrundinum nidos et edificationes earum imitantes, de luto et virgultis facere loca que subirent. Hec Vitruvius. Non autem insignis homo iste Pentatheucum legerat, circa cuius initium longe alium sermonis autorem Adam omnia nominantem legisset. Et alibi Caym non domos tantum, sed civitatem etiam construentem novisset. Sed de hoc alias. Cur autem Vulcano Cyclopes obsequiosi dati sint, supra ubi de Cyclopibus explicatum est. Vulcanus autem faber iste ideo dictus est, ut ait Servius, quasi volicanus, quod per aerem volet. Rabanus autem dicit: Vulcanus volans candor. Mulciber autem dicitur, ut ait Albericus, quasi mulcens ymbrem, eo quod, cum nubes altiora

petierint calore, in pluvias resolvuntur. Ego autem Mulciberum dici puto quia molliat era.

CAP. LXXI

De Erichthonio Vulcani filio, qui genuit Pocrim, Orithiam et Pandionem..

Erichthonius, quem Eritheum appellat Omerus, filius fuit Vulcani et Minerve; ex creatione cuius talis fertur fabula ab antiquis. Quod cum Vulcanus fulmina Iovi adversus Gigantes pugnanti fecisset, petiit eidem loco premii, ut liceret sibi cum Minerva concubere. Quod ipse concessit, data Minerve licentia ut suam verginitatem, si posset, viribus tueretur. Dum ergo Minerve cubiculum intrasset Vulcanus, et Minerve acriter se defendenti vim inferre conaretur, actum est, ut voluntate nimia percitus Vulcanus in pavimentum semen effunderet, ex quo aiunt Erichthonium natum; eique serpentinos dicunt fuisse pedes, ad quos contegendos etate proventus currum primus excogitavit, ut dicit Virgilius: Primus Erichthonius currus et quattuor ausus Iungere equos etc. Huius autem fictionis intentum Augustinus in libro De civitate dei sic detegit. Dicit enim apud Athenienses templum fuisse Vulcano et Minerve commune. In quo compertus est infans dracone circumvolutus, qui cum eum magnum virum futurum iudicio Atheniensium portenderet eum servaverunt, et eo quod parentes essent incogniti, his quibus dicatum erat templum, in quo compertus erat, Vulcano scilicet et Minerve dederant in filium. Hic preterea, ut dicit Anselmus, in libro De ymagine mundi, in celum inter alias celestes ymages assumptus, Serpentarius dictus est.

CAP. LXXII

De Pocris Erychthonii filia et coniuge Cephalis.

Pocris filia fuit Erychthonii seu Erithei et coniunx Cephalis, Ovidio teste dicente: Quatuor ille quidem iuvenes totidemque creat

Feminee sortis, sed erat par forma duarum, E quibus Eolides Cephalus te coniuge felix, Procri, fuit etc. Que huius fuerit fortuna , que mors, post hec ubi de Caphalo scribitur.

CAP. LXXIII

De Orythia Erychthonii filia et coniuge Boree.

Orythia Ericthei seu Erichthonii fuit filia, ut Eusebius in libro Temporum testatur . Hanc trax Boreas Astreli filius rapuit et sibi matrimonio copulavit. Que ille Zethum et Calaym filios peperit.

CAP. LXXIV

De Pandione Erychthonii filio, qui genuit Prognem et Phylomenam.

Pandion, ut Lactantio placet, filius fuit Erychthonii Athenarum regis, sibi que successit in regno, ex quo preter regni tempus quod iuxta Eusebium annis quadraginta fuit, nil est, nisi quia duos habuerint filios et totidem filias. Ex quibus, bello fessus, quod diu adversus Tracas gesserat, cum in pacem venisset, unam, Prognem scilicet, Thero Tracum regi dedit in coniugem; alterius autem, Phylomene scilicet, infortunium flevisse potuit, de quibus supra latius.

CAP. LXXV

De Progne et Philomena filiabus Pandionis.

Prognem et Phylomena, ut satis late dicit Ovidius, filie fuerunt Pandionis Athenarum regis. Harum Prognem Thereo regi Tracie dedit in coniugem, et ipsa ex eo peperit Ythim filium. Phylomenam autem secundam Pandionis filiam, dum ad Prognem Thereus deduceret, stupravit, eique linguam abstulit; ex quo secutum est, ut Ythis a matre occideretur. Et patre daretur in cibum, et inde Prognem mutaretur in irundinem, Phylomena in avem sui nominis, Thereus in upupam, ut de omnibus plenius supra ubi de Thereo.

CAP. LXXVI

De Cacho Vulcani filio.

Cachus filius fuit Vulcani, ut dicit Virgilius: Hic spelunca fuit, vasto summoti recessu Semihominis Cachi facies quam dira tegebat Solis in accessum radiis, semperque recenti Cede tepebat humus, foribus affixa superbis Ora virum tristi pendebant pallida tabo. Huic monstro Vulcanus erat pater: illius atros Ore vomens ignes, magna se mole ferebat etc. Ex hoc fertur, quod Herculis ex Hyspania redeuntis, et cum Evandro hospitantis boves noctu cauda traxit in antrum suum; quos cum diminutos mane cerneret Hercules, nec quorsum errassent posset advertere; videbat enim vestigia pedum ab antro ad armenta venientia, cum reliquis recedebat, sed cum mugirent ob relictos socios abeuntes, respondentes mugitui qui clausi tenebantur, cognita est Cachi fraus. In quem dum verteret Hercules, vi ex antro illum eduxit, et clava interemit, et boves reassumpsit. Alii vero volunt a Cacha sorore Cachi, fratris furtum Herculi revelatum, et ob id meruisse ibidem diu ara sacrisque venerari. Hunc ideo Vulcani filium dictum dicit Servius, quia adiacentia omnia crebra combustionem consumeret. Quem Albericus dicebat nequissimum Evandri fuisse famulum seu servum, quod nomen ipsum sonat; nam cacos Grece, Latine malum sonat. Sub fictione autem fabule videtur Solino ubi De mirabilibus hystoriam esse. Dicit enim habitasse Cacus eo in loco cui Saline nomen est, ubi postea trigemina porta urbis facta. Deinde dicit, Celium dicere, quod cum a Marsia rege Tharconi Tyreno legatus ivisset, et ab eo Megali Frigio servandus esset traditus, ab eodem cum amplioribus subsidiis, unde venerat, reductus, regnum circa Vulturum et Campaniam occupaverunt, et dum tentarent adversum Evandrum et Arcades, duce Hercule, qui tunc forte aderat, Cacus oppressus est. Megalis autem ad Sabinos secessit, quos augurandi disciplinam docuerat.

CAP. LXXVII

De Ceculo Vulcani filio.

Ceculus, si Maroni fides prestanda est, filius fuit Vulcani. Dicit enim de eo sic: Nec Prenestine fundator defuit urbis, Vulcano genitum pecora inter agrestia regem Inventumque focus omnis quem credidit etas, Ceculus etc. Ex hoc talis fertur fabula. Duo fuere fratres, quibus unica fuit soror, que dum secus ignem sederet, favilla casu eius in gremium ex torrente fervido evolavit, ex qua mulierem concepisse aiunt, et peperisse puerum, quem Vulcani dixere filium, eumque ob lippitudinem oculorum dixere Ceculum. Qui die quadam forsitan infestatus improperatione, quia non Vulcani filius esset, oravit Vulcanum, ut si eius esset filius demonstraret; nec mora Vulcano agente aiunt missum fulmen, a quo omnes qui non credebant exusti atque perempti sunt; ex quo vere Vulcani filius a superstitibus habitus est. Ego existimo fictionis huius rationem esse talem: Ceculum scilicet Prenestem proprio nomine nuncupatum, et ab egritudine oculorum Ceculum, et idem esse cum Preneste Latini regis filio, de quo supra; et ob evolatam favillulam in gremium pregnantis matris adoptatum Vulcano, eumque hostes suos igne et incendio castigasse, et Prenestem fundasse civitatem, et viribus Turnum adversus Eneam iuvisse.

CAP. LXXVIII

De Tullio Servilio Vulcani filio, qui genuit Tullias duas.

Tullius Servilius Vulcani fuit filius ex Cresa Corniculana, ut in libro Fastorum testatur Ovidius, dicens: Namque pater Tulli Vulcanus, Cresa mater, Persignis facie, Corniculana fuit. Et paulo post: Iussa foco captiva sedet; conceptus ab illa Servius, a celo semina gentis habet etc. Hunc preterea dicit Ovidius a fortuna dilectum, eamque solita ad eum ire per fenestram palatii et secum esse, ubi postea facta est porta que a fenestra illa Fenestrale nomen accepit. Huius fabule intentum ex hystoria per Titum Livium stilo egregio enarrata summetur. Quam ut paucis complectar verbis, dico, quod capto Corniculano a Tarquinio Prisco Romanorum rege inter alias captivas

iuuencula quedam, eo quod nobilis videretur, a Tarquinio in domum regiam deducta est. Que pregnans peperit Tullium Servilium. Quo adhuc infantulo et in cunis dormiente descendit ab alto igniculus et capiti suo insedit, nullam inferens lesionem. Quem cum vidisset Tanaquil regina auguriorum perita, suasit viro puerum cum diligentia servandum, magnum enim futurum familie sue commodum. Hinc servatus cum strenuus evasisset, Tarquinii filiam sumpsit in coniugem, et vulnerato Tarquinio a filiis Anci Marci, et a regina ex vulnere mortuo clam servato, ea iubente parvulis adhuc existentibus filiis Tarquinii, Servius occupavit regiam. Qua occupata et morte patefacta Tarquinii, Servius illi suffectus est rex. Cui cum due essent ex coniuge filie, illas filiis Tarquinii Prisci dedit uxores. Ipse autem cum multa bona fecisset Romanis, a Tarquinio Superbo genero suo, filie impulsu, occisus est, cum regnasset annis x liiii. Illa igitur flammula de qua supra locum dedit fabule, ut filius fingeretur Vulcani, quod ostendit Ovidius dicens: Signa dedit genitor, tunc cum caput igne corusco Contigit, hincque omnis flammeus egit apex etc. Quod autem a fortuna dilectus fuerit monstrare successus. Hunc Plinius, in libro Virorum illustrium, filium dicit fuisse Publii Cornicularii et Ocreatie captive.

CAP. LXXIX

De duabus Tulliis filiabus Tullii Servilii.

Tullie due, Tito Livio autore, filie fuere Tullii Servilii, et coniuges Arruntis et Lucii, Prisci Tarquinii <filiorum>. Maior quippe Tullia severi atque impatientis animi, et ad quecunque facinora proclivi, Arrunti mitissimo iuveni contigit. Iunior vero, que piissima mulier erat, Lucio acris et ambitiosi cordis iuveni data est. Ardebat Tullia maior desiderio regni, segnemque virum contumeliis infestabat, et suam damnabat fortunam, quod non Lucio data esset. Tandem actum est, ut morerentur Arruns et iunior Tullia, quam ob rem evestigio maior convenit cum Lucio, et patiente potius quam

approbante Servio, matrimonio iuncti sunt; cepitque illico improba mulier viri animum irritare verbis, et ad regnum stimulis impellere; ex quo factum, ut die quadam curiam intraret Lucius, et pro rege sederet, et venientem Tullium pelli faceret, et indi sequi atque trucidari. Quod cum audisset Tullia, consenso vehiculo, letabunda ad salutandum virum regem cucurrit. Rediens autem domum, cum servii cadaver media in via prostratum videret auriga, atque subsisteret, ne illud transiens vehiculo premeret, obiurgatus a Tullia, eo presso, transivit. Hec peperit Lucio filios, inter quos Sextum Tarquinius, ob cuius illatum in Lucretiam Collatini coniugem per violentiam stuprum, Lucius filiique secum in exilium acti sunt et ipsa cum eis. Que apud Gabios trucidatum Sextum audisse potuit, et vidisse virum apud Cumas Campanie tabida in senectute marcentem. Quis autem mulieri finis fuerit, non legi.

Genealogie deorum gentilium liber XIIus explicit.

LIBER DECIMUS TERTIUS

GENEALOGIE DEORUM GENTILIUM SECUNDUM IOHANNEM BOCCACCIIUM DE CERTALDO LIBER XIII INCIPIT FELICITER.

In arbore precedenti, cuius in radice describitur Iuppiter tertius, ponuntur tam in ramis quam in frondibus posteritates Herculis et Eoli filiorum dicti Iovis tertii.

Prohemium

Gurgitis vasti atque nimium estuosi portio longe maior cursuque difficilior, vero prestante deo, post puppim relictam, cum iam cani montium vertices oppositi litoris se tenui quadam ostentatione in remotis ostenderent, ceperat videri michi mare placidum et nullis fere impeditum obicibus, et undas solito laxiores prestare, et spe atque aviditate contingendi litoris, in quo quies promittebatur futura, et ob superatos labores vectrici mee laurea, ultro remis ferebar et

velo. Sed ecce, dum a Tyberis hostio lenis aura me detulisset in Euboicum salum, stetissentque coram Cadmeie Thebe, et, quas preterieram non advertens, Eolie insule in mentem venissent, sensi mecum, quid superesset agendum, eum scilicet describendum monstruosarum rerum domitorem egregium, ceteros mortales viribus excedentem; nec non et furentis populi regem, cuius persepe opere fere naufragus factus sum, et eorum inde numerosas satis posteritates annectere, ex quo paululum tepuit fervor ille, qui me avidum deferebat in litus, et substiti, et dum mecum voluerem, facile non esse eos labores describere, quibus preter Herculem nemo suffecisset mortalium, eumque regem, cuius famuli orbem videbantur posse concutere, existimavi quiescendum fore et aliquali ocio languidas iam vires in nervum revocare, ne inter egregios Alcidis sudores deficerem, aut, ubi minime vellem, debilis deferretur ab Eolo. Et sic, nondum Iovis tercii enumerata integre prole, iterum, o rex inclite, steti tanquam incertum devenissem terminum. A quo iam factus robustior, surgens in residuum itineris, navicule vela concedo, orans more solito, ut is faveat meque laboris deducat in finem, cui facillimum fuit ex nichilo cuncta componere.

CAP. I

De Hercule XXXVIII Iovis tertii filio, qui genuit XVII filios, quorum hec sunt nomina: Oxeas, Creonthiades, Tyriomachus, Diicohontes, Ythoneus, Cromis, Agilis, Ylus, Sardus, Cynus, Dyodorus, Tlipolemus, Thessalus, Aventinus, Thelephus, Lydus, Lamirus.

Hercules, ut scribit in Anphytrione Plautus, filius fuit Iovis et Alcmene. Que, ut quidam volunt, hac lege nupsit Amphytrioni, ut mortem fratris sui a Theloboeis occisi ulcisceretur; in qua expeditione, ut ubi supra ait Plautus, cum versaretur Anphytrion, Iuppiter in Alcmenam ardens, Anphytrionis militantis forma sumpta ante lucem, quasi ab expeditione rediens accessit ad eam, que cum eum virum suum crederet, cum eo concubuit, ex quo concubitu, esto

ex Anphytrione pregnans esset, concepit, ad quam conceptionem nolunt noctem unam suffecisse, quin imo aiunt tribus in unam iunctis lasciviendi spatium adultero Iovi concessum, quod a Lucano scribitur: Thebas Alcumene, qua dum frueretur, Olympi Rector Luciferum ter iusserat Hesperon esse etc. Et sic in tempore geminos peperit, ex Amphytrione viro Yphicleum, ex Iove autem Herculem. Preterea et aliam fabulam ad huius nativitatem spectantem recitat Omerus, quam, quia supra ubi de Euristeo filio Steleni scripsimus, hic reiterare superfluum esset. Hunc veteres maximis extollunt laudibus, et eum quantum ad corporis staturam maximum ferunt, adeo ut nolint eius altitudinem superasse quenquam, et eam septem fuisse pedum, quod Solinus probare videtur ubi dicit: Licet ergo plerique diffiniant nullum posse excedere longitudinem pedum septem, quod intra hunc modum Hercules fuit etc. Et cum Iunonis noverce inimicitias eum passum velint, et Euristeo regi famulatum prestitisset robore corporeo, et ingenio ceteros anteisse confirmant. Cuius labores precipuos fere omnes duodecim tantum fuisse confirmant, cum XXXI, esto non omnes equos, fuisse comperiam. Primo quidem, dum adhuc esset infantulus et in cunis cum fratre iaceret, a Junone odiis insecutus, dormientibus parentibus, ad eum devorandum serpentes duo missi sunt. Quibus visis, terrefactus Yphicleus ex cunis decidit et eiulatu suo parentes excitavit. Qui surgentes Herculem invenere cepisse manibus serpentes et eos occidisse. De quibus in tragedia Herculis Furentis sic ait Seneca poeta: Infantis etas? monstra superavit prius Quam nosse posset. Gemina cristati caput Angues ferebant ora, quos contra obvius Reptavit infans igneos serpentum Oculos remisso pectore ac placido intuens; Artos serenis vultibus nodos tulit Et tumida tenera guttura elidens manu etc. Secundo apud Lernam paludem cum ydra immani monstro certamen habuit, cui cum essent capita septem, et uno exciso, septem illi renascerentur illico, exquisita vitalium origine

illam consumpsit. De qua sic Seneca tragedus ubi supra: Quid? Seva Lerne monstra, numerosum malum, Non igne demum vicit et docuit mori? etc. Tertio cum Nemeus leo esset toti regioni terribilis susceptus a Molorco pastore, qui loco proximus erat ubi leo, adversus eum animosus accessit, et captum atque enectum excoriavit et, ob virtutis insigne, loco pallii corio eius postea semper usus est, unde Ovidius: His elisa iacet moles Nemea lacertis etc. Quarto adversus Theumesium leonem, nulla ex parte minus horribilem Nemeo, audaci processit pectore, prostratumque iugulavit. Cuius facti in Thebaide meminit Statius, dicens: Illius in speciem, quem per Theumesia Tempe Anphytrionides fractum iuvenilibus armis Ante Cleonei vestitur prelia monstri etc. Quinto aprum Menalium cuncta vastantem cepit. Ex quo Seneca ubi supra: Solitumque densis hispidum Erimanti iugis Arcadia quater nemora Menalium suem etc. Et, ut dicit Lactantius, hunc aprum vivum detulit Euristeo. Sexto cervam eneas habentem pedes et aurea cornua, Menali nemoris hospitam, quam nemo poterat cursu contingere, ipse cursu superavit atque cepit. De qua sic Seneca ubi supra: Menali pernix fera, Multo decoro preferens auro caput Deprensa cursu est etc. Septimo arcu Stynphalidas occidit aves, Arpyas scilicet, de quibus sic idem Seneca: Solitasque pennis condere obductis diem Petiit ab ipsis nubibus Stinphalidas etc. Octavo taurumprehendit, Atticam regionem vastantem. Aiunt enim Mynoem bellum adversus Athenienses initurum orasse Iovem, ut sibi victimam se dignam sacrificaturo concederet. Qui illi candidum preparavit taurum. Mynos autem tauri pulchritudine delectatus, alio sumpto, illum armentis suis prefecit, quare turbatus Iuppiter egit, ut illum Pasyphes coniunx amaret, et ex eo prolem susciperet. Hunc victor Theseus in Atticam detulit, ubi insolens factus provinciam omnem vexavit. Postremo ab Hercule captus occubuit. Cuius mentionem ubi supra Seneca faciens, dicit: Taurumque centum non

levem populis metum etc. Nono Acheloum superavit, cuius facti fabula ubi supra de Acheloo. De quo Ovidius: Vosne, manus, validi pressistis cornua tauri? etc. Decimo Dyomedem regem Tracie, cui mos erat hospites suos occidere et iumentis suis in cibum apponere, ipse superavit et occidit, et eisdem iumentis manducandum apposuit; unde idem Seneca: Quid stabula memorem diri Bistonii regis etc. Undecimo cum Busiris rex, Neptuni et Lybie filius, oras omnes Nylo adiacentes predator ingens infestaret, et forenses hospites suis mactaret diis, accedens Hercules, eo superato, illam regionem pacatam reddidit, unde Ovidius: Ergo ego fedantem peregrino templa cruore Busirim domui etc. Duodecimo Lybiam petiit et Antheum terre filium lucta superavit apud Summittum Affrice civitatem, ut dicit Lactantius. De quo Ovidius idem dicit: Sevoque alimenta parentis Antheo eripui etc. Huius fabulam scripsisse memini ubi de Antheo ipso. Tertio decimo columnas in occidente posuit, de quibus Pomponius Mela in Cosmographia ait: Deinde est mons peraltus, quem ex adverso Hispania attollit obiectus, hunc Abilam, illum Calpim vocant, Columnas Herculis utrumque. Addit fama nominis fabulam, Herculem ipsum iunctos olim perpetuo iugo diremisse colles, atque ita exclusum antea mole montium Oceanum, ad que nunc inundat admissum etc. Nec hoc etiam Seneca tacuit ubi supra, dicens: Utrimque montes solvit abrupto obice Et iam ruenti fecit Oceano viam etc. Quartodecimo aurea mala sustulit puellis Hesperiiis, dracone pervigili interempto. Ex quo sic ait Seneca: Post hec adortus nemoris opulenti domos Aurifera vigilis spolia serpentis tulit etc. Quintodecimo adversus Gerionem trianimem bellum habuit, eoque superato atque interempto. Hispanum atque egregium pecus in Greciam usque maxima cum pompa deduxit, unde Seneca: Inter remotos gentis Hesperie greges Pastor triformis litoris Carchesii Peremptus, acta est preda ab occasu ultimo, Nothum Cytheron pavit Oceano pecus etc.

Sextodecimo baltheum regine Amazonum Euristeo regi reportavit, ea superata. De quo idem Seneca: Non vicit illum celibis semper tori Regina gentis vidua Thermodonthie etc. Septimodecimo Cacus Aventini furem etiam interemit; unde Boetius ubi de Consolatione: Cacus Evandri satiavit iras. Octavodecimo Centauros insolentes volentesque Hyppodamiam nuptiarum die surripere Perithoo, Hercules acri bello superavit. Ex quo Ovidius: Nec michi Centauri potuere resistere etc. Nonodecimo Nessum Centaurum sibi sub specie obsequi Deyaniram coniugem surripere conantem occidit, ut patet latius supra ubi de Nesso. Vigesimo Albionem et Bergionem iter impediens suum, haud longe ab hostio Rodani a Iove lapideo adiutus ymbre, superavit, ut in Cosmographya testatur Pomponius. Vigessimoprimum Hesyonam Laumedontis filiam, pactis eius nuptiis, a cetho marino monstro liberavit. Dicit enim Theodontius quod, turbatis Apolline et Neptunno, eo quod Laumedon ex constructis muris Troianis non impendisset promissum, Troianis pestis immissa est; ad quam effugiendam oraculum responsum est, ut singulis diebus virginem scopulo marino monstro venienti apponerent. Quod cum sorte fieret, Hesyoni tetigit, que, ut dictum est, ab Hercule liberata fuit. Vigesimo secundo Troiam delevit et Laumedontem occidit, seu quia e litore Troiano, Ylam perquirens, prohibitus sit, seu quia non daretur Hesyonam promissa, seu quia equos divino semine procreatos negasset poscenti, ut Servio placet. Vigesimo tertio Lacinium latronem, extremam Ytalie oram latrociniis infestantem, occidit Iunonique templum constituit, quod Iunonis Lacinie appellavit. Vigesimo quarto, ut Omerus testatur in Yliade, Iunonem in papilla telo trisulco vulneravit. Quod fecisse dicit Leontius, eo quod ab Euristeo rege audisset eam sibi laborum omnium causam fore. Vigesimo quinto celum humeris toleravit. Cuius causam fuisse dicit Anselmus, ubi De ymagine mundi, quod cum Gigantes deos impugnarent, diique omnes in unam celi partem convenissent,

tantum ponderis ingesserunt, ut celum videretur minari ruinam; quod ne caderet Hercules una cum Athlante supposuit humeros. Vulgatio tamen fabula est, fesso Athlanti atque optanti humerum mutare, Herculem interim humerum supposuisse suum; unde Ovidius eum queritantem describens, dicit: Hac celum cervice tuli etc. Vigesimo sexto Hercules descendit ad Inferos, et ibi, ut in Yliade dicit Omerus, Ditem vulneravit. Vigesimo septimo Theseum pavitantem, Perithoo mortuo, liberavit ab Inferis et eduxit ad superos. Vigesimo octavo Alchistam Admeti regis Thesalie coniugem retraxit ad virum. Dicunt enim quod cum infirmaret Admetus, implorassetque Apollinis auxilium, sibi ab Apolline dictum est eum mortem evadere non posse, nisi illam aliquis ex affinibus atque necessariis suis subiret. Quod cum audisset Alchista coniunx non dubitavit vitam suam pro salute viri concedere. Et sic, ea mortua, Admetus liberatus est, qui plurimum uxori compatiens Herculem oravit, ut ad Inferos vadens illius animam revocaret ad superos, quod et factum est. Vigesimo nono Cerberum tricipitem, introitum illi negantem, barba cepit atque deiecit, eumque triplici cathena ligavit et in lucem traxit, ut patet, ubi de eo supra scriptum est. Trigesimo ab Inferis rediens Lycum Thebarum regem, eo quod Megere coniugem vim voluisset inferre, interemit, ut in tragedia Herculis Furentis dicit Seneca. Sic et in furiam versus filios occidit et coniugem, Olympiaca insuper certamina ipse constituit in honorem Pelopis. Postremo, ut in finem eius aliquando veniamus, trigesimum primum laborem superasse non potuit; nam cum cetera superasset monstra, amoris muliebri succubuit. Dicit enim Servius, quod cum Euritus rex Etholye ei spopondisset in coniugem Yolem filiam, dissuasione filii, eo quod Megeram occidisset, petenti denegavit. Quam ob rem, capta civitate et Eurito occiso, Yolem obtinuit. Huius enim amore ardens, ea iubente, leonis spoliis et clavam deposuit, sertis et unguentis et purpura anulisque usus est. Et quod turpius, inter pedissequas amate

iuvenis sedens, penso suscepto, nevit. Unde in Thebaide dicit Statius: Sic Lydia coniunx Anphytrioniadern exutum horrentia terga Pendere Sydonios humeris ridebat amictus Et turbare colos et timpana rumpere dextra etc. Verum tamen Ovidius in maiori volumine et hic Statius non Yolem Etholam, sed Omphalem Lydiam fuisse, que illum colo nere iusserit. Sane possibile est utrumque verum, cum multa fuerint Hercules, et sic variis apud varias mulieres varie potuit contigisse. Dum autem tam illecebri teneretur amore, memor Deianira muneris sibi a Nesso Centauro olim concessi, verum credens quod ille firmaverat moriens, Herculem in sui concupiscentiam revocare volens, misit illi clam Centauri vestem, quam cum non advertens induisset, et circa venationem laboraret, sudore resolutus sanguis venenatus per poros ampliatos calore in precordia lapsus est, eumque in dolorem adeo intolerabilem accendit, ut mori deliberaret, et constructo in Oeta monte rogo, sagictis et pharetra concessis Phyloteti Phyantia filio, in eum conscendit, incendique iussit, et sic fessam animam exalavit. Hunc Seneca in tragedia Herculis Oethei in celum a Iove susceptum dicit, eique Iunoni noverce conciliato desponsatam Hebem iuventutis deam et Iunonis filiam asserit. Omerus vero in Odissea dicit eum ab Ulixo apud Inferos conventum et locutum. Dicit tamen non eum quem videbat Ulixes Herculem verum esse, sed eius ydolum. Hic insuper quantum vivens mortales fortitudine sua fecit attonitos, tantum vel amplius mortuus decepit insanos. Nam tanta veneratione sui mentes invasit, ut pro excellentissimo numine haberetur. Nec sola hoc errore Grecia decepta est, sed et Rome et orbi toto venerabilis factus, templis, statuis et sacris illi constitutis, sanctissime, imo stultissime, divino cultu honoratus est. Sed iam quid sibi fictiones velint advertendum est, et ante alia quid sonet Herculis nomen. Dicebat autem Leontius Herculem dici ab era, quod est terra, et cleos, quod est gloria, et sic Hercules idem quod gloriosus in terra;

vel Heracles ab heros et cleos, et sic gloriosus heros. Paulus autem dicebat Herculem dici ab erix, quod lis, et cleo gloria, et sic gloriosus litium. Rabanus autem in libro De origine rerum dicit, quod cum crederent Herculem deum virtutis, eum dici quasi heruncleos, quod Latine virorum fortium famam dicimus. Et scribit idem Rabanus a Sexto Pompeio scribi Herculem fuisse agricolam. Hunc tamen Greci Hiraclim vocant, propter quod nos Heracles non Hercules dicere deberemus, sed cum sic dicatur antiquata consuetudine a Latinis videtur viciū excusari. Hoc tamen nomen Hercules unius tantum hominis proprium fuisse reor, eius scilicet qui Thebis ex Alcmena natus est, cum multorum appellativum fuisse credatur. Nam Varro cum xliii homines Hercules cognominatos numerasset, dicit omnes qui fecerunt fortiter Hercules vocabantur; hinc igitur est quod legimus Herculem Thyrintium, Argivum, Thebanum, Lybim et huiusmodi. Ex quo summetur non omnes prescriptos labores unius tantum fuisse homines, sed plurium, quos quoniam abusio nominum miscuit, cui appropriari debeant de omnibus non habetur, nec etiam que prius seu que postea facta fuerint, et hinc uni tantum et mixtim dantur Herculi; nec ex tot impossibile secundum Pompeium unum fuisse agricolam, non enim solis nobilibus liberalibus natura est, quanquam nobilium opera fortuna faciat clariora. Fuisse autem primo Yphicleum genitum, et inde alio coitu Herculem, morum et operum diversitas adinvenit; nam cum remissus homo esset Yphicleus, Anphytrioni datus est, et ideo primogenitus dictus, quia videretur astrologis constellatio illa, que tunc erat, dum arbitrati sunt eum gigni potuisse, conveniens moribus suis, et subsequens Herculi, et hinc Hercules secundogenitus, et quia esset iniuriarum ultor et religionum atque legum introductor Iovi datus est filius. Ego autem credo filium fuisse Anphytrionis, et eodem concubitu cum Yphicleo genitum, esto mathematicorum perspicacitas nequeat rationem aliam cernere, cur gemini fuerint

moribus dispares preter constellationum diversitates. Sic Esau et Iacob, sic et alii plures etiam evo nostro fuere gemini, non diversis temporibus, sed uno et eodem coitu concepti, ut arbitratur Augustinus ubi De civitate dei, et ipsam diversorum operum rationem, nondum satis nota est, nisi deo, dato multa possint dici, que forsan viderentur convenientia veritati. Triplicem autem noctem conceptioni huius attributam puto ab operibus humanis sumptum; non enim adeo in brevi tempore edificia magna perficimus, sicuti pauperum domunculas faceremus, et ideo quasi sic natura circa productionem magnorum hominum, et plurimum ponat temporis et laboris, ubi in productione aliorum hominum nox una suffecisse videtur, Herculi, qui ceteros debebat excedere, tres date sunt. Eum autem Iunonem habuisse adversam ideo fictum credo, quia Euristeus rex, qui illi dominabatur, quem pro Iunone regnorum dea possumus hic summere, eum forsan, ob eius inclitam virtutem, suspectum habens, ne aliquid novi moliretur in regno, continuis in expeditionibus semper amotum tenuit, et sic illi potestas regia adversata est. Labores Herculi ascriptos iam plurimum fuisse diximus, et sic fictiones quorundam supra enucleate sunt, ubi his contigere, qui ex numero talium crediti sunt. Et nonnulli etiam simplicem hystoriam referunt, et ob id ex multis pauci supersunt poetico velamine tecti, ad quod auferendum venientes; dicit Theodontius in quibusdam Grecorum codicibus legisse Herculem Anphytrionis fuisse filium et non Iovis, et noctu ad cunas eius atque fratris geminos accessisse serpentes, ut existimatum est domesticos et lactis odore tractos, cuius avidi sunt, et cum Yphiclei timentis plangore exiti parentes accessissent ad cunas, invenere Herculem vigilantem et impavidum illos, ut poterat, manibus amoventem, quod permaximum fuit existimatum, et tanta ex hoc infantis indoles assumpta est, ut non solum crederetur eum futurum mirabilem hominem, sed etiam illum dei filium arbitrari insipidi ceperint. Ex

quo sibi locum fecit fabula, eum scilicet ex Iove conceptum, quem ex viro mulier honesta conceperat. Secunda Herculis gloria est ydram septicipitem occidisse, cuius figmenti rationem talem recitat Albericus. Dicit enim ydram locum fuisse aquam e diversis locis evomentem, a qua civitas et circumvicinia omnia vastabantur, cuius uno clauso meatu erumpebant multi. Quod cum videret Hercules loca multa in circuitu exussit. et sic aque clausit meatus. Ego autem arbitror aliquem strenuum fuisse virum, qui averterit aquas ex diversis scaturiginibus loca palustria atque fetida facientes, hoc pacto, ut exquisito earum principio, illud in partem aliam versum, paludem Lerneam siccam liquerit, quam vocavere ydram, quia more ydre circumflecteretur et serperet, ac etiam ydros Grece aqua est; et quia locus ubi ante palus siccus relictus est, ideo ydram finxere exustam. Eusebius autem in libro Temporum de hac ydra aliter dicit sentire Platonem, quem ait asserere Ydram callidissimam fuisse sophystam. Nam Sophystarum mos est, nisi quis advertat, adeo prepositiones suas tradere, ut uno soluto dubio multa consurgant. Sed astutus phylosophus, dimissis accessoriis, ad internitionem principalis conatur, quo remoto, cetera removentur. Eum Acheloum superasse, supra ubi de Acheloo scriptum est, et declaratio fictionis apposita. Similiter et Anthei fabula ubi de Antheo; et de malis Hesperidum ubi de eisdem. Circa Gerionis figmentum dicit Servius, Gerionem regem fuisse Hyspanie tricipitem, seu trimembrem, sic ideo extimatum, quia tribus insulis prefuerit Hyspanie adiacentibus, Balearibus, scilicet maiori et minori, et Ebuso. Bicipitem etiam canem habuisse dicit, volens ob hoc intelligi, quia et terrestri et navali certamine plurimum potuerit. Ad quem ait Herculem olla ferrea delatum eumque superasse. Per ferream ollam intelligens fortem navem et ere munitam, qua vectus Hercules accessit ad eum. Alii autem eum dixere trianimem, quod Rabanus intelligit eum duos habuisse fratres adeo secum concordēs, ut in unoque eorum sua et reliquorum anime

inesse viderentur. Iustinus autem de eo sic ait: In alia parte Hyspanie, que et insulis constat regnum penes Gerionem fuit. In hac tanta pabuli letitia est, ut, nisi abstinentia interpellata sagina fuerit, pecora corrumpantur. Inde dicta armenta Gerionis, que illis temporibus sole opes habebantur, tante fame fuere, ut Herculem ex Asya prede magnitudine allegerit. Porro Gerionem ipsum non triplicis nature, ut fabulis fuisse ferunt, sed tres tante concordie extitisse, ut uno animo omnes regi viderentur, nec bellum Herculi sua sponte intulisse, sed cum armenta sua rapi vidisset, amissa bello repetisse. Hec Iustinus. De Caco Aventini fure supra ubi de eodem dictum est. De leonibus duobus, et Menalio apro, quoniam hystoriographa creduntur, nil dicendum superest. Et de Stinphalidis avibus, ubi de Arpyis habetur. Sic et de tauro, ubi de Mynoe rege. Et de Dyomede et Busyride et columnis hystorie sunt. Nec minus de baltheo regine Amazonidum. Et de superatis Centauris, etiam ubi de eis dictum est. Et de Nesso Centauro, et superatis Albione et Bergione, et de Hesyona, de quibus omnibus ubi supra de eis singularis est sermo. Delesse eum Troiam notissima hystoria est. Nec occidisse Lacinium sonat aliud, quam latronis interitum. Celum tolerasse humeris improprie dictum est. Ab Athlante quidem ea tempestate insigni astrologo doctus, eo seu volente quiescere, seu moriente, ipse locum eius tenuit et laborem in docendo supercelestium corporum cursus subintravit. Vulnerasse trisulco telo Iunonem, sapientis describit opus. Nam divitias et sublimes potestates prudens despicit et vilipendit triplici ratione. Sunt enim temporalia in regendo anxia, in servando suspicionibus et curis plena, et statu dubia et caduca, et sic trisulco telo vulneratur ab Hercule Iuno. Ad Inferos autem descendisse et Ditem etiam vulnerasse, illud idem sonat, quod de Iunone dictum, cum divitiarum deus sit Dites, qui totiens vulneratur, quotiens despiciuntur divitie, ut non nullos fecisse phylosophos legimus, eo quod illas studiorum arbitrarentur hostes. Theseum vero liberasse

hystoria potius est quam fictio. De Alchista ad Admetum ab Inferis revocata dicit Fulgentius, quod cum Alchiste pater volenti eam in coniugem, hanc legem apposuisset, ut duas dispares bestias apponeret currui, Admetus Apollinis et Herculis munere leonem iunxit et aprum, et sic accepit Alchistam. Dicit ergo Admetum in modum mentis positum, et eum Admetum dictum, quasi quem adire poterit metus; hic Alchistam in coniugem desiderat. Alce autem lingua Attica presumptio dicitur; ergo mens presumptionem sperans sibi coniungi, duas feras suo currui iungit, id est sue vite duas virtutes adsciscit, animi et corporis, leonem ut virtutem animi, aprum ut virtutem corporis. Denique et Apollinem et Herculem sibi propitiat, id est virtutem et virtutem. Ergo presumptio semetipsam ad mortem pro anima obicit, ut Alchista. Quam presumptionem, quamvis in periculo mortis deficientem, virtus ab Inferis revocat, ut Hercules fecit. Ego autem aliter sentio; Admetus anima rationalis est, cui tunc Alchista, id est virtus, nam alce Grece, Latine virtus, iungitur, dum a leone et apro, id est ab appetitu irascibili et concupiscibili currus eius, id est vita qui circumitionibus consumatur, trahitur, id est agitur. Virtus enim non ob aliud iungitur, nisi ut ab ea passiones frenentur, et sic pro salute anime adversus passiones virtus se ipsam opponit, que, si aliquando fragilitate nostra succumbit, a revocata fortitudine relevatur. De Cerbero ad superos tracto, supra ubi de Perithoo satis dictum est. Lycum regem ab eo occisum cum reliquis ad hystoriam tendunt. Herculem autem mortuum constat, ut scribit Eusebius, anno regni Atrei et Thyestis sexagesimo tertio, eo quod in morbum pestilentem incidisset, et ob remedium dolorum se iecisset in flammis. Et hic Thebanus fuit Hercules Anphytrionis filius. Morte autem functus est anno etatis sue lii, anno vero mundi IIII IIII. Eum in celum transportatum dicunt, eo quod inter alias celestes ymages descriptus sit ab astrologis, quia et ipse fuit astrologus. Iuventutem autem sumpsisse in coniugem, ideo fictum est, quia quantumcunque

pereat corpus viri egregii fama nomenque eius iungitur perpetue iuventuti. Iunone autem conciliatus, ideo dicitur, quia qui hominem exuit, nec a concupiscentia regnorum, nec ab imperante aliquo mortali amplius vexari potest.

CAP. II

De Oxea, Creonhiade, Tiriomaco et Diicohonte filiis Herculis.

Oxeas, Creonhiades, Tyriomacus et Diicohontes filii fuerunt Herculis ex Megera filia Creontis Thebani. Ex quibus tres, Creonhiadem, Tyriomacum et Diicohonta Omerus in Odissea filios Herculis ex Megera fuisse dicit, et occisos ab eo in reditu ab Inferis post occisum Lycum. Seneca autem poeta in tragedia Herculis Furentis duos nominat, Oxeam et Creonhiadem, et eos ab Hercule redeunte interemptos dicit, et ideo ego quattuor posui, de quibus nil aliud comperisse memini.

CAP. III

De Ythoneo Herculis filio.

Ythoneus, ut placet Lactantio, filius fuit Herculis ex Paphia. Ex quo Statius, qui illum in bello Thebano favisse dicit Ethyocli, sic ait: Ducit Ythoneos et ?alalcomenea? Minerve Agmina etc. Et alibi, Ythoneos: ut ipse supra: Aonia divertis Ythone. Ythone autem civitas est Boecie in qua hic regnavit. Alibi autem dicit Lactantius quod Statius hic; Ythone Minervam cognominat ab oppido, quod in Macedonia est, ubi antiqua eius sedes est.

CAP. IV

De Cromi Herculis filio.

Cromis Herculis filius fuit, ut Lactantius testatur, dicens: Constat Cromim Herculis fuisse filium, et equos habuisse Traces, quos Hercules occiso Dyomede abduxerat, humanis carnibus vesci consuetos. Verum Statius huius rei assertor antiquior dicit: It Cromis Yppodamusque, alter satus Hercule magno, etc. scilicet Cromis. Et

paulo infra: Mox Cromis Yppodamum mete interioris ad orbem Viribus Herculeis et toto robore patris etc. Hic cum Adrasto rege accessit in bellum Thebanum.

CAP. V

De Agile Herculis filio.

Agilis, ut placere videtur Lactantio, filius fuit Herculis, cum dicat Tyrintiam pubem intelligi deberi eos, qui cum Agile Herculis filio in bello fuere thebano.

CAP. VI

De Ylo Herculis filio.

Ylus Herculis et Deianire fuit filius, ut testari videtur Seneca poeta, in tragedia Herculis Oethei, eidem loquente Deianira: Si vera pietas, Yle, querenda est tibi, Iam perime matrem etc. Et paulo post: Herculem eripui tibi etc. Et post hec infra: Natus Alcide times etc. Hic cum reliquis, qui ex Alcide mortuo superstites fuere pulsati ab Euristeo rege. Athenas confugit et ibidem una cum eis templum Misericordie seu Clementie construxit, in testimonium auxilii sibi impensi ab Atheniensibus et refugium in posterum deiectorum.

CAP. VII

De Sardo Herculis filio.

Sardus Herculis fuit filius, ut dicunt Rabanus et Anselmus, quem volunt cum multitudine a Lybia discessisse et insulam Sardinie occupasse, et que Ycus vocabatur a Grecis, de suo nomine Sardinia nuncupasse. Solinus vero, ubi De mirabilibus, dicit eam a Thimeo Sandalio dictam, et a Crysippo Vunivam, et quod Sardus Hercule procreatus, nomine mutato, eam vocavit Sardiniam.

CAP. VIII

De Cyrno Herculis filio.

Cyrnus Herculis fuit filius, ut placet Rabano. Qui asserit ab eo insulam, quam hodie Corsicam dicimus, habitatam primo, et Cyrnum a suo nomine nuncupatam.

CAP. IX

De Dyodoro Herculis filio, qui genuit Sophonem.

Dyodorus, ut in libro Antiquitatum Iudeorum scribit Iosephus, Herculis fuit filius, asserens Aferam et Iafratem filios Abraham ex Cethura ab Hercule in Affricam subsidium suscepisse, eique Echeam filiam Iafram dedisse in coniugem, et ipsum ex ea suscepisse Dyodorum, cuius Sophon fuit filius. Et sic apparet hunc antiquissimum fuisse Herculem, qui Dyodorum genuit.

CAP. X

De Sophone Dyodori filio.

Sophon, ut asserit Iosephus in libro Antiquitatis Iudaice, filius fuit Dyodori et regnavit in Affrica, atque ut idem scribit Iosephus, barbari Lybice regionis ab isto Sophone Sophaci nominati sunt.

CAP. XI

De Tlipolemo Herculis filio.

Tlipolemus, ut in Yliade placet Omero, filius fuit Herculis ex Astyochia, quam rapuit ex Ephyri civitate Laconie. Qui grandis factus, ut idem dicit Omerus, occidit avunculum suum senem nomine Lycemmonem a Marte progeniem ducentem, et fabricatis navibus cum multitudine gentium, fratres fugiens et affines, intravit mare, et Rhodon abiit, ibique habitavit, et Rhodiis etiam imperavit. Inde euntibus Grecis in Troianam expeditionem, et ipse etiam venit, ut satis patet per Omerum in libro desuper dicto.

CAP. XII

De Thessalo Herculis filio, qui genuit Phydippum et (Anthiphum.)

Thessalus, ut in Yliade dicit Omerus, filius fuit Herculis, genuitque filios duos cum quibus in Troianam expeditionem cum Grecis ceteris fuit in armis.

CAP. XIII

De Phydippo et Anthipho Thessali filiis.

Phydippus et Anthyphus Thessali fuere filii, de quibus in Yliade sic ait Omerus: ton au Pheidippos te kai Antiphos hegeseusthen huighe duo hErakeidao anaktos etc.(Que latine sonant): Hos autem Phidippusque et Anthiphus duxerunt Thessali filii duo Herculei regis. Dicit Leontius, quod Herculei, in carmine Omeri appositum patronimicum est Thessali, et ideo Thessalum Herculis dicit fuisse filium. Hi quidem Phydippus et Anthyphus patrem secuti cum Grecis apud Troiam fuere.

CAP. XIV

De Aventino Herculis filio.

Aventinus filius fuit Herculis et Rhee, ut ostendit Virgilius, dicens: Victorque ostentat equos satus Hercule pulchro, Pulcher Aventinus clipeoque insigne paternum Centum angues, centumque gerit serpentibus ydram Collis Aventini silva quem Rhea sacerdos Furtivum partu sub luminis edidit auras, Mixta deo mulier etc. Hic Turno favit adversus Eneam. Et hunc dicit Theodontius eum esse quem Latinum volunt ex Fauni filia susceptum.

CAP. XV

De Thelepho Herculis filio, qui genuit Euripilum et Ciparissum.

Thelephus, ut dicit Lactantius, filius fuit Herculis ex Auge procreatus, et ab ea cum fuisset in silvis expositus a cerva lactatus est. Hic, ut Leontius asserit, in Lycia Chitensibus imperavit, moriensque duos filios dereliquit.

CAP. XVI

De Euripilo Thelephi filio.

Euripilus filius fuit Thelephi, ut in Odissea testatur Omerus, dicens: All oion tou Telephiden katenerato khalko hEro Eurupulon, polloi diamph'autou egairoi Keteioi kteinonto gunaion eineka doron etc. (Que latine sonant): Sed solum Thylephidem interfecit ferro heroem Euripilum, multique circum ipsum socii Chithii interfecti fuerunt muliebrium causa donorum. Dicit Leontius vineam auream a Iove Troio datam ob precium Ganimedis rapti, que per successionem devenit ad Priamum. Qui cum audisset virtutem Euripili circa bellica, misit eam matri eius, ut ipsa eum sibi auxiliarem mitteret. Que, dono suscepto, statim misit. Ipse vero a Mneoptholemo cum multis ex Chitiis, quibus post patrem imperaverat, occisus est apud Troiam.

CAP. XVII

De Cyparisso Thelephi filio.

Cyparissus, ut ait Lactantius, filius fuit Thelephi. Hunc, dicit Servius, Silvanus silvarum deus amavit. Qui cum haberet mansuetissimam cervam eamque summe diligeret, illam Silvanus inadvertenter occidit, quam ob rem Cyparissus summe dolens mortuus est. Silvanus autem illum in arborem sui nominis vertit. Huic fictioni convenientia nominis, et quia continue gemit, dedere causam.

CAP. XVIII

De Lydo et Lamiro filiis Herculis, qui Lydus genuit Lanium.

Lydus et Lamirus, ut Paulus asserit, filii fuere Herculis ex Yole Euriti regis filia suscepti. Ex quibus nil aliud quam nuda nomina reliquisse videtur antiquitas, preter quod ex Lido Lanium genitum idem Paulus affirmat.

CAP. XIX

De Lanio Lydi filio.

Lanius, prout predictus asserit Paulus, Lydi fuit filius, ex qua matre vel quid egerit, nil omnino retulit.

CAP. XX

De Eolo XXXVIII Iovis filio, qui genuit Macareum, Canacem, Alcionem, Mesenum, Critheum, Salmoneum, Yphiclum, Sysiphum, Cephalum et Athamantem.

Herculis magnifici descripta prole, superest ut de Eolo rege ventorum sermo fiat. Quem Theodontius, et post ipsum Paulus aiunt Iovis fuisse filium et Sergeste, filie Yppotis Troiani, et sic uterinum Acestis fratrem. Plinius autem in libro Naturalis historie dicit eum cuiusdam Heleni filium fuisse et ventorum invenisse rationem. Hic tamen, ut eisdem placet, regnavit apud insulas, que sunt propinque Sicilie, Ytaliæ versus. Quas quidem Eolias ab hoc Eolo, non nulli Vulcanias a Vulcano olim eorundem rege nuncupant. Quarum potior Liparis est. Hunc poete regem ventorum seu deum dicunt, ex quo eius describens regiam et officium Virgilius dicit: Eoliam venit; hic vasto rex Eolus antro Luctantes ventos tempestatesque sonoras Imperio premit ac vinclis et carcere frenat. Illi indignantes magno cum murmure montis Circum claustra fremunt, Celsa sedet Eolus arce Sceptra tenens mollitque animos et temperat iras. Ni faciat maria ac terras celumque profundum Quippe ferant rapidi secum verrantque per auras: Sed pater omnipotens speluncis abdidit atris Hoc metuens molemque et montes insuper altos Imposuit regemque dedit, qui federe certo Et premere et laxas sciret dare iussus habenas etc. Attamen ipse Eolus, Virgilio teste, regnum et ventorum imperium a Iunone tenere fatetur, dicens: Tu michi quodcunque hoc regni, tu sceptræ Iovemque Concilias, tu das epulis accumbere divum Nymborumque facis tempestatumque potentem etc. Preterea dicit Omerus in Odissea, cum huic essent filii sex et totidem filie, easque masculis dedisset in coniuges, ad eum Ulixem vagum devenisse, eique Eolum ventos omnes in corio bovis argentea cathena alligatos preter Zephyrum dedisse. Harum fictionum causas tales non nulli assignant. Dicit enim Solinus ubi De mirabilibus, Strogilem unam ex

insulis Eoliis esse, et eam a solis exortu minime angulosam, et a ceteris liquidioribus differentem flammis, cum fere omnes flammās evomant. Qua ex causa fit, quod ex eius fumo potissime incole presentiscunt, qui nam flatus in triduo sint futuri. Quo factum est, ut Eolus ventorum crederetur deus, cum asserat Paulus eum nondum advertentibus aliis primum fuisse, qui murmurationibus atque motibus flammarum aliquandiu adeo consideratis, ut, dum eas audiret aut videret, confestim quis ventus esset in partibus illis futurus, prediceret, non aliter quam si ipsi emittendi esset imperium. Et ideo huius erronee credulitatis convalescens fama, sibi ab ignaris impetravit, ut ventorum extimaretur deus. Sunt tamen qui velint hac in fictioni Virgilii, Eulum sublimi in arce residentem rationem esse, sedem habentem in cerebro; ventos vero illecebres appetitus in antro humani pectoris tumultuantes, qui, ni ratione frenentur, in exitiale precipitium deferant emittentem necesse est, quin imo non nunquam mundum omnem lanient et discerpant. Novisse enim potuimus, quid secutum sit ex male laxata libidine Paridis; quid ex stolida presumptione Xerxis Persarum regis, quid ex ambitione Marii, quid ex avaritia Crassi, et aliorum plurium. Hi quidem appetitus ab Eolo, id est a deo dantur Ulixi, id est unicuique homini, bovino in corio, id est in corpore nostro mortali atque laborioso, argentea alligati catena, id est sonanti atque lucida coerciti doctrina. Zefirus solus emittitur seu non religatur, et hoc ideo quia temperatus est ventus, ut per hoc sentiamus, quam temperate emittenda sint desideria, ut nec nobis nec aliis noceamus; socii autem Ulixis, id est sensus corporei, existimantes thesaurum, id est lucrosum secundum concupiscentiam vivere, corium solvunt, id est rationis frenum, et impetuose in lascivias suas ruunt, a quibus, qui sic faciunt, a vicinitate portus, id est salutis in mare retrahuntur, id est in amaritudinem et tribulationes, quae ex concupiscentiis innumere consecuntur. Tangit preterea Virgilius artificiose naturalem

ventorum causam. Oriuntur quippe in cavernis agente aeris motu, et exeuntes per aerem efferuntur, et sic a Iunone regnum tenere fatetur, id est ab aere, absque quo ventus creari non potest. Et cum se extollunt in altum, Iovi conciliantur, in quantum proximiores regioni ignis efficiuntur, et mensis deorum, id est superiorum corporum, accumbunt, et perseverante aeris dispositione congrua ad eos producendos, ipsi etiam perseverant. Sunt insuper qui volunt duodecim filios Eoli duodecim ventos esse, prout eos fore dicit Aristotiles in Metheoris, et ex his volunt sex esse, qui suo spiritu habeant agere, ut terra ad producendum fructum vires emittat seu disponat. Sex vero qui illam ad suscipiendum preparatam faciant. Et sic agentes masculi et quos patientes faciunt femine. Eolo fuisse filios fertur, sed cum plures sint Eoli, ut in sequentibus apparebit, nec satis liquido appareat, quis horum pater fuerit, huic omnes attribuam.

CAP. XXI

De Macareo et Canace filiis Eoli.

Macareus et Canaces, ut in Epistolis ostendit Ovidius, Eoli fuere filii; et cum se minus honeste amarent uterenturque consanguinitatis commoditate, concepit ex Macareo Canace, et peperit filium. Quem dum clam e regia per nutricem emitteret ut aleretur, infelix infans se suo vagitu patofecit avo. Qui filiorum incensus scelere, iussit innocuum exponi canibus, et per satellitem Canaci gladium misit, ut eo pro meritis uteretur. Quid ex ea secutum sit, nescio. Macareus autem aufugit. Et sunt qui velint, hunc Macareum eum fuisse, qui postea Apollinis Delphici sacerdos factus in mortem Pyrri Achillis filii Horesti concessit assensum.

CAP. XXII

De Alcione filia Eoli et Coniuge Ceys.

Alciones filia fuit Eoli, ut per Ovidium patet, dum dicit: Neve tuum fallax animum fiducia tangat, Quod socer Yppotades tibi sit, qui

carcere fortes Contineat ventos etc. Huic enim coniunx fuit Ceys rex Trachinne, Luciferi filius. De quibus ambobus et infelici eorum casu supra ubi de Ceyce dictum est.

CAP. XXIII

De Misenio Eoli filio.

Misenus Eoli fuit filius, ut ait Virgilius: Misenum Eolidem, quo non prestantior alter Ere ciere viros Martemque accendere cantu. Hectoris hic magni fuerat comes, Hectora circum Et lituo pugnans insignis obibat et hasta. Postquam illum vita victor spoliavit Achilles, Dardanio Enee sese fortissimus heros Addiderat socium, non inferiora secutus. Sed cum forte cava dum personat equora conca, Demens, et cantu vocat in certamina divos, Emulus exceptum Tryton, si credere dignum est, Inter saxa virum spumosa immerserat unda etc. Qui ergo fuerit, quid illi officium, et que mors in precedentibus demonstratur. Eum autem mortuum, ab Enea tumulatum idem scribit Virgilius, dicens: Et ingenti mole sepulcrum Imponit, suaque arma viro, remumque tubamque Monte sub aereo, qui nunc Misenus ab illo Dicitur eternumque tenet per secula nomen etc. Nunc quoniam simpliciter a Virgilio dicta vera non sunt, quid sit sub cortice fictionis conditum advertendum. Fingit ergo Misenum Eoli filium, eo quod fuit tubicina, nam tube sonus nil aliud est, quam spiritus per fistulam ab ore emissus, sicuti et ventus est aer impulsus, et per terre fistulas e cavernis emissus; et quia ventorum Eolus deus dicitur, quasi eorum autor, sic a similitudine operis Misenus eius dicitur filius. Eum autem a Tritone Neptuni tubicina tractum atque demersum in undas sunt qui credant a Virgilio inventum ad tegendam Enee iniquitatem, quem sepe pium vocat, eo quod putent ipsum apud lacum Averni ab ipso Enea, sacrum illud infaustum Inferis faciente, occisum, sicuti Alpenor in eodem loco occisus est, cum nequeat illud perfici absque humano sanguine. Quod autem illi sepulcrum fecerit, facile credi potest in premium sublata vite. Nec

dubium quin apud Baias sit mons parvus, cui adhuc Misenus nomen est, an illi a sepulto homini datum sit, an potius a monte homini, ut fictioni melius conveniret, nescio.

CAP. XXIV

De Crytheo Eoli filio, qui genuit Ensonem, Pherytam et Amithaonem et Alcimedontem.

Crytheus filius fuit Eoli, ut in Odissea scribit Omerus. Huic fuit coniunx Tyro filia Salmonei regis fratris sui, ex qua ipse suscepit Ensonem, Pherytam, Alcymedontem atque Amythaonem.

CAP. XXV

De Ensone Crythei filio, qui genuit Iasonem et Polymilam.

Enson Crythei fuit filius ex Tyro, ut supra dictum est. Qui cum genuisset Iasonem insignem eo evo toti Grece iuvenem, et is missus a Pelia in Colcos, et inde victor aureum reportasset vellus, et Medeam Oethe regis filiam sibi coniugem in Thesaliam deduxisset, ut Ovidius asserit, ab eadem virtute herbarum, cum senex esset iuvenis factus est. Cuius fictionis talis potest esse sensus. Ensoni scilicet ex insperato reditu filii tam difficilis expeditionis gloriosi, tam grandis letitia addita est, ut etas, que tendebat in mortem, in etatem retrocessisse floridam videretur

CAP. XXVI

De Iasone Ensonis filio, qui genuit Thoantem, Euneum, Phylomelum et Plutum.

Iason Ensonis fuit filius, Ovidio teste, ex quo talis recitatur hystoria. Fuit Iasoni patruus Pelyas rex Thesalie, cui oraculo iussum erat, ut singulis annis Neptuno patri sacrificium exhiberet, ut ait Lactantius, dumque cerneret eo celebrante quenquam nudo pede ad sacrum venientem, de proximo se moriturum sciret. Contigit inde, ut, eo sacrum faciente, Iasonem festinantem ad sacrum in limo Anauri fluminis calciamentum alterius pedis liquisse. Quod videns Pelyas,

filiis tirnens, suasit Iasoni, ut Colcos iret aureum vellus quesiturus, eum non rediturum existimans, cum audisset opus esse humanis viribus insuperabile. Qui expeditione assumpta, fabricata est illi navis longa ab Argo in sinu Pegaso, et Argos ab autore denominata, nobiles Grece iuvenes fere omnes convocavit, inter quos Hercules fuit. Fuere preterea Orpheus, Castor, (Pollux) Zethus, Calays, alique plures splendidissimi genere et virtute iuvenes, quos ob nobilitatem semideos appellat Statius in Thebaide dicens: Iam tum prima cum pube virentem Semideos inter pinus me Thessala reges Duceret etc. Qui a nomine navis Argonaute appellati sunt. Quibus congregatis, ex sinu Pegaso navem solvit, et inde secundo urgente vento in Lemnum delatus est. Ibi autem cum mulieres viros omnes interfecissent suos, virorum imperium aspernate, regnaretque Ysiphiles Thoantis olim regis filia, eis, ut testatur Statius, superatis, Iason ab Ysiphile hospitio susceptus est et thalamo. Tandem cum redargutus ab Hercule Ysiphilem pregnantem liquisset, devenit in Colcos. Ibi, cum florida iuventute et formositate valeret, a Medea Colcorum regis filia amatus est. Cui cum clam se maritum futurum spopondisset, ab ea doctus est, quo pacto ?eripedes? tauros et domare et iugo subigere posset, occidere draconem pervigilem, et eius dentes sulcis immittere, et ex dentibus surgentes armatos in perniciem suam concurrere sineret, et hoc peracto qualiter illi ad aureum vellus iter pervium esset. Qui cum iuxta monitus peregisset omnia, in predam devenit optatam, et ea sublata clam cum sociis et Medea fugam arripuit. Sane unum omnes non tenuisse iter in reditu satis constat, cum Hercules et reliqui fere omnes ad Propontidem et Hellespontum venisse legatur, cum Iasonem scribant veteres (Hystri) hostium intrasset, et inde ad eam usque partem devenisse, in qua divisus Hyster in Adriaticum fertur, et eam intrasse, et in Adriaticum devenisse. Quod Aristotiles ubi De mirabilium auditu asserit, dicens, quod, esto ibi loca innavigabilia sint, Iasonem

navigabilia fecisse per Cyaneas tendentem; et ad probationem huius itineris dicens, quia loca illa, per que Iasonem iter fecisse traditur, admirandorum plena et crebra per eadem a Iasone altaria inveniri composita, et in una Adriatici maris insula Diane templum a Medea dedicatum. Preterea et oppidum Pola, quod in nostrum usque evum perseverat, a Colcis colonis primo habitatum. Hec meo iudicio navigationem non probant, imo potius possent firmare, que alii fuisse arbitrantur, Iasonem scilicet, quamdiu potuerit, navi peregrisse iter; inde, obstantibus navigationi montibus portantibus sociis navem humeris. superasse montes, et in Hystrum Cisalpinum devenisse flumen, et aras et altaria que narrantur peragrandum fecisse. Sed quodcunque tenuerit iter, constat aureo cum vellere in patriam remeasse, et illud, ut Lactantius dicit, Creonti Corinthiorum regi detulisse. Is autem cum ex Medea duos suscepisset filios, eiusque opera iunior factus fuisset Enson, et a filiabus trucidatus Pelyas, seu criminum enormitate, seu alia ex causa fecerit, eam repudiavit, et, ut dicit Lactantius, Glaucem assumpsit uxorem. Seneca poeta vero, in tragedia Medee, eum assumpsisse Creusam Creontis regis Corinthiorum filiam ostendit. Ob quam indignationem cum maleficiis Medee regiam et novam coniugem, ut asserit Seneca, vidisset exustam, ab eadem oculis suis vidit quos ex ea suscepit filios gladio laniari. Et hinc subsequi potest quod Lactantius asserit, eum Glaucem accepisse. Tandem cum ob suum crimen Medea, que ab Egeo in coniugem suscepta fuerat, aufugisset ab eo, iterum a Iasone Thesalia pulso, ut aiunt, suscepta est. Et cum ea Colcos iterum transfretavit, Oethamque senem Medee patrem, regno pulsum, reduxit in regnum, et multa insuper per Asyam egit magnifica in tantum, ut ibidem dei ritu coleretur, et suo nomini templa construerentur plurima. Que postea Alexandri Macedonis iussu, forsitan eius glorie invidentis, demolita sunt. Qualis tamen illi fuerit finis, aut ubi, legisse non memini. Huius hystorie tam succincte

recitate quedam sunt poetica fictione velata, que, si possumus, aperienda sunt. Legitur enim primo eum tauros eneos habentes pedes, efflantes naribus ignes domuisse, quos ego reor regni Colcorum proceres insuperabiles viribus, elatique spiritus fuisse, quos non bello, sed oratione atque circumventionibus superatos puto, et in suam Medeeque sententiam tractos populares ad seditionem disposuisse, et ceso per fraudem dracone pervigili, id est prefecto custodie regni, et ob eius mortem, quasi seminatis dentibus, id est dissensionum causis, adversum se ipsos armarentur Colci, et in bellum perseverantes adeo fatigarentur, ut demum a Iasone subigerentur facile atque divitiis nudarentur, et aureo vellere, id est grege habente preciosissimum vellus. Hunc arbitratur Plinius primum fuisse qui longa navi navigaverit.

CAP. XXVII

De Thoante et Euneo Iasonis filiis.

Thoas et Euneus filii fuere Iasonis ex Ysiphile, ut satis per Statium patet in Thebaide. Creditum quippe est eam pregnantem ex Iasone ad Colcos eunte remansisse, et, ut comprehendi potest, cum gemellos peperisset, neque fas esset apud Lemniades masculos alere. eam illos alendos alibi transmisisse, et cum ob detectum servati patris facinus regno pulsa fuisset et a pyrratis capta atque Lygurgo regi Nemeo vendita, aut tanquam serva tradita, nunquam postea illos vidit. Qui cum adolevissent, et cum Adrasto rege in Thebanum bellum irent, audirentque eam in silva Nemea casus recitantem suos Adrasto, illam e vestigio matrem cognoverunt, et ire Lygurgi regis ob male servatum Opheltem filium eam surripuerunt. Quid autem ex eis postea actum sit michi incertum est.

CAP. XXVIII

De Phylomelo Iasonis filio, qui genuit Plutum.

Phylomelus, ut scribit Rabanus in libro De originibus rerum, filius fuit Iasonis, nec de eo habetur aliud, nisi quia Plutum genuit.

CAP. XXIX

De Pluto filio Phylomeli, qui genuit Pareantem.

Plutus, ut scribit Ysidorus ubi De ethymologiis, filius fuit Phylomeli. De quo nil aliud, nisi quia genuit Pareantem.

CAP. XXX

De Pareante filio Pluti.

Pareantes filius fuit Pluti, ut scribit Ysidorus ubi supra. Qui ibidem ait eum Paron insulam tenuisse, eamque et eius oppidum Paron de suo nomine nuncupasse, cum primo Mynioia vocaretur.

CAP. XXXI

De Polymila Ensonis filio.

Polymilas, ut Leontius asserit, filius fuit Ensonis. Qui Leontius dicit Ensoni preter hunc nullum fuisse filium. Verum ego plus fidei antiquate fame exhibeo, qua habemus Iasonem Ensonis fuisse filium, quam auctori novo; est tamen possibile Iasonem fuisse binomium.

CAP. XXXII

De Alcymedonte Crythei filio, qui genuit Epytropum.

Alcimedontem filium fuisse Crytei, Leontius dicit, asserens a Pherecide recitari ab Alcymedonte moriente Epytropum parvum filium suum Pelye fratri suo derelictum. Quem cum mater Chyroni nutriendum dedisset, grandis a Pelia Colcos missus est.

CAP. XXXIII

De Epytropo Alcimedontis filio.

Epytropus secundum Leontium filius fuit Alcimedontis. Qui, ut refert Pherecides, a matre Chyroni Centauro alendus traditus est, et cum adolevisset in patriam rediens Pelye patruo paternam petiit hereditatem, a quo Colcos missus est vellus aureum quesiturus.

CAP. XXXIV

De Pheryta Crythei filio.

Pheryta filius fuit Crythei ex Tyro susceptus, ut in Odissea testatur Omerus.

CAP. XXXV

De Amythaone Crythei filio, qui genuit Melampum et Byantem.

Amythaon, ut in Odissea Omeri legitur, Crythei fuit filius ex Tyro susceptus. Hunc Omerus dicit bellicosissimum fuisse hominem, neque de eo amplius, nisi quod Melampum genuerit et Byam.

CAP. XXXVI

De Melampo Amythaonis filio, qui genuit Theodamantem.

Melampus, olim augur ingens, filius fuit Amythaonis, ut in Thebaide testatur Statius, dicens: Sacra movere deum. Solers tibi cura futuri, Anphyarae, datur, iustaque Amythaone cretus, Iam senior, sed mente virens, Pheboque Melampus Associat passus, dubium cui dexter Apollo Oraque Cyrrea satiarit largius unda etc. De hoc autem Melampo sic scribit Lactantius: Qui Pritus Abantis filius, Argivorum rex, inimicam felicitatis sue habuit fecunditatem coniugis. Tres enim ex ea sustulit filias, et ad tempus nuptiarum usque perduxit, sed incontinenens virginum lingua infelicitatis edidit causas. He enim feruntur solemniter templum Iunonis intrasse et se pretulisse dee, quibus offensa Iuno illas mutavit in vaccas et cupiditatem querendi silvas immisit. Quod eo usque passe sunt, donec a Melampo curate sunt, ut supra ubi de eis legitur. Et sic unam ex eis in coniugem et regni partem lucratus est. Fuit quidem Melampus iste herbarie artis peritissimus, ut veteres tradidere, et Theodamantem filium superstitem liquit. Placet Eusebio in libro Temporum eum Abantis evo, qui pater Priti fuit claruisse. Quod non multum differt ab eo, quod a Lactantio recitatur.

CAP. XXXVII

De Theodamante filio Melampi.

Theodamas filius fuit Melampi, Statio teste, qui dicit: Insignem fama sanctoque Melampode cretum, Theodamanta volunt etc. Fuit hic Theodamas augur egregius, adeo ut, absorto terre hyatu Amphyarao apud Thebas, Adrastus et reliqui principes, qui secum Thebas obsidebant, eum absorpti loco substituerent.

CAP. XXXVIII

De Byante seu Bya Amythaonis filio, qui genuit Manthyonem et Anthyphatem.

Byas Amythaonis fuit filius, ut Theodontius dicit. Ex quo Omerus hystoriam refert, qualiter Pyro Nelei filia illi nupta sit. Que quidem supra ubi de Pyro scribitur plene, nec aliud de eo legitur, nisi quod cum coniuge habitaverit apud Pylum Nelei civitatem, et quod ex ea suscepit filios duos, Manthyonem et Anthyphatem.

CAP. XXXIX

De Manthyone Byantis filio, qui genuit Clythonem et Polyphidem.

Manthyon, ut in Odissea scribit Omerus, filius fuit Byantis ex Pyro, nec ex eo aliud refert, nisi quod genuerit Clythonem et Polyphidem.

CAP. XL

De Clythone Manthyonis filio.

Clython Manthyonis fuit filius, ut in Odissea testatur Omerus, ubi dicit, quod cum esset forma et decore conspicuus, eum ab Aurora raptum, nec ultra usquam comparuisse. Dicit tamen Barlaam hunc ad Orientales partes abiisse, et ibidem de reditu in patriam non curans, quibusdam populis imperasse, et ob id fictum eum ab Aurora raptum.

CAP. XLI

De Polyphide Manthyonis filio, qui genuit Theoclymenem.

Polyphides filius fuit Manthyonis, ut Omerus dicit in Odissea, ubi eum egregium fuisse vatem asserit, et Anphyarao in bello Thebano ab hyatu terre absorpso substitutum ab Argivis, ubi Statius Anphyarao suffectum dicit Theodamantem Melampi filium. Hic Theoclymenem genuit.

CAP. XLII

De Theoclymene Polyphidis filio.

Theoclymenes, ut in Odissea placet Omero, filius fuit Polyphidis, et cum moraretur in Argo civitate et haberetur augur insignis, ibi hominem interfecit. Ob quam causam cum inde discessisset, et in Pylon civitatem venisset, exinde cum Thelemaco filio Ulixis abiit in Ytachiam.

CAP. XLIII

De Antyphate Byantis filio, qui genuit Oycleum.

Antyphates, ut asserit Omerus in Odissea, filius fuit Bye ex Pyro coniuge susceptus. Nec ex eo aliud habetur, nisi quia genuit Oycleum

CAP. XLIV

De Oycleo Antyphatis filio, qui genuit Amphyaraum.

Oycleus, eodem Omero teste, filius fuit Antyphatis et Amphyaraum vatem genuit. Quem non nulli Lyncei regis Argivorum ex Ypermestra filium fuisse arbitrantur.

CAP. XLV

De Amphyarao Oyclei filio, qui genuit Almeonem, Amphylocum et Catillum.

Amphyaraus, quicquid alii dicant, Oyclei fuit filius, ut in Odissea testatur Omerus et Statius in Thebaide, dicens: Tandem prorumpere ad actus Oyclides etc. Hic autem inter ceteros augures veteres clarior habetur. Qui cum Adrastus Argivus rex bellum adversus Thebanos initurus esset, montem una cum Melampo visurus, quid futurum

esset Argivis, si bellum adversus Thebanos assumerent, ascendit, et cum inter alia vidisset se, si in bellum iret, non rediturum in patriam, latebras petiit, et Euridici coniugi sue, ex qua iam quosdam susceperat filios, tantum tanquam fidissime latebras suas patefecit. Sane cum instarent Argivi principes, ut in Thebanos irent, eumque solum perquirerent, nec invenire possent, contigit ut Euridices Argie filie Adrasti et coniugis Polinici videret monile, quod olim Vulcanus Hermioni privigne sue et coniugi Cadmi dono dederat, et illud desideraret, et inde cum Argia in compositionem veniens, monili suscepto, Anphyaraum patefecit, ut in Thebaide plenius describit Statius. Sic igitur Amphyaraus coniugis fraude detectus, cum aliis Argivorum principibus non rediturus ivit in bellum. In quo, dum die quadam armis et curru insignis prelium intrasset atque acriter in Thebanos pugnaret, repente terre motu facto ingenti, et ea in parte, in qua consistebat, voragine telluris patefacta absorptus est, maxima superstitione turbatione. Hunc Statius armatum vivumque in conspectu Ditis descendisse describit, et poetico more multa perorasse dicit, que ad propositum nil afferunt. Fuit tamen ea tempestate tanta veteribus cecitas, ut quem dei iudicio a terra absorptum cernerent, amicum dei, imo deum etiam existimarent, eique ea in parte, in qua absorptum noverant, tanquam deo templum construerent, et aras dicarent, et sacra conficerent, et ritu dei illum colerent. Huius autem inventum in libro Naturalis historie dicit Plinius fuisse ignispicam, quod utrum credam, nescio. Memini enim legisse apud Caldeos Nembroth opus fuisse, qui per multa secula precessit Anphyaraum.

CAP. XLVI

De Almeone Amphyarai filio.

Almeon Anphyarai vatis et Euridicis fuit filius. Huic Amphyaraus in bellum ire coactus nequitiam in se Euridicis aperuit, eique future mortis sue vindictam reliquit. Qui, defuncto patre, memor precepti,

tempore sumpto, ut patriam pietatem servaret in matrem impius factus est; eamque peremit.

CAP. XLVII

De Amphyloco Amphyrai filio.

Amphylocus, ut in Odissea dicit Omerus, filius fuit Anphyarai ex Euridice susceptus, nec de eo legitur amplius.

CAP. XLVIII

De Catillo Amphyarai filio, qui genuit Tyburtinum, Catillum et Coracem.

Catillus, ut ait Solinus in libro Mirabilium, filius fuit Anphyarai, de quo sic scribit: Catillus enim Anphyarai filius post prodigialem patris apud Thebas interitum, (Oyclei avi) iussu cum omni fetu ver sacrum missus, tres liberos in Ytalia procreavit, Tyburtum, Coram, et Catillum. Qui, depulsis ex oppido Sycilie veteribus Sycanis, a nomine Tyburti fratris natu maximi urbem vocaverunt. Hec ille.

CAP. XLIX

De Tyburtino, seu Tiburto Catilli filio.

Tyburtinus, seu Tyburtus, filius fuit Catylli secundum Solinum, et ab eo, quia natu maior esset, Tybur civitas a fratribus denominata est. Plinius autem, ubi De hystoria naturali, dicit Tyburtes multo ante Romam originem habuisse, et apud eos dicit extare tres ylices, Tyburtino eorum conditore vetustiores, apud quas inauguratus traditur. Tradunt autem eum, scilicet Tyburtinum, filium fuisse Anphyarai, qui apud Thebas obiit una etate ante Yliacum bellum.

CAP. L

De Catyllo Catylli filio.

Catyllus filius fuit Catylli filii Anphyarai, ut Solinus asserit ubi supra. Qui, sicut Cato fecit testimonium, Archas fuit, et classis Evandri prefectus et Tyburis conditor.

CAP. LI

De Corace primi Catylli filio.

Corax, ut Solinus De mirabilibus mundi dicit, filius fuit Catylli, eius scilicet qui filius fuit Anphyarai, et una cum Tyburtino et Catyllo fratribus urbem cepere Syculorum, haud longe a Roma, quam, ut supra dictum est, a Tyburtino fratre maiore Tyburim vocaverunt.

CAP. LII

De Salmoneo Eoli filio, qui genuit Tyro.

Salmoneus, ut dicit Lactantius, filius fuit Eoli, et apud Elydem regnavit, homo insolens et importabilis. Qui cum non esset regia sublimitati contentus, conatus est se deum esse suis ostendere et, fabricato eneo ponte in sublimi, adeo ut Elydis partem desuper tegeret, super eo currus agitari faciebat, qui, tam suo strepitu, quam pontis erei sonoritate, in tam grandem sonum veniebat, ut tonitruum videretur. Quod cum ex improvise faceret ad instar tonitruum, subditos exterrebat. Preterea ex excelso ignitis facibus in similitudinem fulminum iaculabatur, stantibus satellitibus eius intentis ut fulminatus quilibet, si face iniecta non perisset, gladiis iussu suo occideretur. Et hac fatuitate se Iovem fulminantem arbitrari volebat. Verum deus non diu vesaniam hanc passus est, quin imo eum vero fulmine percussus deiecit ad Inferos, ut ait Virgilius dicens: Vidi et crudeles dantem ?Salmonea? penas, Dum flammas Iovis et sonitus imitatur Olympi etc. Huic unica tantum filia Tyro superstes fuit.

CAP. LIII

De Tyro filia Salmonei.

Tyro, ut in Odissea placet Omero, filia fuit Salmonei regis Elydis, et ex ea iuxta Enypheum fluvium Neptunus, transformatus in speciem eiusdem fluminis, cum illam oppressisset, duos suscepit filios, Neleum et Pelyam, ut supra de eis dictum est. Que postea nupsit Crytheo filio Eoli, et ei peperit, Ensonem, Pheritam et Amythaonem.

CAP. LIV

De Yphiclo filio Eoli, qui genuit Podarcem.

Yphyclus, ut ait Leontius, Eoli fuit filius, et cum potens esset, boves Tyro filie Salmonei et matris Nelei, qui Neleo debebantur, surripuit atque detinuit, donec Byantis generi Nelei, aut Melampi auguris fratris sui opere restituerit. Nam hic est, qui cum non posset filios procreare, habuit a Melampo seu a Bia, ut serpentis venenum potaret, quo potato, confestim Podarcem genuit. Dicit Leontius venenum serpentis herbam esse, ex qua si gustaverit serpens illico morietur, sterilibus autem confert.

CAP. LV

De Podarce filio Yphiclei.

Podarces, ut Leontius asserit, Yphiclei fuit filius, nec de eo aliquid plus habemus.

CAP. LVI

De Sysipho Eoli filio, qui genuit Glaucam et Creontem.

Sysiphus Eoli fuit filius, ut satis per Ovidium patet dicentem: Reddit, ubi Eolidem saxum grave Sysiphon urget etc. Et Oratius in Odis dicit: Sysiphus Eolides laboris etc. Ubi advertendum Sysiphos fuisse duos, et sic Eolos de necessitate fuisse plures, quanquam duos tantum fuisse dicat Lactantius. Sed primo de Sysiphis videamus. Sysiphus primus contemporaneus fuit Danao Argivorum regi, seu saltem Lynceo Egysti filio, qui Danao successit in regno. Nam utrumque testatur Eusebius in libro Temporum. Dicit enim eum Ephyram civitatem, quam postea Corynthus Horestis filius a se Corinthum appellavit, Danao regnante condidisse, anno scilicet mundi III dcc xx viiii. Nec multo post dicit secundum alios, eum scilicet Sysiphum, condidisse eam Ephyram, anno decimoquinto regni Lyncei, qui fuit annus mundi III dcc xc iiii, et hic Corynthiorum rex dictus est, id est Ephyre. Nam qui Corynthiorum

reges dicti sunt, longe postea inceperunt, scilicet circa annum mundi IIII c, regnante Latinis Enea Silvio et Atheniensibus Melenthone patre Codri, et fuit rex eorum primus Aletius. Et sic iste eius Eoli fuit filius, cuius et Crytheus et Salmoneus et Yphicleus, et alii horum contemporanei. Et huius fuit coniunx Meropes filia Athlantis, de qua Ovidius: Septima mortali Merope tibi, Sysiphe, nupsit etc. Et huius fuere filii qui sequuntur, Glaucus et Creon. Fuit et alter Sysiphus, et hic Eoli pariter filius, ed de hoc superiores autoridades testantur potius quam de quo dictum est. Et hic Egeo Athenis regnante fuit. Nam ut, dicit Lactantius, cum inter duo maria, scilicet Yonium et Egeum, montem positum, qui Ithsmos dictus est, Sysiphus crudeli latrocinio occupasset, hac pena mortalium pascebatur, ut homines pregravans ingenti saxo necaret. Servius vero dicit, quod dum transeuntes cepisset residens in scopulo ad lavandos sibi pedes advocabat, intentosque officio calce illos ex prerupto precipitabat in mare. Hunc autem dicit Omerus moram traxisse in Ephyra, civitate Argivorum, que postea Corynthus dicta. Alii insuper dicunt, quod hic secretarius fuerit deorum, et quia secreta mortalibus revelasset apud Inferos damnatus est hac pena, ut semper saxum ingentis ponderis evolvat, ut ait Ovidius: Aut petis aut urgis ruiturum, Sysiphe, saxum etc. Hunc Theseus ut supra, ubi de eo scripsimus, occidit. Qui si filius Eoli fuit, esse non potuit eius Eoli, cuius superior Sysiphus, qui longe fuit antiquior. Nec potuit esse Eoli regnantis apud Lyparam, cum hic iam mortuus esset antequam ille nasceretur. Et sic videtur tres fuisse Eolos, quos indifferenter poete ventorum deos, seu omnes unum ventorum deum nominant. Huius Sysiphi sunt qui credant Ulixem fuisse filium, ut ubi de eo dictum est. Saxum autem sursum ducere et demum ad inferiora dimittere, dicit Macrobius super Somnium Scipionis intellegi debere eum inefficacibus laboriosisque conatibus vitam terere, quod profecto predonum est.

CAP. LVII

De Glaucio filio Sysiphi, qui genuit Bellorophontem.

Glaucus, ut in Yliade ait Omerus, filius fuit Sysiphi regis Ephyre. Nam in persona Glauci, huius Glauci nepotis, aduersus Dyomedem pugnantis apud Troiam omnem genologiam eiusdem Glauci describit ut sequitur.

CAP. LVIII

De Bellorophonte Glauci filio, qui genuit Laodamiam, Ysandrum et Yppolocum.

Bellorophon, ut in predicta Glauci oratione ad Dyomedem, filius fuit Glauci predicti. Fuit equidem Bellorophon iste iuuenis inclito decore conspicuus, et insignis virtutis eximie. Hunc regem Ephyre fuisse dicit Omerus, qui a Pryto rege Argivorum regno privatus, apud eum, eo iubente, divertit. Cuius uxor Anthya, seu secundum Lactantium Stenoboes, formositate eius capta, in suam compellavit libidinem, renuentemque, quod ei vim voluisset inferre, Pryto accusavit. Qui indignatus cum noluisset occidere eum, licteras, in quibus iubebatur occidi, Aryobati socero suo deferendas tradidit illi. Bellorophon autem in Lyciam veniens, ab Ariobate, ut moreretur, ad occidendam Chymeram missus est. Erat enim Chymera monstrum, ut ubi supra de ea dictum est. Bellorophon autem, equo Pegaso sumpto, evolavit ad illam, atque occidit. Inde cum esset Ariobati aduersus Solimisos bellum, de virtute Bellorophontis confidens, illum misit in pugnam; qui eque Solimisos expugnavit atque fugavit. Tercio aduersus Amazonas insultantes in eum, arma arripi iussit. Bellorophon autem superatas in terminos redire coegit. Que cum vidisset rex, eius misertus est, et Achymenem filiam suam Anthye sororem, illi, ut dicit Lactantius, dedit in coniugem cum parte regni, ex qua ipse suscepit Ysandrum, Yppologum, et Laodamiam. Stenoboes autem, seu Anthya, cum rescisset eum a patre honoratum se ipsam interemit. Et, ut placet Servio, ob hoc crimen Pryti filie in insaniam devenere. Ex eo vero quod hic fictum est, sic sentit Fulgentius. Dicit

enim Bellorophontem, quasi⟨bulephorunta⟩, quod nos Latine sapientie consultatorem dicimus, qui libidinem spernit, id est Anthyam; anthyon enim Grece, contrarium Latine dicitur. Que Anthya Pryti coniunx est, qui prytos Panphyla lingua sordidus dicitur. Et cuius uxor libido, nisi sordidi est? Et bona consultatio, id est Bellorophon qualem equum sedet, nisi Pegasus? quasi pegasion, id est fontem eternum. Sapientia enim bone consultationis eternus fons est. Ideo pennatus, quia mundi naturam universam celeri cogitationum theoria collustrat. Preterea Bellorophon Chymeram occidit. Chymera enim quasi chymeron, id est fluctuatio amoris, quam tricipitem dicit Fulgentius, et ideo tricipitem, quia tres amoris sint actus, hoc est, incipere, perficere et finire. Dum enim amor noviter venit, ut leo feraliter invadit, quod capra in medio sit vel fingatur, perfectio libidinis est, ea videlicet causa, quod hoc animal sit in libidinem valde pronum. At vero quod postremo draco dicitur, quia post perfectionem vulnus det penitentie venenumque peccati etc. Sed quicquid dicat Fulgentius, hoc habet hystoria, Chymeram montem esse Lycie in summitate flammam⟨evomentem⟩, demum leones paululum inferius⟨nutrientem⟩ inde capreas⟨alentem⟩ et postremo in radicibus serpentum⟨abundantem⟩. Que cum illum redderent inhabitabilem, et circum adiacentibus noxium, Bellorophon, ut alibi dictum est, his nocuis sublatis, habitabilem fecit. Preterea videtur placere Plinio in libro Naturalis historie ab hoc primo equo vehi compertum.

CAP. LIX

De Laodomia Bellorophontis filia et Sarpedonis matre.

Laodomia filia fuit Bellorophontis et Achimenis coniugis eius. Hec autem, cum virgo formosa esset, Iovi placuit, qui cum ea concubuit, et, ut dicit Omerus, ex eo Sarpedonem peperit, qui postea rex Lycie fuit.

CAP. LX

De Ysandro Bellorophontis filio

Ysander, ut Omerus scribit in Yliade, filius fuit Bellorophontis et Achymenis. Et cum esset bellum inter Lycios et Solimisos, adversus Solimisos acriter pugnans occisus est.

CAP. LXI

De Yppoloco Bellorophontis filio, qui genuit Glaucum.

Yppolocus, ubi supra dicit Omerus, Bellorophontis fuit filius. Ex quo nil aliud recitat, nisi quod Glaucum genuerit.

CAP. LXII

De Glaucio Yppoloci filio.

Glaucus Yppoloci fuit filius, ut ipsemet in Yliade interroganti Dyomedi dicit. Nam cum iste Troianis venisset adiutor, et die una aliquamdiu adversus Dyomedem pugnasset, cum eo tandem in colloquium venit, et inter alia qualiter a Sysipho per Glaucum et per Bellorophontem et Yppolocum natus sit, recitavit. Ob quam recitationem memor factus Dyomedes veteris amicitie predecessorum suorum, secum convenit, ne amplius invicem pugnam inirent. Et hinc inde datis sumptisque muneribus discesserunt. Iste tamen Glaucus in prelio postea occisus est.

CAP. LXIII

De Creonthe Sysiphi filio, qui genuit Creusam.

Creon rex fuit Corynthiorum et Sysiphi filius, ut Medee verbis, in tragedia eiusdem, Seneca poeta demonstrat, dicens: Non veniat unquam tam malus miseris dies, Qui prole feda misceat prolem inclitam, Phebi nepotes Sysiphi nepotibus etc. Credo hic intelligi Creontem hunc Sysiphi latronis fuisse filium, et ob id Medea tanquam ex turpi genere procreatos Sysiphi nepotes hic respuit suis filiis consanguineos futuros.

CAP. LXIV

De Creusa Creonthis filia desponsata Iasoni.

Creusa, ut satis proximo supra patet, filia fuit Creonthis Corynthiorum regis et desponsata Iasoni. Quam ob rem indignata Medea, cantaminibus suis ignem inestinguibilem scrineolo inclusit, illudque firmatum tanquam iocale aliquod ad eius gratiam filiis promerendam eidem Creuse per filios parvulos misit. Que cum visura quid muneris mitteretur, scrineolum aperuisset, evolavit ex illo ignis confestim, qui Creusam regiamque Creontis exussit omnem, cum iam Medee filii premoniti discessissent.

CAP. LXV

De Cephalo Eoli filio, qui genuit Hesperum.

Cephalus Eoli fuit filius, ut de eo loquens carmen sonat Ovidii, ubi dicit: Aspicit Eolidem ignota ex arbore factum etc. Huic fuit uxor Pocris Erichthei regis filia. Eam tamen dicit Servius Yphili fuisse filiam. Fuit et hic ab Aurora dilectus, que, ut dicit Servius, illi dedit canem vocatum Lelepam et hastilia duo, omnia que vellet contingentia, eo quod venationibus delectaretur. Cui cum eius postularet amplexus, respondit Cephalus, se ius iurandum habere cum coniuge mutue castitatis. Cui Aurora: castimoniam Pocris queso transformatus experiaris. Qui cum se mercatorem finxisset, et munera ingentia promississet, eam in suum desiderium flexit, et turbatus, se maritum concessus est. Ovidius vero dicit quod, cum Aurora Cephalo uteretur amplexu, et hic nil preter Pocrim amaret, ab Aurora indignante dictum: Siste tuas, ingrata, querellas, Pocrin habe, dixit, quodsi mea provida mens est, Non habuisse voles etc. Quibus auditis cepit Cephalus de pudicitia coniugis suspicari, et experturus in mercatorem se transtulit, et domum veniens suam, cum omnia castitati congruentia cerneret, a ceptis desistere voluit. Tandem perseverans in proposito, muneribus pactus est eius concubitus. Quo facto se esse Cephalum demonstravit. Pocris autem criminis conscia, erubescens, in silvas abiit, et adhesit Diane, cepitque una

cum ea venari. Cui Diana canem dedit et iaculum. Porro cum precibus illam ad se revocasset Cephalus, ab ea canem et iaculum habuit. Ipse autem venationibus vacans, more solito fervescente sole secedebat in umbras, auram refrigerii causa cantu vocans. Rusticus autem quidam nynpha vocari putans Pocri retulit. Que zelo percita, ut videret quenam esset, que vocata accederet, inter virgulta vallis se abscondit, et cum audisset Cephalum blanda voce Auram vocantem, movet se paululum, ut videret, quod vidisse noluisset. Cephalus viso virgultorum motu, feram ratus, iniecit iaculum, et inadvertens vulneravit uxorem. Que in ulnis eius suscepta, orans ne Aura loco sui duceretur uxor a Cephalo, expiravit. Anselmus autem videtur credere hanc Auram fuisse feminam, et scribit Cephalum ex ea suscepisse Hesperum filium. Quod et Theodontius arbitratur, et sic erit hystoria et non fictio, quod narratur.

CAP. LXVI

De Hespero Cephalii filio.

Hesperus, alter a superiori, filius fuit Cephalii et Aure seu Aurore, ut dicit Anselmus ubi De Ymagine mundi. De quo, nomine excepto, nil aliud reperitur.

CAP. LXVII

De Athamante Eoli filio, qui genuit Phrysum, Hellem, Learcum et Melicertem.

Athamas rex filius fuit Eoli, ut satis per Ovidium patet. Ex quo (talem) Servius hystoriam refert. Dic enim quod Athamas habuit Neyphilem uxorem, ex qua suscepit Phrysum et Hellem, verum cum insania Liberi patris concitata in silvas abiisset, Athamas filiis eius Ynoem Cadmi filiam superinduxit novercam. Que, uti novercarum mos est, privignis exitium machinata, cum matronis egit, ut frumenta ferenda corrumpere; quo peracto, fames valida subsecuta est. Tandem cum ad consulendum Apollinem misset

Athamas, Yno eum, qui missus fuerat, dolose corrumpit, egitque, ut referret ab oraculo dictum, Neyphilis filios ad famem auferendam immolandos, quos et ipsa accusaverat, quod frumentum incendissent. Athamas autem invidiam plebis timens, Phrysum et Hellem publice arbitrio commisit noverce; clam autem illis salutare concessit remedium, egitque ut Phrixus aureum abduceret arietem. Qui Iunonis nutu monitus, una cum Helle sorore sua illum conscendens mortem evitavit et abiit. Inde superaddit Ovidius Iunonem excitasse ab Inferis Furias in Athamantem, que venientes in aulam, in qua forte tunc erat Athamas, eum colubribus iniectis in tantam deduxerunt insaniam, ut dum videret Ynoem ad se cum duobus filiis venientem, leenam illam crederet, et filios suos leene catulos; quam ob rem emissio clamore ingenti in eos irruit, et Learcum ex filiis alterum ex ulnis matris excerptum totis viribus illideret saxo. Quod Yno videns territa, cum Melicerte filio altero fugiens, se ex rupe, que Leucotoea dicitur, precipitem dedit in mare. Quid tandem de Athamante factum sit, nullum extat vestigium. Iunonem, regnorum et divitiarum deam, Thebanis infestam sepiissime poete dicunt propter crebram regum apud eos mutationem; ex qua profecto populis mala consequuntur plurima. Verum quod ad Athamantem spectat, dicit Barlaam Ynonis odium in privignos egisse, ut opere cuiusdam arietis nutritoris Phrisii, Phrysius ipse cum sorore Helle cum omni ornatu regio et thesauro aufugerent, quod Yno dolens non tantum Athamantem infestabat iurgiis, quod regnum spoliasset divitiis et splendore regio, sed omnes regni procures in eum tanquam in regni desolatorem incenderat, quibus impulsus Athamas et in Ynoem accensus, non in eam solum, sed in filios, quos ex ea susceperat, die quadam, more furentis irrupit, et secutum exinde est, quod supra dictum est.

CAP. LXVIII

De Phryso et Helle filiis Athamantis.

Phrysus et Helles filii fuere Athamantis regis et Neyphilis, in quos dum Yno noverca machinaretur mortem, ipsique, ut dicit Lactantius, per insulam ferrentur incerti, eis a matre aries aurei velleris apparatus est. Servius autem, supra, dixit a patre, eaque iubente illum conscenderunt ambo Colcos usque petitori salutem. Quos cum per mare deferret aries, contigit, ut Helles perterrita caderet in pontum, et confestim a vertigine raperetur aquarum; ex quo secutum est, ut eternum illi ponto cognomen imponeret. Nam ab ea demersa de cetero semper Hellespontus illa maris particula, in qua periit, appellata est. Phrysus autem incolumis devenit ad Oetham Colcorum regem, et cum ab eo comiter fuisset susceptus, iuxta matris imperium arietem sacravit Superis. Alii Marti tantum consecratum volunt. Et, ut scribit Pomponius Mela, iuxta Phasis fluminis hostia oppidum a Themistagora Milesio conditum est, et Phasim denominatum, penes quod Phrysi templum, et lucus fuit nobilis aurei velleris ariete. Phryso tandem Oetha filiam dedit in coniugem, puto ego Calciopem. Verum cum, oraculo dicente, audisset, ut sibi caveret ab Eoli prole, sciretque Phrysum Eoli nepotem, esto illi filiam in coniugem dedisset, et iam Phrysus ex ea filios suscepisset, sibi magis timens, quam genero parceret, ad evitandum periculum illi prenuntiatum, Phrysum interficit incautum. Quod autem hic fabulosum videtur et, si supra secundum opinionem Barlae expositum sit, libet aliorum sensum apponere. Sunt ergo qui dicant Phryso et Helli navem ad fugam fuisse paratam, cui aries aureus esset insigne. Eusebius autem dicit a Palefato affirmari arietem vocatum fuisse Nutritorem, per quem a novercalibus insidiis liberati sunt. Sed quid ergo diis seu Marti consecratum fuit a Phryso, si navis tantum aut nutritor aries fuit? Ego autem quod dicit Barlaam, aut verum aut veritati proximum reor. Et quod a matre illi sit aries apparatus, sic potest intelligi. Diximus enim supra eam non mortuam, sed in silvas aufugisse, que vivens potuit

tanquam conscia filio revelasse thesauri locum, et sic arietem aureum preparasse. Marti autem ideo consecratus est aries, ut intelligamus reges congregare thesauros et servare, ut eis opitulantibus volentes bellum possint inferre, aut a se instante oportunitate repellere. Scribit insuper Eusebius hoc, secundum quosdam, fuisse regnante Athenis Erichtheo, Argis vero Abante anno mundi III dccc xx; secundum autem alios, regnante Argis Pryto, anno vero mundi III dccc xl iii

CAP. LXIX

De Cythoro Phrysi filio.

Cythoros filius fuit Phrysi, ut in Cosmographya testatur Pomponius Mela. Dicit enim circa Parthemium amnem inter alias esse Cythosorum civitatem, a Cythoro Phrysi filio positam. Hic cum aliis Phrysi filiis, ut dicit Lactantius, Phryso occiso, intravit mare, ut ad Athamantem avum aufugeret, sed naufragio vexatus, ab Ensone Iasonis patre una cum fratribus susceptus est, nomina tamen fratrum non vidimus.

CAP. LXX

De Learco et Melicerte filiis Athamantis.

Learcus et Melicertes filii fuerunt Athamantis ex Ynone Cadmi filia, ut supra dictum est. Hi, ut premonstravimus, parvuli periere; nam Eearcus saxo illisus a patre obiit; Melicertes autem, cum se una cum eo Yno mater dedisset in undas, absorptus est. Aiunt tamen Venerem, misertam eorum, orasse Neptunum, ut numero deorum maris illos iungeret, quod factum est. Et ob id Yno Leucotoe vocata est a rupe, ex qua se deiecit in mare, Latine tamen Amatuta dicitur. Melicertes vero Palemon dictus est, qui Latine sonat Portunus, et veneratione precipua templis et sacris ritu deorum culti fuere iamdudum. Servius autem dicit Melicertem a Boetia navigio Ithsmos adisse, eumque demum ab Ethyope rege susceptum et Ithsmia sacra,

que in honorem Neptuni celebrabantur, facta Melicerthia. Et hinc est quod a Neptuno numero marinorum deorum ascripti sunt. Theodontius addit causam dicens, quod cum Yno forma valeret et etate, et Melicertes speciosissimus esset puer, et fugientes navigio devenissent ad Sysiphum, qui et Ethyops a non nullis vocatus est, ipsum Ethyopem in libidinem pronum eorum abusum fuisse concubitu, et in premium eius eos maris fecisse deos, et sic apparet Venerem pro eis interpellasse. Et alibi dicit idem Theodontius Ethyopem illos profugos portui prefecisse, eisque in cotidianos sumptus proventus omnes ex portu dedisse, et hinc illis nomina immutata.

CAP. LXXI

Cur auctor Alexandrum Macedonem et Scipionem Africanum inter Iovis filios non apponat.

Poteram, si placuisset, tam amplissimi tercii Iovis proli duos illustres addere viros, Alexandrum scilicet Macedonem Asie domitorem, et Publium Cornelium Scipionem, cui concessum est et Hyspanias ab Affris occupatas recuperare, et ipsos Affros Romanis subigere. Verum quoniam iam horum evo in dissuetudinem abisse videtur stultitia vetus illa, qua gloriabantur insignes fictionibus generi deorum ascribi, et illa advenerant secula, in quibus per virtutem claritas quereretur, hac extulisse illos fictione potius quam splendor, videretur ridiculum, omittendos censui. Preterea quod ambitione queritur atque fraude, aut taciturnitate respuitur, non satis iuste conceditur. Passus enim primo Alexander est fabulari Iovem anguis in specie cum Olympiade matre mixtum, et se genitum ex concubitu illo. Inde iam non contentus titulorum multiplicium, quos fortuna audacie sue favens splendori addiderat suo, quod satis vulgi fabula non videbatur quesitum, fraude Iovem in patrem sibi querere conatus est, sacerdotibus ad hoc Amonis Lybici subornatis. O insipidum incliti iuvenis desiderium! malle potius se ex adulterio

quam ex connubio genitum, malle matrem habere incestuosam potius quam pudicam, malle draconis se filium credi, quam Phylippi clarissimi regis, et potius spurium quam legitimum arbitrari. O mortalium mentium, non solum inanis, sed detestanda gloria; is qui continue in oculis amicorum patiebatur mortalia, per mendaciorum fascinationes ab eisdem se immortalem existimari cupiebat insipide. Sed quid tandem ? Hanc ob causam reicitur merito, ne fraude gaudeat, qui virtute poterat laudari. Scipio autem, etsi murmure vulgi diceretur a Iove in specie serpentis in cubiculo matris versato genitus, et ob id, et quoniam noctu eunti in Capitolium nunquam latrarent canes occurrentes, et eius etiam operantibus meritis videretur augeri fabule fides, et si non negaverit, cum sapientissimus esset, confiteri nunquam voluit. Quam ob rem cum frivolo honori tacite renuntiasset videatur, non est meum illum eidem expresse concedere. Et sic cum nusquam alios Iovis compererim filios vel nepotes, et sibi fecerit prosapia finem, ego eque libello conficiam.

LIBER DECIMUS QUARTUS

GENEALOGIE DEORUM GENTILIUM SECUNDUM JOHANNEM BOCCACCIIUM DE CERTALDO LIBER XIII EXPLICIT, ET INCIPIT LIBER XIII EIUSDEM FELICITER.

In quo auctor, obiurgationibus respondens, in hostes poetici nominis invehit.

Prohemium

Orci domos opacas et celo remotissimas, animarum sontium sedes, esto titubanti gradu, divina tamen luce previa perambulavimus, et maris amplissimi non solum scabrosa litora, quin imo et insulas, vario sub sole iacentes, indefessa navigatione per circumitum quesivimus omnes, ac insuper eius profundissimos gurgites adeo perspicaci quadam indagatione sulcavimus, ut Neptunni ceruleas edes atque Prothei senis, et nynpharum choros et thalamos, ac etiam

eiusdem pelagi beluas et agmina piscium, et fluminum viderimus capita. Post hec et urbes pleclaras, et umbrosa nemora, silvas invias, celso montes et lubricas valles, atque abscondita rupibus antra, nec non et equora tractu longissima, ac solitudines ipso horrendas nomine peragravimus. Et quasi sumptis Dedali pennis, audaci quodam volatu in celum usque meditatione delati, Iovis aureum thronum, Solis auream domum, deorum atria, templa ingentia gemmis et auro conspicua, et consistorum Superum mira luce splendidum atque venerabile, et siderum claritates perpetuas et eorum flexus atque reflexus et admirabili compositos ordine motus prospeximus; et undique, o clementissime rex, iuxta promissum veteris naufragii, prout concessum est, desuper fragmenta collegimus, et in unum corpus, qualecunque sit, pro viribus ingenii nostri redeamus; adeo ut a Demogorgone, quem primum deorum omnium errantes prisci dixere, initio sumpto, per eiusdem successiones ordinate ad extremum usque Iovis tercii filium Eolum, eiusque Eoli Athamantem, et Athamantis Learcum et Melicertem filios deduximus, omni diligentia adhibita, ut tuum desiderium impleretur. At inde, ne in aliquo tuis votis videretur omissum, aut quos comperimus ex antiquis, aut quos mea sententia approbavi fictionibus cunctis sensus apposui, ut ipse, prestante deo, visurus es. Quibus sic peractis, quasi in quesitam a principio stationem seu sinum venerimus, suadebat quietis desiderium, ut in litus ex navigio prosilirem, et, sacro gratiarum deo exhibitori rite peracto, laborum victrici cimbe lauros apponere, et inde in exoptatum ocium ire. Attamen consilium longe probabilius menti desuper infudit deus. Monemur enim auctoritate prudentum, ut ex preteritis, quid futurum sit, coniectura prenoscamus. Agitare quippe procellis infestis non nunquam in perniciem usque, nisi premunita sint, permaxima etiam consuevere navigia: quid ergo navicula futurum arbitrandum est, si medio in salo soluta et absque gubernatore relinquatur? Non ergo

parvus adhuc superest labor, proresiis quippe alliganda est continenti et ancoris fundanda validis, ac etiam, quibus possumus, tegenda tutamentis est, ne ab ignitis strepentis etheris fulminibus exuratur, seu ab imbribus mixtis grandine diluatur, aut a stridulo Aquilone, turbido Austro, furenti Euro, Lybico aliisque nullo perflantibus ordine scopulis aut litori illidatur, vel forsitan ab undis fluctuantibus absorbatur et pereat, quam sudore plurimo per Euripos et sonantia saxa, per maris estus et mille pericula incolumem itineris in finem usque deduximus. Que quidem tunc peregrisse reor, dum obiecta iam dudum aut obicienda in poesim et poemata ab hostibus poetici nominis rationibus veris retudero. Novi equidem et memini, quot et que ignari iam dixerint, non habentes in contrarium responsorem; et hinc, dum hoc perlegent opus, invidia infestante, quid in poetam et quid in me dicturi sunt, satis percipio. Labori igitur huic extremo, qui duobus voluminibus terminabitur, auxilium desuper fundat ipse pater optimus, qui rerum omnium alpha et omega, principium est et finis.

CAP. I

Alloquitur auctor regem.

Veniet, opitulante Christo Ihesu, quoniam sic michi propositum est, o rex illustris, opus hoc, antequam alibi gradum flectat, in sacras celsitudinis tue manus, ut, cuius iussu factum est, se primo illius exponat iudicio et eidem pro viribus prestat obsequium. Quod postquam benigne susceptum conspexeris omne, et sublimi ingenio tuo partes eius quascunque discusseris, existimo miraberis, quod in tam protensum volumen postulatum tue claritatis evaserit, quantumcunque ob librorum penuriam multis in locis non satis integrum putem. Et forsitan legens latentes nuper sub rudi cortice sensus nunc productos in lucem, non aliter, quam si ex igneo globo recentes scaturire latices videas, mirabundus aspicies, teque ipsum modesta quadam delectatione laudabis, quod iam dudum de poetis vera arbitratus sis, eos scilicet non fabulosos simpliciter fuisse

homines, ut invidi quidam volunt, sed eruditissimos quidem atque divino quodam animo et artificio preditos. Verum, collectis omnibus, qualis de opere toto tua existimatio futura sit, non satis certum habeo; hoc tamen mecum cogito te de corpore et membris, sola agente iustitia, sanam et integram laturum sententiam, ac etiam opinor, quia minus apta regia caritate tua redargues, et commendabis, que laudanda comperies. Magnum quippe, imo maximum hoc michi erit, et iam spe ipsa letor et gaudeo! Ceterum, cum iam visum illud in amicorum manus visendum tradideris, et tua licentia prodibit in medium, reor, non equa sic ab omnibus ponderabitur lance; nec novum hoc erit sub sole, trahit sua quemque voluptas. Preterea livor edax, letalis viventium pestis, adeo occupavit a primevo hominum pectora, ut rarissima, eo exurente, equa in quem mavis prestentur iudicia. Quam ob causam in eum surgent rabido latratu plurimi, et quas comperient partes minus acri soliditate firmatas, morsu impio auferent et discerpent. Adversus quos, quorum ex veteri more iam verba et obiectiones ariolor, ut iam dixi, ne longus labor resolvatur facile et, ignitis agentibus spiculis, evolet in cinerem et favillam, oportunis responsionibus occurram necesse est. Oro tamen, ut et ipse, o rex optime, cui laboravi diu, una mecum generosum pectus opponas, securus, si feceris, hostes laboris nostri tanquam fumus in auras evanescent.

CAP. II

Pauca adversus ignaros.

Concurrent, ut fit, ad spectaculum novi operis non solum vulgus ineptum, sed et eruditi convenient homines; et postquam undique prospectaverint, non dubitem, quin aliqui viri Sint probitate venerabiles et integre mentis atque scientie, qui, tua sequentes vestigia, commendanda laudabunt, et affectione quadam sacra minus probanda redarguent. Quibus ego benedicere, gratias agere, obsequium prestare, et eorum tenebor conlaudare iustitiam. Sed

longe numerosior multitudo, corona in circumitu facta, in rimas minus bene compacti operis et quascunque mendas, si que erunt, impinget oculos, avidior vidisse, quid mordeat quam invenisse, quid probet. Adversus hos michi superest bellum, michi arma sumenda sunt, et melioribus rationibus ut conculcem, necesse est. Sane non in totum simul agmen, nam circumventus forsitan opprimerer facile, sed distinctis aciebus, ut assuescant certamini manus et paulatim conterantur hostes, in debilius primo corripienda sunt iacula. Sunt hi, ut reliquum sinamus vulgus, homines quidam insani, quibus tanta loquacitas est et detestabilis arrogantia, ut adversus omnia quorumcunque probatissimorum hominum presummant clamoribus ferre sententiam, eos flocci facere, vilipendere et, si queant, turpi damnare sermone. Qui postquam boatu sonoro, quasi maximum suum predicent decus, se ydiotas confessi sunt, veluti nil amplius in suam ignaviam inici possint, summum bonum comesationibus, libidinibus, et inertis ocio vacare existimantes in ganeis atque lupanaribus spumantia vino pre se tenentes pocula et externa eructantes crapula, eruditorum hominum vigilias, meditationes et studia, honestosque labores et modestiam spurcido ore damnare et suis obscenitatibus fedare conantur; ex quo fiet, ut, hoc viso opere, ridentes dicant: O insipidus homo, quantum dulcissime quietis, quantum temporis optimi perdidit, quantum frivoli laboris impendit, quot membranas amisit et incassum versiculos exaravit! Nonne satius fuerat amasse, potasse, dormisse, et tam grande tempus voluptatibus trivisse, quam has scripsisse nugas? Profecto, qui se prudentes haberi volunt, stultissimum genus hominum est, nam, perduto lucubrationibus tempore, antequam diem unam letam sentiant, damnando probanda, in mortem concidunt equam cunctis. O sanum, o venerabile iudicium ex lenonum bachanalibus, ex senatu gnatonorum, ex ganeis mandurcorum atque bibionum, ex meretricantium emissum

fornicibus! Sed quid multa? Horum ego vituperationes illustrium virorum splendorum laudes arbitror, cum turpitudinis participem a turpibus laudatum existimem. Vadant igitur tales et cauponibus, lanistis, cetariis atque meretriculis gannientes applaudant, et somno vinoque marcentes, suas illis laudes ingerant et sapientes viros, eorumque labores in sua luce permittant, cum nil ignaro indecentius homine, nil indocto fastidiosius, ante quidem diem miserum atque caducum mortalitatis suae corpus, infelicis animae fecere sepulcrum. Hi quippe tam fetida olent infamia, ut rudientes asinos, grunnientes sues, mugientesque boves, sapientes possint cum patientia audire, eos audire non possunt. Eant iterum tales, et ventri deserviant, et, nedum alios reprehendere, sed apparere, si quando sobrii sunt, in conventu hominum erubescant!

CAP. III

Adversus eos, qui, cum non sint, sapientes cupiunt apparere.

Prospectabit et hoc opus species hominum altera, moribus forte minus redarguenda priore, sed prudentia profecto non maior. Et hi sunt, qui, ante visum scholarum limen, se, quia quandoque philosophorum quorundam audire nomina, putant esse philosophos, seu si non putent, ut ab aliis credatur, exoptant, et quadam ficta gravitate verborum et morum ponderositate, visis aliquando non nullis libellis vulgariis, non nisi de apicibus rerum verba faciunt; et, ut existimentur, quod cupiunt, apud eruditissimos viros versantur, moventes persepe de sublimibus dubia, ut puta, qualiter tribus personis una tantum sit deitas, vel nunquid possit deus sibi similem facere, aut cur non ante per mille milia seculorum creaverit deus orbem, quam fecerit, et huiusmodi. Et dum responsa prudentum percipiunt, factis ratiunculis quibusdam frivolis in contrarium et auditis doctorum replicationibus atque conclusionibus, quasi non satis illis satisfactum sit, quatientes, si videantur, paululum caput, et torquentes cum cachinno faciem, et

circumstantes etiam intuentes, non aliter quam si indulgeant reverentie respondentis, pretereunt. Et tandem, quod ex ore probatissimorum hominum intellectus eorum tenuis et remissus excepit, servavitque memoria, apud muliercularum textrinas, seu potius, si prestetur, in triviis, ignaro ascultante popello, uti ipsum deum consuluerint, post longum suspirium blaterantes emittunt, volentes ex hoc percipi, quod non absque labore plurimo, quod dixerint, ingenio et speculatione sua ex penetralibus divine mentis evulsum sit. Et ut omnino insipidis sapientes appareant, ampliatis sermonibus, non tamen eodem verborum contextu, quin imo nunc huc nunc illuc per varias materias saltitantes, nec de aliqua concludentes, sed se auditoresque implicantes suos, ceu plenissime liberales artes noverint, quarum persepe nomina non noverunt, Priscianum, Aristotilem, Ciceronem, Aristarcum, Euclidem, atque Ptholomeum, aliosque circa has insignes viros stomacosa quadam dicacitate neglexisse demonstrant, se tractos aientes ad sublimiora theologie dulcedine. Sic et de moribus hominum et gestis heroum, ac de sacris legibus et institutis legumque latoribus. Et, si quando contingat poesis aut poetarum intrare colloquium, tanto cum fastidio illos et poemata, uti integre viderint omnia et despicienda cognoverint, damnant, vituperant, flocci faciunt, et a se eicere ostendunt, ut vix tolerare possint etiam imprudentes; et balbutientes aiunt Musas, Helyconam, Castalium fontem, et Phebi nemus, et huiusmodi delirantium hominum nugas esse et puerorum ad grammaticam esse preludia. Ex quibus fatuitatibus satis iam scio, quid, monstrum istud spectantes, in me, quid in opus meum, quid in poetas dicturi sint. Verum reor horum vecordie compatiendum potius quam rationibus obsistendum, nam, cum se ipsos non intelligant, longe minus alios intellecturi sunt; ignari sunt, et luce veritatis carentes, sensualitate duce se trahi permittunt. Quibus caritate mea, non eorum merito dixisse velim, ut, alienis omissis

officiis, exercent sua, et si hac glorie cupiditate agitantur, ut sapientes existimentur, scholas intrent, audiant preceptores, libros evolvant, vigilent atque discant, et palestras disputantium solertes visitent, memores, ne festini in doctoratum evolent, pythagorici instituti, quo cavebatur, ne quis scholas eius intrans locuturus de philosophicis os aperiret, antequam per quinquennium audisset. Quod cum laudabiliter fecerint, et in bene meritum titulum venerint, si libet, in medium prodeant, predicent, disputent, redarguant et castigent, atque acri spiritu suis redargutoribus instant; aliter autem fecisse, non ostentatio sapientie, sed dementie est.

CAP. IV

Quedam in iuris peritos, paucis de paupertate laudibus inmistis.

Sunt et insuper homines quidam toga, aureis bullis et ornatu fere regio insignes, nec minus incessu et morum gravitate atque oris facundia spectabiles, magnis postergati clientum catervis, et ingenti auctoritate conspicui. Hi quidem sunt clarissimi legum preceptores et tribunalium presides, a quibus si rite exercentur iura, frenantur hominum illecebres mores, extollitur innocentia, et, quod suum est, unicuique poscenti conceditur, quibus reipublice nervus non solum suis in viribus servatur, sed perenni iustitia augetur in melius; venerabilis ergo et precipuo honore dignissimi sunt! Sane quantumcunque aliorum purgent sua prudentia notas, una tamen labe fere polluti sunt omnes; auri cupiditate laborant, nec aliquid seu aliquem laude dignum putant, ni fulgeat auro. Hos ego venturos existimo cum reliquis, ut prospectent, nunquid aliquid criminis operi nostro possint suis inferre legibus; nec me fallit, si morem sequentur veterem, quid obiecturi sint. Consuevere quidem, relictis rostris et pretoria exeuntes, et potissime, dum curis paululum soluti in conventum amicorum veniunt, si contingant inter loquendum fieri mentio poetarum, illos extollere laudibus, quoniam eruditissimi atque eloquentissimi fuere viri; tandem post multa absconditum sub

melle venenum, non letale tamen, emittunt dicuntque eos parum fuisse prudentes, in quantum, tempus omne terentes, facultatem secuti sunt, ex qua post longos labores nulle consequuntur opes, super addentes ob hoc pauperrimos homines fuisse poetas, nullo splendore spectabiles, nullis opibus, nullo famulatu insignes, volentes ex his intellegi, quia non divites fuere, nullius pretii eorum extimanda facultas sit. Que quidem verba una cum abscondita conclusione facile audientium animos<intran>, cum omnes in avaritiam proni simus, et stulta credulitate arbitremur summum bonum possidere divitias. Hac ergo impulsus peste, autumo, si laborem inspexerint nostrum, eos post multa dicturos opus scilicet pulchrum, sed supervacaneum, et inutilem sudorem meum, eo quod minime tendat, quo ceterorum mortalium labores intendunt; et sic non solum adversum me apparebit eos dixisse sententiam, sed ex consequentia quadam tanquam summum et detestabile malum una cum opere poetas cum paupertate damnasse videbuntur. Pia quippe, et humanitati conformis atque opinioni vulgari, hec videtur obiectio, et gratiarum actione dignissima, dummodo ex fonte caritatis exundaret in medium; verum, quoniam ex offuscato appetitus inepti iudicio sumit originem, ridenda est atque abicienda, et eorum prurigini compatiendum. Et quoniam dignitati talium insuper deferendum est, ne se postergatos existiment, objectionem eorum verbis amplioribus in suos ortus vertendam puto. Confitebor igitur sponte, quod dictum est, poesim nullas afferre substantias, et poetas pauperes fuisse, si pauperes dici debent, qui ultro sprevere divitias; stolidos autem fuisse non confitebor, eo quod poesis studium secuti sint, cum prudentissimos arbitrarer, si verum deum catholice cognovissent. Nunc reassumendo, ne confessione mea tam ultronea videar absolute obiectoibus tanquam victoribus aream liquisse certaminis, et objectionem primam deducamus in medium. Dicunt igitur splendidi legum interpretes poesim nullas afferre divitias,

volentes ob id, ut satis percipi potest, eam ab imitandis excludere, quasi nullius inter scientias reliquas sit momenti. Equidem, ut iterato dixerim, certum est poesim nullas afferre divitias; non tamen assentio, ut isti volunt, hoc sua ignobilitate contingere, verum quia speculativarum disciplinarum non sit officium tale aut intentum, sed mechanicorum artificum seu feneratorum, quorum in hunc finem omnis tendit intentio, qui, ut cito veniat, nil gratis penitus operantur. Sic, et causicarii, qui hinc ex delictis hominum, inde ex legum peritiis sibi officinas construunt, in quibus venalis lingue malleo numismata cudunt, et aurum ex miserorum lacrimis verbositate conficiunt, quod poesis, generose memor originis, omnino abhorret et renuit. Ex quo si damnanda aut parvi pendenda est, nullius una secum pretii erit philosophia, rerum magistra, et cuius opere entium causas discimus; nullius eque theologia, cuius demonstrationibus rite deum cognoscimus, quibus nullum unquam querendi thesauros fuisse studium audiui. Si nesciunt isti, poesis maioribus vacat, nam, cum celos inhabitet divinis inmixta consiliis, paucorum hominum mentes ex alto in desiderium eterni nominis movet, et sua pulchritudine in sublimes cogitationes impellit, tractisque inventiones peregrinas ostendit, atque ex ingeniis egregiis sermones exquisitos emittit. Et, siquando, placidis vocata precibus et sublimi sede descendit in terras, sacris comitata Musis, non celsa regum palatia, non molles deliciosorum domos exquirat habitatura, verum antra atque prerupta montium, umbras nemorum, fontes argenteos, secessusque studentium, quantumcunque pauperrimos et luce peritura vacuos, intrat et incolit; quod alibi forsitan plenius ostendetur, exigente materia. Et sic, cum etherea sit atque perennis, nullum sibi cum perituris commercium est, splendoresque manu factos, tanquam futes et inanes, parvi facit et renuit, ac suis contenta bonis non curat aggregare divitias. Post hec ex iam dicta positione subnectunt, minus prudentes fuisse poetas, qui tale secuti sunt dogma, ex quo nulle

sequacibus consequantur opes. Quibus ut responsum sit, reor plurimum prudentis opus circa eligenda consistere, et ideo hos convenire velim, quis in eligendo prudentior merito habendus sit, iuridicus an poeta. Edepol prudentius actum puto elegisse trahentem ad sublimia mentem, quam ad terrestria deprimentem, stabilem quam casuram,(que)longevum bonum prestat, quam que brevissimum exhibet. Elegere poete scientiam, inter sydera, inter deorum sedes ornatusque celestes suos continua meditatione trahentem; nunquid hoc verum sit, testimonium reddant ipsa vatum poemata, impulsu trahentis eleganti stilo poetarum descripta calamo. Causidici vero, legum facultatem secuti, sola scriptorum valent memoria non ex ingenio, sed ex literis legum latorum iura reddentes; nec putandum est, ut satis videri potest, eos insistere circa excelsa aut semota nature, ut puta, nunquid recta aut transversa via sol ab Yndis petat Hispanos, qui imo, nunquid hereditario iure seu enphiteotico potius vel precario Titus vel Sempronius occupet agellum, nunquid certum debitum aut usurarium dicendum sit, nunquid ardens femina solvi posset a frigido viro. Magna sunt et egregia hec et ex gremio nature sublata! Preterea poesis, quam pauperes preelegere poete, stabilis est et fixa scientia, eternis fundata atque solidata principiis, ubique et omni tempore eadem, nec ullis unquam concussa motibus. Leges autem non sic; non equo iure vivit cum Ethyope Sauromata, non eadem legum autoritas bello laborantibus atque leta pace quietis. Nec non augent, sepe minuuntque plurimum potestatis instituta municipalia legibus constitutionesque regnorum; facit illas indictum iustitium mutas. Senescunt etiam et moriuntur aliquando, nam non nulle iam dudum in pretio fuere permaximo, que evo nostro aut neglecte sunt, aut omnino abolite; et sic non idem semper sunt, ut comperta poesis. Ex quibus, ne plura dicam, satis patet facultatem legum non scientiam esse dicendam; et quantum presit scientia facultati, prudentes

noverunt tam veteres, quam moderni. Insuper longevum bonum prestat imitatoribus poesis, si bonum dicendum est, quod omnes optare videmur, vitam scilicet fama saltem, si non detur aliter, in longum evum deducere; nam, ut liquido constat, fere immortalia sunt cum nomine componentis carmina poetarum. Iuriste vero, etsi paululum splendeant vestibus, sepiissime moritur cum corpore nomen. Breve est valuisse per seculum, si secula numerentur Homeri! Et, ut in optatum veniam, nulli videbitur dubium erudito prudenter elegisse poetas, ubi minus iurisperiti in electione fuere prudentes, insipientes effecti, dum, quod suum est vitium, conantur in inmeritos retorquere. Pauperrimos fuisse poetas, ex eodem, quo supra, fonte aurientes, pleno effundunt ore, et potissime, cum ipsi ditissimi sint legiste, quasi infamis sit et detestabilis paupertas. Manifestissimum equidem est iurisperitos ex alienis lacrimis, ex alienis erumnis, ex alienis periculis et persepe miseriis, ut iam dictum est, auri multum conflasse, et inde palliatos, fimbriatos, varia tectos pelle, aureis coruscos clavis, longa post tergum clientum comitante caterva, cum sic mortalium velit dementia, incedentes. Sic poetas non ignavia sua, sed innocentia et quia volunt, pauperes fuisse negari non potest, sed, quod isti minime volunt, spectabiles insigni atque perenni claritate fuere; quod exemplis ostendisse non erit difficile. Certum habemus Homerum adeo inopem extitisse, ut non esset illi, luminibus capto, unde sumptus puero duci posset impendere. Sed expecta paxillum et videbis, nunquid hec fuerit ornata paupertas. Superato Dario, potentissimo atque ditissimo Persarum rege, ab Alexandro Macedone, eius in medium venere iocalia, inter que capsula aurea comperta est, artificio et ornatu pretiosissima Hec tam regis quam procerum consensu unanimi non Alexandri iocalibus, sed Homeri voluminibus servata est. Quis unquam tam splendidus faleratis iuristis honor impensus est? Sarsinate Plauto bonorum fortune pauperior nemo fuit. Egestate

quippe, ut honeste ventrem pascere, ad molas manuarum pretio fatigabatur die; noctes in componendis comediis ducebat insomnes, quarum numerositas et artificium egit, ut laurea, victorum atque triumphantium imperatorum insigne precipuum, non parvi penderet eius, quantumcunque pauperis, ambire comas. Cuius odor et viriditas in eius nominis decus perseverat usque in hodiernum, ubi legum interpretum birreta, auro non prohibente, mures et tineae consumpsere. Emnio insuper, Brundusino homini, clarissimo tamen vati, adeo tenuis fuit substantia, ut in Aventino unius tantum ancillula contentaretur obsequio; cuius servitorum penuria honorum habundantia restaurata est. Ex quibus, cum de se famosissimus homo sit, unum tantum apposuisse michi sufficiet. Huius enim, cum diem clausisset, corpus Scipiones, quorum fuerat amicitia usus, suo sepelire sepulcro voluere, non abspernantes Brundusini hominis cineres Corneliorum misceri cineribus. Preterea quis Maronem Virgilium pauperem et lutifiguli filium non audivit? Fuit ille non amplius in bonis quam patrius agellus unus apud vicum Anden, cui dicunt Pietola hodierni, haud longe Mantuam, non absque litigio possessus. Cuius agentibus studiorum meritis, Octaviani Caesaris, orbi toto presidentis, amicitia usus est; a quo, cum iussisset moriens Eneidam igne cremari, ut servaretur poema egregium, omnis legum autoritas pedibus calcata est, et eleganti carmine iussum servari colique. Quis, precor, legistarum, quantumcunque splendentium undecis lapillis et auro, honor tam magnificus a tam glorioso principe impensus est? Veniebant insuper plurimi leta paupertate et honoribus equis conspicui, sed exemplis finis imponendus est, cum tam his quam premonstratis rationibus satis ostendisse arbitrer poetas prudentes et, quantumcunque pauperes, splendidos etiam fuisse, eosque perenni vivere fama, ubi causidicorum opes et nomina tanquam fumus in auras abiere, nec non eisdem rationibus demonstrasse opus hoc, si valent poemata, minime supervacaneum

esse, nec sudores meos frivolos componendo. Nunc autem post hec libet paululum exire limen, si forte queam obloquentium in paupertatem frenare impetum. Est igitur paupertas, quam multi fugiunt tanquam importabile malum, ut vulgo placet, caducorum bonorum paucitas, esto ego existimem eam animi egritudinem fore, qua etiam habundantes persepe laborant. Prima quippe, si desiderio careat augendi, placida atque optabilis est, et eius infinita sunt comoda; secunda vero pacis et quietis hostis est, misere crucians mentes, quibus inhabitat. Prima poetarum fuit, quos isti pauperes volunt, eis quippe, dum modo esset, quod vite sufficeret, satis erat. Hac enim duce libertatem volentes consequimur, animi tranquillitatem et cum his laudabile ocium, quibus mediis viventes in terris gustamus celestia. Hec in solido sita est, nec fortune, mundana versantis, minas aut iacula timet: fulminet ether desuper, concutiat ventorum impetuosa rabies orbem, inundent campos himbres assidui diluant flumina, sonet classicum, tumultuosa oriantur bella, discurrant predones undique; hec, ruinas ridens et incendia, dulci securitate letatur! Hec oraculo Apollonis in persona Aglai Sofidii, parvi possessoris agelli, thesauris Gigis regis prelata est. Hac delectati, poete ornare virtutibus animum, meditationibus vacare celestium, altisonis carminibus poemata texere, et nomen sibi perpetuum querere potuere. Hac delectatus, Dyogenes, sui evi splendidissimus Cynicorum princeps, divitias, quarum habundantissimus erat, omnes potuit largiri volentibus atque largitus est, doliumque, quasi versatilem domum, quam palatia habitare maluit et lactucas silvestres, suis lotas manibus, manducare, quam Dyonisio adulari, ut tucetis uteretur regiis; hec voluntaria rerum abiectio et claritas studiorum ad se visendum evocasse potuere superbum iuvenem atque iam animo orbis tenentem imperium, Alexandrum Macedonem, eius amicitiam exquirentem et frustra munera ingentia offerentem. Hac delectatus, Xenocrates ortulo contentus modico,

eiusdem iuvenis animum movisse potuit in desiderium benevolentie sue, quam insigni legatione atque donis regiis postulavit. Hac delectatus, Democritus patrios agros et innumerabiles opes rei publice Atheniensium ultro concessit, satius ducens cum paupertate studiorum libertati letari, quam opum servili cura vexari. Hac delectatus, Anaxagoras, dulcedine tractus philosophie, potuit ingentia predia neglexisse, asserens, quoniam se ipsum perdidisset, si illa colere voluisset. Huius opere Amiclas, pauper nauta, nocte in litore solus clamantem Cesarem, cuius vocem superbi timebant reges, ad hostium gurgustioli atque pulsantem audivit intrepidus. Sic et pauper Arruns, flagrante Ytalia omni civilis belli incendio, inter marmoreos Lune montes, celi, solis luneque prospectans motus, stetit impavidus. Hec non intuentur, qui paupertatem lacerant fugiuntque. Dicant, oro, si oportuisset Homerum de re agraria cum villico litigare, aut de domestica a curatore domus rationem exigere, quando Yliacum excogitasse carmen et nomen suum claritate syderea floridum in hodiernum usque protendere potuisset? Quando Virgilius, quando reliqui poeticam cum paupertate sectantes? Non ergo illam spreverint amicti purpura, eo quod palliastro tenui tecta procedat, nam rite studentium prima gloria est, nec solam dicant incedere, aut sordidam squalentemque vocitent. Nescio ego, imo scio, quid referat corpus ornasse vestibus aureis, si mens vitiorum labe sordescit. Est, si non advertitis, paupertas hec celestibus ornata delitiis, quas videre non possunt oculi nebulis avaritie offuscati. Nec, ut arbitrantur anxia comitati turba, sola procedit; hanc vates semper, laureis insigniti, prosequuntur, hanc imperatores, palmatis induti tunicis; eam quippe sepe nominatus Homerus, Esyodus, Euripides, Emnius, Terrentius, Virgilius, Flaccus aliique plures divinis ornavere carminibus. Sic Camilli, Quintii, Curtii, Fabritii, Scipiones, Catonesque, invidia olim et gloria facinorum quam auro ditiores, hanc miris ornavere triumphis, eam excelsis preposuere regibus,

Orbisque prefecere imperio. Sic ergo sociatam, sic ornatam solam squalentemque dicent periti iuris incedere? Supererant multa, que dicerem huius in laudem, ni in eam, qua laborant plurimi, qui se divites arbitrantur, me desiderium traheret. Secunda igitur paupertas eorum profecto est, qui eam tanquam hostem conantur effugere, non advertentes, dum maiori conatu sequuntur divitias, proruant huius paupertatis in gremium. Precor, quid aliud paupertas est quam summa in habundantia angi desiderio congregandi? Tantalum ne divitem dicam, si cibus circumdatus et poculis fame sitique pereat? Absit, pauperrimus habendus est! Sed concedamus legistis nostris opulentiam Darii, et, quid exinde voluptatis possint assumere, videamus. Si experientie credimus, assidua ardentique semper premuntur sollecitudine, qui divites nuncupantur. Si appareat in aere nubecula, confestim pluviam suspicatur, et timet anxius, ne nimia corrumpantur sata; si ventus excitetur, ne evellat arbusta aut edificia impellantur, pavescit; si suscitetur in terris incendium, ne in suas evolet edes, timore labascit; si bellum nascatur, armentis gregibusque superiminere rapinam miser ariolatur: si concordia ex litigiis oriatur, tanquam suum infortunium ingemiscit. Amicorum invidiam, latronum astutiam, raptorum violentiam, affinium insidias, tumultus civicos, secordia vexatus assidua, expavescit. Possem superaddere multa, que non solum divites hos vere pauperes faciunt, sed egenos. In lubrico posita fortune sunt bona, nullo certo firmata subsidio! Desistant ergo in bene meritos insultum facere miseri, et in memoriam revocent, quoniam nec divites nec sapientes faciant, que humeris baiulantur, sed quod sacro servatur in pectore; credantque stolidissimum arbitrari, si oportune essent divitie, tam sevam rerum naturam fuisse aut inमितem deum, ut nudos nos in evolantem vitam transmittere voluissent. Paucis natura hominum contenta est, et hec affatim apposita sunt, nobisque nullo nostro labore concessa, et sic, si velimus, non esse pauperes possumus. Preterea homines virtutibus

ornari non palliis. Queso igitur hos morum humanorum frenatores egregios, poetas in pace sinant; nil enim eis cum poetis comune est, quo eorum possit occupari ius. Poete in secessu carmina sua canunt, iuriste turbelis inmixti et frequentia fori apud rostra litigia clamant; illi gloriam et inclitam famam, aurum isti desiderant; illos taciturnitas atque ruris solitudo delectat, hos pretorium, tribunalia, et litigantium strepitus; illorum pax amica est, horum questiones et litigium. Et si precibus meis acquiescere nolint, acquiescant saltem auctoritati Solonis, amplissimi legum latoris, qui, decem perfectis tabulis, secessit, omissis legibus, in poesim, alter profecto futurus, si longior vita fuisset, Omerus.

CAP. V

Qui sint, et quam multa quidam poetis apponant.

Est preterea, o serenissime regum, ut tu longe melius nosti, divino munere domus in terris, composita ad instar celestis concilii, sacris tantum studiis dedicata. In hac sublimi in solio ex dei missa gremio phylosophia, rerum magistra, presidet augusta facie et divino splendore conspicua, regiis induta vestibus et aurea insignita corona, nec aliter quam mortalium imperatrix, cum premat sinistra libellos, dextra regale baiulat sceptrum, et diserto sermone audire volentes, qui sint laudabiles hominum, mores, que nature parentis vires quid verum bonum et celestia docet arcana. Quam si intres, non est dubium, quin sacrarium omni reverentia dignissimum videas, et, si circumspexeris, quicquid humana possunt agere studia, quicquid ingenia speculari, quicquid comprehendere intellectus, videbis liquido, et adeo miraberis, ut tecum dicas unum totum continens domum esse, imo ipsam fere divine mentis effigiem. Et inter alia, summa veneratione dignissima, sunt ibi post dominam celsiore in sede locati homines, non multi tamen, mites aspectu atque eloquio et morum etiam gravitate, tanta honestate atque vera humilitate spectabiles, ut credas deos potius quam mortales. Hi iam presidentis

dogmatibus pleni, abunde aliis ingerunt, que noverunt. Est et alia multitudo perstrepens variarum quidem hominum spetierum, ex qua non nulli, omni abiecta superbia, vigiles mandatis insistunt, si forte studio queant in altiores devenire gradus. Alii vero sunt, qui, fere rerum principiis auditis, elato animo in vestes imperatricis uncas iniciunt manus, et, acri violentia quibusdam surreptis particulis, et variis insigniti titulis, quos non nunquam venales comperiunt, non aliter quam si mentem omnem divinitatis perceperint, fastu quodam inflati, ex sacra se proripiunt ede, quanto tamen cum detrimento insipientum, prudentes advertunt. Hi autem, adversus quascunque bonas artes coniuratione unanimi facta, ante alia conantur fingere bonum virum, exterminant autem facies suas, ut appareant vigilantes, incedunt insuper deiectionis in terram oculis, ut nunquam a meditationibus separari videantur; tardo tamen feruntur gradu, ut sub pondere sublimium speculationum nimio ab insipidis titubare credantur; honesto vestimentorum utuntur habitu, non quia mens honesta sit, sed ut ficta sanctitate decipiant; perrarus est illis sermo gravisque, rogati, non absque premissis suspirio et tempusculo interposito ac elevatis in celum oculis paululum responsa concedunt, volentes ex his a circumstantibus arbitrari, quia ex longinquo supercelestium sanctorum arcano non absque difficultate verba deducant in labia, que dicturi sunt. Pietatem, sanctitatem et iustitiam profitentur, prophetico persepe utentes verbo, scilicet zelus domus dei comedit me. Hinc ad ostentationem sue admirande scientie procedentes, que non noverunt, omnia damnant, nec frustra; faciunt enim, seu ut non interrogentur, de quibus respondere nescirent, seu ut tanquam vilia et minora et a se cognita despexisse atque neglexisse videantur, et vacasse maioribus. His autem, decipulis captivatis insipientum iudiciis, civitates ambire, secularibus se miscere negociis, consilia prestare, connubia tractare, comesationibus interesse, testantium dictare tabulas, testamentorum executiones

assumere, et multa minus philosophos decentia agere presumptuose incipiunt atque prosequuntur. Ex quibus fit, ut in fumosam vulgi famam quandoque deveniant, ex qua tanta tumiditate turgescunt, ut incedentes cupiant a vulgo digito monstrari, et longe magis audire, quia pregrandes magistri sint, videre, quod eis assurgant presidentes in triviis, eos Rabi vocitent, salutent, invitent, preponant, atque preficiant. Ex his, omni consideratione seposita, audent omnia, nec verentur in alienas messes falces inmittere suas; ex quo fit, dum cetera preter sua ignominiose deturpare conantur, interveniat aliquando de poesi et poetis colloquium, quorum audito nomine, tanto repente accenduntur furore, ut igneos oculos illos habere diceres, nec possunt consistere, fremunt agunturque impetu; demum, quasi adversus eos, non aliter quam in letales hostes coniuratum sit, nunc in scholis, nunc in plateis, nunc in pulpitis, auscultante non nunquam vulgo inerti, in eos insano clamore prorumpunt, ut non de innocuis tantum, sed et de se timeant circumstantes, et aiunt, poesim omnino nullam aut futilem facultatem atque ridiculam, poetas homines esse fabulosos, imo illos, ut despectiori utantur vocabulo, non nunquam fabulones appellant, rura, silvas et montana colentes, eo quod moribus nec urbanitate valeant. Preterea eorum poemata esse dicunt obscura nimis atque mendacia lasciviis plena et deorum gentilium nugis atque ineptiis referta, asserentia Iovem, quendam adulterum et spurcicum hominem, nunc deorum patrem, nunc celorum regem, nunc ignem, nunc aerem, nunc hominem, nunc taurum, nunc aquilam, et huiusmodi inconvenientia: sic et Iunonem et alios infinitos, eos multorum nominum celebres facientia. Mentium insuper seductores clamitant esse poetas ac suasores criminum, et, ut turpiori, si possint, conmaculent nota, predicant eos philosophorum symias esse; firmantes inde, poetarum libros legisse aut tenere, pregrande piaculum, ac, nulla facta distinctione, autoritate, ut aiunt,

fulciti Platonis, eos nedum e domibus, sed ex urbibus esse pellendos, et eorum scenicas meretriculas, Boetio approbante in exitium usque dulces, detestabiles fore atque eiciendas et renuendas omnino! Quid multa? Longum nimis esset omnia in medium deducere, que illis exitiale odium, infestante invidia, dicenda furentibus parat. Ad hos tam celebres iudices, tam equos, tam mites, tam favorabiles satis credendum est, o princeps inclite, deveniet opus nostrum, quod, scio, circumdabunt more leonis famelici, ut inveniant, quid devorent, et, quoniam omne poeticum est, non expecto mitiorem sententiam, quam irati fulminent in poetas, nec scio, quibus spiculis pectus opponam nisi eis, que vetus odium demonstravit; illa conabor repellere. O bone deus, sis tam indiscretis, tam inconsideratis clamoribus obvius, et horum dementium obsiste furori! Et tu etiam, rex optime, quoniam ad triarios ventum est, generosi pectoris tui viribus assis, fer opem militanti tibi, nunc animis opus est, nunc pectore firmo! Acuta et venenata, nec modici roboris tela istorum sunt, nam, si inepte sint iudices, alias tamen valent; et ideo horreo et tremesco, nisi deus primo, qui non deserit sperantes in se, et tu inde faveris. Tenuis michi vires sunt, et ingenium debile, sed spes ingens subsidii, qua fretus, in eos irruam, comitante iustitia.

CAP. VI

Poesim esse utilem facultatem.

Gimnasium pusillus intraturus homo has adversus giganteas moles, firmantes autoritate, qua possunt, aut nullam aut futilem facultatem fore poesim, si perconter ante alia, quidnam sit poesis, seu circa quod eius versetur officium, nil aliud fecisse reor, quam, in scirpo quesuisse nodum. Sed quoniam faciendum est, queso, ut id aperiant hi facultatum omnium preceptores egregii, ut appareat, circa quod nostrum velit versari certamen. Scio, obstinata fronte, nullo unquam perfusa rubore, ridentes inquit, quod paulo ante male dictum est. O bone deus assis, et has ridiculas obiectiones adverte, et in melius

eorum dirige gressus! Dicunt igitur, damnantes poesim, eam omnino nullam esse. Quod si sic est, scire velim, unde iam dudum tot illustres viri sibi poete quesivere nomen? Unde poematum multa volumina? Unde nomen hoc poesis exortum est, si poesis nichil est? Certe, si responsuri aliquid sint, per ambages ituros reor, cum nil queant iure respondere, quam quod adversum inanem positionem suam sit. Certissimum enim est, ut post hec suo loco monstrabitur, hanc, ut ceterae discipline, a deo, a quo sapientia omnis, initium habuisse; et, uti reliquae, ab effectu nomen sortita est, a quo demum celebre poetarum nomen derivatum, et inde poematum a poetis. Quibus stantibus, non omnino nichil, ut aiebant, videbitur esse poesis. Quae si scientia est, quid inquit sophyste clamosi? Credo, paululum retrahent pedem, vel potius, in secundam obiectionis partem ob disgregativam copulam transvolantes, inquit: Si facultas est, futilis facultas est. O ridiculum rancidulum, satius tacuisse fuerat, quam verbis frivolis in errorem sese precipitasse maiorem! Nonne vident ignari ipsum nominis huius, facultatis scilicet, significatum semper aliqualem plenitudinem demonstrare? Sed de hoc alias. Et queso exprimant elegantes hi viri, quo iure poesis facultas dicenda sit futilis, cum eius instigatione, opitulante divina gratia, tot extant clara volumina, tot memoranda poemata, tot inventa perlucida atque peregrina? Omutescent, equidem, si patietur inanis ostentationis uredo. Sed quid? Omutescent, dico? Mori mallent quam veritatem nedum extremis labiis, sed taciturnitate fateri! In diverticulum aliud irruent, et suo interpretantes iudicio dicent hunc adiectivum futilem intelligendum fore damnosam atque detestabilem, eo quod poemata, a poesi venientia, deorum suorum cantent illecebra et infanda suadeant. Esto possit hec interpretatio reprobari, cum futile non sit, quod est illecebris plenum, poterat tamen equo animo tolerari, si, quod ob eam volunt, posset ratione fateri, cum confitear ultro non nulla fore poemata id, quod asserunt, exprimentia; quam ob rem

vicissent, si mala species posset bono derogare generi. Sed deprecor, si Praxitiles aut Phydias, sculptura doctissimi, impudicum sculpsissent Pryapum in Yolem nocte tendentem potius quam spectabilem honestate Dianam, aut si pingat Apelles, seu noster Iocutus, quo suo evo non fuit Apelles superior, Martem seu Veneri inmiscerentem potius quam Iovem diis ex throno iura prebentem, has artes damnandas fore dicemus? Stolidissimum esset fateri! Lascivientium quippe ingeniorum culpa hec est. Equo modo iam dudum non nulli fuere poete, si tales poete dicendi sunt, qui seu ratione questus, seu ad gratiam populi promerendam, sic eo exquirente seculo et illecebri suadente lascivia, qui, honestate omissa, in has ineptias corruere. Que quidem damnande, detestande et abiciende sunt, ut latius post dicetur. Ob hoc tamen quorundam fingentium scelus non est universalis damnanda poesis, a qua tot in virtutes suasiones et poetarum monita atque documenta legimus, ab his, quibus cure fuit celestes meditationes sublimi ingenio, ac summa cum honestate, et stili atque verborum ornatu describere. Sed quid multa? Est non solum aliquid, sed scientia veneranda poesis, et, ut sepius in precedentibus visum est et in sequentibus apparebit, non futilis, sed succiplena facultas est, sensus volentibus ex fictionibus ingenio premere. Et sic patet, ne longius protrahamus sermones, primo certaminis ingressu, duces hos terga dedisse, eosque modico labore nostro aream liquisse duelli. Sed, quid poesis sit, explicandum est, ut ipsi videant, quam stolide opinentur illam futilem facultatem.

CAP. VII

Quid sit poesis, unde dicta, et quod eius officium.

Poesis enim, quam negligentes abiciunt et ignari, est fervor quidam exquisite inveniendi atque dicendi, seu scribendi, quod inveneris. Qui, ex sinu dei procedens, paucis mentibus, ut arbitror, in creatione conceditur, ex quo, quoniam mirabilis sit, rarissimi semper fuere poete. Huius enim fervoris sunt sublimes effectus, ut puta mentem

in desiderium dicendi compellere, peregrinas et inauditas inventiones excogitare, meditata ordine certo componere, ornare compositum inusitato quodam verborum atque sententiarum contextu, velamento fabuloso atque decenti veritatem contegere. Preterea, si exquirat inventio, reges armare, in bella deducere, e navalibus classes emittere, celum, terras et equora describere, virgines sertis et floribus insignire, actus hominum pro qualitatibus designare, irritare torpentes, desides animare, temerarios retrahere, fontes vincere, et egregios meritis extollere laudibus, et huiusmodi plura; si quis autem ex his, quibus hic infunditur fervor, hec minus plene fecerit, iudicio meo laudabilis poeta non erit. Insuper, quantumcunque urgeat animos, quibus infusus est, perraro impulsus commendabile perficit aliquid, si instrumenta, quibus meditata perfici consuevere, defecerint, ut puta grammaticae precepta atque rethorice, quorum plena notitia oportuna est, esto non nulli mirabiliter materno sermone iam scripserint et per singula poesis officia peregerint. Hinc et liberalium aliarum artium et moralium atque naturalium saltem novisse principia necesse est; nec non et vocabulorum valere copia, vidisse monimenta maiorum, ac etiam meminisse et hystorias nationum, et regionum orbis, marium, fluviorum et montium dispositiones. Preterea delectabiles nature artificio solitudines opportune sunt, sic et tranquillitas animi et secularis glorie appetitus, et persepe plurimum profuit etatis ardor, nam si deficient hec, non nunquam circa excogitata torpescit ingenium. Et, quoniam ex fervore hoc, ingeniorum vires acuate atque illustrante, nil nisi artificiatum procedit ars ut plurimum vocitata poesis est. Cuius quidem poesis nomen non inde exortum est, unde plurimi minus advertenter existimant, scilicet a ποιο ποίς, quod idem sonat, quod fingo fingis, quin imo a ποιητής; vetustissimum Grecorum vocabulum Latine sonans exquisita locutio. Nam primi, qui, hoc inflati spiritu, exquisite rudi adhuc seculo

cepere loqui, ut puta carmine, tunc omnino loquendi genus incognitum, ut sonorum auribus audientium etiam videretur, illud pensatis moderavere temporibus, et, ne delectationem nimia brevitate subtraheret, aut longitudine plurima luxurians tedium videretur inferre, certis mensuratum regulis atque infra diffinitum pedum et sillabarum numerum coercuere. Sane quod ex hoc tam accurato dicendi ordine prosilibat, non dicebatur poesis amplius, sed poema. Et sic, ut iam diximus, tam arti quam artificiato ab effectu nomen consecutum est. Inquient forsani isti obiurgatores perlucidi, et si dixerim scientiam hanc ex dei sinu recentibus adhuc animabus infundi, se nolle verbis meis satis prestare fidei, quibus satis roboris equis animis, quae videmus assidue, poterant prestitisse, sed adhuc egemus testibus. Si ergo legerint, quid Tullius Cicero, homo philosophus non poeta, dixerit ea in oratione, quam apud senatum habuit pro Aulo Licinio Archia, in fidem forsani faciliores devenient. Dicit enim sic: Atque sic a summis hominibus eruditissimisque accepimus. Ceterarum rerum studia et doctrina et preceptis et arte constare, poetam natura ipsa valere, et mentis viribus excitari, et quasi divino quodam spiritu inflari etc. Ergo, ne orationem longius protraham, satis apparere potest piis hominibus poesim facultatem esse, et ex dei gremio originem ducere, et ab effectu nomen assumere, et ad eam insignia atque fausta multa spectare, quibus ipsimet negantes utuntur assidue. Si querant, ubi vel quando, in promptu est; fateantur ipsi quo duce, cuius opere fictiones suas ipsi componant, dum scalas gradibus distinctas in celum erigunt, dum proceras arbores ramorum fecundas eque ad astra producunt, dum montes in excelsum usque circumitionibus ambiunt? Dicent forsani ut huic a se incognite detrahant, quo utuntur rethorice opus esse, quod ego pro parte non inficiar. Habet enim suas inventiones rethorica, verum apud integumenta fictionum nulle sunt rethorice

partes; mera poesis est, quicquid sub velamento componitur et exponitur exquisite.

CAP. VIII

Qua in parte orbis prius effulserit poesis.

Si, mi rex, qua sub celi plaga, quibus seculis, cuius opere hec primo comparuerit in terris, exquiras, vix credo satis certum posse dari responsum. Quidam autem extimantes sunt, hanc cum sacris et ceremoniis veterum originem habuisse et sic apud Hebreos exortam, eo quod ab eis primo deo sacrificium oblatum sacre testentur licere; in quibus legitur Caym et Abel, fratres et primos orbe natos homines, deo sacrificasse; sic et a Noe, undis cataclismi cessantibus, eo arcam exeunte, deo sacrum fuisse confectum; preterea et ab Abraham, superatis hostibus, dum Melcisedech sacerdoti vinum obtulit atque panem. Sane cum ex his quod queritur non summatur, dato vaticinantes potius quam probantes asserant minime arbitrandum sacra hec absque ulla verborum prolatione confecta, subiungunt a Moyse, cum sicco pede una cum populo Israel Rubrum superasset mare integre peractum, cum legamus eum sacra et sacerdotes et tabernaculum, ad instar futuri templi erectum, et orationes, quibus placaretur divinitas, invenisse. Quibus inspectis videbitur non ante Moysis, ducis Israelitarum, tempus poesim apud Hebreos habuisse principium. Qui quidem circa finem vite Marathii, regis Sycionorum, qui diem obiit anno mundi III dc lxxx, populum eduxit et sacra confecit. Sunt et alii gloriam hanc Babiloniis largiri volentes. Quos inter Venetus, Puteolanus episcopus, hystoriarum investigator permaximus, erat asserere consuetus dicacitate proluxa, poesim Moyse longe antiquiorem, ut puta Nembroth temporibus ortam; dicebat enim eum primum ydolatrie inventorem, eo quod cum ignem mortalibus accommodum vidisset, ac ex motibus eius atque murmurationibus variis futura quedam cognosceret, eum deum fore firmabat, et ob id loco dei non solum coluit Caldeisque suasit, verum

illi templa construxit, sacerdotes ordinavit, et preces etiam adinvenit. Quibus in precationibus ostendebat eum exquisito usum eloquio, quod possibile est, esto, unde sumpserit, non explicaret liquido. Ego autem, et si sepius legerim apud Assyrios religionis cultum, philosophie studium, et armorum gloriam primo fuisse, non tamen absque alio fide digniori testimonio facile credam apud barbaras et adeo inmanes nationes originem habuisse artificium tam sublime. Greci insuper apud se exortam poeticam autumant, ut totis viribus affirmat Leontius. In quam credulitatem et ego paululum trahor, memor aliquando ab inclito preceptore meo audisse penes priscos Grecos tale huic fuisse principium. Nam cum primo inter rudes adhuc homines non nulli celsioris ingenii cepissent nature parentis opera admirari et inde per meditationes sensim intrare credulitatem, aliquem unum esse, cuius opere et imperio gubernarentur et ordinarentur cunctaque cernerent, et eum unum vocare deum; deinde extimantes eum non nunquam terras incolere, arbitrati sanctum fore, ut diverticula suo nomini dicata veniens inveniret, ei sacras edes erexere et sumptu permaximo construxere, quas nos templa dicimus hodie. Inde, ut eum erga se propitium facerent, quosdam honores precipuos excogitaverunt, illi statutis temporibus fiendos, quos dixere sacra. Demum, quoniam quantum ceteris prevalere divinitate rati sunt, tantum pre ceteris honorandam constituendum eius in sacris argenteas mensas et aureas fialas, candelabra et aurea quecumque vasa; et ex prudentioribus atque nobilioribus populi homines, quos dixere postea sacerdotes, eosque in sacris conficiendis non vulgaribus, quin imo preciosissimis vestibus et thyaris atque lituis insignes esse voluere. Tandem, quoniam videretur absurdum mutos tacitosque pontifices deitate exhibere sacra, voluerunt verba componi, per que ipsius deitatis laudes et magnalia monstrarentur, et populi vota exprimerentur, et preces secundum oportunitates hominum

porrigerentur eidem. Et quoniam appareret incongruum, non aliter quam si cum villico, aut servulo, seu contubernali amico loquereris, divinitatem alloqui, voluere prudentiores, ut exquisitus loquendi modus inveniretur, quem excogitandum sacerdotibus conmisere. Ex quibus aliqui, pauci tamen, quos interfuisse creduntur Museus, Lynus, et Orpheus, quadam divine mentis instigatione conmoti, carmina peregrina mensuris et temporibus regulata finxere et in dei laudem invenere. In quibus, ut amplioris essent autoritatis, sub verborum cortice excelsa divinorum misteria posuere, volentes ob hoc, ne talium veneranda maiestas ob nimiam vulgi notitiam in contemptus precipitium efferretur. Quod artificium, quoniam mirabile visum est et eo usque inauditum, ut prediximus, ab effectu vocavere poesim seu poetas, quod Latine sonat exquisita locutio, et, qui composuerant, poete vocati sunt; et, quoniam nomen etiam favet effectui, creditur, ut omittamus additum carminibus cantum et reliqua, apud Grecos originem habuisse poesim. De tempore vero ambigitur plurimum. Dicebat enim Leontius a Barlaam, Calabro preceptore suo, et ab aliis eruditis viris in talibus audisse sepius, temporibus Phoronei, Argivorum regis, qui anno mundi III ccc lxxxv regnare cepit, Museum, quem ex inventoribus carminum unum diximus, insignem apud Grecos fuisse virum, et eodem fere tempore floruisse Lynum, de quibus adhuc fama satis celebris est, que eos apud nos etiam testatur sacris prefuisse veterum; et his etiam Orpheus additur Trax, et ob id primi creduntur theologi. Paulus autem Perusinus longe iuniorum poesim esse dicebat, non mutatis autoribus, asserens, Orpheum, qui ex antiquis inventoribus scribitur unus, temporibus Laumedontis, Troianorum regis, claruisse, qui evo Euristei, regis Mecenarum, apud Troianos imperium gessit, circa annos mundi III dccccx, eumque Orpheum ex Argonautis fuisse, et non solum successorem Museo, sed eiusdem Musei Eumolphi filii fuisse magistrum; quod etiam in libro Temporum testatur Eusebius.

Ex quo patet, ut dictum est, longe iuniorem quam diceretur apud Grecos esse poesim. Attamen ad hoc respondebat Leontius arbitrari a doctis Grecis plures fuisse Orpheos atque Museos, verum illum veterem Museo veteri atque Lyno contemporaneum Grecum fuisse, ubi Trax iunior predicatur. Sane quoniam iunior hic Bachi orgia adinvenit et Menadum nocturnos cetus, et multa circa veterum sacra innovavit, et plurimum oratione valuit, ex quibus apud coevos ingentis extimationis fuit, a posteris primus creditus est Orpheus. Cui opinioni forsitan adherendum est, cum quorundam veterum testimonio constet, etiam ante natum Iovem Cretensem non nullos fuisse poetas, cum post raptam a Iove Europam per Eusebium constet claruisse Orpheum Tracem. Cum igitur inter se sic discordantes sint, nec ullum satis validum testimonium ex antiquis autoribus ad roborandas opiniones suas inducant, non satis certum habeo, cui fides prestanda sit. Apparet tamen ex temporibus descriptis, si Leontio credendum sit, apud Grecos prius quam apud Hebreos, et si Veneto, apud Caldeos prius quam apud Grecos comparuisse poesim. Si vero Paolo fidem prestare velimus, sequetur Moysem primo quam Babilonios aut Grecos eiusdem fuisse magistrum. Ego autem quantumcunque Aristotiles dicat, ratione forsitan superiori tractus, poetas primos fuisse theologos, existimans eos Grecos intellexisse, quod aliquale adminiculum opinioni Leontii videtur afferre, non credam huius poesis sublimes effectus, sinamus in belua illa Nembroth, sed nec in Museo, seu Lyno, vel Orpheo quantumcunque vetustissimis poetis (nisi, ut arbitrantur aliqui, Museus et Moyses unus et idem sint) primo infusos, quin imo in sacratissimis et deodicatis prophetis, cum legamus Moysem, hoc percitum, ut reor, desiderio, Pentatheuci partem maximam non soluto stilo, sed heroyco scripsisse carmine, Spiritu Sancto dictante. Et sic alios non nullos equo modo magnalia dei sub metrico velamine licterali, quod poetico nuncupamus, finxisse. Quorum ego,

nec forsán insípide, reor poetas gentiles in componendis poematibus secutos vestigia; verum ubi divini homines Sancto pleni Spiritu, eo impellente, scripsere, sic et alii vi mentis, unde vates dicti, hoc urgente fervore, sua poemata condidere. Tu autem, rex inclite, cum nil aliud circa huius originem, quid dicam, habeam, tue serenitatis iudicio sume, quod libet.

CAP. IX

Composuisse fabulas apparet utile potius quam damnosum.

Asserunt insuper hi boatores magnifici, poetas fabulosos homines esse, et, ut deiectioni seu detestando magis utantur vocabulo, stomacantes illos aliquando vocitant fabulones. Nec dubitem, quin ignaris execranda plurimum talis videatur obiectio, ast ego flocci facio. Non habet aliquorum lingue spurcicies illustrium virorum gloriosum nomen inficere! Doleo, quod videns hos livore percitos in innocuos sese infrenes efferre. Sed quid tandem? Concedo fabulosos, id est fabularum compositores, esse poetas. Nec hoc ignominiosum existimo, nisi uti formasse phylosopho silogismum; nam si ostendatur, quid sit fabula, et quae fabularum sint species, et quibus hi fabulonis usi sint, reor non adeo pregrande piaculum videbitur, ut hi volunt fabulas condidisse. Fabula igitur ante alia a for faris honestam summit originem, et ab ea confabulatio, quae nil aliud quam collocutio sonat; quod satis per Lucam in Evangelio demonstratur, dum scribit de duobus discipulis post Christi passionem euntibus in castellum cui nomen Emaus, sic aiens: Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus, quae acciderant, et factum est, cum fabularentur et secum quererent, et ipse Christus appropinquans ibat cum illis etc. Ex quo, si componere fabulas malum est, et colloqui malum erit; quod concessisse stultissimum est! Non enim a natura rerum hominibus tantum loqui concessum est, nisi ut invicem conloquamur, et per verba mentium comunicemus conceptus. Possent tamen obicere hoc ad oportuna, non ad supervacanea fore

concessum, fabulas autem supervacaneas esse. Quod negari non posset, si poeta simplicem composuisse fabellam intellexisset. Sed iam diu premonstratum est longe aliud, quam sonet cortex, a fabulis palliatum. Et hinc sic non nulli consuevere fabulam diffinire: Fabula est exemplaris seu demonstrativa sub figmento locutio, cuius amoto cortice, patet intentio fabulantis. Et sic, si sub velamento fabuloso sapidum comperiat aliquid, non erit supervacaneum fabulas edidisse. Quarum quatruplicem fore speciem credo; et harum prima omnino veritate caret in cortice, ut puta, quando animalia bruta aut etiam insensata inter se loquentia inducimus. Et autor harum permaximus fuit Esopus, vir Grecus antiquitate ac etiam gravitate venerabilis. Et dato his non solum civile vulgus, sed etiam agrestes utantur, ut plurimum, non fastidivit aliquando suis libris inserere Aristotiles, celestis ingenii vir et Perypatheticorum princeps phylosophorum. Secunda autem species in superficie non nunquam veritati fabulosa commiscet, ut si dicamus Minei filias nentes spernentesque orgia Bachi in vespertiliones versas, et Acestis naute socios, rapinam machinantes in Bachum, pisces effectos. Has autem a primevo vetustissimi invenere poete, quibus cure fuit divina et humana pariter palliare figmentis; et qui poetarum sublimiores secuti sunt, in melius evexere, posito non nulli comici depravaverint eas, magis de assensu lascivientis vulgi quam de honestate curantes. Species. vero tertia potius hystorie quam fabule similis est. Hac aliter et aliter usi poete celebres sunt. Nam heroyci, quantumcunque videantur hystoriam scribere, ut Virgilius, dum Eneam tempestate maris agitatum scribit, et Omerus alligatum malo navis Ulixem, ne a syrenarum cantu traheretur, longe tamen aliud sub velamine sentiunt quam monstretur. Comici insuper honestiores, ut Plautus atque Terrentius, hac confabulandi specie etiam usi sunt, nil aliud preter quod lictera sonat intelligentes, volentes tamen arte sua diversorum hominum mores et verba describere, et interim lectores

docere et cautos facere. Et hec si de facto non fuerint, cum comunia sint esse potuere vel possent. Nec fastidiant obiectores, hac specie sepiissime Christus deus in parabolis usus est. Quarta quidem species nil penitus in superficie nec in abscondito veritatis habet, cum sit delirantium vetularum inventio. Ex quibus si hi redargutores eximii primam speciem damnent, quod in sacris licteris legimus, ligna scilicet silvarum de constituendo sibi rege habuisse colloquium, damnandum etiam veniet. Si vero reprobetur secunda, omne fere sacrum Veteris Testamenti volumen veniet reprobandum (quod absit), cum eodem passu in eodem scripta cum editionibus poetarum videantur incedere; et hoc quantum ad componendi modum. Nam, ubi absit hystoria, neuter de possibilitate superficiali curat, et quod poeta fabulam aut fictionem nuncupat, figuram nostri theologi vocavere. Quod nunquid ita sit, videant iudices equiores, equo ponderantes libramine superficiem licterarum visionum Ysaie, Ezechielis, Danielis, et aliorum sacrorum hominum et poetarum postea fictionum, et, si in ritu contegendi aut detegendi videant discrepantes, damnationi consentiam. Si terciam, quod nequeunt, dixerunt esse damnandam, nil aliud erit quam eam sermonis speciem damnasse, qua sepiissime usus est Christus Ihesus, dei filius, salvator noster, dum esset in carne, quamquam non eo, quo poete, vocabulo sacre vocitent lictere, quin imo vocavere parabulam; non nulli exemplum dicunt, eo quod ratione dicatur exempli. Quod autem quarta damnetur, cum a nullo satis congruo videatur principio moveri, neque alicuius artis vallari suffragio, aut in finem ordine deduci debitum, non magni facio, non enim in aliquo cum fabulis poetarum conveniunt, esto credam redargutores hos arbitrari poeticas ab illis in nullo differre. Nunc queso, nunquid Sanctum Spiritum fabulonem, nunquid Christum deum dicturi sunt, qui ambo sub eadem divinitate fabulas edidere. Non credam, si sapiunt. Ego autem, si liberet in sermonem longum excedere optime

nominum diversitatem non obesse, si stili qualitates conveniant, demonstrarem; sed ipsi videant. Fabulis quippe, quas isti ob vocabulum ita despiciunt, non nunquam legimus incitatos insano fervore animos fuisse sedatos et in mansuetudinem redactos pristinam; ut puta, dum a Memnio Agrippa, gravissimo viro, romana plebs a patribus dissidens a Sacro monte in patriam per fabulam revocata est. Fabulis fessis illustrium virorum circa maxima animis vires persepe restitute sunt, quod non tantum exemplo veteri, sed assiduis demonstratur. Cernimus enim principes, et maximis occupatos rebus, quasi rerum natura docente, post regnorum suorum sublimes dispositiones in melius, ut fessas in nervum revocent vires, convocare, qui iocosis confabulationibus recreent animos fatigatos. Fabulis laborantibus sub pondere adversantis fortune non nunquam solamen impensum est, quod apud Lucium Apuleium cernitur. Quem penes Carithes, generosa virgo infortunio suo apud predones captiva, captivitatem suam deplorans, ab anicula fabule Psycis lepiditate paululum refocillata est. Fabulis labantium in desidiam mentium in meliorem frugem impetus revocatos iam vidimus. Et, ut de minoribus et me ipso sinam, audivi iam dudum illustrem virum Iacobum de Sancto Severino, Tricarici et Clarimontis comitem, dicentem se a patre habuisse suo, Robertum, Karoli regis filium, postea inclitum Ierusalem et Sycilie regem, tam torpentis ingenii puerum fuisse, ut non absque maxima demonstrantis difficultate prima licterarum elementa perciperet, et, cum fere de eo hac in parte amici desperarent omnes, pedagogi ingenium eius, solerti astutia rimantis fabellis Esopi in tam grande studendi sciendique desiderium tractus est, ut brevi non tantum domesticas has nobis liberales artes didicerit, verum ad ipsa usque sacre phylosophie penetralia mira perspicacitate transiret; talemque de se fecisse regem, ut a Salomone citra regum<neminem>doctiorem mortales agnoverint. Quid multa? tanti quidem sunt fabule, ut earum

primo contextu oblectentur indocti, et circa abscondita doctorum exerceantur ingenia, et sic una et eadem lectione proficiunt et delectant. Non ergo tam erecta cervice, tam fastidiosa sententia nauseantes hi livorem et ignorantiam suam evomant in poetas; suas, si satis sani sunt, primo curent illecebras, quam alienos splendores maledictorum nebulis offuscare conentur. Videant, videant censores hi, quibus et quam perniciosus ad excitandum muliercularum risum non nunquam utantur scomatibus, et, dum se ipsos purgaverint, aliorum purgare conentur fabellas, memores Christum mandasse, ex accusatoribus is primus, qui innocens esset, primum summeret lapidem in adulteram mulierem.

CAP. X

Stultum credere poetas nil sensisse sub cortice fabularum.

Sunt ex his non nulli tante temeritatis, ut, nulla autoritate suffulti, non vereantur dicere, stolidissimum arbitrari clarissimos poetas sensum aliquem suis supposuisse fabellis, quin imo illas fecisse ostensuri, quam magna possent eloquentie sue vires, et potissime, dum, eis agentibus, crederentur ab insipidis falsa pro veris. O iniquitas hominum! O ridenda stoliditas! O ineptum facinus! Dum alios deprimunt, se putant ignorantes extollere. Quis preter ignaros dicat, fecerunt fabulas poete vacuas et inanes, solo valentes cortice, ut eloquentiam demonstrarent, quasi circa vera vis eloquentie non possit ostendi? Male profecto noverunt Quintiliani sententiam, cuius maximi oratoris opinio est, circa falsa nullum eloquentie nervum posse consistere. Sed de hoc alias. Quis enim, ut ad hos veniam, tam demens tamque vecors erit, qui, legens in Buccolicis Virgilii: Namque canebat uti magnum per inane coacta. Una cum non nullis in hanc sententiam sequentibus carminibus; et in Georgicis: Esse apibus partem divine mentis et haustus cum applicitis ad hoc; et in Eneida: Principio celum et terras camposque liquentes, cum annexis, ex quibus merus phylosophie succus exprimitur, non videat liquido

Virgilium fuisse phylosophum, et arbitretur eruditissimum hominem ob ostentandam eloquentiam suam, qua profecto plurimum valuit, Aristeum pastorem in penetralia terre ad(Cyrenem)matrem deduxisse, aut Eneam, ut patrem videret, ad Inferos, absque abscondito sub fabuloso velamine intellectu scripsisse? Quis tam sui inscius, qui, advertens nostrum Dantem sacre theologie implicitos persepe nexus mira demonstratione solventem, non sentiat eum non solum phylosophum, sed theologum insignem fuisse? Et si hoc existimet, qua fultus ratione arbitrabitur eum bimembrem gryphem, currum in culmine severi montis trahentem, septem candelabris et totidem sociatum nynphis, cum reliqua triumphali pompa, ut ostenderet, quia rithimos fabulasque sciret componere ? Quis insuper adeo insanus erit, ut putet preclarissimum virum atque christianissimum, Franciscum Petrarcam, cuius vitam et mores omni sanctitate laudabiles vidimus ipsi, atque, prestante deo, diu videbimus, et quo neminem magis redimentem non dicam tempus, sed quoscunque temporis labentis athomos noscimus, expendisse tot vigilias, tot sacras meditationes, tot horas, dies et annos, quot iure possimus existimare impensos, si Buccolici sui carminis gravitatem, si ornatum, si verborum exquisitum decus pensemus, ut Gallum fingeret Tyrheno calamos exposcentem, aut iurgantes invicem Pamphylum et Mitionem et alios delirantes eque pastores? Nemo edepol sui satis compos assentiet; et longe minus, qui viderunt, que scripserit soluto stilo in libro Solitarie vite et in eo, quem titulavit De remediis ad utramque fortunam, ut alios plures omittam! In quibus, quicquid in moralis philosophie sinu potest sanctitatis aut perspicacitatis assumi, tanta verborum maiestate percipitur, ut nil plenius, nil ornatus, nil maturius, nil denique sanctius ad instructionem mortalium dici queat. Possem preterea et meum Buccolicum carmen inducere, cuius sensus ego sum conscius, sed omittendum censi, quia nec adhuc

tanti sum, ut inter prestantes viros misceri debeam, et quia propria sunt alienis linquenda sermonibus. Taceant ergo blateratores inscii, et omutescant superbi, si possunt, cum ne dum insignes viros, lacte Musarum educatos et in laribus phylosophie versatos, atque sacris duratos studiis, profundissimos in suis poematibus sensus apposuisse semper credendum sit, sed etiam nullam esse usquam tam delirantem aniculam, circa foculum domestici laris una cum vigilantibus ybernis noctibus fabellas Orci, seu Fatarum, vel Lammiarum, et huiusmodi, ex quibus sepissime inventa conficiunt, fingentem atque recitantem, que sub pretextu relatorum non sentiat aliquem iuxta vires sui modici intellectus sensum minime quandoque ridendum, per quem velit aut terrorem incutere parvulis, aut oblectare puellulas, aut senes ludere, aut saltem fortune vires ostendere.

CAP. XI

Ob meditationis commodum solitudines incoluere poete.

Dixi hos obstrepentes insuper dicere poetas rura, montes, et silvas incolere, eo quod urbanitate et moribus non valerent. O ignavum hominum genus, non advertunt furore perciti, quia, dum volunt veritatem falso approbare suffragio, se mendaces faciant! Ego autem poetas rura, silvas, et montes colere non solum confiteor, quin imo, nisi ipsi dixissent, ego dicturus eram (et forte iam dixi!), sane non ob eam causam quam inflati asserunt, quod scilicet urbanitate non valeant, cum eos valere satis testentur poemata. Quibus si fidem prestare negligant, volvant veterum scripta, phylosophorum annales perlegant, nec dubitem quin crebro comperiant poetas regum et nobilium amicitiiis atque convictu usos, dum libuit, que sordidis aut ineptis hominibus non prestantur. Nec in testimonium veritatis huius desunt occurrentia quedam. Possem nempe, si vellem, ostendere Euripidem poetam Archelai, Macedonum regis, contubernalem, Emnium brundusinum Scipionum domesticum,

Virgilium Octaviani Cesaris, amicissimum. Et, si sordent vetera, non desunt presentia. Dantes noster Frederico Aragonensi, Sycilidum regi et Cani della Scala, magnifico Veronensium domino, grandi fuit amicitia iunctus. Scimus insuper, et fere orbi toto notissimum est, Franciscum Petrarcam Karoli imperatoris, Iohannis, Francorum regis, et Roberti eque, Ierusalem et Sycilie regis, ac summorum pontificum plurium dilectissimum atque familiarissimum fuisse et vivorum esse, dum velit. Ast si nesciunt sussurriones hi, ob id solitudines incolunt et coluere poete, quia non in foro cupidinario, non in pretoriis, non in theatris, non in capitoliis aut plateis, publicisve locis versantibus, seu turbelis civicis inmixtis, vel mulierculis circumdatis sublimium rerum meditatio prestatur, absque qua fere assidua nec percipi possunt, nec perfici percepta poemata. Quid insuper? Vix credam ista dixissent, si sana mente legissent, que scribit Oratius Floro. Qui, postquam eleganter more suo enumeravit quedam urbium impedimenta, dicit interrogans: Rome ne poemata censes Scribere posse inter curas atque labores? Volens ob hoc, ut intelligatur, minime posse. Nec his contentus, superadditis aliis inconvenientiis, quibus civitates agitantur continue, quasi commotus ait: I nunc, et versus tecum meditare canoros! Quasi dicat, non poteris; et demum subnectit exquirens: Tume inter strepitus nocturnos atque diurnos Vis canere, et contacta sequi vestigia vaturn? Nec multum post superaddit indignans: Hic ego rerum Fluctibus in mediis et tempestatibus urbis verba lyre motura sonum conmictere digner? Ex quibus, ne plura super imponam, satis apparet, cur petant et incolant silvestria loca poete. Quod etiam Paulum heremitam, Antonium, Maccarium, Arsenium aliosque plures venerabiles atque sanctissimos homines non ob urbanitatis defectum, sed ut liberiori animo deo servirent fecisse legimus. Esto non adeo detestabile sit, ut hi arbitrari videntur, habitare silvas, cum in eis nil fictum, nil fucatum, nil menti noxium videatur; simplicia

quidem omnia sunt nature opera. Ibi in celum erecte fagi et arbores ceterae, opacitate sua recentes porrigentes umbras; ibi solum viridantibus herbis contextum atque mille colorum distinctum floribus, limpidi fontes et argentei rivuli, lepido cum murmure ex ubertate montium declinantes; ibi pictae aves cantu frondesque lenis aure motu resonantes bestiole ludentes; ibi greges et armenta, ibi pastoria domus, aut gurgustiolum, nulla domestica re sollicitum, et omnia tranquillitate et silentio plena. Quae non solum, satiatis oculis auribusque deliciis suis, animum mulcent, verum mentem in se colligere et ingenium, si forte fessum sit, in vires revocare, atque illud videntur impingere in desiderium meditationis sublimium et aviditatem etiam componendi; quae mira exhortatione suadent placida libellorum societas et canori circum choreas agentes Musarum chori. Quae omnia si rite consideremus, quis studiosus homo civitatibus solitudines non preponat? Sane non poetarum crimen solitudinis, etiam si crimen merito dici possit, hos monet insolentes viros in redargutionem, quin imo eorum infecta mens ambitione damnabili, a qua discrepantes poetas execrabiles aiunt esse viros. Mos enim hominum damnatorum morum est summe cupere sibi ceteros esse conformes, ut sua alieno crimine aut pallient, aut defendant. Erubescant igitur et omutescant, si prout ipsi poete non factitant! Horrent quippe et detestabile ducunt viri spectabiles ficto pallore deformare faciem, et incessu tardo verrere assiduus circumitionibus civitates. Horrent atque recusant turpi atque deformi ypocrisi inertis vulgi mercari gratiam laudesque, et ab ignavis monstrari digito. Horrent fascis nedum exposcere, sed optare, aulas ambire regum, aut procerum quorumcunque assentatores fieri, auro pontificum infulas aucupari, ut ventri et inerti ocio latius indulgere queant, blandiri mulierculis, ut deposita subtrahant, pecunia quesituri, quod meritis quesisse non poterant. Horrent praeterea et totis detestantur affectibus caturcenses ob

pecuniam in celos evehere, et iuxta muneris: quantitatem eis exhibere sedes. Quin imo quos isti blasfemant, tenui contenti victu brevique somno, speculatione continua et exercitio laudabili componendo scribendoque sibi famosam gloriam et per secula duraturam exquirunt. O species hec hominum convitiis deturpanda, o detestanda solitudo talium!.. Sed quid verbis insto ? Haberem equidem multa, que dicerem, ni spectabilis candor, ni virtus egregia, ni laudabilis vita poetarum illustrium adversus tales se ipsam longe validiori robore tueretur.

CAP. XII

Damnanda non est obscuritas poetarum.

Obscura aiunt cavillatores hi esse persepe poemata, et hoc poetarum vicio, id agentium, ut, quod inextricabile est, artificiosius videatur esse compositum, idque egisse volunt, inmemores veteris oratorum iussus, quo cavetur, planam atque lucidam orationem esse debere. O perverse mentis iudicium! Quis enim preter dolosam animam in cogitationem tam nephariam declinasset, ut, quod ei inaccessible est, non solum odio habeat, sed falsa, si possit, criminatione deturpet? Fateor non nunquam obscuros esse poetas; sed prebeant, si volunt, ipsi responsum, nunquid phylosophorum, quorum numero ipsi impudico ore se miscent, contexta comperiant adeo plana, adeo perlucida, ut debere dicunt orationem incedere. Si asserant, mentientur, cum inter scripta Platonis et Aristotilis, ut de ceteris sileam, perplexiones adeo innodate sint, ut non dum, a multis perspicacibus viris ab eorum seculo in diem usque hunc examine, potuerint satis lucide concordi sententia explicari! Sed quid de phylosophycis dico? Nonne divinum eloquium, cuius ipsi professores haberi cupiunt, a Spiritu Sancto prolatum, obscuritatum atque ambiguitatum plenissimum est? Est equidem, et, si negent, ipsa manifesta veritas approbabit, testesque plurimi sunt! Quos inter, si libet, interrogent Augustinum, sanctissimum atque eruditissimum

hominem, et cuius ingenii tam grandes fuere vires, ut artes multas, et quicquid de decem cathedoriis tradidere philosophi, absque, ut ipse fatetur, preceptore perceperit, nec tamen erubuit confiteri, se Ysaye principium intelligere nequivisse. Non ergo obscuritates solis poematibus insunt. Quid ergo non incusant philosophos ut poetas? Quid non dicunt Spiritum Sanctum operibus suis, ut artificiosiora apparerent, obscuras implicuisse sententias? Quasi non rerum omnium sublimis ipse sit artifex! Non dubitem, quin illis tanta temeritas insit, ut facerent, ni scirent esse philosophis defensores et in Spiritum Sanctum loquentibus apparata supplicia; et id circo in poetas prosiliunt, quia eos cernunt defensore carentes, existimantes preterea nullam ibi culpam fore, ubi confestim pena non sequitur. Debuerant hi vidisse, non nulla obscura videri, cum clarissima sint, intuentis vicio (lusco quidem illucescente sole, qui limpidus est, nebulosus videtur aer!); quedam alia de natura sui adeo profunda esse, ut non absque difficultate acies etiam egregii intellectus possit in earum abditum penetrare, uti in solis globo, antequam eum possint contingere, non nunquam perspicacissimi retunduntur oculi. Quedam vero, et si natura sui forsitan sint lucida, tanto sunt fingentium artificio palliata, ut egre etiam quis possit ingenio verum ex illis excerpere sensum, ut persepe inter nubila conditum solis pregrande corpus etiam doctissimi queant astrologi, qua celi vagetur in parte, comprehendere punctaliter oculorum intuitu. Et ex his esse non nunquam vatum poemata non inficior. Verum non ob id, ut isti volunt, iure damnanda, cum inter alia poete officia sit non eviscerare fictionibus palliata, quin imo, si in propatulo posita sint memoratu et veneratione digna, ne vilescant familiaritate nimia, quanta possunt industria, tegere et ab oculis torpentium auferre. Et si, quod ad eos spectat, fecere solertes, non execrandi, sed commendandi potius poete venient. Et ideo, ut iam dictum est, fateor illos non nunquam obscuros esse, sed extricabiles semper, si sanus ad eos accesserit

intellectus; verum reor his querulis noctue oculos esse potius quam humanos. Nec sit quis existimet a poetis veritates fictionibus invidia conditas, aut ut velint omnino absconditorum sensum negare lectoribus, aut ut artificiosiores appareant, sed ut, que apposita viluissent, labore ingeniorum quesita et diversimode intellecta comperta tandem faciant cariora. Quod longe magis Sanctum fecisse Spiritum unusquisque, cui sana mens est, debet pro certissimo arbitrari. Quod per Augustinum in libro Celestis Ierusalem XI firmare videtur, dum dicit: Divini sermonis obscuritas etiam ad hoc est utilis, quod plures sententias veritatis parit et in lucem notitie producit, dum alius eum sic, alius sic intelligit. Et alibi Augustinus idem super Psalmo CXXVI dicit: Ideo forte obscurius positum est, ut multos intellectus generet, et ditiores discedant homines, qui clausum invenerunt, quod multis modis aperiretur, quam si uno modo apertum invenirent. Et ut eiusdem Augustini testimonio adhuc adversus recalcitratores amplius utar, ut sentiant, quoniam, quod ipse pro obscuritatibus sacrarum licterarum tuendis, ego pro obscuritatibus poematum intelligi velim, dico eum scribere super Psalmo CxLVI sic: Perversum nichil hic est, obscurum autem aliquid est, non ut tibi negetur, sed ut exerceat accepturum etc. Et, ne ampliori utar sacrorum hominum circa hoc attestatione, nolo fastidium ducant hi audire, quoniam idem velim de obscuritatibus poetarum sentiri, quod de divinis ab Augustino sentitur; quin imo ut, exfricata paululum fronte, volo considerent obsistentes, quanto magis de his sentiendum sit, que respective paucis apponuntur, si de sacris licteris, que omnibus sunt apposite nationibus, sentiuntur. Si forsitan velint duriciem textus, figuras dictionum, aut orationum colores, et peregrinorum vocabulorum incognitam a se pulchritudinem damnassee, et hinc poetas obscuros dixisse, quid aliud dicam, non habeo, nisi ut gramaticales iterum scholas repetant, pedagogi ferulam subeant, studeant discantque, quid veterum

autoritate circa talia poetis licentie datum, scrupulosiusque scrutentur, preter vulgaria atque domestica que sint etiam peregrina! Sed quid talibus insto? Paucioribus dixisse poteram: agant, ut, exuto veteri, novum atque generosum ingenium induant, et quod eis nunc videtur obscurum, tunc familiare videbitur et apertum. Nec indigestam intellectus sui grossiciem palliare se credant priscorum oratorum precepto, cuius non dubitem semper memores fuisse poetas, sed advertant, quoniam perorando aliter quam fingendo verborum ordo procedat, et fictiones in fingentis arbitrio relictas fore tanquam opus alterius speciei. In quibus summopere a poetis servatur stili maiestas, et eiusdem dignitas retinetur, ut ait Contra medicum libro invectivarum III Franciscus Petrarca. Nec, ut ipsi arbitrari videntur, carpere nequentibus invidetur, sed, dulci labore preposito, delectationi simul memorieque consulitur; cariora sunt enim, que cum difficultate quesivimus, accuratiusque servantur, ut idem, ubi supra, Franciscus testatur. Quid multa? Si his obtusum ingenium est, inertiam suam, non poetas redarguant, nec adversus eos frivolis insistant latratibus, a quibus secum optime actum est. Primo enim in limine, ne frustra fatigent ignari, ab ipsa rerum facie terror iniectus est; retrahant ergo gradum in tempore, potius quam, torpore ingenii fatigato incedentes, patiantur cum rubore repulsam. Et ut iterum dixerim, volentibus intelligere et nexus ambiguos enodare legendum est, insistendum vigilandumque, atque interrogandum, et omni modo premende cerebri vires! Et si non una via potest quis pervenire, quo cupit, intret alteram, et, si obstant obices, arripiat aliam, donec, si valiture sint vires, lucidum illi appareat, quod primo videbatur obscurum. Sanctum enim canibus dare divino prohibemur monitu, et hoc eodem ante porcos proicere margaritas.

CAP. XIII

Poetas non esse mendaces.

Mendaces preterea insultantes hi dicunt esse poetas, et hunc locum conantur validis, si possint, firmare rationibus, aientes, quod sepe dictum est, eos in suis fabulis mendacia scribere, ut puta hominem in lapidem versum, quod omnino apparet veritati contrarium. Preterea asserunt poetas mendaciter dicere multos esse deos, cum constet veritate certissima unum tantum esse et illum verum atque omnipotentem, addentes Virgilium, Latinorum poetarum principem, recitasse Dydonis hystoriam minus veram, et huius modi alia quedam etiam inserentes. Credo vicisse putent, vicissentque, ni esset, qui eorum vociferationes insipidas veritate retunderet. Quid ergo? Rebar in precedentibus loco huic respondisse satis, dum, quid sit fabula, quot fabularum species, et quibus usi poete sint, et propter quid, satis late descripsi. Sed si in hanc materiam iterum redeundum est, dico poetas, uti isti volunt, non esse mendaces. Est enim mendacium iudicio meo fallacia quedam simillima veritati, per quam a non nullis verum opprimitur, et exprimitur, quod est falsum. Huius VIII fore species asserit Augustinus, ex quibus, et si graviores reliquis non nulle sint, nulla tamen scientes uti possumus absque peccato atque infamie nota, qua dicimur esse mendaces. Cuius diffinitionis intentum si equo animo prospectent poetici nominis hostes, redargutionem hanc, qua mendaces asserunt esse poetas, viribus carere cognoscent, cum poetarum fictiones nulli adhereant specierum mendacii, eo quod non sit mentis eorum quenquam fingendo fallere; nec, uti mendacium est, fictiones poetice, ut plurimum, non sunt nedum simillime, sed nec similes veritati, imo valde dissone et adverse. Et dato species fabularum una, quam videri potius hystoriam quam fabulam diximus, sit veritati simillima, antiquissimo omnium nationum consensu a labe mendacii immunis est, cum sit consuetudine veteri concessum ea quis uti posse ratione exempli, in quo simplex non exquiratur veritas, nec prohibetur mendacium. Et si spectetur poetarum officium, non nunquam in

superioribus demonstratum, vinculo huic astricti non sunt, ut veritate utantur in superficie fictionum, et, si auferatur eis vagandi per omne fictionis genus licentia, eorum officium omnino resolvetur in nichilum. Quid plura? Si omnia, que dicta sunt in reprobationem meritam deiciantur, quod fieri posse non arbitror, hoc inreprobabile superest: Nemo suum iure exercens officium in notam potest ob hoc infamie devenire! Pretor, esto in legem male meritos capitali multet supplicio, non iure tamen dicitur homicida; sic nec miles, agrorum hostium populator, dicitur predo; nec iuris consultus, etiam si minus equum clientulo prestet consilium, dum modo a iuris limite non separetur, falsidici notam merebitur; sic et poeta, quantumcunque fingendo mentiatur, mendacis ignominiam non incurrit, cum suum officium, non ut fallat, sed ut fingat, iustissime exequatur. Si tamen velint in hoc instantiam facere: quod verum non est, mendacium, qualitercunque dictum sit, est, si factum non sit, non tamen ulterius vires ad internitionem huius obiectionis apponam, sed queram, ut videam, quid responsuri sint, quo nomine vocanda sint ea, que per Iohannem Evangelistam in Apocalipsi mira cum maiestate sensuum, sed omnino persepe prima facie dissona veritati? quo ipse Iohannes? quo alia alique, qui eodem stilo dei magnalia velavere? Ego quidem mendacia aut mendaces, etiam si liceret, dicere non auderem. Scio tamen, dicent, quod egomet in parte dicturus sum, si roger, Iohannem scilicet aliosque prophetas veracissimos fuisse viros, quod iam concessum est. Preterea superaddent ab eis scripta fictiones non esse, sed potius esse figuras, et sic nuncupari debere, et per consequens figuratores eorundem scriptores. O ridendum diffugium, quasi credituri simus, quod simillimum est in cortice, mutatione seu diversitate nominis effectus habeat diversos efficere! Sed in hoc minus questionis sit, figure sunt; nunquid habeant in licterali cortice veritatem, exprimant, queso. Si me hoc velint credere, nil aliud erit quam mendacio velare michi oculos intellectus,

uti illa velant suppositam veritatem. Sane cum mendaces hi dicendi nec habendi sint, quia non sunt, sic nec poete, qui pro viribus eorum inniuntur vestigiis in fingendo! Multos autem deos scripsisse poetas, cum unus tantum sit deus, negari non potest, sed minime illis in mendacium imputandum, quia non credentes neque firmantes, sed more suo fingentes scripsere. Quis enim sui tam inscius sit, ut existimet quemque in laribus philosophie versatum tam dementis esse sententiae, ut credat deos esse quam plurimos? Si satis sani sumus, facile debemus credere eruditos viros studiosissimos fuisse veritatis investigatores, eosque eo usque, quo humanum potest penetrare ingenium, attigisse et absque ambiguitate novisse unum tantum deum esse, ad quam notitiam devenisse poetas eorum in operibus percipitur liquido. Lege Virgilium, et orantem invenies: Iuppiter omnipotens, precibus si flecteris ullis etc. quod epithetum nemini deorum alteri datum comperies. Reliquam autem deorum multitudinem non deos, sed dei membra aut divinitatis officia putavere, quod Plato, quem theologum nuncupamus, etiam opinatur. Talibus autem ob divinitatis venerationem officio conforme deitatis dedere nomen. Sed infestos hos his non acquieturos existimo; clamabunt nempe dicentes, poetas de vero deo et unico, quem novisse dicimus, multa scripsisse mendacia, et ob id merito nuncupari mendaces. Ego autem non dubito poetas gentiles de vero deo minus recte sensisse, et sic de eo non nunquam, quod minus verum fuerat, scripsisse, et sic, ut isti volunt, mendacium; sed ob id mendaces esse dicendos non puto. Sunt enim mendacium hominum saltem species duo, ex quibus primi scientes et advertentes mentiuntur, ut ledant, aut ut non ledant, seu ut prosint. Et hi non mendaces tantum dicendi sunt, sed propriori vocabulo mentientes; secundi sunt, qui, ignorantes se mendacium dicere, mendacium dixere tamen. Et inter hos oportuna cadit distinctio. Sunt enim ex his aliqui, quorum ignorantia intolerabilis est, nec excusationem recipit

aliquam, ut puta: Cavetur lege publica, nequis civis civem privato servet in carcere; Gaius Sempronium debitorem suum detinuit, et a multa tutari vult ignorantia legis; que, quoniam supina videtur et crassa, civem scilicet leges publicas ignorare, nocuum defensare non potest. Sic et Christianus homo etate integer ab articolorum fidei ignorantia tutari non debet, Sunt et alii, quorum videtur ignorantia excusanda, ut pueri, si phylosophiam non noverint, montanus homo, si non noverit nauticam, et cecus natus, si licterarum non noscat characteres, et huiusmodi. Quos inter numerari possunt poete gentiles, qui, et si liberales artes, si poeticam, si phylosophiam noverint, Christiane religionis veritatem novisse non poterant. Nondum enim lux illa veritatis eterne in terris effulserat, que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, nondum ad agni cenam invitantes peragraverant orbem, quoscumque vocantes! Israelitis solis hoc donum erat desuper datum, ut deum verum et iuste cognoscerent et rite colerent. Hi, nedum quenquam ad communicandum secum convivium tam celebre invitabant, sed nec accedentes, si qui fuissent exteri, admittebant. Et sic, si minus vera sentientes scripserunt de vero deo, se vera scribere arbitantes, hac acceptabili ignorantia excusati, non sunt dicendi mendaces. Dicent, scio, quacunque ignorantia mendacium dictum sit, mendax est dicens, quod negari non potest, esto non eadem nota labefactandi sinit, qui ignorantia excusabili peccavere, quam qui crassa et supina, ut dictum est, cum illos non solum equitas, sed etiam legum austeritas habeat excusatos; et, si sic est, notam mendacii non incurrunt. Et si velint eos omnino quomodocunque mendaces, ego illis socios addam phylosophos Aristotelem, Platonem, Socratem, aliosque, quos ipsi summe colunt, eodem sontes crimine. Extollent, reor, hi censores optimi iterum voces in celum, in psalterio psallantes et cithara, quoniam non satis plene particula unica huius obiectionis reiecta videatur. O insipidi, si militi uno parma confracta

sit, non dum loco mota est acies integra; non ergo exultent, sed meminerint, quoniam sepiissime contusi nolentes cesserint! Quod autem Virgilio obiciunt, falsum est. Noluit quippe vir prudens recitare Dydonis hystoriam; sciebat enim, ut talium doctissimus, Dydonem honestate precipuam fuisse mulierem, eamque manu propria mori maluisse, quam infixum pio pectori castimonie propositum secundis inficere nuptiis. Sed, ut artificio et velamento poetico consequeretur, quod erat suo operi oportunum, composuit fabulam in multis similem Dydonis hystorie; quod, ut paulo ante dictum est, veteri instituto poetis conceditur. Posset tamen quis dignus responsione et forsitan tu ipse, princeps, perquirere: ad quid hoc necessarium erat Virgilio? Cui ut digne responsum sit, dico eum in hoc a quadruplici causa tractum. Primo, ut in eo stilo, quem in Eneida sumpserat, poeticum sequeretur morem, et potissime Homeri, cuius fuit in eo poemate imitator. Nam poete non, ut hystoriographi, faciunt, qui a quodam certo principio opus exordiantur suum, et continua atque ordinata rerum gestarum descriptione in finem usque deducunt (quod cernimus fecisse Lucanum, quam ob causam multi eum potius metricum hystoriographum quam poetam existimant), verum artificio quodam longe maiori aut circa medium hystorie, aut aliquando fere circa finem inchoant, quod intendunt, et sibi adinveniunt causam recitandi, quod ex precedentibus omisisse videbantur; ut in Odissea Homerus, qui quasi circa finem errorum Ulixis eum naufragum in litus Pheycum delatum scribit, et ibidem Alcinoi regi recitantem, quicquid illi ante diem illam post discessum a Troia contigerat, inducit. Quod volens Virgilius facere, cum Eneam a litore Troiano fugientem scripsisset post erutam civitatem, non adinvenit aptiorem locum, ad quem eum deduceret, ante quam Ytaliam intraret, Africano litore; eo enim usque semper inter Grecos hostes navigaverat. Et cum litus Affrum in tempus usque illud a rusticis et

agrestibus atque barbaris hominibus incoletur, ut eum ad personam veneratione dignam deduceret, et aqua reciperetur, et cuius hortatu Troianorum casus suosque recitaret, nec aliam preter Dydonem, que, et si non tunc, multa tamen post secula loca illa incoluisse creditum est, comperiens, Dydonem, tanquam si iam venisset, eius hospitam fecit, et, ut legimus, eius iussu sua suorumque infortunia recitavit. Secundo, quod sub velamento latet poetico, intendit Virgilius per totum opus ostendere quibus passionibus humana fragilitas infestetur, et quibus viribus a constanti viro superentur. Et cum iam non nullas ostendisset, volens demonstrare, quibus ex causis ab appetitu concupiscibili in lasciviam rapiamur, introducit Dydonem generositate sanguinis claram, etate iuvenem, forma spectabilem, moribus insignem, divitiis habundantem, castitate famosam, prudentia atque eloquentia circumspectam, civitati sue et populo imperantem, et viduam, quasi ab experientia Veneris concupiscentie aptiorem. Que omnia generosi cuiuscunque hominis habent animum irritare, nedum exulis atque naufragi, et in incognitam regionem deiecti atque subsidio indigentis. Et sic intendit pro Dydone concupiscibilem et attractivam potentiam, oportunitatibus omnibus armatam. Eneam autem pro quocunque ad lubricum apto et demum capto. Tandem ostenso, quo trahamur in scelus ludibrio, qua via in virtutem revehamur, ostendit, inducens Mercurium, deorum interpretem, Eneam ab illecebra increpantem atque ad gloriosa exhortantem. Per quem Virgilius sentit seu conscientie proprie morsum, seu amici et eloquentis hominis redargutionem a quibus, dormientes in luto turpitudinum, excitamur, et in rectum pulchrumque revocamur iter, id est ad gloriam. Et tunc nexum oblectationis infauste solvimus, quando, armati fortitudine, blanditias, lacrimas, preces, et huius modi in contrarium trahentes, constanti animo spernimus, ac vilipendentes omittimus. Tercio curat Virgilius in laudibus Enee ad honorem

Octaviani Caesaris Iuliorum genus extollere; quod peragit, dum illum lascivias et inmunditias carnis et muliebres delicias robore mentis spernentem atque calcantem ostendit. Quarto intendit sublimare Romani nominis gloriam, quod satis facit, dum execrationes moriture Dydonis describit. Nam per eas bella Cartaginensium cum Romanis et triumpho, quos ex eis Romani consecuti sunt, intelliguntur, in quibus Romanum nomen satis extollitur. Et sic non mendax fuit Virgilius, ut minime intelligentes existimant, nec alii etiam, si qui sint, eo modo fingentes.

CAP. XIV

Stulte damnatur, quod minus sane intelligitur.

Volunt insuper atque clamitant, execrantes poeticum nomen, omnino abolenda esse poetarum carmina, eo quod lasci viis et nugis deorum gentilium referta sint; nec modo aliquo tolerabile, quod uni eidemque deo plures attribuantur forme atque nomina, ut poete faciunt suo Iovi vel aliis. Stulti militis more certamen intrant adversarii nostri, qui tanto nocendi hostibus fertur impetu, ut sibi ipsi non videat; ex quo sepe fit, ut, quos in alterum parat ictus, inermis ipse suscipiat. Ego autem his obiectionibus, in unum coacervatis involucrum, satis esse responsum in precedentibus arbitrabar, in quibus scriptum sepissime memini sub formis variis, lasciviis, et nugis, atque nominibus honestos ac sapidos claudi sensus. Quos etiam pro viribus ingenii mei, amoto fabuloso cortice, aperuisse recordor. Actus vero deorum gentilium illecebres, quocunque modo a poetis, a comicis potissime, descriptos, nec laudo nec commendo, quin imo detestatus sum, et tam scriptores in hoc quam ipsos actus vituperandos existimo. Amplissima quidem fingendi est area, et pleno semper fictionum cornu poesis incedit; non ergo deficiebant quibuscunque sensibus honestissima tegumenta. Sane querela hec iam diu sublata est atque sopita. Nam que in scenis atque theatris a mimis et histrionibus, atque parasitis, et

huius modi hominibus enormia caneantur olim, omnino abstulere atque reprobavere Romani veteres, Cicerone teste, et ipsam scenam et artem ludricam damnavere, agentesque nota multavere censoria, et eos amovere tribubus. Sic etiam pretorum edicto cautum est, qui artis ludrice pronuntiandive causa in scenam prodirent, ipso facto haberentur infames. Porro post Constantinum Cesarem et Silvestrum pontificem pullulante undique et in dies excrescente fide catholica, talium comicorum seu scenicorum carmina obsolverunt a seculo, et remanserunt illustrium et laudabilium libri et opuscula poetarum, qui res gestas et naturales augustiore stilo, artificioso scemate, facundiore locutu sub congruo fictionum et ymaginum tegmine protulerunt. Et sic, quos semideus Plato urbe pellendos iusserat, et adversus quos hi nostri veritatis ignari clamitant, iam exterminati sunt et abiecti. Verum ut aliquid his responsoribus nostris particule obiectionis altere responsum sit, dico, si ante initam pugnam prudentes, quibus in locis feriri possent, acutius inspexissent, vidissent profecto, quod ipsi poetis gentilibus obiciunt, in se retorqueri telum, nec Iovem nunc celi deum, nunc etheris ignem, nunc aquilam, nunc hominem, seu quibus mavis formis a poetis descriptum mirarentur, si meminissent ipsum verum et unicum deum nunc solem, nunc ignem, nunc leonem, nunc serpentem, nunc agnum, nunc vermem, nunc etiam lapidem a sacris describi licteris. Et eodem modo venerandissimam matrem nostram ecclesiam, quam aliquando mulierem amictam sole, aliquando mulierem indutam varietate, aliquando currum, aliquando navim, aliquando arcam, domum, templum et huius modi vocari sacra demonstrant volumina, quod et de Virgine genitrice et de humani generis hoste memini legisse sepissime. De nominum multiplicitate, quod dicam, habeo istud idem! Innumerabilia fere apud nostros deo attribuuntur, et totidem Marie virgini atque ecclesie, et hec non absque misterio facta sunt, sicuti nec poete fecerunt. Quid ergo

inadvertentes hi rugiunt? Livore quidem impellente, stare nollent, quod ipsi non noscunt.

CAP. XV

Detestabile nimis de incognitis iudicare.

Porro zelantes hi suasores criminum poetas affirmant. Qua in accusatione si distinguerent, forsitan pro parte concederem eos esse victores. Constat enim satis non nullos iam dudum inhonestos fuisse comicos, seu eorum scelestos sic suadente ingenio, seu sic evo tunc exquirente corrupto; nec non et Nasonem Pelignum clari, sed lascivientis ingenii poetam, Artis amatorie composuisse librum, in quo, et si multa suadeantur nepharia, nil tamen minus oportunitum, cum nemo sit tempestate hac adeo demens iuvenculus aut simplex puellula, que, movente illecebri appetitu ingenium, longe, ut in id veniat, quod exoptat, acutiora non noverit quam is, qui se talium preceptorem fore precipuum arbitratus est, doceat. Si igitur minus hi, quos non nunquam abiciendos diximus, honestatem facultatis poetice servavere, quid alii, splendida honestate conspicui, hanc incurrere meruere notam, et una cum turpibus accusari? Equidem patiendum non est! Et ob id, ut pateat, cur ab his accusentur illustres, queso dicant, nunquid Homeri carmen unquam legerint, nunquid Exiodi, Virgilii, Oratii, Iuvenalis, et aliorum huius modi plurium; et, si se legisse fateantur, exprimant, quorsum has criminum suasiones invenerint, ut ipsi videntes, quod nondum vidimus, cum eis male meritos condemnemus. Attamen rogare superfluum est! Quis autem, accusatione audita, non percipiat, quia nunquam legerint, cum liquido debeamus credere, si vidissent, in tam stolidam sententiam non venissent? Arbitror tamen ex questione tali hos scelus sceleri addituros; nequeunt enim tacere, tanto pavore tenentur, ne ob taciturnitatem minus omnia novisse credantur, dicentque elata facie, totis loquentes buccis, et omni frontis amoto rubore, quasi ex hoc summe laudandi veniant: Quid has nugas viderimus? Uaph! nec

vidimus, nec vidisse volumus, maioribus operam damus! O bone deus, ab eterno opere tuo si velis pausam summere, potes, et, si divinitatis tue appeterent oculi, posses in somnum ire, si velles, rem tuam isti curant! Tibi noctes insomnes hi ducunt, tibi suos sudores impendunt! Primum quippe mobile moveant reor, dum maioribus operam prestant... Magnum est, multum est, et talium, si pateris, dignus labor! O ignave hominum mentes, non advertunt, dum alios tam prudenter flocci faciunt, quam misere suam ignorantiam detegant! Possumus etenim nos, si stultiores eis non simus, videre satis, quam iusta sit eorum accusatio, quam sancta atque toleranda sententia. Sane ne sit, qui arbitretur, me responsum hoc futurum ex meditatione frivola vaticinari, confiteor, quoniam in hoc a certissima coniectura deducor. Audivi iam dudum interrogationi simili non nullos etiam fastidiosius respondentes, et, quod michi gravius fuit, virum quendam, etate venerabilem et sanctitate, alias ac doctrina precipuum, non respondentem, sed motu proprio longe exacrabilius obloquentem. Non mentior, deus novit, rex inclite! Erat, ut tunc visum est, vir iste adeo poetici nominis hostis infestus, ut illud non nisi stomachans proferre videretur, quod, ubi minus honestati sue oportuno erat, ostendit. Nam mane quodam in generali studio nostro, legens in cathedra sacrum Iohannis Evangelium auditoribus multis, cum fortuito in hoc incidisset nomen, accensa facie, flammeis oculis, et altiori solito voce, totus frendens multa in poetas enormia dixit; et postremo, ut eius appareret iustitia, inquit et fere iuramento firmavit, se neque vidisse, nec unquam aliquem ex poetarum libris videre voluisse. O sancte deus! Quid ignari dicturi sunt, si sic alias eruditus homo, annis gravis et autoritate, locutus est? Poterat ne loqui stultius ab insano? Vellem ego scire, si non viderunt, si non cognoverunt, si maioribus vacant hi censores egregii, unde poetas criminum suasores agnoscunt? Quid circa eis incognita latrant? Quid non ydonei iudices, de incognitis laturi sententiam rostra

conscendunt? Quid nedum inaudita, sed nec requisita parte sententias fulminant! Forte inquiet Sacro inspirante Spiritu tam severum se in poetas ferre decretum. Possibile dicerem, si crederem Sanctum Spiritum tam spurcidas nedum inhabitare, sed intrare animas. O scelus impium, o exacrabile malum, o detestanda temeritas, audere cecum natum in propatulo de coloribus ferre sententiam! Sic olim, ut isti presides venerandi faciunt, audiivi Phoroneum apud Argivos, Lygurgum apud Lacedemones, Mynoem apud Cretenses, et apud Mirmidones Eacum factitare solitos. Sed, ut eo veniam, quo fert animus, quicquid isti reverendi iudices blaterent, non sunt, ut ipsi volunt, poete criminum suasores; quin imo, si sana mente et non livore insano perciti eorum legantur volumina, impulsores invenientur nunc suavissimi nunc acerrimi, pro exigentia temporis, in virtutes! Quod ne tam paucis verbis videar probasse contentus, libet ante obstrepentium oculos apponere saltem pauca, ex quibus possint veritatem hanc, si velint, agnoscere. Et, omissis Homeri monitis, qui ob Grecas licteras Latinis minus familiaris est, si velint, legant et perlegant, que sint in Eneida ad patientiam laborum emergentium exhortationes Enee ad socios, quis ardor illi pulchre per vulnera mortis pro salute patrie fuerit, que erga patrem pietas, quem humeris per ardentes undique domos et ruentia templa, perque medios hostes et mille volantia tela devexit in tutum, que in Achemenidem hostem clementia, quod robur animi ad illudendas frangendasque amoris petulci catenas, que iustitia atque munificentia circa amicos et externos in exhibendis muneribus bene meritis, ludis in anniversario Anchisis patris apud Acestem peractis, que prudentia, quanta circumspectio in descensu ad Inferos, que genitoris ad eum suasiones ad gloriam, que eius in iungendis amicitiiis solertia, quam grandis comitas fidesque in conservandis susceptis, quam pie in Pallantis amici morte lacrimae, que eius ad filium persepe monita? Quid multa referam? Assint oro, assint hi in poeticum rugientes

nomen, librent huius poete verba, sententias ponderent, et, si patitur animus, fructum ex his, qui potest, exprimant; et, si deo gratum erit, videbunt, nunquid poeta hic in malam frugem suasor sit. Profecto si rite deum novisset et coluisset Virgilius, nil fere preter sanctum eius in volumine legeretur! Et si dicant leges non pati quicquam approbari testimonio unius, Venusinum insuper Flaccum suscipiant, Persium Vulterrimum, Iuvenalem Aquinatem, quorum satyricum carmen tanto virtutis impetu in vicia viciososque invehitur, ut eos exterminare videatur. Si hi ergo alii plures satis sunt taceant isti, qui suasores criminum poetas accusant, et rabiem suam mansuetudine doment, nec dedignentur discere, prius quam velint aliorum labores ridendo iudicare iudicio, ne, dum in alios sue stolidae iniquitatis tela coniciunt, in se ultionis divinae fulmina provocent.

CAP. XVI

Quod in bonum poetas deducant se legentes.

Aiunt post hec insidiantes acerrimi poetas esse mentium seductores, eo quod dulcisono carmine, lepido sermone, accurata atque ornata oratione, ineptias suas legentibus ingerunt, et sic, quo minime oportunit, lectores seducunt insipidos. Quis ignarus et qui poetas non viderit, ut ipsi obiectores ignari sunt, nec poetas viderunt illustres, et, si viderunt, ingeniorum suorum ignavia non intellexerunt, non credet facile hos optime, iuste, sancteque in poeticum carmen invehere? Hoc videat deus, et hi videant, quibus ab eo lumen intellectus concessum est! Tu autem, cytharista celestis, Davit, solitus dulcedine carminis furores sedare Saulis, si suave aliquid, si mellifluum cecinisti, lyricum tuum carmen absconde! Et tu, Iob, qui labores tuos atque patientiam heroico metro scripsisti, si lepidum, si ornatum sit, idem facito, una cum aliis sacris viris, qui ethereo versu divina cecinere misteria; et, quod his dico, dictum sit Orpheo, Homero, Maroni, Flacco et aliis, postquam eo ventum est, ut inveniantur, qui dicant impune, quoniam seducere mentes

hominum sit dulcisone, lepide, accurate metricas orationes effundere. O Bavi et tu, Mevi, letamini, postquam damnantur isti, tempus, quod minime rebar, vobis concessum est, et locus preparatus amplissimus! Scio, dicent se dixisse perniciosum ineptias sonoro scripsisse carmine et legisse. Erat, fateor, additio hec non parvi momenti, ni in precedentibus sepius esset ostensum, quales sint, quas isti accusant, ineptie illustrium poetarum, et ob id, quod maximum existimabant, in nichilum resolutum est. Attamen, ut in hoc directius veniam, quia seductores mentium dicunt esse poetas, primo scire velim, cum multi sint, qui ex his poete sint, qui seductores sint mentium? Et quis dubitet? nullos dicere possunt preter quos student. Quos autem studeant, accusatio ipsa demonstrat. Si deo placet, zelantes hi amant, procantur, et mulierculis ridentibus applaudent oculis, amatorias licterulas dictant, componunt rithimos, et cantiunculas excudunt, quibus affectiones suas et suspiria expromant, et, deficientibus ingenioli viribus, pro oportuno subsidio ad instructores amatorie artis evolant. Hinc Catuli, Propertii et Nasonis volumina evolvunt, et ab ineptis talium suasionibus, lepidis descriptis carminibus, et verborum facili exornatis contextu, tanquam in hoc toto inclinati pectore, volentes trahuntur, seducuntur, atque tenentur; hinc poetarum illecebras cognovere; hinc ingrati preceptores accusant suos, eosque seductores mentium dicunt, quos ipsi, non rogati, sponte sua secuti sunt. Magnis igitur, imo permaximis vacant redargutores nostri, non enim parvum est amoris obsequi, cuius viribus primo Phebus, inde Alcides, monstrorum domitores, cessere! O quam satius tacuisse fuisset ignaris, quam in suum dedecus emisisse voces! Nam, si prospectent, dum poetas acusasse rentur, se ipsos advertent monstrasse culpabiles; ex hac enim accusatione, que sint eorum studia, que desideria, que iustitia manifeste cognoscimus. Quid enim de his arbitrari possumus, si puella lascivis gestibus, petulcis oculis, blandis

verbis spem polliceatur infaustam, postquam a mutis, seu tacitis carminibus seducuntur? Erubescant igitur miseri, et in melius insanum suum reformat consilium, prospectentque Ulixem, gentilem hominem, non mutorum carminum, sed mellifluos syrenarum cantus sprevisse tanquam nocuos atque transisse. Et, ut aliquid circa vim vocabuli dictum sit, quod tanquam detestabile poetis obiciunt, vidisse debuerant, quoniam, et si Christo, salvatori nostro, a Iudeis obiectum sit, qui illum ignominiose seductorem dixere, non tamen semper in malam partem sumendum fore. Nequivere enim illi abutentes infandi homines vim veterem surripuisse; potest enim quandoque in bonam partem sumi seducere, nam rem curantes pastoriā ab infectis armentis non dum infectos egritudine boves seduxisse, solertis pastores est; et sic non nunquam eruditi homines generosos animos ab his, qui morbo viciiorum laborant, suis seducunt monitis. Quorsum poetas illustres sepiissime seducere credulos reor, et eos facere meliores, ubi hi, seducti tractique suo, non poetarum minus etiam honestorum crimine, in malam frugem, si possint, conantur ostendere. O bone Iesu, averte pestem hanc ab ignaris credulis, et hos loquaces corripe, ac adeo instrue, ut exemplo tuo velint prius facere quam docere!

CAP. XVII

Phylosophorum symias minime poetas esse.

Symias preterea phylosophorum ex his non nulli, qui se ceteris preferunt, dicunt esse poetas! Verum non satis certum habeo, an ut hominibus risum incutiant, uti non nunquam suis scomatibus mulierculis faciunt, an potius ex animi sententia, quia sic credant, seu mentis nequitia, ut irrideant, istud evomant. Primum quippe deberet indignanti animo a prudentibus tolerari, dum cernerent ab ignaris ex viris conspicuis ridicula confici vulgo, cum passim per trivia asini infulati, et falerati sues, ac, ex quo mavis genere, belue, fimbriatis nec non et variatis pellibus incedentes amicti, comperiantur facile, ex

quibus decentius quis volens posset confingere talia. Si vero credentes asserunt, aut irrident, utrumque tam stolide quam nequiter agunt! Est enim symiis, ut alias dixisse meminimus, hoc de more a natura infixum, ut velint, dum possint, videntes quoscunque hominum actus imitari; et sic videtur hos velle poetas imitatores, et inde symias esse phylosophorum. Quod minime ridiculum esset; honesti quidem, ut plurimum, homines fuere phylosophi et bonarum artium repertoires. Sed falluntur indocti, nam, si satis intelligerent poetarum carmina, adverterent eos non symias, sed ex ipso phylosophorum numero computandos, cum ab eis nil preter phylosophie consonum iuxta veterum opiniones fabuloso tegatur velamine. Preterea imitator simplex in nullo exorbitat a vestigiis imitati. Quod quidem in poetis minime cernitur, nam, esto a phylosophicis non devient conclusionibus, non tamen in eas eodem tramite tendunt. Phylosophus, ut satis patet, silogizando reprobatur, quod minus verum existimat, et eodem modo approbat, quod intendit, et hoc apertissime, prout potest; poeta, quod meditando concepit, sub velamento fictionis, silogismis omnino amotis, quanto artificiosius potest, abscondit. Phylosophus stilo prosaico ut sepius, et eius fere parvipendens ornatum, scribere consuevit; poeta metrico, summa cum cura exquisito decore conspicuo. Phylosophorum insuper est in ginnasiis disputare; poetarum in solitudinibus canere. Et, cum ista inter se non convenient, non erit, ut aiunt, symia phylosophorum poeta. Si symias dicerent eos esse nature, posset forte equiore animo tolerari, cum pro viribus, quicquid ipsa, quicquid eius opera ratione operantur perpetua, poeta celebri conatur describere carmine. Quod si intueri velint isti, videbunt formas, mores, sermones et actus quorumcunque animantium, celi syderumque meatus, ventorum fragores et impetus, flammaram crepitus, sonoros undarum rumores, montium celsitudines, et nemorum umbras, atque discursus fluminum adeo apte descriptos,

ut ea ipsa parvis in licterulis carminum inesse arbitrentur. In hoc ego poetas esse symias confitebor, quod ego honorabilissimum reorum opus, in id scilicet arte conari, quod agit natura potentia. Sed quid plura? Esset satius talibus, agere si possent, ut nos una secum efficeremur symie Ihesu Christi, quam sibi incognitos poetarum irridere labores, cum contingat sepissime tentantes alienum pruritum scalpere, in suum aliorum cruentas ungues cum anxietate sentire.

CAP. XVIII

Non esse exitiale crimen libros legere poetarum.

Hi equitatis, imo iniquitatis arbitri, fervida rabie cupientes poetici nominis exterminium, quasi pauca in illud dixerint, altisono insuper clamitant hinc inde boatu: o insignes viri, o divino redempti sanguine, o gratus deo populus, si qua pietas, si qua devotio, si quis Christiane religionis amor, si quis dei timor vobis est, hos infaustos poetarum libros abicite, flammis exurite, et ventis servandos exhibete cineres! Eos enim habere domi, eos legere, eos etiam ullo modo velle videre, exitiale crimen est! Animas letali veneno inficiunt, vos in Tartara trahunt, et celestis regni exules in eternum faciunt. Post hec, aucto clamore, Ieronimum in testem invocant, eumque dicentem aiunt in epistula ad Damasum de filio prodigo: Demonum cibus sunt carmina poetarum! Et his ac similibus multis toto gucture ignaros auditores intonant. O pietas, o prisca fides, o dei patientia grandis, quid pateris? Quid, rerum conditor, in erectas turres, quid in celsos vertice montes fulmina torques? Hi, sanctissime pater, hi feriendi sunt, qui dolosa lingua atque mendaci aliorum et persepe innocuorum exitio sibi inanem aucupantur gloriam! Medici errores suos terra tegunt, hi prohibitionibus atque flammis suas conantur ignorantias occultare. Quis simplex homo hos audiat, quin arbitretur poetas perniciosissimos esse homines, divini nominis hostes, contubernales demonum, inmites, maleficos, scelestis semper

vacantes operibus, quibus nulla bonarum artium cura, nulla pietas, nulla fides aut sanctitas sit? Et sic horum ignorantium opere et iniquitate consequuntur celebres viri ignominiam, quam minime meruere. Sed spero, videbit deus aliquando. Nos autem videamus, si possumus, quale sit hoc tam inexpiabile malum, quod hi committi clamitant, si teneantur, si videantur, aut legantur carmina poetarum. Que horum contineant libri, que suadeant, que damnent, que doceant, iam satis supra declamatum est. Sed eis omissis, volo, adversus veritatem hos scelesti omnia scribere atque suadere lectoribus. Quid tandem? gentiles fuere homines, non Christum novere, suam extulere, quam sacram arbitrabantur, religionem, fictiones edidere, gratissimos et commendabiles utero persepe gerentes fructus. Sed quid inde? Queso ego hos elegantissimos clamatores, dicant, nunquid illis prohibitum sit ab aliqua veteri seu nova doctrina, deorum suorum scelera, quo vellent, in stilo describere? Non equidem reor, nec etiam christiano fingenti, dum modo sane intellecta fictio adversus catholicam veritatem exenterata nil pariat. Si non prohibitum est, si hos legere non leges prohibent neque prophete, non sacre pontificum sanctiones, quid tenere, quid legere mali est? Inquient, quoniam seductores sint mentium dulcedine sua. Huic obiectioni paulo ante responsum est; verum si hi imbecilles sunt atque tractabiles, sibi caveant, memores proverbii veteris, quo prohibetur, hos certamen lapidum non intrare, quibus sit galea vitrea. Fateor tamen ultro longe melius fore sacros studere libros quam istos, etiam si optimi sint, studentesque acceptiores esse reor deo, pontifici summo, et ecclesie; verum non omnes, nec semper eadem trahimur affectione, et sic non nunquam ad poeticos trahuntur quidam. Et, si trahimur, vel sponte nostra in eos imus, quod hoc crimen, quod malum est? Possumus impune mores barbaros audire, ipsos, si velimus, (suscipere) barbaros, eis hospitalitatem exhibere, eis, si petant, ius dicere, cum eis amicitias

iungere, convivia celebrare; poetarum libros legere, si deo placet ab his viris doctissimis prohibemur! Manichei, Arrii, Pelasgiique, et aliorum heresiarcarum execrabiles errores ut noscamus, nemo prohibet, quin scrutemur; versus autem legisse poeticos, horrendum, ut hi clamitant, imo letale crimen est! Ioculatores in quadruviis ut plurimum inhonestos ludos agentes inspicere possumus, hystriones in conviviis turpia canentes audire, nebulones in popinis, lenones in lupanaribus blasphemantesque pati, nec ob id in Tartara trahimur; poetica legisse poemata nos eterni regni facit extorres! Pictori etiam in sacris edibus fas est pingere Tricerberum canem, Ditis observantem limina, Charonem nautam, Acherontis vada sulcantem, Erinas ydris accinctas accensisque armatas facibus, ipsum Plutonium, infelicis regni principum, damnatis supplicia inferentem; poetis sonoro carmine hec eadem scripsisse nephas, et irremissibile lectori crimen est. Pictori eidem concessum, in aulis regum et nobilium virorum amores veterum, deorum scelera hominumque, et quecumque cuiuscunque commenta pingere, nullo patrum prohibente decreto, et hec a quibuscunque pro libito intueri permissum est; poetarum inventa, ornatis linita licteris, plus a sapientibus lecta volunt mentes inficiant, quam picta ab ignavis inspecta. Quid multa? Deficio, fateor, volens, si possem, advertere, quibus viribus, qua potentia, livor edax et ignorantia hos boatores in tam grandem dementiam potuerit impellere. Scire saltem debuerant, quia vas electionis testatus est, scire malum, malum non esse, sed operari; et ipsi novissimi preceptores, credo, ut a suis mulierculis prudentiores habeantur, et inde pinguiore consequantur offas, non verentur dicere, nedum dicam scire, sed poetas legere perniciosissimum esse! O fastidium audire, etiam si omnino despiciendi sint poete, nepharium fore, si videris, margaritam ex luto colligere, quasi astergibile lutum illam minus fecerit preciosam. Nec erubescunt interpretes hi hac presumptuosa atque generali

prohibitione sua velle ex veritate fieri mendacium, si dixerit aliquando poeta, imo eos dixisse toto denegant ore! Ridiculum est audire humani generis hostem dyabolum potuisse verbum bonum aliquando dixisse, poetas autem, esto adversus conscientiam paulo ante malos esse concesserim, cum forte non nullis preter gentilitiam maculam nil inhonestum iure posset obici, verbum bonum dicere nequivisse. Vocatur etiam non nunquam a sacris hominibus in testimonium dyabolus, invocasse poetam horum accusantium autoritate irremissibile crimen est! Sed nunc hos prohibitores et in exilium poetarum precones oro, dicant, quid magis quam phylosophia potuit peccasse poesis? Veritatis quippe optima indagatrix phylosophia est, comperte vero sub velamine servatrix fidissima est poesis; si minus recte sentiat illa, non potuit rectum ista servasse. Pedissequa est, domine vestigia imitetur necesse est; si deviet illa, et hec, ut exorbitet, a necessitate cogitur. Quid ergo, cum gentiles phylosophos allegemus ore pleno eorumque servemus sententias, et nil fere nisi eorum vallatum autoritate firmemus dicta poetarum poetasque horrescimus, atque detestando damnamus? Extollitur Socrates, honoratur Plato, colitur Aristotiles, ut de reliquis sinam, qui omnes fuere gentiles et persepe damnatis opinionibus erronei homines; Homerus ab obiurgatoribus nostris pellitur, damnatur Exiodus, Maro despicitur atque Flaccus, quorum figmenta nil aliud sentiunt quam disputationes illorum. Quorum quoniam dogma student et ex his, esto cum difficultate, non patiente ingenio, quedam principiola sumpserunt, quasi intellectum commendant! Poetarum vero quoniam scripta negligunt, et sic non intelligunt, despiciunt, et condemnant. Attamen quicquid clamitent, quicquid latrent, quicquid iubeant vel suadeant, si phylosophorum scripta, si barbarorum gesta, si hereticorum perfidia legi possunt, et poetarum volumina absque piaculo legi, teneri, audiri que possunt, mente tamen integra atque constanti, ne, si quando aliquid in orto doxam

dicerent fidem, tanquam ab illa exteri se lectores labefactari permittant. Nunc autem superest in extremum horum clamorem paxillum acrius instandum atque prolixius, quoniam ea celeberrimi atque sanctissimi hominis autoritate precedentia omnia firmasse se credunt. Dicunt igitur clamitantes Ieronimi verbum ad Damasum papam: Demonum cibus sunt carmina poetarum! Quod, si satis iam dicta percepissent, a nobis etiam firmatum advertissent, et potissime ubi damnatam comicorum spurcitiem atque abiectam semel et iterum ante iam diximus. Sed quoniam, nulla poetarum facta distinctione, invidentie offuscati caligine, in quoscunque ceci irruunt, propulsanda eorum ignavia est, et ipsi in perpetuum cogendi silentium. Si igitur epistulas, si volumina Ieronimi, si hanc eandem, quam producunt in testem, seu cuius autoritate damnatos poetas volunt, studiose legissent, invenissent profecto verbum hoc a Ieronimo declaratum, et eius sensum appositum, atque objectionem, quam faciunt, esse solutam, et potissime ex figura mulieris captive, raso capite, deposita veste, resectis unguibus et pilis ablati, Israelite matrimonio copulande. Et si religiosiores atque delicatiores sanctis doctoribus esse non velint, comperient, hunc demonum cibum, non solum non reiectum flammis, ut iubent, inmissum, sed cum diligentia servatum, tractatum, atque gustatum a Fulgentio doctore atque pontifice catholico, ut apparet eo in libro, quem Mithologiarum nuncupat ipse, in quo elegantissimo stilo descripsit poetarum fabulas, exponendo. Equo modo Augustinum, doctorem egregium, comperient non horruisse poesim, nec poetica carmina, quin imo solerti vigilantia studuisse, et intellexisse; quod, volentes negare, non possent, cum sepissime in suis voluminibus sanctus homo Virgilium aliosque poetas inducat; nec fere unquam Virgilium absque alicuius laudis titulo nominat, Sic, ut iterum dixerim, Ieronimum, doctorem eximium atque sanctissimum et trium linguarum mirabiliter eruditum, quem ignorantie eorum hi in

testem trahere satagunt, tanta poetarum carmina diligentia studuisse percipient, atque servasse memorie, ut nil fere absque eorum testimonio firmasse videatur. Videant, si non credunt, inter alia libri eius Hebraicarum questionum prologum, et advertant, nunquid eum totum Terrentianum fuisse sentiant, videant, nunquid sepiissime Horatium atque Virgilium sibi quodammodo assertores inducat, et non solum hos, sed et Persium aliosque. Legant insuper eiusdem facundissimam ad Agustinum epistolam rimenturque, nunquid in ea inter illustres viros vir doctus poetas, quos ipsi tanto clamore confundere, si possint conantur, enumeret. Porro, si nesciunt, perlegant Actus apostolorum, et sentiant, nunquid Paulus, vas electionis, versus poeticos studuerit et noverit. Invenient quippe eum non fastidisse, in Ariopago adversus Atheniensium obstinationem disputantem, uti testimonio poetarum, eumque alibi Menandri comici carmine usum, dum dixit: Corrumpunt mores bonos colloquia mala! Et Epimenidis poete, si memini, allegat versiculum, qui adversus hos aptissime dici posset, dicens: Cretenses semper mendaces, male bestie, ventres pigri! Et sic non, qui ad celum usque tertium raptus est, quod isti sanctiores volunt, peccatum vel turpe arbitratus est legisse atque didicisse poetarum carmina. Insuper perscrutentur, quid scripserit Dyonisius Ariopagita Pauli discipulus et Christi martyr egregius, in suo Ierarchie celestis libro. Ex intentione quippe dicit, prosequitur atque probat divinam theologiam poeticis fictionibus uti, inter alia ita dicens: Et enim valde artificialiter theologia poeticis sacris formationibus in non figuratis intellectibus usa est, nostrum, ut dictum est, animum revelans, et ipsi propria et coniecturali reductione providens, et ad ipsum reformans anagogicas sanctas scripturas; et alia multa, que ad hanc sententiam subsequuntur. Et, ut reliquos postremo sinam, quos adversus bestialitatem horum possem inducere, nonne ipse etiam dominus et salvator noster multa in parabolis locutus est, comico convenientibus

stilo? Nonne et ipse adversus Paulum prostratum Terrentii verbo usus est, scilicet durum est tibi contra stimulum calcitrare ? Verum absit, ut putem Christum dominum a Terrentio, quantumcunque diu ante fuisset, quam hec dicta sint, verba assumpsisse! Sufficit michi satis esse adfirmandum prepositum et Salvatorem nostrum voluisse quandocunque verbum suum atque sententiam ore Terrentii fuisse prolatum, ut appareat non omnino esse cibum demonum carmina poetarum. Quid nunc inquier boatores illustres? Clamitabuntne? insultabunt adversus carmina poetarum a suomet teste reprobat et aliorum plurium sanctorum virorum testimonio victi atque repulsi? Clamitabunt equidem, insuperabilis eorum rabies est! Sed quam iuste, tu videas, rex optime, videantque, quibus ratio magis amica est, quam obstinata horum protervia. His autem tam absolute damnantibus iustissimus iudex, deus, aliquando retribuet invidentie meritum, et eadem eis metietur mensura, qua ipsi aliis metiuntur.

CAP. XIX

Minime poete omnes iussu Platonis pellendi sunt urbibus.

Perminimum visum est latratoribus nostris conatus exposuisse omnes, ut e domibus ac e manibus hominum, si potuissent poetas excluderent! Et ideo ecce, iterum agmine facto, irruunt, et, armati Platonis autoritate, infando guttare sonoras voces eructant, aientes, Platonis iam dicti iussu poetas urbibus esse pellendos; inde, ut Platoni deficienti subveniant, superaddunt; ne suis lasciviis civium mores inficiant! Cui obiectioni, et si satis in superiori responsum videatur, non pigebit iterum latius respondisse. Maximam igitur fateor phylosophi huius autoritatem esse, nec spernendam, si sane intellecta sit; de sensu cuius profecto hi, aut nichil, aut perverse sentiunt, ut apparebit. Ostensum tamen illis est, poetas sponte sua solitudines habitare, quam ob rem illos montanos et ineptos homines nuncupabant. Si autem violenter urbes incoherent, quid dicerent morsores hi ? Dicerent eos esse tyrannos! Si vero nunc

velint sententiam vertere et eos cultores urbium dicere, falsum est. Constat Homerum inter aspreta scopulorum et montana nemorum, post peragratum orbem, extrema cum paupertate litus Arcadum habitasse, et ibidem mente videns, luminibus tamen egritudine captus, ingentia illa atque admiranda volumina non Ybleo, sed Castalio melle perlita Yliadis et Odissee dictasse. Virgilius autem, ingenio non minor Homero, urbe Roma, tunc rerum domina, neglecta, atque Octaviano Cesare, totius orbis principe, cuius singulari letabatur amicitia, omisso, quesivit sibi haud longe a Neapoli, Campanie inclita civitate tunc etiam deliciis abundante et ocio, semotum locum quieto atque solitario litori proximum, ut magni spiritus homo, Iohannes Barrilis, aiebat, inter promontorium Posilipi et Puteolos, vetustissimam Grecorum coloniam, ad quem nemo fere, nisi eum quereret accedebat; in quo post Georgicum carmen celestem decantavit Eneydam. Cuius selecte solitudinis Octavianus prestare testimonium volens, cum fecisset eiusdem Virgilii a Brundisio ossa referri, haud procul ab electa solitudine tumulari iussit, secus eam viam, que adhuc Puteolana dicitur, ut eo iacerent mortua, cuius elegissent in vicinio vivere. Et, ne semper per antiqua vagemur, que oppugnatores, quantumcunque fausto testimonio roborata sint, negant facile, Franciscus Petrarca, celestis homo profecto et nostro evo poeta clarissimus, nonne, sprete Babilone occidentali atque pontificis maximi benivolentia, quam omnes fere Christiani summopere cupiunt et procurant, et pilleatorum orbis cardinum aliorumque principum, in vallem clausam abiit, insignem Gallie solitudine locum, ubi Sorgia, fontium rex, oritur, et ibidem omnem fere floridam iuventutem suam, villici unius contentus obsequio, meditando atque componendo consumpsit ? Fecit equidem, stant vestigia stabuntque diu, parva domus et ortulus, et, dum deo placet, testes vivunt plurimi! Si ergo, ne plures recitem, sic est, minime edepol oportuno est, ut in hoc

quis labores impendat, ut abeuntes ultro poetas urbibus pellat. Vellem ego tamen ab istis audire, nunquid existiment Platonem, dum librum sue Reipublice scripsit, in quo hoc mandatur, quod isti aiunt, intellexisse de Homero, scilicet, si urbs illi placuisset, eum urbe fuisse pellendum ? Nescio, quid responsuri sint, ego autem non credo, cum de eo multa laudanda iam legerim. Hunc enim sacratissime Cesarum leges omnium virtutum patrem vocitant, et sepissime eorum latores, ut illas maiori veneratione dignas facerent, et quodam sacro sancto testimonio roborarent, inter eas non nunquam Omeri carmina miscuere, ut in fine prohemii codicis Iustiniani Yliadis legitur carmen, et in eodem sub titulo de iustitia et iure, sic et de contrahenda emptione, et de legatis et fidei commissis, et aliis locis, ut minus credentes possunt in pandecta Pisana cognoscere. Hunc insuper in suum civem plures Grecorum egregie civitates, eo etiam mortuo et paupere, voluere, et de hoc inter se movere litigium, ut comprehendi potest liquido per verba Ciceronis in oratione pro Archia, dum dicit: Omerum Colophonii civem dicunt esse suum, Chii suum vindicant, Salaminii repetunt, Smirnii vero suum esse confirmant, itaque etiam delubrum eius in oppido dedicaverunt; permulti alii preterea pugnant inter se atque contendunt. Hec Tullius. Quod ego etiam testari a vetustissimo Greco carmine, satis inter eruditos vulgato, legisse memini, sic aiente: hepta dierizousin poleis dia rizes hOmerou; Samos, Smurne, Khios Kolophon, Pilos, Argos, Athenai (quod latine sonat): Septem litigant civitates de radice Omeri: Samos, Smirne, Chios, Colophon, Pilos, Argos, Athine. Hunc preterea ipse Plato in eodem libro Rei publice aliisque persepe conclusionum suarum inducit in testem. Si igitur virtutum pater a legibus habitus est, si legum decus, si tot civitatum civis etiam repetitus, si a preceptore ipso Platone testis assumptus, stultissimum est arbitrari Platonem idem prudentissimum virum, talem poetam urbe pellendum iussisse!

Insuper hoc Platonis iussu existimabimus Emnium urbe pellendum, qui honesta paupertate contentus adeo ob virtutem suam carus Scipionibus fuit, hominibus quidem non solum armis et bello atque sanguinis generositate conspicuis, sed phylosophie domesticis et sanctitate morum illustribus, ut post mortem etiam eius vellent suis maiorumque suorum suos misceri cineres, et suo tumulari sepulcro! Si credant hi, ego non credam, quin potius arbitror Platonem suam civitatem optasse talium fuisse repletam. Quid preterea de Solone dicemus, qui, datis Atheniensibus legibus, esto iam senex esset, sese concessit poeticis? Urbe ne pellendum dicemus, qui urbem dissolutam in civilem vitam moresque revocavit? Quid insuper de Virgilio nostro, cuius, ut reliqua sinam, tanto frontis rubore et mentis verecundia inter coevos et quoscunque minus decentia queque audiebat, ut ob hoc iuvenis adhuc vocaretur parthenias, quod Latine virgo seu virginitas sonat. Cuius tot sunt ad virtutem suadentia monita, ut sepe iam dictum est, quod sunt eius carminum verba. Cuius ne combureretur divinum opus, ut ipse Virgilius moriendo preceperat, Octavianus Cesar Augustus, postpositis maximi imperii curis, prohibitorios versus composuit, qui in tempus usque nostrum leguntur. Cuius adhuc nomen apud Mantuanos tanto honore celebratur, ut, cum cineres ab Augusto sublato pro votis colere nequeant, eius agellum veterem, ad instar viventis hominis ab eo denominatum, colunt, filiis iuvenibus tanquam quoddam venerabile sacrum senes parentes ostendunt, exteris advenientibus, quasi suam gloriam augentes, sollicite indicant. Non absque virtutis precipue testimonio ista proveniunt, et nos virtuosos urbe pellendos Platonem iussisse credemus? O stolidum capitulum! Possem de Oratio Flacco, de Persio Vulterrano, de Iuvenale Aquinate multa dicere, per que pateret liquido mentis Platonis non fuisse tales urbe pellendos; sed trahit animus, ut visa ingeram, et, que nulla tergiversatione ab istis negari possint, apponam. Credamne igitur ego tante dementie fuisse

Platonem, ut Franciscum Petrarcam urbe pellendum censuerit? Qui, a iuventute sua celibem vitam ducens, adeo inepte Veneris spurcitas horret, ut noscentibus illum sanctissimum sit exemplar honesti, cuius mendacium letalis est hostis, qui viciorum omnium execrator est, et venerabile veritatis sacrarium, virtutum decus et letitia, et catholice sanctitatis norma; pius, mitis, atque devotus, et adeo verecundus, ut iudicetur parthenias alter. Est et insuper poetice gloria facultatis, orator suavis atque facundus, cui cum omnis pateat philosophie sinus, est illi ingenium preter humanum perspicax, memoria tenax, et rerum omnium, prout homini potest esse, notitia plena. Ex quo opera eius tam prosaica quam metrica, que plura extant, tanto splendore refulgent, tanta suavitate redolent, tanto florido ornatu spectabilia sunt, et lepore sonantium verborum melliflua, et sententiarum succo mirabili sapida, ut celestis ingenii artificio potius quam humano fabrefacta credantur! Quid multa dixerim? Profecto hominem superat, et in longum mortalium vires excedit. Neque ego has laudes predico, quasi antiquum hominem et longis ante seculis defunctum commendem, quin imo, dum deo placet, viventis atque valentis merita refero; quem, o morsores egregii, si non licterulis meis creditis, oculata fide videre potestis Nec dubito, ut ex eo contingat, quod ut plurimum famosis viris contingere consuevit, ut ait Claudianus, minuit presentia famam; imo audacter assero, quia huius superet presentia famam! Tanta enim morum maiestate, tanta suavis eloquentie facundia, tanta etiam urbanitate et composita senectute conspicuus est, ut de eo, quod apud Senecam moralem philosophum de Socrate legitur, dici possit, auditores scilicet eius plus ex moribus quam ex verbis traxisse doctrine. Et, ut aliquando de celeberrimo viro isto taceam, queso hos dicant, nunquid tales poete a Platone pellantur ex urbe. Et, si pelluntur huius modi, reserent, quos introducturus ipse sit cives; lenones an vispillones, atque gnatonicos, epulones, cetariosque, seu

forte furciferos aut similes illis assumet? O felix, o mansura diu Platonis Respublica, si poetas pellat, et hos cives habeat et morum viteque hominum presides! Sed absit, ut arbitrer doctissimum virum id intellexisse, quod sentiunt interpretes hi, quin imo reor, et poetas insignes, et quoscunque alios similes eisdem non tantum civitatum seu sue Reipublice cives esse, sed principes atque magistros. Sed inquiet stomachantes hi: Si hos non, quos pelli iubet Plato poetas? Esset respondendum talibus: Vos ipsi perquiratis, censores inepti! Sed quoniam ignorantie quorumcunque compatiendum est, et si male sint meriti, compatiendum tamen. Est uti liquoribus omnibus sic et facultatibus sua fex, que esto abominabilis et abicienda, non tamen defecatus liquor efficitur vilior; et equo modo facultas. Quid enim phylosophia, rerum omnium magistra, veracius? Hec amurce loco, ut de ceteris taceam Cynicos habuit et Epycuros, qui infandis erroribus involuti, fere eam dehonestare in non nullis conati sunt, adeo ut hostes viderentur potius quam ministri. Sed queso, propter hos Socratem, Xenocratem Anaxagoram, Panetium, aliosque hoc eodem insignitos titulo abiciendos fore dicemus? Stolidum et ignavi defecatoris esset officium! Quid Christiana usquam religione sanctius? Et hec Donatistas, Macedones, Fotinos, et alios habuit heresiarcas longe fetidiori fece execrabiles. Nec propter hos iuste Basilium Cesariensem, Iohannem Crisostomum, Ambrosium Mediolanensem, Leonem Papam, et alios sacros ac venerabiles viros dicemus esse prophanos. Sic et poesis, ut de reliquis taceam, habuit suam fecem, ut fuere quidam, qui comici poete dicti sunt; quos inter et si non nulli honesti fuerint homines ut Plautus et Terrentius, ut plurimum turpissimis fictionibus suis splendidam poesis gloriam inficere visi sunt. Et his iungi potest aliquando Pelignensis Ovidius. Hi quidem seu mentis innata lascivia, seu lucri cupidine, et desiderio vulgaris applausus, scelestis compositis fabulis, eas, mimis introductis, recitabant in scenis, ex quibus lascivientium pectora

provocabantur in scelera et constantium agitabatur virtus, et omnis fere morum disciplina reddebatur enervis. Et quod perniciosissimum erat, quantumcunque et in ceteris religio gentilium detestanda sit, populos in tam turpia sacra deduxerant, ut erubescenda a suis etiam videretur. Huius modi quidem poetas, ut in precedentibus sepe dictum est, non sola abhorret Christiana religio, sed ipsa etiam abiecit gentilitas. Hi quippe sunt, quos urbe pellendos reor Plato iusserit; ego autem non urbe, sed orbe tales exterminandos fore existimo. Sed hos propter est ne Exiodus, Euripides, Statius, Claudianus, aut similes civitate pellendus? Ego non arbitror. Distinguant igitur hi, et, si non odio laborant indigno, male meritos carpant, sua linquentes in pace conspicuos.

CAP. XX

Musas infici non posse ob defectum lascivientis cuiusquam ingenii. Postremo, rex inclite, hi nomen poeticum blasphemantes, infanda temeritate perciti, silentia sacra, semotos antri Gorgonei aditus, honesta penetralia venerande poesis, et puellarum choros cantusque divinos intrare ausi sunt, atque dissonis turbare clamoribus, et Boetii, sanctissimi atque eruditissimi viri, verbis armati (eis scilicet, que circa principium libri eius De consolatione leguntur, phylosophia loquente atque dicente: Quis has scenicas meretriculas ad hunc egrum permisit accedere, que dolores eius non modo ullis remediis foverent, verum dulcibus insuper alerent venenis etc.) omnia non aliter quam victores complere clamoribus et innocuas ludentium mentes ignominiosis opprobriis commovere, si possint, et cum non sentiant, quid per illa verba velit Boetius, solum inspicientes corticem, pudicissimas Musas, non aliter quam si essent carnee mulieres, eo quod femini generis sint earum nomina, inhonestas, obscenas, veneficas atque meretrices esse proclamant, et, eo quod diminutivo utatur Boetius, illas extreme sortis et extremo etiam in lupanari a fece vulgi prostratas existimant. Nec hoc satis est, quin

imo hinc volunt poetas etiam esse homines inhonestos, sic argumentum deducentes suum: Si Muse Boetii assertione meretricule sunt, inhoneste mulieres sunt, et sic hi, quibus familiares sunt, ut inhonesti sint homines, necesse est, cum amicitia seu familiaritas, nisi ex convenientia morum, iungi aut stare non possit; eas autem esse familiarissimas poetis constat liquido, etiam carminibus eorum testantibus, et sic, ut iam dictum est, inhonesti sunt homines. Advertisne, prudentissime rex, in quem exitum tendat illecebris horum astutia? Sed, qualiscunque sit, veritate lucida confundenda est. Quot igitur et que Muse sint, et quibus insignite nominibus, et quid per eas senserint illustres viri, si bene memini, supra libro decimo primo operis huius monstravi, sed adhuc, horum impietate non quiescente, paululum laborandum est. Satis ergo arbitror ex premonstratis assummi possit, duplicem esse poetarum speciem, quarum altera venerabilis et laudabilis est, et piis hominibus semper grata, altera vero obscena atque detestabilis, et ea est poetarum, quos dixi non urbe tantum, sed orbe pellendos. Equo modo de Musis dici potest, quarum et si genus unum sit, species due dici possunt; nam dato eisdem viribus eisdemque legibus actualiter una queque utatur, cum varius exactitatis videatur exprimi succus, hic scilicet dulcis, amarus ille, non incongrue honestam unam arbitrari possumus et reliquam inhonestam. Harum igitur altera, totis commendanda preconiiis laurea incolit nemora, Castalium fontem, et quecunque religione venerabilia loca cognoscimus, Phebi socia, floribus et sertis ornata, et dulcedine cantus atque vocum sonoritate spectabilis; altera autem ea est, que, ab inhonestis comicis tracta, scenas atque theatra et quadruvia tenet, et scelestibus fictionibus ob mercedem se inertī vulgo placidam exhibet nullo commendabili ornatu conspicua. Hec non consolatione virtutum, non salubribus anthidotis, non sacris etiam remediis egritudines languentium mitigat aut sanat, sed querelis gemitibusque in mortem

usque amplificat ea delectatione, qua passionibus impliciti delectantur. Ex quibus satis possunt, quod ignorabant, videre poetis infesti, Boetium scilicet, dum Musas meretriculas scenicas vocitabat, de theatriali Musarum specie intellexisse. Quod apertissime obiectores hi vidisse potuissent, si, quod post pauca a phylosophia dictum legitur, intellexissent; dicit enim: Sed meis eum Musis curandum sanandumque relinquit. Et, ut evidentius appareret, quoniam de secunda Musarum specie loqueretur, persepe in sequentibus phylosophia ad curam et consolationem Boetii in eodem libro oblectamenta carminum et fictiones poeticas introducit. Ergo, postquam illas phylosophia suo inmiscet artificio, eas honestas esse existimandum est; et si honeste sint, et hi, quibus familiares sunt, ut horum videtur velle deductio, honesti sint homines necesse est. Et sic honeste sunt muse, et poete honesti sunt homines, quas et quos invicem turpi nota in vacuum o labefactare conati sunt!

CAP. XXI

Alloquitur auctor regem.

Quibus potui rationibus, clementissime rex, horum zelantium maledicta retudi, et, ni honestati pepercissem mee, in temerariam eorum presumptionem et vitam moresque suos longe acrioribus verbis et aculeis acutioribus invexissem. Reor tamen eos preter dicta multa dicturos, quibus omnibus respondere voluisse, in longum nimis protenderetur oratio, et multitudo verborum nimia persepe consuevit nedum animos magnis occupatos, ut regii sunt, sed etiam vacuos et ociosos offendere. Et id circo, ne celsitudine tue tediosus sim, et ne videar hos extra terre terminos fugare velle, cum ignorantie eorum potius compatiendum sit, quam in meritum exterminium procedendum, his finem prestare mens est; et, quod ipsi non facerent, ego ante huius libelli finem tua cum gratia fecisse volo, posuisse scilicet meritam iram omnem, et eorum ignovisse

nequitie, et eos amicis alloqui verbis, si forsán in consilium melius possim impellere.

CAP. XXII

Poetici nominis hostes orat autor, ut se in melius vertant consilium.

Vos igitur, o prudentes viri, iam si sapitis, iras ponite et turgida sedate pectora, satis enim, imo nimium inter nos odiis decertatum est. Vos primi in insontes intulistis arma, ut eos exterminaretis orbe, ego ex adverso pectus opposui, egique pro viribus, prestante deo et meritis cause iuvantibus, ne bene meriti ab infestis pellerentur hostibus, esto, si adversum vos ipsi in equum descenderent campum, quantum prevaleant vestris meisque viribus, sera penitentia nosceretis. Belligeratum tamen est, et eo ventum, ut cum aliquali offensorum gloria, quanquam sudore plurimo, paululum sit omnino vincendi repressa libido, et, ut equis legibus iri possit in pacem. Vadamus ergo, eamque capessamus ultro, et quietem laboribus demus; librata enim sunt belli premia, nam vos doctrinam, ego refero aliquantulum consolationis in predam, et sic satis loci paci relictum est. Credo sic velitis, quoniam cepisse vos penitet, et ideo eius fruamur bonis. Quod ut me ex animo dicere noscatis, qui primus laccessitus sum, primus servare amicitie leges incipiam, et, ut vos etiam faciatis, que amicus caritative pauca dicturus sum, equo animo atque tranquillo percipite. Ecce, honorabiles viri, quibus potui demonstrationibus, elucidavi, quid sit poesis, quam vos ipsi nullam faciebatis, qui poete sint, quod poetarum officium, qui mores, quos vos etiam fabulones, scelestos homines, suasores criminum, et mille malis infectos clamabatis. Quid inde Muse sint, designavi, quas meretriculas dicebatis, et forte arbitramini lupanares. Quos si tanti sunt, si adeo venerabiles, non solum non damnare debetis, sed eos colere, laudibus extollere, amare, et eorum, ut meliores efficiamini, studere volumina. A quo ne vos retrahat aut etas annosior, aut famosiores audisse facultates, conemini ex vobis ipsis id posse, quod

de se non erubuit annosus princeps et virtutum omnium singulare decus, Robertus, Ierusalem et Sycilie rex inclitus. Qui clarus olim phylosophus et medicine preceptor egregius, atque inter ceteros eius temporis insignis theologus, cum in sexagesimum sextum usque etatis sue annum parvi pendisset Virgilium, illumque cum reliquis more vestro fabulosum diceret hominem et nullius fore precii, ornatu subtracto carminum, quam cito Franciscum Petrarcam arcanos poematum referentem sensus audivit, obstupefactus se ipsum redarguit, et, ut ego, eo dicente, meis auribus audivi, asseruit, se nunquam ante arbitratum adeo egregios atque sublimes sensus sub tam ridiculo cortice, uti poetarum sunt fictiones, latere potuisse, ut advertibat post demonstrationem solertis viri absconditos esse, suumque mira compunctione damnabat ingenium et infortunium, quod tam sero poeticum artificium cognovisset, nec erubuit, aut senio et spe brevis in futurum vite detineri potuit, quin, sepositis studiis splendentium facultatum, ut plenum e Virgilio sensum summeret, ceperit operam dare. Sane festina mors novum interruptit studium, quod si perseverare potuisset, quis dubitet, quin in maximum poetarum decus et Ytalorum commodum studio tali vacantium evasisset? Quid ergo? quod regi sapientissimo sanctum visum est, vosne arripere indignum ducetis? Vix credam, non enim vos tygres aut inmanes beluas reor, quorum ingenium uti illarum sevitia, in melius flecti non possit. Attamen si preter hanc piam credulitatem meam in pectoribus vestris impetuosus adhuc in immeritos perseverat hostilis ardor, in vestrum saltem decus, quotiens vos lingue pruritus in verba irritat, queso per sacrum phylosophie pectus, cuius forsitan aliquando mammillas suxistis, ne in totum poeticum nomen adeo vos dedatis precipites, quin imo, si satis sani estis, distinctione semper, ubi oportuna sit, utamini. Ipsa quidem in concordiam discordantia reducit, et, abstersis ignorantie nebulis, intellectum clarificat, et recta, quo vult, ducit ingenium. Et

hoc facitote, ne inhonestis venerabiles implicetis poetas, ex quibus multos fuisse gentilium ostensum est. Sit vobis satis in illecebres comicos irruere, in hos iras evomere, in hos exclamare; in hos, bona ceterorum pace, omne vestrum versetur incendium! Preterea et Hebraicis parcite, non enim absque divine maiestatis indignatione laccessire possunt, et premonstratum est, Ieronimo attestante, quosdam ex eius sub poetico stilo, Sancto dictante Spiritu, sua cecinisse vaticinia. Equo insuper modo et Christiani ab iniuriis immunes servandi sunt; plures enim ex nostris poete fuere et adhuc sunt, qui sub tegminibus fictionum suarum Christiane religionis devotos sacrosque sensus commendavere. Et, ut ex multis aliquid ostensum sit, noster Dantes, dato materno sermone, sed artificioso scriberet, in libro, quem ipse Comediam nuncupavit, defunctorum triplicem statum iuxta sacre theologie doctrinam designavit egregie. Et illustris atque novissimus poeta Franciscus Petrarca in suis Buccolicis sub velamine pastoralis eloquii veri Dei et inclite Trinitatis laudes irasque eius in calcantes ignavia Petri naviculam mira descriptione notavit. Stant volumina et intelligere volentibus sensus apparent. Hos ultra vigent Prudentii atque Sedulii carmina sacram sub tegumento expromentia veritatem. Et Arator, non solum Christianus homo, sed romane ecclesie sacerdos et cardo, heroyco carmine apostolorum gesta more cantando poetico designavit. Iuvenus insuper, Hyspanus homo, sed eque Christianus, sub velamento hominis, bovis, aquile et leonis Christi, filii Dei vivi, Redemptoris nostri, actus omnes etiam fingendo composuit. Et, ne plures in medium deducam, si, ut nostris saltem parcatis, nulla vos humanitas trahit, nolite severiores esse matre nostra, Ecclesia, que, laudabili consideratione prospectans, non dedignatur cum multis, et potissime cum Origene, se habere benigne. Fuere enim huic homini tam grandes in componendo vires, ut nunquam circa id exhaustum videatur fuisse ingenium, nec in scribendo fatigata manus, ex quo in

milia voluminum variarum materierum excessisse credatur. Ex quibus omnibus more solertis virginis, que inter spineta flores illesis colligit digitis, et spinarum aculeos sinit separatim vilesce, omissis minus bene creditis, laudanda sumpsit, et inter suos thesauros servari voluit, videte igitur et examine, et equa lance poetarum dicta librate, et, que minus sancte scripta sunt, sinite! Que autem benedicta sunt, non damnate, quasi existimetis, evestigio clamore in poetas sublato, Augustinos aut Ieronimos ab ignaro populo arbitrari. Hi enim, quibus equa fuit cum sanctitate prudentia, nunquam in poeticam seu poetice artificium fecere rumores, verum in errores gentilitatis recitados ab eis, quos semper, etiam circumstantibus catholice veritatis hostibus atque recalcitrantibus, voce intrepida damnavere, alias eos coluere semper, advertentes eorum scripta tanta verborum arte composita, tanto lepore suavia, tanto sententiarum sale condita, tanto ornatu etiam delinita, ut ab eis expeti fere necesse videatur, quicquid quis velit Latino eloquio apposuisse decoris. Et, ne longiori sermone vos traham, ut ait Cicero pro Archia: Hec studia adolescentiam agunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis perfugium ac solatium prebent, delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur, si ipsi neque attingere, neque sensu nostro gustare possemus, tum ea mirari deberemus etiam, cum in aliis videremus etc. Cum igitur non spernenda, nec abicienda, sed colenda poesis sit, et inde poete, si sapitis, satis dictum est; si autem obstinati perseveretis in rabiem, esto vobis compatiar, cum aspernandi sitis, nichil ad sufficientiam scribi posset.

Genealogie deorum gentilium liber quartus decimus explicit.

LIBER DECIMUS QUINTUS

INCIPIT QUINTUS DECIMUS ET ULTIMUS FELICITER; IN QUO
AUTOR PURGAT SE IPSUM AB OBIECTIS IN SE.

Prohemium

Fundavi, serinissime rex, quibus potui armamentis hinc inde naviculam, ne estu procellosi maris aut ventorum adverso impetu pelleretur in litus, et illisa ruptis compagibus solveretur. Et, ne, crepitantibus desuper nubibus in imbrem solutis infestum aut coruscum fulminantibus ignem, dilueretur aut verteretur in cinerem, tegumenta superaddidi, que oportuna ratus sum. Nec non et proresiis atque rudentibus illam illigavi scopulis, ne ab undis se retrahentibus una cum illis traheretur in pelagus. Adversus vero Dei iram nil mortalium obstacula iuvant, et ob id suis in manibus linquendam censui. Ipse, absque cuius suffragio nil profecto stare potest, illam servet misericordia sua! Nunc autem superest, ut iniecta in fatigatum nautam tela excutiam, ac, si possim, qualitercunque amoveam. Quis enim dubitet, quin petatur a multis? Sane uti forte minus equo animo visus sum quandoque tulisse, que in poesim et poetam inmissa fuere, sic summa cum patientia, que in nautam evolaverint, quocunque nisu missa, perferam. Nec huius patientie ratio longe abest. Indigne quippe meo iudicio pulchra poesis et elegantes hac in facultate viri lacesciti fuere, nescio, utrum superbiorum an ignorantium potius maledictis dixerim. Nauta autem non sic. Nam si pro viribus conatus sit arte nautica per maris vertiginosos anfractus et confragosa scopulis freta cimbam in tutum deducere, ne iuste redargui possit, scio tamen, quia multarum rerum ignarus sit, et ideo ex multis eo minus advertente commissis forsitan merito redargui potest. Agam igitur, quod potero, iuvante Deo, ne omnino temerarie videatur egisse, quod fecerit. Ipse me eripiat de faucibus malignantium, qui ex camino ignis ardentis eripuit illesos Israelitas pueros sperantes in se, et in finem laboris extremi me deducat in sui sanctissimi nominis gloriam et honorem!

CAP. I

Minus oportuna preciosa fore non nunquam.

Circumspicient, scio, Colosseum hunc undique iam dicti seu alii intentis oculis carptores egregii, eoque conspecto, ariolor dicturi sint pia forsán intentione (durum enim homini est hominum mentes cognoscere) tam grande opus minime oportunum esse, et ideo in precio non futurum. Hi quidem paucis his verbis fere opus omne concutiunt, cum a quadam non satis expressa veritate videatur obiectio non solum colorari, sed etiam approbari. Quis enim non dicat intuitu primo, non dicam non oportunas, sed etiam superfluas fore poetarum fabulas, ex quibus hoc apud omne consistet? Verum ego aliter sentiendum reor. Fateor enim fabulis opus hoc omne consistere; sic si concessero illud minime oportunum, multa etiam non oportuna (et hec inter opus hoc) preciosissima fore monstrabo, et inde hoc opus, quoniam utile tam rei publice quam private sit, ostendam inter oportuna etiam numerandum. In precio igitur et maximo esse multa minime oportuna et artificio hominum adinventá, et nature opere facta monstrantur. Exquirimus enim lapicidas, cementarios, dolatores, et architectos insignes, volentes domos construere, quas rudis villicus ex luto et palustribus calamis oportunas erigeret. Templá, capitoliá, palatia regum, populorum atque principum, maximis sumptibus constructa, pictura superflua decoramus. Aureis celatisque vasis utimur, cum oportunitati possint deservire(samia). Sic coronis, purpureis vestibus, et armillis aureis delectamur, cum lanitium simplex cuiuscunque pecoris oportunitati sufficiat; et sic artes et ornamenta, que minime oportuna sunt, in precium devenere. Sed, quia hec hominum ambitione quis posset preciosa dicere, videamus, nunquid et naturam rerum discretissimam etiam circa superflua ambitiosam velimus dicere. Et queso, ad quid capitis capillitium oportunum sit? nemo dicet! Illud tamen multi firmabunt adeo preciosum fore, ut, si absque eo Venus incedat, suis etiam comitata Gratiis, Marti placere non possit, eumque tanti extimatum a Cesare dictatore, ut ad contegendum

calviciium perpetuam lauream a senatoribus impetrarit. Ad quid hominum barba, qua si quis etate proventus careat, non absque rubore hominibus, inmiscetur aliis? Ad quid cornua cervo? Ad quid picte volucris penne concesse sunt? Ob ornamentum, non ob aliud responderi potest. Et sic, ne per plura discurram, quod alias non erat in precio, ornamenti causa efficitur preciosum. Et si ornamenti causa quid efficitur preciosum, hoc profecto opus erit in precio. Quid enim pulchrius in colloctionibus hominum quam non nunquam inmiscuisse fabellas sententiis? Quid decentius quam fructuosos fabularum sensus eisdem applicasse colloquiis? Et hoc opus unumquodque prestabit abunde. Hec insuper ponderosis et accuratis orationibus plurimum afferre decoris satis apparet, cum passim mixta scriptis Ciceronis, Ieronimi, et aliorum prudentum virorum illa legamus. Poterat igitur sufficere ostendisse hoc opus preciosum ornamenti causa, sed huic superadditur utilitas, que ex hoc consequitur, tam publica quam privata, ex qua precium maius efficitur. Existimabant enim non nulli poetas, peritos homines, simplices tantum composuisse fabulas, et per consequens non solum non utiles, sed illos arbitrabantur damnosos, et, discurrentes legendo, nullum ex fabulis emolumentum summebant. Hoc autem opus, dum fictionibus velamentum amovet, et eruditos fuisse viros poetas ostendit, et legentibus facit fabulas cum delectatione fructuosas. Et sic, qui falsa opinione perisse videbantur poete, reipublice insignes et quasi redivivi redduntur, et privatim que incognita abiciebatur utilitas, per hoc patefacta colligitur, et ad altiores sensus etiam ingenia legentium excitantur. Preterea spero, sic volente Deo, uti hactenus fuere, consurgent, qui ad poeticas mentes erigent, quibus non modicum, dum veterum monimenta perlegent, commodi per hoc opus prestabitur, ex quo fiet saltem talibus preciosum. Sed quid multa dicam? Si cessent, que dicta sunt, omnia, dum modo, princeps optime, cuius iussu laborem sumpsi, tuo per hoc opus desiderio

satisfactum sit, illud preciosissimum duco, esto laudabile sit placuisse pluribus; sic, si tue celsitudini minime gratum sit, etiam si placitum atque acceptabile ceteris veniat, parvi apud me momenti fiet. Tuum igitur est istud preciosum facere, aut, si libet, abicere.

CAP. II

Perseveravere sepe diutius, que minus duratura videntur.

Eadem forte pietate loquentur et alii, dicentque, postquam rimosum opus viderint, nec bene compactum, nec diu mansurum, ruinam premonstrantibus fatiscentibus rimis. Ego his premonitoribus libens gratias ago! Excutiunt enim ab oculis meis somnum, meque solertem faciunt, ut prestem oportunitati subsidium. Verum, quoniam ante ceptum opus sic evasurum illud ratus sum, si satis memor es, rex inclite, istud idem circa principium testatus, his, quibus potui, rationibus ostendens, cur strambum, mutilum, cicatricibus plenum existimarem illud futurum, et ut satis apparet et isti aiunt, mea me non fefellit premeditatio, et ideo circa defectum hunc iure excusandus venio! Sane quibus adminiculis potui, illud in robur deduxi, nec postquam deductum est, inexcogitatas aut novas contraxit rimas, veteres autem et previse, quod ariolantur isti, arbitror, adeo repente non facient, nam, si more mortalium per coniecturas de futuris providere velimus, in longum perseverabit hoc opus. Vidimus enim persepe in saxo firmatas arces, in ruinam ire citius quam in palustri luto piscatoria situata domus. Hi autem, qui sibi non satis firma edificia norunt, vigilantes inspiciunt sepe, et sic, si exigat oportunitas, restaurant fundamenta, resarciunt parietes, tecta tignis et solaria variis adiumentis suffarciunt, et sic, que illico casura videbantur, non nunquam recta deducuntur in seculum. Secus, qui fortia se possidere existimant; nam, dum secura quiete tenentur, et ecce lapis unus, grandi pondere pressus, attritus crepitat, et omne secum trahit edificium in ruinam. Sunt et alii casus; palatia ambit invidia, et odia excidium parant. Parva domus, paucis et

possessori cognita, quam diu Deo gratum est, perseverat. Quis enim arbitrari potuisset Ylionem, recentem adhuc Priami civitatem, tot refertam viribus, tot divitiis splendidam, regni totius Asye arcem, toti minantem Grece, lapsuram citius pauperis Aglai Sophydii gurgustio? Sic et robustos vidimus iuvenes, vivaci atque preclara valitudine decoros, parva interveniente febricula seu accidente alio, in repentinam fere precipitari mortem, ubi non nunquam invalidi senes in longiorem etiam, quam velint, evasere vitam. Sed quid refert per exempla discurrere, quorum abundantissima vita mortalis est? Dicant isti, quod volunt, et ego, quod cupio, arbitror. Hoc tamen scio certissimum, nisi dominus custodiverit civitatem, frustra vigilant, qui custodiunt illam; ipsius est servare atque conterere; ipsius solius est, quantum mundana omnia in longum duratura sint, seu quam cito casura, scire. Prudentum in eo spes omnis est; ipse videat! Ego quidem, quia rimosum opus meum cognovi, eidem humilitatem imperavi, sciens, quia Deus humilibus det gratiam. Sed quid ego de longitudine evi huius verba facio, cum michi permaximum sit, si adeo rimosum, adeo mutilum, adeo cavernosum, uti illud composuisse potui, ad tuas usque manus, O mi rex, pervenire queat, ut non dicam vigilantiam, sed obedientiam meam cognoscas. Satis hoc michi temporis erit; si tandem ulterius perseveret, divine bonitati et fortune regie imputandum existimo.

CAP. III

Nequisse membra huius aptius collocari.

Supervenient quidam, ariolor, et, inspectis, que alii inspexere, dicent: optabilius fore prudenti hanc concidere molem, quam consistere diu, cum casus defectus eius sublaturus sit, quos perseveratio demonstrabit, et hunc potissime, quod latum pectus ex craneo, ex pectore tibie formate sint, et pedes in verticem revoluti. O sententia Socratis felices medici, quorum terra teguntur errores, cum scriptorum sepiissime etiam bene dicta, quoniam in propatulo sint,

caninis lacerentur dentibus, aut saltem infestentur latratibus! Quod summo exquisitum atque compositum labore est, et illustrium virorum autoritate, ubi possibile fuit, firmatum, pretereuntium verbis fere deiectum est. Sed quid? patienda sunt omnia, ut conculcetur humilitate protervia. His tamen sic aientibus, quid responsurus sim, nil habeo, preter quod noverim de principio Genealogie huius multos multimode opinatos, quod nec circa primi huius voluminis libri initium omisum est, atque ostensum, quoniam vetustissimum sumpserim, ut de ceteris aliqualis haberetur mentio; et huic vetustissimo capiti, prout comperisse potui, successive pectus et reliqua membra applicui. Si alie veriores sint, aut potiozem ostendentes ordinem, quod non nego fore possibile, et si multum vigilaverim, plurima et varia revolvendo volumina non vidisse fateor, nec novi, quo ordine membra tam ingentis corporis possent aptius collocari. Producant ipsi in medium, quod noverunt, ut, eis visis, si iure, que scripsi damnanda sunt, suis fides adhibeatur integra; nam dixisse tantum me ex craneo confecisse pectus, et nil aliud ostendisse, est potius inique detrahere, quam laudabiliter redarguere aut utiliter emendare.

CAP. IV

Non appositum est quod minime compertum est.

Preter compositionis indecentiam, paulo ante redargutam, multa esse omissa, que apponi debuissent, hi forsan superaddent vel alii. Hoc ego si velim negare, non possum, cum meminerim saltem despectantibus ad superficiem fabulosam ob librormn defectum circa huius operis principium scripsisse, multos ex prole deorum defuturos homines. Et si tamen libri reperiri dicantur, quis mortalium tam audax erit, ut prorumpens dicat vidisse se omnes atque legisse? Ego autem, cum non viderim etiam, quos alii vidisse potuere, absque frontis rubore confiteor multos omissos fore, et non nullos forsan ob labilis memorie culpam, non enim sufficit visis. Et

idcirco indulgeant, queso, memores, et, quod ignorantia seu oblivione factum est, nolint equiperare malitie. Adest et res alia, in quam forsitan possunt obloqui viri sublimes, scilicet circa explicationes sensuum fabularum exhibitas. Absit, ut his ego velim obsistere; possibile quidem reor, cum nunquam de me ausus sim tam magna proprio motu presumere, quoniam me minus ad hec valere ratus sim. Et quis ex imperfecto homine perfectum exquiret opus ? Solius Dei est, opus perfectum componere, quoniam et ipse perfectus est! Si quid tamen temerarius egi circa hoc, tuo iussu, o rex optime, impulsus egi, et ob id si circa hanc partem minus bene egerim, imponatur onus celsitudini tue. Ast ego hos prudentiores deprecor per venerabile ac sanctum phylosophie nomen, quod colant existimo, uti quadam sapientiorum autoritate dentes in minus bene conmissum infigunt, ita pia humanitate etiam medeantur. Non enim insuetum est, ut nedum eruditos homines videre quod indoctus non viderat, sed aliquando in doctos vidisse quod minime viderant eruditi. Homo enim sum ego, et hominem peccasse nec novum est, nec mirabile; ait enim Flaccus: quandoque bonus dormitat Omerus. Centum preterea Argo fuere oculi, bini et bini vicissim dormientes, vigilantibus reliquis, et tamen, quin in somnum aliquando ire permetteret omnes, cavisce non potuit; si ergo, cum michi duo tantum sint, et hi quandoque a sopore tacito vinciantur, mirabile non est. Exprimant igitur queso, quod a me pretermisum est, et fabularum enucleationes suppleant, aut, si minus debite quid expositum sit, inmutent, et in melius, quod minus decenti opinioni firmatum est, reformantes emendent. Ego quidem, et si non plene, vere tamen atque sancte scribere ratus sum; quod si minime, factum est, non adeo obstinate pertinax sum, quin meum humiliter fatear crimen, et grato animo emendationem suscipiam, tanquam homo, qui, et si iam totis pedibus in senium tendam, doceri non vereor, imo

cupio et perscrutor. Hoc enim si fecerint, perfectius incedet opus, et ego, doctior factus, magis eorum liberalitate laudandus efficiar.

CAP. V

Nullas fabulas aut hystorias, nisi ex commentariis veterum sumptas, inesse.

Insurgent hos preter et alii, et quasi queruli clamabunt, quoniam inauditas fabulas et hystorias, ut textus graviores et implicatiores facerem, miscuerim. Fateor non novas fabulas aut hystorias inmiscuisse veteribus, sed forsitan a multis ex Latinis his inauditas seculis; ex quibus nullas nisi ex commentariis veterum sumptas apposui, nec, ut graviores aut implicatiores textus excuderem, sed, sic oportunitate exigente, factum est. Discolorum quippe et male secum convenientium conquestio talis est; nil enim equo animo pati possunt! Si faciles textus scripseris et laxa quadam claritate patentes, pedestrem dicunt stilum, et puerile pedagogium redolentem, et fastidientes abiciunt. Si paululum acriorem dictaveris, primo ingressu fatigati, cum non obviis sensus evestigio tendit ingenio, scribentem accusant, scabrosumque dicunt, etiam si facili sit artificio delinitus, et indignantes negligunt. Ego quippe nulla perplexione circumvolutum scripsisse me reor, nec video, etiam si ex composito fecissem, quid inter texte fabule, quantumcunque ab eis inaudite, possint difficultatis aut obscuritatis afferre. Reor tamen hos astu quodam tacito velle fabulas et hystorias sibi incognitas damnare, tanquam non veras, sub pretextu textus impliciti. Iam dictum est, ex commentariis veterum sumpte sunt omnes, ut referentium autorum nomina testantur apposita, quas, si forsitan alias non viderint, quasi nil verum esse possit, nisi quod legerint, reprobandas existimare non debent. Certissimum ego habeo eos multa vidisse, que michi penitus incognita sunt, sic et ego legisse potui, que nondum ad eorum devenere notitiam. Nemo solus preter Deum cognitionem rerum omnium habere potuit usquam Eo igitur animo a me comperta

legant, quo volent alios legisse sua, et, si forsan aliquantum acer videatur contextus, cogant in vires ingenium, et sentientes advertent perlucidum esse, quod arbitrabantur obscurum.

CAP. VI

Insignes viros esse, quos ex novis inducit in testes.

Horum puto quia hec etiam erit querela, quod in testes scriptarum inauditos veteres et novos incognitos autores quibus utrum prestanda fides sit, eis incertum est. Habet equidem querimonia hec aliquid gravitatis, nam quantumcunque novi fuerint, qui nunc ex autoribus veteres sunt, videtur, quod per multa secula perseveratum est, a longitudine temporis approbatum sit, et inde plurimum auctoritatis sumpsisse. Quod utrum de omnibus novis, quantumcunque bene sint meriti, arbitrari debeat, apud multos videtur in pendulo. Ego autem huius sententiae sum, nunquam in evum duraturos hos, quorum novitas approbata non sit, cum ab eorum novitate necesse sit exordium approbationis sumendum, et sic eos, quos ego novos invoco, cum vivos noverim aut noscam, meritis eorum agentibus, egregios esse viros atque probandos, ausus sum in testimonium evocare. Hoc enim michi constat ex omnibus, eos fere per omne vite tempus studiis vacasse sacris, eos inter insignes scientia et moribus semper versatos homines, eos vita laudabiles, nec ulla turpi nota signatos, eorum scripta aut dicta a prudentioribus etiam approbata. Credo, his agentibus, equiparanda sit eorum novitas vetustati. Verum ne quis arbitretur me minus graves produxisse viros, eosque velim mea auctoritate probabiles facere, libet de novissimis aliqua singillatim scribere, ut et aliorum iudicio, si satis bene dixerim, appositum sit. Induxi igitur sepe generosum atque venerabilem senem, Andalo de Nigro Ianuensem, olim in motibus astrorum doctorem meum, cuius quanta fuerit circumspectio, quanta morum gravitas, quanta syderum notitia, tu nosti, rex optime; tibi enim, ut aiebat ipse, cum adhuc iuvenis esses,

ratione conformitatis studiorum familiarissimus fuit, et, ut ipse vidisse potuisti, non solum regulis veterum, ut plurimum facimus, astrorum motus agnovit, sed, cum universum fere peragrasset orbem, sub quocunque climate, sub quocunque etiam orizonte, experientia discursuum certior factus, visu didicit, quod nos discimus auditu. Et ob id, et si in omnibus illi fidem prestandam crediderim, circa ea tamen, que ad astra spectare videntur, non aliter quam Ciceroni circa oratoriam aut Maroni circa poeticam exhibendam censeo. Huius insuper plura stant opuscula, astrorum celique motus ostendentia, que quantum sibi circa talia preminentie fuerit, ostendunt. Uti senem hunc sic et Dantem Aligerii, Florentinum poetam, conspicuum, tanquam precipuum aliquando invoco virum. Meretur quidem, fuit enim inter cives suos egregia nobilitate verendus, et quantumcunque tenues essent illi substantie, et a cura familiari et postremo a longo exilio angeretur semper, tamen, philosophicis atque theologicis doctrinis imbutus, vacavit studiis. Et, ut adhuc Iulia fatetur Parisius, in eadem sepissime adversus quoscunque circa quamcunque facultatem volentes responsionibus aut positionibus suis obicere, disputans intravit gymnasium. Fuit et hic circa poeticam eruditissimus, nec quicquam illi lauream abstulit preter exilium; sic enim firmaverat animo, nunquam nisi in patria illam sumere, quod minime illi permissum est. Sed quid plura? Qualis fuerit, inclitum eius testatur opus, quod sub titulo Comedie rithimis, Florentino ydiomate, mirabili artificio scripsit. In quo profecto se non mythicum, quin imo catholicum atque divinum potius ostendit esse theologum; et, cum fere iam toto notus sit orbi, nescio utrum ad celsitudinem tuam sui nominis fama pervenerit. Memini insuper, esto raro, Franciscum de Barbarino traxisse testem, hominem quidem honestate morum et spectabili vita laudabilem. Qui, et si sacros canones longe magis quam poeticam noverit, non nulla tamen opuscula rithimis vulgari

ydiomate splendidis, ingenii sui nobilitatem testantia, edidit, que stant, et apud Ytalos in precio sunt. Hic integerrime fidei homo fuit et reverentia dignus, quem cum inter venerabiles non dedignetur Florentia cives, optimum semper et in omnibus fidedignum habui testem et inter quoscunque viros egregios numerandum. Traho preterea aliquando Barlaam, Basilii Cesariensis monachum, Calabrum hominem, olim corpore pusillum, pregrandem tamen scientia, et Grecis licteris adeo eruditum, ut imperatorum et principum Grecorum atque doctorum hominum privilegia haberet, testantia nedum his temporibus apud Grecos esse, sed nec a multis seculis citra fuisse virum tam insigni tanque grandi scientia predictum. Nonne ergo huic et potissime in rebus ad Grecos spectantibus ego credam? Non enim opus suum aliquod vidi, esto composuerit non nulla audiverim; habui tamen ex suis scripta quedam in nullum reducta librum, nec aliquo insignita titulo, que, et si illum non satis in Latinis licteris instructum ostenderent, eum tamen multa vidisse atque perspicacissime sensisse monstrabant. Equo modo et Paulum Perusinum gravissimum virum, ceteris inmisceo. Qui et etate proventus, et multarum rerum notitia doctus, fuit diu magister et custos bibliothecae Roberti, Jerusalem et Sycilie regis incliti. Et, si usquam curiosissimus fuit homo in perquirendis, iussu etiam sui principis, peregrinis undecunque libris, hystoriis et poeticis operibus, iste fuit; et ob id singulari amicitia Barlae iunctus, que a Latinis habere non poterat, eo medio, innumera exhausit a Grecis. Hic ingentem scripsit librum, quem Collectionum titulaverat, in quo inter cetera, que multa erant et ad varia spectantia, quicquid de diis gentilium non solum apud Latinos, sed etiam apud Grecos inveniri potest, adiutorio Barlae arbitror collegisse. Nec dixisse verebor, ego iuvenculus adhuc, longe antequam tu in hoc opus animum meum traheres, ex illo multa avidus potius quam intelligens sumpsi, et potissime ea omnia, que sub nomine Theodontii apposita

sunt. Quem librum maximo huius operis incomodo, Bielle, impudice coniugis, crimine, eo defuncto, cum pluribus aliis ex libris eiusdem deperditum comperi. Puto igitur eo tempore, quo michi primo cognitus est, neminem illi in talibus equipерandum fuisse. Post hos et Leontium Pylatum, Thessalonicensem virum et, ut ipse asserit, predicti Barlae auditorem, persepe deduco. Qui quidem aspectu horridus homo est, turpi facie, barba prolixa et capillicio nigro, et meditatione occupatus assidua, moribus incultus, nec satis urbanus homo, verum, uti experientia notum fecit licterarum Grecarum doctissimus, et quodam modo Grecarum hystoriarum atque fabularum arcivum inexhaustum, esto Latinarum non satis adhuc instructus sit. Huius ego nullum vidi opus, sane quicquid ex eo recito, ab eo viva voce referente percepi; nam eum legentem Homerum et mecum singulari amicitia conversantem fere tribus annis audiui, nec infinitis ab eo recitatis, urgente etiam alia cura animum acrior, suffecisset memoria, ni cedulis commendassem. Similiter et Paulum Geometram, concivem meum, quem tibi, rex inclite, fama notissimum scio, ad hec assumendum aliquando ratus sum, eo quod noverim, nulli usquam alteri tempestate hac adeo sinum arismetricam, geometriam et astrologiam aperuisse omnem, uti huic aperuere, in tantum, ut nil arbitrer apud illas illi fuisse incognitum; et, quod mirabile dictu est et visu longe magis, quicquid de sideribus aut celo loquitur, confestim propriis manibus instrumentis in hoc confectis, oculata fide demonstrat spectare volentibus. Nec est hic tantum patrie aut Ytalis notus, longe quidem studiorum suorum Parisius fama clarior est, quam apud suos sit, sic et apud Britannos Hyspanosque et Affros, quos penes hec in precio studia sunt. Equidem felix erat homo iste, si animo fuisset ardentior, aut liberaliori seculo natus. Quid tandem? Et Franciscum Petrarcam, Florentinum, venerandissimum preceptorem, patrem et dominum meum, nuper Rome, ex senatus consulto, approbante Roberto,

Jerusalem et Syclie rege inclito, ab ipsis senatoribus laurea insignitum, inter veteres illustres viros numerandum potius quam inter modernos, induco. Quem non dicam Ytali omnes, quorum singulare et perenne decus est, sed et Gallia omnis atque Germania, et remotissimus orbis angulus, Anglia, Grecique plures poetam novere precipuum; nec dubito, quin usque Cyprum et ad aures usque tue sublimitatis nomen eius inclita fama detulerit. Huius enim iam multa patent opera et metrica et prosaica, memoratu dignissima, certum de celesti eius ingenio testimonium hinc inde ferentia. Stat enim, exitum cupiens, adhuc sub conclavi clausa, divina Affrica, heroyco carmine scripta, primi Affricani narrans magnalia; stat Buccolicum carmen, iam ubique sua celebritate cognitum; stat et liber Epistularum ad amicos metrico scriptarum stilo; stant preterea ingentia duo Epistularum prosaicarum volumina, tanta sententiarum, tanta rerum gestarum copia, tanto ornato artificio splendentium, ut in nullo Ciceronianis postponendas eas censeat lector equus; stant in medicum Invective; stat Solitarie vite liber, et, qui paucis post diebus in lucem novissimus venturus est, De remediis ad utramque fortunam. Sunt preterea et in officina plures, quos cito, eo vivente, fabrefactos emictet in publicum. Quis ergo hunc in testem renuat? Quis dictis eius fidem prestare deneget? O nisi paulo ante tenui calamo scripsissem, quot et quas eius possem superaddere laudes, quibus dictorum ab eo fides amplior deveniret, sed ad presens dicta sufficiant. Hec igitur, que de novis dicerem, habui, verum, ne de incognitis antiquis ab his videatur omisum, pauca dicenda supersunt. Dicunt igitur hi me inauditos a se inducere autores, quasi, quia eorum nomina non audiverint, non illis integra prestanda sit fides. Insuper est credere nil preter quod viderit fidedignum, quasi lectis fidem legendo iniunxerit ipse! Fateor me autorum plurium, quorum forsitan nomina non nullis modernorum preregrina sunt, dicta et fabulas recitasse, eo quod, ut

iam dictum est, antiquitate videantur probata; et hos omnes aut vidi et legi, aut a recentioribus alligatos comperi, quos si hi queruli non viderunt aut eorum non audivere nomina, non autorum, sed desidia horum crimen est, et ideo sibi imputare, non de me conqueri debent. Non enim possunt volumina e bibliothecis in manus evolare torpentium, nec, qui viderunt, debent visorum nomina hostiatim deferre! Legant, perscrutentur, et invenient, quod non norunt, et peregrinis efficientur domestici, et comperient eos sic autoritate valere, uti arbitrantur valeant, quos legerunt. Hec igitur habeo, que de autoribus tam novis quam veteribus a me productis dicenda reor, quorum si me ad inducendum non provocarent merita, ad id oportunitas cogeret. Habent enim civiles et canonice leges preter textus multiplices, hominum nequitia semper auctos, apparatus suos a multis hactenus doctoribus editos. Habent philosophorum volumina diligentissime commenta composita. Habent et medicinales libri plurimorum scripta, omne dubium enodantia. Sic et sacre licere multos habent interpretes; nec non et facultates et artes relique glosatores proprios habuere, ad quos, si oportunum sit, volens habet, ubi recurrat, et, quos velit, ex multis eligit. Sola poesis, quoniam perpaucorum semper domestica fuit, nec aliquid afferre lucri avaris visa sit, non solum per secula multa neglecta atque deiecta, sed etiam variis lacerata persecutionibus a se narrata non habet! Quam ob causam saltem huc illuc, ad quemcunque potes, absque tam celebri selectione recurras necesse est, et, si non multum, a quocunque saltem, quod modicum potes, excerpas. Quod me persepe fecisse intelligenti satis apparet, cum non nunquam non tantum ad novos autores diverterim, sed ad glosulas etiam autore carentes recursum habuerim. Et id circo queruli, sic oportunitate volente, non solum inauditis veteribus, sed et novis etiam autoribus acquiescant.

CAP. VII

Carmina greca, non nullis agentibus causis, huic inmixta sunt operi. Seu hos, seu alios dicturos non dubito, quoniam ostentationis gratia Greca carmina operi meo inseruerim. Quod satis adverto non ex caritatis fomite emissum, quin imo, uredine livoris impii jmpellente, ex adusti cordis intrinsico hec emittatur obiectio. Impie factum est, ast ego profecto non commovebor, opitulante Deo, sed more solito humili gradu in responsum ibo. Dico igitur, si nesciunt carpentes inmeritum: Insipidum est ex rivulis querere, quod possis ex fonte percipere! Erant Omeri libri michi et adhuc sunt, a quibus multa operi nostro accommoda sumpta sunt. Et ex his satis percipi potest plurima a priscis assumpta, a quibus tanquam a rivulis, non est dubium sumere potuissem, et sumpsi sepissime; verum visum est aliquando, satius ex fonte sumere quam ex rivo. Nec semel tantum contigit, non in rivo reperiri, quod abundantissimum erat in fonte, et sic aliquando in hoc hinc delectatio, inde necessitas impulere. Delectat insuper scriptores non nunquam aliqua scriptis inserere, que abeant aliquo modo lectorem sistere, ac in oblectationem seu quietem deducere, ne perseveratione nimia uniformitate lectionis tractus in tedium a lectura desistat; quod in mixta carmina forsán poterunt aliquando fecisse. Insuper quod, in propria forma positum est, habet vires testimonii pleniores, si forsán obiurgator insistat. Si sit ergo, qui scripto a me carmini fidem non prebeat, adinventá Yliade vel Odissea, facile poterit vidisse, nunquid vera aut falsa descripserim, et si vera, erit plenior testimonii certitudo. Nec insuper ego solus sum, qui miscuerim Greca Latinis; vetus consuetudo est. Volvant, si libet, volumina Ciceronis, videant scripta Macrobiani, intueantur Apuleii libros, et, ne plures afferam, Maximi Auxonii opuscula legant; hos sepissime versus Grecos Latinis licteris inserentes invenient. Horum ego vestigia in hoc secutus sum. Reor dicent illico, si dudum laudabile fuit, hodie frivolum esse laborem, nam, cum nemo sit, qui Grecas licteras norit est consuetudo vetus

abolita. Ast ego in hoc Latinitati compatio, que sic omnino Greca abiecit studia, ut etiam non noscamus characteres licterarum. Nam, et si sibi suis sufficiat licteris, et in eas omnis occiduus versus sit orbis, sociate Grecis lucidiores procul dubio apparerent. Nec preterea omnia secum a Grecia veteres traxere Latini, multa supersunt, et profecto nobis incognita, quibus possemus scientes effici meliores. Sed de hoc alias. Hi demum non prospectant, ad quem hoc opus ego dirigam, cui laborem impendam, vidissent quippe, quoniam eruditissimo regi, et cui tam Grecarum quam Latinarum licterarum, si vera fert fama, notitia est, et quem penes continue docti homines Greci sint, quibus Greca carmina, ut his ignaris, non videbuntur superflua. Sed quid multa? Geramus paululum obiurgatoribus morem. Ostentationis causa Greca carmina scripsi? Quid inde, queso, mordendus sum? Cui enim iniuriam facio, si iure utar meo? Si nesciunt, meum est hoc decus mea gloria est, scilicet inter Etruscos Grecis uti carminibus. Nonne ego fui, qui Leontium Pylatum a Venetiis occiduam Babilonem querentem a longa peregrinatione meis flexi consiliis, et in patria tenui, qui illum in propriam domum suscepi et diu hospitem habui, et maximo labore meo curavi, ut inter doctores Florentini studii susciperetur, ei ex publico mercede apposita? Fui equidem! Ipse insuper fui, qui primus meis sumptibus Homeri libros et alios quosdam Grecos in Etruriam revocavi, ex qua multis ante seculis abierant non redituri? Nec in Etruriam tantum, sed in patriam deduxi. Ipse ego fui, qui primus ex Latinis a Leontio in privato Yliadem audiui. Ipse insuper fui, qui, ut legerentur publici Homeri libri, operatus sum. Et, esto non satis plene perceperim, percepi tamen quantum potui, nec dubium, si permansisset homo ille vagus diutius penes nos, quin plenius percepissem. Sed quantum cunque ex multis didicerim, non nullos tamen preceptoris demonstratione crebra integre intellexi, eosque prout oportunum visum est, huic operi miscui. Quid hoc mali est? Fabulas

Grecorum scripsisse, quarum hic liber plenissimus est, a nemine ostentationis causa factum dicitur, paucos inseruisse versiculos Grecis licteris scriptos laceatur. Potuit Marius Arpinas, superatis Affris, Cymbris et Theotonicis, more liberi patris cantaro in poculum uti; sic et C. Duellius, qui Penos primus navali certamine superavit, a cena domum repetens, semper lumine funalis cerei usus. Et hec, quantumcunque preter morem Romane urbis essent, equo animo tulere Romani. Michi autem irascuntur non nulli, si preter nostro evo solitum Latinis Greca carmina misceo, et ex labore meo pauculum glorie sumo. Rebar equidem aliquid Latinitati decoris afferre, ubi in me livoris nebulam excitasse video. Doleo quippe. Sed quid? Arbitror doctos non ista dicturos, de reliquis et si curandum sit tolerari tamen patientia potest. Postremo tamen precor omnes, ut placido ferant animo, memores Valerio teste, quia nulla est tam humilis vita, que dulcedine glorie non tangatur.

CAP. VIII

Gentiles poetas mithicos esse theologos.

Quidam forte religiosi homines, santo movente zelo, legentes precedentia dicent iniuriam sacrosancte Christiane religioni illatam, dum poetas gentiles dicimus esse theologos, quos solos divinis instructos licteris hoc insigne faciamus Christiani decoros. Equidem hos ego venerandos homines puto, eisque, si quando hec aliqui dicentes erunt, ex nunc gratias ago, salutis enim mee sollicitos sentio. Verum, dum minus circumspiciunt, que loquantur, ostendunt liquido se per paucos vidisse libros; nam, si multos studuissent, liber Celestis Ierusalem, inter ceteros famosissimus, pertransisse non debuisset invisus. In eo enim legisse potuissent Augustinum libro sexto referentem Varronis, doctissimi hominis, opinionem, qua ipse Varro arbitrabatur triplicem esse theologiam, mithicam scilicet, et physicam, atque civilem. Mithica autem dicitur fabulosa a mithicon Grece, quod Latine fabula sonat, et hec comedis, de quibus supra, et

theatris accommoda est, que ob turpia in scenis actitata ab illustribus poetis etiam improbatur. Physica autem, que, ut interpretatione vocabuli percipitur, naturalis est, nec non et moralis. quoniam mundo utilis videatur, laudabilis est. Civilis vero seu politica, que et sacrificola dici potest, ad urbem spectare dicitur, que ob sacrorum veterum abominabilem turpitudinem a veri Dei cultu atque rectitudine fidei reprobanda est. Ex his enim physica poetis egregiis attribuitur, eo quod sub fictionibus suis naturalia contegunt atque moralia et virorum illustrium gesta et non nunquam, que ad suos Deos spectare videntur, et potissime dum sacra carmina primo in Deorum laudes composuere, atque eorum magnalia sub cortice texere poetico, ut in superioribus dictum est, ex quo a prisca gentilitate theologi nuncupati sunt; eosque primos fuisse theologizantes testatur Aristotiles; et, quanquam a non vero Deo, seu a dictis de non vero Deo nomen tale sortiti sint, venientibus veris theologis, perdidisse nequivere, vim suam servante vocabulo, quod a quocunque Deo exortum est. Quod reor advertentes hodierni, theologi scilicet nomen ex causa inditum auferri non posse, ne de mithica vel alia possit intellegi theologia, se non theologos tantum, sed sacre theologie asserunt professores. Nec hoc est aliqua instantia improbandum, quasi christiano nomini iniuriosum. Nonne nos omnes homines dicimus, quoscunque mortales scimus constare ex anima rationali et corpore, dato alii gentiles sint, et Israelite alii, et alii Agareni, ac alii Christiani, et non nulli adeo perversorum morum, ut potius inmanes belue quam homines habendi sint? Et tamen nullam, sic omnes vocantes, Christo, Redemptori nostro, iniuriam facimus, quem ultra Deum verum hominem fuisse cognoscimus. Equo modo, si quis poetas dicat theologos, nulli facit iniuriam, Si sacros quis illos diceret, quis adeo amens est, quin videat, quoniam mentiretur, esto non nunquam, ut in precedentibus patet, circa honesta eorum theologia versetur, que sepiissime potius physiologia

aut theologia quam theologia dicenda est, dum eorum fabule naturalia contegunt aut mores. Et hec etiam circa catholicam veritatem versari potest, dum modo velit fabularum conditor. Quod fecisse novimus non nullos poetas orthodoxos, a fictionibus quorum sacra documenta teguntur. Nec sit his audisse difficile, uti et poete quandoque sacri possunt appellari theologi, sic et qui sacri sunt, oportunitate exigente, deveniunt phisici. Quod si alias non contingat, saltem dum sensum exprimunt ex fabula lignorum sibi regem constituentium, efficiuntur phisici ex divinis.

CAP. IX

Non indecens esse quosdam Christianos tractare gentilia.

Dicent alii equo superioribus forsitan animo, indecens esse Christiano homini gentilium superstitiones, et nepharia sacra, seu genealogias describere aut perquirere, cum habeant non nunquam talia mentes legentium in erroneas opiniones deducere, et persepe opinantis periculo detinere. Non inficiar, hoc quidem sanctissime dictum est, et arbitror non nullos a studio talium amovendos, et sic etiam aliquibus absque aliqua suspicione sinistra, permitti posse. Nam, si omnes a talibus abstinere necessarium visum fuisset, non dubito, quin sacrosancta mater Ecclesia decreto perpetuo vetuisset. Fuit enim utilissimum olim, vix dum apud gentiles novis germinibus pullulante Ecclesia, eo quod adhuc saperent tam ab origine quam etiam ab ipsius gentilitatis perseverantia sacra hominum mentes, gentilicios ritus et mores insistere acriter, ne legentes talia, tanquam unco vetustatis tracti, more canis verterentur in vomitum. Hodie gratia Ihesu Christi in robur firmissimum ventum est, et execrabile cunctis gentilicium nomen una cum erroribus suis in exterminium tenebrasque perpetuas compulsum est, et victrix Ecclesia castra possidet hostium. Quam ob causam fere absque periculo talia exquiruntur atque tractantur. Non tamen nego, quin bene factum sit, si puer abstineat, cui memoria tenax et tenellum adhuc ingenium,

nec dum satis plene Christiana religio cognita. Sic neofidus homo, quem non dum bene firmata credulitas laxatis habenis facile in lubricum exorbitare permetteret. Et si forsitan aliqui duriores in tam obscenum crimen se labi permiserint, etiam si nil aliud studuero, vix possum credere hoc in me contingere posse. Nam ab utero matris mee ad fontem nostre regenerationis delatus lotusque, quod pro me cathecummino, promissere, qui me sustulerunt ab illo, ut potest humana fragilitas, in hodiernum usque servavi, certissimum semper habens, quod inter iustorum hominum congregationem psallitur, unum scilicet in triplici personarum distinctione Deum esse, et hunc verum et eternum atque omnium eque opificem rerum, earumque perpetua ratione gubernatorem, servatorem atque rectorem, omnia intra se continentem et a nulla contentum. Et, quod mirabili et alias inaudito eiusdem divinitatis artificio factum est, verbum scilicet eius eternum obumbratione sacri spiritus ad abolendam humani generis labem, ob inobedientiam primorum parentum contractam, ingenue Virginis utero, prenuntiante celesti nuntio, carnem factum, et Virginis illibata virginitate in tempore natum, et sic hominem mortalem factum. Qui adhuc infans in gremio matris a Sabeis regibus, oblatis muneribus, adoratus est, et, etate crescente, inter sacre legis doctores, dum solveret nexus ambiguos, non Deus, sed admirande indolis puer ab eis creditus est. Non dum enim veritatis splendor eternus caliginem absterserat a mentibus eorundem, ut eum scilicet Deum illis repromissum cognoscerent, quem mortali septum carne viderent. Insuper certum habeo eum, qui, etherea arce relictam et ex Deo servi assumptam formam, et qui inter homines uti homo versatus est, iam trigesimum agentem etatis annum, ab hyssido atque silvicola vate, et ab utero matris sacro pleno spiritu ad aperiendam eterne salutis ianuam, lotum Iordanis in alveo, dum celum intonuit desuper, et acre murmur superincumbentis nubis in vocem solutum deitatis aientis: hic est filius meus dilectus, in quo

michi bene complacui, audite eum! Preterea credo et ratum habeo eum aquis apud Chana Galilee in vinum versis, ut sacro pectori absconditam divinitatem ostenderet sumpto iam sacro consortio. Iudeam, urbesque Phenicum, Samariam, et Galileam ambisse, et celesti dogmate in templo et synagogis docuisse populos, lepras mundasse, elingues vocales fecisse, lumen cecis seu natura, seu casu perditum restaurasse, animas ab Orco in cadavera revocasse, febribus, ventis, et undis imperasse, et in multis aliis signa sue divinitatis monstrasse. Post hec, hora eius adveniente, eum, sacerdotum Hebreorum invidia procurante, lotis a se amicorum pedibus, et ingenti illo celebrato convivio, in quo suis manibus verbisque confectum est communionis nostre sacrum illud ineffabile, quo corpus eius in cibum et sanguinem eius in potum tam presentibus quam futuris exhibuit, uno sociorum nequam vendente, oratione in solitudine peracta, a nepharia turba exquirente cum fustibus et lanternis captum, et in presentiam deductum principum, et ibidem nepharie accusatum, et, sua patiente humilitate, false testantibus qui(bus)dam insimulatum, et hinc in pretorio, presidis lusum, virgis cesum, corona spinea insignitum, sputis et colaphis deturpatum, et postremo latronum more damnatum, crucique affixum sublimi, et in eadem aceto et felle potatum. Cuius cum iam humanitate victa suppliciis in finem suum ivisset (seu, et melius reor, ut Thome de Aquino placet, cum voluntarie, collectis viribus, spiritum emisisset), tremuit orbis omnis, et meridianum fere solis iubar per tres horas ivit in tenebras, luna ex opposito offuscata (esto aliter ad Policarpum scribat Dyonisius Ariopagita, quod ego miror). Inde eius a ceco milite perforatum lancea pectus sanguinem aqua mixtum emisit, ex quo sacra omnia nostre salutis credo sumpsisse exordium. Nec minus certum habeo, eum a cruce depositum atque sepultum anima domos inferas visitasse, et, confractis vectibus ferreis revulsisque postibus antiqui carceris, subacto Plutone, in

libertatem predam omnem veterem eduxisse, ac inde virtute sue deitatis, uti prisci cecinerant vates, post diem terciam, ceu Ionas ex utero ceti, sic ex ventre terre surrexisse, superata morte, et redivivum suis apparuisse sepius, et e medio eorum, eis cernentibus, nulla corporea impeditum mole, cum vero corpore, olim mortali iamque immortalis, propriis viribus in celos ad eum, qui miserat, evolasse; et inde celestem illum ignem, ex se patreque optimo pariter prodeuntem, vivificantem omnia et vera cuncta docentem, in commilitones egregios inmisisse. Quo illustrati, bellum adversus orbis principem inivere illico, per que suum sanguinem et vulnera multa sato ubique veritatis semine et obtenta victoria, ducem suum triumphantes in patriam secuti sunt. Sic et institutam ab eodem Dei unigenito piam iustorum congregationem, et sacrum illud regenerationis lavacrum, quo mala facinora abolentur mortalibus cum ceteris eiusdem conventionis faustis probandisque sacris, quibus Deo obsequentes efficimur, atque, lapsi nostra imbecillitate, resurgimus, eique volentes conciliamur, nec ob id humanum sanguinem effundentes, ut efferati plures iam fecere gentilium, aut hyrcos vel tauros more veteri inmolantes. Nec a me fuit unquam veritas hec amota, quin crederem testimonio patrum diem venturam extremam, in qua resolventur omnia peritura, magnoque Dei opere ex cineribus propriis omnes, qui ante fuimus mortales cum nostris corporibus resurgemus eterni, et in prefinitum venientes locum, in quo Christus ipse, iudex pretorii, in maiestate propria residebit, et apparentibus cunctis sue passionis insignibus, audiemus finalem meritorum nostrorum sententiam; sic et futuram similiter vitam, in qua non meo merito, sed miseratione divina spero videre Deum, redemptorem meum, in carne mea, et cum beatis letari in terra viventium. Hec igitur, ne plura dixerim, sincera fides, hec eterna veritas adeo pectori meo infixata est, ut nedum evelli ab aliquo gentilitatis impulsu, sed nec concuti modo aliquo aut labefactari

queat. Nam, et si peccator homo sim, non tamen gratia Ihesu Christi Cherea, Terrentianus adulescens, sum, qui, dum a tegulis in gremium Danis cadentem Iovem, in tabula pictum, intueretur, in optatum a se facinus animatus est. Abiit cum annis iunioribus levitas illa, si fuisset aliquando circa iam dicta, quod, minime memor sum! preterea advertens, quia continuis decipulis et explicatis ubique retibus antiquus hostis, tanquam leo rugiens, ut inveniatur, quem devoret, ambiat immortalium semitas, eosque in precipitium conetur impellere, uti Mytridates, senex ille rex Ponti, qui magnanimo ausu sumptuque magnifico quadraginta annis continuis adversus Romanum populum bellum ingens et memorabile traxit, a iuventute sua adversus letale venenum pharmacis pectus armavit, sic et ego meum evangelica veritate, sacro Pauli dogmate, et Augustini aliorumque plurium venerandissimorum patrum iussionibus, consiliis, atque suasionibus armavi; ex quo arma gentilitia parvi pendo! Si enim Christianus homo gentilium tractavi stultitias iussu tuo, rex inclite, et in detestationem erronee credulitatis eorum hoc feci, et, si parva quandoque equare maioribus fas est, feci, quod etiam summa cum laude non nulli sanctissimi fecere viri, ut Augustinus, Ieronimus, et cum non nullis aliis etiam Lactantius, neofidus homo. Michi quidem a teneris annis notissimum est, Psalmista monstrante, quia omnes dii gentium demones, et hinc eorum semper inepta displicuere facinora. Fateor tamen, religione eorum seposita, quorundam poetarum mores et scripta placuisse, et ob id non solum eos laudasse, sed pro viribus ab obiectionibus accusantium defendisse, ut apparet in precedentibus liquido; et hoc ideo feci, ut ab ignaris non veniant lacerandi, qui, si Christum novissent coluissentque, inter sublimiores christiani nominis haberentur. Sed, ad superiora prospectans, inquiet aliquis: Bene operatus es, premunissem enim se adversus hostes semper laudabile fuit, sane picem tractantes coinquinantur a pice; iam plurimi, dum se

fortissimos extimarent, impulsus ab hoste etiam debili, cecidere. Et, si desint ceteri, quorum grandis est numerus, Salomon tamen adest, testis certissimus imbecillitatis humane. Huic a deo scientia omnis concessa est, divitiae omnes et imperium grande, summa cum iustitia populos subditos tenuit, Deo templum edificavit mirabile, multa bona composuit, et tandem, iam etate maturus, tot honorum largitore postposito, consensu offensionis monte, Maloch, Egyptiorum ydolum, flexis genibus adoravit. Quid ergo? Tunc eris fortior Salomone aut circumspectione plenior? Fallimur de nobis nimium confidentes! Hec quidem negari non possunt, vera sunt! Attamen aliud belli genus michi cum erroribus gentilitiis est, quam Salomoni fuerit cum Egyptiaca coniuge, quae, astu femineo advertens, quoniam infelicis viri animam formositate sua laqueasset, et suos deos extollere avida, nunc amplexu venereo, nunc mellitis saviis, nunc blanditiis muliebribus, nunc petulca lasciviis, nunc precibus, nunc lacrimis, quas obsequiosissimas habent feminae, nunc indignatione composita absque intermissione non diebus omnibus tantum, sed noctibus amantis viri animum impugnabat! O quam gravia et intolerabilia sunt dilectarum mulierum, et potissime nocturna, certamina! Hic tandem, dum timeret mulieris gratiam, quam summe diligebat, amittere, terga dedit, et viribus armate feminae inermis succubuit. Michi autem non tale adversus deorum gentilium nugas bellum est, mille iam veris rationibus a me cognitae improbatas, et ideo cum eis, exhaustis viribus acieque pulsae, levis est pugna. Scio tamen nimium de se confidisse quandoque sit vicium, verum ego de me non confido, sed de gratia Christi Iesu, cuius precioso sanguine redemptus sum. Spero quidem eum non passurum, ut, qui tam diu recto tramite eius vestigia iuvenis secutus sum, senex exorbitem, et, si in lapsum veniam, manum pietate sua debili porriget, et fessum placida quiete fovebit. Sed, ut in finem

veniam, satis ex premissis colligi potest, uti non omnes decet tractare gentilia, sic nec omnibus indecens esse.

CAP. X

Ut plurimum studia sequimur, in que prona videntur ingenia.

Si fateantur non nulli vera esse, que dicta sunt, non tamen quieturos reor, quin imo arbitror dicent longe melius fuisse studiis sanctioribus trivisse tempus, quam talia didicisse. Quod si quis neget, non erit equidem satis sanus! Nosco, quoniam in promptu erant leges Cesarum, et Pontificum canones, et medicina, quorum plurimi sanctissima arbitrantur studia, eo quod ex eis persepe auro avidi mortales ditentur. Erat et phylosophia, cuius optima demonstratione rerum cause et a falsis disgregari vera noscuntur, generosis quibuscunque ingeniis appetenda. Erant et sacra volumina, a quibus et parvipendere peritura docemur, et Dei magnalia declarantur, atque, quo tramite celeste regnum petamus, ostenditur. Quod studium profecto ceteris preponendum est. Ex his quodcunque sumpsissem, forte sanctius egisse me dicerent obiectores. Sane si, quod debemus, ageremus omnes, legum minister rostra frustra conscenderet! Attamen non adeo facile est, ut existimant aliqui, velle omnia, que debemus, et longe acrius consequi, si velimus. Nam, ut cytharista variis ex fidibus, aliis lentius, aliis vero protensius tractis, his gravem, acutum illis tinnitum reddentibus, docta manu plectroque ex tam discordantibus tonis reddit suavissimam armoniam, sic et natura parens, cui inexhauste vires et perfectum ingenium est, producit hec peritura diversis officiis apta, ut ex hac officiorum inconvenientia resultet humani generis, circa quod plurimum intenta est, conservatio; atque ubi in longam conservationem iri non possit nova productio, advertens, quoniam, si uniformes producerentur omnes, ut de reliquis sinam, homines nulla possent producti, nec etiam per tempusculum, ratione consistere. Ergo hinc fit, ut discreto nature ordine hic ex mortalibus

nascatur faber lignarius, ille nauta, mercator alius, et quidam sacerdotio apti aut regimini, et non nulli legum latores, presides, poete, phylosophi, seu sublimes theologi. Ex quorum studiis variis tam ingentis multitudinis hominum conservatio resultet necesse est! Nam si omnes, quoniam ad unumquemque spectat, si possit, ad studia sublimiora conscendere, in theologiam vigilantes iremus, et agricultor absit, ex quibus, queso, fructibus, tam nobile sequentes studium, nutriremur? Si cementarius, si lignarius desit, quibus in tabernaculis ab ymbribus, a ventis, a frigoribus ac solis estu, et aliis incommodis assidue superimminentibus, tutabimur? Si non sit lanifex, non cerdo, unde vestes et calciamenta sumemus? Quid enumerem multa ? Uti incommodum humani corporis inter se differentia qualitate et officio membra a natura rerum apposita sunt, ut ex hac diversitate consistat, uti melodia ex diversitate tonorum, sic et, ut humanum genus perseveret, necesse fuit ad studia inter se differentia gigneremur. Et si ab ipsa natura, que sic celos, sic astrorum orbis et cursus varia etiam agitatione disposuit, agente Deo, ut nullo labore suo ad officia productos varia nos videmus, quis, queso, feliciter audebit ab eo, ad quod natus est, in aliud transitum attentare? Non quidem adeo ignarus sum, quin noverim liberi arbitrii, quo omnes valemus, potentia possimus nature superare vires; quod egisse non nullos legimus. Opus profecto inter raro contingentia numerandum, tam grandi et fere invincibili necessitate trahimur, in quod nascimur! Et si ad diversa gignimur, nascimur alimurque, si ea plene peragamus in que trahimur, equidem satis est, nedum in aliud transitum fecisse velimus; quod dum iam dudum frustra temptarent aliqui, id perdidere, quod erant, nec id potuerunt effici, quod querebant. Verum ad quoscunque actus natura produxerit alios, me quidem experientia teste ad poeticas meditationes dispositum ex utero matris eduxit et meo iudicio in hoc natus sum. Satis enim memini apposuisse patrem meum a

pueritia mea conatus omnes, ut negociator efficerer, meque, adolescentiam non dum intrantem, arismetria instructum maximo mercatori dedit discipulum, quem penes sex annis nil aliud egi, quam non recuperabile tempus in vacuum terere. Hinc quoniam visum est, aliquibus ostendentibus indiciis, me aptiorem fore licterarum studiis, iussit genitor idem, ut pontificum sanctiones, dives exinde futurus, auditurus intrarem, et sub preceptore clarissimo fere tantundem temporis in cassum etiam laboravi. Fastidiebat hec animus adeo, ut in neutrum horum officiorum, aut preceptoris doctrina, aut genitoris autoritate, qua novis mandatis angebar continue, aut amicorum precibus seu obiurgationibus inclinari posset, in tantum illum ad poeticam singularis traebat affectio! Nec ex novo sumpto consilio in poesim animus totis tendebat pedibus, quin imo a vetustissima dispositione ibat impulsus. Nam satis memor sum, non dum ad septimum etatis annum deveneram, nec dum fictiones videram, non dum doctores aliquos audiveram, vix prima licterarum elementa cognoveram, et ecce, ipsa impellente natura, fingendi desiderium affuit, et si nullius essent momenti, tamen aliquas fictiunculas edidi, non enim suppetebant tenelle etati officio tanto viris ingenii. Attamen iam fere maturus etate et mei iuris factus, nemine impellente, nemine docente, imo obsistente patre et studium tale damnante, quod modicum novi poetice, sua sponte sumpsit ingenium, eamque summa aviditate secutus sum, et precipua cum delectatione autorum eiusdem libros vidi legique, et, uti potui, intelligere conatus sum. Et mirabile dictu, cum nondum novissem, quibus seu quot pedibus carmen incederet, me etiam pro viribus renitente, quod non dum sum, poeta fere a notis omnibus vocatus fui. Nec dubito, dum etas in hoc aptior erat, si equo genitor tulisset animo, quin inter celebres poetas unus avasissem, verum dum in lucrosas artes primo, inde in lucrosam facultatem ingenium flectere conatur meum, factum est, ut

nec negociator sim, nec evaderem canonista, et perderem poetam esse conspicuum. Cetera preterea facultatem studia, et si placerent, quoniam non sic impellerent, minime secutus sum. Vidi tamen sacra volumina, a quibus, quoniam annosa etas et tenuitas ingenii dissuasere, destiti, turpissimum ratus senem, ut ita loquar, elementarium nova inchoare studia, et cunctis indecentissimum esse, id attentasse, quod minime arbitreris posse perficere. Et ideo, cum existimem Dei beneplacito me in hac vocatione vocatum, in eadem consistere mens est, et, quod egerim hactenus, his monstrantibus studiis, laudare. Querant alii, quod videtur! Qui ergo patiuntur cerdonen(subule)setisque vacare, lanistam pecori, sculptorem statuis, me etiam queso, vacasse poetis equo animo patiantur.

CAP. XI

Damnose compatimur regibus et diis gentilium.

Erunt qui a durato iam calcibus tramite exorbitent, et ex transverso prosiliant clamentque, quoniam temerarius homo sim, eo quod presumam veterum regum terebrare busta, et quietos iam longa pace cineres in novum odium suscitare, aut eorum recentioribus nebulis veteres offuscare splendores, nec non et deorum semisopita scelera, audientibus cunctis, in minus oportunam vigiliam excitare, et sub titulo honorabili, scilicet Genealogie deorum, eorundem recitare latrocinia et incestus. Longa est querela hec et plurium membrorum implicita, et ea monstrante, adverto, quoniam senserint isti, quid scripserim, et potissime dum queruntur, quod deorum gentilium facinora recitarim. Verum gentilium animum redolet ista conquestio, et, si sic sapiunt mente, ut verba sonant querula viget adhuc in non nullis error ille infamis, quem queso auferat Deus et resolvat in nichilum. Obiectis autem respondisse facillimum est. Agit enim temerarie, qui in nimium terminos excedit audacie; sic memini in libro Ethycorum Aristotilem arbitrari. Hos ego excessisse non reor; audere quidem, quod ab omni necessitate concessum est, non

est temerarie agere. Nemini prohibitum legi, seu honesta sint, seu etiam minus honesta, regum gesta describere; erat tamen regibus satius sic egisse, ut nil de eis referri posset preter honestum. Ego autem de his non ordinato, nec in hoc disposito stilo scripsi, sed summo tenus et perfunctorie, uti non nunquam ordo assumpti operis exigebat, recitavi, si qua inserui. Sed, esto fecerim, non novum aut inusitatum facinus feci; stant tam antiqua quam magna illustrium scriptorum volumina, in quibus et stilo celebri, et ordine integro regum recitantur acta, a quibus, si quid huic operi appositum est, novissimus sumpsit. Si ergo hec querela facienda est, de illis amplioribus et antiquis querantur hystoriographis, quorum scripta celeberrima cum fama iam diu universo patuere orbi; ex his, si quod odium generari potest in cineres iam quietos, exordium sumptum est. Sed queso, que pietas hec? Ex quo caritatis fomite oritur? Que huius pietatis causa? Credo generosi animi videri cupiant tales in hoc quod honores regios curent, ostendantque, quia turbentur audientes dedecora. O quam parvo tales existimant nobilitatem mercari, que egregiis moribus, iustitia, sanctitate, atque scientia adipiscitur! Scirent isti, si nobiles essent, quia non solum supervacaneum sit, sed damnosum non solum gentilibus, sed malemeritis quibuscunque compati; et ideo, si sapiunt, servant hunc pietatem in melius. Turpia autem deorum gentilium dedecora nec dormiunt, nec sopita sunt, quin imo a sacra Christi doctrina in perpetuum non surrectura sepulta, et ingenti damnationis mole contexta et oppressa sunt. Huius ego molis honus, et si non satis, pro viribus tamen tanquam Christianus homo augere conatus sum, laudes indi et dignas consequi, non redargutiones expectans. Verum hos ego parvifacio morsus, cum nullo possint dentis acumine quenquam ledere. Hi ergo, si Christiani sunt, taceant, et peniteat eos, si deorum gentilium abiectiōi eis ulla fuit compassio, cum inter alia crimen hoc minime deceat Christianum.

CAP. XII

Breviloquus seu longiloquus ob causam lacerandus non est.

Breviloquum forte me dicent alii, eo quod aliquando magis perfunctorie quam longa serie recitando fabulas atque hystorias, aut illas enucleando, pertranseam. Et sic non dubito, quin sint, qui dicant me, quam oportunum sit, sepiissime longiorem. Primis ut sic esse fatear necesse est. Fuere enim huius facinoris rationes plurime. Quedam autem ideo paucis sub verbis relata sunt, quia non erat, unde possem ampliora describere, ni ex meo voluissem fabulas aut hystorias protelare vel fingere, quod omnino fugiendum est sano homini. Quedam vero etiam ad plenum scripsisse paucis indigebat licterulis, ex quibus si satis intentio sumitur, viciosum fuisset in longius protendisse. Sunt tamen et multa, que procul dubio longiorem verborum copiam tolerassent! Sed queso, si cuncta sinamus, que dici potuissent, aut forsitan exquisisset materia, sed ea tantum, que michi scribenti occurrebant, circa longissimas hystorias aut fabulas, circa omnes singulares tam deorum quam hominum actus, circa multiplices fictionum sensus, circa testimonium fabularum aut hystoriarum veterum auctoritates, circa opiniones plurium relationes, et huius modi scripsisse voluissem, quando me finem operi huic fecisse existimant tales? Equidem vix unum suffecisset seculum! Et in tam grande etiam evasisset volumen, ut solo intuitu primo terruisset quoscunque lectores, et ob id satis ratus sum ea, que dicta sunt, sic summo tenus tetigisse; non enim puero aut inertī vulgo scribimus, quin imo, ut alias dictum est, doctissimo regi et provectis hominibus, si aliquando ex manibus tuis, serenissime princeps, ad alios venturum hoc opus est. Preterea, ut exerceantur ingenia, non adeo plene scribenda sunt omnia, nam, que labore aliquo quesita sunt, placere magis consueverunt, et cum maiori diligentia conservari, quam que sponte sua in intellectum legentis accedunt. Est et posteris linquendus dicendi seu scribendi

locus, ne invidisse futurorum videamur ingeniis, et arrogantia quadam ad quam omnes aspiramus videamur preoccupasse sequentium gloriam. Miti igitur animo ferendum est, quod, honestis agentibus causis, aut breviter dictum est, aut causa brevitatis omissum. His autem, qui me, si qui erunt, dicent longiorem debito quandoque fore, non aliud dicam, nisi quia sic oportunum esse ratus sum, aut quia me, ut fit, aliquando intellectus delectatio impellebat, que prudentioribus non nunquam liberalissimum prestitit calamum. Sed quid? Uti brevia habent intelligentium exercere ingenia, sic et ampliora minus intelligentium provocare; et id circo, qui plura noverunt, sint memores, quoniam et ipsi aliquando fuere rudes, et ob id absque indignatione patiantur, si ampliuscule iunioribus laboratum sit.

CAP. XIII

Vero, non ficto regis mandato hoc opus compositum.

Aderunt forte, qui dicant, quod non nunquam de aliis quibusdam etiam claris viris dictum est, me scilicet in gloriam mei nominis fingere, quod tuo iussu, rex inclite, hoc opus elaboraverim, cum minime verum sit. Tarda his fides est, seu verius animus nequam! Quod de se noverunt, urentes invidia in alios coniecturam faciunt. Certissimum est, ut Tullii verbis utar: Trahimur omnes studio laudis, et optimus quisque maxime gloria ducitur. Et ob id, cum gloriosum sit parvo homini maximo atque optimo regi obsequium prestare posse, non fidem cum difficultate comperiet dixisse non nullos ad extollendam humilitatem suam mendacium finxisse huius modi, sed scriptores nunquam credam; sed de hoc alias. Ego autem, ut ad me veniam, non inficiar me glorie avidum, sed quantumcunque cupiam, profecto non adeo effrenis sum, non adeo hoc accensus desiderio, non adeo hostis honesti, ut in tam turpe mendacium, rubore non dicam frontis, sed mentis abiecto, me ipsum proripuissem. In hoc me superbum confiteor, si superbia dicenda hec est; in talibus nisi

Deo celi honorem seu titulum irrequisitus inferrem, et hoc etiam non omnibus requirentibus exhiberem. Tu nosti, rex optime, quoniam, me renitente atque tergiversante, Domnini, militis tui, suasionibus precibusque in votum tuum deductus sum, ut scilicet laborem hunc subirem. Nec non labentibus annis factum est, ut Becchinus Bellincionus, familiaris tuus et concivis meus, e Cypro veniens, apud Ravennam urbem me conveniret, et postquam placidis verbis clementiam atque gratiam celsitudinis tue erga me inmeritum monstravit, miris exhortationibus, ut aiebat, te sic imperante, semisopitum circa hoc opus ingenium meum irritavit. Equo modo dilectissimus tibi Paulus Geometra non nunquam, ostensis licteris sigillo maiestatis tue signatis, in quibus ad me iussa inserebantur tua, sollicitum reddidit. Novit Deus, et tu scis, quia nec unquam preminentiam tuam vidi, nec tu me vidisse potuisti. His mandatis credidi, et honus meis humeris pregrande subivi. Si te ignaro hec acta sunt, per iam dictos deceptus sum, et sic hos fateor esse veridicos, qui asserunt non tuo iussu compositum; verum non crimine meo, nisi me in hoc peccasse quis diceret, quia non dixerim me facturum, si tuis licteris ad me directis susciperem. Sed hoc michi superbum visum est, quasi Domninum, insignem militem, minus veridicum arbitrarer. Domninus autem, ut audivi, eo fere anno, in quo me primo convenerat, diem clausit, et ob id non eius fidem invocare possum. Vivit Becchinus, et Paulus Geometra vivit, hos ego et regiam fidem tuam veritatis huius testes in terris habeo. Te igitur cum illis invoco, tuum hunc, si necessitas exigat, laborem esse oportunum est, oppugnationi scilicet huic obsistere, et nomen meum a tam illecebri nota veritatis affirmatione purgare. Sed ut, te, rex inclite, paululum omissio, ad obiectores deveniam, eorumque obiectioni aliquid pro iure meo respondeam, assero, si pro rostris, sedente preside, agendum litigium esset, me vivos habere testes, nec ex fece plebeia, sed illustres homines, quia minime oportunum

michi erat, ut usque Cyprum pro tam inepto mendacio evolarem, si opus meum insignire regio nomine cupiebam; prope erat imo coram nec verebor dicere rex, qui, si credidisset Obtinuisse, postquam ceperam, quod minime in animo erat, dum me convenit Domninus, viva voce rogasset, ut sue hoc opus ascriberem maiestati, esto minus intelligens princeps esset, existimans non michi suo nomine gloriam inferre, quin imo meis licteris eternum suis titulis decus addere. Nec mirum; suffragiis enim scriptorum stant insignia et nomina regum. Hinc Alexander ille Macedo, qui parva militum manu ingenti animo orbem totum aggredi ausus est, in Persas vadens multos huius modi scriptores, qui sua gesta describerent, secum traxit, et in Sigeum veniens, quo bustum vidit Achillis, tacuisse non potuit, quin ostenderet verbis, quam grandis videretur sibi gloria, quam consequerentur a scriptoribus reges, eum fortunatum dicens, quod illi Homerum contigisset habere preconem. Hinc Pompeius Magnus, qui equam fecit cum virtute fortunam, Theophanem Mitilenum, quasi nomen suum perenne facturum, in contione militum civitati donavit. Hinc Scipiones, Titus Fulvius, Cato Censorinus, Q. Metellus Pius, G. Marius, Cicero, et alii plures illustres viri se scriptoribus faciles atque liberales exhibuere, ut eos in hoc traherent, ut de se scriberent. Quid ergo meis licterulis regem inclitum mendacio inseram, quasi invito gloriam largiturus sim, et meam offuscaturus ignominiosa labe. Si adeo avidus essem mendaciis meam extollere gloriam, stant et alia opuscula, ex quibus nullum est ullo huius modi titulo insignitum preter Buccolicum carmen, quod, ut sibi intitularem, petiit Donatus Appenninigena, pauper, sed honestus homo et precipuus amicus meus. Quid non omnibus nomina prepono regum? Preterea, est ne hoc sub sole novum, reges desiderare scripta quedam, et amicis iniungere? Non equidem. Diebus nostris memini Robertum, Ierusalem et Sycilie splendidum regem et multis ornatum titulis, postulasse ab insigni viro. Francisco

Petrarca, ni alteri tribuisset, ut sibi ascriberet Affrice, a se noviter edite, titulum! Quam, queso, aucturus gloriam, Francisci an suam? Suam profecto! Quid multa? Non equidem magnorum ducum nomina claros scriptores faciunt, imo potius ipsi reges scriptorum opere cognoscuntur a posteris. Insuper si approbandum sit opus, quid illi adiectum regis nomen potest autoritatis afferre, aut bene merito autori glorie superaddere? Et, si improbandum sit, quo iure poterit prescriptio illa fecisse probabile, aut notam autori iniectam abstergere? Decus igitur et gloriam agenti approbatio virorum illustrium affert, non regii nominis ascriptio! Ego autem, ut iterum dixerim, adeo superbe obstinatus sum, ut nisi Deo glorie, cuius ascribenda sunt omnia, unius carminis tantum decus, etiam Cesari dictatori resurgenti aut Scipioni Affricano, nisi rogatus, aut si amicus esset ascriberem. Dicta sint hec, mi rex, bona cum tua venia, queso, et postremo precor, si contingat te unquam aliquos talia obicientes audire, tanquam veritatis conscius, impera regia cum indignatione silentium, et quod tuo nomini, te petente, dicatum est, imo compositum te mandante, regia virtute defende. Supererant multa, sed quoniam michi satis dictum esse videtur, omittenda reliqua censui, et Deo, munerum largitori, tibi que operis fortunam committere, quod, postquam in tuas devenerit manus, dum libuerit, tuo fultum presidio et te iubente, tendat in publicum.

Conclusio

Ecce tandem, O clementissime rex, divina pietate prebente, in finem longi operis ventum est. In quo ea, qua potui solertia iuxta veterum traditiones deorum gentilium genus et eorum posteritates, multis undique exquisitas vigiliis, quo datum est ordine, descripsi, et iuxta mandatum tue serenitatis pro viribus ingenii mei post fabulas fictionum sensus, seu ab antiquis sumptos, seu a tenui intellectum meo emunctos, apposui. Ostendi insuper, quod officiosissimum ratus sum non nullis, poetas adversus opiniones talium non dicam

iustos omnes, sed nec ridiculos aut simpliciter fabulosos esse, quin imo seculari scientia, ingenio, et moribus, ac etiam insigni claritate conspicuos. Lignum preterea in litore ancoris et proresiis ingeniose firmavi, magis semper de bonitate divina confidens quam de robore vinculorum. Sic et a nauta, quas magis nocuas credidi, sagittas amovi, esto arbitrer superesse quam plurimas, adversus quas vix credam satis armasse, potuerim; non equidem se, quantumcunque bellicosissimus miles sit, adeo caute armare potuit quisquam, quin locus hostili gladio linqueretur. Ipse igitur Deus protegat, qui solus novit diverticula malignantium, et volens contrivisse potuit! Verum quoniam homo sum, novique nullum adeo oculatum, quin, nisi divina protegatur manu, sepissime cadat in lubricum, arbitror satis possibile, me non nunquam aut omisisse dicenda, aut non dicenda scripsisse, aut dicta non satis rationibus roborasse, aut minus plene in votum tuum ivisse, seu aliis modis peccasse plurimis, de quibus doleo. Et quoniam nosco, quod ignavie mee mea imputanda sunt crimina, supplex veniam posco, teque humilis per tui capitis insigne decus exoro, ut tui ingenii celsitudine defectus suppleas, superfluitates excidas, dicta minus accurate exornes, et omnia pro iudicio tue sincere mentis pariter corrigas et emendes. Si forsan, maioribus occupatus, ut sepissime reges estis, huic labori tempus non posses impendere, tunc omnes honestos, sacros, pios, atque catholicos viros, et potissime celebrem virum, Franciscum Petrarcam, insignem preceptorem meum, ad manus quorum opus hoc aliquando deveniet, per Christi preciosissimum sanguinem deprecor, ut errores quoscunque, si quos forsan minus videns dictis inmiscui, sua pietate ac benignitate surripiant, aut illos in sacram veritatem convertant; eorum enim existimationi et emendationi opus hoc esse suppositum volo. Preterea, o rex inclite, si quid boni inest, si quid bene dictum, si quid votis tuis consonum, gaudeo et exulto, et exinde labori meo congratulor, verum scientie mee

imputes nolo, nec lauros aut honores alios ob id postulo; Deo quippe, a quo omne datum optimum et omne donum perfectum est, attribuas queso, eique honores impendito et gratias agito, cum ipse more meo semper post exactos quoscunque labores honestos consueverim, qua possum mentis devotione Daviticum illud dicere: Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.

Genealogie deorum gentilium secundum Iohannem Boccaccium de Certaldo ad illustrem principem Ugonem, Ierusalem et Cypri regem, liber XVus et ultimus explicit.